

คำถาม - คำตอบ ปัญหารธรรม

โดย ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน
วัดป่าบ้านตาด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

คำถาม - คำตอบ ปัญหาธรรม

โดย ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน
วัดป่าบ้านตาด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

จำนวนพิมพ์ : ๑๒,๐๐๐ เล่ม

เดือน ปีที่พิมพ์ : มีนาคม ๒๕๖๗

พิมพ์ที่ : สำนักพิมพ์พลิธัมม์

ในเครือ บริษัท สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด

๒๓ ซอย ๖ หมู่บ้านสวนแหลมทอง ๒

ถนนพัฒนาการ ซอย ๒๘ แขวงสวนหลวง

เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ ๑๐๒๕๐

โทร. ๐๒-๗๕๐-๗๗๓๒, ๐๘๙-๖๖๑-๖๓๓๑

Website : www.petandhome.co.th

Email : petandhome@gmail.com

ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน
วัดป่าบ้านตาด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

ถ้าท่านผู้ใดประสงค์พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน
ท่านผู้นั้นกรุณาพิมพ์ได้ตามประสงค์
โดยไม่ต้องขออนุญาตแต่อย่างใด
นอกจากพิมพ์เพื่อจำหน่าย จึงขอสงวนลิขสิทธิ์
เพราะผู้แสดงไม่ต้องการอะไรยิ่งกว่าใจ
ที่เป็นสมบัติล้ำค่ากว่าสมบัติใดๆ ในโลก

คำอนุโมทนาของหลวงตาในการพิมพ์หนังสือ

“หนังสือธรรมะแต่ละเล่มจะสำเร็จขึ้นมาเพื่อแจกทานให้ท่านผู้ใคร่ธรรมได้อ่าน
ย่อมสำเร็จด้วยอำนาจแห่งศรัทธาของท่านผู้ใจบุญทั้งหลายช่วยกันบริจาคและจัดทำ
แม้เล่มนี้ก็สำเร็จขึ้นมาเพราะแรงศรัทธาของท่านผู้ใจบุญหนุนโลกเช่นเดียวกัน
ลำพังผู้แสดงก็มีเพียงลมปากอย่างเดียวเท่านั้น
พอแสดงจบลงลมปากก็หายสูญไปในขณะนั้น
ไม่อาจเห็นยวรั้งธรรมที่แสดงออกนั้นๆ ให้จื๋งยังยืนสืบไปได้เลย
เพราะไม่มีปัญญาสร้างธรรมให้จื๋งยังยืนได้ด้วยวิธีการใดๆ ที่เห็นว่าเหมาะสม
จำต้องอาศัยบุญบารมีของท่านคณะศรัทธาผู้ใจบุญทั้งหลาย
ช่วยเสริมสร้างความจื๋งถาวรแห่งธรรม
ด้วยการร่วมกันบริจาคและจัดพิมพ์เป็นเล่มขึ้นมา
เพื่อท่านผู้อ่านได้อาศัยพึ่งร่มเงาแห่งใบบุญหนุนโลกอันไม่มีประมาณนั้น
ผู้แสดงจึงขออนุโมทนากับท่านทั้งหลายเป็นอย่างยิ่งมาพร้อมนี้
บุญกุศลทั้งมวลที่เกิดขึ้นเพราะการบำเพ็ญนี้
จงสำเร็จผลอันพึงหวังตั้งใจหมายโดยทั่วกันเทอญ”

เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๗

คุณค่าของการอ่านหนังสือธรรมะ

“เราเห็นคุณค่าของการอ่านหนังสือทางด้านธรรมะเป็นสำคัญ
อ่านธรรมะ ฟังธรรมะ อบรมธรรมะ
เพื่อดับไฟในใจ เพราะสิ่งที่ทำให้เพลิงเผาไหม้
เป็นสิ่งที่มิใช่อารมณ์และความโศกเศร้าแฝงอยู่ในนั้น
จึงนำธรรมะเข้าไปชะล้างในจุดนั้น เปิดออกเพื่อให้เห็นโทษของมัน
ถ้ามีแต่สิ่งเหล่านั้น ถึงจะมีโทษขนาดไหน ก็ไม่ได้เห็นโทษ เพราะไม่สนใจดูโทษ
พอธรรมะส่องเข้าไปปั๊บก็เห็น เห็นโทษของมันมากขึ้น
เห็นเรื่อยๆ เห็นหลายครั้งหลายหนก็มีกำลังมากและปราบกันได้ๆ
อย่างน้อยก็อยู่ด้วยความสงบเย็นใจ ไม่ปั่นป่วนปั่นลูกกรงอย่างเขาว่า
เราเห็นอย่างนั้นแหละ จึงได้พิมพ์หนังสือออกแจก
ที่แรกทางวัดพิมพ์แจกก่อน ที่นี้ต่อมาบรรดาลูกศิษย์ลูกหาที่พิมพ์
เลยพิมพ์กันเป็นเนื้อเป็นหนังจริงๆ ทางวัดก็เป็นอันว่าปล่อย
เป็นแต่เพียงว่ารับแจก ให้ทำออกมาแล้วก็แจกประชาชนญาติโยม
เพราะเราเห็นคุณค่าของการอ่านหนังสือธรรมะนี้มากอย่างฝังใจ
นี่หลวงตาบัวบวชตั้งแต่หนุ่มพ้อจนกระทั่งปานนี้ ก็เพราะได้อ่านหนังสือธรรมะ
ให้ลูกหลานทั้งหลายเอาไปเป็นคตินะ”

เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๓๖

คำถาม - คำตอบ ปัญหาธรรม, ๒๕๖๗, หน้า ๕๓๒

ธรรมทาน

องค์หลวงตาเห็นคุณค่าของใจยิ่งกว่าสมบัติใดในโลก
การสงเคราะห์ด้านวัตถุเป็นเพียงพื้นฐานเท่านั้น ไม่สำคัญยิ่งกว่าจิตใจ
ด้วยเหตุนี้ท่านจึงส่งเสริมการเผยแผ่ธรรมะเป็นธรรมทาน
ผ่านเครื่องมือสื่อสารทุกประเภท โดยไม่มีการซื้อขายแต่อย่างใด
มุ่งปรารถนาให้พุทธบริษัทมีธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในชีวิต
เปรียบดั่งมีเข็มทิศนำทางให้พาก้าวเดินได้อย่างถูกต้องปลอดภัย
องค์หลวงตามेतตากล่าวถึงความสำคัญของธรรมเมื่อเปรียบกับสิ่งมีค่าใดๆ ในโลกไว้ว่า
“...สมบัติใดก็ตามที่เข้าสู่ภายในจิตใจไม่เหมือนธรรมสมบัตินะ
ธรรมสมบัตินี้เข้าไปแล้วตีกระจายออกเป็นผลเป็นประโยชน์เรื่อยเลยนะ
สมบัติอย่างอื่นยังทำตัวให้เหลิงเจิงได้นะ
มีมากเท่าไรยิ่งโลภมากๆ เลยเป็นบ้าโง่ไปเลย นั่นสมบัติอย่างอื่นเป็นอย่างนั้น
ถ้าสมบัตินั้นภายในใจมีเท่าไรยิ่งเย็นยิ่งชุ่มไปหมดเลย
พระพุทธรเจ้า พระอรหันต์ไปที่ไหน ไปไม่ไปก็ตามจิตใจท่านครอบโลกธาตุ
นี่คือความจริง พี่น้องทั้งหลายฟังเอาเสีย ถอดออกมาจากหัวใจจริงๆ มาโกหกได้หรือ...”

เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓
ถอดจากหัวใจ โกหกได้หรือ

สุขยิ่งกว่าความสงบไม่มี

“การระงับจิตด้วยการภาวนานี้เป็นความถูกต้องดีงาม
คือธรรมดาจิตจะต้องคิดต้องปรุงตลอด
เวลาเราภาวนาระงับจิตมันก็ไม่คิดไม่ปรุง ความสงบก็มีในเวลานั้น
ท่านบอกว่า นตฺถิ สนฺติ ปรี สุขํ ความสุขอื่นใดรู้ความสงบไม่ได้
ท่านว่า ความสงบใจนี้สำคัญ
ร่างกายดีอยู่แต่ใจยุ่งมากก็เป็นทุกข์ คนเราถ้าใจไม่ทุกข์แล้ว
ร่างกายจะเป็นทุกข์บ้างก็ไม่ใช่ไร สำคัญอยู่ที่การอบรมจิตใจให้ดี
แต่ชาวพุทธเรามักจะไม่สนใจกับศีลกับธรรมทุกวันนี้
มีแต่กิเลสขี้ขำเอาทั้งวันทั้งคืน ตื่นนอนจนกระทั่งหลับ
มีแต่กิเลสขี้ขำจิตให้คิดให้ปรุงเรื่องนั้นเรื่องนี้ไม่หยุดไม่ถอย หาความสงบไม่ได้
คนเราถ้าไม่มีความสงบแล้วก็ไม่มีความหมาย
มีดกับแจ็กมีมาตั้งกับตั้งกลับไม่เห็นให้ความสุขอะไร
ถ้าใจสงบเสียอย่างเดียวจะมีดจะแจ็กจะเป็นอย่างไรก็สบายๆ ใจสงบ ใจเย็น
ท่านจึงสอนให้สงบใจ ถ้าใจมีความสงบแล้วก็เย็นสบาย
ถ้าใจไม่สงบเสียอย่างเดียว มันก็เดือดร้อนมากนะคนเรา”

เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๑
ความหมายอยู่กับความสงบของใจ

สารบัญ

ประเด็นใน คำถาม - คำตอบ ปญหาธรรม

- ❖ “พระพุทธศาสนา” และ “ธรรม”, มรสมุมนอก, ธรรมโอสถ,
สมาธิ ภาวนา เก้ากับใหม่ สัมมอชังไน.....๓-๑๗
- ❖ มรรค ผล นิพพาน ยังมีอยู่หรือ, เข้าวัดแบบไหน, ใครครี,
ปลาตีนน้ำใหม่.....๑๘-๓๔
- ❖ ราชาญักเทศน์แข่งพระ, ยศของนายอำเภอเหิม, สิ่งแวดล้อม
วิธีปฏิบัติต่อตน และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตน มองดูชนตาคนอื่น
เห็นชัด, ค้นหาของดีในตัวเอง.....๓๔-๔๘
- ❖ ทำภาวนาอยู่แต่ในบ้านผิดหรือไม่ สมาธิกับปัญญาทำหน้าที่
ต่างกัน, สมาธิ สมาบัติกับจิตพระอรหันต์.....๔๙-๖๓
- ❖ เด็กเสียโทษใคร.....๖๔-๗๑
- ❖ ทำไมพระอรหันต์ชอบอยู่ในป่า อวกาศของจิต
จิตของพระอรหันต์เมื่อนิพพานด้วยอุบัติเหตุ.....๗๓-๘๔
- ❖ พระอรหันต์อสุภ, บวชเป็นพระเป็นเณรแล้วมีความสุขจริงหรือ,
เป็นพระผู้ใหญ่มากใช้ไหม, ธรรมะทำให้โลกให้เย็น,
คนที่ไม่จนมุม, สวรรค์เมืองคน.....๘๔-๙๘
- ❖ มรรค ผล นิพพาน ไม่ใช่พักแรมแต่งโม, สมาธิเป็นที่พักของจิต,
สติปัญญาเป็นเครื่องบุกเบิก, วิธีถึงฝั่งแห่งความเกษม.....๙๘-๑๐๒
- ❖ คนตายแล้วเกิดอีกหรือตายแล้วสูญ ยถาทีโป จ นิพพุโต.....๑๐๒-๑๐๗
- ❖ พระฝรั่ง, พระกรรมฐานงดฉันอาหารในบางกาล
เพื่อประโยชน์อะไร, ปัญหามังสวิวัติ.....๑๐๗-๑๑๙

- ❖ พระฝรั่งอีกครั้ง, เมื่อมีดีก็อาจจะมิชั่วคู่กัน,
เปลี่ยนแปลงธรรมไปตามโลกเสียมันจะดีไหม..... ๑๑๙-๑๒๕
- ❖ มรรค ผล มีทั้งทางโลกและทางธรรม, มรรคผลของฝ่ายฆราวาส,
กำลังหลอกตนเองอยู่หรือเปล่า..... ๑๒๕-๑๓๙
- ❖ สมာธิของคนล้าสมัย, ใจคือจุดศูนย์กลางของโลกและธรรม..... ๑๓๙-๑๔๗
- ❖ ความไม่สนใจในทานเท่ากับไม่สนใจในชีวิตของกันและกัน,
คนนามสกุลเทวทัต, ธรรมทานมีผลมากกว่าวัตถุทาน..... ๑๔๗-๑๕๖
- ❖ อยากทราบเรื่องของพระชฎงค์และพระอรหันต์, ผู้ที่สำเร็จ
มรรค ผล นิพพาน ก็มีได้หาบตั้มภีร์ติดตัวมาเกิด, ความคิด
ที่เบียดเบียนตนและสังหารตน, อย่าอวดดีต่อกรรมชั่ว,
จิตของพระอรหันต์กับจิตของปุถุชน ต่างกันตรงไหน..... ๑๕๖-๑๗๒
- ❖ กราบผี, การเกิด - ตายของสัตว์โลกเพราะอำนาจกรรมพัดผัน
อบรมลูกปูก, การเลื่อนฐานะของใจ แสวงหาความสุขให้ถูกทาง..... ๑๗๒-๑๘๓
- ❖ รสดี-รสไม่ดี, ความหวังดีกับการติชมเป็นสิ่งคู่กัน
รากฐานความสุขของครอบครัว..... ๑๘๓-๑๙๒
- ❖ สงสารว่าพระชฎงค์ฉันสำรวม,
ธรรมะที่เป็นทำนบกั้นความล้นฝั่งของตัณหา,
ฆราวาสก็เฟ้นเอาประโยชน์ได้จากพระชฎงค์วัตรของพระ..... ๑๙๓-๒๐๕
- ❖ ความหมายของคำว่า “ตน” “ตน” เป็นต้นเหตุของทุกข์และสุข,
ถ้าต้องการเป็นลูกศิษย์มีครู..... ๒๐๖-๒๑๒
- ❖ ตอบปัญหา นิตยสารโลกทิพย์, กำหนดรูป - นาม
แล้วพิจารณาซากศพด้วย, ลิงติดแห..... ๒๑๕-๒๒๒
- ❖ ท่านอาจารย์มั่นมาโปรด, เป็นฆราวาสปรารถนาจะเขียน
ธรรมปฏิบัติ..... ๒๒๒-๒๒๖
- ❖ การทำสมาธิวิปัสสนาจะกระเทือนโรคหรือไม่,
ภavanaเปลี่ยนนพธรรมบ่อย..... ๒๒๖-๒๒๘
- ❖ รู้โทษความโกรธแต่ยังระงับยาก, ผัวหรือผลาญ..... ๒๓๐, ๒๓๓

- ❖ พระในยุคปัจจุบันไม่อาจสำเร็จพระอรหันต์, หลานให้พรหลวงตา..... ๒๓๖, ๒๔๐
- ❖ ปกป้องผู้โจมตีพุทธศาสนา, ช่วยแยกกิเลสออกอย่างแยกอาหาร..... ๒๔๓, ๒๔๕
- ❖ พระอาจารย์มั่นหมดกิเลสแต่ทำไมยังฉันทมากดูบุญหรี..... ๒๔๖
- ❖ ขอประวัติท่านอาจารย์, ภาวนาแล้วยังกลัวผี..... ๒๔๗, ๒๔๙
- ❖ อยากไปเคารพพุทธสถานในอินเดีย, เป็นทุกข์เพราะจิตรู้ความคิด
ผู้อื่น..... ๒๕๐, ๒๕๑
- ❖ การอดอาหารจะไม่เหมือนการบำเพ็ญทุกกรกิริยาหรือ
ขออุบายต่อสู้กามราคะ, นรกคือการเขียนเสือให้วัวกลัว..... ๒๕๒
- ❖ สวรรค์ทำให้คนหลง..... ๒๕๓-๒๖๓
- ❖ กฎเกณฑ์เข้มงวดเกินไปน่าจะแก้ไข..... ๒๖๕
- ❖ คลุกเคล้าอาหารจนไม่น่ารับประทานก็ยังอร่อยอยู่,
ยึดครูอาจารย์เป็นกิเลสหรือ, นิimitว่าพระนิพพานไม่มี..... ๒๖๗-๒๗๒
- ❖ อาหารมังสวิรัต, ฝันเห็นพระเล่นดนตรี..... ๒๗๓-๒๗๗
- ❖ ฝันว่าเป็นสุนัขบนสวรรค์, สมบัติล้ำค่าก็มีอาจนำพาหรือหมอ..... ๒๗๘-๒๘๒
- ❖ ทำบุญกับพวกหลอกลวงจะได้บุญไหม,
หลวงตาไม่เคยตอบปัญหาตรงๆ เลย..... ๒๘๒, ๒๘๖
- ❖ คีลชาตเรื่องสุรา, จิตทำงานพร้อมกันสองอย่างหรือเป็นไปไม่ได้..... ๒๘๗, ๒๘๘
- ❖ ตายแล้วไม่เผาะจะขัดต่อศาสนาพุทธหรือไม่..... ๒๙๒
- ❖ ถวายของที่พระใช้ไม่ได้จะเป็นบาปหรือเปล่า, ตกใจทำลูกแมวตาย..... ๒๙๓, ๒๙๗
- ❖ แต่ก่อนทำงานเท่าไรๆ ไม่มีความพอ, นกขุนทองอิทธิบาท..... ๒๙๘-๓๐๔
- ❖ หนูไม่อยากดู ไม่อยากโกรธแม่เลย หนูกลัวตกนรก จ.ม. อัจฉริยะ.... ๓๐๕, ๓๐๖
- ❖ เตี้ยวนี้อรหันต์จะไม่มีแล้วในเมืองไทย..... ๓๒๒
- ❖ ถือศีลต่างกันจะบรรลุนิพพานเท่าเทียมกันไหม..... ๓๒๔
- ❖ หลวงตาครับ กระผมขออนุญาตถ่ายรูปครับ,
จะเจริญวิปัสสนาก่อนแล้วทำสมาธิทีหลัง..... ๓๒๗
- ❖ พุทธศาสนาแท้ๆ ท่านปฏิบัติกันอย่างไร,
สมาธิเสื่อมได้ถ้าขาดปัญญา..... ๓๓๒, ๓๓๕

- ❖ เดินจงกรมจนฝ่าเท้าแตกเป็นเพราะบังคับหรืออย่างไร.....๓๓๖
- ❖ สมมุติยังครองใจอยู่ แม่อนาคามีก็ยังมีสมุทัย.....๓๓๘
- ❖ ก่อนปฏิบัติธรรมต้องสมาทานศีลใหม่, เชือดคอไก่แล้วได้บุญ..... ๓๔๐, ๓๔๙
- ❖ วิญญาณเริ่มแรกมาจากไหน, จิตผู้ตายกับการจุติในร่างใหม่..... ๓๕๑, ๓๕๔
- ❖ คนใกล้ตายภาวนา นิพพาน จะไปนิพพานได้ไหม, ผันเห็นคนตาย.....๓๕๔, ๓๕๖
- ❖ นิทานหลวงตา, จริงหรือใจไม่สงบขณะแสวงหาความสงบ.....๓๕๗, ๓๕๙
- ❖ กิเลสตื่นเพราะกลัวตาย, ภาวนาแล้ววัง.....๓๖๒, ๓๖๓
- ❖ น้อยใจภาวนาไม่เห็นนิมิต, จิตผู้รู้กับไตรลักษณ์, วิธีเดินจงกรม.....๓๖๗, ๓๖๙
- ❖ ปล่อยนกล่อยปลาเป็นการตัดกรรมตัดเวร,
จำเป็นต้องการรดน้ำหรือหลังทำบุญ.....๓๗๑, ๓๗๒
- ❖ หลวงตาอายุเท่าไร, ตายแล้วไปไหน, ระลึกชาติได้..... ๓๗๓, ๓๗๔
- ❖ ใช้นิมิตช่วยให้ใจสงบจะมีข้อเสียไหม, ผิดถูกอย่างไรถ้าไม่สวดศพ.....๓๗๗, ๓๗๘
- ❖ กระแสจิตส่งกันได้จริงๆ หรือ, ดับความโกรธ, ยอดอริยสัจ.....๓๘๑, ๓๘๖, ๓๘๘
- ❖ ความอยากเป็นกิเลสทั้งนั้นหรือ, วิธีการชักจูงเด็กให้สนใจธรรมะ..... ๓๙๐, ๓๙๖
- ❖ สติฟันเพื่อนเพราะทำวิปัสสนาหรือ..... ๔๐๑
- ❖ ความมักน้อยสันโดษเป็นอุปสรรคต่อความเจริญของชาติ..... ๔๐๔
- ❖ พุทธศาสนาดีแต่ทฤษฎี, กรรมลบล้างกันได้ไหม,
ท้อถอยทำดีไม่ได้ดี.....๔๐๙, ๔๑๓, ๔๑๔
- ❖ บ้านเมืองจะเจริญได้อย่างไรถ้าทุกคนวางอุเบกขา..... ๔๑๘
- ❖ เดินทางสายกลางเดินอย่างไร..... ๔๒๒
- ❖ เล่นสะกดจิตตกนรก, แดนนิพพานเป็นอย่างไร.....๔๒๓, ๔๒๔
- ❖ พระอรหันต์ทำความเพียรเพื่ออะไร, ศีลข้อปาณา รักษายาก..... ๔๒๕, ๔๓๔
- ❖ พระอรหันต์ไม่จำเป็นต้องลงอุโบสถสังฆกรรม, วาง ๓ วาง.....๔๔๐, ๔๕๐
- ❖ สงสารตัวเองทำไมถึงต้องเป็นเรา,
อุปติเหตุทางสมองที่เกิดกับพระอรหันต์.....๔๕๗, ๔๖๕
- ❖ ขณะบรรลุมรรคจิตต้องเป็นมัชฌิมา..... ๔๗๖
- ❖ เอาสัตว์มาทำการทดลองจะเป็นบาปไหม, พระอรหันต์ต้องไม่นอน.....๔๘๙, ๔๙๘

❖	ธรรมสังเวชของพระอรหันต์คือขันธกระเพื่อม.....	๕๐๑
❖	ปัญหา ม.ร.ว.คึกฤทธิ์.....	๕๑๗
❖	อันเนื่องมาแต่ประวัติท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ.....	๕๒๒
❖	ตอบปัญหาของท่านผู้ถามเกี่ยวกับพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ.....	๕๒๔
❖	จิตพยายามกับความตาย.....	๕๒๙
❖	คุณค่าของการอ่านหนังสือธรรมะ.....	๕๓๒
❖	ภาคผนวก : คำถาม - คำตอบ ปัญหาธรรม	
	ระหว่างวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๔๗ - วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๔๘.....	๕๓๔

อาจารย์อธิบายธรรมของพระพุทธเจ้าให้ฟังก็เพื่อความเป็นคนดี
มิได้เพื่อเป็นคนแบบนั้น ท่านผู้ฟังทุกท่านจึงควรพิจารณา
เลือกเฟ้นเอาตามความเห็นควรจะเป็นประโยชน์แก่ตน
เพราะธรรมมีหลายชั้นและหลายรส อย่าให้เสียประโยชน์ในการฟัง
สมกับธรรมเป็นประโยชน์ และเพื่อประโยชน์แก่โลก
ถ้าผู้ฟังเพื่อประโยชน์แก่ตนจริงๆ จะถือเอาประโยชน์ได้เท่าที่ควร
โลกก็จะปรากฏมีธรรมประจำบ้านเรือน สังคมและบุคคล
จะเป็นโลกที่ร่มเย็น ปราศจากเคราะห์เข็ญเวรร้ายภัยพิบัติ
ธรรมจะกำจัดเสียได้ ไม่เกิดมี มีแต่ความสุขสวัสดิ
เป็นเครื่องส่งเสริมเพิ่มพูนให้อยู่เป็นสุขโดยทั่วกัน

คำถาม - คำตอบ ปัญหารธรรม

คำถาม - คำตอบ ปัญหารธรรม

ถาม ดิฉันต้องขอภัยที่มารบกวนถามท่านในสิ่งที่ไม่ควรถาม ซึ่งชาวพุทธทั้งหลายรู้และปฏิบัติกันทั่วดินแดน สำหรับตัวของดิฉันเองแม้จะเป็นผู้มีศรัทธาสนใจและปฏิบัติต่อสิ่งนั้นตลอดมา แต่ก็ไม่อาจเข้าใจความหมายอันลึกซึ้งของสิ่งนั้นได้เท่าที่ควร สิ่งที่ยสงสัยนั้น คือคำว่า พุทธศาสนา และคำว่า ธรรม ทั้งสองนี้แปลและหมายความว่าอย่างไรบ้าง เพื่อจะได้ถือเป็นหลักใจต่อไป

ตอบ อาตมาก็ไม่แน่ใจตัวเองเหมือนกันว่าเป็นชาวพุทธ หรือชาวพลอยตามเพื่อน ศรัทธาก็เชื่อไป ความเพียรมีมากน้อยต่อพระศาสนาในแง่ใดก็เพียรไปอดทนไป สติปัญญาที่มีมากน้อยก็เพียรพยายามรักษาตัวไปในอิริยาบถต่างๆ จนกลายเป็นวัน เดือน ปี มาเป็นลำดับอย่างนี้ แต่ก็ยังไม่สามารถจะแปลและตีความหมายในคำทั้งสอง คือ พุทธศาสนาและธรรมนั้นให้เป็นที่มันเหมาะแก่ใจลงได้ จึงไม่แน่ใจว่าจะแสดงให้คุณได้รับความเข้าใจหรือไม่ แต่เห็นใจที่อุตส่าห์มาด้วยความเสียสละทุกอย่างด้วยศรัทธา และปฏิบัติหน้าที่ของพุทธบริษัทที่ดีตลอดมา สิ่งที้ออกจะสุดวิสัยก็คือปัญหาสองข้อที่คุณถาม ไม่ทราบจะตอบอย่างไรให้เป็นที่เหมาะสมกับหลักธรรมนั้นๆ จึงขอตอบตามความรู้สึกบ้าง คำว่า **พุทธศาสนา** แปลว่า คำสั่งสอนของท่านผู้รู้จริงเห็นจริงในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น คือพระพุทธเจ้าของพวกเรา คำว่า **ธรรม** แปลว่า ธรรมชาติที่ทรงไว้ซึ่งคุณสมบัติอย่างสมบูรณ์ เป็นธรรมชาติที่สม่ำเสมอไม่เอนเอียง ธรรมชาติไม่โกหกหลอกลวง ไว้ใจได้ทุกระยะกาล รวมเรียกว่า **ศาสนธรรม** แปลอย่างฟังง่ายๆ ก็ว่าธรรมโอชาอันยอดเยี่ยมจากคำสั่งสอน

ความหมายของธรรมทั้งสองบทนี้ ถ้ากล่าวตามเหตุและผลที่เกี่ยวข้องกัน คำสั่งสอนเป็นเหมือนเข็มทิศทางเดินที่ตรงไปสู่จุดหมายต่าง ๆ ผู้ต้องการจะไปยังจุดหมายก็เดินตรงไปตามสายทางที่ชี้บอกไว้นั้น ย่อมถึงจุดที่หมายตามความประสงค์ประการหนึ่ง ศาสนธรรมเหมือนแปลนบ้านเรือนต่างๆ บ้านที่ปลูกสร้างถูกต้องตามแบบแปลนย่อมมีความแน่นหนามั่นคง และสวยงาม เหมาะสมกับความประสงค์ของเจ้าของบ้านผู้เข้าอยู่อาศัย คำว่า **ศาสนา** แปลว่า ประกาศหรือสั่งสอนเพื่อให้รู้ความหนักเบาเล็กน้อยแห่งคุณภาพของธรรม อันเป็นสิ่งสำคัญยิ่งของศาสนา

ถาม **คนไม่มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวหรือปกครองจะได้ไหม**

ตอบ ได้ ไม่มีใครมาทำโทษ เพราะศาสนาไม่ใช่กฎหมายซึ่งจะใช้บังคับคนให้รับนับถือ การจะรับนับถือศาสนาใดหรือไม่นั้น เป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละบุคคล จะยอมรับตามความรู้สึกของตน ไม่ใช่เรื่องบังคับเหมือนคนต้องหาคำตอบที่ว่าได้ ไม่มีใครมาลงโทษนั้นเป็นคำกลางๆ เพื่อให้เสรีภาพไปตามสภาพและอัธยาศัยของบุคคล และลัทธิซึ่งไม่รู้อะไรกับศาสนา

ถาม **ถ้าไม่มีการบังคับให้ปฏิบัติตามศาสนา จะมีความจำเป็นแก่มวลมนุษยอย่างไรบ้างหรือไม่**

ตอบ ยาแก้โรคมีความจำเป็นต่อมวลมนุษยอย่างไร โดยไม่ต้องไปบังคับให้มนุษยผู้มีโรคหันมาสนใจกับยา ชื่อนี้เข้าใจว่าคุณคงทราบได้ดี ศาสนาที่เป็นโอสถชนิดหนึ่งก็ย่อมมีความจำเป็นต่อมวลมนุษยเช่นเดียวกัน พูดถึงเรื่องศาสนาแล้ว แม้อาตมาผู้หวังพึ่งร่มเงาพระศาสนา มีความเป็นอยู่ทุกกลมหายใจนับแต่วันเริ่มบรรพชาอุปสมบทตลอดมา โดยอาศัยปัจจัยสี่ คือจีวร เครื่องนุ่งห่มปกปิดกาย บิณฑบาต คืออาหารคาวหวาน เครื่องหล่อเลี้ยงชีวิตให้มีความสดชื่นและเป็นอยู่ เสนาสนะ คือที่อาศัยเป็นอยู่หลับนอน และคิลานเภสัช คือยาแก้โรคทางกายทุกชนิด ซึ่งเกิดจากศรัทธาของผู้เลื่อมใสใญ่บุญต่อพระศาสนาบริจาคทานให้บริโภาคใช้สอย จนชีวิตเป็นมาได้ถึงวันนี้ แต่ก็ไม่สามารถจะเรียนถึงคุณค่าแห่งพระ

ศาสนาได้ทราบได้อย่างสนใจ จึงขอเรียนเพียงว่า ศาสนาเป็นสมบัติกลาง เช่นเดียวกับยาแก้โรคทางกายทุกชนิดเป็นของกลางสำหรับมนุษย์ผู้มีโรคในกายมากกว่าสัตว์ เมื่อโรคเกิดขึ้นจะเห็นยาเป็นของจำเป็นสำหรับแต่ละราย ยิ่งมนุษย์มีมากและมีโรคชนิดต่างๆ มากขึ้นเพียงไร ก็ยิ่งทำให้มนุษย์ทั้งผู้มีโรคและไม่มีโรคเห็นยาเป็นของจำเป็น และพยายามเสาะแสวงหามาไว้ เพื่อบำบัดและป้องกันตัวแทบทุกคนและทุกครอบครัวทั่วทั้งแผ่นดิน ต้นเหตุที่ยาจะเป็นของจำเป็นขึ้นมาเพียงไรนั้น ขึ้นอยู่กับมวลมนุษย์ผู้มีโรค จำต้องหายาบำบัดรักษา เพื่อชีวิตอันแสนรักสงวนจะมีทางรอดพ้นไปได้เท่าที่ควร เพียงเท่านี้ก็พอจะทราบถึงความจำเป็นและความสำคัญของยาและศาสนาได้ เพราะมนุษย์มีความจำเป็นอยู่ภายในตัวดังกล่าวแล้ว

ใครมิได้ประสงค์เกิดมาเพื่อความทุกข์ทรมานทางกายและทางใจ เห็นมีแต่เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง เพื่อความร่ำรวยสวยงามกันทั้งนั้น ท่านทำไมพูดว่า มนุษย์เราแทบทุกรายมีความจำเป็นอยู่ภายในตัว ซึ่งเป็นเรื่องชักจูงให้หันมาหายาและศาสนาเล่า

ถ้าเช่นนั้น เราต่างก็มีโอกาสได้อยู่ในโลกมานานพอสมควร พอจะทราบความสุขทุกข์ของธาตุขันธ์และจิตใจที่เกี่ยวกับดินฟ้าอากาศและสิ่งแวดล้อมต่างๆ มาพอประมาณ นับแต่คุณเกิดมาเคยมีโรคเกิดในกายบ้างไหม แม้ที่สุดโรคหัด คุณเคยเป็นเหมือนมนุษย์ทุกๆ ไปไหม

โรคหัดนั้นเป็นเรื่องเล็กน้อย แม้ไม่รับยาก็หายไปเองเมื่อเป็นถึงขีดของมันแล้ว แต่ก็อดรับยาไม่ได้ ทุกครั้งที่เป็นหัด ดิฉันต้องรับยา ส่วนโรคสำคัญและเป็นประจำนั้น รู้สึกร้ายมากและรบกวนเสมอ ดิฉันรู้สึกจะเป็นคนอภัพทั้งทางร่างกายและจิตใจ คิดแล้วกลุ้มใจและน้อยใจในตัวเองที่เกิดมาไม่เหมือนเพื่อนมนุษย์เขา บางครั้งคิดอยากจะตายจะได้หายห่วงไปเสียที โรคที่ว่าเป็นคือโรคกระเพาะซึ่งเป็นมานานแล้ว ควรจะหายแต่ไม่หาย ทั้งไปให้หมอตรวจ ทั้งซื้อยามารับประทาน เพียงพอบรรเทาไปบ้างแล้ว ก็กำเริบขึ้นมา แม้ไม่เป็นมากถึงกับจะเป็นจะตายจริงๆ แต่ก็พอทำให้ลำบากเสมอมา

ที่ว่าจิตอาภัพนั้น มันอาภัพแบบไหน และอาภัพอย่างไร ฟังแล้วน่ากลัว เพราะคนที่จิตอาภัพโดยมากก็เห็นเป็นบ้าเป็นบอด้งที่เห็นๆ กันตามถนนหนทาง แต่สำหรับคุณ เท่าที่สังเกตและสนทนากันมานานพอสมควร ก็ไม่ปรากฏว่าแสดงกิริยาแห่งความอาภัพที่น่ากลัวออกมาให้เห็น มันอาภัพที่ตรงไหน

จิตของดิฉันมิได้อาภัพแบบคนข้างถนนที่เห็นๆ กันนั้น แต่มันเป็นอีกแบบหนึ่ง ซึ่งก็ใกล้เคียงกัน ในบางคราวที่มันแสดงอาการออกมาอย่างรุนแรงแทบจะหักห้ามไว้ไม่อยู่ก็ยังมี

แล้วอย่างไร โปรดเล่าต่อไปว่ามันแสดงออกมาอย่างไรถึงกับจะหักห้ามไม่อยู่ เพราะไม่ใช่มรสุมในทะเลหลวง ทำไมจะไปรุนแรงนักหนาเล่า

ไม่ใช่มรสุมในทะเล แต่มันเป็นมรสุมในหัวอกซึ่งร้ายแรงยิ่งกว่านั้นเป็นไหนๆ สำหรับความรู้สึกของดิฉันเอง ส่วนคนอื่นดิฉันไม่ทราบได้ แต่จะอย่างไรก็ตาม ขึ้นชื่อว่าคนที่มีหัวอกด้วยกัน เมื่อถูกละเมิดอย่างรุนแรงและฝังจมอยู่ภายในไม่ยอมถอนแล้ว จะต้องจัดว่าเป็นมหันตทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น มรสุมที่มากระทบฝังจมอยู่ทุกวันนี้ก็มีใช้อื่นไกลที่ไหน นอกไปจากคู่รักกลายเป็นศัตรูคู่แค้นต่อกัน คือสามีของดิฉันเป็นคนเจ้าอารมณ์ ไม่ยินดีในขอบเขตที่มีกันอยู่แล้ว แต่ชอบหาเศษหาเลยไปเป็นรายๆ ตามนิสัยของคนล้นฝั่ง ที่สำคัญซึ่งจะทนเป็นตุ๊กตาอยู่ไม่ได้ ก็เวลาเขาพาเหลืกก้าอันแหลมคมมาที่บ้านและแสดงกิริยาซมดซม้อยต่อกันโดยไม่มีการเกรงขามเจ้าถิ่นบ้างเลย รู้สึกทิ่มแทงลูกตาแทบจะกระเด็นออกมา ใจแทบจะสลบไปเวลานั้น พรอทภายในหัวอกขึ้นสุดขีดตามองไม่เห็นอะไร นอกจากคู่ชีวิตที่วางอยู่ข้างหมอนบนที่นอนซึ่งไม่ห่างไกลจากตัวเท่าไรนักเท่านั้น เรื่องหวุดหวิดเป็นผีไปทั้งเขาทั้งเรา นี่เล่าถวายท่านเพียงย่อๆ ที่สำคัญๆ ยังมีอีกเยอะ

แล้วมีอุบายวิธีแก้ไขกันอย่างไร จังยังเป็นคนอยู่ทั้งเขาทั้งเราจนถึงวันนี้เล่า หรือใครกลายเป็นผีไปบ้างมีไหม

ไม่มี ก็อาศัยเรียกคุณพระเข้าช่วยละซิท่าน ไม่เช่นนั้นนายยมบาลคงยุ่งกัน
ยกใหญ่ ไม่เป็นอันกินอยู่หลับนอนแน่ เพราะผู้ต้องหาเพียงครั้งเดียวถึงสามศพ จะให้
ยมบาลนั่งนอนใจอยู่ได้อย่างไร

ใครบ้าง ถึงจะมีผู้ต้องหาครั้งเดียวถึงสามศพเล่า

ก็เราฆ่าคู่รักคู่แค้นและคู่แหย่สามี่เขาให้ตายสมใจ แล้วก็ย้อนมาฆ่าตัวเราให้ตาย
เพื่อหายห่วงไปตามกัน รวมแล้วมีผู้ต้องหาสามคนพอดี แม้ทุกวันนี้ที่พออยู่ได้กับโลกเขา
ก็เพราะอาศัยกรรมเป็นเครื่องเยียวยาและปลอบโยนใจให้สงบไปเป็นระยะพอหายใจได้

เป็นอันว่าพอได้ใจความ ที่นี้อาตมาขอเรียนถามย้อนหลังสักเล็กน้อยเกี่ยว
กับคำที่อาตมาพูดว่า มนุษย์เราแทบทุกรายมีความจำเป็นอยู่กับตัวที่เป็นสาเหตุให้
เกี่ยวข้องกับยาและศาสนา นั้น คุณพอทราบได้ภายในตัวของคุณหรือยัง เพราะโรค
ทางกายคุณก็เคยเป็นมาแล้ว ยาแก้โรคคุณก็เคยหาการรักษาและเห็นผลเท่าที่ควร
แม้ไม่หายขาดแต่บางรายก็หายขาดไม่กำเริบอีกต่อไปดังที่เห็นอยู่แล้ว โรคทางใจคือ
ความทุกข์ทรมานเกี่ยวกับมรสุม คุณก็เคยเห็นมา ธรรมโอสธจากหลักศาสนา คุณก็
เคยนำมาขบขึงและปลอบโยนใจ ทำให้เรื่องใหญ่กลายเป็นเรื่องเล็ก และทำให้เรื่อง
เล็กสงบหายไปได้ด้วยอำนาจธรรมโอสธ จากคำที่อาตมาอธิบายเรื่องมนุษย์มีความ
จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับยาในเวลาไม่สบาย หรือยามปกติที่ควรมีไว้สำหรับตัว และ
ยังมีความจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับศาสนาเพื่อป้องกันและรักษาโรคทางใจอันเป็น
โรคเรื้อรังมาตลอดกาลนั้น พอเข้าใจได้ไหมว่าศาสนามีความจำเป็นต่อมวลมนุษย์
เพียงไร

พอเข้าใจได้บ้างเป็นบางตอน แต่จะให้เข้าใจโดยตลอดทั่วถึงนั้นเห็นจะยังอีกนาน
หรือจะตายเปล่าๆ ก็ยังไม่แน่ใจตัวเองนัก

แม้อาตมาเองที่เป็นนักบวชซึ่งมีหน้าที่โดยเฉพาะต่อการเรียนและการปฏิบัติ
ธรรม ก็ยังไม่แน่ใจตัวเองเช่นเดียวกันว่าจะเรียนและปฏิบัติได้แค่ไหน อาจจะมีบวชเสีย

ผ้าเหลืองและสิ่งปลื้มใจของชาวบ้านไปเปล่าๆ ก็ไม่รู้ เพราะทุกวันนี้ก็ยังมองไม่เห็นว่าจะอะไรเป็นธรรมและอะไรเป็นโลก มันคละเคล้ากันไปหมด ใจดวงโกหกนี้มันสำคัญ มันโกหกกว่าอยากไปนิพพานๆ แล้วมันไปไหนกันก็ไม่รู้ ในวันหนึ่งๆ เห็นแต่มันไปยุ่งอยู่แต่เรื่องเหลวไหลมากกว่าเรื่องไปนิพพาน

เท่าที่ท่านบวชเรียนและปฏิบัติมาจนทุกวันนี้ ได้มีจุดมุ่งหมายปลายทางของใจที่ตั้งไว้บ้างหรือเปล่า

นี่หมายถึงความปรารถนาหรือ เรื่องนี้มันสำคัญอยู่ที่ความเพียร เพียงความอยากหรือความปรารถนา ใครๆ ก็พอคิดได้ แม้แต่คนหูหนวก คนตาบอด คนพิการขอทานตามตรอกตามถนน เขาก็ยังคิดอยากเป็นเศรษฐีมีเงินเป็นล้านๆ แต่ก็คงเป็นคนประเภทนั้นอยู่นั่นเอง เพราะเพียงคิดอยากเฉยๆ แต่ตัวเขาชี้เกียจยิ่งกว่าคนตายซึ่งนอนไม่มีวันจะตื่นเสียอีก

ดิฉันต้องขอรบกวนท่านอีก ที่เรียนถามเรื่องศาสนากับคนที่มีความจำเป็นต่อกันอย่างไร ท่านก็ได้อธิบายข้อเปรียบเทียบให้ฟังเกี่ยวกับยาแก้โรคทางกายมีความจำเป็นต่อกัน แล้วก็อธิบายถึงโรคจิตที่เป็นโรคเรื้อรังด้วยกิเลส ต้องอาศัยธรรมโอสถเข้าแก้จึงค่อยเบาและหายไปเป็นลำดับจนหายขาด มนุษย์ทั่วโลกล้วนมีโรคประเภทเรื้อรังเต็มหัวใจ แต่ทำไมจึงไม่ค่อยเห็นสนใจกับศาสนา ซึ่งเป็นแหล่งยาอันวิเศษมาใช้แก้เสียพอให้เบาบางลง เห็นแต่คนไข้ทางร่างกายหลังไหลเข้าไปซื้อยาในห้างร้านขายยาต่างๆ แพทย์จะไม่พยายามให้พอกับความจำเป็นและต้องการของคนจำนวนมาก และพากันหลังไหลเข้าไปในโรงพยาบาลต่างๆ เพื่อให้หมอช่วยตรวจและรักษาจนหมอแพทย์ไม่มีเวลาพักผ่อน ตลอดเตียงนอนก็ไม่พอกับคนไข้ซึ่งมีจำนวนมากและมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกวัน ทำเอาหมอและนางพยาบาลแย่งไปตามๆ กัน ถ้าดิฉันเป็นหมอบ้างก็คงอดรำคาญไม่ได้ และอดแสดงมารยาทอันไม่เหมาะสมแก่คนไข้ไม่ได้แน่ๆ

เมืองไทยเราเกือบทั้งประเทศก็เป็นเมืองพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว พระ เณร เณร ชี ก็ล้วนเป็นคนนับถือพระพุทธศาสนาทั้งนั้น จากนั้นก็มีประชาชนทั้งแผ่นดินนับแต่

พระมหากษัตริย์ลงมา ถึงพ่อค้า ชาวนา ตาสีตาสา ล้วนเป็นคนนับถือพระศาสนาทั้งนั้น มีมากกว่าคนไข้เข้าสู่โรงพยาบาลเป็นไหนๆ แล้วจะเอาอะไรอีก นักบวชมี พระ เณร ซี ตาปะขาว รวมกันแล้วมีจำนวนมากมาย ล้วนแต่มีผู้อุปัฏฐากดูแลด้วยปัจจัยสี่ตลอดกาล ไม่ได้รับความอดอยากขาดแคลนก็เพราะทายกอุบาสก อุบาสิกา ช่วยทะนุบำรุงเสมอมา ทำให้ว่าคนสนใจศาสนามีน้อย ไม่ใช่นับเอาเพียงเราคนเดียวหรือจึงว่ามีน้อยนัก โปรดนับคนอื่นเขาด้วย อาตมาและพระเณรที่เป็นลูกศิษย์อยู่ในวัดป่าบ้านตาดก็โปรดนับเข้าด้วย คุณจะได้เห็นคนสนใจและนับถือศาสนาอย่างหนาตาอุ้นใจขึ้นเป็นลำดับเสียบ้าง

ที่เรียนถามเช่นนั้น ก็เพราะไม่ค่อยเห็นประชาชน ชั่น และเพศต่างๆ เข้าวัดเพื่อฟังธรรมจำศีลในวันพระวันโกนตามปกติเหมือนเมื่อสมัยก่อนๆ เห็นแต่พระ เณร เทร ซี ซึ่งมีอยู่ภายในวัด และอุบาสกอุบาสิกาแก่หง่อมเต็มที แล้วเดินงเงินด้วยอาการอดโรยเข้าไปวัด ทั้งหุดาแข้งขาอะไรๆ ก็ชักจะใช้งานไม่ได้แล้ว เวลาพระให้ศีลและแสดงธรรมก็เกรงจะไม่ได้ยินชัดถ้อยชัดคำ จะมีทางแก้ไขอย่างไร

การแก้ไขคนแก้ไขให้กลับเป็นคนหนุ่ม และแก้ไขคนหนุ่มให้กลายเป็นคนแก่นั้น ไม่มีธรรมเนียมนิยมกัน ทั้งเป็นอริสัจจะ คือสัจจะวิสัยที่จะทำได้ อาตมาไม่มีหนทางแก้ไข แต่การแก้ไขเปลี่ยนแปลงความรู้ความเห็นและความประพฤติที่เป็นไปในทางผิดให้กลับเป็นไปในทางถูกด้วยการอบรมสั่งสอนนั้นพอมิทางทำได้ ถ้ามีผู้สนใจใคร่ฟังและพอใจปฏิบัติตามเพื่อความเป็นคนดี

ที่เรียนขอความเห็นจากท่านก็หมายถึงความประพฤตินี้เอง เพื่อฐานะทางด้านจิตใจจะได้ดีขึ้นกว่าเท่าที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ ส่วนการเปลี่ยนแปลงรูปโฉมนั้น สำหรับตัวดิฉันเองทุกวันนี้หมดเยื่อใยเสียแล้ว ไม่มีความสนใจไยดีกับเครื่องและห้องเสริมสวย เสริมงามอะไรเลย ส่วนคนอื่นๆ นั้น ขอยกให้เป็นเรื่องของเขาไป ที่มีห้วงอยู่มาเวลานี้ก็คือศีลธรรมประจำใจ กล่าวจะไม่ถึงจุดที่มุ่งหวัง จึงได้รับมาศึกษาใต้ถ่มครูอาจารย์หลายท่านเพื่อท่านจะได้ช่วยชี้อุบายต่างๆ พอเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในเวลาจวนตัวและความอยู่สบายใจในยามปกติ เวลาว่างๆ ก็หัดทำภาวนาที่บ้าน มีโอกาสก็ไปทำที่วัด เมื่อเกิดความ

สงสัยก็กราบนมัสการเรียนถามพระท่าน อุตส่าห์ทำไปไม่ว่าจะยากหรือง่าย เพราะเป็นกิจจำเป็นสำหรับตัว

เวลาทำภาวนา ไม่ว่าในบ้านหรือในวัด ผลเป็นอย่างไรบ้าง และคุณเคยทำมานานเท่าไร

สาธุ ขอเรียนตามจริง พระเมตตาโปรดปรานคนโง่ บางวันใจสงบเห็นผลเป็นสุข เกิดความอัศจรรย์ใจเกินความคาดหมาย อยากให้ใจเป็นอยู่อย่างนั้นตลอดกับกัลป์ แต่นิจจัง เจ้าพระคุณไม่ฟังเสียงใคร พอแก่กาลแล้วก็ถอนขึ้นมาเสีย สิ่งที่ยังเหลืออยู่คือความเสียดายจิตดวงนั้น และเสียดายเอามากจนเกิดความเสียใจและน้อยใจว่าเรามีบุญวาสนาน้อย ได้จิตดวงวิเศษเพียงชั่วขณะก็หลุดหายไปเสีย พยายามตั้งต้นทำใหม่ บางครั้งจิตก็รวมสงบลงได้ตั้งใจหวัง บางครั้งไม่สงบถึงขนาดที่เคยเป็น แต่บางครั้งไม่ยอมสงบเอาเลย ทั้งๆ ที่ทำภาวนาแบบเก่า มิได้มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใดเลย แต่จิตทำไมเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เป็นต่างๆ ได้อย่างนั้น โดยที่บางครั้งสงบลงอย่างละเอียด สุขุมมาก บางครั้งสงบอย่างอ่อนๆ แต่บางครั้งไม่ยอมสงบโดยประการทั้งปวง นอกจากไม่ยอมสงบเลยแล้วยังเตรียมตั้งค่ายต่อสู้เรอีกด้วย บางวันสู้มันไม่ได้ กลุ่มใจลุ่มนอนลง ปล่อยน้ำตาไหลจนหมอนเปียกก็มี ทำไมจิตจึงมีมายามากอย่างนั้น

จิตไม่มีมายา โปรดอย่าไปหาเรื่องใส่จิต เดี่ยวจะไม่มีที่พึ่ง ยิ่งจะแย่ไปอีก

ถ้าเช่นนั้น อะไรเล่ามีมายาทำให้เกิดความทุกข์ร้อนขนาดนั้น

มายาทั้งลึนมันเป็นเรื่องของกิเลสทั้งนั้น ที่รบกวนใจไม่ให้อยู่ได้ด้วยความสะดวก โปรดยกกายกำจัดตัวมายาออกจากใจให้ได้ ด้วยความเพียรพยายามดังที่คุณเคยใช้ได้ผลมาแล้ว อย่าปล่อยวางอุบายวิธีที่เคยทำมาและทิ้งไว้ แล้วไปคว้าเอาความกลุ่มใจน้ำตาไหลมาแทนที่ ผลจะกลายเป็นว่าภาวนาเพื่อสั่งสมทุกข์โดยไม่รู้สีกตัว แบบนี้ไม่เคยมีนักปราชญ์ท่านใดนำมาใช้ ถ้าเราจะเป็นนักต่อสู้ที่มีเหตุผลตามเสด็จพระพุทธเจ้าจริงๆ ก็จงจับต้นเหตุที่เคยได้รับผลมาแล้วบำเพ็ญต่อไป อย่าไปแสดงความดีใจเสียใจกับสิ่งที่เกิดๆ

ต่างๆ ซึ่งเป็นเพียงมายา คุณทำภาวนาที่เคยได้ผลมาแล้วนั้น คุณภาวนาด้วยกรรมบทใดเป็นประจำ

ดิฉันชอบบท “พุทโธ” เป็นคำบริกรรมตลอดมาจนบัดนี้ ไม่เคยลดละ เพราะเวลานำกรรมบทนี้มาบริกรรม ใจรู้สึกโล่งสบายและได้รับผลเป็นความสงบสุข นอกจากบางครั้งที่เรียนแล้วเท่านั้น

นั่นแสดงว่ากรรมที่นำมาบริกรรมถูกกับจริตของเรา ถ้าเป็นยากก็แสดงว่าถูกกับโรคแล้ว โปรดรักษาโรคด้วยยานี้ติดต่อกันจนหาย ถ้าโรคมีอาการยกย้ายเปลี่ยนแปลงซึ่งควรจะเปลี่ยนยาไปตาม นั่นก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เจ้าตัวหรือนายแพทย์จะหาวิธีแก้ไขไปตามโรคที่จะเหมาะกับยา จนโรคถูกกับยาและหายขาด เพราะโรคมีมากและมีชนิดต่างๆ ซึ่งเกิดกับบุคคลเป็นรายๆ ไป ยาแก้โรคจะมีเพียงขนานเดียวย่อมไม่ทันกับโรค ฉะนั้นหมอผู้ฉลาดต้องผลิตยาขึ้นหลายขนานเพื่อทันกับโรคชนิดต่างๆ ของมนุษย์และสัตว์ที่มีจำนวนมาก โลกที่พออยู่กันได้ไม่ตายเพราะโรคนานาชนิดเบียดเบียนและทำลายก็เนื่องจากยามีมากพอต้านทานกันได้

ธรรมก็ย่อมมีมากเพื่อให้เหมาะกับจิตนิสัยของบุคคลเป็นรายๆ ไป และมีโรคเรื้อรังทางจิตชนิดต่างๆ กัน ผู้มีนิสัยหนักไปในทางใด ก็นำกรรมที่ตรงกับจิตมาบำบอดรักษากันเป็นระยะๆ ไป การทำภาวนา ถ้าจิตก้าวหรือเปลี่ยนสภาพความรู้สึกขึ้นสู่ความละเอียดเกี่ยวกับด้านปัญญา ก็จำเป็นต้องเปลี่ยนอารมณ์แห่งกรรมไปตามความเหมาะสมของปัญญาที่ต้องการความแยบคายเป็นลำดับ ถ้าเป็นสมาธิ ไม่ว่าสมาธิประเภทใด จะใช้บทกรรมเครื่องกล่อมใจให้สงบตามที่เคยใช้มาแล้วก็ไม่มีขัดข้อง เช่น ผู้เคยใช้บทพุทโธ ก็ใช้อยู่ตามเดิมในเวลาต้องการพักจิตเข้าสู่ความสงบ

อาตมาขอเรียนคุณให้ทราบในแง่ที่ควรคิด และยึดไว้เพื่อเป็นหลักปฏิบัติต่อไป คือ ขณะที่ทำภาวนาเห็นผลเป็นความสงบสุขในเวลานั้นแล้ว คราวทำในวาระต่อไป โปรดอย่าส่งจิตไปยึดในผลที่เคยปรากฏแล้วในอดีต แต่ให้ทำความรู้และสติไว้กับบทกรรมที่บริกรรมในขณะนั้นเท่านั้น การทำเช่นนี้เรียกว่าบำรุงต้นเหตุเพื่อให้เกิดผลโดยถูกต้อง

ส่วนผลมีความสงบเป็นต้น จะปรากฏขึ้นมาเองโดยไม่ต้องไปคาดหวัง และทุกครั้งที่ทำภาวนา ให้ทำความสนใจอยู่กับบทปริกรรมเท่านั้น ไม่สนใจไปอื่น บทปริกรรมพุทธที่ผู้นำมาใช้ จึงให้กลมกลืนกันกับจิต มีสติควบคุมไม่ให้เผลอ เมื่อจิตกับคำปริกรรมมีความสืบทอดกันอยู่ในขณะภาวนาไม่ขาดระยะ ผลคือความสงบมากขึ้นมา เป็นลำดับจนถึงความสงบอันละเอียดยิ่ง และพักอยู่ได้เป็นเวลานานๆ แม้ถอนขึ้นมาแล้วก็ได้รับความเบิกบานใจ ที่เคยตำหนิตนว่าเป็นคนมีบุญวาสนาน้อยและอาภัพก็จะค่อยหมดไป

ท่านอธิบายตอนจิตไปยึดผลซึ่งเป็นอารมณ์อดีตล่วงไปแล้วในขณะนั่งภาวนานั้น มาถูกตัวดิฉันเองที่เคยเป็นเช่นนั้นมานานแล้ว เวลาปกติไปคิดเสียดยอยากได้จิตดวงนั้นมาครองอยู่ตลอดไป เพราะเป็นจิตที่สุขใสและสงบเยือกเย็นมาก ยิ่งเวลานั่งภาวนาก็ยิ่งคิดถึงมาก อยากให้จิตเป็นเช่นนั้นอย่างรวดเร็วทันใจ แต่แทนที่จิตจะเป็นเช่นนั้นยิ่งกลับร้อนขึ้นมา ผลสุดท้ายของการนั่งภาวนาเลยกลายเป็นว่านั่งกลุ้มใจและน้อยใจให้ตัวเอง จากนั้นก็นอนกลุ้มใจน้ำตาไหลแบบไม่เป็นท่า ที่นี้ได้รับชี้แจงจากท่านแล้ว ใจรู้สึกโล่งสบาย ต่อไปดิฉันจะต้องทำอย่างที่ท่านอธิบายให้ฟัง จิตของดิฉันคงจะลงได้เร็วและง่ายกว่าแต่ก่อนแน่นอนค่ะ

พูดกันยังไม่ขาดคำก็มายึดอีกแล้ว ถ้าเป็นเช่นนั้น จิตจะก้าวไปถึงไหนได้เล่า เดียวไปยึดความสงบที่ผ่านมาแล้ว เดียวมายึดคำพูดของอาตมา เวลานั่งภาวนาก็จะมีแต่อารมณ์เหล่านี้ไปรวมอยู่ที่ใจ ว่าอาตมาสอนอย่างนั้น อาตมาว่าอย่างนี้ อาตมาไม่ให้ไปยึดอารมณ์อดีต อาตมาให้ถืออารมณ์ปัจจุบัน คือคำปริกรรมอย่างเดียว สิ่งทีกล่าวนี้นี้แหละกลายเป็นอารมณ์ของจิตในเวลาภาวนา ฟังอาการที่ถามเพื่อขอเอาคะแนนต่างๆ ที่ยังไม่ได้ลงมือทำ ก็พอจะทราบได้ว่าผู้ถามกำลังจะสั่งสมอารมณ์เพื่อทำการรวบรวมตัวเองขณะที่ทำการภาวนาในวาระต่อไปอีกแน่นอน ขออภัย คุณรู้สึกจะใจร้อนไป แต่ใช้หุ่ด้อมอะไรไม่สุข โปรดทำใจเย็นๆ เพื่อเหตุผลที่คุณจะทำงานต่อไป คนเราถ้าใจร้อนนัก ใจเย็นนัก โดยไม่มีเหตุผลพาให้เป็นไป ย่อมผิดหลักหรือผิดทาง และยังสู้น้ำแข็งและไฟก็ไม่ได้ เพราะสิ่งเหล่านี้นำไปทำประโยชน์ได้ แต่คนที่มึนสียใจเย็นจนจิตชิดมัก

เป็นคนเกียจคร้าน ทำงานคอยแต่จะเอา راحتเอาเปรียบเพื่อนฝูง ใครก็เบื่อ ไม่อยากคบ เป็นเพื่อนร่วมงาน คนที่มีนิสัยใจร้อนมากมักเป็นไฟเผาตัวและผู้เกี่ยวข้อ แต่คนที่มีความเย็นและร้อนไปตามเหตุผลโดยพิจารณาไตร่ตรองอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว เป็นผู้ทำประโยชน์ได้ดีไม่ค่อยผิดพลาดและกระทบกระเทือนคนอื่นง่ายๆ ท่านเรียกคนประเภทนั้นว่า คนสุขุม ใครๆ ก็ชอบคบ ถ้าเป็นนักบวชก็เป็นผู้ทรงเหตุทรงผลได้ดี วินิจฉัยเรื่องราวได้ดีและเป็นธรรมไม่ลำเอียง ให้เหตุผลและนำอย่างมีหลักมีเกณฑ์ละเอียดลออ พระเถระมีความเคารพเลื่อมใส ถ้าเป็นผู้ใหญ่ทางฆราวาสปกครองคนได้ดี เป็นที่เคารพนับถือของผู้น้อยและประชาชนทั่วไป ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่และอำนาจ ผู้น้อยเข้ามาอาศัยพึ่งร่วมนาก็อำนวยความสะดวกให้ด้วยความเมตตาสงสารราวกับลูกๆ เข้ามาอดอ้อน รุนราวคราวเดียวแต่ตำแหน่งหน้าที่ต่ำกว่าเข้ามาอาศัย ก็ให้ความสนิทสนมและช่วยเหลืออย่างเป็นธรรม ไม่เย่อหยิ่ง เพราะอาศัยตำแหน่งหน้าที่ที่ตนกำลังคุมอำนาจอยู่ กับผู้ใหญ่กว่าโดยตำแหน่งหน้าที่ ก็แสดงความเคารพเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ทำแบบหน้าไหว้หลังหลอก ถ้าเป็นแม่บ้าน ก็ไม่ชอบบ่นอุบอุบจู้จู้จนคนในบ้านและลูกๆ เขาเบื่อไม่ชอบฟังแม่ชีบ่น

นี่คือคุณค่าของใจที่มีเหตุผล ไม่ร้อนและเย็นจนเลยขอบเขต คือเหตุผลอันเป็นความพอดี สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้ลุล่วงไปได้ด้วยความสม่ำเสมอ ไม่ผาดโผนโลดเต้น ไม่เป็นคนผลุบๆ โผล่ๆ แบบคนตกน้ำจวนจะขาดใจ งานภาวนาของคุณและงานอื่นๆ ก็โปรดเพียรพยายามไปจนกว่าจะสำเร็จด้วยความมีเหตุผลเป็นเครื่องสนับสนุน อย่าให้เป็นการท้อถอยคนตกน้ำ เวลานั้นภาวนาเห็นจิตสงบก็เพลินจนตัวลอย และอยากโฆษณาให้คนอื่นเห็นความอัศจรรย์ของตนซึ่งกำลังแสดงอยู่บ้าง เวลาจิตไม่สงบตามใจหวังก็นั่งเสียใจ นอนคิดนอนบ่นกลุ่มใจน้ำตาไหลบ้าง นั่นท่านเรียกว่า ภาวนาแบบคนไม่เคยดูภาพยนตร์ พอถึงบทรักก็รักจนหมดสติ พอถึงบทโศกก็โศกจนสลบไสใจจะขาดในโรงภาพยนตร์ ถึงบทสนุกก็สนุกจนตัวลอยไม่มีสติอยู่กับตัว ถึงบทกลัวก็กลัวจนตัวสั่นไม่ได้สติ เหมือนแกะกลหัวหมาป่า ถึงบทกลัวก็กลัวจนออกโรงโขงเขยง แสดงตัวเป็นนักรบ ตบมือถึงกับปล่อยมรรยาทออกมาแบบคนในโรงภาพยนตร์ทนดูไม่ได้ แตกตื่นหนีกันหมด พอกลับได้สติคืนมา เกิดความเสียใจร้องไห้กลายเป็นเรื่องหมดสติไปอีก จนคน

เขาเรียกว่าบ้ำสองซ้อน สรุปลความแล้ว คนไม่มีสติเครื่องคัมกัน ย่อมเป็นผลเสียหายแก่
ตนทุกระยะ ฉะนั้น ผู้เป็นพุทธบริษัทของพระพุทธเจ้าผู้จอมปราชญ์ จึงควรวางตนต่อ
เหตุการณ์อย่างสม่ำเสมอ จะจัดว่าเป็นผู้รอบคอบในสิ่งเกี่ยวข้องได้ดี

ยิ่งการอบรมจิตโดยทางสมาธิภาวนาด้วยแล้ว ก็ยิ่งต้องการความรอบคอบและ
หนักแน่นต่อธุระหน้าที่ของตนในเวลาเช่นนั้นมากขึ้น ไม่ปล่อยจิตส่งออกไปคาดหมาย
มรรค ผล นิพพาน ให้เลยจุดที่กำลังทำซึ่งเป็นทางเดินเพื่อมรรค ผล นิพพาน อยู่แล้ว
โดยถือความจำเป็นอยู่กับจุดที่ทำนั้น จิตจะค่อยเลื่อนฐานขึ้นสู่ความละเอียดเป็นลำดับ
และบรรลุถึงจุดที่หมายไปเอง เช่นเดียวกับการเดินทางไปสู่จุดที่หมาย ย่อมถือเส้นทาง
ที่กำลังก้าวเดินเป็นสำคัญกว่าการคาดหมาย ตั้งหน้าเดินไม่ลดละย่อมถึงจุดที่ต้องไปเอง
ฉะนั้น เท้าที่อธิบามาหวังว่าคุณคงจะพอเข้าใจและยึดเป็นหลักปฏิบัติต่อไปได้

ขอบพระคุณมาก เวลาฟังท่านอธิบาย ใจรู้สึกเพลินลืมนวลเวลา ประหนึ่งมอง
เห็น มรรค ผล นิพพาน อยู่ชั่วมือเอื้อม แต่เวลาปฏิบัติ สิ่งที่จะคอยจดลากลใจไป
นั้น มันกลับอยู่ใกล้ชิดกับตัวยิ่งกว่านั้นเสียอีก แต่จะอย่างไรก็ตาม เท้าที่ได้ฟังอย่าง
สนใจวันนี้รู้สึกได้เป็นคติหลายข้อ ซึ่งโดยมากก็มาได้แก่ตัวของดิฉันเอง ในส่วนที่ถูก
ตำหนิคือการคาดผล ดิฉันมักเป็นคนซึ่งสุกก่อนห่าม การทำอะไรขาดความพิจารณา
ดิฉันมักเป็นคนอ่อนต่อเหตุผล บางทีลูกเขายังต่อว่าดิฉันว่า คุณแม่นี้หัวโบราณจริงๆ
ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยเขาบ้างเลย ในข้อนี้ก็เป็นความสงสัยซึ่ง
จำต้องขอรบกวนเวลาท่านอีก ท่านจะพอมีเวลาเหลืออยู่อีกบ้างไหมคะ

โปรดเล่าเรื่องให้อาตมาฟังบ้าง รู้สึกสงสัยและอยากฟัง เรื่องเวลาล้ำเวลาเอาไว้นอน
จบเรื่องแล้วค่อยพูดกัน คำว่า หัวโบราณ นั้น หมายความว่าอย่างไร อาตมาไม่ค่อย
ทราบเกี่ยวกับคำว่าหัวโบราณ และยังมีหัวอะไรอีก โปรดอธิบายให้ฟังครบทุกหัวด้วย
เท้าที่เคยทราบมาบ้าง ก็แต่หัวคน หัวผี หัวไม้ หัวแข็ง หัวอ่อน หัวดี หัวไม่ดี ที่เขาใช้
คำย่อๆ โดยตัดคำว่าคนอยู่หน้าออกเสีย เช่น คนหัวดี เป็นต้น ถ้าจะพออธิบายให้ฟังได้
อาตมาก็อยากฟัง จะมีส่วนเสียหายแทรกอยู่ด้วยไหม ถ้าจะไม่เกิดประโยชน์ ก็กรุณา

ระับไว้ก่อนก็ได้ เท่าที่อยากจะฟังก็ยากไปตามภาษาของคนไม่รู้ก็ยากรู้แต่ไม่ทราบ
ความผิดถูกดีชั่วประการใด

จะผิดถูกประการใด ดิฉันก็นำคำระหว่างแม่กับลูกพูดกันมาแล้วให้ท่านฟังเท่านั้น
ดิฉันไม่มีความรู้ความฉลาดพอจะนำเรื่องของคนอื่นมาเทียบเคียงกับเรื่องส่วนตัว ซึ่งเป็น
เรื่องของแม่ๆ ลูกๆ อะไรเลย คือลูกเชื่อว่า ดิฉันเป็นคนหัวโบราณเกินไปจนกลายเป็น
คนครีหรือล้าสมัยทำนองนี้ เขาอยากให้แม่ตัดแปลงหัวเสียใหม่จะได้เข้ากับสังคม
ของโลกเขาได้บ้าง ถ้าจะล้าก็คงพอมองเห็นกันได้แวบๆ บ้าง ย่านกลางทุ่งอยู่ชานเมือง
ไม่เช่นนั้นก็เต็มทีมองหาใครไม่เจอ ไม่ว่าแต่จะมองหาคนอื่นๆ แม้แต่จะมองหาลูกใน
บ้านเดียวกันก็จะไม่เจออีก เพราะหัวมันอยู่ห่างไกลกันมาก ลูกเชื่อว่าให้ดิฉันอย่างนี้

คำที่เขาว่า “เกินไป” นั้น รู้สึกจะมีส่วนที่น่าคิดอยู่ เพราะทุกสิ่งที่เป็นพหุแล้ว
โลกถือว่าเกินไป เช่น บ้านสูงเกินไป ตำเกินไป คนขาวเกินไป ดำเกินไป คนสูงเกินไป
ต่ำเกินไป อาหารเผ็ดเกินไป เค็มเกินไป สิ่งที่เป็นเกินไปนั้น ไม่ว่าอะไรโลกถือกันว่าเลย
ขอบเขตแห่งความพอดีทั้งนั้น ใช้การอะไรไม่ค่อยจะได้ดี สิ่งที่เป็นเกินไปนั้นเป็นสิ่งที่ขัดขวาง
ความพอดีที่โลกและธรรมเนียมใช้กันมาแต่ดึกดำบรรพ์ ฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงประกาศ
ธรรมลงในทางสายกลาง เรียกว่า “มัชฌิมา” ซึ่งแปลว่า ท่ามกลาง คือ ความพอดี ถ้าเป็น
อาหารก็มีรสพอดี ถ้าเป็นคนก็คือคนพอดี บ้านพอดี เลือ่พอดี ทางเก่งพอดี ทุกๆ สิ่งลง
ในความพอดีแล้วเป็นอันใช้ได้ดี ทั้งงามตาใจ การที่เราจะไปตำหนิลูกว่าพูดผิดเสีย
ทีเดียวยังไม่ชอบนัก เราคงมีส่วนที่ควรตำหนิอยู่บ้างเป็นแน่ จากหัวโบราณจนเกินไป
คำว่า **โบราณ** นี้ มีความหมายอย่างไรและกว้างแคบแค่ไหน

คำว่า โบราณ เท่าที่ทราบมาจากคุณพ่อคุณแม่และคนเก่าแก่ที่เล่าให้ฟังว่า ถ้าเป็น
สิ่งของก็เป็นสมบัติเก่าแก่ที่ปู่ ย่า ตา ทวด มอบให้เป็นมรดกต่อๆ กันมาถึงพวกเรารุ่น
หลัง ท่านเรียกสิ่งนั้นว่าของโบราณหรือวัตถุโบราณ เช่น พระรูปสมัยโบราณ เป็นต้น ถ้า
เป็นคนก็คือคนเก่าแก่ที่ล่วงลับไปแล้วหลายๆ ชั่วคน ท่านเรียกคนเช่นนั้นว่า คนโบราณ
ถ้าเป็นความคิดความเห็นเกี่ยวกับการทำมาหาเลี้ยงชีพ การปลูกบ้านสร้างเรือน การ
ปกครองบ้านเมือง การนุ่งห่ม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่คนโบราณคิดขึ้น แล้วพา

กันดำเนินสืบๆ กันมา ท่านเรียกว่า หัวโบราณ จะถูกหรือผิด ดิฉันเคยจำมาอย่างนี้

นี่ตามความเข้าใจของคุณคิดว่า ที่โบราณพาคิดพาท่านั้น ยังคงที่ได้อยู่ทั้งวิธีการ และคุณภาพของสิ่งนั้นๆ ซึ่งควรจะนำมาใช้ได้ทุกๆ อย่างและทุกๆ โอกาสมีไหม และ ที่ควรจะดัดแปลงแก้ไขเสียบ้างเพื่อให้เหมาะสมกับกาลสถานที่และความนิยม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอตามกฎอนิจจังมีไหม และที่ควรจะปล่อยให้ผ่านไปตามกาลสมัย เพราะคุณภาพไม่ดีและขาดความนิยมมีไหม หรือเข้าใจว่าสิ่งเหล่านั้นยังคงที่ได้อยู่ ไม่ควรแก้ไขดัดแปลงโดยประการทั้งปวง

ดิฉันพอทราบได้ในสิ่งที่ควรหรือไม่ควร ไม่ว่าจะเป็นโบราณหรือปัจจุบัน เพราะ ของใหม่กับของเก่ามันอยู่ด้วยกัน เช่น คนเก่าๆ จนหลังค่อมกับเด็กๆ เพิ่งคลอด เป็นต้น ก็อยู่ด้วยกัน ซ้ำยายเก่าๆ ยังกลับเลี้ยงดูหลานน้อยเสียอีก

แล้วคุณยังมีข้อข้องใจอะไรบ้าง ระหว่างของเก่ากับของใหม่ที่คละเคล้ากันอยู่ ตลอดมา อาตมาไม่เห็นมีอะไรจะพอให้เกิดเป็นปัญหา เพราะทั้งของเก่าและของใหม่ มันมีทางจะอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่รู้จักใช้ได้เสมอกัน เว้นแต่คนหัวรั้นที่ไม่ยอม รับฟังเหตุผลใดๆ ทั้งนั้น จะเป็นคนขวางโลกยิ่งกว่าหัวโบราณและหัวอะไรๆ เป็นไหน โปรตระวังหัวประเภทนี้ให้มากยิ่งกว่าหัวอื่นใด เท่าที่พิจารณาแล้ว ของเก่ากับของใหม่ โดยนับความคิดเห็นเข้าด้วย และคนเก่ากับคนใหม่มันมีส่วนดีและส่วนชั่วด้วยกัน เพราะเป็นคนมีกิเลส ความเห็นแก่ตัวเหมือนกัน สิ่งที่เกิดจากคนประเภทดังกล่าวคิดอ่าน และทำขึ้น จึงควรพิจารณาให้ดีเสียก่อนแล้วค่อยตัดสินใจลงไป ถ้าเราเป็นคนรอบคอบ เสียเท่านั้น จะเป็นหัวอะไรคิดขึ้นทำขึ้นก็ไม่ว่าเป็นปัญหาให้ก่อความยุ่งยาก และกวน สมองนั้ก สิ่งต่างๆ กลับจะช่วยให้ความสะดวกและเหมาะสมแก่เรามากขึ้น ที่สำคัญก็คือ ตัวเราคนหนึ่งซึ่งควรนับเข้าในจำนวนสิ่งดังกล่าวทั้งเก่าและใหม่ ถ้าไปมองแต่ข้างนอกว่า สิ่งนั้นดี สิ่งนี้ไม่ดี สิ่งนั้นเป็นของเก่า สิ่งนี้เป็นของใหม่ คนนั้นดี คนนี้ไม่ดี ขำราชการ คนที่ย้ายไปนั้นดี คนนี้มาแทนแย่มาก สามิคนที่ตายไปแล้วนั้นเต็มที คนนี้เข้ามาแทน อบอุ่น ภรรยาคนนี้แสนเอาใจยาก คนที่จากไปนั้นแสนดี คนใช้ในบ้านคนนี้เต็มที ไว้วางใจอะไรไม่ได้ คนก่อนนั้นแสนดีแต่เขาหนีไปเสีย อะไรเหล่านี้ จนลืมนองข้างในคือ

ตัวเอง ผลที่ได้รับจากการติชมก็คือความยุ่งยากใจตลอดเวลา หาที่แก้ไขและปลงวางไม่ได้ ความจริงแล้วตัวเรายังมีส่วนเสียอยู่ด้วยที่ไปเที่ยวเก็บเอาเรื่องของคนอื่นมาแบกหามให้หนักใจยิ่งกว่าภูเขาเสียอีก ที่ควรยกเราขึ้นเป็นเป้าหมาย ก็เพื่อการพิจารณาความผิดถูกของตัวว่า นับแต่วันเราเกิดมาก็เป็นเวลาหลายปี คราวเป็นเด็กเรามีความรู้ความเห็นและความประพฤติผิดถูกอย่างไรบ้าง ก้าวขึ้นมาขึ้นเป็นหนุ่มเป็นสาวเรามีความรู้ความเห็นความประพฤติผิดถูกอย่างไรบ้าง บัดนี้เรามีความรู้ความฉลาดและความประพฤติตัวอย่างไรบ้าง ต่อไปนี้เราจะดัดแปลงแก้ไขความคิดเห็นต่างๆ ตลอดจนความประพฤติอันดั่งามเก่าตัวอย่างไรบ้าง ขณะนี้จิตของเราเย็น หรือร้อน ถ้ามีความเย็นเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว จะพยายามอบรมส่งเสริมอย่างไรต่อไปใจถึงจะได้รับความเจริญยิ่งขึ้นไป ถ้าใจเราร้อน จะพยายามแก้ไขอย่างไรถึงจะหายพยุศ ลดความชั่วที่ทำให้ร้อนลงได้บ้าง ถึงวาระสุดท้ายของชีวิต เราจะตั้งจิตไว้อย่างไร จึงจะมีหลักยึด ไม่ส่ายหน้าส่ายหลังจนลืมตัวและคว้ายึดในทางผิด ถ้าเราตั้งตัวไม่ได้แต่บัดนี้โดยเชื่อความสามารถของจิตไม่ได้ ไม่ว่าเราจะตายในสถานที่และเวลาใด เราก็คือคนที่เสียท่าเสียทีอยู่โดยดี ถ้าจิตไม่ดีและกลายเป็นกองเพลิงอยู่ในตัวของมันแล้ว เราจะหาความสุขความรุ่งเรืองมาจากโลกไหน ไม่มีทางเจอได้ เมื่อเทียบคนที่มีจิตร่มร้อนด้วยกิเลสประเภทต่างๆ เข้าครอบงำแล้ว ก็ไม่ผิดอะไรกับบุคคลที่กำลังเจ็บหนัก จะไปอยู่ในสถานที่ใดที่มีหมอผู้ฉลาดคอยเอาใจใส่ดูแลรักษาอยู่ตลอดเวลาโดยไม่เลือกว่าเป็นโรงพยาบาลหรือเป็นปราสาทร้อยชั้นที่เต็มไปด้วยสิ่งบำเรอความสุขอยู่ตลอดกาลก็ตาม เขาก็คือคนที่เจ็บหนักและมีทุกข์มากอยู่ตลอดเวลานั่นเอง โปรดอย่าเข้าใจว่า โลกนี้ไม่ดีหาความสุขไม่ได้ โลกหน้าจะดีมีความสุขโดยไม่สนใจบำเพ็ญความดี ถ้าเป็นได้เช่นนั้น พระพุทธเจ้าก็ทรงหมดภาระห่วงใยในการสั่งสอนสัตว์โลกให้เป็นคนดี โลกก็หมดกังวลที่จะรับเอากรรมมาฝึกหัดอบรมตนเพื่อเป็นคนดีในปัจจุบันและอนาคต เพราะความสุขและความสมหวังรอคอยมนุษย์อยู่ข้างหน้าโน้นแล้ว เพื่อความประจักษ์พยานในโลกมนุษย์เรานี้แลไม่ต้องคาดหวังจะไปโลกอื่น เช่น คนจนๆ ไปรับจ้างทำงานให้คนรวยๆ มีเงินเป็นล้านๆ คนรับจ้างที่อาศัยเขาอยู่ก็คือเขาผู้จนๆ อยู่โน้นแล จะแปรรูปเป็นคนรวยไปไม่ได้ ถ้าเขาไม่สามารถทำได้เองฯ

ผมมาหาท่านวันนี้ จุดประสงค์อยากเรียนถามข้อข้องใจบางอย่าง หากเป็นการไม่บังควร กรุณาท่านเตือนผมด้วย ผมขอเริ่มเรื่องเลยทีเดียว คือบางคนพูดว่า มรรค ผล นิพพาน ไม่มี แต่บางคนก็ว่า มรรค ผล นิพพาน มีอยู่ ขอให้ปฏิบัติไปเถอะ ดังนี้ ไม่ทราบว่าจะให้เชื่อทางไหนดี เลยตัดสินใจไม่ลงสนธิได้ว่าจะควรเชื่อและยึดถือทางไหนดี ขอความกรุณาท่านวินิจฉัยและตัดสินให้ด้วย หวังว่าช่วยโปรดสัตว์ผู้โง่เอาบุญ

เท่าที่ฟังเขาพูดแล้ว ต่างคนต่างถูกไม่มีข้อแย้งเขา เพราะถ้าไม่มีผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า มรรคก็ไม่มี ผลก็ไม่เกิด นิพพานก็ไม่ปรากฏ ถ้ามีผู้ปฏิบัติตาม มรรค ผล นิพพานก็มี เพราะธรรมทั้งสามนี้เกี่ยวเนื่องกัน อาตมาเองก็ไม่ได้เป็นเจ้าของของมรรค ผล นิพพาน แต่ผู้เดียว พอจะหยิบยื่นให้คนนั้นและกีดกันคนนี้ เพราะพระพุทธเจ้าทรงสอนสัตว์โลกก็เพื่อความดีมี มรรค ผล นิพพาน เป็นจุดสุดยอด ด้วยหลักแห่งนิยานิកกรรมทั้งมวล มิได้ทรงแสดงไว้ด้วยความแตกแยกระหว่างมรรค คือข้อปฏิบัติ กับผลอันจะพึงได้รับไม่ลงรอยกัน พระองค์สอนให้ดำเนินเหตุเพื่อผลทั้งนั้น ไม่เคยสั่งสอนเหตุเพื่อความล้มละลายแห่งผลเลย ฉะนั้น ธรรมที่ประกาศสอนไว้จึงเพื่อมรรค ผล นิพพาน โดยสมบูรณ์ เพราะพระพุทธเจ้าไม่ใช่ศาสดาปาเถื่อน พอจะทรงสั่งสอนสัตว์โลกแบบลุ่มเดา คุณควรจะไปถามผู้ที่พูดว่า มรรค ผล นิพพาน ไม่มี ให้ละเอียดถี่ถ้วนก่อน เพราะคำที่เขาพูดว่า มรรค ผล นิพพาน ไม่มี นั้นเป็นคำกลางๆ อาจจะขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติไม่ตามมรรค ผลจึงไม่มีก็ได้ เพราะ มรรค ผล นิพพาน ไม่ใช่เป็นธรรมที่จะเกิดขึ้นอย่างปราศจากผู้บำเพ็ญเหตุอันเป็นแดนเกิดของผลไว้ก่อน แต่ผู้บอกว่ามรรค ผล นิพพาน ยังมีอยู่ จงปฏิบัติไปเถอะ นั้นหมายถึงผู้ปฏิบัติตามสวากขาตธรรมจะต้องได้รับผลตอบแทนตามหลักธรรมที่แสดงไว้ ความจริงก็เป็นไปตามที่คนทั้งสองบอกคุณแล้วนั้นแล ไม่ปรากฏว่าเป็นปัญหาที่น่าสงสัยอะไรนัก ทั้งนี้ไม่ว่าพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่หรือไม่ก็ตาม ธรรมทั้งหลายย่อมเกิดแต่เหตุเสมอ ถ้าผู้บำเพ็ญเหตุไม่มีผลจะลอยตัวมาเองย่อมไม่ได้ แม้พระพุทธเจ้าก็ทรงบำเพ็ญเหตุมาก่อนจึงได้ตรัสรู้ขึ้นมา ส่วนผู้จะมาตรัสรู้เอาแบบดื้อๆ โดยไม่ต้องบำเพ็ญก่อนอย่างนั้น และสำเร็จเป็นพระอรหันต์องค์ใดๆ ขึ้นมา โลกก็จะกลัว และแตกตื่นวิ่งหนีกันหมดทั้งบ้านทั้งเมือง จะไม่มี

ใครกล้ารออยู่คอยใส่บาตรพระอรหันต์องค์ประหลาดนั้นได้ เรื่องมันเป็นดังที่เรียนให้ทราบนี้ คุณจะเห็นอย่างไร

ที่เขาพูดนั้น รู้สึกจะไม่เข้าใจในลักษณะที่มีเหตุผลพอจะให้ความหวังแก่เราบ้าง ดังที่ท่านอธิบายให้ฟัง แต่พูดเป็นเชิงปฏิเสธไปทีเดียว ท่านของเราไปซื้อสินค้าที่ต้องการในห้างร้านซึ่งเขาเคยมีขายเป็นประจำ แต่มาบัดนี้เขาปฏิเสธว่าของสิ่งนั้นหมดแล้ว ไม่ว่าห้างร้านใดๆ เหมือนกันหมด แม้คุณจะมีเงินและความหวังอยู่ก็ไม่มีทางสำเร็จในสิ่งนั้น ได้ดังนี้ ส่วนโรงงานเป็นที่ผลิตสินค้าประเภทที่เราต้องการนั้นยังมีอยู่ใหม่ และผู้ผลิตสินค้าในโรงงานเขายังทำการผลิตและผลัดเปลี่ยนคนงานผลิตกันเป็นประจำอยู่ หรือเขาล้มเลิกกันไปหมดแล้ว ตลอดจนการส่งสินค้าออกจากโรงงานเพื่อส่งไปยังลูกค้าตามสาขาต่างๆ เขายังส่งอยู่ตลอดมา หรือเขาเก็บสินค้าไว้เฉพาะโรงงานเท่านั้น ไม่นำออกจำหน่าย

โรงงานก็ยังมีและทำงานได้ดี คนงานก็ทำการผลัดเปลี่ยนกันผลิตเป็นประจำ สินค้าก็ส่งออกไปจำหน่ายยังที่ต่างๆ เป็นประจำมิได้ขาด ส่วนที่เก็บไว้ในโรงงานก็มีเพื่อความจำเป็นสำหรับผู้มาเกี่ยวข้อง

ถ้าเช่นนั้น แม้เจ้าของห้างร้านนั้นๆ จะปฏิเสธ แต่เงินและความหวังของเรามีอยู่ เราควรไปหาซื้อที่ห้างร้านอื่นๆ ต่อไป ถ้ายังไม่ได้ ก็ควรตรงไปซื้อที่โรงงานซึ่งเป็นที่ผลิตสินค้าที่เราต้องการจนได้สินค้านั้นมา อย่ามัวไปเชื่ออยู่แค่เจ้าของห้างร้านเพียงแห่งสองแห่งเท่านั้น จะเสียเวลาไปเปล่าๆ เพราะเขาไม่ใช่โรงงาน ไม่ใช่ผู้ผลิต และไม่ใช่เจ้าของสินค้านั้นแต่ผู้เดียว พอที่จะรู้ไปเสียทั้งหมดและผูกขาดโดยประการทั้งปวง เท่าที่แนะนำแนวทางการซื้อสินค้าไว้เพื่อความสะดวกและสมหวังแก่ผู้ต้องการ หวังว่าพอจะเข้าใจ จึงขอย้อนหลังมาพูดเรื่องมรรค ผล นิพพาน ซึ่งยังไม่จบ ให้จบสิ้นกันเสียที

ที่ว่า มรรค ผล นิพพาน ไม่มี นั้นไม่มีอยู่กับผู้ใด โรงงานใหญ่คือพระไตรปิฎกที่เต็มไปด้วยหมวดอริยสัจ สติปัฏฐาน ซึ่งล้วนบอกมรรค ผล นิพพาน ยังมีอยู่ใหม่ ผู้ผลิตสินค้า คือผู้ตั้งใจปฏิบัติด้วยสุปฏิบัติ อสุปฏิบัติ ญาายปฏิบัติ สามิจิปฏิบัติ เพื่อพระอริยบุคคล ๘ จำพวก ทั้งที่รวมกันปฏิบัติอยู่เป็นหมู่เป็นคณะ และแยกสาขาออกไป

ปฏิบัติอยู่ในที่ต่างๆ เช่น ในป่า ในภูเขา ลำเนาไพร ตามอภัยคัยของผู้ใคร่ต่อธรรม คือ มรรค ผล นิพพาน ยังมีอยู่ใหม่ ถ้ายังมีอยู่ โปรดไปเสาะแสวงหาศึกษาเล่าเรียน และ ใต้ถ้ำจนเป็นที่เข้าใจแล้วนำมาปฏิบัติต่อตนเอง คำว่า **อกาลโก** จะไม่ใช่ถิ่นไกลที่ไหน นอกไปจากมรรค ผล นิพพาน ทั้งเหตุทั้งผลจะรวมอยู่กับอกาลโกทั้งสิ้น ใครไม่ได้เข้าไป ตั้งบ้านเรือนอยู่ในมรรค ผล นิพพาน พอจะมาประกาศให้โลกเห็นด้วยว่า มรรค ผล นิพพาน หมดไปแล้วหรือยังมีอยู่ นอกจากผู้ปฏิบัติธรรมด้วยสุปฏิบัติ เป็นต้นเท่านั้น จะ ทราบว่ามรรค ผล นิพพาน หมดไปแล้วหรือยังมีอยู่เพราะสาเหตุอะไร การหมดไปแล้วหรือยัง อยู่แห่งมรรค ผล นิพพาน ไม่จำเป็นต้องพูดถึงกาลสถานที่และบุคคลผู้ใด แม้ปัจจุบันวัน นี้ และเราผู้จะทำให้เสื่อมสิ้นสูญไป หรือทำให้เจริญก้าวหน้าอย่างเต็มที่ ก็มีทางจะทำ ได้จากเราคนเดียว เพราะมรรค ผล นิพพาน อันแท้จริงมีได้อยู่กับกาลสถานที่ แต่อยู่ กับคนผู้สนใจเสาะแสวงปฏิบัติเอาต่างหาก คำว่า มรรค ถ้าไม่หมายเอามรรคทั้ง ๘ จะ หมายเอาอะไร และมีไว้เพื่อใคร ถ้าไม่มีไว้เพื่อมนุษย์เรา แล้วใครจะทำให้เจริญและใคร จะทำให้เสื่อม และใครจะทำไม่ให้มรรค ผล นิพพาน เหลืออยู่ในโลก นอกจากมนุษย์ เราเท่านั้น ไม่มีใครจะทำให้หมดหรือให้มีได้ ส่วนกิเลสตัณหาเครื่องทรมานใจไม่เห็น ใครมาพูดบ้างว่ามันหมดไป ทั้งนี้เพราะต่างคนต่างส่งเสริมพอกพูน จะให้มันหมดสิ้นไป ได้อย่างไร นอกจากนับวันว่ามันจะเจริญขึ้นจนมองไม่เห็นตัวและเห็นใครเลย มันมีดมิด ไปหมดเท่านั้น แม้จะพร้อมกันประกาศทั่วโลกว่า มรรค ผล นิพพาน หมดเขตหมดสมัย ไปแล้ว ส่วนกิเลสจะไม่หมดเขตหมดสมัยไปด้วย คงเป็นกิเลสและตั้งอยู่บนหัวใจคน นั้นเอง อาตมาก็พูดแบบป๊าๆ ไปตามนิสัยไปอย่างนั้นเอง ผิดถูกก็ขอภัยด้วย ถ้ามีอะไร อื่กกก็พูดกันได้

ผมไม่ค่อยเข้าใจธรรมอะไรมากนัก เป็นแต่อาศัยดูหนังสือธรรมบ้าง ศึกษา ใต้ถ้ำกับเพื่อนๆ ที่เป็นนักธรรมะบ้าง เพื่อนๆ ของผมเขาเก่ง เวลาพูดธรรมะยก ออกมาเป็นคัมภีร์ๆ เราเป็นแต่นั่งฟังเขาพูด บางทีทง่วงไม่ได้ ต้องขอตัวไปพักผ่อน เพื่อนบางคนก็ดี พูดชมเชยการปฏิบัติภาวนา แต่บางคนก็ชักจะให้เราเสียไปด้วย เช่น พูดว่ามรรค ผล นิพพาน ไม่มี ผมฟังแล้วรู้สึกเศร้าๆ ใจชอบกล ถ้าจะเชื่อหรือ ไม่เชื่อกี่ยังงี้ พูดยาก แต่ผลทำให้อ่อนใจไม่สบายอยู่ภายใน มาได้ฟังท่านอธิบาย

ให้ฟัง รู้สึกปลอดภัยโปร่งโล่งใจหายสงสัยไปได้ เพราะตามปกตินิสัยของผมชอบให้ทาน การใส่บาตรไม่เคยให้ขาด ใส่เป็นประจำ เมียและลูกๆ ก็มีนิสัยชอบให้ทานเหมือนกันทั้งบ้าน ฉะนั้น การทำบุญจึงไม่มีอะไรขัดแย้งกัน คนหนึ่งว่าแล้วเป็นแล้วไปตามๆ กัน เฉพาะผมเองพอทราบว่า มรรค ผล นิพพาน หหมดเขตหมดสมัยแล้วเท่านั้น ทำให้ความยินดีในทานลดลง ทั้งๆ ที่ให้ทานอยู่ตามเดิมไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง แต่ไม่กล้าพูดให้เมียและลูกๆ ฟัง กลัวเขาจะเสียใจและมีส่วนเสียเช่นเดียวกับตัวผม สาเหตุที่ศรัทธาในทานจะลดลง เนื่องจากคิดไปว่าเมื่อมรรค ผล นิพพาน ไม่มีแล้ว เราจะทำบุญให้ทานไปทำไมกัน เพราะการทำให้เพื่อผลและเป็นอุปนิสัยปัจจัยในภพภาคหน้า ก็เมื่อเครื่องตอบแทนคือ มรรค ผล นิพพาน ไม่มีแล้ว การทำทานจะมีความหมายได้อย่างไร เช่นเดียวกับต้นไม้ที่หักล้มลงแล้ว กิ่งก้านดอกผลของมันจะทรงตัวอยู่ได้อย่างไร จะต้องเหี่ยวแห้งและตายไปตามต้นของมันอย่างแน่นอน ความคิดเช่นนั้นแลที่ทำให้บั่นทอนศรัทธาและอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการทำบุญลงมากมาย นี่ผมเรียนตามความเป็นมาของผม กรุณาท่านอย่าได้ถือสา ที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ตนดังที่เรียนมานั้น เนื่องจากผมลืมนึกไปว่าศาสนธรรมของพระพุทธเจ้าออกมาจากความบริสุทธิ์แห่งพระทัยที่ทรงมรรคทรงผลอย่างสมบูรณ์แล้ว จึงทรงประกาศสอนโลกด้วยธรรมบริสุทธิ์นั้น ไซ้ไหมครับ

ใช่ เพราะธรรมที่ประกาศสอนโลกมีทั้งฝ่ายมรรคฝ่ายผลไปพร้อมๆ กัน ไม่ปรากฏว่ามรรคกับผลต่างผลัดกันทำงาน ผลัดกันหยุดพัก ผลัดกันเดินก่อนและเดินทีหลัง แต่เป็นธรรมกลมกลืนกันไปในระยะเดียวกัน เมื่อมรรคมีกำลังเต็มที ผลก็สมบูรณ์ขึ้นในขณะนั้น โดยไม่ต้องรออะไรมาชี้ขาดให้ เช่นเดียวกับบุคคลเปลี่ยนอิริยาบถท่าต่างๆ ส่วนอวัยวะ คือ ข้างหน้า ข้างหลัง ข้างซ้าย และข้างขวาของเขา ย่อมเคลื่อนย้ายไปตามอิริยาบถนั้นๆ พร้อมๆ กัน

ธรรมที่ประกาศสอนไว้ก็ทำหน้าที่ไปพร้อมๆ กันทั้งฝ่ายมรรคและฝ่ายผล ไม่ได้แยกกันทำและแยกกันหยุดพอจะเป็นอุปสรรคต่อมรรคและผลว่าเดินไม่ทันกัน สรุปความแล้ว มรรคมีอยู่ ณ ที่ใด ผลย่อมมีอยู่ ณ ที่นั้น และมรรคคือข้อปฏิบัติมีอยู่

กับผู้ใด ผลย่อมมีอยู่กับผู้นั้น ทั้งมรรคทั้งผลไม่มีอยู่กับผู้ใด นิพพานย่อมไม่มีอยู่
กับผู้ใด ไม่มีผู้ใดจะมาชี้ขาดให้มีได้และไม่มีในผู้ใดได้ และสิ่งใดจะมาชี้ขาด ซึ่ง
มรรค ผล นิพพาน ให้เป็นไปตามอำนาจของตนได้ นอกจากธรรมที่กล่าวนี้เท่านั้นจะ
เป็นผู้ชี้ขาดในตัวเองโดยหลักธรรมชาติ แม้พระพุทธเจ้าผู้เป็นเจ้าของแห่งธรรมก็ไม่ทรง
ชี้ขาดให้ผิดจากร่องรอยแห่งธรรมคือหลักความจริง ทั้งทรงบำเพ็ญและรู้ตามหลักความ
จริงทุกประการ เวลาประกาศก็ทรงสอนไปตามหลักที่ไม่ขัดแย้งต่อความจริง เช่น ทรง
สอนให้บำเพ็ญมรรคคือข้อปฏิบัติเพื่อผลอันจะพึงได้รับซึ่งเป็นหลักความจริงที่ผู้บำเพ็ญ
จำต้องได้รับอยู่โดยดี ก็เมื่อศาสนธรรมที่ทรงวางไว้พร้อมทั้งเหตุและผลยังสมบูรณ์
ดังที่เห็นอยู่ และผู้ปฏิบัติตามก็ยังมีอยู่ คำว่ามรรค ผล นิพพานอันจะเกิดจากข้อปฏิบัติ
ก็ไม่มีใครสามารถไปแยกออกจากกันได้ คงเป็นมรรคเป็นผลสืบเนื่องกันไปตลอดสาย
สิ่งที่เป็นขวากหนามขวางมรรค ผล นิพพาน อยู่เวลานี้ก็คือพวกเราเท่านั้น และจะควร
ปฏิบัติตัวเองให้สมควรแก่ธรรมอย่างไรบ้าง เพื่อมรรค ผล นิพพาน จะเดินได้สะดวกใน
ตัวเราและตัดปัญหาเรื่องนี้เสียได้ โดยมากมักทำตนให้เป็นภาระต่อสิ่งยั่วยวนกวนใจ
ไม่มีวันลดละ แต่มักอ่อนแอและทอดธุระในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์มหาศาล คือศีลธรรม
อันเป็นเครื่องนำสัตว์โลกให้พ้นภัย จะถูกหรือผิดโปรดนำไปตรองดู

ความเห็นของผมว่า การเข้าวัดและได้ยินพระท่านเทศน์หรืออุบายธรรมให้ฟัง
เสมอ ทำให้จิตใจดีขึ้น อย่างน้อยก็ได้นำธรรมที่ท่านเทศน์และพูดให้ฟังไปคิดอ่าน
จนเกิดประโยชน์ขึ้นมาอย่างประจักษ์ก็มีในบางครั้ง แต่เพื่อนผมบางคนว่า การเข้า
วัดหรือไม่เข้าวัดนั้นไม่จำเป็น มันสำคัญอยู่ที่ตัวของเราจะปฏิบัติรักษาเอาเองโดยไม่
ต้องไปหาพระให้ท่านลำบากด้วย เพราะท่านมีธุระเต็มมืออยู่แล้ว จะไปรบกวนท่าน
ให้ลำบากและเสียเวลาทำไม ดังนี้ไม่ทราบอันไหนจะถูกดีกว่ากัน เท่าที่สังเกตดูแล้ว
คนที่เข้าวัดบ่อยกับคนที่ไม่ค่อยจะเข้าวัด เมื่อเทียบดูคุณสมบัติและทำที่ที่แสดงออก
รู้สึกผิดกันมากทีเดียว คนที่เคยเข้าวัดบ่อย เวลาเรามีข้อข้องใจและติดขัดบางประการ
ไปปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือ รู้สึกว่าเขาให้ความอนุเคราะห์ด้วยความเป็น
ธรรมและสงสารจริงๆ ซึ่งแต่ละครั้งที่เขาช่วยเหลือเราไม่ว่าทางความคิดความเห็นและ
ทางด้านวัตถุ รู้สึกว่าเป็นที่สะดุดใจ บางครั้งถึงกับน้ำตาไหลด้วยความตื่นตันใจในความ

เมตตาของเขา และทำให้ระลึกถึงบุญคุณเขาแบบฝังใจไม่มีวันหลงลืม แม้ยามปกติเขาก็ประพฤติแบบลูกศิษย์พระ ไม่ว่าจะอยู่ในที่ทำงานหรือไปธุระในที่ต่างๆ ทั้งในและต่างจังหวัด เขาไปแบบมีธรรมวินัยของฆราวาสปกครองมารยาทจริงๆ ที่ไม่ควรไปเขาก็ไม่ไป สิ่งไม่ควรทำเขาก็ไม่ทำ ตลอดที่ซบกล่อมบำรุงบำเรอเขาไม่สนใจ เวลาถูกถาม เขาก็ตอบอย่างมีเหตุผลแบบศิษย์มีครูสอน ฟังแล้วเพราะหู ดูแล้วงามตาชื่นใจ บางครั้ง ผมทำเป็นแก้งถามเขาเกี่ยวกับสถานที่บำเรอ เขาก็ตอบแบบกันเองจริงๆ ทั้งนำฟัง และนำคิดด้วยว่า ที่เช่นนั้นเขามีไว้เพื่อคนไม่มีสถานจะได้จอดแวะ ส่วนเรามีอยู่แล้วไม่จำเป็น นั่นมันคนละเรื่องไม่เกี่ยวกัน เพราะหลักฐานบ้านเรือน วงศ์สกุล ลูกหลาน ฐานะ สมบัติเงินทอง ประเทศชาติศาสนาของเราเป็นสิ่งที่มิคุณค่ามหาศาล ถ้าขึ้นไปยุ่งกับสิ่งเหล่านั้นแล้ว ของมีค่าที่กล่าวมาต้องฉิบหายป่นปี้ไปหมด ไม่มีอะไรจะยังเหลือคงเส้นคงวาอยู่ได้ ยิ่งเด็กๆ ด้วยแล้วก็ยิ่งมองหาทางออกเพื่อความหายหน้าอยู่ตลอดเวลา เราเป็นผู้ใหญ่จะมองเห็นแต่ความสนุกส่วนตัว ไม่คำนึงถึงความเสียหายที่จะตามมาถึงคนในบ้านและเด็กๆ ตลอดประเทศชาติศาสนาแล้ว ก็เชื่อว่าเราเป็นหัวหน้าก่อความพินาศกรรมให้แก่ประเทศชาติบ้านเมืองของเราอย่างหาทางหลีกเลี่ยงไม่ได้ คุณลองคิดดูก็ได้ ลูกหลานของสกุลใดโดยมากมักนำอหังการความประพฤติชั่วจากสกุลนั้นมาใช้ ถ้าพ่อแม่เป็นคนมีศรัทธาในศาสนา ลูกๆ หลานๆ ก็พลอยมีศรัทธา และใจเป็นศีลเป็นธรรมไปตาม พ่อแม่พาเข้าวัด ลูกหลานก็ชอบเข้าวัด พ่อแม่ชอบพาไปดูหนังดูละครและการละเล่นต่างๆ ลูกหลานก็ชอบไปตาม พ่อแม่มีนิสัยร้ายหรืออ่อนโยน ลูกหลานก็พลอยมีนิสัยอย่างนั้นไปด้วย

การคละเคล้ากันเป็นสิ่งสำคัญมาก ไม่ว่าสิ่งของหรือคนอยู่คละเคล้ากัน ทำให้แปรจากรูปเดิมไปอย่างมองไม่เห็น ยกตัวอย่างพอมองเห็นเงื่อนข้อสังเกต เช่น เด็กวัดกับเด็กบ้าน ซึ่งออกมาจากพ่อแม่เช่นเดียวกัน แม้จะเรียนหนังสืออยู่ในโรงเรียนเดียวกัน เฉพาะเด็กวัดก่อนไปโรงเรียนต้องทำกิจวัตร มีล้างถ้วยชาม เทกระโถน ทำความสะอาด uthong เช็ดห้องข้างนอกข้างใน บริเวณที่ฉัน ต้มน้ำร้อน ชงชา จัดทำอาหารถวายอาจารย์ ให้เรียบร้อยก่อน เจ้าตัวจะรับประทานก็รับ ถ้าไม่รับประทานก็ไปโรงเรียน ถ้าโรงเรียนอยู่ภายในวัด พอได้ยินเสียงระฆังให้สัญญาณแล้ว ต่างคนต่างทยอยออกจากกุฏิไปโรงเรียน ไม่ค่อยมีโอกาสได้วิ่งเล่นเหมือนเด็กชาวบ้าน พอถึงเวลาพักเที่ยงก็กลับมา

ช่วยอาจารย์ทำกิจวัตรตามเคย ตอนโรงเรียนเลิกก็กลับมากุฏิ และทำกิจวัตรตามหน้าที่ของตนๆ เป็นประจำทุกวัน ทุกๆ วันพระตอนเย็น เด็กทุกคนต้องลงไปฟังโอวาทที่พระท่านสอนในโบสถ์หรือที่ศาลาการเปรียญ นอกนั้นอาจารย์ยังต้องสั่งสอนเด็กของตนเป็นพิเศษในเวลาว่าง และสอนให้เด็กรู้จักกัน ให้อภัยกัน ไม่เอาไรต์เอาเปรียบกัน ไม่ให้รังแกกัน ให้มีการเฉลี่ยเผื่อแผ่กัน ให้มีน้ำใจกว้างขวาง ไม่เห็นแก่ตัว ไม่คับแคบ เป็นคนซื่อสัตย์สุจริต ไม่ลักขโมย ไม่ฉ้อโกง ไม่เป็นคนหัวดื้อถือรั้น เป็นคนขยันหมั่นเพียรเอาจริงเอาจังไม่หละหละ ไม่นอนตื่นสาย เป็นคนตรงต่อเวลาหน้าที่การงาน จะไปที่ไหนบอกลาอาจารย์ผู้ปกครอง นอกนั้นบางวัดยังมีกติกาวัดกติกาคณะประจำกุฏิอีกด้วย เด็กทุกคนต้องอยู่ในโอวาทอาจารย์และสมภารวัด ถ้าเด็กทำผิด อาจารย์ต้องเรียกมาว่ากล่าวสั่งสอนไม่ปล่อยปละละเลย ถ้าเด็กคนใดไม่เชื่อฟัง ทั้ๆ ที่ว่ากล่าวสั่งสอนหลายครั้งแล้วอาจารย์ต้องให้เด็กคนนั้นออกจากวัดไป ไม่ยอมให้อยู่ จะเป็นตัวอย่างไม่ดีและเป็นเปราะเด็กด้วยกัน

ตามธรรมดา เด็กจะกลัวอาจารย์มากกว่าคุณพ่อคุณแม่ของเด็ก ฉะนั้น เด็กวัดจำต้องระวังความประพฤติทุกด้านอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะอยู่ในวัดหรืออยู่ในโรงเรียนจนกลายเป็นนิสัยอันดีงามขึ้นแก่เด็กเพราะความเคยชินในความสำรวมระวัง และเป็นเด็กที่มีขอบเขต โตขึ้นมาเด็กก็ได้อาศัยนิสัยที่เคยฝึกมาจากวัดเป็นสมบัติอันดีงามติดตัวต่อไปไม่มีสิ้นสุด ส่วนเด็กบ้านก็เช่นที่เราเห็นๆ กัน ผมไม่ได้แกล้งตำหนิใคร เพราะเราต่างก็มีเด็กด้วยกัน ทำไมจะไม่ทราบเรื่องของเด็ก การนอนก็ปล่อยตามลำพัง ตื่นนอนก็เป็นเวลาพอดีไปโรงเรียนเท่านั้น เด็กผมเป็นอย่างนี้ ส่วนเด็กคุณเป็นอย่างไร เหมือนๆ กัน ผมไม่อยากพูดมาก เดี่ยวจะกลับมาเข้าเนื้อผมอีก นั้นแหละเด็กในบ้าน ไม่ว่าบ้านไหนอย่างไรก็ต้องยอมแพ้เด็กวัดอยู่โดยดี ถ้าจะคิดจำนวนปริมาณของเด็ก ทั้งเด็กบ้านและเด็กวัดมีจำนวนเท่าๆ กัน เด็กบ้านจะมีทางเสียยิ่งกว่าเด็กวัด เพราะสิ่งแวดล้อมเด็กบ้านมากกว่าเด็กวัด แต่การอบรมน้อยกว่าเด็กวัด เนื่องจากพ่อแม่ไม่ค่อยมีเวลาอบรมเขาและปล่อยไว้ตามบุญตามกรรมก็มีไม่น้อย ประกอบกับบางบ้านพ่อแม่หัวไม่ตีทันเด็ก บางบ้านไม่ค่อยสนใจสอนหรืออบรมเด็ก บางรายความประพฤติมีปมด้อยอยู่ด้วย จึงไม่มีความสนใจสั่งสอนเด็ก หรือไม่กล้าสอนเด็กหรือห้ามเด็กในสิ่งที่ตนกำลัง

ทำอยู่ ทั้งๆ ที่รู้ว่าอย่าไม่ควรทำ ส่วนพระท่านไม่สู้จะมีปมด้อย อำนาจจึงผิดกับพวกเรา
มาก ถ้าเด็กทนได้ก็เป็นเด็กดีและกลายเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต คนดีมีมากประเทศชาติ
ศาสนาก็เจริญ บ้านเมืองก็อยู่เย็นเป็นสุข นอนก็เต็มหลับเต็มตื่น การงานทุกด้านไม่ว่า
ส่วนย่อยหรือส่วนใหญ่ ไม่ว่างงานรัฐหรืองานราษฎร์ย่อมสะอาด เพราะไม่มีคนมือเปื้อน
แฝงอยู่ในวงงาน ซึ่งจะทำให้งานและผลของงานนั้นๆ เสียไป เพียงเท่านี้คุณก็คงจะพอ
เข้าใจในปัญหาที่ถามผมว่า มีส่วนสำคัญเกี่ยวกับเราซึ่งจะทำให้คนจำนวนมากต้องเสีย
ไปด้วยอย่างไบบ้าง เท่าที่เพื่อนซึ่งเคยเข้าวัดบ่อยอธิบายให้ฟัง ผมรู้สึกซาบซึ้งในคำพูด
ของเขาและเกิดศรัทธาในตัวเองด้วย ซึ่งผิดกับคนที่เห็นการเข้าวัดไม่เป็นของจำเป็น แม้
เขาจะพูดมีเหตุผลอยู่บ้าง ตอนที่ว่ามันสำคัญอยู่ที่ตัวของเราที่จะปฏิบัติรักษาเอาเอง แต่
ก็อดคิดไม่ได้ว่าตัวเองที่พูดอย่างนั้น เขาเห็นความสำคัญในการปฏิบัติรักษาศีลธรรม
ในตัวเองเพียงไรหรือไม่ เมื่อเขาไม่สนใจจะไปวัดซึ่งเห็นว่าไม่จำเป็นเท่าตัวเขาปฏิบัติ
เอง แต่กิริยาที่แสดงออกของเขารู้สึกว่าแสลงหู แสลงตา และแสลงใจชอบกล ไม่เป็น
ที่สนิทใจนัก เวลาเรามีความจำเป็นซึ่งจำต้องปรึกษาปรารภขอความรู้ความเห็นจากเขา
บ้าง ก็แสดงออกมาแบบขอไปที ในลักษณะว่าธรรมไม่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเขาอยู่นั่นเอง
สำหรับผมแม้จะมีความรู้ในทางธรรมน้อย แต่เมื่อได้เห็นอาการของคนที่มีความ
หนักแน่นในธรรมและไปมาหาสู่วัดบ่อย พร้อมทั้งการแสดงออกของเขา และได้เห็น
คนที่เห็นการไปวัดไม่เป็นของจำเป็นพร้อมคุณสมบัติในตัวเขาแล้ว ผมรู้สึกมั่นใจ
และศรัทธาในคนชอบไปวัดมากกว่า จะถูกหรือผิดก็ขอท่านได้โปรดช่วยออกความ
เห็นด้วย บางทีผมอาจจะยกฝ่ายหนึ่งแล้วเหยียบย่ำอีกฝ่ายหนึ่งโดยไม่รู้สึกตัวผิด
ก็เป็นได้

ถ้ายังรู้สึกตัวผิดแฝงอยู่ด้วย ก็พอมีทางแก้ไขได้ยังไม่สายเกินไป แต่ที่เข้าใจ
ว่า ตนถูกต้องเสียเท่าเดียวนั้น แม้จะขอความเห็นจากผู้อื่น ก็ไม่มีใครเขากล้าแสดงออก
เพราะเกรงจะไปกระทบความเห็นถูกของคนนั้น

ที่เขาพูดว่าการไปวัดไม่จำเป็น มันสำคัญอยู่ที่การปฏิบัติของคนต่างหาก นั่นมี
ส่วนถูก ถ้าเห็นความสำคัญในการปฏิบัติรักษาตนจริงๆ และได้ปฏิบัติตนอย่างนั้นด้วย

ผู้ชอบไปวัดบ่อดังเพื่อนที่ดีของคุณ ก็นับว่าเป็นบุคคลตัวอย่างได้ดี ควรถือเป็นคติ
ตัวอย่างที่ดี ถ้าคนประเภทนี้มีมาก บ้านเมืองจะเจริญรุ่งเรือง แต่ถ้ายอมไปวัดแบบใกล้
เกลือกินต่าง แบบทัพพืออยู่กับแกงแต่ไม่รู้รสเปรี้ยวหวานเค็มของแกง แบบอวดยศศักดิ์
ความมั่งมีดีเด่น อวดรู้วอดฉลาด และแบบไปวัดเพื่อใช้พระใช้เณรร้อยแปด พระเณร
มองเห็นหน้าอุบาสกอุบาสิกาผู้เป็นนายพระเณรแล้ว ต่างหาทางออกเพื่อเอาตัวรอด อย่าง
นี้ไม่ดี ถ้าขึ้นไปวัดบ่อดัง เตียววัดจะร้างแน่ คุณต้องการให้วัดร้างหรือต้องการให้วัด
เจริญ และพระเณรอยู่เป็นสุข ไม่ถูกรบกวนจากบุคคลที่เป็นนายวัดเล่า

ผมไม่เคยคิดคาดฝันว่าจะมีคนแบบนั้นไปวัด และทำลายวัดวาศาสนา แบบ
ใช้พระใช้เณรไม่มีปราณีปราศรัย ไม่เคยคิดจะให้วัดวาศาสนาและพระเณรลำบาก
ไม่จำเป็นต้องพูดถึงการเสื่อมโทรมและร่วงโรยของวัด ที่พูดกับท่านในเรื่องดีบ้าง
ชั่วบ้าง ก็เพื่อหาทางป้องกันและแก้ไขเท่าที่เห็นสมควร ที่ได้ยินเรื่องที่ไม่เคยคิดว่า
จะมีได้เช่นนี้ ผมรู้สึกเสียใจและสงสารพระเณรที่ได้รับความไม่สะดวกดังที่ทราบมา
เท่าที่ท่านอธิบายมานี้ ท่านเคยได้เห็นได้ยินคนประเภทนี้มาบ้างหรือ

การเคยหรือไม่เช่นนั้นไม่ใช่เรื่องจะสืบสวนและสอบสวนกัน เพราะพวกเราไม่ใช่เจ้า
หน้าที่กองสืบสวน และเรื่องนี้ก็มีใช่เรื่องคดีพอจะเกี่ยวไปถึงการสอบสวนด้วย แต่เป็น
เรื่องธรรม เรื่องวัด เรื่องอุบาสก อุบาสิกา เรื่องพระเณร เรื่องความดี ความชั่ว คนดี
คนชั่ว ที่อยู่ในวงศาสนาซึ่งควรนำมาพูดกันได้ และเป็นเรื่องกลางๆ ไม่ได้ระบุชื่อเฉพาะ
เจาะจงท่านผู้ใดใครผู้หนึ่งว่าเป็นเช่นนั้นและเช่นนั้น ส่วนจะมีคนประเภทนี้ประเภทใดหรือ
ไม่ นั่นเป็นคติธรรมซึ่งต่างจะได้นำไปพิจารณาต่อไป สมกับพวกเราเป็นนักธรรม ผู้ละชั่ว
ทำดี สิ่งใดเห็นสมควรหรือไม่สมควร เป็นหน้าที่ของเราผู้เป็นต้นเหตุแห่งความดีความชั่ว
ด้วยกัน จะนำไปวินิจฉัยไตร่ตรองและเลือกเฟ้นทำแต่สิ่งที่เห็นว่าควร

คนที่ชอบไปวัดกับคนที่ไม่ชอบไปวัดมีความเห็นต่างกัน ผู้ไปวัดก็เพื่อบำเพ็ญ ผู้ที่
ไม่ได้ไปวัดก็บำเพ็ญกุศลอยู่ตามอัธยาศัยของตน ผลที่ได้รับก็คือความดีและเป็นคนดีมี
ศีลธรรมเช่นเดียวกัน แต่คนที่ไปวัดบ่อดังในลักษณะเพื่อนที่ดีของคุณยอมเป็นประโยชน์
ไม่มีสิ้นสุด เพราะการบำเพ็ญตนก็มีได้ลดละ การได้ยินได้เห็นมารยาทของผู้มีศีลธรรม

แสดงออก ย่อมซึมซาบเข้าถึงจิตใจอยู่เสมอ นานๆ เข้าก็ฝังนิสัย ยากที่จะมีอะไรมา รื้อถอนได้อย่างง่ายๆ ดังนั้น ท่านจึงสอนให้คบคนดี คบไปนานๆ ก็กลายเป็นคนดีได้ ส่วนคนที่ไม่ได้ไปวัด แต่ปฏิบัติตนตามหลักธรรมที่ควรแก่ตนก็ดีเช่นเดียวกัน แต่ไม่ไป วัดเพราะนิสัยนั้น ขอยุติ ไม่มีเวลาพูดในที่นี้ การไปวัดหรือไม่ไปวัดเท่าที่พูดมา หวังว่า คุณคงเข้าใจ เพราะเพื่อนของคุณก็อธิบายให้ฟังบ้างแล้ว ควรยุติเพียงนี้

ผมรู้สึกละอายท่านที่จะเรียนตามความรู้สึกในเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับผม คือเพื่อน บางคนเคยพูดล้อผมเล่น แต่จะเท็จหรือจริงนั้นผมไม่กล้ายืนยัน เพราะเป็นเพื่อนกัน จริงๆ เวลาผมไปวัดกลับมาบ้านซึ่งตรงกับวันเช้ามายี่ยมผมที่บ้าน เขาพูดยิ้มๆ ว่าไปไหน มา อุบาสกบ้าง จะบวชเมื่อไร ถ้าบวช อย่าลืมบอกผม ผมจะไปช่วยงานบวชบ้าง พูดว่า คนบวชแล้วไม่ให้เกิดถึงแม่เอี๋หนุ่บ้าง คุณเก่งมากตัดแม่เอี๋หนุ่ได้บ้าง เวลาบวชแล้ว นิมนต์ ไปบิณฑบาตที่บ้านผมเป็นประจำบ้าง ทั้งๆ ที่ผมยังไม่คิดว่าจะบวช และไม่เคยพูดให้เขา ฟังว่าผมจะบวช ทำไมเขาจึงพูดอย่างนั้นบ่อยนัก บางครั้งเขามาที่บ้านและผมก็ไม่ได้ไป วัด แต่เขาก็พูดอย่างนั้นเสมอ ตัวเขาเองไม่ค่อยสนใจกับธรรมและวัดนัก แต่ลูกเมียเขา ใจบุญสุนทานดีทุกคน เขาเองก็ยินดีในทาน แต่ไม่เห็นไปวัดและสนใจดูหนังสือธรรม เท่านั้น ท่านจะเห็นว่าอย่างไร แต่ผมรู้สึกว่าจะอายพิกลๆ เวลาจะไปวัดที่ไร เพราะระลึก ถึงคำที่เขาพูดนั้น

ตามความเข้าใจของอาตมาว่า ไม่มีปัญหาอะไรจะควรขบคิดและละอายเลย เพราะเราก็อทราบแล้วว่าเขาเป็นเพื่อนเราจริงๆ ประกอบกับครอบครัวของเขาและตัวเขาเองก็ยินดีในทานอยู่แล้ว ไม่มีอาภักภักที่แสดงออกเพื่อความดูถูกเหยียดหยามเลย ถ้า มีโอกาส คุณควรชักชวนเขาไปวัดบ้าง ยังจะดีกว่าคุณทนละอายเขาเสียอีก คุณเคยได้ ชักชวนเขาบ้างหรือเปล่า

เปล่าครับ นอกจากผมพยายามหลบซ่อนตัวเวลาไปวัดเท่านั้นเพื่อไม่ให้เขาทราบ และยังสั่งกับทางบ้านไว้ด้วยว่า เวลาเราไปวัด ถ้าเขามา ให้หาอุบายพูดโดยไม่ให้เขาทราบว่าไปวัด นี่เป็นเรื่องหนึ่งที่ผมคิด กับอีกเรื่องหนึ่งทำให้ผมมีโมโหและเกลียดด้วย เพียงได้ยินเพื่อนมาเล่าให้ฟังเท่านั้น ไม่ใช่ตัวเขามาพูดเอง ถ้าเป็นตัวเขาเองไม่ทราบจะ

เป็นแบบไหน ผมตัดสินใจไม่ถูกเหมือนกันว่าจะโต้ตอบกับเขาอย่างไร เพราะผมรัก และ
สงวนของผมมาก ไม่ประสงค์ให้ใครมาดูถูกเหยียดหยาม ทั้งเป็นสมบัติอันล้ำค่า
มาแต่ปู่ ย่า ตา ทวด เรื่องที่วันนี้คือ เขาว่าคนเข้าวัดฟังธรรมจำศีล เป็นคนครีคนล้ำมัย
อะไรๆ ก็ไม่ทันเขา กระทั่งเครื่องแต่งตัวฉูดฉาด รุ่มร่าม ไม่กะทัดรัดพอให้นำดู
น่าชมบ้าง ผมขอเรียนถามท่านว่า คนที่เข้าวัดฟังธรรมเพื่ออบรมความดีแก่ตนและ
ส่วนรวม มีความเสียหายอะไรบ้าง จึงต้องถูกเขาติเตียนเหยียดหยามไปต่างๆ นานา
อีกประการหนึ่ง ธรรมของพระพุทธเจ้ามีบกพร่องอะไรบ้าง ซึ่งเป็นเหตุให้ผู้นับถือ
และปฏิบัติตาม กลายเป็นคนครีและล้ำมัย ส่วนคนที่ทันสมัยนั้นคือคนประเภทใด
ผมรู้สึกโมโหไม่หาย จนปานนี้

คนนับถือศาสนา เข้าวัดฟังธรรม จำศีล เข้าใจว่าตนอบรมความดี แต่พอได้ยิน
เขาติเตียนบ้าง จริงหรือไม่จริงก็โกรธโมโหเอาเลย โดยไม่ได้คำนึงถึงเหตุผลกลไ อะไร
คนประเภทนี้แลคือคนครี คนล้ำมัย อะไรๆ ก็ไม่ทันกิเลส ปล่อยให้มันหลุดลากไป
ต่อหน้าต่อตา โดยไม่มีธรรมบทใดมาต้านทานพอมันจะเกรงขามบ้างเลย ทั้งๆ ที่ธรรม
ของพระพุทธเจ้าสั่งสอนไม่ให้โกรธ เราผู้ปฏิบัติตามพระพุทธเจ้าก็ยิ่งโกรธอยู่เช่นนี้ จะ
ให้ใครเขาชมว่าดี แม้อาตมาเองก็ไม่ชม ถ้าขึ้นไปชมก็จะกลายเป็นคนครีคนล้ำมัยไป
อีกคน อาตมาชมเขาว่าพูดถูก แม้จะไม่เคยรู้หน้าตาเขาเลยก็ตาม แต่เขาพูดถูกจุด ที่
ควรจะชมเราก็ชมเขาได้ เช่นเดียวกับเราไม่เคยเห็นองค์พระพุทธเจ้า แต่ธรรมที่ตรัสไว้
ถูกต้อง เป็นสวากขาตธรรม เราก็ยอมกราบไหว้และระลึกถึงท่าน โดยไม่จำเป็นต้องเห็น
องค์ท่านเสียก่อน

ความจริงเราเป็นพุทธบริษัทของพระพุทธเจ้า ผู้ทรงรอบคอบด้วยเหตุผลทุกอย่าง
ควรจะนำเยี่ยงอย่างท่านมาพิจารณาและปฏิบัติตามด้วยความมีเหตุผลบ้าง แม้ไม่ได้
อย่างพระองค์ ยังจะเป็นผู้มีหลักยึดอาศัยบ้าง ไม่โอนเอนไปมาเพราะสิ่งต่างๆ มาสัมผัส
อย่างง่ายดาย เรื่องความนิทานสรรเสริญอันเป็นของมีอยู่ในโลกจดลอดมา จะไม่ยอมให้
มาปรากฏตัวได้อย่างไร คิดดูกิเลสอยู่ภายในใจเรา ทั้งที่ตามกำจัดมันอยู่อย่างเต็มกำลัง
ด้วยการปฏิบัติธรรม มันยังได้โอกาสโผล่ตัวออกมาอย่างเปิดเผยได้จนคนอื่นเขารู้ว่า เรา

โกรธ เราโมโห เราไม่พอใจในคำนิโทษ แต่เราเองกลับไม่รู้ตัวผิด ทั้งๆ ที่รู้อยู่ว่า ตัวโมโห ตัวโกรธ แต่ไม่สนใจจะยับยั้งมันเสียเลย มัวแต่ไปคิดถึงคำที่เขาว่าเราเป็นคนศรีคนล้าสมัย เรื่องจึงลงเอยกันตรงที่ว่าเส้นผมบังภูเข ถูกตามคำที่เขาตำหนิอย่างหาทางหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อการแก้ความผิดของเราไม่ให้เรื่องทำนองนี้เกิดขึ้น ต้องพิจารณาดูให้รอบคอบก่อนทุกครั้ง อย่างนำความโกรธความไม่พอใจเข้าไปเป็นเจ้าหน้าที่ผู้จัดการ มันจะเข้าไปยุบเหี้ยให้คติโกรธรุนแรงมากขึ้นแล้วตัดสินกันไม่ลง และจงมอบให้ปัญญากับเหตุผลวินิจฉัยกันโดยถูกต้องและตัดสินสงบกันเอง เราจะได้รับความเป็นธรรม และอยู่สบายหายจากเรื่องไม่เป็นสาระของตน และจะไม่ก่อความกังวลยุ่งยากใส่ตนต่อไปอีก

ท่านเป็นพระ เคยถูกเขาติเตียนนินทาบ้างไหม พวกผมที่เป็นฆราวาส มันร้อยแปดพันประการ บางทีก็นำราคาญ บางกาลก็โกรธให้เขา เพราะทนไม่ไหว

จะนับประสาอะไรเพียงเราๆ ท่านๆ นี้ แม้พระพุทธรเจ้าผู้เป็นจอมศาสดาก็หลีกเลี่ยงไม่พ้น จำต้องโดนนินทาสรรเสริญเช่นเดียวกับคนทั้งโลก เมื่อพอก็ยังต้องถูกนินทา ลูกจะไปหลบซ่อนอยู่ในหุบเขาถูกไหนดจึงจะพ้นไปได้ไม่ถูกนินทา เพราะตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อันเป็นสถานที่รับโลกธรรมยังมีอยู่ ต้องรับรู้กันวันยังค่ำ เป็นแต่ว่าเราจะมีสติปัญญาเครื่องกลั่นกรองหรือไม่เท่านั้น ถ้าไม่มี ก็จำต้องกลืนเข้าไปทั้งก้างทั้งกระดูก แม้จะเป็นทุกข์เมื่อชีวิต ยังอยู่ก็ทนไป จะไปตำหนิแม่ครัวก็ไม่ถูก เพราะปลาย่อมมีก้าง เบ็ดไถ่ย่อมมีกระดูกอยู่เป็นธรรมดา ส่วนโลกธรรมก็ย่อมมีทั้งดี ทั้งชั่ว ทั้งสุข ทั้งทุกข์ ทั้งได้ ทั้งเสีย ทั้งนินทา ทั้งสรรเสริญ รวมอยู่ด้วยกันและในบุคคลคนเดียวกัน ใครฉลาดก็ผ่านไป ใครโง่ก็ติดอยู่ โดยไม่มีหนทางฟ้องร้องเรียกความเสียหายจากผู้ใดได้ เพราะต่างคนต่างมี ต่างคนต่างติดอยู่ในโลกธรรม ฉะนั้น โลกเราจึงต่างคนต่างทุกข์ โดยจะช่วยแบ่งหนักแบ่งเบาจากกันไม่ได้ คุณเรียนและปฏิบัติธรรมไปเพื่อรู้และละโลกธรรม แล้วคุณเรียนและปฏิบัติเพื่ออะไร หรือเรียนและปฏิบัติเพื่อต้อนรับโลกธรรม เวลาโลกธรรมมาปรากฏจะได้โมโหโทโสง่ายขึ้น ถ้าเช่นนั้นก็เท่ากับมาปฏิบัติบำเพ็ญเพื่อส่งเสริมโลกธรรมกันเท่านั้น ไม่มีอะไรดีกว่าเขาผู้ไม่ได้ปฏิบัติธรรมเลย

ที่มาเรียนเล่าเรื่องชาติเตียนผู้เข้าวัดฟังธรรมจำศีลว่าเป็นคนครีคนล้ำสมัย เพื่อได้รับความเห็นใจและช่วยพิจารณาหาทางแก้ไข แต่กลับมาได้รับคำตำหนิเพิ่มเข้าอีก แต่ที่ได้รับคำตำหนิจากท่าน ผมได้คิดเยะ ต่อไปจะให้ปฏิบัติอย่างไรจึงจะมีหลักยึด ไม่เสียใจเมื่อถูกตำหนิอีก เพราะเรื่องทำนองนี้มีอยู่บ่อยๆ จากบุคคลประเภทนี้ คนชั่วที่น่าตำหนิมีเต็มโลกจนหาที่เหยียบย่างไปไม่ได้ เขาไม่ยอมทำตาม แต่ชอบมาตำหนิคนแสวงหาความดีซึ่งไม่มีส่วนกระเทือนให้เป็นความเสียหายแก่คนอื่นเลย จึงน่าแปลกใจมาก

พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ว่า จงเตือนตน จงสังเกตตน ตรงไหนบกพร่องควรซ่อมแซมตรงนั้น จนมีกำลังใจพอกับสิ่งที่มาเกี่ยวข้องทั้งหลาย เมื่อถูกตำหนิก็ให้ดูจุดที่ถูกตำหนิของตน อย่าไปสนใจดูผู้ตำหนิ จะได้เห็นจุดบกพร่องของตน ชาวพุทธต้องเป็นผู้สม่ำเสมอทั้งปวง อย่าโยกๆ คลอนๆ แบบไม่มีธรรมในใจ จะหาอะไรเป็นหลักใจไม่ได้ และจะไม่ผิดอะไรกับคนที่ไม่ได้ปฏิบัติธรรม ผู้ต้องการหลักยึดที่มั่นคงจากธรรม ไม่ควรปล่อยใจให้หวั่นไหวไปตามสิ่งสัมผัสชั่วอย่างง่ายดาย จะตั้งตัวไม่ติดและหาหลักยึดไม่ได้ตลอดกาล โปรดคิดให้ถึงความรู้สึกของโลกที่มีวิญญูณครองร่าง และมีลมหายใจเครื่องสืบต่ออายุด้วยกัน ไม่มีใครปรารภความชั่วและกองทุกข์มาเผาผลาญตนเอง ที่ทำไปก็เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทนต่อความทุกข์ยากอันมีประการต่างๆ ไม่ได้แล้ว ทำไปแบบตกบันไดพลอยโจนบ้าง ซึ่งได้รับผลกระทบต่างๆ กันดังที่เห็นอยู่ทั่วไป ความจริงล้วนแต่ปรารภของดีมีความสุขด้วยกันทั้งนั้น ของดีและความสุขไม่เคยครีและล้ำสมัย โลกแสวงหาและไฝ่ฝันกันตลอดมา ศาสนธรรมเป็นของล้ำค่า และซื้อมาของดีและความสุขให้แก่โลกได้สมปรารถนา คือของดีนอกกายนอกใจหนึ่ง ของดีในกายในใจหนึ่ง นอกจากนั้นยังมีของดีและความสุขที่เป็นโลกียะและโลกุตระอีก ซึ่งจะได้ได้ในวงศานานี้ ผู้นับถือและปฏิบัติธรรมจะเป็นคนมีสมบัติ คือความดีและความสุขอันโลกไฝ่ฝันมานาน ข้อสำคัญคือการปฏิบัติ จนหาที่ตำหนิตนไม่ได้นั่นแล จะเป็นที่ยอมรับสำหรับตัวทุกอริยาบถ หลับและตื่นก็เป็นทีภาคภูมิใจ ถ้าเป็นวัตถุก็เหลือใช้ และยังได้ทำการแจกจ่ายแก่ผู้บกพร่องต้องการมาขอพึ่งอาศัย ไม่ให้เสียความหวังที่เข้ามาอาศัยผู้มีความดีมาก เท่าที่โลกมีความเดือดร้อนมาก เนื่องจากคนดีมีจำนวนน้อย ไม่

พอกับความจำเป็นและต้องการ เหลือเผื่อแผ่ความสุขให้แกกันไม่ทั่วถึง เช่นเดียวกับ บ้านเรือนหรือสิ่งก่อสร้างที่มีน้ำหนักมาก สิ่งที่จะรับน้ำหนักมีกำลังไม่พอกัน ย่อมทำให้ บ้านเรือนไม่ทนทานและโค่นล้มลงได้อย่างง่ายดาย ถ้าสิ่งที่จะรับน้ำหนักมีกำลังพอๆ กัน หรือมากกว่า บ้านเรือนย่อมมีความมั่นคงและตั้งอยู่ได้นาน

เราผู้ปฏิบัติธรรม โปรดอย่ามัวคิดแต่เรื่องศรีหรือล้าสมัย จะทำให้เสียเวลา และล้าสมัยเข้าไปอีก ทั้งๆ ที่ไม่ปรารถนาอยู่แล้ว ยิ่งจะทำให้เลวลงไปดังคำที่เขา
ตำหนิ โปรดคิดให้ถูกจุดที่โลกต้องการ คือสมบัติที่พึงใจหนึ่ง สุขกายและสุขใจ หนึ่ง ทางที่ไหลมาแห่งสมบัติดังกล่าวนี้คือ ความประพฤติดี ความขยันหมั่นเพียรใน กิจที่ชอบ ประกอบตนอยู่ในสุจริตธรรม มีศาสนาเป็นหลักยึด มีอิทธิบาทสี่เป็นเครื่อง ดำเนินประจำตัว คือ ฉันทะ พอใจในงานเช่นเดียวกับเราพอใจในเงิน เพราะงานเป็น ที่ไหลมาแห่งเงิน เพียรจนงานสำเร็จและได้เงินมาอย่างสมใจ จิตตะ รักงานเหมือนรัก เงิน วิมังสา ไตรตรองให้งานสำเร็จเรียบร้อยและตรงทางงานเพื่อเงินอยู่เสมอในอิริยาบถ ทั้งสี่ เว้นแต่หลับ อย่ายืน เดิน นั่ง นอน แบบบุคคลลึนทำ ไม่มีความคิดเพื่องานและ เงิน เพราะถ้างานหมด เงินก็จำต้องหมด ไม่มีช่องทางไหลมา แล้วก็กลายเป็นคนลึน ทำ คือยืนก็อด เดินก็อด นั่งก็อด นอนก็อด ในทำสี่อิริยาบถ เป็นทำที่ทหนอดทหนิวทั้ง นั้น แล้วจะทนอยู่ได้อย่างไร ต้องตายไปไม่รอด ถ้ามีอิทธิบาททั้งสี่นี้อยู่ในใจ คนเราไม่ จนมุมอย่างง่ายๆ แม้ทางด้านการกุศลทุกประเภท อิทธิบาทย่อมเป็นเครื่องสนับสนุน ให้สำเร็จไปได้โดยปราศจากอุปสรรค อิทธิบาททั้งสี่นี้คือทางก้าวหน้า ไม่ให้การทำงานที่ทำ ล่าถอย มีอยู่ในประเทศชาติบ้านเมืองใดและผู้ใด ย่อมจะทำให้ประเทศและผู้นั้นเจริญ ก้าวหน้าทั้งด้านวัตถุและธรรมภายในใจ ถ้าต้องการความสุขความเจริญกันจริงๆ อย่าง มีแบบฉบับแล้ว ก็ต้องลงมือทำตามแบบแปลนที่ได้ศึกษามา มีอิทธิบาทเป็นรากฐานของ แปลนนั้นๆ ความเจริญก็เกิดขึ้นเป็นเงาตามตัว โลกที่ได้รับการศึกษามาพอประมาณแล้ว เขาไม่มานั่งนินทาคนนั้นติเตียนคนนี้แบบคนไม่มีงานทำ แล้วเองงานที่ล้าสมัยอย่างนี้มา ทำ ซึ่งโลกที่เจริญแล้วเขาไม่ปรารถนา กัน บ้านเมืองเราก็นับว่าได้รับการศึกษาด้วยดีทั้ง จากเมืองนอกและเมืองใน ควรจะรู้จักจุดที่เจริญและเสื่อมได้ดีพอ เรื่องการนินทาและ สรรเสริญในบุคคลและกิจการที่ควรหรือไม่ควรก็พอจะทราบได้ดี โดยไม่ต้องไปเที่ยวหา

เรียนที่ไหนให้สิ้นเปลืองเงินโดยใช่เหตุ เมื่อไม่รู้จักกิจการและบุคคลที่ควรดีชม ก็ยากที่จะดำเนินตนและกิจการให้เป็นไปเพื่อความเจริญแก่ตนและประเทศชาติศาสนาได้ เช่นเดียวกับคนที่ไม่เคยขี่ม้า เห็นม้าไม่วิ่งก็ลงเส้อย่างหนัก พอม้าวิ่งก็กลัวจะตกม้าตาย รีบชักบังเหียนม้าไว้ ม้าเลยวิ่งถอยหน้าถอยหลังอยู่อย่างนั้นเอง ไม่ไปถึงไหน คนที่เคยขี่ม้าเขาไม่ทำอย่างนั้น พอโดดขึ้นหลังม้าแล้วกระตุกเชือกเบาๆ เท่านั้น ม้าที่เคยวิ่งพอแล้วก็เริ่มขยับตัวและวิ่งเรียบไปเลย ถ้าจะให้ม้าวิ่งเร็วขนาดไหนก็กระตุกเชือกแรงขึ้น ม้าก็วิ่งอย่างสุดฝีเท้าของมันจนถึงจุดที่หมายได้ตามต้องการ

คนที่ไม่มองเห็นเหตุผลแห่งความเลื่อมและความเจริญ ก็ย่อมประพฤติตนแบบคนที่ไม่เคยขี่ม้า โดยถือเอาความชอบใจเป็นประมาณ แต่ใจของคนที่ไม่เคยได้รับการอบรมให้รู้จักดีชั่วมาก่อน ย่อมจะชอบไปในทางเสียหาย ชื่นทำตามความชอบใจก็จบไปเท่านั้นเอง หมดหนทางแก้ไข ส่วนคนที่มองเห็นเหตุผลแห่งความเลื่อมและความเจริญ โดยหลักธรรม ย่อมปฏิบัติตนต่อเหตุการณ์ด้วยความรอบคอบ ไม่ค่อยจะทำตามความอยากอันเป็นทางหายนะ แต่พยายามดัดแปลงใจให้เป็นไปตามเส้นทางที่ดี **ใจเมื่อได้รับการดัดแปลงเสมอย่อมไม่ผัดโผนโลดเต้น ค่อยเป็นค่อยไปตามสถานที่และกิจการที่ควร ไม่ตื่นเต้นไม่เห่อเหิมเหมือนปลาตื่นน้ำใหม่** ซึ่งเคยเห็นทางภาคอีสานเขาทำกัน โดยนักหาปลาเขาเอาน้ำจากบึงที่มีน้ำตลอดปีไปล่อปลาอีกบึงหนึ่งซึ่งมีน้ำไม่ตลอดปี วิธีเขาทำ เขาขุดหลุมเล็กๆ กว้างประมาณ ๓๐ เซนติเมตร ลึกประมาณ ๕๐ เซนติเมตร ทำร่องจากหลุมที่ขุดให้ทะลุถึงบึงเป็นที่ล่อปลา แล้วเทน้ำที่นำไปลงในหลุมเล็กน้อย และเทสาดไปตามร่องจนถึงบึงซึ่งไม่ห่างจากตัวหลุมนัก ประมาณ ๕๐ เซนติเมตร แล้ววิดน้ำไปรอบๆ บริเวณปากร่องเพื่อปลาในบึงนั้นได้กลิ่นน้ำใหม่ที่เขานำมาไปล่อ พอปลาในบึงนั้นได้กลิ่น ต่างตัวก็ต่างมาเข้าหลุมเป็นฝูงๆ เขาก็เก็บเอาปลาเหล่านั้นอย่างเรียบราบกว่าปลาจะรู้สึกตัวว่าได้ถูกล่อ เขาก็เก็บใส่ข้องเสีย เกือบหมดปลาไปทั้งบึง เหลือเฉพาะปลาตัวฉลาดไม่ตื่นน้ำใหม่ในหลุมจนรก ปลาตัวงี้มีเท่าไร ถูกเขาเอาไปต้มยำเสียจนหมด นอกจากนั้นยังนำไปโสรที่ตลาดอีกด้วย

พวกเราจะปฏิบัติกับตนเองอย่างไรจึงจะปลอดภัย ทรัพย์สินก็หาได้ง่าย เพราะคนมากต่างถิ่นต่างแดนมาสมาคมกัน ส่วนเรือนร่างซึ่งเป็นของรักสงวนตามประเพณีของมนุษย์ผู้มีฐานะสูงกว่าสัตว์ก็ปลอดภัย ไม่มีตัวบุงตัวแมลงมากัดมาไช ครอบครั้วัวเมียลูกหลานก็อยู่ด้วยกันโดยผาสุก ไม่มีแมลงมาไต่ตอมและนำเชื้อมาให้จนกลายเป็นโรคระบาดในครอบครั้วัวเมียแตกแยกกันวิ่งตามแมลงดอกไม้ ลูกหลานวิ่งตามนกค่างคาว สาวใช้วิ่งตามนกเหล็ก เวลาแมลงผึ้งบินกลับรวงรัง ครอบครั้วัวเมียลูกหลานวิ่งหากันงอมแงม ต่างคนต่างอดโรยเพราะหิวโหยใจจะขาดด้วยอำนาจความเสียใจ บางรายรู้สึกตัวว่าหาของเก่าเริ่มจบกกลุ่มกันใหม่ แต่อยู่ด้วยกันไม่สนิทเพราะเจ็บลึกแบบโรคฝังในรักษาไม่หาย คิดแยกทางกันตายดีกว่าที่มามัวบอบช้ำ คงเป็นเพราะเวรกรรมทำมาแล้วจำจากทำให้ทุกข์ยากหัวใจไปนาน ลูบลิตสังขารสิ้นชีวิตตายไปเสียดีกว่าทนร้อนใน เพราะโรคสุตวิสัยที่จะเยียวยาให้หายได้ เลยคิดปลงตกและตัดสินใจไปตกรกทั้งเป็น (ฆ่าตัวตาย) โดยคิดว่าไปอยู่โลกหน้าจะดีกว่าโลกระทมขมขื่นนี้ ถ้าเป็นแบบนี้จะไปอยู่โลกไหนก็เหมือนกัน เพราะเราก็เป็นคนแบบนี้ จะได้แบบอื่นมาแต่ที่ไหน ถ้าปฏิบัติตัวต่อสิ่งแวดลอมไม่ถูก ย่อมจะเป็นยาพิษติดต่อกันไปตลอดอนันตกาล ไม่มีใครจะสามารถมาตัดสินให้เลิกแล้วกันไปได้ เพราะสิ่งสำคัญในโลกก็คือ ใจ ที่จะปฏิบัติตัวต่อสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้องแล้วอยู่สบาย ถ้าปฏิบัติไม่ถูก ไม่มีอะไรจะเป็นยาพิษที่มีโทษร้ายแรงยิ่งกว่าใจ ใครจะมีความรู้มากน้อยและเรียนจบจากที่ไหนมากก็ตาม ตอนจะเห็นผลผิดถูกดีชั่วเอาตัวรอดได้หรือไม่ได้ ทั้งทางโลกและทางธรรม จะเห็นกันตรงที่นำความรู้มาปฏิบัติต่อตัวเอง คือใจเป็นสิ่งสำคัญ

ผู้ปฏิบัติถูกตามเพศและวัยของตนถือว่าเป็นผู้รู้จักรักษาตน รู้จักสิ่งเกี่ยวข้องกับตนว่าจะควรปฏิบัติต่อกันอย่างไร รู้จักหน้าที่การงานที่จะเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษแก่ตน รู้จักการเก็บรักษาทรัพย์ รู้จักการจับจ่ายทรัพย์ รู้จักประหยัดทรัพย์ รู้จักคนควรคบหรือไม่ควรคบ รู้จักวิธีแก้ไขตัดแปลงตนเองจากสิ่งหายนะ ไม่ปล่อยตามอำเภอใจที่มีความอยากเป็นเจ้าเรือน รู้จักฐานะของตนเกี่ยวกับการจ่ายทรัพย์เพื่อการบริโภคใช้สอย รู้จักคนที่ควรสงเคราะห์ รู้จักกตัญญูกตเวทีต่อท่านที่เคยมีคุณแก่ตน รู้จักสงสารเพื่อนมนุษย์ตาดำๆ ด้วยกันไม่ดูถูกเหยียดหยาม รู้จักแบ่งปันเท่าที่ควรแก่เหตุ รู้จักสังคัมที่

ควรเกี่ยวข้องหรือไม่ควร รู้จักสถานที่ที่ควรไปหรือไม่ควร รู้จักสิ่งที่แสดงออกเพื่อความ
หายหน้าอยู่เสมอภายในใจ ประหนึ่งน้ำล้นฝั่งในหน้าฝนด้วยท่าบ คือธรรมเครื่องปิดกั้น
อย่าให้เลยฝั่งแห่งธรรมไปได้ รู้จักเอาชนะตนจากความหายหน้าทุกด้าน ไม่ยอมให้ลวงล้ำ
เข้ามาได้ รู้จักรักษาตนให้อยู่ในความพอดีเสมอ เหมือนน้ำที่เต็มแก้วแล้ว รู้จักทำตนให้
เป็นตัวอย่างอันดีแก่ตนและผู้เกี่ยวข้องอยู่เป็นนิตย์ ไม่ลืมหิว ไม่ฟังเพื่อเห่อตามเพื่อน
ทุกเพศ จะทำให้เสียคนหาทางกลับตัวไม่ได้ ตนเป็นที่รักยิ่งและมีคุณค่ามาก อย่าทำ
ให้เสียเพราะเห็นแก่เพื่อน ทั้งนี้เพราะวิชาความรู้ที่เรียนมากก็เพื่อเป็นเครื่องประดับและ
รักษาตัวมากกว่าสิ่งอื่นๆ ถ้าตัวยังดีอยู่ สิ่งอื่นๆ ซึ่งเป็นของนอกกายพอคิดได้หาได้ไม่
อัปจน เพื่อนฝูงทั้งหญิงและชายที่มาเกี่ยวข้อง โดยมากจะเป็นคนดีมาเป็นเครื่องเสริมใจ
และเสริมเกียรติ ไม่มาในลักษณะเหยียบย่ำทำลายเราและศักดิ์ศรีอันเป็นที่รักยิ่งของเรา
และอย่าลืมนะว่า หลักวิชาทุกแขนงไม่ว่าทางโลกและทางธรรม เรียนมาเพื่อรักษาตนและ
ประดับตัวให้มีความสง่างาม เพราะมนุษย์เราย่อมงามด้วยวิชาความรู้และความประพฤติ
ยิ่งปฏิบัติตัวให้เหมาะสมกับที่เล่าเรียนมาก็ยิ่งเพิ่มความงามไม่มีวันจืดจาง ถ้านำไปใช้ใน
ทางผิดก็ยิ่งเพิ่มความเลวลงมากกว่าคนธรรมดา ไม่มีใครอยากคบค้าสมาคมด้วย กลัว
จะเป็นสุกรตัวหนึ่งๆ ที่ถูกตำหนิจากคนประเภานั้น เท่าที่อธิบายมาก็รู้สึกจะมากเกินไป
ความจำเป็นสำหรับท่านผู้อ่าน จึงขอยุติ

ดิฉันกลัวเป็นบาปที่เพื่อนมาชวนไปวัดเพื่อฟังเทศน์ ดิฉันพูดออกอุบายแกม
โกหกเขาว่า มีธุระนัดกับเพื่อนไว้บ้าง มีธุระอย่างอื่นๆ บ้าง แล้วไม่ไปวัดตามคำ
ชักชวนของเขา ทั้งๆ ที่ดิฉันอยากไปและเคยไปเสียจนชินมาตั้งแต่เป็นเด็ก เพราะ
คุณแม่เป็นคนชอบวัด และพาไปเสมอ ที่กลัวจะเป็นบาปก็เพราะพูดโกหกเพื่อนที่
หวังดีต่อเราหนึ่ง เวลาพระท่านเทศน์ก็มีคนคุยกันไม่หยุดปาก ฟังเทศน์ไม่รู้เรื่องทำ
ให้เบื่อและรำคาญหนึ่ง จึงสงสัยว่าจะเป็นบาป การไปวัดทำให้ใจเย็นสบาย ดิฉันชอบ
แต่มิ้นกเทศน์แข่งพระท่านนั้นที่ไม่อยากไปวัดในเวลาฟังเทศน์

การพูดปดมดเท็จเป็นของไม่ดีอยู่แล้ว เมื่อมีใครพูดเช่นนั้นซ้ำอีก คนนั้นก็เป็นคนซื่อปด ซื่อโกหก และเป็นคนไม่ดีแน่ ขึ้นพูดโกหกกันทั้งบ้านทั้งเมืองและทั้งโลก เขาก็ให้นามว่าบ้านโกหก เมืองเหลวไหล ไทยซื่อปด โลกหลอกลวง หมดความเชื่อถือ และกลายเป็นโลกหมดความหมาย ส่วนจะเป็นบาปหรือไม่นั้น อาตมาไม่ใช่ผู้ทำเหตุ จึงไม่กล้าเข้าไปรับรองผลของคุณได้

ที่คุยกันในเวลาพระท่านเทศน์เล่า จนผู้นั่งอยู่ใกล้เคียงรำคาญ บางครั้งต้องถอยออกห่างๆ โดยไม่ให้เสียมารยาท ผู้คุยนั้นจะเป็นบาปบ้างไหมคะ

ถึงจะเป็นบาปหรือไม่ ก็เป็นเรื่องของเขาตามที่เรียนแล้วเมื่อกี้ ถ้าคุณกลายเป็นบาป และเกรงพระเณรและคนอื่นจะรำคาญและเบื่อ ก็อย่าทำอย่างเขา เรื่องก็จะเรี่ยรายไปเท่านั้น

สำหรับท่านและพระเณรอื่นๆ รู้สึกรำคาญบ้างไหม เมื่อกำลังฟังเทศน์หรือกำลังเทศน์ด้วยความตั้งใจ เกิดมีคนคุยกันขึ้นในเวลาเช่นนั้น

นี่มันเป็นเรื่องของท่านต่างหาก ถ้าคุณต้องการทราบอย่างละเอียดจากธรรมที่ท่านกำลังแสดงอยู่ ก็โปรดตั้งใจฟังด้วยความสงบ อย่าใช้กิริยาอาการใดๆ ที่จะเป็นข้าศึกต่อการแสดงธรรมและการฟังธรรม ผู้เทศน์ก็มีแก่ใจเทศน์ ท่านที่ตั้งใจฟังด้วยความสนใจ ก็ได้รับประโยชน์โดยทั่วกัน เพราะการแสดงธรรมและการฟังธรรมถือเป็นหลักจำเป็นในภาคปฏิบัติธรรมไม่ด้อยกว่าการปฏิบัติธรรมด้านอื่นๆ อีกประการหนึ่ง การฟังธรรมด้วยความสงบไม่อื้ออึง นอกจากจะเป็นประโยชน์แก่ผู้นั้นแล้ว ยังเป็นคติตัวอย่างอันดีงามแก่คนเพิ่งเริ่มเข้าวัดฟังธรรมและกุลบุตรกุลธิดาสืบๆ ไปอีกด้วย เพราะพระศาสนาที่ตกทอดมาถึงพวกเราเป็นมาด้วยความเคารพ ผู้ปฏิบัติธรรมเป็นผู้รู้จักกาลสถานที่ที่ควรไม่ควร มิได้เป็นมาแบบเวลาพระเทศน์ ญาติโยมก็สนุกคุยกันไม่มีความเคารพพอพระเทศน์จบลง ความสงบเย็นใจก็ไม่เกิด คติธรรมต่างๆ ซึ่งควรจะได้บ้างในเวลาฟังเทศน์ก็ไม่ปรากฏ มิหนำซ้ำว่าพระเทศน์นานเกินไปบ้าง พระเทศน์ลืกละไป ฟังไม่เข้าใจบ้าง ความจริงฟังเรื่องคุยกันต่างหาก ไม่ได้สนใจฟังพระเทศน์ จะรู้เรื่องลึกลึ ตื้น

หยาบละเอียดได้อย่างไร และเวลาพระเทศน์ท่านก็ไม่ทราบด้วยว่าใครอยู่ตื่น และใครอยู่หลับ เพราะไม่ใช่ปลา จึงไม่ทราบและสามารถแสดงธรรมให้ถูกจริตจิตใจตามความต้องการไปทุกราย เพราะผู้เทศน์ก็เป็นพระปุถุชนที่มีกิเลสหนาปัญญาหยาบเช่นเดียวกับสามัญชนทั่วไป เพียงจะนึกหาอรรถธรรมแต่ละบทละบาทมาแสดงให้ญาติโยมฟังก็จนปัญญาอยู่แล้ว ถึงกับเหวี่ยงเตาไปทั่วทั้งตัว ทั้งๆ ที่บางเวลาอากาศกำลังหนาวอยู่ด้วย ไฉนจะมีสติปัญญาอันสุขุมลุ่มลึกคิดอ่านอรรถธรรมอันเหมาะสมกับจริตจิตใจมาแสดงให้ท่านผู้ฟังได้รับความรื่นเริงบันเทิงใจไปทุกบททุกบาท ย่อมเป็นสิ่งที่สุควรอย่างยิ่ง

ท่านที่คุยกันในขณะนั่งฟังเทศน์ โดยมากก็เป็นผู้ใหญ่ที่สูงเกียรติและวัย ซึ่งควรจะคำนึงถึงศักดิ์ศรีอันดีงามของตน แต่ทำไมจึงไม่คิดบ้าง

ศักดิ์ศรีกับใจของคนมันไม่ใช่อันเดียวกัน คุณกรุณาอย่านำมาคละเคล้ากัน เดียวจะทำให้ยุ่งไปหมด และจะกลายเป็นว่า คนก็คุยกัน ศักดิ์ศรีก็คุยกันด้วย และพลอยถูกตำหนิไปด้วยกันทั้งๆ ที่ศักดิ์ศรีไม่มีส่วนรู้เห็นด้วย

ศักดิ์ศรีกับคนมันแยกออกจากกันได้หรือ ทำไมท่านจึงพูดอย่างนั้น ซึ่งน่าสงสัยมาก เพราะไม่มีใครเขาแยกกันและพูดอย่างท่าน

ถ้าเป็นอย่างนายอำเภอเหี้ยมกับยศของนายอำเภอเหี้ยมเขาก็แยกกันได้ ส่วนเจ้านายหรือท่านผู้มีเกียรติและศักดิ์ศรีอื่นๆ อาตมาไม่ทราบได้ เพราะอาตมาไม่เคยเห็นไม่เคยได้ยิน และไม่เคยมียศบรรดาศักดิ์ จึงไม่มีอะไรจะแยก

ส่วนนายอำเภอเหี้ยมเขาแยกยศออกจากตัวเขาอย่างไรบ้าง นิมนต์ท่านอธิบายให้ดิฉันฟัง เพราะยังไม่เคยได้ยินจึงอยากทราบเพื่อเป็นแนวความคิดต่อไป หากมาถูกตัวดิฉันและเพื่อนๆ เข้าบ้าง จะได้แก้ไขทันเหตุการณ์

เท่าที่เห็นเขาทำก็ไม่เห็นยากอะไร ง่ายนิดเดียว คือเขาแต่งตัวนายอำเภอไปตรวจราชการ เวลาเข้าสมาคมสุราและเขาจะดื่มสุราและเดินร่ำต่างๆ ตามนิสัยของเจ้านายผู้ฉลาด เขาก็ถอดเสื้อถอดหมวกซึ่งเป็นเสื้อยศและหมวกยศของนายอำเภอเหี้ยมออกไว้

ในที่ควร แล้วบอกกับเลื้อและหมวกว่า ตำแหน่งนายอำเภอจงอยู่ที่นี้ ส่วนนายเห้มจะดื่มสุราและเต็นรำไปตามเรื่องของนายเห้ม แล้วเขาก็ดื่มสุราและเต็นรำไปตามความชอบใจของนายเห้มซึ่งเป็นคอสุรา ส่วนเลื้อกับหมวกนายอำเภอไม่เห็นดื่มและเต็นรำด้วย แม้ นายเห้มจะเมาเหล้าหรือหยอกเล่นกับเพื่อนๆ ไปตามภาษาของคนเมา แต่เลื้อกับหมวกนายอำเภอก็ไม่เห็นเมาและหยอกเล่นด้วย ฉะนั้นจึงเข้าใจว่า คักดีศรีกับคนแยกจากกันได้ ทำนองนายอำเภอเห้มเป็นตัวอย่าง คนที่มีคักดีศรีไปวัดฟังเทศน์และไปนั่งคุยกันอยู่ในขณะที่พระกำลังเทศน์ จึงเข้าใจว่าไม่เสียคักดีศรี นี่เรียนตามที่นายเห้มเขาทำ เวลาเขาเลิกจากการดื่มสุราและเต็นรำแล้วก็จับเลื้อและหมวกของนายอำเภอมาสวมใส่และทำหน้าที่ของนายอำเภอเห้มต่อไป ส่วนนายเห้มก็หายไปในยศของนายอำเภอเห้มผู้นั้นนั่นเอง

ที่นี้คนเขาจะทราบใหม่นายอำเภอเห้มทำเป็นตัวอย่างมาก่อน จนถึงกับท่านผู้มียศและคักดีศรีซึ่งสูงกว่านายอำเภอเห้มต้องมานั่งคุยกันในโบสถ์หรือในสถานที่ที่พระกำลังเทศน์ โดยไม่คำนึงว่าคนที่ตั้งใจฟังและพระที่กำลังเทศน์จะรำคาญ

คนจะทราบหรือไม่ว่านายอำเภอเห้มทำหรือไม่ทำมาก่อนก็ตาม จะสำนึกหรือไม่ว่าพระกำลังเทศน์และคนกำลังตั้งใจฟังก็ตาม ก็คงจะทำทำนองนายเห้มดื่มสุราและเต็นรำนั้นแล โปรดชมท่านเช่นเดียวกับราษฎรชมนายเห้มว่าเป็นคนไม่ถือตัวจะนั้น

ถ้าท่านผู้มีเกียรติและคักดีศรีซึ่งเป็นพุทธมามกะและเป็นที่เคารพนับถือของปวงชนมาทำอย่างนี้ โดยไม่คำนึงถึงตัวและคนรุ่นหลังซึ่งจะถือเป็นตัวอย่าง ปล่อยให้เป็นแบบนายอำเภอเห้มไปเสียทุกคนและทุกกาลสถานที่ แล้ววัดวาอารามและสถานที่เคารพบูชาต่างๆ จะไม่กลายเป็นสถานที่ดื่มสุราและเต็นรำของนายอำเภอเห้มไปเสียหมดละหรือ ท่านเห็นว่อย่างไร

ถ้ากลัวจะเป็นแบบนายอำเภอ เราก็อย่าทำแบบนายอำเภอ เรื่องจะเป็นอย่างนั้นไปไม่ได้อยู่เอง เท่าที่เป็นอยู่ไม่ว่าจะอย่างไร เรารู้สึกมีคนชอบนายอำเภอเห้มกันมาก ดังนั้นตามสถาบันต่างๆ แห่งพระพุทธรศาสนา จึงมักมีนายอำเภอเห้มปลอมตัวไปอยู่ในวงงาน

นั้นๆ ด้วยอย่างแยกไม่ออก หากจะแยกจริงๆ ก็จำเป็นต้องแยกอาตมาด้วยคนหนึ่งเป็นข้างฝ่ายนายอำเภอเหี้ยม เพราะจำได้ว่าอาตมาเคยเป็นมาก่อนญาติโยมเสียชีวิตด้วยซ้ำ และยังรู้สึกชอบนายอำเภอเหี้ยมอีกด้วย เห็นว่าสะดวกดี วันนี้คุณได้กุศลแรง ช่วยเตือนอาตมาให้ได้คิดเพิ่มอีก แต่ถ้าขึ้นตอบปัญหาไปนานๆ ก็น่ากลัวสำหรับอาตมาอยู่มาก จึงขอยุติ

ดิฉันมิได้มาถามเพื่อไล่ท่านให้จน แต่มาเรียนถามเพื่อความเข้าใจในฐานะที่พวกเราเป็นพุทธบริษัท นับถือพุทธศาสนาประจำชาติ จะควรปฏิบัติอย่างไรจึงจะเป็นความดีงามระหว่างพุทธบริษัทกับพุทธศาสนา

สิ่งที่เป็นคู่ควรแก่กันอันจะก่อให้เกิดมงคลแก่ตนและสิริมงคลแก่ส่วนรวม ควรประพฤติตนทำนองลูกที่ดีประพฤติตนต่อบิดามารดา ศิษย์ที่ดีประพฤติตนต่อครูอาจารย์ พุทธบริษัทที่ดีประพฤติตนต่อศาสนา เวลาก้าวเข้าวัดก็ควรรู้จักความหมายของวัดว่ามีคุณค่าแก่โลกอย่างไรบ้าง แล้วพึงปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสถานที่ ไม่ส่งเสียงอื้ออึงจนเกินไป เวลาเดินผ่านวัดไปมา ไม่สนทนาธรรมหรือคุยกันในเวลาอันไม่สมควร เช่นเวลาพระท่านกำลังแสดงธรรม ซึ่งต่างฝ่ายต่างต้องการความสงบมาก เพื่อผลเท่าที่ควรจากการแสดงและการฟัง ถ้าพยายามปฏิบัติได้ก็เป็นความดีงามไม่มีที่สิ้นสุด ตลอดถึงกุลบุตรสุดท้ายภายหลังก็หวังมีหลักอันที่ยึดไว้ปฏิบัติกันสืบๆ ไป

สิ่งที่ไม่สมควรซึ่งชาวพุทธเราพากันไปทำในวัดยังมีมาก เช่น นำสุราเข้าไปดื่มในวัดและเล่นการพนันในวัดเวลามิงานวัดหรือมีการเผาศพคนตายซึ่งเก็บไว้ในวัดทั้งแอบทำและทำกันอย่างเปิดเผยแบบไร้ความสำนึกไม่มีอาย สำหรับความเห็นของดิฉันซึ่งเป็นผู้หญิงเห็นว่าไม่ควร เพราะเป็นที่อุจาดบาดตา ทั้งคนไทยด้วยกันและคนต่างชาติ อันเป็นเหตุให้เขาดูถูกศาสนาและคนไทยอีกด้วย

คุณผู้ชายหรือเด็กในบ้านของคุณไม่มีใครไปทำอย่างนั้นบ้างหรือ ถ้ามีก็ควรบอกห้ามกันเสียบ้าง อย่าให้พระและอาตมาไปยุ่งด้วยเลย เพราะเรื่องเช่นนี้พระไม่น่าไปสอดแทรกรู้เห็นและห้ามปราม ฟังแล้วรู้สึกไม่สบายใจ ทั้งนี้เพราะวัดวาศาสนาเป็นสมบัติของท่านพุทธบริษัททุกคน ไม่ใช่เป็นของคุณและของอาตมาแต่ผู้เดียวพอเราจะมาปรับทุกข์

แก้กันให้เป็นเรื่องปวดสมองโดยใช้เหตุ วิทยาศาสตร์เคยมีมาแต่โบราณ ต่างท่านต่างก็รักษากันมาด้วยความรักสงวน ใครเขาจะไปทำอย่างนั้น เพราะเป็นที่เคารพของคนไทยทั้งแผ่นดิน ไม่ใช่คุณผู้ชายและเด็กๆ ในบ้านของคุณไปแอบทำแล้วมาพูดซุบซิบกันในบ้านให้คุณได้ยิน แล้วยกเรื่องนี้โยนทิ้งออกไปนอกบ้านให้กลายเป็นเรื่องของคนทั้งบ้านทั้งเมืองไปอย่างนั้นหรือ เอาละหยุดพักไว้ก่อน มีอะไรดีๆ กว่าเรื่องซุบซิบก็โปรดสนทนากันต่อไป

ดิฉันต้องขอภัยที่มาพูดเรื่องไร้สาระตามภาษาของคนไม่รู้ให้ท่านฟัง แถมยังกลับทำให้ท่านไม่สบายไปด้วย ความจริงคนในบ้านดิฉันไม่มีใครดื่มสุรา การทะเลาะเกี่ยวกับเรื่องนี้จึงไม่มี นับว่าสงบเย็นพอควร ทั้งนี้เพราะคุณของพระศาสนาปกครองป้องกัน เรื่องราวไม่ค่อยมี คนในบ้านต่างเชื่อฟังและอยู่ด้วยกันเป็นผาสูก เวลาว่างๆ พ่อของเด็กและดิฉันก็เรียกลูกมาอบรม เล่านิทานที่เป็นคติให้ฟังบ้าง พูดธรรมให้ฟังบ้าง ให้เด็กมีจิตใจซื่อซำบในพระศาสนาไปวันละเล็กละน้อยเสมอ รู้สึกได้ผลดี เด็กๆ เชื่อฟังไม่ค่อยฝ่าฝืน และรู้สึกรักและสังสรรค์กันดี ไม่ค่อยมีการทะเลาะวิวาทกัน

ผู้ปกครองที่เห็นความสำคัญในอนาคตของเด็กก็ควรจะทำอย่างนั้น ไม่ปล่อยให้ไปไปตามบุญตามกรรม เด็กจะหาหลักยึดไม่ได้ โตขึ้นก็กลายเป็นคนไม่มีความหมายในตัวเอง และเป็นป่าเถื่อนทั้งที่มีความรู้แต่ใช้การอะไรไม่ได้ และยังกลับมาเป็นภัยแก่ตนและผู้อื่นอีกด้วย

ทำไมท่านจึงว่าเด็กเป็นป่าเถื่อนทั้งๆ ที่มีความรู้ และยังจะกลับเป็นภัยเสียอีกเล่า

คุณเคยเห็นเด็กและผู้ใหญ่ประพฤติตัวเป็นภัยแก่สังคมบ้างไหม

เคยเห็น และมีเคลื่อนไปหมด ไม่ว่าบ้านนอกในเมือง และเมืองเล็กเมืองใหญ่

คนทั้งนี้ คุณคิดว่าเขาเคยได้รับการศึกษามาบ้างไหม หรือมีแต่ประเภทที่ไม่เคยผ่านแม่โรงเรียนอนุบาลทั้งๆ ที่เป็นคนมีวัยควรผ่านแล้ว

ต้องเคยผ่านการศึกษามาแล้วแทบทั้งนั้น เว้นแต่บ้านที่อยู่ในป่าลึกจนแทบจะพูดได้ว่าไม่เคยเห็นเดือนเห็นตะวันเลย นั่นอาจจะไม่มีโอกาสได้ศึกษา นอกนั้นต้องได้รับการศึกษามาพอสมควร เพราะสมัยนี้การศึกษาเจริญมาก และเจริญจนนักศึกษาสมัครก็มีจำนวนไม่น้อย แทนที่จะรู้สึก

เบื้องต้นคุณสงสัยเรื่องคนป่าเถื่อน เพราะความรู้ที่เรียนมาใช้งานอะไรไม่ค่อยได้ ขอให้ათมาอธิบายให้ฟัง แต่แล้วกลับพูดว่าการศึกษาเจริญมากจนคนลืมนิ้วและเสียไปก็มีจำนวนไม่น้อย นี่คุณหมายความว่าอย่างไร ลองอธิบายให้ათมาฟังบ้าง

ความรู้ที่เรียนมาทุกแขนงนั้น ดิฉันชมว่าดีไม่มีทางตำหนิ แม้แต่ตัวดิฉันเองก็รักและสนใจในการศึกษา เพราะถือว่าวิชาความรู้เป็นเข็มทิศทางเดินอันราบรื่นของชีวิตและความเจริญก้าวหน้าทุกด้าน ทัวโลกอาศัยหลักวิชาตลอดมา แต่ที่ไม่ชมนั้นเป็นส่วนบุคคลซึ่งศึกษามาแล้วไม่มาทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนและส่วนรวมเท่าที่ควรจะเป็น สมกับความรู้เป็นเครื่องประดับตนให้สวยงาม ทั้งด้านความประพฤติและหน้าที่การงาน แต่ตรงข้ามกลับไม่สนใจในหลักวิชาที่เรียนมา แต่กลับทำตัวให้คนโง่ที่อาศัยการเรียนน้อย เพราะไม่มีทุนต้องเดือดร้อนไปด้วย ประหนึ่งเรียนมาเพื่อก่อความเดือดร้อนแก่คนอื่น ซึ่งเป็นที่น่าเกลียดและเอือมระอามากกว่าจะเป็นที่เคารพนับถือ สำหรับดิฉันคนโง่ไม่ได้ศึกษามาก ยังทำให้นึกถึงภัยอยู่ภายในส่วนลึกของหัวใจว่า คนประเภทลืมนิ้วและทำความรกรุงรังให้แก่ส่วนรวมจนหาที่ก้าวเดินไม่ได้ โดนแต่ชวากแต่หนามที่คนฉลาดแบบนี่เที่ยวบักเลียบไว้แทบทุกหนทุกแห่ง หากเป็นทำนองที่กล่าวมาไม่หาทางแก้ไขเสียบ้างต่อไปน่ากลัวจะหาทางเดินไม่ได้

ที่เป็นเช่นนี้คุณเข้าใจว่าไม่ได้รับการศึกษา ได้รับการศึกษาน้อย หรือเพราะได้รับการศึกษามากเกินไป

เด็กๆ ที่ไม่รู้ภาษาอะไรเลยก็ไม่มีใครถือสา คนที่โง่เขลาเพราะไม่ค่อยได้รับ

การศึกษาดังตาสีตาสาก็เป็นบุคคลที่น่าสงสาร แต่คนที่ทำโลกให้เดือดร้อนในสังคมและ
วงงานต่างๆ โดยมากไม่ใช่คนสองประเภทที่กล่าวนี้

ส่วนคุณเล่า อยู่ในคนประเภทไหนในบุคคลเหล่านั้น

จะอยู่ในบุคคลประเภทไหน ดิฉันไม่ค่อยสนใจมากไปกว่าความปรารถนา
อยากช่วยเพื่อนมนุษย์ด้วยความรู้ความเข้าใจที่บริสุทธิ์เท่าที่จะช่วยได้ ไม่ให้เป็น
แบบมีความรู้ความฉลาดมากเท่าไร ก็นำมาใช้ในทางผิดให้คนอื่น ๆ ได้รับความ
เดือดร้อนเช่นเคื่องมากเท่านั้น บุคคลประเภทนี้แม้จะมีความรู้วิชาบรรดาศักดิ์สูง ก็
ไม่มีใครอยากเคารพนับถือ เพราะยังรู้สึกว่ามีความรู้ที่น้อยแต่ประพฤติตัวดีไม่ได้ ขึ้น
ไปชมและให้เกียรติเข้า ก็เท่ากับนำเชื้อไฟไปเสริมไฟให้กลายเป็นโลกวินาศขึ้นมาสู่
มวลมนุษย์ให้เป็นกองเพลิงไปหมดทั้งโลก ความรู้สึกของดิฉันเป็นเช่นนี้ จะผิดหรือ
ถูกขออภัยท่านมาก ๆ ด้วย

อาตมาไม่มีเจตนาจะจับผิดจับถูกคุณ คอยฟังและยึดเอาเหตุผลที่คุณพูดให้
ฟัง แล้วนำไปเป็นคติเท่านั้น จึงไม่ควรเกรงใจและขออภัย ถ้าจะขอก็ควรขอจากผู้ที่ถูก
ตำหนิ หรืออาตมาก็พลอยถูกตำหนิด้วย ถ้าถูกด้วยแต่จะมาขอเฉพาะอาตมาคนเดียวก็
ยังไม่ชอบ ต้องขอไปหมดบรรดาผู้ที่ถูกตำหนิจึงจะชอบธรรม ไม่ลำเอียง เฉพาะอาตมา
แล้ว คุณไม่ต้องขออภัยให้เกียรติ เพราะที่ยึดคำที่คุณพูดถูกตามความจริงมาเป็นคติ
ก็เป็นการได้รับเกียรติอยู่แล้ว นี่แหละคือเกียรติอันสูงส่งไม่มีอะไรจะเสมอได้แล้ว

ดิฉันมิได้ตำหนิท่านและท่านผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ แต่ไม่ชมผู้ที่ตั้งหน้าทำความ
ผิดแค้นและส่วนรวมเท่านั้น ทั้งที่รู้ๆ ฉลาดปราดเปรื่องในหลักวิชาการว่า ส่วนไหน
ที่จะทำโลกให้เจริญ และส่วนไหนที่จะทำโลกให้เสื่อมพินาศ แล้วไม่พยายามส่งเสริม
หรือดัดแปลงไปตามแผนที่ที่รู้มาเท่าที่ควร และกราบชมเชยท่านพลเมืองดีที่ประพฤติ
ชอบและพยายามชักจูงพี่น้องลูกหลานชาวไทยให้ดำเนินตนไปด้วยความมีศีลธรรมเป็น
ขอบเขต ชาวไทยได้รับความร่มเย็นตลอดมาโดยชนบประเพณีอันดีงาม ไม่โยกคลอนไป
ตามสิ่งแวดล้อมอย่างง่ายดาย

คำว่าสิ่งแวดลอมนั้นจะหมายถึงอะไรบ้าง อาตมาไม่เข้าใจ

แหม มันมากแสนมากจนเลยขอบเขตจะประมาณ ดิฉันต้องขอภัยมากๆ ท่านอยู่แต่ในวัด ไม่ค่อยจะมีโอกาสได้เห็นภัยของสิ่งแวดลอมแต่ละอย่างๆ ที่มันทำคนให้เสียคน จนถึงกับจมไปเลยก็มีจำนวนไม่น้อย บางรายถึงกับตั้งตัวไม่ได้และฆ่าตัวตายก็มี ดิฉันขอเรียนถามท่านสักเล็กน้อย พอทราบแนวทางความเสียหายของสิ่งแวดลอมบ้าง ท่านเห็นปลาในบึงในหนองใหญ่ๆ บ้างไหม

เคยเห็นกระทั่งปลาทะเล ไม่ว่าแต่ปลาทูธรรมดาในบึงในหนองเท่านั้น

ปลาทะเล ท่านเห็นปลาอะไรบ้าง ตัวใหญ่ไหม

เคยเห็นปลาทุเค็ม ปลาทุหนึ่ง ปลาทุสด ซึ่งล้วนแต่พ่อปลาแม่ปลาทั้งนั้น จะใหญ่หรือเล็กก็แล้วแต่คุณที่เคยเห็นมาแล้วจะพิจารณาเอาเอง ถ้าอาตมาว่าตัวมันใหญ่ เดี่ยวคุณก็จะว่าตัวใหญ่มากกว่านั้นยังมีอีกเยอะ เรื่องก็จะไม่จบลงได้

ที่นี้ท่านเคยเห็นสิ่งแวดลอมของปลานั้นๆ บ้างไหม คืออะไร

เคยเห็นน้ำและจอกแหนนั้นแหละคือสิ่งแวดลอมของปลา เพราะมันอาศัยอยู่กับสิ่งเหล่านั้นเป็นประจำ

ส่วนเครื่องล่อและเครื่องสังหารมันซึ่งมีจำนวนมากและมีประเภทต่างๆ ที่เขาเอาไปชุ่มไว้ในน้ำเพื่อล่อและดักปลา ท่านเคยเห็นบ้างไหม

เคยเห็นบ้าง เช่น ไล่เดือน ตักแตน รำ เศษอาหารต่างๆ เบ็ดและอวน เป็นต้น ซึ่งเขาตากอยู่ตามหมู่บ้านแถวริมแม่น้ำโขง แต่ไม่ให้เห็นเวลาเขาทำ

ที่นี้ท่านพอจะทราบได้ไหมว่า สิ่งเหล่านี้แหละคือสิ่งแวดลอมสำหรับปลา ในขณะที่เดียวกันก็เป็นสิ่งทำลายชีวิตปลาด้วย ปลาตัวรู้เท่าไม่ถึงการณ์โดยมากต้องถูกทำลายชีวิตเพราะสิ่งเหล่านี้ แต่ปลาตัวฉลาดก็พอมีทางหลบหลีกพาชีวิตผ่านพ้นไปได้ ตามธรรมดา

ปลายอมไม่ตายเพราะน้ำและจอกแห่นางที่ทานว่านั้น นอกจากเวลาเขาจับปลาด้วยเครื่องจับชนิดต่างๆ มาแล้ว นำปลานั้นมาต้มด้วยน้ำ ผสมด้วยผักที่เก็บมาจากน้ำ เช่น ผักบึงเท่านั้น น้ำและผักธรรมดาไม่มีอะไรเป็นภัยต่อปลา

แล้วสิ่งแวดล้อมของคนเล่ามีอะไรบ้าง อาตมากำลังกระหายอยากฟัง

สิ่งแวดล้อมของคนไม่ใช่ไล่เดือน ไม่ใช่ตึกเต็น ไม่ใช่รำ ไม่ใช่เศษอาหารต่างๆ ไม่ใช่เบ็ดและอวนเป็นต้นดังเช่นของปลา แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์เคยอาศัยเป็นอยู่หลับนอน เคยกิน เคยดม เคยนั่งห่มใช้สอย เคยประดับตกแต่ง พุดอย่างฟังง่าย ๆ ก็คือรูปที่เคยเห็น เช่น รูปหญิงชาย พัสดูลิ่งของต่างๆ ที่เป็นเครื่องย้อมใจให้เกิดความกระสันดิ้นรนอยากได้ เสียงที่เคยได้ยิน เช่น เสียงหญิงชาย เสียงขับกล่อมบำรุงบำเรอ เสียงพุดจาไฟเราะจับใจทำให้จิตเคลิบเคลิ้มหลงใหลใฝ่ฝัน ไม่เป็นอันกินอยู่หลับนอนได้ กลิ่นที่เคยสูดดม เช่น กลิ่นดอกไม้ของหอมที่เป็นเครื่องประดับอันมีลักษณะและกลิ่นต่างๆ ตลอดจนกลิ่นหญิงชายซึ่งเคยเชยชิดสนิทจนติดแบบถอนไม่ขึ้น รสที่เคยลิ้มทางชีวหาประสาทและกายประสาท มีรสอาหารและเครื่องดื่มชนิดต่างๆ ตลอดจนอันเกิดจากความสัมผัสต่างๆ แล้วนำเข้าเป็นอารมณ์ครุ่นคิดอยู่ภายในไม่มีเวลาจบสิ้นลงได้ เหล่านี้แลเรียกว่าสิ่งแวดล้อมของมนุษย์หญิง-ชายทั่วโลก

ที่ว่าสิ่งแวดล้อมเป็นภัยต่อมนุษย์นั้น เป็นได้อย่างไรบ้าง ลองอธิบายให้อาตมาฟังพอได้เป็นคติและนำไปสั่งสอนลูกหลานต่อไป

ตามปกติธรรมดาเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องอาศัยกันทุกคน แม้แต่ฝ่ายสงฆ์ก็จำต้องอาศัย แต่มีผิดแปลกกันไปบ้างตามเพศที่ไม่เหมือนกัน ที่ว่าเป็นภัยนั้นขึ้นอยู่กับความไม่รู้จักประมาณเป็นสำคัญกว่าอื่น ไม่เป็นสิ่งที่น่าตำหนิไปเสียทีเดียว อาตมายอมรับว่าเป็นความจริงในข้อที่ว่าความไม่รู้จักประมาณทำให้เป็นภัยได้ และยังมีความเห่อเหิมเป็นผู้ชักจูงอีก ความพอดีมีความสุขจึงหาไม่เจอทั้งผู้ใหญ่และเด็ก ผู้ใหญ่ก็ต้องการกินอยู่หลับนอนอย่างดี ๆ ราคาแพง ๆ เครื่องนุ่งห่มใช้สอย เครื่องประดับตกแต่ง ตลอดจนยวดยานพาหนะ ล้วนแต่อย่างดี ๆ ราคาแพง ๆ เด็ก ๆ เห็นผู้ใหญ่พาวิ่ง ตัวเองก็เป็นลูก

ที่มีพ่อแม่เช่นมนุษย์ทั่วๆ ไป จะมาฆัดเดินต้อยๆ อยู่อย่างไรได้ จำต้องวิ่งตามผู้ใหญ่ โดยมีได้คำนึงว่าตนยังเป็นเด็ก คิดอย่างเดียวว่า ทำอย่างไรความหรรษาทุกอย่างของเราจึงจะทันหรือยิ่งกว่าเพื่อนๆ ความคิดใฝ่ฝันที่จะทำให้ได้อย่างใจหวังก็ยิ่งฝังลึกจนถอนไม่ขึ้น สุดท้ายก็กลายเป็นคนใจรั่ว หลักลอย ประหนึ่งรถเบรคแตกห้ามล้อไม่อยู่ เลยกพาเจ้าของลงไปนอนจมอยู่ในคลอง กว่าจะลุกขึ้นมาได้ก็กลายเป็นศพไปเสียแล้ว อย่างหนึ่งก็หมดสติ คนก็สลับไสลหรือตาย รถก็เหลกลบยับเยินหาขึ้นดีไม่ได้ ถ้าเทียบกับหลักวิชาที่เรียนมาก็พลอยเสียไปด้วย ตัวเองก็เสียเพราะการปล่อยตัวตามใจชอบ ทางที่ดีก่อนจะทำอะไรลงไปควรพิจารณาให้รอบคอบ ไม่ควรทำแบบเอาตัวเข้าไปเสี่ยง หากเสียแล้วแก้ยาก สิ่งอาศัยทุกชนิดถ้ารู้จักประมาณก็อำนวยความสะดวก แต่ถ้าเป็นไปด้วยอำนาจความฟุ้งเพื่อเห่อเหิม สิ่งอาศัยทั้งมวลก็กลายเป็นภัยแก่เราได้ เงินทองของมีค่าและหายาก ผู้ไม่มีความขยันหมั่นเพียรและฉลาดพอก็หาไม่ค่อยพอใช้และรับประทาน เพราะผู้จะคอยสังหารทรัพย์มีมากภายในตัวของเราคนเดียวแล เช่น ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ แต่ละอวัยวะย่อมต้องการสิ่งบำรุงบำเรออยู่เป็นประจำ ซึ่งล้วนจะต้องซื้อหาแลกเปลี่ยนมาทั้งนั้น ไม่ใช่จะเกิดขึ้นอย่างลอยๆ พอจะไม่เห็นโทษแห่งความฟุ้งเห่อเหิมอันเป็นตัวสังหารทรัพย์ให้ย่อยยับไม่มีเหลือ สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่รอบตัวย่อมเป็นภัยแก่ทรัพย์สมบัติและจิตใจของผู้ไม่รู้จักยับยั้งผ่อนคลายเป็นไปตามเหตุการณ์และฐานะ แต่เป็นคุณประโยชน์แก่ร่างกายและจิตใจสำหรับผู้รู้จักวิธีปฏิบัติต่อตนเองและสิ่งที่จะนำมาบำรุงเท่าที่ควร

สิ่งที่ควรคิดเสมอก็คือ นิสัยของมนุษย์ทุกเพศและทุกวัยชอบซี้เกียจในการงานเพื่อแสวงหาทรัพย์ แต่ชอบขยันในการจ่ายทรัพย์ ไม่มียับยั้งชั่งตวงให้อยู่ในระดับพอดี และมีความสุขแก่ตนและครอบครัว พระพุทธเจ้าทรงเป็นห่วงต่อสัตว์โลกผู้มีความคะนองอยู่ภายในไม่มีวันลดน้อยลงยิ่งกว่าน้ำมหาสมุทร ซึ่งเป็นสาเหตุทำลายตนและทรัพย์สินให้ย่อยยับเพราะไม่รู้จักรู้วิธีปกครองตน ทรงประทานธรรมไว้ทุกแห่งทุกมุม ทั้งสอนพระ ทั้งสอนฆราวาสผู้อยู่ครองเรือน ให้รู้จักวิธีปฏิบัติตนต่อสิ่งเกี่ยวข้องด้วยธรรมที่มีขอบเขตแห่งความพอดีอยู่แล้ว เพื่อเป็นคนมีขอบเขตและเป็นสุขตามกำลังและฐานะที่จะควรเป็นได้ โลกที่เต็มไปด้วยทรัพย์สมบัติไม่ขาดแคลนก็จะเป็นโลกที่มีความสุข

เพราะคนรู้จักวิธีแสวงหาทรัพย์และรู้จักวิธีใช้ทรัพย์ให้เป็นสุขแก่ตนและส่วนรวม ลำพังความรู้ที่เรียนมาไม่ทันกับสิ่งผลักดันอยู่ภายใน ซึ่งคอยจะผลุบโผล่ออกมาอยู่ทุกขณะ ต้องอาศัยหลักธรรมเข้าช่วยหนุนต้านทานพาญความพัตินทั้งภายนอกและภายใน ให้สงบลง ทรัพย์สมบัติและตัวเราจะไม่พินาศไปตามพาญจัด ซึ่งพัตินอยู่ตลอดเวลา โดยสอนให้รู้จักวิธีปฏิบัติต่อตนและสิ่งเกี่ยวข้องกับตนให้พอเหมาะสม เช่น สอนว่า **อัตถัญญตา** รู้จักถือเอาประโยชน์จากสิ่งแวดลอมชนิดต่างๆ ระวังไม่ให้สิ่งนั้นๆ กลับมาเป็นภัยต่อตนโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ **ธัมมัญญตา** รู้จักการทรงตัวไว้โดยชอบ ไม่เอนเอียงไปตามสิ่งยั่วยวน ไม่ผลุนผลัน พิจารณาก่อนแล้วค่อยทำลงไป จนกลายเป็นนิสัยข้างคิด ทำอะไรไม่ค่อยผิดพลาด สามารถรักษาตนให้ปลอดภัยได้ในท่ามกลางแห่งมรสุมคือ สิ่งแวดลอมทุกชนิด **อัตตัญญตา** รู้จักตน รู้จักท่าน คือรู้ฐานะของตนและฐานะของท่าน ไม่อาจเอื้อมในสิ่งและบุคคลที่เลยฐานะของตัว ประพฤติตนให้พอเหมาะกับฐานะที่เป็นอยู่ **มัตตัญญตา** รู้จักประมาณในการบริโภค ใช้สอย ไม่ให้ฟุ่มเฟือยหรือฝืดเคืองจนเกินไปซึ่งผิดฐานะความพอดี **กาลัญญตา** รู้จักเวลาทำงาน เวลาพักผ่อน เวลาที่ควรเที่ยว ตลอดสถานที่ที่ควรเที่ยวหรือไม่ควร **ปริสัณญตา** รู้จักสมาคมตลอดมารยาทที่จะประพฤติต่อสังคมนั้นๆ ให้เป็นไปด้วยความเหมาะสม รู้จักนิสัยของหมู่เพื่อนหญิงชายที่เกี่ยวข้องกัน ตลอดมารยาทความประพฤติต่อกัน **บุคคลปโรปรัญญตา** รู้จักเลือกบุคคลที่ควรคบหรือไม่ควรคบเพราะทุกสิ่งไม่ว่าคนหรือสัตว์ แม้แต่อาหารยังต้องมีกระดูกหรือ ก้างแฝงอยู่ คำว่าดีหรือชั่วจำต้องมีปะปนกันไป ผู้ต้องการของดีจำต้องเลือกเฟ้นทุกสิ่ง และทุกครั้งที่เกี่ยวข้อง นอกจากการเลือกสรรสิ่งภายนอกแล้ว ยังควรเลือกสรรสิ่งภายใน คือความคิดนึก ตรึกตรองซึ่งเกิดจากใจของเราอีกด้วย เพราะใจเป็นต้นเหตุสำคัญยิ่งกว่าสิ่งภายนอก คนอื่นไม่ดี เราพอรู้ได้ แต่เราเป็นคนไม่ดีในการคิด การพูด และการทำ ไม่ค่อยจะรู้เรื่องของตัว จึงหาทางแก้ไขยาก ทำนองเรามองดูชนตาคนอื่นเห็นได้ชัด แต่พอย้อนกลับมามองดูชนตาของเราเองเลยไม่เห็น ต้องใช้กระจกเงาเข้าช่วยมองจึงเห็นได้ การมองดูความผิด ถูก ชั่ว ดี ของตัวก็ต้องใช้ปัญญา ซึ่งเปรียบกับกระจกเงาส่องเข้าหาตัวเราเสมอ เราสังเกตคนอื่นอย่างไร ควรจะใช้ความสังเกตตัวเราในทำนองเดียวกัน หรือมากกว่านั้น ถ้าใช้ความสังเกตสอดรู้ตัวเองดังที่ว่านี้ จะต้องเห็นจุดดีชั่วซึ่งแสดง

อยู่ภายในตัวได้ชัด และพอมีทางแก้ไขและส่งเสริมได้เป็นลำดับ ในธรรมที่กล่าวมานี้คือ ธรรมที่ซื้อมาให้ค้นหาของดีในตัวของเราแต่ละรายๆ พยายามถอดถอนสิ่งที่ชั่วออกไป

คนดี เราไม่จำเป็นต้องไปค้นหาที่ไหนมากนัก แต่จะพบคนดีในตัวเราเป็นชั้นๆ ไป เช่น เราเห็นคนดีที่มีการรับประทานและดื่มเป็นเวล่ำเวลา ไม่พรั้งๆ เพรี้อๆ จนร้านขายอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ เปื้อน ไม่ชนะ จะรับเงินค่าอาหารและเครื่องดื่มจากนักพรั้งๆ เพรี้อๆ เป็นคนมีหลักใจเป็นหลักทรัพย์ เป็นคนรักตน รักครอบครัว รักพ่อแม่ ไม่ชอบเที่ยวในสถานที่ที่จะให้เกิดความเสียหายแก่ตนและทรัพย์สินโดยใช่เหตุ เป็นคนประหยัดทรัพย์ ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไปตามกิเลสตามกาล ไม่เที่ยวผลาญทรัพย์และตัวเองไปเพื่อประโยชน์กับสิ่งใด ทางบ้านไว้ใจและหวังสิ่งนั้นกับเราได้จริง เป็นคนมีขอบเขต ไม่ปล่อยตัวปล่อยใจไปตามสิ่งยั่วยวนซึ่งมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง เป็นคนยอมรับฟังเหตุผลจากตนเองและครอบครัว พ่อแม่พี่น้อง ไม่เห็นว่าตัวดีและฉลาดไปทำเดี๋ยว จะไปอะไรที่ไหนกับใคร มีการปรึกษาได้ถามผู้เกี่ยวข้องในวงใกล้ชิดจนเห็นสมควร แล้วค่อยไป ไม่ได้ไปแบบสัตว์ไม่มีเจ้าของ ซึ่งคอยจะขึ้นเขียงอยู่ตลอดเวลา เป็นคนวางตนต่อสิ่งแวดล้อมได้ดี ไม่ตื่นเต้นและอับเฉากับสิ่งที่ยั่วยวนอย่างง่ายดาย เป็นคนหนักแน่นและรักความสุจริต มีกายวาจาสะอาด มีใจซื่อตรงต่อตนเอง เพื่อนฝูง และการทำงาน การคบและสังเกตุหญิงชายเพื่อเป็นคู่ครอง ก็ได้คบเพราะอำนาจความรัก จดลาก็ไปทำเดี๋ยว แต่คบเพื่อดูอัธยาศัยใจคอ ความโง่ ความฉลาด ความประพฤติ หน้าที่การงาน วิชาความรู้ พื้นเพที่เป็นมาดั้งเดิมแห่งนิสัย สกูลที่เคยเป็นมา เป็นคนคับแคบหรือกว้างขวาง ซื่อสัตย์สุจริตหวังเป็นมิตรเพื่อพึ่งเป็นพึ่งตายกันได้จริงหรือไม่ จำต้องสังเกตุทุกสิ่งและทุกกระยะที่คบหากพอสังเกตุได้ทั่วถึง เพราะการหาคู่ครองที่แท้จริงไม่ใช่เป็นของเล็กน้อยและง่ายดาย แต่เป็นการวางรากฐานแห่งชีวิต เพื่อร่วมเป็นร่วมตายต่อกันอย่างไม่มียอะไรจะแบ่งรับแบ่งสู้ได้ ถ้าดีก็ดีไปทั้งเขาทั้งเราทั้งครอบครัววงศ์สกุล ถ้าเสียก็พลอยเสียไปตามๆ กันหมดทั้งยังเป็นไม้เบื่อไม้เมาต่อกันอีกชั่วชีวิตระหว่างสามีภรรยาและสกุลทั้งสอง ตลอดลูกหลานบริวารของสกุลนั้นๆ เข้ากันไม่ติด เหมือนแยกแผ่นดินกันอยู่คนละมุมโลกระหว่างสามีภรรยา ตลอดวงศ์สกุลแต่ละฝ่ายมองเห็นกันเหมือนไม้ทงลูกตา ทั้งจะเป็นอนหน้าหนี ทั้งอ้าปากค้างพูดอะไรไม่ออก ถ้าพอจะเหาะได้ก็อยากจะเหาะไปเสียในขณะนั้น เพื่อ

จะมีทางหายใจบ้างเพราะความอัดอั้นตันใจเต็มทน ถึงกับใจจะขาดลงในเวลานั้นจนได้ พอพ้นจากหลุมรกรกลับไปถึงบ้านแล้ว ต่างฝ่ายต่างนินทาให้ใครต่อใครในบ้านและญาติๆ ฟังสามปีไม่รู้จักจบตามนิสัยมนุษย์ที่ชอบเล่าไม่จบ ทั้งเรื่องรัก เรื่องชอบ ทั้งเรื่องชัง เรื่องโกรธ เรื่องเกลียด

ฉะนั้น โบราณท่านจึงสอนกุลบุตรธิดาไม่แล้วไม่เล่า สอนข้าสอนชากเกี่ยวกับการหาคู่ครอง ไม่ให้ถือความรักเป็นผู้มีอำนาจ จะพาให้เดือดร้อนในภายหลัง ความรักให้มีไว้เพียงเป็นเชื้อทางเดินเข้าหากัน ถ้าไม่มีความรักไว้เป็นรสชาติเลยก็เป็นทำนองอาหารไม่มีรสเลย ผู้รับประทานก็ไม่มีแก้อใจจะรับ แม้จะรักมากก็ไม่ยอมให้ออกหน้าออกตาจะทำผู้รักให้เป็นคนตาฝ้าฟาง มองไม่เห็นส่วนลึกของความเดือดร้อนอันจะตามมาทีหลัง เพราะความรักกลายเป็นความเบื่อบตามธรรมดาของความรักประเภทนี้ เมื่อได้กันเป็นคู่ครองแล้วจะตั้งอยู่ไม่ได้นาน แต่จะค่อยจางหายไปวันละเล็กละน้อยจนหมดไป ถ้าไม่มีความรักที่เกิดจากความดีประเภทอื่นๆ ดังที่กล่าวผ่านมาแล้วมารับรองหรือสนับสนุนไว้ คู่สามีภรรยานั้นจะอยู่ด้วยกันไม่ได้นานเท่าที่โลกอยู่ด้วยกันมา นับแต่วันเริ่มแต่งงานจนถึงสุดท้ายปลายแดน นั้นเป็นความรักอย่างอื่นซึ่งดีและแนบสนิทมากกว่าความรักประเภท ถ้าหอมก็ยอมคบ แต่ถ้าขมก็ทิ้งทันทีต่างหาก ฉะนั้น ท่านจึงสอนให้หาแก่นแห่งความรักอันแท้จริงจากกันและกัน จะสมชื่อว่าหาความรักชนิดวางรากฐานแท้ ไม่ใช่ความรักชนิดกลีบกลอกหลอกลวงดังที่เห็นๆ กัน ส่วนความรักประเภทน้ำเชื่อมในขั้นเริ่มแรกจำเป็นต้องมีเพื่อเชื่อมติดต่อกันกับความรัก อันเป็นส่วนสำคัญที่อยู่ใต้ดินซึ่งจะโผล่ขึ้นมาทีหลังและเป็นความรักที่มั่นคง ทั้งยึดเหนี่ยวคู่ครองไว้ได้ตลอดวสาน การแสวงหาคู่ครองด้วยการสังเกตุไต่รตรองไว้อย่างพร้อมมูลแล้ว ย่อมเป็นผลให้คู่ครองและเครือญาติทั้งสองฝ่ายไม่ผิดหวัง และอยู่ด้วยกันเป็นสุขตลอดกาลนาน ไม่ค่อยมีเรื่องวิวาทหรือแตกแยกทางครอบครัว ตลอดวงศ์ญาติที่เกี่ยวข้องกันก็ไม่เกิดความเดือดร้อนระส่ำระสาย แม้จะอยู่ในฐานะที่ยากจนบ้างก็มีความสุขต่อกันเท่าที่ควร เพราะต่างฝ่ายต่างเคารพและเห็นใจกัน ไม่ดูถูกเหยียดหยามความมีความจนของกันและกัน ตลอดวงศ์สกุลของแต่ละฝ่ายก็ไม่นำมาเหยียบย่ำกล่าวร้าย ผิดหรือถูกก็ว่ากันไปตามเหตุการณ์ที่ควร ไม่ลุกลามเหมือนไฟป่า ถ้าวางแผนไม่ถูกแต่เริ่มแรก การมีครอบครัวก็เท่ากับ

ก่อไฟเผาตัวยิ่งกว่าเผาผีตายเสียอีก เพราะได้รับความกระทบกระเทือนชอกช้ำทางจิตใจ เนื่องจากความเห็นไม่ลงรอยกันบ้าง จาการายได้มีน้อยแต่การจ่ายไม่คำนึงถึงสิ่งที่ควรหรือไม่ควรบ้าง จากนิสัยฟุ่มเฟือย ซื่อไม่มีเพียงพอบ้าง จากการชอบอ้อมๆ มองๆ ทางานพิเศษทางกามารมณ์แทนการหาเงินมาเพิ่มเติมครอบครัวบ้าง จากความเป็นนักเลงเล่นการพนันไม่เลือกหน้าชกบ้าง จากการเที่ยวดึกๆ เหมือนนกค้ำคาวบ้าง จากความเป็นคนกว้างขวางจนเกินตัว พาเพื่อนๆ เข้าร้านสุราบาร์เบียร์แล้วจ่ายเงินอย่างไม่อัน ประหนึ่งมีฉางเงินตั้งอยู่หน้าบ้านเหมือนฉางข้าวบ้าง เหล่านี้เพียงแต่อย่างใดอย่างหนึ่งหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก่อขึ้น ย่อมเป็นไฟเผาผลาญครอบครัวให้เดือดร้อนและล่มจมไปได้ ทำให้หม้อข้าวเตาไฟแตก ตลอดเด็กๆ ซึ่งไม่รู้ภาษาอะไรด้วยก็พลอยเดือดร้อนไปตาม มีหน้าเศร้าเหงานงอยไม่เป็นอันกินอันนอนจนกลายเป็นเด็กที่มีปมด้อยติดตัว เวลาไปโรงเรียนก็ละอายเพื่อนฝูงเข้าหน้าใครไม่ติด ดูหนังสือไม่มีความจดจำ สอบก็พลอยตกทั้งๆ ที่เคยสอบได้คะแนนดีๆ ทุกๆ ปีมา ทั้งนี้เพราะมามัวคิดเป็นทุกข์เป็นร้อนกับเรื่องของคุณพ่อคุณแม่ทะเลาะวิวาทกัน

ดังนั้น การมีครอบครัวจึงมิใช่เรื่องเล็กน้อยพอจะทำเอาอย่างง่ายๆ แบบสุกแล้วเอาเผาแล้วกินไปเลยอย่างนั้น เพราะเรื่องครอบครัวไม่ใช่เรื่องกล้วยหอม บทไปโดนกล้วยเน่าเข้าบ้าง มันเหม็นติดมือล้างไม่ออก แม้ข้างนอกจะพอล้างได้ แต่ข้างในไม่ยอมออก พลอยให้เป็นทุกข์และรำคาญอยู่รำไป จึงควรฟังเสียงท่านที่เคยเห็นฟ้าเห็นดินมาก่อน อนาคตทางครอบครัวจะได้แจ่มใส ดังที่อธิบายมาแล้ว จะเชื่อว่าเป็นผู้ฉลาด ค้นหาคนดีและเจอคนดีที่ตัวและครอบครัวเราเอง การพูดมากก็มากจนลืมเค้าเงื่อนว่า เราพูดอะไรกันเป็นต้นเหตุ

ท่านพูดถึงสิ่งแวดล้อมว่าเป็นได้ทั้งโทษทั้งคุณ สิ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้เข้าไปเกี่ยวข้องต้องการ ถ้าพาลก็ทำให้เกิดโทษ ถ้าฉลาดก็ทำให้เกิดคุณ วันดีคืนดีจนรบกวนท่านมากไปและคำที่นำมาเล่าถวายท่าน บางคำก็ควรแต่บางคำก็ไม่ควร ท่านเตือนให้สติจึงรู้สึกตัวว่าได้พูดผิดไป จึงขอภัยท่านมากๆ ด้วย กราบขอบพระคุณและนมัสการลาท่าน

คุณหลวงกรุณาให้คนไปบอกว่าท่านมา ดิฉันดีใจรีบมาราบท่านทันที เพราะมีความสงสัยในใจมานานแล้ว คือแต่ก่อนดิฉันเคยไปวัดเสมอ อย่างน้อยวันพระไม่ให้ขาด แต่ทุกวันนี้ดิฉันไม่ได้ไป พยายามทำภาวนาอยู่ที่บ้านบ้าง รับศีลฟังเทศน์จากวิทยุบ้าง จะผิดไหมท่านเท่าที่ดิฉันทำดั่งที่เรียนมานี้

ไม่ผิด ถ้ามีคนทำดีมาก ๆ เหมือนคุณ บ้านเมืองและพระศาสนาจะเจริญมาก เพราะการทำความดีไม่มีกฎเกณฑ์ไว้ว่าต้องทำที่วัดอย่างเดียว เราทำที่ไหนก็เป็นความดีของเรา

ดิฉันไม่ไปวัดเพื่อรับคำแนะนำจากพระท่าน แต่ทำภาวนาอยู่ในบ้านเพียงคนเดียว ใจจะเจริญก้าวหน้าได้ไหม และจะมีส่วนผิดหรือไม่ ถ้าผิดจะควรปฏิบัติอย่างไรกับตัวเอง

ถ้าคุณแน่ใจว่าคุณจะสามารถทำได้โดยไม่ต้องไปรับคำแนะนำจากใคร คุณจะไม่ไปวัดก็ไม่ผิด ถ้าคุณทำถูกทาง ใจของคุณต้องเจริญก้าวหน้าได้แน่นอน แต่คำว่า “ดิฉันจะมีส่วนผิดไหม ถ้าผิดจะควรปฏิบัติอย่างไร” นั้นมันแล้วแต่อุบายของคุณจะพิจารณาแก้ไขตัวเองโดยวิธีที่เห็นว่าจะได้ผลดี อาตมาจะอุปมาให้ฟังพอเป็นข้อคิด คุณเป็นไข้ จะเป็นขั้นรุนแรงหรือไม่ก็ตามไม่สำคัญ แต่สำคัญที่คุณจะสามารถพยาบาลตัวเองให้หายได้หรือไม่ ถ้าคุณมีความรู้ความสามารถพอกับโรคที่กำลังเป็นอยู่ พร้อมทั้งรู้สมุฏฐานของโรคและยาที่จะนำมารักษาลดอดวิธีรักษาทุกประเภท คุณก็ควรนำมารักษาได้เอง ไม่จำเป็นต้องไปหาหมอ แต่ถ้าคุณไม่สามารถจะรักษาโรคให้หายได้ลำพังตนเอง และกลับจะเป็นห่วงในชีวิตของคุณกลัวโรคจะไม่หาย คุณก็ควรไปหาหมอให้ตรวจและรักษาโรค ย่อมมีหวังจะหายได้และยังดีกว่าจะทนทรมานอยู่เฉยๆ โดยไม่มีทางแก้ไข

กิเลสเครื่องเสียดแทงจิตใจ ทางศาสนาถือว่าเป็นโรคชนิดหนึ่งประจำใจมนุษย์และสัตว์ ถ้าคุณมีโรคประเภทนี้อยู่ในใจ และสามารถจะรักษาให้หายได้โดยวิธีต่างๆ ตามลำพัง คุณก็ไม่จำเป็นต้องไปวัดหาพระให้ช่วยแนะนำสั่งสอน ถ้าคุณไม่สามารถ แต่ห่วงใยตัวเอง เกรงจะผิดพลาดเดินไม่ถูกทาง การไปวัดก็เป็นความดีสำหรับคุณเอง

อาตมาไม่กล้าตัดสินใจ เพราะไม่เชื่อในตัวเองว่าเมื่อตัดสินใจให้คุณแล้วจะถูกหรือผิด จึงขอมอบให้คุณไปพิจารณาเอาเอง เมื่อเห็นสมควรอย่างไรแล้วคุณจะได้ปฏิบัติตัวเองโดยสะดวก เท่าที่เรียนให้ทราบทั้งโรคในกาย ทั้งโรคในจิต ตลอดจนวิธีปฏิบัติต่อสิ่งดังกล่าว คุณพอจะเข้าใจไหม และคุณต้องเป็นผู้สามารถในตัวเอง ไม่ต้องไปหาหมอหาพระแล้วมิใช่หรือ

ดิฉันยังเป็นคนไข้โรคอยู่แล้ว แม้ยาขนานเดียวก็ไม่เคยรู้กับเขาเลย จะไม่ให้ดิฉันไปหาหมอเพื่อฉีดยาต้องตายแน่ซิท่าน แม้ทุกวันนี้ถึงจะไม่ไปหาหมอบ่อยนัก ก็เพราะได้ยาจากหมอมารับประทานเป็นประจำจึงพอทุเลาอยู่ได้ ยิ่งโรคกิเลสโทสะดังท่านว่าด้วยแล้ว วันหนึ่งไม่ทราบว่ามันกำเริบก็ครั้งไม่สามารถจะนับได้ เดี่ยวลูกคนนั้นมาทำให้กำเริบ เดี่ยวหลานคนนั้นมาทำให้โกรธ คนโน้นมาทำให้รำคาญ ไม่มีเวลาสงบใจได้เลย ยิ่งได้ทราบข่าวว่ากิเลสเป็นโรคชนิดหนึ่งซึ่งเสียดวงจิตใจด้วยแล้ว ก็ยิ่งทราบความก่อกวนของมันมากขึ้น เมื่อมีสิ่งมากระทบซึ่งไม่สบอารมณ์ ก็ยิ่งทราบความกำเริบของกิเลสและความทุกข์ทางใจมากขึ้นว่า แท้จริงใจของเรายังหาหลักฐานไม่ได้ และเห็นโทษของตนที่โง่มากและอวดดีไม่อยากไปวัด

พอมาย้ายมาฟังธรรมให้ฟังช่วงเวลาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ก็ยังกลับได้สติตั้งขึ้นมาเยอะ ถ้าได้ยินได้ฟังอยู่บ่อยๆ ก็จะช่วยให้มีสติปัญญามากขึ้น การฟังเทศน์ทางวิทยุก็ดีเหมือนกัน แต่ธรรมชาติของการเทศน์ ไม่ว่าท่านองค์ใดเทศน์ก็ต้องเทศน์เป็นกลางๆ แสดงไปด้วยความสม่ำเสมอ เราจะยึดเอาได้เป็นบางตอน ไม่ค่อยจะถูกกับจุดที่เรากำลังสงสัยนัก แต่การไต่ถาม เรายกข้อข้องใจขึ้นถามเอาเลย เวลาท่านตอบจึงถูกกับจุดที่เราต้องการ ผลก็ปรากฏเป็นลำดับไม่ค่อยผิดพลาด วันนี้ดิฉันเห็นคุณของการศึกษาไต่ถามอย่างประจักษ์ใจมากมาย คิดแล้วรู้สึกละอายท่านมากที่กล้าพูดอวดท่าน โดยเข้าใจว่าตนฉลาดพอตัวในทุกสิ่ง แล้วไม่อยากไปวัดเพื่อศึกษาไต่ถามข้ออรรถข้อธรรมกับครูอาจารย์ เพิ่งมากลับได้สติเวลาท่านอธิบายให้ฟังนี่เอง ฉะนั้น การไปวัดในวาระต้องไป ดิฉันจะไม่เรียนตอบท่าน แต่จะตอบกับตัวเอง

การภาวนาของดิฉันรู้สึกเย็นดีในตอนกลางคืนยามดึกสงัด แต่ตอนกลางวัน
เด็กๆ กวน ไม่ค่อยมีเวลาได้ทำ จะได้ทำบ้างก็ตอนเด็กๆ ไม่อยู่ หรือเวลาเขานอนหลับ
เวลาจิตสงบลง ชอบจะเห็นนิมิตต่างๆ มาปรากฏ แต่ดิฉันเป็นคนมีนิสัยไม่ชอบกลัว
ฉะนั้น เวลานั้นทำภาวนามีนิมิตมาปรากฏ จะเป็นนิมิตชนิดใดก็ตาม ดิฉันไม่กลัว บาง
ครั้งเป็นนิมิตของตัวดิฉันเองมาปรากฏต่อหน้า โดยเริ่มแสดงภาพตอนเริ่มคลอดใหม่ ๆ
ท่านอนหงายตัวแดงๆ มีอาการตื่นตกใจร้องไห้ มือเท้าไม่อยู่เป็นสุข ซึ่งดูแล้วน่าสงสาร
สังเวชตนยิ่งนัก เพราะไม่มีใครมาคอยประคับประคองให้ความปลอดภัย ปล่อยให้ดิฉัน
และร้องไห้อย่างไม่เดียงสาอยู่คนเดียว ดิฉันเป็นคนหนึ่งดูตัวเองเกิดและดับจนร้องไห้ ถ้า
เป็นคนก็กำลังเพ่งเล็งดูอะไรแปลกๆ ชนิดไม่กะพริบตาเลย แต่เนื่เราทำภาวนาซึ่งหลับตา
อยู่แล้ว ความเห็นชัดในนิมิตทางใจเวลานั้น ไม่ผิดอะไรกับเราเห็นด้วยตาเนื้อ ทำให้
เพลินดูจนลืมเวลา เวลาที่เกิดความสลดสังเวชในตัวเองอย่างบอกไม่ถูก ซึ่งการเกิดมา
เป็นรูปร่างมีความทุกข์ทรมานแทบจะตายไปในระยะนั้นให้จบได้ ถึงเช่นนั้นก็ไม่ตาย ยัง
กลับค่อยๆ เจริญเติบโตขึ้นมาในท่านอนหงายนั้นเป็นลำดับ ในระยะเวลาอันสั้นนั้นแล
ค่อยๆ เจริญวัยขึ้นมาเป็นลำดับๆ จนถึงวัยแก่และแก่่อมแก่เต็มที มีหนังอันเหี่ยวยุ่น
ห่อกระดูก คางงุ้ม ตาโหว่เข้าไป จนมองเห็นกระดูกทุกท่อนที่ต่อกัน แม้ยังมีหนังหุ้มอยู่
ปรากฏแต่ลมหายใจแหม่วๆ แสดงความทุกข์ทรมานในเวลาจะแตกดับให้ดูอย่างเต็มตา
เราผู้เฝ้าดูอยู่ประหนึ่งลมหายใจคล้ายกับว่าซาไปหมดทั้งตัว ไม่มีความรู้สึกเพราะความ
จืดจ่อและสังเวชตนเหลือประมาณ ทั้งๆ ที่จิตหมดความรู้สึกจากกายอยู่แล้ว ในเวลา
ที่จิตสงบลงสู่สมาธิ ลมหายใจของนิมิตค่อยๆ ซาลงๆ หมดการกระดูกกระดูกในส่วน
อวัยวะใดๆ ทั้งสิ้น ยังพอปรากฏอยู่เฉพาะลมหายใจที่ละเอียดซึ่งค่อยระบายออกมา
อย่างช้าๆ เท่านั้น จากนั้นก็สิ้นลมหมดความหมายในตัวเอง พอสิ้นลมแล้วก็แสดงอาการ
เน่าพอง และค่อยเปื่อยและสลายจากกันไปทีละน้อยๆ จนสุดท้ายก็ปรากฏเป็นแผ่นดิน
อยู่เฉยๆ จิตซึ่งเพ่งพิจารณาอยู่อย่างไม่ลดละ เมื่อเห็นภาพของตนแสดงลัจ์จะอัน
ประเสริฐให้ดูแต่ต้นจนอวสานไม่ขาดวรรคขาดตอน จนลงถึงความว่างเปล่าจากสัตว์จาก
บุคคลหญิงชายอย่างเต็มใจ ไม่มีทางสงสัยว่าสาระของโลกและจันทร์ทั้งของท่านและของ
เรามาสิ้นสุดในที่แห่งเดียวกันนี้ทั้งสิ้น

พอพิจารณามาถึงตอนนี้ จิตก็ย้อนกลับเข้ามาอย่างรวดเร็ว และลงสู่สมาธิชนิด
เงียบไปเลย หหมดความกังวลในสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น ปรากฏแต่ความอัศจรรย์ซึ่งเป็นอยู่กับจิต
เท่านั้น ไม่มีเวลาที่เราเข้าไปเกี่ยวข้องกับจิตในขณะนั้น คงมีสักแต่รู้ว่ารู้ปรากฏอยู่เพียงอัน
เดียวเท่านั้น และเป็นความรู้สึกว่าตนได้ตามไปกับภพนั้นจริงๆ พอจิตถอนขึ้นมา จึงรู้สึก
ว่าตนยังมีชีวิตอยู่ มิได้ตายไปด้วยดังที่คิด จากประสบการณ์นั้นแล้วทำให้จิตเห็นภัยใน
ชั้นมากขึ้น และแน่ใจว่ากายเราอันนี้กับกายเราอันนั้นคือเรื่องตนอันเดียวกัน ไม่มีทาง
สงสัยเป็นอย่างอื่น แม้เวลาปกติไม่ได้ทำภาวนา ใจก็ประหวัดถึงภพนั้นเป็นอารมณ์อยู่เสมอ
วันหนึ่งหลายๆ ครั้ง เวลานั้นทำภาวนาก็ระลึกถึงภาพของตัวที่ตายนั้นแล ก่อนอื่นนำ
มาเป็นอารมณ์ ทำความรู้สึกกับใจว่าเราเข้าตายไม่ใช่เข้าสมาธิ จิตรู้สึกจดจ่อต่อเรื่องตาย
นั้นจริงๆ ไม่หันเหดังที่เคยเป็น

จะถูกหรือผิด ขอท่านได้ช่วยตักเตือนสั่งสอนด้วย ดิฉันทำแบบไม่มีครูอาจารย์
สั่งสอน ขึ้นเริ่มแรกท่านก็สอนให้นำธรรมบทต่างๆ มาปริกรรมภาวนา แต่ที่ปรากฏดังที่
เรียนให้ทราบนี้ ไม่มีใครสอนไว้ก่อน แต่มาปรากฏขึ้นเวลาทำภาวนาโดยมิได้คาดฝันว่า
จะเป็นขึ้นอย่างนั้นๆ

**ที่ว่าตัวคุณมาเกิดและตายอยู่ต่อหน้านั้น คุณรู้ได้อย่างไร ใครมาบอกถึงรู้ว่า
ภพนั้นเป็นภาพของตัว**

รู้ได้ชัดที่ใจว่าเป็นเรื่องของตัวมาเกิดและแสดงเพื่อตัวแท้ ดิฉันไม่สงสัย และไม่มี
ใครมาบอก แต่จะเรียนลักษณะแห่งความรู้ที่นั้นเรียนไม่ถูก ส่วนผู้รู้ ผู้เห็น ผู้บอก อยู่
ทุกระยะที่นิमितแสดงอาการต่างๆ นั้น เป็นสิ่งที่มีอยู่กับใจอย่างพร้อมมูลไม่มีทางสงสัย
สำคัญตรงที่จะนำออกมาพูดนี้พูดไม่ถูก ดิฉันรู้สึกสนใจที่จะเรียนให้ถูกสมใจที่อยาก
เรียน จะถูกหรือผิดประการใดโปรดท่านเมตตาด้วย ดิฉันไม่กล้าจะไปเที่ยวเรียนให้ใคร
ทราบ กลัวเขาจะว่าดิฉันเป็นบ้า เรื่องก็จะลุลกลามไปกลายเป็นความเสียหายแก่วงปฏิบัติ
และพระศาสนาด้วย

การปรากฏนิมิตขึ้นในเวลาทำสมาธิภาวนา นั้นเป็นไปตามจริงที่ควรจะเป็นได้ แต่ไม่เป็นทุกรายไป เวลานิมิตแสดงขึ้น ลำคณอยู่ที่ผู้พิจารณาเพื่อถือเอาประโยชน์จากนิมิตนั้นๆ ถ้าพิจารณาถูกต้องตามความหมายของนิมิตที่เป็นธรรมมาแสดงดังที่คุณพิจารณามาแล้ว นั้นจัดว่าถูกต้องและได้สติปัญญาไปทุกกระยะที่นิมิตมาแสดง แต่ถ้ามีความเห็นเป็นอย่างอื่นซึ่งขัดต่อหลักธรรมชาติ คือ ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย อันเป็นองค์ของสังขาร และมีความสะดุ้งหวาดกลัวเกิดขึ้นในขณะนั้น นั้นเป็นความผิดของผู้เห็นนิมิตที่แสดงขึ้น แต่ถือเอาประโยชน์ไม่ได้ด้วย ผิดความมุ่งหมายของธรรม คือ นิมิตที่มาแสดงโดยหลักธรรมชาติด้วย ผิดทางดำเนินเพื่อความเห็นแจ้งซึ่งสังขารทั้งสี่ด้วย ถ้าปล่อยให้เป็นไปไม่รีบแก้ไขก็มีทางเสียได้ เพื่อความถูกต้องตามนโยบายของธรรม คือ นิมิตที่แสดงออกเพื่อเรา ควรยกนิมิตขึ้นพิจารณาน้อมเข้าไปในหลักสังขาร คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เทียบเคียงกับเราและสิ่งต่างๆ ไป ว่ามีอาการสามเสมอกัน ไม่เป็นสิ่งที่น่าเพลิดเพลินและติดอยู่ และไม่เป็นสิ่งที่น่ากลัว เพราะตัวเราและสิ่งทั้งปวง จำต้องเป็นดังภาพนิมิตที่แสดงโดยแท้ จะเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ หยั่งปัญญาลงไปถึงหลักความจริงที่เป็นไปอยู่ในสัตว์และสังขารต่างๆ ไป ทั้งภายในและภายนอก ไม่เพียงแต่ภาพนิมิตที่มาแสดงเท่านั้น แต่สิ่งทั้งหลายแสดงตัวเป็นไตรลักษณ์อยู่ตลอดเวลา ยิ่งกว่าภาพนิมิตเสียอีก การเห็นไตรลักษณ์จากนิมิตก็ดี จากสิ่งอื่นๆ ก็ดีด้วยภาวนามยปัญญา (ควรพิจารณาเห็นความจริงตามขั้นของปัญญาจริงๆ) จะสามารถรู้ถอนสิ่งที่รกรุงรัง ซึ่งปกปิดกำบังจิตออกได้โดยลำดับ ใจจะรู้สึกเบาจากภาระคืออุปาทานในรูปขันธ์และนามขันธ์เป็นระยะๆ พร้อมทั้งความรื่นเริงในธรรมที่ตนกำลังพิจารณาอยู่เป็นประจำ ใจมีความหนักแน่นต่อธรรมและมั่นใจทั้งธรรมที่กำลังบำเพ็ญให้เป็นไปอยู่ ทั้งธรรมขั้นสูงอันจะพึงรู้ได้ด้วยอำนาจของความ پاکเพียรและสติปัญญาซึ่งทำหน้าที่ และเคยได้ผลมาเป็นลำดับ ทั้งเชื่อสมรรถภาพของตนว่าเป็นผู้ควรแก่ศาสนธรรม และใกล้ชิดหลักความจริงที่มีอยู่กับตนเข้าไปทุกที เพราะสังขารอยู่ที่ไหน ทางเดินเพื่อพระนิพพานก็อยู่ที่นั่น เพราะไม่เคยแยกจากกันพอจะทำผู้ตั้งใจปฏิบัติโดยชอบหมดหวัง สัจจะทั้งสี่นี้ แม้พระพุทธรูปนิพพานไปนานแล้ว ก็มีได้เคลื่อนคลาตไปจากที่เดิมซึ่งเคยมีอยู่กับเรากับท่านตลอดมา คงเป็นสัจจะอันสมบูรณ์อยู่เช่นนั้น ผู้ปฏิบัติบำเพ็ญตนตาม หลักธรรมย่อมได้รับความอบอุ่นจากธรรมเช่นเดียวกับสมัยที่พระพุทธรูปเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่

เท่าที่ปรากฏผลจากการทำสมาธิภาวนาของคุณ พอจะยึดหลักความจริงจาก
ธรรมของพระพุทธเจ้าได้บ้างไหม อาตมาก็สุมเอาตามที่คุณเล่าความเป็นในจิต
ให้ฟัง เข้าใจว่าคุณเริ่มมีหลักยึดเป็นสัจจะบ้างแล้ว จะถูกหรือผิดก็ขอภัยด้วย

ดิฉันไม่กล้าจะเรียนท่าน เกรงว่าจะสูงไปหรือต่ำไปเท่าที่ดิฉันปฏิบัติ และปรากฏ
อย่างไร ก็ได้เรียนท่านไปแล้ว ถ้าเห็นว่าไม่บังควรตรงไหน ขอได้โปรดบอกดิฉันตรงๆ
เลย ถ้าพูดเป็นปัญหา ดิฉันไม่ค่อยเข้าใจ ยิ่งพูดเป็นบาลีด้วยแล้ว ดิฉันไม่เข้าใจเลย
เพราะไม่ได้เรียนบาลีและพระอภิธรรม เวลาไปวัด พระอาจารย์สั่งสอนดิฉันก็จดจำเอา
ไว้ แล้วนำมาปฏิบัติ ปรากฏอย่างไรก็เล่าถวายท่าน ส่วนจะผิดหรือถูก ดิฉันไม่เข้าใจ ถ้า
ท่านจะเมตตาอธิบายเรื่องการปฏิบัติต่ออนิมิตซึ่งเคยปรากฏกับดิฉันบ่อยๆ จะเป็นพระคุณ
แก่ดิฉันอย่างยิ่ง **นิมิตที่ปรากฏเห็นว่าดิฉันเป็นคนเกิดและคนตายนั้นจะถูกตามหลัก
ภาวนาบ้างไหม และควรจะปฏิบัติอย่างไรต่อไป เวลานิมิตเกิดขึ้นอีกและมีลักษณะ
ต่างๆ กันควรจะพิจารณาอย่างไรจึงจะถูกและไม่มีทางเสียไปด้วย ที่เรียนถามรบกวน
บ่อยก็เพราะความไม่แน่ใจ ในวาระต่อไปไม่ทราบวานิมิตจะมาปรากฏท่าไหนบ้าง
และพอจะมีสติปัญญารู้เท่าทันกันหรือไม่ หากจะไปถามใครก็ไม่สนิทใจดังที่เรียน
แล้ว ดิฉันรู้สึกเป็นกังวลใจกับนิมิตไม่เบาเลย**

นิมิตที่ปรากฏเป็นเรื่องเกิดเรื่องตาย นั้นไม่ผิด ถ้าไม่นำความกลัวเข้ามายุ่งและ
ทำลาย เพราะเรื่องเกิดการเกิดการตายเป็นเรื่องสังขารธรรมโดยตรง นิมิตแม้จะแสดงขึ้นมาก
น้อยและต่างๆ กันก็ตาม เราผู้รู้ผู้เห็นเป็นอย่างหนึ่ง นิมิตที่แสดงตัวให้ปรากฏเป็นรูป
ต่างๆ ดีบ้าง ชั่วบ้าง น่ารักบ้าง น่าเกลียดบ้าง น่ากลัวบ้าง เหล่านี้เป็นอย่างหนึ่งต่างหาก
จากใจ เขาจะแสดงอาการหรือท่าทางอย่างไรออกมา เราผู้รู้ผู้เห็นจงทำความเข้าใจกับ
นิมิตนั้นด้วยดี อย่างนำเราซึ่งเป็นผู้รู้ผู้เห็นเข้าไปบวกกันเข้าให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
กับนิมิตที่กำลังปรากฏนั้นๆ เราจะมีส่วนได้ส่วนเสียไปด้วย คือจิตจะแสดงความดีใจ
เสียใจ เป็นต้น ไปตามนิมิตที่แสดงอาการต่างๆ ไปตามเรื่องของมัน เราเป็นเพียง
ผู้คอยดูเหตุการณ์กับนิมิตที่แสดงตัวเท่านั้น เช่นเดียวกับเราดูภาพยนตร์ ไม่ใช่เรื่องของ
เราซึ่งเป็นเพียงผู้ดู จะไปแสดงเรื่องพระเอกนางเอกต่างๆ ในจอหนัง เราเป็นเพียงผู้ดู

เรื่องต่างๆ ที่เขาแสดงเท่านั้น เรื่องไหนดีเป็นคติก็นำมาปรับปรุงตัวเอง เรื่องไหนไม่ดี ไร้สาระก็ปล่อยให้ผ่านไป ไม่ใช่จะนำเข้ามาทำลายจิตใจของเราให้ชั่วและไร้สาระไป ด้วยการดูภาพยนตร์ทางสมาธิภาวนาก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน เราไม่ใช่นิमितต่างๆ และไม่ใช่ว่าผู้แสดงนิมิตให้เป็นต่างๆ แต่เป็นเพียงผู้ดูและคอยถือเอาประโยชน์จากนิมิตเท่าที่สติปัญญาจะอำนวยเท่านั้น ส่วนไหนดีก็ยึดมาบำรุงส่งเสริม ส่วนไหนไม่ดีก็ปล่อยให้ผ่านไป กับนิมิต ไม่ถือมาเป็นอารมณ์เครื่องกวนใจ นิมิตประเภทใดเกิดขึ้นดีหรือชั่ว ล้วนเป็นสิ่งที่ต้องดับไปหรือผ่านไป ส่วนเราผู้ดูไม่ได้ดี-ชั่ว หรือเกิด-ดับไปด้วย เพราะเป็นคนละอย่างไม่ใช่อันเดียวกัน

ถ้าเรามีความฉลาดพอ ก็ถือเอาประโยชน์จากนิมิตได้ทุกประเภท โดยไม่ต้องเสียเวลาให้นิมิตผ่านไปเปล่า ทั้งยังสามารถพิจารณาแยกส่วนของนิมิตให้เป็นประโยชน์ได้ตามใจหวังด้วย ขออย่างเดียว คืออย่าให้เราถือผู้รู้ซึ่งเป็นธรรมชาติที่ไม่ตายนี้เข้าไปเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับนิมิตซึ่งแสดงอาการเกิดๆ ดับๆ เท่านั้น เรามีทางที่จะทำประโยชน์จากนิมิตได้อีกมากมาย เราจะสร้างภาพความกลัวขึ้นหลอกหลอนตัวเองเพื่อหวังประโยชน์อะไร ความกลัวที่เกิดขึ้นกับใจเรานั้นแลเป็นสิ่งที่ควรระวังให้มากยิ่งขึ้นกว่านิมิตหรือสิ่งอื่นเป็นไหนๆ เช่น เรากลัวผี แต่ผีไม่ทราบว่ายู่ที่ไหนไม่เคยเห็นตัว ได้ยินแต่ชื่อของผีก็กลัวกันทั้งโลก ส่วนความกลัวเรารู้ประจักษ์อยู่ภายใน ทั้งเป็นภัยต่อเราทุกขณะที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดทุกข์จนตัวสั่น แต่ไม่ค่อยจะมีใครระวังกัน ปล่อยให้ความกลัวลมกลัวแล้งเข้าย่ำยี่เสียจนแทบไม่ได้สติเสียเลย มีจำนวนไม่น้อย เมื่อเป็นเช่นนี้ เราจะเห็นว่าผีเป็นภัยหรือความกลัวที่เกิดกับใจเราเสียเองเป็นภัยกันแน่ ถ้าเห็นว่า ความกลัวเป็นภัย ทำไมไม่เพ่งจิตลงที่จุดซึ่งกำลังกลัวๆ นั้นเล่า โปรดพิจารณาให้ดี เราเป็นลูกศิษย์ที่มีครูสอน คิดอะไรอย่าให้ไร้เหตุผลคือหลักธรรม จะสร้างความจนมุมไว้สั่งหารตัวเอง การเรียนและปฏิบัติธรรมก็เพื่อความฉลาดปลดปล่อยตัวเองออกจากอุปสรรคหรือที่คุมขัง ไม่ใช่เพื่อความกลัว ถ้าต้องการเห็นโทษแห่งความกลัวจริงๆ ไม่หลอกตัวเอง โปรดตั้งจิตและสติปัญญาลงจุดที่กำลังกลัวๆ นั้นแล โดยไม่สนใจกับเปรตผีหรืออะไรๆ ที่ไหนเลย มีสติคอยดูอยู่กับจุดที่กำลังกลัวๆ คือใจนั่นเอง ความกลัวจะแสดงอาการเคลื่อนไหวอย่างไรบ้าง จะทราบกันแน่กับใจในเวลาไม่นานนัก แต่ขอให้ตั้งสติดู

จริงๆ จนความกลัวแสดงอาการลดลงและหมดไปในขณะนั้น คราวต่อไป ถ้าความกลัวเกิดขึ้นอีก ก็พิจารณาโดยทำนองที่เคยพิจารณามาแล้วจนเห็นผลประจักษ์ เรื่องที่เคยกลัวก็ค่อยหมดปัญหาไปวันละเล็กละน้อย ผลสุดท้ายไม่มีความกลัวผีเหลืออยู่เลย ถ้ามีความกลัวในนิมิตก็โปรดพิจารณาในทำนองเดียวกัน นิมิตทุกประเภทไม่สามารถทำตนให้เสียได้โดยลำพังตัวเอง แต่ทำให้เสียได้โดยผู้เห็นนิมิตคิดตีความหมายไปต่างๆ ซึ่งเป็นทางผิด ความคิดผิดที่อาศัยนิมิตเป็นเหตุจึงมีทางเสียได้ ดังที่เคยเห็นเคยได้ยินนักภาวนาที่มีความเห็นผิด วิปลาส กลายเป็นคนที่น่าปลงอนิจจังไปได้ เท่าที่อธิบายมาเข้าใจว่าพอจะเป็นแนวทางแก่ท่านนักปฏิบัติที่มีจริตนิสัยในทางนี้ได้เท่าที่ควร และหวังว่าคุณพอจะเข้าใจและยึดไปเป็นหลักปฏิบัติต่อไปในเวลาจำเป็น

ดิฉันพอเข้าใจที่เกี่ยวกับนิมิต แต่เวลาจิตสงบลงไปแล้วไม่มีนิมิตมาปรากฏจะให้จิตพักสงบอยู่ในสมาธินานเท่าไร

ให้พักอยู่ตามต้องการจนกว่าจิตจะถอนขึ้นมาเอง ไม่ควรรบกวนโดยประการทั้งปวง เพราะจิตที่พักสงบอยู่ในสมาธิไม่ไปเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงหายอะไร นอกจากจะเป็นความสงบสุขอยู่โดยลำพังตนเอง ปราศจากสิ่งก่อกวนใดๆ เท่านั้น ไม่จำเป็นต้องให้จิตทำงานใดๆ ในเวลาเช่นนั้น ปล่อยให้สงบสุขอยู่ตามสภาพของตน

ท่านกล่าวไว้ว่า เมื่อจิตเป็นสมาธิแล้ว ปัญญาจะเกิดเองนั้น จะเกิดขึ้นเวลาใด เพราะจิตของดิฉันก็เคยสงบลงเป็นสมาธิหลายครั้งแล้ว แต่ไม่เห็นปัญญาเกิดขึ้นบ้างเลย หรือสมาธิของดิฉันไม่ใช่สมาธิประเภทให้เกิดปัญญา

สมาธิประเภทไหนก็เป็นสมาธิเหมือนกัน และปัญญาประเภทไหนก็เรียกปัญญาเหมือนกัน เมื่อทำให้เกิดได้ ถ้าไม่ทำให้เกิด ไม่ว่าสมาธิและปัญญาประเภทใดก็เกิดไม่ได้ทั้งนั้น เพราะสำคัญอยู่กับผู้ทำให้เกิดหรือไม่ทำให้เกิด ไม่ได้สำคัญอยู่ที่ชื่อเพียงเท่านั้น

ถ้าเป็นสมาธิที่ควรแก่ปัญญาดังที่ว่าก็ทำไมสมาธิของดิฉันจึงไม่เกิดปัญญาเล่า

ก็คุณไม่ทำปัญญาให้เกิด ปัญญาจะเกิดได้อย่างไร เพราะสมาธิไม่ใช่ผู้ให้กำเนิดแก่ปัญญา แต่เป็นเพียงเครื่องช่วยเสริมปัญญาให้มีกำลังเท่านั้น

การทำปัญญาให้เกิดจะทำวิธีใด ดิฉันไม่รู้เลยจริงๆ เป็นแต่คอยให้ปัญญาเกิดเอง แต่ก็ไม่เห็นเกิดสักทีจนป่านนี้

ปัญญา แปลว่า ความรอบรู้ในกองสังขารมิใช่หรือ มิได้แปลว่า ปัญญาคือการนั่งเฝ้านอนเฝ้าสมาธิ ปลอ่ยให้ปัญญาเกิดขึ้นมาเองโดยไม่ต้องพิจารณา ฉะนั้น ปัญญาจึงยังไม่เกิด แม้มีสมาธิอย่างสมบูรณ์แล้ว เพราะสมาธิกับปัญญาทำงานคนละหน้าที่ สมาธิทำงานเพื่อความสงบ ส่วนปัญญาทำงานเพื่อความรู้แจ้งในกองสังขารทุกประเภท ความจริงผู้บำเพ็ญต้องการจิตให้เป็นสมาธิ ก็จำต้องอบรมโดยอุบายต่างๆ มีอานาปานสติเป็นธรรมกำกับใจ ไม่ให้ส่งไปอื่น จิตจึงเป็นสมาธิขึ้นมา ผู้ต้องการให้เกิดปัญญาก็จำเป็นต้องเป็นนักค้นคิดพิจารณาไปตามธรรมในแง่ต่างๆ มีขั้นทำให้เป็นรากฐานของการพิจารณาตามโอกาสอันควร รวมลงในหลักของไตรลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสามไตรลักษณ์ ใจก็ค่อยแสดงความแยกคายออกมาวันละเล็กละน้อย นั่นคือปัญญาเริ่มไหวตัวขึ้นมาแล้ว เมื่อจิตถอนออกจากสมาธิแล้วไม่นอนใจ มาพิจารณาธาตุขันธ์ อายตนะตามแต่จะเหมาะับโอกาสนั้นๆ ความแยกคายจากการพิจารณาก็กลายเป็นปัญญาขึ้นมาในจิตดวงนั้น เมื่อจิตมีความชำนาญต่อสมาธิและปัญญาแล้ว หันไปทางสมาธิ จิตก็เป็นสมาธิขึ้นมา หันไปทางปัญญา จิตก็เป็นปัญญาขึ้นมาในจิตดวงเดียวนั้นแล ใครจะไปแสวงหาสมาธิและปัญญามาจากที่ไหน

อนึ่ง ถ้าจิตเป็นสมาธิแล้วปัญญาจะเกิดขึ้นมาเองโดยไม่ต้องชวนชวาย แล้วพระพุทธเจ้าก็ไม่ทรงสอนให้บำเพ็ญปัญญา จะพึงสอนเฉพาะวิธีบำเพ็ญสมาธิอย่างเดียวเท่านั้น ปัญญาก็เกิดมาเอง แม้ผู้บำเพ็ญสมาธิแล้วก็ไม่ติดในสมาธิของตน ปัญญาที่เกิดจากสมาธิจะเป็นผู้ทำหน้าที่ให้เหมาะสมไปเอง แต่แทนที่จะเป็นดังที่ว่านั้น กลับปรากฏว่า ผู้บำเพ็ญจิตเป็นสมาธิแล้วติดอยู่ในสมาธิของตนจนหาทางออกไม่ได้ยังมีจำนวนไม่น้อย บางรายที่จิตเป็นสมาธิแล้ว อาจารย์สอนทางปัญญาเพื่อถอดถอนกิเลสเป็นลำดับ

ไป เพราะการถอดถอนกิเลสต้องถอดถอนด้วยปัญญา มิใช่ถอดถอนด้วยสมาธิ ไม่ยอมเชื่ออาจารย์ก็ยังมี มิหนำยังกลับเห็นว่าตนถูกต้อง ไม่ยอมชวนช่วยทางด้านปัญญา ยอมติดแถมอยู่ในสมาธินั้นโดยไม่สนใจหาทางออก อาจารย์ถึงกับต้องใช้อุบายและเหตุผลผูกมัดจนหาทางออกไม่ได้ แล้วค่อยยอมรับหลักการไปพิจารณาแก้ไขตนเอง ปัญญาจึงมีทางไหว่ตัวขึ้นมาตามประโยคแห่งการพิจารณาเป็นลำดับ แล้วกลับมาเห็นโทษของตัวที่ติดอยู่ในสมาธิโดยเข้าใจว่าเป็นจริงเป็นจังจึงเร่งการงานของนี้ก็มิมีจำนวนไม่น้อย ความจริงสมาธิเป็นเพียงที่พักเพื่อเดินทางต่อไปเท่านั้น ไม่ใช่สถานที่บรมสุข พอจะตายใจและติดอยู่โดยไม่สนใจกับปัญญาทางถอดถอน เพียงเท่านั้นก็พอจะทราบได้ว่า สมาธิมีประสิทธิภาพทำให้ปัญญาเกิดได้ หรือต้องทำการพิจารณาอีกวาระหนึ่ง ปัญญาจึงจะเกิดโปรดนำไปไตร่ตรองและเลือกเฟ้นเอาตามที่เหมาะสม อาตมาเองก็มีใจเจ้าของของสมาธิและปัญญา จึงไม่กล้าชี้ขาดลงไปว่าต้องทำอย่างนั้นจึงจะถูกต้อง ทำอย่างนี้ผิดใช้ไม่ได้ ดังนี้ เพราะไม่ใช่ผู้พิพากษาธรรมศาสตร์จึงทำอย่างนั้นไม่ได้ จะผิดหรือถูก เราก็พูดและฟังกันตามเหตุผล เนื่องจากหลักธรรมเป็นธรรมาธิปไตยอย่างสมบูรณ์อยู่แล้ว และสั่งสอนคนเพื่อจิตจะได้เป็นธรรมาธิปไตยบ้าง โลกจะมีสันติสุข เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจในเวลามีความโศกเศร้าเหงาหงอย เพราะอารมณ์ไม่พึงปรารถนามารบกวน เท่าที่พูดมาก็มาก ถ้าคุณยังมีอะไรอีกก็สนทนากันต่อไป

ดิฉันหายข้องใจเรื่องสมาธิให้เกิดปัญญา ต่อไปนี้จะพยายามพิจารณาทางปัญญา ตามวิธีที่ท่านอธิบายให้ฟัง ถ้ามีความสงสัยจะมาเรียนถามท่านใหม่ เฉพาะวันนี้มีเพียงที่เรียนแล้ว จะมีอยู่บ้างก็เป็นความสงสัยชนิดที่โลกเขาว่าบ้าซี้สงสัยต่างหาก ไม่อยากกราบเรียนท่านให้ยุ่งและลำบากไปด้วย

บ้าซี้สงสัยอย่างไร ลองพูดดูที เพราะคนดีก็อยากฟัง หรือคนดีก็คือคนบ้านั่นเอง ถึงต้องอยากฟังเรื่องบ้า คิดดูแล้วก็ไม่เห็นแปลก เพราะคนดีๆ เาเนื่อเอง ดูคนบ้าและฟังคนบ้าพูดก็มีถมไป ไหนโปรดพูดให้ฟังบ้าง บ้าอย่างไรงันแน่

ดิฉันละอายไม่กล้าเรียนถาม กลัวว่าท่านจะว่าดิฉันเป็นบ้าไปอีกคน

ถ้ากลัวอาตมาจะหาว่าบ้า เราก็อย่านำเรื่องบ้ามาพูด แล้วใครจะหาว่าเราเป็นบ้าได้
อย่างไรเล่า

ดิฉันไม่แน่ใจเรื่องที่จะพูด เก่งกว่าจะเป็นเรื่องที่ไม่บังควรกับฐานะและความรู้ของ
เราที่เป็นอยู่ กับเรื่องของท่านที่จะพูดถึงนั้น ไกลกันราวโลกนี้กับโลกหน้า ซึ่งใครๆ ก็มอง
ไม่เห็น เมื่อพูดออกไปแล้ว คนเขาคงจะว่าดิฉันเป็นบ้ากันทั้งโลก จึงนึกละอาย ทั้งนี้ก็
เสียดายอยากเรียนถามท่าน ซึ่งคิดว่าท่านคงไม่ถือสาสำหรับคนอย่างดิฉัน

โปรดพูดออกมาเลย ใครจะเป็นบ้าหรือเป็นคนดีก็ทราบกันวันนี้ ใครดีก็ดีไป ใคร
บ้าก็บ้าไป และล่ำมโซ่ไว้ก็แล้วกัน อย่าปล่อยให้ออกเที่ยวเฟ้นฟ่าน เดียวจะถูกรถชนตาย
กลางถนน แล้วจับโซ่เฟอร์มัดมือเข้าห้องขังและติดตะรางอีกจะยุ่งกันใหญ่

**คือดิฉันสงสัยว่า พระพุทธเจ้าเวลาปกติไม่เข้าสมาธิ จิตของท่านจะมีสมาธิอยู่
ทุกเวลาไหม**

นี่หรือเรื่องบ้า คุณทำไมหาเรื่องพูดอย่างนี้ โปรดฟังจะเรียนตอบ ส่วนจะถูกหรือ
ผิด ไม่รับรองได้ เพราะอาตมาเป็นศิษย์ของพระพุทธเจ้าต่างหาก มิได้เป็นพระพุทธเจ้า
จะสามารถตอบเรื่องของท่านให้ถูกต้องอย่างไร

จะว่าท่านมีสมาธิก็ถูก จะว่าไม่มีก็ใช่ เพราะสมาธิท่านก็เคยเข้าออก พระพุทธเจ้า
ท่านก็เคยเป็นมาแต่วันเริ่มตรัสรู้จนวันเสด็จนิพพาน ไม่มีอะไรขัดข้องสำหรับพระพุทธเจ้า
คุณจะสงสัยท่านเพื่ออะไร โปรดแก้ไขสิ่งขัดข้องของคุณให้หมดไป แล้วท่านจะพอ
พระทัยด้วย เพราะเท่าที่ประกาศธรรมไว้ก็เพื่อความหวังแก่โลกจะพึงตามเสด็จพระองค์
ฉะนั้นจึงไม่น่าสงสัยในเรื่องสมาธิ ซึ่งเป็นธรรมเครื่องใช้สำหรับพระองค์จะทรงเห็นควร
ในกาลเช่นไร ไม่สมควรในกรณีเช่นไร

ดิฉันจึงกลัวไว้ก่อนอย่างไรละ ที่ถ้าว่าท่านมีสมาธิอยู่ทุกเวลาแล้ว จำเป็นอย่างไร
ที่ท่านจะต้องเข้าสมาธิ เท่าที่ทราบมาท่านก็ทรงเข้าสมาธิอยู่เสมอ เช่นเดียวกับผู้ปฏิบัติ
ภาวนาทั่วๆ ไป และยิ่งกว่าใครเป็นไหนๆ อีกด้วย

ถ้าเช่นนั้น อาตมาขอเรียนถามคุณบ้างว่า พระมหากษัตริย์ที่ได้รับราชาภิเษกแล้ว ท่านจะเป็นมหากษัตริย์อยู่ตลอดเวลาไหม

การราชาภิเษกก็เพื่อความเป็นกษัตริย์ ก็เมื่อได้รับราชาภิเษกแล้ว ก็ต้องเป็นกษัตริย์อย่างสมบูรณ์ และเป็นกษัตริย์อยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเสด็จประทับอยู่ในพระราชวังหรือนอกพระราชวัง ตลอดเสด็จไปเมืองนอกเมืองนา หรือเสด็จเยี่ยมประชาราษฎร์ทุกแห่งหน ตำบล หมู่บ้าน สถานที่ต่างๆ ตามพระอัธยาศัยของกษัตริย์ผู้มีพระเมตตาห่วงใยไพร่ฟ้าประชาชนของพระองค์เป็นธรรมดา

เมื่อประทับอยู่ที่ไหนจำเป็นอย่างไรที่จะเสด็จเข้ามาในพระราชวังเล่า

ที่จำต้องเสด็จเข้ามาก็เพราะพระราชกิจจำเป็นที่ทรงกระทำมอยู่ประจำพระองค์ ซึ่งคนอื่น ๆ จะทำแทนไม่ได้ เป็นพระภาระสำหรับพระองค์เอง ซึ่งจำต้องเสด็จเข้ามา

พระพุทธเจ้าทรงมีภาระจำเป็นสำหรับพระองค์ เช่นเดียวกับพระมหากษัตริย์ ซึ่งจำต้องมีการเสด็จเข้าและออกซึ่งสมาธิสมาบัติ อันเป็นวิหัตธรรมตามกาลอันควร เพราะการเข้าสมาธิสมาบัติซึ่งเป็นกิจจำเป็นสำหรับพระพุทธเจ้านั้น ไม่มีใครสามารถทำแทนได้ ต้องเป็นภารกิจของพระพุทธเจ้าโดยเฉพาะ ท่านองเดียวกับภารกิจของพระมหากษัตริย์ ซึ่งคนอื่นทำแทนไม่ได้ฉะนั้น

คำว่าสมาธิสมาบัติมีความจำเป็นอย่างไรกับพระพุทธเจ้าผู้สิ้นกิเลสโดยประการทั้งปวงแล้ว และมีความจำเป็นแก่พระอรหันต์เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้าบ้างไหม

ยาแก้โรคทุกประเภทมีความจำเป็นแก่คนไข้และคนธรรมดา นับแต่เด็กอยู่ในครรภ์ขึ้นไปถึงผู้ใหญ่ ตลอดด้วยชาวอย่างไรบ้าง คุณเห็นอย่างไรโปรดอธิบายให้อาตมาฟังบ้าง เพราะอาตมาไม่ใช่หมอ จึงรู้สึกเสียใจที่อธิบายไม่ค่อยได้อย่างสมใจ

โอโฮ ท่าน พูดถึงเรื่องยาแล้วมีความจำเป็นเท่าชีวิตของมนุษย์และสัตว์ทั่วโลก จะขาดยาเสียมิได้ ไม่ว่าที่ไหนๆ ต้องมียาไว้ประจำบ้าน ถ้าขาดยาเสียเท่านั้น ชีวิตก็ไร้

ความหมายไปทันที ท่านเคยเห็นหรือเปล่าว่าบรรดาลินค้าไม่มีอะไรจะขายดิบขายดีเท่า
ยา เนื่องจากชีวิตเป็นของมีค่าเหนือสิ่งใดๆ ในโลก ถ้าจะพูดถึงความจำเป็นและคุณค่า
ของยาแล้ว ไม่มีที่สิ้นสุดลงได้ นอกจากคนที่ไม่รู้จักคุณค่าแห่งชีวิต กับสัตว์ป่าที่ไม่เคย
รู้จักยาเท่านั้น ดิฉันขอเรียนสรุปความว่า ยาคือกระบอกแห่งชีวิตของสัตว์โลก

สมาธิสมาบัติก็เป็นธรรมจำเป็น สำหรับพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลาย
ตลอดท่านผู้บำเพ็ญสมาธิสมาบัติทุกๆ ไป เช่นเดียวกับยาที่มีความจำเป็นต่อโลกฉะนั้น
เพราะสมาธิสมาบัติเป็นธรรมโอสธสำหรับพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลาย ทั้งก่อน
และการตรัสรู้ ตลอดวันนิพพาน เพราะเป็นเหมือนยาอายุวัฒนะ ถ้าขาดธรรมโอสธ
ขนานนี้เสีย คำว่าวิหระธรรมเพื่อความอยู่สบายในทิฏฐธรรม ตลอดสุขภาพและชีวิตก็
ค่อยลดและหมดความหมายลงไปในเวลาไม่นานเท่าที่ควรจะเป็น ดังนั้นเพื่อสุขภาพและ
พละนามัยเท่าที่ควร จำต้องเข้าพักผ่อนหย่อนจิตที่เรียกว่า **สมาธิสมาบัติ** เพื่อติดภารกิจ
ทางภายใน คือความคิดปรุงอันเป็นงานของจิตออกเสีย เหลือแต่ธาตุรู้ล้วนๆ ไม่มีสิ่ง
รบกวนให้เกิดฟอง

นั่นคือการรับยาธรรมโอสธเข้าไปบำรุงธาตุรู้ และธาตุไม่รู้ (ดิน น้ำ ลม ไฟ)
ที่อาศัยกันอยู่ให้เป็นไปด้วยความราบรื่นในอริยาบถต่างๆ เท่าที่ควร เมื่อจิตถอนออก
มาจากสมาธิแล้วย่อมควรแก่การงาน คือการคิดปรุงแต่งอรรถธรรมต่อไปเท่าที่ควรแก่
กำลัง กายก็ควรแก่การงานอันเป็นที่ที่ของตน เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์
แม้สิ้นกิเลสแล้ว จึงจะต้องทำความเพียรเหมือนนักบำเพ็ญทุกๆ ไป ด้วยเหตุดังกล่าว ไม่
เช่นนั้นส่วนหยาบคือธาตุขันธ์จะเป็นฝ่ายก่อกวนทับถมฝ่ายบริสุทธิ์ให้ลำบากอยู่ด้วยกัน
ไม่ได้นาน คำว่า อนุภาทิสสนิพพาน อาจจะปรากฏก่อนกาลที่ควรจะเป็น

ทั้งนี้ไม่ต้องพูดถึงท่านที่บริสุทธิ์ ซึ่งมีความฉลาดพอที่จะปฏิบัติต่อระหว่างขันธ์
กับจิตให้เป็นสุขในทิฏฐธรรมเลย เพียงแต่ท่านนักปฏิบัติบำเพ็ญจิตจนได้พื้นฐานแห่ง
ความสงบประจำจิตแล้ว ก็ยังรู้สึกอ่อนเพลียในจิต เวลาคิดอ่านการงานมากโดยไม่ได้
พักผ่อนจิต คือเข้าสมาธิตามเวลาที่ต้องการ ยิ่งท่านผู้บำเพ็ญจิตที่มีระดับสูงขึ้นไ้เท่าไร
ก็ยิ่งรู้เรื่องระหว่างขันธ์กับจิตได้ดีและปฏิบัติต่อกันให้สม่ำเสมอ

เพราะตามธรรมดาของจิตที่มีกิเลส แม้จะมีพื้นฐานแห่งความสงบรับรองอยู่แล้ว ก็ตาม เมื่อถูกรบกวนจากการทำงานมีการคิดปรุงเป็นต้น กิเลสซึ่งนอนเนื่องอยู่ภายใน ย่อมมีทางกระเพื่อมออกมารบกวนใจให้ลำบากได้ แม้จะไม่มากก็พอจะทำให้ไม่สบายได้อยู่ นั่นเอง เช่นเดียวกับน้ำที่มีตะกอนนอนก้นภาชนะ เมื่อเขย่าหรือกวนเข้า ย่อมฟุ้งขึ้นมาให้น้ำขุ่นมัวได้ฉะนั้น จะกล่าวไปใยถึงใจที่บริสุทธิ์สุดส่วนที่อาศัยอยู่กับธาตุขันธ์อันหยาบๆ และหนักอึ้งไม่มีเวลาลดตัวเลย เมื่อปฏิบัติต่อกันไม่สม่ำเสมอก็ยิ่งรู้สึกไม่สะดวก ซึ่งเทียบกันได้กับน้ำที่สะอาดถูกกวนหรือเขย่าแล้วขึ้นฟองฉะนั้น เพราะความกระเพื่อมจากขันธ์แสดงตัว

อาศัยเหตุนี้แล พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลาย ท่านจึงชอบอยู่ในป่า อันเป็นที่สงัดวิเวกและปราศจากการรบกวนใดๆ เพื่อการอยู่สบายด้วยความเพียรใน ทุญฺฐธรรมปัจจุบันตามกาลอันควร แล้วก็ปล่อยทิ้งร่างอันเต็มไปด้วยโคลนตมและแสน กังวลไม่มีวันจบสิ้นนี้เสียอย่างไม่มีอาลัยอาวรณ์ ซึ่งโลกเราเห็นว่าสวยงามและจีรังถาวร และพากันนอนจมอยู่โดยไม่คำนึงและสนใจเพื่อหาทางออก แต่การบ่นว่าทุกข์นั้น แม้แต่ เด็กตัวแดงๆ ก็ยังรู้จักแสดงตัวตามเรื่องของคนมีทุกข์ แต่พูดไม่ออก ก็ร้องไห้แทนไป ตามภาษาเด็กพอให้ผู้ใหญ่ที่เข้าใจเรื่องทุกข์ได้รู้ทุกข์ว่าไม่เลือกหน้าชก กระทั่งเด็ก ก็ยังมีทุกข์ติดตามมาพร้อมแล้วแต่เริ่มแรกเกิด เมื่อเป็นเช่นนั้น ใครจะได้รับข้อยกเว้น มาแต่ไหนต้องเป็นทุกข์ในทำนองเดียวกัน นับแต่วันเริ่มแรกจนถึงปัจจุบันวันนี้ตามวัย ของตนๆ ฉะนั้นไปที่ไหนจึงได้ยินแต่เสียงบ่นว่าทุกข์กันทั่วโลก ไม่มีวันลดหย่อนลงบ้าง เลย แม้เช่นนั้นก็ยังไม่วายความหวังในสุข ทั้งๆ ที่ไม่ทราบว่าคุณสุขทุกประเภทนั้นจะ แสงหาด้วยวิธีใด และอยู่ที่ไหนเวลานี้ คิดๆ ดูแล้วจึงน่าสังเวชอยู่มากสำหรับพวกเรา ซึ่งมีมือมีเท้า มีกายมีใจ เหมือนพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ท่าน แต่แล้วหันหลังให้ท่าน โดยความรู้ความเห็นและความประพฤติไม่เป็นไปในแนวทางที่ท่านสั่งสอนไว้ ฉะนั้น ผล ที่เกิดจากกาย วาจา ใจ ทำขึ้น จึงกลายเป็นไฟทั้งกองเผาตนให้เดือดร้อน ตลอดเวลา ยิ่ง กว่าคนไข้นักเสียอีก

ว่าอย่างไร คุณจะตามเสด็จพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ท่านหรือจะอยู่ ถ้าจะตามเสด็จ ก็โปรดเตรียมตัวเดินทาง คือ ทาน คีล ภาวนา อันเป็นทางเสด็จของพระองค์แน่แล้วไม่มีทางสงสัย ท่านผู้ใดเดินตามสายทางนี้ มีหวังพ้นทุกข์เป็นลำดับ ไม่ต้องบ่นกันให้เสียเวลาและตายเปล่า ไม่เป็นประโยชน์อะไรจากการบ่น ถ้าการบ่นเป็นประโยชน์และละสังโยชน์เครื่องข้องได้จริง พวกเราต้องไปนิพพานกันหมดตั้งนานแล้ว เพราะทุกคนบ่นกันทั้งนั้น พักบ่นเสียบ้างก็เวลาหลับ พอตื่นจากนอนก็ทำงานบ่นติดต่อกันไปอีกโดยไม่มีเวลาเลิกละเหมือนงานอื่นๆ เขาทำงานยังรู้สึกเบื่อต้องานที่ทำซ้ำๆ ซากๆ แต่งานบ่นไม่มีวันเบื่อและทำได้ตลอดไป

อาตมาก็ดีแต่ถามคนอื่นว่าอยากไปนิพพานไหม แต่ตัวเองเป็นนักชี้เกียจทำภาวนา หาแต่เรื่องชี้เกียจมาทับถมตัวเอง จนหาเวลาเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนาไม่ได้ แก่มากไปเท่าไร ความชี้เกียจก็ยิ่งพอกพูนหัวใจมากขึ้น เมื่อมีคนมาถามว่า ท่านอยากพ้นทุกข์ไปนิพพานไหม ยิ่งอยากยิ่งตอบเสียก่อนแต่เขายังไม่ทันจะถามเป็นไหนๆ คิดแล้วก็เหมือนคนบ้าอยากไปนิพพาน จึงนำละอายตัวเองและท่านที่มาถาม ขึ้นพูดมากไปกว่านี้ เดียวท่านผู้ฟังจะเบื่อและเซ็ดหลาบไม่อยากมาวัดอีกแล้ว

ไม่เบื่อหรอกค่ะ ฟังแล้วเพลินไปตามท่านพูด เหมือนพระพุทธเจ้า พระอรหันต์และนิพพานอยู่ชั่วเอี่ยมมือเท่านั้น ไม่ไถลอะไรเลย แต่คิดถึงเรื่องบ่นทุกข์กับเรื่องชี้เกียจแล้ว ดิฉันละอายตัวเองและท่าน อยากมุดกระดานลงไปเดี๋ยวนี้ ไม่อยากให้ท่านและใครๆ เห็นหน้าและทนอายุอีกต่อไป

ละอายตัวเอง เมื่อมุดลงไปแล้ว ตัวเองจะทิ้งไว้ที่ไหนจึงจะพ้นจากความละอายเล่า ถ้าละอายตัวเราก็อริบแก้ไขตัวเสียใหม่ ไม่เช่นนั้นก็จะหลีกตัวเองไปไม่พ้นอยู่นั่นแล ไปที่ไหนก็จะเจอแต่ผู้ชี้เกียจและชี้อายอยู่นั่นเอง วันนี้หมดเวลา วันหน้าพูดกันใหม่เหมือนเราบ่นทุกข์นั้นแล

ผมเคยมาหาท่านครั้งหนึ่งแล้ว แต่เข้าใจว่าท่านคงจำผมไม่ได้ เวลานั้นมีแขก ผมจึงไม่มีโอกาสเรียนถามธรรมะอะไรกับท่าน วันนี้รู้สึกเหมาะ ผมอยากจะเรียนถามอะไรสักเล็กน้อย ท่านพอจะมีโอกาสบ้างไหม

พูดถึงเวลาแล้วพอมี นอกจากเราไม่เปิดช่องเพื่อหาทางเดินสำหรับตัวเท่านั้น เวลาจึงเป็นเหมือนมฤตดินหายไประหมดทั้งวันทั้งคืน ไม่ปรากฏว่าได้ทำตัวให้ว่างพอมีทางบำเพ็ญประโยชน์เท่าที่เวลาคอยอำนวยเท่าไรนัก คุณสงสัยอะไรโปรดพูดออกมาได้เลย อาตมารอฟังอยู่แล้ว

คำว่า ศาสนา มีประโยชน์แก่โลกนั้น มีประโยชน์อย่างไร และแก่ใครบ้าง อาจมีประโยชน์แก่เด็กๆ ได้บ้างไหม

คำว่า ศาสนา ถ้าเป็นแปลนบ้านก็ถูกต้อง และรับรองจากนายช่างผู้ชำนาญมาแล้ว ผู้ต้องการบ้านชนิดใดก็ทำการปลูกสร้างตามแปลนได้เลย จะเป็นบ้านที่สมบูรณ์แบบไม่มีทางตำหนิ ถ้าเป็นถนนหนทางก็ตรงแนวต่อจุดที่หมาย ผู้ต้องการจะไปสู่จุดนั้นๆ ก็เดินตามเส้นทางนั้นได้เลย จะถึงจุดที่หวังอย่างไม่มีผิดพลาด ถ้าเป็นอาหารก็เป็นประเภทที่เลี้ยงคนได้ทั้งโลก ไม่มีใครรังเกียจ ทั้งให้คุณแก่ร่างกาย ไม่มีพิษเจือปนอยู่เลย ผู้ต้องการก็รับประทานได้โดยไม่ต้องระวังว่าอาหารจะกลายเป็นโทษแก่ร่างกาย ถ้าเป็นหลักสูตรก็เป็นหลักสูตรที่ดีและรับรองความถูกต้อง ผู้ต้องการบวก ลบ คูณ หาร ก็ทำตามหลักสูตรได้ โดยไม่ทำผลลัพธ์ให้ผิดพลาดจากหลักสูตรไปได้ นี่เป็นข้อเทียบเคียงซึ่งยกมาเพียงย่อๆ ธรรมคือความถูกต้องตั้งมาเป็นพื้นฐาน ไม่ทำให้ผู้มีความเชื่อเลื่อมใสและปฏิบัติตามผิดพลาดในผลที่ต้องการ ส่วนจะเป็นประโยชน์แก่โลกเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับผู้เกี่ยวข้องกับศาสนาซึ่งมีความรู้สึกในแง่หนักเบาต่างกัน เพราะพระพุทธเจ้าผู้ทรงประกาศสอนธรรมก็เพื่อประโยชน์แก่โลกโดยทั่วกันอยู่แล้ว ถ้าเราเห็นความสำคัญของตนกับพระศาสนาว่าเป็นธรรมชาติเกี่ยวเนื่องกันอย่างแยกไม่ออก ก็จำต้องสนใจต่อการปรับปรุงแก้ไขความรู้ความเห็นและความประพฤติทุกด้านที่กำลังปลอมแปลงอยู่ให้เข้ากับหลักธรรมซึ่งเป็นธรรมถูกต้องตายตัวแล้ว ไม่ให้ปลื้มแวงจากแนวทาง ผลที่ปรากฏจากการประพฤติตามหลักธรรม ถ้าเป็นเด็กก็คือเด็กดี ถ้าเป็นผู้ใหญ่ก็คือพลเมืองดี

อาจารย์ดี ลูกศิษย์ดี เจ้านายดี ราษฎรดี รวมแล้วมีแต่คนดีเต็มไปทั่วโลกดินแดน ไม่มีคนประพฤติชั่วเลวร้าย พลเมืองมีมากน้อยก็พลอยเป็นสุขไปตามๆ กัน เพราะต่างคนต่างมีธรรม ต่างคนต่างให้อภัยกัน ต่างคนต่างเห็นอกเห็นใจกัน ต่างคนต่างรักและสงสารกัน โลกย่อมเป็นสุข เพราะธรรมคอยอำนวยประโยชน์อยู่แล้วแก่ทุกคนไม่ลำเอียง มีเหตุกับผลเป็นเครื่องดักดวง ไม่มีสิ่งปลอมแปลงเข้ามาฉวยโอกาสบีบบังคับให้เหตุและผลแยกจากความเป็นธรรมต่อกัน การอำนวยผลของธรรมไม่มีขอบเขตจำกัดแก่ผู้หนึ่งผู้ใด และกิจหนึ่งการใดโดยเฉพาะ แต่มีเหตุเป็นเดิมพันมองผลทุกประเภทอยู่แล้ว ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติธรรมมากน้อยจึงเป็นที่สบายใจ ไม่ต้องหาหนายมาไว้ประจำกิจที่ทำการที่สร้าง โดยเกรงว่าผลที่ได้รับจะหลบหลิก ไม่ยอมมารับสนองตามความจริง แล้วแต่งหนายฟ้องเรียกค่าเสียหายและป่วยการ ทั้งเสียเวลาไปเท่านั้นปี เท่านั้นเดือน กับเท่านั้นวัน ดอกผลค่าแรงงานควรจะได้รับประมาณเท่านั้น แต่ถูกโหดไปเสียเท่านั้น ได้รับเพียงเท่านั้น หรือไม่ได้รับเลย อุตุล่ำทำบุญให้ทานมาแต่เล็กจนแก่ชรา เวลาตายคว่ำหาผลบุญที่ทำ เห็นมีเศษเหลืออยู่เพียงนิดเดียว หรือไม่เห็นผลบุญหันหน้ามามองเลย ปล่อยให้ตายไปแบบอนาถา หาบุญมาช่วยอุ้มชูแม้แต่นิดเดียวก็ไม่ได้ ใครอย่าพากันหลงเชื่อพระพุทธรเจ้าโกหก เหตุที่ทำกับผลที่ได้รับก็ทะเลาะไม่ลงรอยกัน ตัวเหตุสั่งให้ทำอย่างหนึ่ง แต่ตัวผลกลับปฏิเสธ ไม่ยอมจ่ายเงิน คนทำงาน (นักบำเพ็ญบุญ) แยกไปตามๆ กัน เหล่านี้จะไม่มีความในหลักศาสนธรรม อย่างไรผู้บำเพ็ญต้องได้รับใบประกาศนียบัตรตามหลักความจริงแท้ว่า **ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี** พระธรรมย่อมรักษาผู้ปฏิบัติบำเพ็ญไม่ให้เกิดไปในที่ชั่ว และว่าความดีที่บุคคลสั่งสมอบรมไว้ด้วยดีแล้ว จะนำแต่ความสุขอันพึงพอใจมาให้ ไม่มีสิ่งจอมปลอมแฝงเข้ามาด้วยเลย

การกล่าวธรรมให้คนฟังก็ไม่ทราบว่าจะถูกกับจุดประสงค์หรือไม่ เท่าที่อธิบายมาก็พอสรุปได้ว่า ธรรมฝ่ายเหตุเป็นเหมือนแปลนบ้าน ฝ่ายผลเหมือนตัวบ้านที่ปลูกสร้างตามแปลน ผู้สวดยผลคือเจ้าของบ้านที่อยู่อาศัยด้วยความสะดวกสบายใจ เป็นต้น ใครจะปฏิบัติบำเพ็ญอยู่ที่ใดก็ตาม จะปรากฏผลขึ้นมาแก่ผู้นั้นโดยไม่เลือกเพศหญิง เพศชาย หรือชาติ ชั้น วรณะ ที่คุณถามว่าศาสนามีประโยชน์แก่โลกอย่างไร และแก่ใครบ้าง ยังอาจมีประโยชน์แก่เด็กบ้างไหมนั้น อาตมาไม่กล้ายืนยัน เพราะไม่แน่ใจในบุคคลและ

เด็ก แม้ตัวอาตมาเสียเองว่าจะมีความสนใจและปฏิบัติธรรมมากน้อยเพียงไร เพราะคำว่าประโยชน์ย่อมหมายถึงความสนใจและการทำ ไม่ว่าประโยชน์ทางโลก หรือทางธรรม ย่อมขึ้นอยู่กับความสนใจและการทำสิ่งสำคัญ เช่น อาหาร แม้จะมีอาหารสอย่างสมบูรณ์ อยู่ในตัวของมันก็ตาม แต่ขาดผู้เกี่ยวข้อรับประทาน รสและประโยชน์ของอาหารก็ ย่อมไม่มีทางอำนวยได้ ศาสนาก็ย่อมมีลักษณะเช่นเดียวกัน คือขึ้นอยู่กับผู้สนใจและ ปฏิบัติตาม ฉะนั้น คำว่าศาสนามีประโยชน์อย่างไรและใครบ้างเป็นต้นนั้น ถ้าอยากทราบ เหมือนเราอยากทราบสิ่งต่างๆ จึงควรปฏิบัติดู เข้าใจจะเกิดประโยชน์แก่ตนด้วย นำไป อบรมสั่งสอนเด็กๆ ในครอบครัวด้วย เพื่อเราจะได้รู้ศีลธรรม และนำไปปฏิบัติต่อตัวเอง เด็กๆ คงได้รับประโยชน์ด้วย อาจจะทำให้ปัญหาที่คุณถามทั้งสามตอนนั้นสมบูรณ์ขึ้นใน ครอบครัวของคุณเสียเอง ก่อนที่โลกจะได้รับประโยชน์จากปัญหาทั้งสามตอนนั้น

การสอนเด็กสมัยนี้รู้สึกลำบากและหนักใจไม่น้อย เท่าที่ดูๆ แล้วคล้ายกับ ไม่มีศาสนาติดอยู่ในความรู้สึกของเด็กเสียเลย นอกจากเรื่องเห่แบบชิงสุกก่อนห่าม มากกว่าสิ่งอื่นใด ผมจึงเรียนถามท่านว่า เด็กจะมีส่วนได้รับประโยชน์จากศาสนา บ้างไหม เพราะผมเห็นแล้วมันอดคิดไม่ได้นั่นเอง ท่านก็อธิบายให้ฟังแล้ว ท่านอง ว่าเด็กไม่ใช่ปลา พอจะกางแหครอบเอาทีเดียว ทั้งๆ ที่เขาไม่สนใจและรับธรรมเข้า สู้สมอง จึงเป็นเรื่องหนักใจในการพยายามอบรมเขาให้เป็นคนดีต่อๆ ไป ผมก็มอง เห็นแต่ทางพระเท่านั้น ซึ่งเป็นที่เคารพของเด็กลูกอยู่บ้างอาจจะพอสั่งสอนเขาได้ นอก นั้นผมมองไม่เห็นใคร ผู้ใหญ่ก็ไปแบบผู้ใหญ่ ครูก็ไปแบบครู เด็กก็เลยไปแบบ เด็ก ต่างคนต่างมีแบบเป็นของตนๆ จะพอเลือกเฟ้นหยิบยืมมารยาทความประพฤติ ของกันและกันมาใช้บ้าง ไม่ค่อยจะได้เสียแล้วทุกวันนี้ ที่พอมองเห็นอยู่บ้างก็คือแบบ ของพระ ซึ่งพอจะเฉลี่ยให้เป็นประโยชน์แก่คนอื่นและเด็กๆ ได้บ้างตามส่วนที่ควร แก่เพศและฐานะ ท่านเห็นว่าอย่างไร ผิดหรือถูก ผมต้องขอภัยด้วย ที่เรียนเช่นนั้น เพราะความเป็นห่วงเด็กซึ่งมีจำนวนมากขึ้นทุกวัน แต่ผู้ที่จะพาให้เด็กเป็นคนดี ผม ยังมองไม่ชัด จึงเป็นเหตุให้คิดว่า เด็กมีจำนวนที่เห็นๆ อยู่เวลานี้ต่างก็แสดงอาการ ที่น่าหนักใจเอากการอยู่แล้ว ถ้ายิ่งเพิ่มปริมาณมากขึ้นกว่านี้ และความประพฤติก็เป็น

ไปตามๆ กันดังที่เห็นอยู่แล้ว โลกที่อยู่เวลานี้จะไม่กลายเป็นโลกมรสุมร้อนไปหมดละหรือ

เรื่องเช่นนี้มีผู้มาเล่าให้อาตมาฟังเสมอ เพราะต่างท่านก็เป็นห่วงเด็ก และคำว่า **เด็ก** ก็เป็นคำกลางๆ อาจจะเป็นเด็กของเราด้วยก็ได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเรามองเด็กมากไปกว่ามองผู้ใหญ่และมองตัวเราเองก็ได้ ความไม่ดีไม่งามจึงไปกองอยู่กับเด็ก เด็กเป็นผู้สร้างเคราะห์กรรมไว้ ผู้ใหญ่เป็นผู้รับเคราะห์กรรมช่วงไปจากเด็กมาเป็นความหนักใจและบ่นกันอื้อ ทางที่ถูกและเป็นธรรมแก่เด็ก ผู้ใหญ่ควรมองดูตัวด้วย มองดูเด็กด้วยพยายามปรับปรุงแก้ไขตัวเราในจุดที่เห็นว่าบกพร่องด้วย พยายามอบรมสั่งสอนเด็กด้วยสิ่งที่ไม่ดีใดๆ ผู้ใหญ่อย่าพากันชวนชวาย ถ้าเป็นสิ่งปลูกสร้างเพื่อความเพลิดเพลินจนทำให้โลกลืมหืม อย่าพากันริทำ จะกลายเป็นโรคระบาดและอูتریไปตามๆ กัน แล้วแก้ไขไม่ตก เพราะเป็นโรคเรื้อรังและฝังลึกด้วย อย่าชอบเที่ยวในสถานที่ที่เป็นอบายมุข เช่นสถานที่เดินร่ำระบำโป๊ ไนต์คลับที่ขับกล่อมบ่าเรอ สถานที่อาบอบนวด เป็นต้น การโชว์อวดร่างไม่ใช่สินค้าตัวอย่างที่จะพาให้บ้านเมืองเจริญและสงบเย็นใจ แต่เป็นการแสดงออกซึ่งความต่ำทรามทางด้านจิตใจ ให้ศีลธรรมที่มีจิตใจห้าวระเเยะ มีครอบครัวเป็นหลักฐานแล้ว อย่าทำตัวเหมือนหนูเมื่อย สาวๆ ที่อยู่ในวัยคะนอง สิ่งทั้งนั้นนับว่าเป็นภัยแก่จิตใจและทรัพย์สินเป็นอย่างมาก แม้แต่สุนัขในบ้านเดียวกันยังกัดกันได้ เพราะเรื่องนี้เป็นต้นเหตุให้ตามัวมองไม่เห็นอะไร เด็กที่มีนิสัยดีจะห้าวระเเยะเย้ยและหมดความเคารพนับถือ แต่เด็กที่มีนิสัยเลวทรามจะถือเอาอย่างและกลายเป็นโรคเรื้อรังติดต่อกันทั่วดินแดนแก้ไขไม่หาย จะทำสิ่งใดลงไปขอให้คำนึงฐานะและศักดิ์ศรีของตัวเสมอ อย่าเห็นสิ่งที่ชอบว่าเป็นของดีมีค่ามากกว่าตัวจะเสียคนเพราะสิ่งที่ชอบนั้นๆ อย่าวิ่งตามค้นหาความทะเยอทะยานไม่มีขอบเขตจะหมดเนื้อหมดตัวทั้งๆ ที่ยังไม่ตาย ภรรยาให้อยู่ให้ยินดี สามมีอยู่ให้รัก และฝากชีวิตไว้ต่อกัน อย่าฝากชีวิตไว้กับหญิงชายประเภทกาฝาก จะถูกดูดเลือดเนื้อไปกินหมดให้ตายทั้งเป็น การกินอยู่ใช้สอยแลกเปลี่ยนทุกอย่างอย่าง ขอได้คำนึงถึงความพอดี คนเราถ้าปฏิบัติตนให้พอดีกับสิ่งเกี่ยวข้องทุกๆ ไป จะมีความสุขกายสุขใจเป็นเรือนอยู่ยิ่งกว่าปราสาทร้อยชั้นที่เต็มไปด้วยความหวีโหยไม่มีเมืองพอดีเป็นไหนๆ

สิ่งที่กล่าวมาเหล่านี้ควรพิจารณาด้วยดี ถ้าทำไปแบบผิดๆ พลาดๆ เราก็เสียคน
เด็กๆ ก็พลอยเสียไปด้วยเพราะผู้ใหญ่พาให้เสีย การทำหนิเด็กโดยไม่พยายามแก้ไข
ตนเองให้ดีเท่าที่ควรก่อน จะไม่มีผลดีอะไรเกิดขึ้นแก่เด็กและแก่ตนเองเลย อย่าหัดริ
ทำหนิผู้อื่นซึ่งตนก็ยังตกอยู่ในกรอบแห่งความเลวร้ายด้วยกัน เพราะไม่ใช่ทางจะให้ผู้อื่น
และตัวเองดีขึ้น ใครหัดทำเช่นนั้นเป็นคนเลวทรามและขวางโลก คนที่ดีเขาไม่ทำอย่าง
นั้น ต้องเรียนรู้และปฏิบัติตัวดีพอสมควรแล้วจึงสอนคนอื่นให้ทำตาม เช่น พระพุทธเจ้า
พระองค์ดีแล้วจึงสั่งสอนคนได้เกือบหมดทั้งโลกและมีแต่คนเอาอย่าง ไม่มีใครกล้า
ทำหนิ นอกจากคนประเภทหูหนวกตาบอด มองดีชั่วอะไรไม่เห็นเลยจริงๆ ถึงจะกล้า
ทำหนิแบบสุนัขเห่าช้าง คนที่มุ่งหาของดีและแสวงหาเหตุผลจริงๆ จะทำหนิไม่ลง
นอกจากจะกราบไหว้บูชาความดีเลิศของพระองค์เท่านั้น ขนบธรรมเนียมอันถูกต้อง
ดีงามที่จะควรสอนและทำตนให้ดี ท่านทำกันอย่างนั้น ไม่ได้ทำแบบนั่งทำหนิ นอนทำหนิ
อะไรๆ เรื่องของคนอื่นแล้วเป็นทำหนิทั้งนั้น เหมือนพวกเราชาวทำหนิ ถ้าต้องการเด็กดี
ผู้ใหญ่ก็ลองทำดีให้เด็กดูเสียบ้าง เด็กๆ อาจมีหนทางพอจะเดินตามหลังพวกเราซึ่งพา
ทำดีได้บ้าง เพราะคนที่หวังของดียังมีอยู่เยอะในเมืองไทยเรา แต่หาผู้จะพาเดินในทางดี
นั้นรู้สึกหายาก แม้ในตัวของเราเองในวันหนึ่งๆ จิตคิดไปในทางชั่วมีมากมาย ยิ่งกว่าคิด
ไปในทางดี ไม่จำเป็นต้องคิดวิตกกับคนอื่นซึ่งอยู่ห่างไกลจากตัวเรามากเพื่อให้เขาเป็นคนดี
ทั้งนี้เนื่องจากการทำดีต้องฝืนบ้าง คนเราจึงไม่อยากทำเพราะไม่อยากฝืน ฉะนั้น คนดีจึง
มีน้อยและหายากยิ่งกว่าหาเพชรหายากเสียอีก ทั้งไม่มีห้างร้านไหนๆ จะสามารถหาซื้อ
เอาคนดีมาประดับร้านได้ ห้างร้านทั่วๆ ไปจึงมีแต่สินค้าอื่นๆ เกือบไปหมด ถ้าไม่กลัว
เงินหมดจากลูกๆ และครอบครัว จะหาซื้อใส่ตู้รถไฟก็ยังได้ จะเป็นของอัศจรรย์เท่าไร
นักเพียงสมบัติภายนอกเพราะมีกันทั่วโลก ส่วนสมบัติภายในคือ ความดีเป็นสิ่งที่หายาก
ฉะนั้นจึงไม่อยากทำกัน คอยแต่นั่งบ่นนอนบ่นให้ความดีเกิดมาเอง ประหนึ่งความดีเป็น
น้ำลายซึ่งคอยจะไหลออกมาตามความบ่นเพื่อฉะนั้น

อาตมาเองก็เคยได้เป็นเด็กมาแล้ว ได้ยินพ่อแม่บ่นนักก็รำคาญ และไม่ยอมรับ
ประจานอาหารร่วมด้วย ทั้งๆ ที่ทราบอยู่ว่าท่านเลี้ยงเรามาและบ่นอยากให้เราเป็นคนดี
แต่ไม่ไห้พ่อแม่ขี้บ่น ถ้าเป็นคุณลูกคุณพ่อคุณแม่บ่นให้บ้างจะเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ แต่

พวกเราบ่นหนักใจกับเด็กรู้สึกว่คล่องปากกันทุกคน เพราะถือว่าตัวเป็นผู้ใหญ่ เด็กไม่กล้าตอบคำได้ ควรหยุดการบ่นเสียบ้าง เข้าใจว่าบ่นคงจะไม่ได้ผล นอกจากเด็กๆ และผู้ฟังอื่นจะเบื่อหู่ไปเท่านั้น และโปรดพร้อมกันทำความดีทุกๆ บ้าน เพื่อเป็นตัวอย่างให้เด็กดู เด็กจะเป็นอย่างไรบ้างคอยดูกันต่อไป ถ้าเด็กยังไม่ดีหรือยิ่งร้ายกว่าแต่ก่อน ทั้ๆ ที่พ่อแม่พาทำดีแล้ว โปรดไปบอกอาตมา อาตมาจะจับเด็กๆ มาหวดด้วยไม้เรียว ให้เข็ดหลาบกันเสียที ทำไมเด็กๆ จึงไม่ยอมทำดีตามผู้ใหญ่ซึ่งพาทำดีนี่นา ผู้ใหญ่เราทุกบ้านจะว่าอย่างไร ตกลงใหม่ ถ้าผู้ใหญ่ทุกบ้านตกลงกันทำดีจริงๆ แล้ว อาตมารับรอง จะเขียนเด็กที่ฝ่าฝืนให้ทันที ้วยขนาดอาตมานี้ยังพอจะทรมานเด็กให้อยู่มีโอได้อย่างมั่นใจทีเดียว การบวชมาก็มิได้บวชมาเพื่อเขียนตีเด็ก แต่ถึงคราวจำเป็นจริงๆ หนีไม่พ้นก็ต้องเขียนให้เด็กเห็นฝีมือเสียบ้าง เพื่อเด็กๆ จะได้เข็ดหลาบ และผู้ใหญ่จะได้หายบ่นว่าหนักใจว่าอย่างไร คุณเห็นดีด้วยไหม

โอโฮ มันจะไม่รุนแรงเกินไปหรือท่าน ทั้งจะบังคับให้ผู้ใหญ่ทำดีกันทุกคนและทุกบ้านแบบไม่ว่หน้าใครเลย ทั้งจะจับเด็กมาหวดด้วยไม้เรียวให้หมอบไปตามๆ กัน เขาจะไม่ว่าท่านโหดร้ายมากไปหรือ เรื่องมันจะไม่ร้ายแรงกว่าที่เป็นอยู่นี้หรือท่าน

ถ้าต่างคนต่างจะรักสงวนกัน และไม่ยากให้อาตมาเป็นคนโหดร้าย ก็อย่าปรับทุกข์และบ่นให้เด็ก จนเด็กและอาตมาผู้ทนฟังน่ำรำคาญนัก ต่างคนควรสำนึกตัวว่าเป็นผู้ใหญ่และเป็นแบบพิมพ์ของเด็ก ว่าควรจะดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงความประพฤติของตนๆ อย่างไรบ้าง เพื่อลิ่งสำเร็จรูป (คือเด็กที่คอยดำเนินตามผู้ใหญ่อยู่ทุกขณะ) ออกมา เด็กจะกลายเป็นของดีไปตามแบบพิมพ์ ถ้าต่างพากันคิดทำนองนี้ เรื่องที่เคยหนักใจก็จะค่อยเบาลงไปเป็นลำดับ อาตมาก็จะไม่ต้องเป็นคนเสียไปด้วยอีกคน เพราะความโหดร้ายซึ่งผิดกับหลักศีลธรรมที่สอนให้มีเมตตาต่อโลก และเพศก็เป็นเพศที่รุ่มเย็นและโลกได้รับความอบอุ่นและไว้ใจตลอดมา

ถ้าเป็นดังที่ว่านี้ ต้นเหตุอันสำคัญก็มาขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้ปกครองเด็ก มิได้ขึ้นอยู่กับเด็กโดยเฉพาะดังที่เข้าใจกัน ฉะนั้น การแก้ปลายเหตุคือแก้เด็ก จึงไม่มีผลดีเกิดขึ้น ถ้าไม่แก้ต้นเหตุคือผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้ก่อขึ้น ที่นี้การแก้ผู้ใหญ่ยิ่งไม่มี

หนทางยิ่งกว่าการแก้เด็กเสียอีก และจะกลายเป็นทำนองหนูลูกกระพรวนไปแววนคอ
แมวเข้าอีก เรื่องก็จะลงเอยกันที่ว่า เด็กคนใดดี ผู้ปกครองก็เบาใจ แต่ลูกคนใดไม่ดี
ผู้ปกครองก็หนักใจไปตามเคยเท่านั้น เรื่องทั้งนี้แต่ก่อนผมก็ไม่เคยคิดมาก่อนว่าผู้ใหญ่
จะมีส่วนผิดพอให้เด็กๆ ถือเอาตัวอย่างไม่ดีมาใช้ แต่พอมาได้ฟังคำอธิบายนี้จึงพอเข้าใจ
และหายข้องใจไปบ้าง ที่เคยคิดประโทะเด็กว่าไม่ดีทำเดี๋ยว โดยไม่คิดเฉลี่ยถึงต้นเหตุ
ที่พาให้เป็นมา ผมได้ความรู้เพิ่มเติมอีกเยอะที่ท่านย้อนกลับมาตำหนิผู้ใหญ่ แทนที่จะไป
ตำหนิเด็กตามที่เรียนท่าน

เรื่องก็ควรจะเป็นอย่างนั้น เพราะเด็กทุกคนมีพ่อแม่เป็นแดนเกิด และรับเลี้ยงดู
ตลอดมา แม่เด็กจะไปศึกษาในที่ไกลหรือที่ใกล้ ก็มีผู้ใหญ่เป็นผู้ปกครองและให้การ
อบรมสั่งสอนอยู่นั่นเอง ถ้าผู้ใหญ่ต่างประพฤติดัวดีมีขอบเขต และอบรมเด็กที่อยู่ใน
ปกครองให้ประพฤติดัวดีมีขอบเขตตามกำลังของเด็ก แม้จะเป็นเด็กวัยใดก็เป็นที่น่า
เอ็นดูสงสารมากกว่าจะคิดเบียดเบียนใจดังที่เป็นอยู่ เราทราบหรือไม่ว่าเด็กๆ ทุกวัยกำลังรอ
รับการศึกษาย้อย่างเต็มที่ ทั้งจากทางโรงเรียนและจากหลักธรรมชาดที่สัมผัส สัมพันธ์
กับประสาทเครื่องรับรู้ของเด็กอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าเรื่องดีหรือชั่ว เด็กจะรับและจดจำได้
เร็วยิ่งกว่าผู้ใหญ่เป็นไหนๆ และเลียนแบบผู้ใหญ่ได้อย่างง่ายดาย เพราะประสาทของ
เด็กกำลังอยู่ในขั้นดีเยี่ยม ผู้ใหญ่ทุกคนซึ่งอยู่ในเป้าหมายสำคัญของเด็ก ที่จะคอยรับ
ถ่ายทอดจึงไม่ควรประมาทนอนใจในความประพฤติดัวด้าน โดยไม่สำนึกว่าจะมีผู้คอย
ยืดอกเอาอย่างต่อไป แล้วทำไปโดยไร้ความสำนึก เวลาผลเสียหายเกิดขึ้น ก็ไปโทษเด็กว่า
ไม่ดี ทำนองพ่อแม่ไม่ดีคอยแอบหนุนหลังอยู่ทางหลังจากลูก เวลาลูกเริ่มลักเล็กขโมย
น้อยมาได้ก็พลอยยินดีให้ความส่งเสริมและสนับสนุน จนลูกได้ใจกำเริบใหญ่ ถึงกับ
ก้าวเข้าชั้นปล้นจี้ไม่มีเลือกหน้า เวลาถูกเขาจับได้มัดเข้าห้องขัง แม่เกิดความเสียใจ
ร้องไห้วิ่งหอบเข้าไปเยี่ยมลูกในห้องขัง และสั่งสอนลูกนานาประการ ฝ่ายลูกซึ่งมีความ
เสียใจอยู่แล้ว ยิ่งพ่อแม่มาสั่งสอนในกาลไม่ควรเช่นนั้น ก็ทำอาการจะสนองตอบ
บุญคุณโดยทำเป็นกวนมือเรียกแม่เข้ามาหา ทำเป็นที่จะกระซิบกระซาบระบายความ
ในใจให้แม่ฟัง ทางแม่ก็รีบเอียงหูเข้าไปด้วยความกระหายอยากฟัง พอเป็นโอกาส ลูก
ก็ก้มลงกัดหูแม่อย่างเต็มแรงจนหูขาดไปข้างหนึ่ง เลือดสาดไปทั่วบริเวณ พร้อมกับสอน

แม่เสียบ้างว่า เวลาลูกเริ่มหัดคลั่งเล็กน้อย แม่ทำไมไม่ว่ากล่าวสั่งสอนบ้าง มิหนำซ้ำ กลับชมเชยว่าฝีมือดีขโมยเก่ง เขาจับตัวไม่ได้เลย และส่งเสริมอีกด้วยว่า ลูกจงพยายาม ลักขโมยสิ่งของเงินทองให้ได้ทีละมากยิ่งขึ้นกว่าที่กำลังทำอยู่เวลานี้ ก็เมื่อเขาจับได้จนหาทางแก้ตัวไม่ได้แล้ว ประโยชน์อะไรจะมาสั่งสอนในเวลาอันไม่สมควรเช่นนี้เล่า ฝ่ายแม่ที่ถูกลูกกั๊กก็ร้องไห้รำพันด้วยความเจ็บปวดอย่างไม่มีใครช่วยได้ เนื่องจากทั้งสองคน ก็คือแม่ลูกกัน จะไปปรับโทษกับใคร เรื่องความผิดของเด็กๆ กับผู้ใหญ่ก็เกรงว่าจะรวมอยู่ในครอบครัวอันเดียวกัน โดยไม่มีใครกล้าเอื้อมเข้าช่วยได้ เพราะต่างคนต่างมีเด็ก และต่างคนต่างพาเด็กให้เป็นพิษ เรื่องจึงกลายเป็นผิดทั้งสอง ผลที่จะได้รับก็คือต่างคนต่างยอมจำนนต่อผลกระทบของตนที่สร้างขึ้น เรื่องก็เลิกแล้วกันไป จะไปปรับทุกข์แก่ใคร ไม่ได้ตัวเอง

ดิฉันขอรบกวนเวลาท่านบ้าง ท่านจะมีธุระไปไหนหรือเปล่าคะวันนี้

ยังไม่มีปรากฏเฉพาะเวลานี้

คำว่า ศาสนาดี นั้น คืออย่างไรบ้าง ดิฉันอยากทราบคุณสมบัติของศาสนา เพราะมีคนต่างชาติเคยถามเสมอ ดิฉันก็ตอบเขาไปแบบสุม่เดาเพื่อเทิดเกียรติศาสนา เพราะเราถือศาสนาพุทธ เมื่อเขาถาม ตอบไม่ได้ก็น่าละอาย ทั้งชายหน้าคนไทยและศาสนาด้วย

อาตมาก็ไม่แน่ใจว่าจะเรียนคุณให้ทราบได้แค่ไหน เพราะไม่ค่อยเข้าใจเรื่องศาสนาดีพอ แม้จะเป็นนักบวชซึ่งเป็นเพศที่ใกล้ชิดกับศาสนา ก็ใกล้ชิดในลักษณะทัพพีกับแกงเสียโดยมาก จึงขอเรียนตามความรู้สึก ถ้าผิดพลาดไปก็โปรดตำหนิอาตมา อย่าได้ตำหนิศาสนาให้มัวหมองไปด้วย แต่จะขอเรียนถามคุณเป็นข้อๆ ไปก่อน คือ คนที่เคยฆ่าสัตว์ไม่ปรานี ขโมยทรัพย์สมบัติไม่ปรานีเจ้าของทรัพย์ ล่วงประเวณีอย่างไม่ปรานีว่าเป็นสามีหรือภรรยาลูกหลานใคร พุดโกหกอย่างไม่มีมายาย ดื่มสุราแบบเหลือจากตาย

ค่อยยังเป็นคนขึ้นมาต่อไป ทั้งนี้พอเขาได้รับการอบรมสั่งสอนจนรู้ผิดรู้ถูกประจักษ์ใจจากศาสนาแล้ว เขางดเว้นไม่ทำความชั่วทั้งห้าประการนั้น คุณจะเห็นว่า เขาเป็นคนชั่วหรือเป็นคนดี โปรดตอบตามความรู้สึกของตนเอง

เขาต้องเป็นคนดีท่าน เพราะแต่ก่อนเขาเป็นคนหมดความหมายในตัวเขา และ ความสนใจจากประชาชน ไม่มีใครไว้วางใจและเกลียดเขาเลย เพราะเขาเป็นคนประเภทสัตว์ป่าในร่างแห่งมนุษย์

เมื่อเป็นเช่นนั้น คุณคิดว่าอะไรพาให้เขาเป็นคนดีเล่า

ศาสนานั้นไม่มีสิ่งที่ทำให้ดีให้ชั่ว ย่อมจะดีหรือชั่วขึ้นมาจากเขาเฉยๆ ไม่ได้

ที่นี้คุณพอจะทราบได้ไหมว่าศาสนาได้อย่างไร

พอทราบได้เพียงตื้นๆ เท่านั้นเอง ที่ลึกละเอียดกว่านั้น ดิฉันยังไม่ทราบ

คนเคยฆ่าสัตว์แต่กลับงดเว้นเสียได้ ก็เรียกว่าเป็นคนดี คนเคยเป็นขโมยแต่กลับงดเว้นเสียได้ ก็เรียกว่าเป็นคนดี คนเคยประพฤติล่วงประเวณีหญิงชายแต่กลับงดเว้นเสียได้ ท่านก็เรียกว่าเป็นคนดี คนเคยพูดโกหกพกลมแต่กลับงดเว้นเสียได้ ก็เรียกว่าเป็นคนดี คนเคยดื่มสุราแต่กลับงดเว้นเสียได้ ก็เรียกว่าเป็นคนดี เคยเอารัดเอาเปรียบเพื่อนมนุษย์ด้วยกันแต่กลับงดเว้นเสียได้ ก็เรียกว่าเป็นคนดี เคยทำความชั่วมากี่ มากน้อยแต่พยายามกลับตัวไม่ทำเช่นนั้นอีกต่อไป เหล่านี้เรียกว่าเป็นคนดีทั้งนั้น ส่วน ศาสนาล้วนๆ ไม่มีสิ่งเข้าไปเกี่ยวข้อง แม้จะทรงคุณสมบัติไว้มากน้อยเพียงใด ก็ไม่มีทางแสดงออกได้ จะแสดงออกได้มากน้อยเพียงใดก็ต่อเมื่อมีผู้เข้าไปเกี่ยวข้อง คือ นำมาปฏิบัติรักษาตนได้ผลดีเพียงใด ก็แสดงให้เห็นคุณของศาสนาเพียงนั้น ถ้าสามารถปฏิบัติตามศาสนาที่ซื้อมาได้อย่างสมบูรณ์เต็มที่ ก็แสดงถึงคุณสมบัติของศาสนาอย่างเต็มที่ ประจักษ์ใจตัวเองโดยไม่ต้องถามใคร เช่นเดียวกับฆ้อง ไม่สามารถออกเสียงโดยลำดับตนเอง ต่อเมื่อมีผู้มาตี นั้นแหละจะปรากฏเสียงออกมา ศาสนาก็มีลักษณะเช่นนั้น ถ้าอยากทราบความดีมากน้อยเพียงไรจากศาสนา ก็จำต้องปฏิบัติตนตามหลักธรรม เฉพาะ

อย่างยิ่งพระพุทธศาสนาสอนถึงขั้นยอดเยี่ยมคือพระนิพพาน ผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมจนสามารถบรรลุถึงพระนิพพานก็มีเฉพาะพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระอรหันต์เท่านั้น ท่านเหล่านี้คือท่านที่ทรงมรรคทรงผลเสมอต้นเสมอปลาย แลสอนสัตว์โลกได้อย่างเต็มภูมิ ผู้มีความเชื่อถ้อยและปฏิบัติตามย่อมได้รับผล คือ ความสุขความเจริญตามกำลังของตน ลูกหลานลูกบุตรลูกธิดาปฏิบัติตามที่บรรพบุรุษพาดำเนินมาก็กลายเป็นคนดีมีชื่อมีแปเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ปลาฉลามใหญ่ (สิ่งชั่วร้าย) จะได้ไม่ฉุดลากเอาไปกินเสีย ยิ่งปรากฏมีคนดีสืบศาสนาต่อกันไปเป็นลำดับ แต่ผู้ไม่มองเห็นคุณค่าของศาสนาหรือโดยเห็นว่าศาสนาเป็นของคร่ำครึล้าสมัย ผู้นั้นก็จะพลอยติดไปกับปลาฉลามใหญ่ไม่มีวันขึ้นบกได้ กลายเป็นปลาทะเลไปเลย เราต้องการเป็นปลาทะเลหรือต้องการเป็นคนดีมีศาสนาเป็นขวัญใจ ก็โปรดสำนึกตัวเสียแต่บัดนี้ ซึ่งยังไม่สายเกินไป ทั้งยังมีโอกาสบำเพ็ญตนและรับผลเป็นชั้นๆ จากศาสนาที่ทรงคุณค่า ไม่มีสิ้นสุดอีกด้วย

เมื่อถูกถาม ก็ควรเรียนให้เขาทราบว่าเป็นของกลาง ทุกคนมีโอกาสและสิทธิที่จะศึกษาและปฏิบัติได้ด้วยกัน มิได้มีการผูกขาดให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ ทุกคนจึงมีสิทธิจะทราบในสิ่งที่ควรทราบจากศาสนา ซึ่งรอต่อการพิสูจน์อยู่ตลอดเวลา เข้าใจว่าจะเป็นความเหมาะสมกว่าการตอบแบบลุ่มเดา

พระที่ท่านชอบเที่ยวและอยู่ตามป่าๆ หรือภูเขา ท่านมีความรู้สึกอย่างไร ทำไมท่านไม่ชอบอยู่ตามวัดที่เขาสร้างให้อยู่ ซึ่งเป็นความสะดวกสบายดีกว่าที่เช่นนั้น

ท่านจะมีความรู้สึกอย่างไรนั้น อาตมาไม่ทราบได้ เท่าที่คุ้นหูผ่านมาเมื่อสักครู่ว่า พอเข้าใจศาสนาบ้างนั้น เข้าใจอย่างไร เริ่มแรกความเป็นมาของศาสนาเป็นมาอย่างไร ใครพาให้ศาสนาปรากฏขึ้นในโลก ผู้ประกาศศาสนาให้เด่นในปวงชน นั่นคือพระพุทธเจ้าไซ้ไหม

พระพุทธเจ้าผู้ทรงทำศาสนาให้ปรากฏขึ้นในโลก และประกาศศาสนาให้เด่นในปวงชน วิธีที่พระพุทธเจ้าทรงกระทำและสถานที่ทรงกระทำ ท่านทำอย่างไร และชอบทำอยู่ในที่เช่นไร

ได้ทราบของท่านเจริญอานาปานสติเป็นขั้นเริ่มแรก และเจริญปฏิบัติจนอุปาสิต
ต่อกันเป็นลำดับจนได้ตรัสรู้ ชอบทำอยู่ในป่า และชอบประทับอยู่ในป่าตามพระอัธยาศัย
ตลอดมา ที่นี้คุณพอจะทราบความหมายของพระที่ท่านชอบอยู่ในป่าได้แล้วมิใช่หรือ

พอเข้าใจได้บ้าง เบื้องต้นดิฉันลืมนะลึกลึกถึงพระพุทธเจ้าผู้เป็นต้นเหตุความเป็นมา
ของศาสนา

ถ้าทราบแล้ว ปัญหาในอันดับต่อมาก็เป็นอันว่าเข้าใจเช่นเดียวกัน อาตมาขอผ่าน
ไป

**ดิฉันขอรบกวนท่าน นิมนต์อธิบายการอยู่ป่าของพระสงฆ์สมัยปัจจุบันนี้ให้
ดิฉันทราบบ้างว่า ท่านอยู่และดำเนินข้อปฏิบัติบำเพ็ญเพียรอย่างไร เวลาไหนท่านทำ
อะไรบ้าง พอทราบแนวทางของท่าน แม้เพศไม่ให้ วาสนาไม่อำนวย แต่ได้ฟังไว้บ้าง
ก็ยังดี**

อย่าให้เล่าเลย คุณสงสัยตอนไหน โปรดถามตามจุดที่สงสัยมาก็แล้วกัน

พระท่านอยู่ในป่า ท่านกลัวบ้างไหม

กลัวอะไร

กลัวจำพวกสัตว์ร้าย เช่น เสือ ช้าง หมี งู และผี สัตว์เหล่านี้มีบ้างไหมในป่าที่ท่าน
พักอยู่

บางแห่งก็มีครบทั้งเสือ ช้าง หมี งู บางแห่งก็มีเป็นบางประเภท ส่วนผีไม่ทราบ
ว่ามันเป็นตัวอย่างไร อาตมาไม่เคยเห็นตัวของมัน ส่วนพระท่านจะเคยเห็นหรือไม่ ก็ไม่
ทราบ อาตมาไม่ได้ถามท่าน

เวลาพระท่านอยู่องค์เดียว เสือเข้ามาหาท่าน ท่านไม่กลัวมันหรือ ถ้าเป็นท่านจะ
กลัวไหม

เสื่อมมันก็กลัวพระ พระก็กลัวมัน ก็เมื่อต่างคนต่างกลัวกัน มันจะเข้ามาหาพระเพื่อประโยชน์อะไร ถ้าเป็นอาตมาก็ต้องกลัว เพราะเคยทราบมาจนฝังใจว่าเสือเป็นสัตว์ร้ายชนิดหนึ่ง แต่ถ้าเป็นรูปเสือที่เขาเขียนไว้ในที่ต่างๆ เช่น ในสมุด เป็นต้น แม่แต่เด็กๆ เขายังไม่กลัว อาตมาก็ยังเป็นผู้ใหญ่จะไปกลัวให้เด็กๆ หัวเราะเอาประโยชน์อะไร

ท่านเคยเห็นเสือ หมี งู ช้าง บ้างไหม

ไม่เคยเห็น ได้ยินแต่เสียงของมันร้องมาตามบริเวณที่เราพักอยู่ตามภาษาของมัน แต่มีได้ร้องเพื่อคำรามให้เรากลัว

ขอเรียนถามเฉพาะเรื่องของพระรุดงค์ที่อยู่ในป่า ไม่เกี่ยวกับเรื่องของพระพุทธเจ้า การอยู่ในป่ากับอยู่ในแดนบ้าน ทำภาวนาได้ผลต่างกันอย่างไรบ้าง พระรุดงค์ท่านจึงชอบอยู่แต่ในป่า

ถ้าพูดตามความรู้สึกของพระกรรมฐาน (รุดงค์) แล้ว การอยู่ในป่ามีทางช่วยให้ความสะดวกหลายอย่าง คือป่าโดยมากเป็นที่สงบเงียบปราศจากความพลุกพล่าน ด้วยรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสถูกต้องที่เคยเป็นข้อกั๊กใจของคนมีกิเลสทั่วๆ ไป ใจที่มุ่งต่อธรรมย่อมปลอดโปร่ง เป็นความสะดวกกายสะดวกใจในทุกอิริยาบถ ทุกรกิจอย่างอื่นๆ มีน้อย นอกจากฐานะทางความเพียรเท่านั้น ซึ่งมีประจำอิริยาบถของท่าน (เว้นเวลาหลับนอน) เป็นสถานที่เสริมช่วยสืบต่อความเพียรได้ดี อาหารมีน้อยและไม่ทำให้ธาตุขันธ์ทับจิตที่มุ่งต่อความเพียรมากไปเหมือนอาหารบางชนิด การพักผ่อนนอนหลับก็เป็นไปตามเวลาไม่ค่อยเคลื่อนคลาด ไม่ค่อยมีอาหารประเภทเสริมความโง่งง ใจที่จะเริ่มเป็นสมาธิหรือเป็นสมาธิแล้ว และใจที่เริ่มเกิดปัญญาหรือเกิดปัญญาแล้ว ก็ทำหน้าที่ตามขั้นของตนๆ โดยสะดวก เพราะมีสิ่งทีคอยช่วยส่งเสริมอยู่พอประมาณแล้ว จิตใจเยือกเย็นสบาย ไม่ค่อยมีความห่วงใยกับสิ่งใดๆ แม้ชีวิตก็ต้องยอมสละไปตามเหตุการณ์ ใจเข้มแข็งต่อความเพียร รู้ความเคลื่อนไหวของจิตได้ง่ายขึ้นกว่าอยู่ในที่ธรรมดา จิตใจแน่วแน่ต่อธรรมขึ้นเป็นลำดับ ปลงอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ประจำตัวเอง และทัศนียภาพที่มาเกี่ยวข้องกับตน ไม่เห็นอะไรมีคุณค่ากว่าใจที่กำลังฝึกหัดธรรม

อยู่ จิตเห็นภัยได้ง่ายกว่าปกติ เห็นภัยด้วยหลักธรรม คือสติปัญญา อันจะสร้างหลักฐานเป็นเครื่องยึดใจให้มั่นคงเป็นลำดับ ตรงข้ามกับความเห็นภัยของเราทั่วๆ ไป ซึ่งทำใจให้เหวี่ยงเหว่งระทมทุกข์ในเวลาคิดถึงภัย มีมรณภัย เป็นต้น เห็นลมหายใจเป็นรากฐานชีวิตโดยธรรม คือสติปัญญาอย่างแท้จริง มองเห็นแดนพื้นทุกข์ด้วยความเพียรจากสถานที่เช่นนั้นอย่างจับใจ ความเพียรไม่ลดละ สืบต่อกันตลอดสาย ใจอาจหาญว่าเร่งต่อธรรมเพื่อแดนพื้นทุกข์ มีความรู้สึกต่อจุดที่หมายประหนึ่งผู้ทำงานชิ้นใหญ่ๆ จะสำเร็จขึ้นมาในเร็ววัน ฉะนั้น กระแสของจิตที่เคยพุ่งชนไปกับสิ่งต่างๆ กลับประมวลตัวเข้ามาเป็นความรู้สึกตัวทางด้านความเพียร มองเห็นจุดเด่นของใจได้ชัดเจน มองเห็นร่างกายทุกส่วนว่าเป็นส่วนหนึ่งจากใจโดยประจักษ์ การทำสมาธิเพื่อความสงบกายและใจได้ผลเร็วกว่าธรรมดา การพิจารณาทางด้านปัญญาก็คล่องแคล่วเพราะจิตอยู่ในกรอบแห่งความเพียรและหวังความก้าวหน้าอยู่แล้ว ไม่เขวไปโน้นโน้นมาอย่างที่เคยเป็นมา สิ่งที่จะทำให้กำเริบมีน้อย แต่สิ่งที่ทำให้เจริญก้าวหน้ามีมากกว่า (ความเพียร) อารมณ์ที่เคยฝังใจมาแต่อดีต ก็ค่อยหายจางไปวันละเล็กละน้อย จิตใจค่อยปรากฏเป็นตัวของตัวเองขึ้นมาทุกระยะ และเห็นโทษแห่งความสะสมอารมณ์ร้อยแปดพันประการว่าเป็นสิ่งกีดขวางจิตใจให้จมดิ่งลงไปเพื่อความทุกข์ทรมานแค้นโดยประจักษ์ใจเป็นลำดับ ในขณะที่เดียวกันก็เห็นคุณแห่งความสงบผ่อนคลายของใจว่าเป็นฐานที่เกิดความสุขเย็นใจทุกประเภท

คนเราถ้าใจสบายแล้ว อยู่ที่ไหนก็พออยู่พอไป ถ้าใจไม่สบาย แม้จะอยู่บนปราสาทร้อยชั้นก็หาความสุขไม่ได้ คิดดูคนไข้ที่อยู่ที่บ้านหรืออยู่ในโรงพยาบาล จะอยู่ในห้องใดหรือชั้นใด ก็คือคนไข้ที่เป็นทุกข์อยู่นั่นแล ถ้าหายไข้แล้ว อยู่ที่ไหนก็คือคนดีมีความสุขอยู่นั่นเอง

นิมนต์ท่านเล่าต่อไป ดิฉันกำลังฟังเพลินยังไม่อยากให้จบง่ายๆ นิมนต์เล่าจนสุดขีดที่จะเล่าได้ แม้ดิฉันไม่ทราบที่สุดขีดอยู่ที่ไหน ก็อยากฟังเรื่องที่ท่านเล่าให้สุดขีด

สุดขีดสุดแดนอะไร อาตมาก็ไม่ทราบเหมือนกัน

สุดขีดความเพียร สุดขีดสมาธิ สุดขีดปัญญา สุดขีดวิมุตตินิพพาน ถ้าท่านจะพอ

เล่าได้ ดิฉันขอฟังจนตลอด เพราะไม่เคยฟังเรื่องพระอยู่ป่า บำเพ็ญเพียรในป่า และรู้อะไรๆ ในป่า ส่วนในบ้านในเมืองดิฉันเคยอยู่ เคยเห็น เคยได้ยิน มาแทบทุกอย่างจนเคยชินแล้ว จึงอยากฟังเรื่องป่าซึ่งยังไม่เคยได้ยิน ได้ฟัง เพื่อเปลี่ยนรสเปลี่ยนชาติบ้าง พระที่อยู่มาก ท่านนั่งทำสมาธิภาวนาวันละกี่หน เดินจงกรมวันละกี่ครั้ง และครั้งหนึ่งๆ นานประมาณสักกี่นาทีก็น่าที่

จะให้เล่าละเอียดจนทุกขณะเคลื่อนไหวเทียวหรือ ถ้าไปถูกพระชี้แจงเข้า เช่น อาตมา จะให้เล่าว่าอย่างไร เพราะบางครั้งมันก็มีเหมือนกัน พระองค์อื่นๆ ก็เข้าใจว่าจะมีได้ในทำนองเดียวกัน ถ้าถูกพระองค์เช่นนั้น อาตมาก็ไม่อยากเล่าให้ฟัง เพราะคนชี้แจงพระชี้แจงอยู่ในบ้านในป่ามีไม่อด อยู่ที่ใด ไปที่ใด โดนแต่คนและพระประเภทนั้นๆ จนหาทางไปไม่ได้ ทั้งนี้ก็เพราะเราเป็นคนและเป็นพระผู้ชี้แจงเสียเอง จะไม่ให้โดนอย่างไรเล่า

อยากฟังพระองค์ที่ท่านมุ่งธรรมจริงๆ ดังที่ท่านอธิบายให้ฟังตอนต้นนั้น ว่าท่านบำเพ็ญอย่างไร ส่วนพระองค์ชี้แจงอย่าไปว่าท่านเลย เดี่ยวเรื่องจะกลับมาโดนดิฉันเข้าอีกคน ดิฉันจะนั่งทนอายฟังท่านเล่าไม่ได้แน่ๆ

พระองค์ที่ท่านมุ่งต่อธรรมจริงๆ ก็เช่นเดียวกับฆราวาสผู้มุ่งความมั่งคั่งทางสมบัติเป็นคนขยันหมั่นเพียรและอดทนในหน้าที่การงานทุกด้าน พระผู้มุ่งต่อธรรมก็เป็นผู้มุ่งหน้าต่อความเพียรอันเป็นเครื่องถอดถอนกิเลสทุกๆ อริยาบถ ไม่มีเวลาอยู่เฉยๆ แต่อยู่ด้วยสติหรือปัญญาประจำตน แม้ที่สุดไปบิณฑบาต ก็ถือเป็นการเดินจงกรม เพื่อความเพียรไปในตัวตลอดทั้งไปและกลับมา โดยกำหนดสติ-ปัญญากับจิตใจให้สัมพันธ์กันไปตลอดสาย ก่อนฉัน ก็พิจารณาอาหารที่รวมลงในบาตรแล้วโดยแยบคายทุกครั้ง เพื่อมิให้ติดใจในรสอาหารทุกประเภท แล้วเริ่มลงมือฉันโดยสำรวม มีความรู้สึกอยู่ในบาตรหรือในกายที่กำลังเคลื่อนไหวอยู่เวลานั้น

เสร็จแล้วเริ่มความเพียรในท่าอริยาบถต่างๆ เช่น เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา พลัดเปลี่ยนไปตามที่เห็นสมควรในอริยาบถต่างๆ ผู้อยู่ในภูมิความสงบก็เร่งจิตใจให้มี

ความสงบมากขึ้น และพิจารณาปัญญาในโอกาสที่จิตถอนขึ้นจากสมาธิแล้ว ผู้อยู่ใน
ปัญญาชั้นใดก็เร่งปัญญาชั้นนั้นขึ้นไปพร้อมๆ กับสมาธิ เป็นคู่เคียงกันไปตามโอกาสอัน
ควร แต่ไม่ใช่ในเวลาเดียวกัน โดยถือขั้น มีรูปขั้นเป็นต้น เป็นจุดพิจารณาปัญญา
เมื่อรู้แจ้งชัดในกองรูปขั้นอย่างสมบูรณ์แล้ว จิตย่อมถอนจากอุปาทานเสียได้ หมดภาระ
หนักคือความยึดถือกายไปขั้นหนึ่ง

ลำดับต่อไปก็พิจารณานามขั้นตามจิตชอบในขั้นใดขั้นหนึ่งเป็นต้นเหตุ
ปัญญาจะค่อยเชื่อมโยงไปในขั้นต่างๆ โดยลำพังตนเอง เพราะสติปัญญาขั้นนี้ละเอียด
และทำงานโดยไม่ต้องบังคับ นอกจากจะยับยั้งเอาไว้เท่านั้น เพราะมีความเพลิดเพลิน
รื่นเริงในธรรมทั้งหลาย ทั้งที่ละได้แล้ว และกำลังเพียรละอยู่ เหมือนคนร่ำรวยเพลิดเพลิน
ในกองสมบัติที่มีอยู่แล้ว และที่กำลังหลั่งไหลเข้ามาจะนั้น สติปัญญาหมุนตัวอยู่กับ
สภาวะธรรมไม่ขาดวรรคขาดตอนด้วยอำนาจแห่งความมุ่งมั่นต่อแดนหลุดพ้น เป็นเครื่อง
ผลักดันประหนึ่งแดนพ้นทุกข์กำลังจะตกอยู่ในเงื้อมมือในขณะนั้น เว้นเฉพาะเวลาจิต
เข้าพักในสมาธิที่หมดกังวลในการกิจไปเวลาหนึ่งเท่านั้น พอถอนขึ้นมาก็เริ่มทำงาน
ติดต่อโดยทางสติปัญญาต่อไป จนมีความสมบูรณ์ทางสติปัญญาเต็มที่แล้ว ก็ถอดถอน
อุปาทานในจิตออกเสียได้โดยสิ้นเชิง เหลือแต่ธรรมชาติที่บริสุทธิ์ ซึ่งเป็นของไม่ตาย
ครองความบริสุทธิ์อยู่ในว่างอันเป็นเหมือนผ้าชีวห่อทองคำธรรมชาติ ฉะนั้น ภาระธุระ
ที่แสนลำบากกังวลมาเป็นเวลานานก็ยุติกันลงในขณะที่กิเลสอันแสนละเอียดภายใน
จิตสลายตัวลงไป ธรรมสังเวชในความหลงต่อสิ่งยั่วยวนทั้งหลาย ซึ่งเป็นต้นเหตุให้
เกิด แก่ เจ็บ ตาย ในสงสารมาช้านาน ก็ปรากฏขึ้นอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งความเห็นคุณ
แห่งความเพียรพยายามทุกๆ ประโยค แม้จะเป็นประเภทที่ลุ่มลึกคลุกคลานในขั้นเริ่ม
แรก เพราะความไม่รู้ไม่เข้าใจต่อวิธีดำเนินก็ตาม แต่ก็เป็นธรรมเกื้อหนุนกันไปทุกระยะ
พอมิทางตั้งตัวได้และเสริมกำลังมาเป็นลำดับ จนถึงปัจจุบันที่ปรากฏอยู่ ณ บัดนี้ได้
ซึ่งมีความอัศจรรย์เป็นผลที่ไม่เคยคาดฝันมาก่อน ความปรารถนาอันแรงกล้า ศรัทธา
อันเหนียวแน่น ความเพียรไม่หยุดหย่อนที่โหมกันมาเหมือนพายุบูแคมชนิดไม่มีวัน
มีคืน ในสงครามระหว่างกิเลสกับจิตซึ่งเป็นสงครามอันยิ่งใหญ่ในไตรภพ ก็ประกาศ
สันติธรรมกันลงในความเสมอภาคโดยสิ้นเชิง บรรยาการทั้งภายในภายนอกตลอด

โลกธาตุประหนึ่งไม่มีสิ่งใดไหวติง ต่างอันต่างนิ่งสงบตัว ราวกับโลกทั้งสามไม่มีอะไรเหลืออยู่ กลายเป็นสิ่งหลุดลอยไปตามกิเลสโดยสิ้นเชิง จิตเป็นอวกาศว่างเปล่าจากตัวเองและสิ่งทั้งปวง หหมดความดึงดูดโดยประการทั้งปวง (อวกาศของจิตกับอวกาศภายนอกไม่ใช่อันเดียวกัน) เป็นเพียงเครื่องเทียบ ท่านผู้ฟังโปรดทำความเข้าใจให้ถูกต้องตามความหมายของคำทั้งสองนั้นด้วยดี

ที่เล่าเรื่องของพระที่ท่านชอบอยู่ป่า ตลอดข้อปฏิบัติภายในภายนอก ความรู้ความเห็น ความเป็นต่างๆ ของท่านโดยการคาดคะเนเดาเอาบ้างนี้ ยังไม่แน่ใจนักว่าจะถูกหรือผิด จึงขอภัยจากคุณและท่านผู้อ่านมากๆ ด้วย ความมุ่งหวังในการเรียนเล่าก็ปรารถนาให้เป็นประโยชน์แก่คุณและทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาธรรมทุกๆ ข้อไป ถ้ามีข้อสงสัยตอนที่พูดมาแล้วก็ดี ในข้ออื่นๆ ก็ดี โปรดสนทนากันได้

วันนี้ดิฉันได้ฟังธรรมแปลกๆ และอัศจรรย์หลายข้อ ซึ่งแต่เกิดมาไม่เคยได้ยินเลย เพียงมาได้ยินท่านเล่าเรื่องป่าให้ฟังวันนี้เอง ดิฉันเพลินฟังจนเคลิ้มไปไม่ได้สนใจกับอะไรๆ ทั้งนั้น ขณะที่เพลินฟังท่านอธิบายถึงกิเลสหลุดลอย ไม่มีสิ่งใดไหวติง และตอนจิตเป็นอวกาศว่างเปล่าจากตัวเอง จิตเคลิ้มไปตามธรรมเหมือนดิฉันเป็นพระอรหันต์องค์หนึ่ง และเห็นนิพพานเป็นอวกาศในจิตจริงๆ เจ้าพระคุณทำไมเป็นอย่างนั้น ดิฉันอัศจรรย์จริงๆ หรือดิฉันเป็นอะไรไปในเวลานั้น นิมนต์ท่านอธิบายให้ดิฉันฟังบ้าง

เวลานี้จิตของคุณยังเป็นเหมือนเวลานั้นอยู่หรือเปล่า

เปล่าค่ะ ดิฉันเสียดายอยากให้เป็นอย่างนั้นตลอดไป แต่มันไม่เป็น ท่าน

แล้วคุณทำไมถึงถามอาตมาว่า ดิฉันเป็นอะไรไปคะ อย่างนั้นเล่า

ก็เพราะกลัวเขาจะหาว่าดิฉันเป็นบ้าไปละซีท่าน จึงรีบเรียนถาม

เวลานี้คุณเข้าใจว่าคุณเป็นคนเช่นไรละ

ดิฉันก็เป็นคนดี ๆ มีสติอยู่เนือง แต่นึกเสียดายจิตที่ปรากฏเป็นความอัศจรรย์ขึ้นในเวลาที่ท่านอธิบายธรรมตอนกิเลสหลุดลอย ใจเป็นอวกาศว่างเปล่าโดยประการทั้งปวง อยากให้จิตของดิฉันเป็นอย่างนั้นตลอดไป แต่นึกกลัวว่าจิตได้แสดงตัวออกมาอย่างผาดโผนโดยที่ตนไม่รู้สึกรู้ส แต่คนอื่นเห็นเขาจะเข้าใจว่าดิฉันเป็นบ้าไป เฉพาะท่านเห็นดิฉันเป็นอย่างไบบ้างในเวลานั้น ดิฉันไม่แน่ใจตัวเอง

เวลาจิตเป็นคนดีก็กลัวจะเป็นบ้า แต่เวลาจิตพาให้เป็นคนบ้า ทำไม่จึงไม่กลัวและอยากเป็นคนดี คนเรารู้สึกแปลกอยู่ไม่น้อย และแปลกไม่อยากเปลี่ยนแปลง และกลับตัวชอบอยากให้จิตแปลก และเป็นคนแปลกทำนองนั้นเสมอไป เวลาไปเที่ยวโก๊เก๋ เทร็ดเตร่แบบไม่มีขอบเขต ไม่มีขี้อมีแป่ กลับเข้าใจเสียว่าตนเป็นคนดีและทันสมัย สวมเครื่องแต่งตัวแบบกะทัดรัดจนหันหน้าเข้ามามองดูคนซึ่งๆ หน้าไม่ได้ นั่นถือว่า ทันสมัยป้อเทียวพระเอกนางเอกสู้ไม่ได้ แต่เวลาจะหันหน้าเข้าวัดฟังธรรมจำศีลเพื่อแสวงหาคุณงามความดีอันมีขอบเขตใส่ตัวเพื่อคนที่มุ่งความดีจะได้ถือเอาเป็นแบบต่อไป กลับเห็นว่าตัวนี้จะเป็นคนครีล้าสมัย ถ้าปล่อยไว้แต่คนประเภทที่ทันสมัยเป็นผู้นำโลก จะเป็นโลกไหนก็โลกเถอะ ไม่เข้าใจอธิบาย เพราะอาตมาไม่ค่อยรู้เรื่องทางโลกเท่าไรนัก จึงขอผ่านไป

ถ้าความรู้สึกที่พึงปรารถนานั้นหายไป ก็ควรทำความเข้าใจว่าสิ่งที่เกิดขึ้นต้องดับไป แต่สิ่งที่รู้ๆ ยังคงอยู่ให้ชวนชวยต่อไป สิ่งที่อยู่ในตาข่ายแห่งความพยายาม จำต้องพบ หนีความเพียรไปไม่พ้น โปรดอย่าทำความเสียใจซึ่งเป็นการเบียดเบียนตัวเองเปล่า และไม่เป็นประโยชน์อะไร ความพากเพียรนั้นแล สาเหตุให้เกิดประโยชน์ไม่มีสิ้นสุด โปรดทำความพยายามต่อไป ถ้าจะต้องการเป็นศิษย์ที่มีผู้สั่งสอนจริงๆ

ท่านเช่นเสียบ้างจะได้รู้สึกตัว เพราะคนเราถ้าไม่มีใครว่าเสียบ้าง มันลืมหัดชอบทะนง และทะนงเสียจนไม่รู้จักตายและฉิบหายใดๆ ทั้งสิ้น มีอาจารย์คอยให้สติก็เหมือนว่าที่มีเชือกคอยจุดดิ่งไว้ไม่ปลิวว่อนไปตามลมและหายซากไปเลยทำเดียว ดิฉันชอบมีครูอาจารย์คอยเตือนให้สติอยู่เสมอ ไม่เช่นนั้นคนเราเสียได้อย่างง่ายดาย ลำคัญที่เหตุเกิดขึ้นเฉพาะหน้าคว้าวหาอะไรไม่ทัน เพราะไม่ได้รับการอบรมมาก่อน จนเรื่องผ่านไปแล้วจึงมาระลึกได้ เกิดความเสียใจให้ตัวเอง บางรายถึงกับร้องไห้ บางรายเสียไปเลย

ไม่มีทางแก้ไข เหล่านี้เพราะความลืมนโดยมาก ที่ท่านให้สวดวันนี้รู้สึกเป็นพระคุณอย่างมาก ดิฉันจะได้นำแนวธรรมนี้ไปอบรมลูกหลานซึ่งกำลังอยู่ในวงล้อมแบบนี้แทบทั้งนั้น ทั้งนำวิตกอยู่ไม่น้อย เพราะทุกวันนี้สิ่งที่ทำให้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่เสียนั้นมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง ไม่ว่าบ้านนอกในเมือง ซึ่งพอจะพูดได้ว่ากำลังเกิดโรคระบาดแบบไม่มีใครช่วยใครได้ ต่างคนต่างดิ้นรน เหมือนฝูงนกที่ถูกแหนายพรานครอบไว้ ต่างตัวต่างดิ้นไม่พร้อมกันเลยตายเสียเกลี้ยง ไม่มีรอดตายไปได้แม้แต่ตัวเดียว ดิฉันอ่านพบในหนังสือธรรมที่ท่านสอนไว้เป็นคติก็นำมาเล่าถวาย ถ้าผิดก็ขออภัยด้วย ดิฉันจำไม่แน่ว่าหนังสือที่อ่านพบชื่ออะไรแน่ เพราะเท่าที่อ่านๆ มักมีมากด้วยกัน ซึ่งได้จากที่ต่างๆ มีเพื่อนๆ ให้มาบ้าง ได้รับแจกจากงานศพบ้าง

จำเป็นอะไรจะต้องไปถามถึงโคตรแซ่ของหนังสือ และผู้แต่งผู้สอนเล่า เพราะนั้นไม่ใช่ผู้ผิดซึ่งควรจะจับมาทำโทษ ส่วนผู้ผิดจริงๆ นั้นมีอยู่กับตัวเราแต่ละราย ซึ่งควรจะสาธุแก่หนังสือและผู้แต่งผู้สั่งสอน แล้วกลับมาแก้ความผิดของตนตรงที่ถูกตำหนิ จะชื่อว่าเราเป็นคนที่มีความหมาย เพื่อหาความรู้ความฉลาดแก่ตนและส่วนรวมจากเครื่องช่วยต่างๆ มีหนังสือและครูอาจารย์ เป็นต้น

ดิฉันขอย้อนค้นหาเรื่องพระอยู่ป่าที่ยังไม่จบกำลังเสียดาย เผอญมีเรื่องปวดสมองเข้ามาแทรกเลยไปกันเสียพักใหญ่ ทำให้ขาดนิทานไปนาน ทีนี้เมื่อจิตเป็นอวกาศ หมดความดึงดูดในตัวเองและสิ่งทั้งปวงแล้ว จิตเสวยอะไรต่อไป เพราะธรรมชาติของจิตในสามัญสำนึกย่อมไม่มีว่างจากอารมณ์เครื่องเกี่ยวข้องและกวนใจ ซึ่งทำให้ยุ่งกันอยู่ตลอดเวลาจนหาเวลาพักผ่อนไม่ได้ หรือไม่สนใจพักสงบทางจิตเลย

ตามพระพุทธประวัติซึ่งเป็นประวัติของพระพุทธเจ้ากล่าวไว้ว่า พระองค์เสวยวิมุตติสุข คือสุขจากความหลุดพ้น ส่วนพระที่ศึกษาและปฏิบัติอยู่ในป่า เวลาปรากฏผลขึ้นมาเป็นลำดับก็ไม่ทราบที่ท่านเสวยผลนั้นๆ กันอย่างไร ตลอดถึงท่านที่บำเพ็ญจนถึงขั้นอวกาศ จิตว่างเปล่าตลอดทั่วถึง ท่านจะเสวยอะไร อาตมาไม่ค่อยเข้าใจ โปรดเรียนถามท่านผู้รู้ต่อไป สำหรับอาตมาได้ยินแต่นักท่องเที่ยวอวกาศทางโลกที่เขาพูดและ

ประกาศกัน แต่ก็ยังไม่เคยทราบว่าวกาศนั้นเป็นอย่างไร จะมาอุตรอะไรกับอวกาศจิต
ซึ่งไม่มีใครพูดกัน ขึ้นพูดไปมากมีหวังอะไรแน่ๆ

ที่ว่าจิตธรรมดาไม่มีว่างจากอารมณ์เครื่องเกี่ยวข้องนั้น ผู้ที่ไม่ว่างยังมีงานทำก็ทำ
ไป แต่ผู้ว่างก็พักผ่อนไป อย่าให้มาย่งอยู่ด้วยกันหมดทั้งโลกเลย

**ดิฉันต้องขอภัยที่ทำให้ท่านไม่สะดวกใจ เพราะความอยากรู้อยากเข้าใจจึง
ต้องรบกวนบ่อย ผิดบ้างถูกบ้าง หวังว่าท่านคงไม่ถือสา และยังกระหายอยากเรียนถาม
ท่านอีกคือ จากอวกาศของจิตแล้ว พระองค์เช่นนั้นท่านมีธุรกิจอะไรประจำวันและ
ประจำอิริยาบถของท่านในวันหนึ่งๆ จนกว่าธาตุขันธ์ของท่านจะถึงอายุกาล**

ท่านก็มีการเป็นอยู่หลับนอนเช่นเดียวกับธาตุขันธ์ทั่วๆ ไป มีการเดินจงกรม นั่ง
สมาธิภาวนา เพื่อความอยู่สบายในทิวภูมิธรรมปัจจุบันเป็นประจำ เหมือนนักปฏิบัติธรรม
ทั่วๆ ไป ไม่มีอะไรผิดแปลกกันกับที่เคยทำมาตามอิริยาบถต่างๆ ซึ่งเป็นกิจภายนอก

ส่วนธุรกิจทางภายในคือการภาวนา มีส่วนผิดแปลกจากเดิมอย่างไรหรือไม่

มีอยู่บ้างก็เจตนาความมุ่งหมาย คือนับแต่ขั้นเริ่มแรกจนถึงขั้นสุดท้าย ท่านมี
เจตนาเพื่อความรู้แจ้งในธรรมเป็นลำดับจนถึงผลมุ่งหมายอันพึงพอใจ จากนั้นเจตนา
เดิมก็หมดไป เช่นเดียวกับเราออกเดินทางไปสู่จุดต่างๆ ด้วยความมุ่งที่ตั้งไว้แล้ว พอ
ถึงจุดที่หมายแล้ว ความมุ่งหวังก็หมดไปจะนั้น จากนั้นต่างก็บำเพ็ญเพื่อวิหารธรรม คือ
ความอยู่สบายในระหว่างขั้นกับจิตซึ่งอาศัยกันอยู่ให้เป็นไปเพื่อความสะดวกต่อกันเท่า
ที่ควรจนถึงกาลอายุขัย แต่มิได้มีเจตนามุ่งหมายเพื่อจะถอดถอนกิเลสประเภทใดๆ ทั้ง
สิ้น

เวลาพระอรหันต์ท่านตายด้วยอุบัติเหตุ จิตท่านจะมีทางเสียบ้างไหม

ผู้ที่ไม่ใช่พระอรหันต์ จะไม่มีความรู้ความสามารถจะไปรู้ได้อย่างไรว่าจิตท่านจะ
ได้หรือจะเสีย คุณถามที่อื่นบ้างไม่ได้หรือ ทำไมจึงวนเวียนมาถามแต่เรื่องพระอรหันต์

และจิตพระอรหันต์โดยไม่ยอมขยับขยายไปไหนเลยอย่างนี้เรื่อยมา คนเราเมื่อถูกไล่
หนักเข้า มันจนได้หา ไม่ว่าพระว่าโยม เพราะหลายหมัดต่อหลายหมัด จะไปหลบทัน
อย่างไร จำต้องโดนด้วยกันแน่ๆ

ดิฉันไม่เคยนึกว่าท่านจะมาตีปัญหาขนาดดิฉัน และก็ไม่ได้มุ่งมาไล่ท่านให้จน
แต่มุ่งธรรมคือความเข้าใจจากท่าน เพราะรู้สึกได้คติเยาะสำหรับวันนี้ ดิฉันเข้าใจและ
มั่นใจว่าจะได้รับคำตอบจากท่านในคำถามเมื่อสักครู่นี้อย่างมั่นใจค่ะ

ไม่เคยนึกก็ควรนึกเสียบ้างเพื่ออีกฝ่ายหนึ่งจะพอมีทางออกไม่ถูกผูกมัดเสียจนหา
ทางหายใจไม่ได้ ถ้าถามในสิ่งที่เคยรู้เคยเห็นก็พอมีทางตอบกันได้ ก็นี้ถามขึ้นประโยค
ไหนก็ล้วนเป็นประโยคที่อัดอั้นตันใจไปเสียหมด เมื่อหาทางออกไม่ได้ คนเราก็ต้องออก
ทางโมโห เพราะเป็นทางที่เคยออกเป็นประจำและราบรื่นดี แต่จะกระทบใครหรือไม่นั้น
ไม่สู้เป็นสิ่งที่ผู้หาทางออกจะสนใจนัก แต่นี่อาตมามีได้โมโหให้คุณหรือกนา

**ที่นี้ปัญหาความสงสัยที่ดิฉันเรียนถามท่านเรื่องพระอรหันต์ตายด้วยอุบัติเหตุ
จิตท่านจะเสียไหมนั้น ท่านจะพยายามให้หายไปกับเรื่องโมโหเลย หรือท่านยังจะพอ
อธิบายให้ดิฉันได้รับความเข้าใจต่อไปอีกได้**

จิตท่านจะเสียไปไหน จะเสียไปเพราะอะไร เพราะเวลาท่านบรรลุพระอรหันต์
ท่านก็มีชีวิตอยู่ การบรรลุก็ถือจิตเป็นผู้บรรลุ ไม่ใช่กายเป็นผู้บรรลุ การตายจะตายด้วย
เหตุใดก็คือการยุติความสืบทอดแห่งธาตุขันธ์อันเดียวกัน ไม่มีการตายใดจะแตกต่างกัน
คือการสลายแห่งธาตุขันธ์ คุณเคยเห็นเคยได้ยินบ้างไหมว่า การตายบางอย่างทำให้
ธาตุขันธ์สลาย แต่ตายบางอย่างธาตุขันธ์ยังคงที่ดีอยู่ ไม่สลายเลยดังนี้

ไม่เคยเห็นค่ะ เคยเห็นแต่พอตายแล้วเท่านั้น ไม่ว่าตายด้วยเหตุใด ก็คือความ
หมดหวังในอันเป็นอยู่ของธาตุขันธ์ด้วยกันทั้งนั้น

ก็เมื่อเป็นเช่นนั้น คุณทำไมจึงสงสัยว่าพระอรหันต์ซึ่งเป็นผู้มีใจบริสุทธิ์ล้วนๆ
แล้ว จะไปเสียท่าด้วยการตายชนิดต่างๆ เล่า โปรดทราบว่พระอรหันต์ไม่ใช่สิ่ง

กระโดดใส่กิ่งไม้สดจึงจะปลอดภัย แต่โดดใส่กิ่งไม้ตายแล้วหักตกลงทับลึงตัวนั้นตาย
เสร็จ แต่พระอรหันต์ท่านมิได้เป็นแบบลึง เพราะท่านไม่ใช่ลึง จะให้เป็นอย่างนั้นไม่ได้
การบรรลุพระอรหันต์ก็คือใจถึงความบริสุทธิ์หมดจด หมดปัญหาโดยสิ้นเชิงแล้ว ทั้งการ
เห็น การได้ยิน สูดกลิ่น ลิ้มรส สัมผัส และอารมณ์ ทั้งการตายด้วยเหตุต่างๆ เพราะเป็น
ส่วนภายนอกจากความบริสุทธิ์ ไม่มีสิ่งใดจะทำให้กำเริบได้แล้ว จึงไม่ควรนำมาคละเคล้า
กัน

กระผม (พระ) นั่งฟังแต่ต้นปัญหาที่ท่านเริ่มอธิบายจนตลอด รู้สึกซาบซึ้งเหลือ
ที่ประมาณ ไม่มีทางสงสัยแม้จะปฏิบัติยังไม่ได้ไม่ถึง แต่ก็ภาควุฒิใจอย่างยิ่งในชีวิต
เหมือนบุรุษบ้านป่าอยู่ในหุบเขา ไม่เคยเห็นตัวเมืองว่าเป็นอย่างไร แต่เขามีโชควาสนา
ได้ไปเที่ยวชมเมืองนอกที่เจริญเต็มที่แล้ว ได้เห็นทุกสิ่งทุกอย่างและทุกสถานที่ที่ถือกัน
ว่าสวยงามอย่างสมใจที่กระหายมานาน เวลากลับมาแล้วเขาก็เข้าไปอยู่ในบ้านป่าหุบเขา
ตามเดิม ด้วยความดีใจที่ตนได้เห็นสิ่งสวยงามต่างๆ แม้จะไม่มีอะไรติดตัวมาสักชิ้น
เดียว ก็เป็นที่พอใจอยู่แล้วในชีวิตของเขาซึ่งเป็นคนจนๆ แสนจน ตัวกระผมเอง ก็คือ
บุรุษบ้านป่าคนนั้นที่ได้ฟังธรรมวันนี้ เวลากลับไปแม้จะไม่มีอะไรติดตัวไป แต่ก็ได้ฟัง
ธรรมอย่างถึงใจ จะไม่มีวันหลงลืมตลอดกาล กระผมขอกราบนมัสการลาไปเสวยกรรม
เหมือนบุรุษคนนั้นด้วยความระลึกซึ่งในธรรมอย่างฝังใจ

เดี๋ยวท่าน ขอต่านอย่าได้พูดอย่างนั้น ผมรู้สึกอายมาก เพราะผมไม่ใช่
นายเหนือกรรม แต่ต้องเสวยกรรมที่ตนทำไว้เหมือนกันทั่วโลก ผมอธิบายธรรม
วันนี้ก็เพื่อท่านด้วย เพื่อท่านผู้อื่นด้วย และเพื่อผมด้วย ขอนิมนต์ยึดเอาธรรมของ
พระพุทธเจ้าไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นเหมือนเราเดินทางที่ถูกไม่ลดละ จุดที่หมายอันสมหวัง
จะเป็นสมบัติอันล้ำค่าของท่านในวันหนึ่งข้างหน้าแน่นอน นิมนต์ไปเป็นสุขๆ

กระผม (พระ) ขอกราบเรียนถามความสงสัยเล็กน้อยที่แก้ไม่ตกมาเป็นเวลา
นาน รู้สึกหนักใจตลอดมา คือการบำเพ็ญจิตขั้นเริ่มแรกก็รู้สึกว่ารำบรื่นมาเป็นลำดับใน

ทางสมาธิ จิตรู้สึกว่างสบายและสงบลงได้ตามเวลาที่ต้องการ แต่เวลาถอนออกมาจะพิจารณาทางด้านปัญญา รู้สึกอึดอัด ไม่อยากไตร่ตรองค้นคว้าเลย ผืนหนังๆ เข้าจิตก็ค่อยๆ เปลี่ยนสภาพความรู้สึกไปในทางด้านปัญญาจนกลายเป็นนิสัยชอบคิดเป็นประจำ ไม่ค่อยสนใจในการพักสงบเหมือนที่เคยเป็น แต่ทางเดินของปัญญาซึ่งจะเพิ่มภาระทางความคิดให้มากขึ้นรู้สึกกว้างขวางออกไปทุกวัน เวลาพิจารณาองศาตุในส่วนร่างกายก็กลายเป็นธาตุไปตลอดสาย เวลาพิจารณาให้เป็นอสุภะก็เป็นอสุภะไปตลอดในส่วนแห่งร่างกาย แม้จะพิจารณาให้เป็นทั้งธาตุทั้งอสุภะก็มีความเพลิดเพลिनไปตามสายนั้นๆ เสมอกัน ทั้งภายนอกและภายใน เมื่อพิจารณาประสานกันก็มีความดูตึ่มเพลิดเพลินเช่นเดียวกัน แต่ใจรู้สึกเปลี่ยๆ ชอบกล ไม่เป็นจิตที่สงบสุขเหมือนเมื่อจิตอยู่ในวงสมาธิข้อนี้จะเป็นเพราะอะไร **กระผมไม่เข้าใจวิธีปฏิบัติให้จิตเป็นสุขเหมือนเมื่ออยู่ในสมาธิมาก่อน แต่ยังไม่ได้ใช้ความคิดอ่านไตร่ตรอง คืออยากให้จิตมีความสุข ทั้งๆ ที่เรากำลังดำเนินปัญญา**

คนที่ชี้แจง ก็ถือการกินๆ นอนๆ เป็นความสุขไปประจำวันหนึ่งๆ ไม่สนใจกับการงานเพื่อผลรายได้ กลัวจะเป็นการทำลายความสุข แต่คนขยันก็ถือการงานและผลของงานเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสุข และเห็นโทษแห่งความเกียจคร้านกินๆ นอนๆ ว่าเป็นภัยต่อจิตใจและทรัพย์สินสมบัติ แต่การกินอยู่หลับนอนเพื่อพักผ่อนร่างกายให้ควรแก่การงานนั้น โลกถือเป็นความจำเป็นโดยทั่วกัน ท่านก็ขอนิมิตต์เดินสายกลาง อย่าปล่อยใจให้นอนจมอยู่ในสมาธิคือความสงบสุขโดยทำเดียว จะกลายเป็นสมาธิชี้แจง และอย่าปล่อยจิตให้ทำงาน คือการคิดอ่านด้วยปัญญาอย่างเดียวโดยไม่ยอมพักผ่อนจิตในสมาธิคือความสงบเลย จะกลายเป็นเรื่องเลยความพอดี ที่เรียกว่า มัชฌิมา ไปโดยไม่รู้สึก ทางที่ดี เมื่อจิตทำงานมาก รู้สึกเปลี่ยภายใน ควรพักสงบในสมาธิเพื่อสั่งสมกำลังจนกว่าจิตจะถอนขึ้นมาเอง จากนั้นก็ทำงานคือการคิดค้นด้วยปัญญาต่อไป

จิตที่พิจารณารูปอสุภะขำนาญคล่องแคล่วทั้งข้างนอกและข้างใน และถือเอาอารมณ์นี้เป็นประจำใจในทำอิริยาบถต่างๆ ที่นี้เพื่อการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกให้ละเอียดขึ้นไปเป็นลำดับจะพอมีทางอย่างไรหรือไม่

มี ถ้าทำให้มี ถ้าทำให้ติด ก็ติดอยู่เพียงอสุภะนี้เท่านั้น นานๆ ไปก็เข้าใจว่าโลก
แห่งธาตุขันธ์คือโลกแห่งอสุภะ แล้วจิตก็นอนจมอยู่กับอสุภะหาทางออกไม่ได้ นอกจาก
ติดอยู่ในอสุภะจนหาทางออกไม่ได้แล้ว ยังสำคัญว่าความสิ้นกิเลสราคะตัณหา มีอยู่แค่
อสุภะนี้เท่านั้นบ้าง สำคัญว่าพระอรหันต์สำเร็จขึ้นด้วยอสุภะบ้าง ทั้งๆ ที่เจ้าตัวยังนอนจม
อยู่กับอสุภะโดยไม่รู้สึก หรือจะเรียกว่าพระอรหันต์อสุภะก็ไม่ผิด ถ้าจิตเป็นทำนองนี้

**ทางที่ถูกจะควรปฏิบัติอย่างไรต่อไป เป็นเรื่องที่ลำบากและหนักใจอยู่ไม่น้อย
สำหรับผู้ยังไม่รู้ไม่เข้าใจ จึงกราบเรียนขอความเมตตาแนะนำจากท่านเท่าที่เห็น
สมควร**

การพิจารณาอสุภะก็เพื่อลดราคะตัณหา ความหมายสวຍหมายงามให้น้อยลงเป็น
ลำดับหนึ่ง เพื่อรู้ต้นเหตุที่เกิดขึ้นแห่งอสุภะอย่างแท้จริงหนึ่ง เมื่อทราบต้นเหตุอันแท้จริง
ของอสุภะแล้ว ย่อมหมดความสำคัญมั่นหมายในรูปภายนอกทั้งที่เป็นสุภะ คือความเห็น
ว่าสวຍงาม ทั้งที่เป็นอสุภะ คือความเห็นที่ไม่สวຍงาม และเห็นโทษแห่งความปรุงของจิต
ทั้งฝ่ายสุภะและฝ่ายอสุภะขึ้นหลอกลงตัวเองจนหลงเชื่อแบบฝังจมไปตลอดเวลา ว่าสิ่ง
นี้สวຍงามน่ารักน่ากำหนดยินดี สิ่งนี้ไม่สวຍงาม น่าเกลียด เปลี่ยนกันไปวนกันมาไม่มีวัน
จบสิ้นลงได้ การรู้เท่าราคะตัณหา ย่อมรู้เท่ากันที่จุดนี้ ส่วนสุภะและอสุภะภายนอกย่อม
หมดความเยื่อใยกันไป สิ่งที่เหลือก็เพียงนิมิตภายใน ซึ่งไม่มีพิษสงอะไรซึ่งพอจะเสริม
ให้เกิดราคะตัณหากับสิ่งภายนอกอีก แต่นิมิตภายในนี้กลายเป็นจุดที่ฝึกซ้อมปัญญาเพื่อ
ความละเอียดแยกคายขึ้นไปจนไม่มีนิมิตภายในเหลืออยู่ และกลายเป็นความว่างเปล่า
จากสภาพต่างๆ ไป ไม่ปรากฏในจิต เหลือเฉพาะความว่างกับจิตที่กำลังทำหน้าที่ต่อกัน
โดยมีสติปัญญาเป็นผู้นำการทำงานเพื่อพิสูจน์ความจริงเข้าไปเป็นลำดับ จนสามารถทราบ
ทั้งความว่างของจิตและจิตซึ่งเป็นผู้รู้ในความว่างโดยตลอดทั่วถึง ไม่มีอะไรยังเหลือเศษ
พอจะให้เกิดความสำคัญมั่นหมายดังที่เคยเป็นมา ไม่ยกตนให้เหนือกว่าสิ่งใดๆ และไม่
ยกสิ่งใดๆ ให้เหนือกว่าตนด้วยความสำคัญใดๆ ทั้งสิ้น จากการทำหน้าที่ต่อกันสิ้นสุด
ลงแล้ว สภาวะธรรมกับจิตต่างอัน ต่างอยู่ ต่างอันต่างจริง และเข้ากันได้อย่างสนิท
โดยไม่มีอะไรเกิดขึ้น การใส่ชื่อให้นามไม่มีความจำเป็นกับธรรมชาตินั้น นอกจากมีไว้

เพื่อเป็นกรุหมายป้ายบอกเพื่อผู้เดินทางจะได้อ่านกันต่อไปสมกับโลกมีสมมุติอยู่เป็นประจำเท่านั้น ไม่มีปัญหาอื่นใดจะเป็นความบกพร่องในธรรมชาตินั้น จะผิดถูกประการใด ขอนิมนต์ทดสอบด้วยข้อปฏิบัติ และความรู้ภายในใจของนักปฏิบัติเอง โปรดอย่านำบัญชีเงินของคนอื่นมาทดสอบกับเงินของตัวเองเพื่อจะเป็นการถูกต้องและไม่ทำให้ยุ่งอีกด้วย

จิตติดอยู่กับอสุภะจนหาทางออกไม่ได้จริงๆ ส่วนราคะตัณหานั้นสงบเต็มที่แทบจะพูดได้ว่าไม่มีเลย ถ้าไม่ได้ฟังคำอธิบายของท่านอาจารย์ ก็เห็นจะเข้าใจว่าตนเป็นพระอนาคามีอสุภะจริงๆ กระผมได้สติตรงนี้ พอจะมีทางพิจารณาต่อไปได้ ส่วนที่เหลือความสามารถซึ่งกำลังพิจารณาอยู่ ก็ได้อาศัยธรรมที่ท่านอธิบายไว้เป็นเครื่องยึดเป็นหลักปฏิบัติต่อไป

กระผมขอเรียนถามท่านในสิ่งที่คนไม่ค่อยจะถามกัน เพราะโลกเท่าที่เคยฟังมาจนชินหูและเบื่อกที่จะฟังและจะพูดแบบเขา แต่ก็อดฟังและอดพูดอย่างเขาไม่ได้ คือไม่ว่าบ้านนอกในเมือง เมืองใหญ่ เมืองเล็ก ไม่ว่าคนจน คนมั่งมี คนโง่ คนฉลาด หรือคนอยู่ในฐานะใดๆ ชอบบ่นกันว่าทุกข์ลำบากทั้งนั้น ไม่ว่าแต่เมืองไทยเรา แม้แต่เมืองนอกที่ถือว่าเป็นเมืองเจริญซึ่งควรจะขจัดปัดเป่าความทุกข์ความลำบาก และคำบ่นว่าทุกข์ลำบากออกจากประเทศชาติบ้านเมืองของตนเสียได้ แต่ก็ไม่วายที่จะนอนจมอยู่ในความทุกข์และความบ่นว่าทุกข์ลำบากเช่นเดียวกัน และบ่นกันทั่วโลกเสียด้วย จนสุดวิสัยที่จะฟังจะแก้ไขให้หายได้ แล้วที่ไหนพอจะเป็นสุขบ้างท่าน ผมได้ยินเขาพูดกันมากกว่า บวชเป็นพระเป็นเณรสบายดี เพราะไม่ต้องทำมาหาเลี้ยงชีพ วังไต้วังเหนือเหมือนฆราวาสฉันข้าวสุกปลาตายที่มีผู้นำมาถวายทั้งนั้น บิณฑบาตก็มีคนคอยใส่บาตร ทุกสิ่งเครื่องอาศัยปัจจัยสี่ คือ จีวรเครื่องนุ่งห่ม บิณฑบาต จำพวกอาหารหวานคาว เสนาสนะ ที่อยู่อาศัยหลับนอน และคิลานเภสัช ยาแก้โรคทุกชนิด มีคนนำมาถวาย นอกจากนั้นยังถูกนิมนต์ไปฉันและรับไทยทานในที่ต่างๆ มิได้ขาด ยิ่งเป็นพระผู้ใหญ่ก็ยิ่งมีคนนับถือมากมือติเรกลามาก ไม่อดอยากขาดแคลน ส่วนฆราวาสส่วนมากรู้สึกละแ่น ต้องวิ่งเต้นชวนขายทั้งวันทั้งคืน ไม่มีวันเสาร์วันอาทิตย์ แม้จะมีบ้างก็เฉพาะข้าราชการ ถึงเช่นนั้น

ผู้มีเงินเดือนและรายได้ต่างๆ น้อย ก็ต้องถือเอาวันเสาร์อาทิตย์ เป็นวันวิ่งเต้นหารายได้ พิเศษ ส่วนวันราชการ พ่อค้า ประชาชน ไม่มียกเว้นเลย เขาว่าอย่างนี้

ที่นี้เท่าที่สังเกตดูแล้ว แทนที่เขาจะเห็นโลกเป็นทุกข์ เห็นธรรมคือผู้ปฏิบัติธรรม เป็นสุขจริงๆ ดังที่ว่า พอก้าวเข้าไปวัด นั่งกับพระไม่ถึงกัณฐ์ ถ้ามีเหวี่ยงก็ยังไม่ยุบ ถ้า บ่นให้ลู่ๆ หลานๆ ทางบ้านแล้วค่อยไปวัด ลูกหลานยังไม่ทันจะได้หายใจโล่งถึงห้อง ก็กลับไปบ้านแล้วบ่นใส่เขาอีก ผู้ที่บวชพอไปบวชให้สุขกายสบายใจอยู่ในวัด จะไม่ต้อง มาอยู่กับโลกที่แสนยุ่งดังที่เข้าใจกัน อยู่ได้ไม่กี่วันก็เห็นสึกออกมาหาโลกกองทุกข์กอง บ่นอีกแล้ว ถ้าการบวชเป็นพระเป็นเณรมีความสุขแล้วเผ่นออกมาทำไมกันผมก็แปลกใจ เลยไม่ทราบว่ที่ไหนมันสุขกันแน่ นอกจากคนมันดึ้นรนไม่เป็นสุขไปเอง แล้วก็พ่น น้ำลายร้ายบ้ากันไปตามเรื่องของคนไม่มีขอบเขตเท่านั้น จะยึดเอาสาระอะไรกับเขาก็ไม่ ได้ และยังกลับทำให้ยุ่งอีกด้วย

ที่นี้ผมขอเรียนถามท่านที่บวชและอยู่ได้นานๆ ท่านรู้สึกอย่างไรบ้าง เป็นสุข ดังที่พวกไม่มีขอบเขตเขาพูดกันบ้างไหม

อาตมามาบวชเป็นพระก็มาจากเพศฆราวาส ใจฆราวาสที่มีกิเลสเหมือนกัน ย่อม จะเป็นเช่นกับโลกทุกๆ ไป โลกเป็นทุกข์ อาตมาก็เป็นทุกข์ โลกมีเวลาได้รับความสุข อาตมาก็อาจมีเวลาได้รับความสุขบ้าง ถ้าจะมีแต่ทุกข์ทำเดี๋ยวลดไป ไม่ว่าใครๆ ย่อม ทนไม่ไหว ต้องตายเหมือนกันหมด สิ่งใดที่อาตมาไม่ได้ทำเหมือนฆราวาส เช่น การทำ ไร่ ทำนา ทำสวน ทำราชการงานแผ่นดิน เพื่อหารายได้มาครองชีพแบบฆราวาส สิ่งนั้น อาตมาก็ไม่เป็นทุกข์ลำบาก ด้วยโลกมีความสนุกสนานรื่นเริงด้วยเครื่องบำรุงบำเรอ ถ้า อาตมามีกิเลสประเภทนั้นซึ่งจะควรรื่นเริง แต่ไม่ได้ทำตามใจชอบเพราะมิใช่วิสัยของพระ อาตมาก็อาจจะเป็นทุกข์เพราะความปรารถนาไม่สมหวัง ถ้าไม่มีกิเลสประเภทนั้นก็ไม่น่า เป็นทุกข์ แต่กิจใดที่เป็นหน้าที่ของพระจำต้องทำ เช่น การศึกษา ปฏิบัติ รักษาศีล เพียรทำ สมาธิ เจริญปัญญา กิจเช่นนี้อาตมาก็เป็นทุกข์ด้วย

ท่านฉันวันละมื้อ (วันละครึ่ง) มากี่ปีแล้ว รู้สึกหิวบ้างหรือเปล่าตอนเย็นๆ

ขออย่าให้เรียนว่าก็ปีก็เดือนเลย เพราะไม่ค่อยมีประโยชน์สำหรับผู้รับประทาน วันละสามมื้อ หรือไม่มีกำหนดมื้อต่อวัน จะว่าหิวก็ไม่ใช่ประโยชน์ สำหรับคนไม่ชอบอดทนต่อความหิวและอดทนต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ จึงขอผ่านไป

เขาว่าเป็นพระผู้ใหญ่มาก นั่นจริงไหม ท่าน

คุณเคยเป็นทั้งเด็ก ทั้งผู้ใหญ่ ทั้งสองนี้คุณเห็นว่าใครสบายดีกว่ากัน

โอ้โฮ ผมเป็นเด็กมันแสนสบาย ท่าน ไม่ต้องยุ่งเกี่ยวกับอะไร เล่นสนุกแปปไปเลย แต่เป็นผู้ใหญ่ แหม ยุ่งจริง บางคืนผมคิดมากแทบนอนไม่หลับ สมอมีนังไปหมด เรื่องร้อยแปดมารวมอยู่กับเราคนเดียว แล้วจะไปหาความสุขมาจากไหนเล่าท่าน พอมีเวลาหายใจเพื่อประทังชีวิตไว้เท่านั้นก็นับเป็นบุญอยู่แล้ว จึงขออย่าให้ผมเรียนท่านไปมากมายในเรื่องผู้ใหญ่

ที่เขาว่าก็อาจมีความจริง ไม่ว่าผู้ใหญ่ผู้น้อยถ้าจะมีแต่ทุกข์ทับถมอยู่ตลอดเวลาจนไม่มีเวลาหายใจ ใครก็ต้องตายทุกคน แต่ภารกิจของพระผู้ใหญ่มีอะไรบ้างคุณรู้ไหม ถ้าไม่รู้มีเวลาว่างโปรดยไปเฝ้าและสังเกตดูภารกิจของสมเด็จพระสังฆราช ดูว่าท่านมีเวลาว่างเป็นของท่านจริงๆ ที่ชั่วโง่ ในรอบยี่สิบสี่ชั่วโมงของวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง คนเราถ้าบวชมาเพื่อนอนให้สบายก็อาจมีความสุขบ้างสำหรับร่างกาย แต่ก็อดเป็นทุกข์ทางใจไม่ได้ ทั้งนี้ไม่ปรากฏว่ามีท่านผู้หนึ่งผู้ใดมาบวชในศาสนาเพื่อกินเพื่อนอนให้สบาย นอกจากมาบวชเพื่อกุศลซึ่งจำต้องทนทุกข์ทรมานต่อการบำเพ็ญ เช่นเดียวกับโลกทั่วๆ ไป อีกประการหนึ่ง วิชาศาสนาไม่ใช่ห้องซบถ่าย พอจะนำของสกปรกไปทิ้งลง เพราะพระและเณรที่มาบวชด้วยศรัทธา จึงไม่ใช่พระเณรประเภทมูตรคูณพอจะจับโยนลงในส้วมไปเสียหมด ถ้าการบวชเป็นความสุขเพราะไม่ต้องชวนชวายเป็นจริง ผู้พูดว่าเป็นสุขก็ควรบวชอยู่นานๆ นั่งฉันนอนฉันข้าวสุกปลาตายจากชาวบ้านก็ยังพอได้ ถ้าเขาจะเต็มใจถวายพระประภาทอศรราย มีแต่ฉันกับนอนนั้นๆ จะได้อยู่สบาย หายบ่นไปเสียบ้าง สำหรับอาตมาคนไม่เป็นท่า หากจะมีผู้มาบวชและทำหน้าที่แทนได้ จะไม่ยอมหันหน้าเข้ามามองวัดอันเป็นสถานที่ดัดสันดานคนชั่วเกียจเลย นอกจากถึงวันรับดอกเบี๋ยของพระผู้บวช และทำหน้าที่

แทน จะออกและให้มารับเท่านั้น จึงจะยอมมารับดอกเบี๋ย แล้วรีบหนีทันทีทันใด เพราะกลัวจะมีผู้หนึ่งผู้ใดมาจับตัวเข้าไปบวช และอยู่ในวัดอีกต่อไป ทั้งนี้คุณพ่อก็ทราบได้ กระมังว่าว่าวศาสนา คือสถานที่กินกับนอนหรือเป็นสถานที่เช่นไร จึงไม่ค่อยจะมีใครชอบบวชและอยู่ได้นานๆ

พอทราบได้ พระท่านมีระเบียบกฎเกณฑ์อย่างไรบ้าง ผมได้ยินแต่เขาพูดกันว่า พระท่านสบาย ไม่ต้องยุ่งเหยิงเหมือนโลกๆ แต่แล้วใครเข้าไปบวชก็เห็นสึกแผ่นออกมาแทบทั้งนั้น ไม่เห็นเป็นท่าเป็นทางพอจะเชื่อถือเอาเป็นจริงเป็นจังได้

ตามหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าจริงๆ พระต้องมีระเบียบ มีพระธรรมวินัยเป็นเครื่องปกครองทุกๆ อิริยาบถ (เว้นเฉพาะหลับ) การขบฉัน ขับถ่าย อาบสระ การไป-มา เหลือบซ้ายมองขวา การทำ การพูด การคิดนึก ต้องอยู่ในขอบเขตของหลักธรรมวินัย ไม่ยอมให้ฝ่าฝืนทั้งที่แจ้งที่ลับแม้ขณะหนึ่ง จะยากลำบากหรือสุขทุกข์ ก็จำเป็นต้องอยู่ในกรอบพระธรรมวินัยตลอดเวลา อาการทุกอย่างนอกจากเป็นความดี และเย็นใจสำหรับตนแล้ว ยังเพื่อโลกจะได้รับความดีและเย็นใจไปด้วย โลกมีความเดือดร้อนวิ่งเข้าหาพระ พระไม่มีความดีความเย็นอยู่อย่างจะเอาอะไรให้เป็นที่ยอบอุ่นเย็นใจแก่โลก ผู้เข้ามาอาศัยเล่า วันหนึ่งๆ ฆราวาส ญาติโยม เข้าไปหาพระเพื่อศึกษาความดีและแก้ไข ปัญหาความเดือดร้อนต่างๆ มีจำนวนมากมาย ซึ่งเกิดจากครอบครั้ว ผัวเมีย ลูกหลานไม่ลงกันบ้าง ระหว่างญาติมิตรและเพื่อนฝูงบ้าง หน้าที่การงานขัดแย้งกันบ้าง เด็กเกเรบ้าง ลูกหลานเกเรบ้าง พ่อเด็กเกเรบ้าง แม่เด็กเกเรบ้าง หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไ้แก่จนล้มตัวล้มตายบ้าง ปัญหาชีวิตประจำวันบ้าง เหล่านี้ ซึ่งพระจำต้องรับการปรึกษาและให้ความแก้ไขและเห็นใจตลอดมามิได้ขาด ถ้าพระต่างทำตัวแบบมูตรคูถในห้องส้วม แล้วจะเอาอะไรมาเป็นความดีความอบอุ่นและไว้วางใจแก่โลกได้ เพราะศาสนาเป็นคุณสมบัติที่ไว้วางใจแก่โลกตลอดมา พระผู้เป็นตัวแทนจะปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะเป็นที่ไว้วางใจแก่ตนและโลกได้ สมกับโลกมอบความไว้วางใจและฝากเป็นฝากตายไว้กับพระจริงๆ เหล่านี้ต้องขึ้นอยู่กับความไม่นิ่งนอนใจ ซึ่งจะหุ่มเทกำลังทุกด้านเพื่อให้เกิดผลขึ้นมาเป็นที่พึงพอใจ ทั้งนี้ล้วนเป็นประโยชน์จะให้เกิดความทุกข์ความลำบากทั้งนั้น แล้วพระจะหาความ

สบายมาแต่ที่ไหน ส่วนใจของพระผู้บำเพ็ญตนดังที่ว่ามานี้ ย่อมมีความสุขพอโลกอาศัยได้เท่าที่ควร เพราะการทำดีก็เพื่อผลเป็นสุข ไม่เช่นนั้นพระพุทธเจ้าก็ไม่ทรงสอนไว้ คุณว่าอย่างไร อยากจะบวชบ้างไหม

ผมไม่ได้คิดว่าการบวชในศาสนาจะเป็นสุขทั้งทางกายและทางใจจากการนั่งนอนใจของคนไม่คู่ควรแก่ศาสนา แต่มีความสุขใจเพราะความขยันหมั่นเพียรต่างหากเท่าที่มาเรียนถามท่าน ก็เนื่องจากได้ยินเขาพูดกันนักก็ชักสงสัย พอได้รับคำอธิบายแล้วผมก็หายสงสัย แต่การบวชนั้น ผมคิดอยู่ตลอดเวลาที่มีโอกาส ผมต้องบวชแน่ถ้าไม่ตายเสียในเร็วๆ นี้ **การฝึกหัดภาวนาลำบากไหมท่าน**

อาตมาก็ได้อธิบายให้ฟังบ้างแล้ว รวมทั้งเรื่องภาวนาด้วย การภาวนานั้นยิ่งเป็นของทำยากลำบากเพราะต้องบังคับจิตใจโดยตรง ซึ่งเป็นงานหนักยิ่งกว่างานใดๆ ในวงการพระศาสนา แต่ถ้าฝึกหัดได้แล้ว ก็ไม่มีความสุขใดเสมอเหมือนในโลกมนุษย์เราส่วนโลกอื่นๆ อาตมาไม่ทราบ

ท่านก็พูดมีแง่ให้คิดอีกแล้ว จะโลกไหนอีกเล่า ก็พระพุทธเจ้าทรงเป็นศาสดาสอนโลกทั้งสาม และทั้งสามนี้ย่อมมีภูมิต่ำกว่าพระพุทธเจ้ามิใช่หรือ

นั่นเป็นเรื่องของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่เรื่องของอาตมาพอจะรู้ไปเสียทุกหนทุกแห่งทุกแง่ทุกมุม

กระผมพอเข้าใจบ้าง ที่นี้การฝึกหัดภาวนานานเท่าไร กว่าจิตจะได้รับความสบายขึ้นมา

ไม่แน่นัก ข้อนี้ขึ้นอยู่กับผู้บำเพ็ญเป็นรายๆ ไป แม้พระผู้มีหน้าที่โดยตรงในทางบำเพ็ญอยู่แล้ว แต่ก็ยังมีช้าหรือเร็วต่างกัน เช่นเดียวกับผู้บำเพ็ญทั่วๆ ไป จะฝึกกันอยู่บ้างก็ตรงที่ความเพียรของพระมีทางติดต่อสืบเนื่องกันมากกว่าฆราวาสเท่านั้น เพราะไม่มีธุระยุ่งเกี้ยวมาก

ที่ท่านกล่าวไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตรว่า ผู้บำเพ็ญในสติปัฏฐานอย่างขะเจตปี และย่นลงมาถึงเจตวัน ต้องได้บรรลุมรรคผลชั้นใดชั้นหนึ่งแน่นอน แม้จะไม่ถึงขั้นสูงสุด คือพระอรหัตตผล นั่นเป็นความจริงไหม และจะบำเพ็ญอย่างไรจึงจะได้ดังที่ท่านว่าไว้ แม้ได้ชนิดเจตปี ผมก็พอใจ ไม่ต้องถึงเจตวัน ซึ่งอยู่ในวิสัยของบุคคลประเภทดอกบัวพ้นน้ำแล้วจะแย้มบานอย่างรวดเร็ว

ธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสประทานไว้ ไม่ใช่ธรรมประเภทโกหกหลอกลวงโลก เมื่อเป็นเช่นนั้นก็ต้องถือว่าเป็นความจริง ส่วนจะจริงแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติบำเพ็ญเป็นรายๆ ไปที่จะริบเร่งความเพียรให้เป็นไปตามความมุ่งหมาย ส่วนคุณจะต้องการชนิดเจตปีหรือเร็วกว่านั้นเล่า

ที่ว่าเจตปีนั้น พุทธตามกำลังความเพียรหรือวาสนาต่างหาก ถ้าพุทธตามใจผมแล้ว ก็อยากสำเร็จในวันนี้เดี๋ยวนี้เอง จะคิดอะไรถึงเจตปีเจตวันละท่าน ถึงแม้นคนอื่นๆ ที่เขาไม่กล้าพูดอย่างผม แต่เขาก็คงมีความรู้สึกเช่นผมนับจำนวนไม่น้อยเหมือนกัน

คุณเคยนั่งทำภาวนาครั้งหนึ่งที่ชั่วโหม่งที่เพื่อสำเร็จภายในเจตปีนั้น

พูดมาตอนนี้ ผมรู้สึกละอายท่าน ไม่อยากพูดอะไรถึงเจตปี เจตเดือน เสียเลย แต่การนั่งทำภาวนานั้น ผมพยายามทำเป็นประจำ เพราะผมมีความสุขจากทางนี้มานาน ยิ่งมีอะไรๆ ไม่ดีเกิดขึ้น ผมต้องหันเข้าหาที่ทำภาวนาเพื่อระงับเรื่องนั้น จนปรากฏว่าใจสบายขึ้นมาแล้ว ผมถึงจะทำธุระอะไรต่อไป ส่วนนั่งนานๆ นั้น ผมยอมสารถาพ คือผมนั่งได้ครึ่งละประมาณสิบห้านาทีขึ้นไปถึงหนึ่งชั่วโหม่ง หรือกว่าเล็กน้อยทุกๆ วัน ถ้าผมไม่ได้ทำเสียในวันหนึ่งเพราะธุระยุ่งบ้าง เพราะเหตุอย่างอื่นบังคับบ้าง ใจรู้สึกไม่สบาย ขอบกล ประหนึ่งเรานอนเฝ้าร่างอยู่เปล่าๆ ไม่ได้รับประโยชน์อะไรเลย ทั้งๆ ที่แต่ก่อนเราก็เคยนอนเฝ้าร่างอันนี้อยู่เหมือนกัน แต่พอมาฝึกหัดทำจนจิตใจและเคยชินเพราะเคยเห็นผลขึ้นมามีวันละเล็กน้อยแล้ว ถ้าวันใดเกิดไม่ได้ทำ จึงอดคิดขึ้นมาอย่างนั้นไม่ได้ ฉะนั้น ผมจึงตั้งสัจจอธิษฐานทำภาวนาไม่ให้ขาดไปได้แม้วันหนึ่ง เว้นแต่นั้นไม่ได้

เพราะเจ็บป่วย ก็ต้องนอนระลึกรู้ภาวนานอยู่แต่ในใจจนหมดลมแล้วนั่นแล ผมจึงจะละ
ภาวนาของผม

**ก็ได้อยู่แล้วที่คุณทำความเข้าใจกับตัวเองรู้เรื่องกัน โดยมากได้ยินแต่ว่าพูดกัน
ไม่รู้เรื่อง ส่วนจะทำความเข้าใจกับตนให้รู้เรื่องตนและปรับปรุงแก้ไขตนไม่ค่อยจะมี
จึงมีแต่เรื่องบ่นว่าทุกข์กันทุกหนทุกแห่ง** การที่คนเราจะเป็นทุกข์เพราะเรื่องของตัว โดยเฉพาะกิตติ เพราะมีส่วนภายนอกมาเกี่ยวข้องกับกิตติ เพราะต่างไม่ยอมทำความเข้าใจกับตน
และกับเรื่องที่เกิดขึ้นด้วยความมีเหตุผลที่ควรจะระงับได้ เรื่องจึงลุกลามดังที่เห็นๆ อยู่
กับตนโดยเฉพาะและส่วนภายนอกต่างๆ ไป ถ้าต่างได้มีโอกาสรู้สึกสำนึก และทำความเข้าใจกับตัวเองอยู่บ้างพอควร ไม่ว่าจะดำเนินงานชนิดใด ย่อมจะเป็นไปเพื่อความราบรื่น
น่าชื่นชมยินดี ไม่ค่อยมีเรื่องที่น่าตำหนิในภายหลัง การงานก็เป็นขึ้นเป็นอันพอจะอาศัย
ได้ทุกแผนกของงานที่ทำ แม้ที่สุดหาเก็บผักมาขายก็พอยังชีวิตและครอบครัวให้เป็น
ไปตามฐานะ ไม่ค่อยมีความเกียจคร้านเข้าครอบงำ เพราะได้ทำความเข้าใจกับตนโดย
ถูกต้องแล้วด้วยเหตุผล ถ้ากลัวทุกข์เพราะสมบัติไม่พอกินพอใช้ ก็ต้องทำความเข้าใจ
และปรับปรุงตัวเองให้เป็นคนมีความขยันหมั่นเพียร สิ่งที่ไม่ดีไม่พินิจทำ การเบียดเบียน
การฉ้อโกง การฉกฉวยโมย การเอารัดเอาเปรียบกัน การล่วงล้ำทุกประเภทโดยเจ้าของไม่
ยินยอม แต่ละอย่างซึ่งระบุมานี้เพียงเล็กน้อยนี้คือการเข้าไปเหยียบย่ำบนหัวใจกันที่เป็น
ความเจ็บช้ำอย่างลึกและถอนไม่ขึ้น นอกจากจะถอนด้วยวิธีแก้แค้นซึ่งเป็นเรื่องเพิ่มทุกข์
ให้แก่กันและกันไม่มีวันสิ้นสุดลงได้เท่านั้น ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงสอนไม่ให้ทำแม้แต่
อย่างใดอย่างหนึ่ง คนเราถ้าต่างรู้หัวใจของกันและกันว่ามีน้ำหนักรู้สึกคุณค่าเท่ากัน
ต่างก็ควรทำความเข้าใจกับตนโดยถูกต้อง และต่างประกอบกิจการงานทุกชนิดด้วยความ
ระมัดระวัง ไม่กระทบกระเทือนตนและทำความเสียหายแก่ผู้อื่น โลกแม้จะมีจำนวน
มาก ย่อมอยู่ด้วยกันเป็นผาสุก เพราะความรู้สึกต่างลงรอยเดียวกัน ถ้าปล่อยให้เป็นไป
ตามหัวใจที่มีกิเลสความเห็นแก่ตัว แม้แต่ครัวเรือนเดียวกันยังต้องทะเลาะวิวาทกันได้
ไม่ต้องพูดถึงส่วนใหญ่ซึ่งต่างไม่มีธรรม คือการหยิ่งรู้หัวใจกันประจำใจ คนที่ต้องการ
เป็นคนดีมีความสุข แต่ชอบทำความชั่วเสียหายต่างๆ เพราะไม่หยิ่งถึงความรู้สึกภายใน
ใจของตนให้ถูกต้อง จึงกลายเป็นว่าเที่ยวนำยาพิษมาเผาผลาญตน ความทุกข์จำต้อง

โพลีขึ้นมาอย่างปิดไม่อยู่ เพราะสาเหตุแห่งทุกข์ (การทำผิด) ตนเป็นผู้เปิดขึ้นเสียเอง นอกจากนั้นผู้อื่นยังพลอยได้รับความเดือดร้อนเสียหายไปด้วย

ผมก็มองเห็นแต่ธรรมเท่านั้นที่จะทำให้เย็น เพราะเจ้าของซึ่งรู้ธรรมและนำมาประกาศสอนโลก เป็นผู้มีความรู้ความเห็นอันบริสุทธิ์หมดจดงดงามอย่างที่สุดจะกล่าว ไม่มีสิ่งที่ตำหนิแม้แต่้อยแฝงอยู่เลย ลำพังความรู้ที่เป็นโลกล้วนๆ ไม่มีธรรมเข้าเกี่ยวพันเลย มันกลับเป็นเครื่องเสริมไฟภายในซึ่งเป็นตัวโลกอยู่แล้วให้เห่อและทะนงอย่างไม่รู้สึกรู้สึกละเลย ท่านก็พอจะทราบได้ที่โลกไม่สงบทั้งส่วนย่อยและส่วนใหญ่ มิได้ขึ้นอยู่กับความโง่ที่ไม่ได้รับการศึกษา แต่มันขึ้นอยู่กับความรู้ที่เป็นโลกล้วนๆ ต่างหาก ผมรู้ก็ผมเถอะ ถ้าไม่มีธรรมเป็นเครื่องเกี่ยวพันอยู่บ้าง ผมต้องเป็นคนแบบรถไม่มีห้ามล้ออยู่ดีๆ นี่แล ต้องวิ่งชนต้นไม้ข้างถนนหรือวิ่งลงไปในคลองแบบหลับไม่มีวันตื่นแน่ๆ เท่าที่ผมกล้าเรียนท่านเช่นนี้ ก็เพราะผมเคยเห็นโทษของผมมาแล้ว ก่อนที่ยังไม่ได้เข้าวัดฝึกหัดทำภาวนาอันเป็นวิธีที่หักห้ามใจได้ดี ผมเป็นคนโผงผางแบบไม่ไว้หน้าอินทรีหน้าพราหมณ์ ถ้าทำไม่ถูกใจ ผมเร่งคันเร่งจมไปเลย ไม่สนใจกับเบรกในเวลานั้น คนกลายเป็นต้นไม้ข้างถนนให้ผมชนไม่รู้กี่ราย (ได้รับความชอกช้ำเสียหายจากความไม่ยับยั้งความโกรธ) โกรธแล้วฝังใจไม่ยอมแก้ไขถอดถอน ขออย่าให้ผมเล่าไปมากเลยครับ อาจารย์จะไม่สบายใจไปด้วยความชั่วของผม

แต่พอมาเข้าวัดฟังธรรมและฝึกหัดทำภาวนาเป็นลำดับมา ใจค่อยเปลี่ยนความรู้มาเรื่อยๆ จนกลายเป็นคนเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ร่วมชาติ และระลึกย้อนหลัง เกิดความสงสารคนที่ถูกผมซึ่งใจกำลังเป็นอมมนุษย์ในสมัยนั้น เหยียบย่ำทำลายเผาด้วยวิธีต่างๆ อย่างมากมาย เกิดความสลดสังเวชอย่างถึงใจ และพยายามแผ่ส่วนกุศลให้เขาทั้งผู้ที่ล่วงลับไปแล้วและยังมีชีวิตอยู่ เพื่อกกรรมนั้นจะได้ลดกำลังลงบ้าง ทั้งเขาก็จะได้มีส่วนบุญจากเราผู้กลับทำดี เช่นเดียวกับเขาได้รับส่วนชั่วจากเราในเวลาที่เราทำชั่วแก่เขา ฉะนั้น นอกจากความสงสารดังที่เรียนมาแล้ว ยังมีความสงสารไปตลอดสัตว์ที่ไม่รู้ภาษา ภาษาอะไรอีกด้วย ทุกวันนี้แม้แต่สัตว์ ผมยังเมียนตีไม่ลง อย่างว่าถึงลูกๆ หลานๆ ตลอดคนทั่วๆ ไปเลย เวลาเดินไปตามถนนหนทางเห็นเพื่อนมนุษย์ที่จนๆ ซึ่งดูแล้วน่าทุเรศ

สงสารเอนักหนา อดที่จะให้เงินและสิ่งต่างๆ แก่เขาไม่ได้ บางครั้งกลับมาบ้านถูกภรรยา และลูกๆ ว่าให้บ้าง ว่าเป็นพระเวสสันดรโดยไม่มองดูฐานะของตน ผมก็ถือโอกาสอบรม เขาในเวลานั้นบ้างว่า พระเวสสันดรแม้พระองค์จะเป็นกษัตริย์ทรงสมบูรณ์ด้วยพระราช ทรัพย์ ก็มิได้ทรงให้ทานเพราะเห็นแก่ราชทรัพย์มาก แต่ทรงพระราชทานเพราะอำนาจ พระเมตตาที่ทรงมีแก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกันต่างหาก ดังนั้นถึงคราวอัปจน จึงไม่ทรงลดละ ในการให้ทาน เช่น ทรงมอบกัณหา-ชาลี พระลูกรัก และพระนางมัทรี ยอดพระทัย ให้ แก่พราหมณ์ผู้ไปทูลขอ โดยมีได้สนพระทัยว่าพระองค์ทรงสมบูรณ์ด้วยพระราชทรัพย์ หรืออัปจนอย่างไรเลย

เราก็มีพออยู่พอกิน แม้ไม่มากถึงขั้นเศรษฐีมีเงินเป็นลิบๆ ร้อยๆ ล้าน แต่ก็ยังดีกว่าเขาที่แสนจนและน่าสงสารมาก จึงควรเห็นอกและสงสารเพื่อนมนุษย์ตาต่างๆ ซึ่งอยู่ในโลกอนิจจังด้วยกัน เราก็มิใช่จะเป็นอยู่ขนาดที่เป็นอยู่เวลานี้ตลอดไป อาจจะมีสูงๆ ต่ำๆ ไปตามกฏอนิจจัง ซึ่งอยู่เหนือสัตว์โลกเช่นเดียวกับคนและสัตว์ทั่วๆ ไป เขาก็มิใช่จะเป็นบุคคลที่น่าสังเวชเช่นนี้ เป็นอยู่เวลานี้เสมอไป อาจจะมีทางดีขึ้นหรือเลวลง ตามกรรมนิยมพาให้เป็นไป แม้ผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ มีเงินทองกองสมบัติมากมาย ประหนึ่ง แม่น้ำมหาสมุทร ก็มิใช่จะเป็นอยู่เช่นนั้นตลอดไป ย่อมมีความเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นไปได้เช่นเดียวกับสิ่งทั่วๆ ไป ยิ่งเป็นผู้ตั้งอยู่ในความประมาท เพราะเห็นแก่ตัว และความมั่งมีดีเด่น ไม่อยากทำบุญให้ทานหว่านพืชหวังผลเอาไว้มั่ง นั่นยังมีทางจะไหลลงสู่ที่ต่ำได้เร็วยิ่งกว่าน้ำไหลลงจากภูเขาเสียอีก ทางที่ดีใครจะตกอยู่ในภาวะเช่นไรก็ตาม ควรจะถือเป็นผลแห่งกรรมดีชั่วของตัวที่แสดงหลักฐานให้เจ้าตัวรู้ไว้ เพื่อมิให้ประมาท นอนใจในความเป็นอยู่ของแต่ละบุคคล แล้วรีบเร่งชวนชวาทก่อสร้างความดีมีการให้ทานเป็นต้นไว้ จะมีหวังได้รับผลที่ตามสนองเชิดชูในภพชาติต่อไป จะไม่เป็นผู้จมนมในภพนั้นๆ เพราะเราได้สร้างความจมนมไว้แก่ตนในภพนี้ นับแต่นั้นมา ภรรยาและลูกๆ ผมเลยกลายเป็นคนใจบุญและกว้างขวางผิตปกติขึ้นอย่างมากมาย เพราะแต่ก่อน เขาก็เป็นคนมีนิสัยชอบให้ทานอยู่แล้วทั้งแม่และลูกๆ เขา พอได้รับเครื่องส่งเสริมจากผมแล้ว รู้สึกว่าพร้อมกันยินดีและตื่นเต็นนำสรรเสริญมาก ทุกวันนี้ขึ้นชื่อว่าการทำบุญสุนทานแล้วเป็นถึงไหนถึงกัน บางครั้งเขายังรู้สึกใจเต็ดยิ่งกว่าผมเสียอีก และต้องกลับ

ชมเชยเขา เพราะผมเป็นคนอบรมเขาให้เป็นคนดีมีใจเป็นนักเสียสละ ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัวจนน่าเกลียด เมื่อเขายินดีและทำตาม แต่เรากลับเป็นข้าศึกต่อเขา โดยการห้ามไม่ให้เขาทำมากกว่าที่เราคิดว่าจะทำหรือห้ามไม่ให้เขาทำถ้าเราไม่พาท่างนี้ ต้องถือเป็นความผิดของเราเอง เพราะการทำบุญให้ทานต้องทำด้วยน้ำใจศรัทธา เมื่อสิ่งของที่จะทำทานมีอยู่ มิได้ทำด้วยกาลเวลามาบังคับหรือรอคอยให้ผู้หนึ่งผู้ใดมาบอกหรือสั่งบังคับให้ทำจึงจะทำ ฉะนั้นการทำบุญให้ทานมอบให้เป็นอิสระไปเลยในครัวเรือนของผม เมื่ออยากทำลูกๆ อยากทำ หรือผมอยากทำ ให้ทำอย่างสบายใจไปตามอัธยาศัย ถึงคราวจะทำพร้อมหน้ากันก็ทำ ลูกๆ อยากให้ทาน มาขอเงิน ผมต้องให้ทันทีพร้อมกับเสริมเขาด้วย ผมยังพูดกับแม่เด็กๆ ด้วยว่า เวลาลูกๆ อยากทำบุญให้ทานกับเพื่อนๆ หรือโดยลำพังของเขาอย่าได้ขัดใจเด็ก ควรหาให้เขา และควรส่งเสริมเขาด้วย เพื่อเด็กๆ มีกำลังใจและมั่นใจว่าสิ่งที่เขาทำนั้นถูกต้องดีแล้ว ผมแน่ใจว่าเด็กที่มีนิสัยชอบทำบุญให้ทาน จะเป็นเด็กดีมีความเจริญในอนาคต เพราะไม่เคยเห็นคนที่เป็นนักทำบุญให้ทานไปก่อความเดือดร้อนฉิบหายแก่บ้านเมือง นอกจากคนอื่นได้อาศัยและเป็นคติตัวอย่างอันดีแก่ส่วนรวมเท่านั้น และยังเป็นบุคคลที่เชื่อถือได้ด้วย โลกมีความไว้วางใจ ทั้งเป็นบุคคลที่ไม่เป็นภัยต่อโลก คนชอบคบค้าสมาคม และชอบเชื้อเชิญไปในงานมงคลต่างๆ **เท่าที่ผมส่งเสริมลูกเมียผมเกี่ยวกับการทำบุญให้ทานมากกว่าสิ่งอื่นๆ เพราะผมเห็นความสำคัญความเป็นผู้มีใจบุญสุนทาน จนไม่สามารถจะพรรณนาให้สิ้นสุดลงได้ จะผิดถูกประการใด ขอท่านได้ช่วยเตือนผมด้วย จะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง**

คุณมีความเห็นถูกต้อง ไม่มีข้อขัดแย้ง เพราะคนใจบุญก็คือคนที่มีเมตตาประจำตน และสามารถจะให้ความร่มเย็นแก่คนอื่นได้พอสมควรแก่ฐานะของตน ถ้าเป็นต้นไม้ก็มีกิ่งและใบดกหนา ทั้งตั้งอยู่ริมทางซึ่งเหมาะสำหรับคนสัญจรไปมาได้และพักอาศัยร่มเงา ฉะนั้น จึงควรส่งเสริมเด็กให้มีใจมั่นคงในทางบุญ เพราะคนเราจะโง่หรือฉลาดก็ตาม ถ้ามีใจฝักใฝ่ในทางกุศล ย่อมเป็นคนมีหลักยึด ไม่ค่อยเอนเอียงไปตามสิ่งยั่วยวนอย่างง่ายดาย ถ้าเป็นต้นไม้ก็เป็นประเภทที่มีแก่นและมีรากแก้วฝังลงลึก ไม่โค่นล้มอย่างง่าย ๆ เวลาถูกพายุจัดจะมีทางเอาตัวรอดได้ ไม่ค่อยได้วิตกกังวลกับเขานัก ถ้าเป็นผู้ใหญ่ก็เป็นหลักยึดในครอบครัว และวงงานต่างๆ ได้ดี ไม่เป็นคนลอบๆ มองๆ

คอยหาที่แจ้งที่ลับ เป็นคนเปิดเผยชื่อตรงต่อหน้าที่การงานและการเงิน ถ้าเป็นภานะก็เป็นที่เก็บรักษาสิ่งของต่างๆ ได้ดี ไม่ค่อยมีรอยร้าวและรื้อซึม สิ่งของต่างๆ ที่ถูกเก็บไว้ปลอดภัยดี ไม่ไหลซึมออกเสียหมด ภานะประเภทนี้หายาก สมัยนี้ไม่ค่อยมีใช้กัน ในตลาดแม้จะมีมาก แต่โดยมากมักจะมีรอยร้าวมาแต่โรงงานดั้งเดิม เจ้าของโรงงานผลิตแต่ละแห่งคงจะถือกันเป็นธรรมดาไปเสีย จึงไม่สนใจจะผลิตชนิดดีๆ มาใช้ ฉะนั้น ใครนำไปบรรจุหรือใส่อะไรที่ไหน จึงมักจะยังเหลือแต่ภานะ ส่วนวัตถุที่ถูกบรรจุไว้หายไปหมด จึงเป็นภานะที่มีโรคเรื้อรังประจำ ใช้ประโยชน์ไม่ค่อยได้ หรือได้ก็แบบคนบ้านนอกรับประทานขนมปังฝรั่งต่างข้าว ซึ่งรับแล้วทำให้หิวโหยตลอดวัน เมืองไหนก็ตาม ถ้าขึ้นผลิตหรือส่งเสริมภานะชนิดนี้มาใช้มากๆ แบบออกหน้าออกตา ไม่สนใจต่อการปรับปรุงแก้ไขเลยแล้ว ไม่ว่าจะภานะชนิดและขนาดไหนๆ แทนที่จะเป็นที่เก็บรักษาสิ่งของต่างๆ ให้เป็นระเบียบและปลอดภัย แต่จะกลายเป็นสิ่งทำลายสมบัติอันมีค่าต่างๆ ให้ฉิบหายป่นปี้ลงในขณะเดียวได้ ผู้ต้องการความเจริญมั่นคงต่อครอบครัวและวงงานต่างๆ ตลอดประเทศชาติบ้านเมือง จึงไม่ควรนิ่งนอนใจในภานะประเภทดังกล่าวนี้

โลกต่างมุ่งความสุขโดยทั่วกัน ไม่เคยปรากฏมีวันและเวลาใดๆ จะลดความมุ่งหวังต่อความสุขที่เคยฝังใจมาเป็นประจำ แม้ที่สุดคนใช้หนักซึ่งจวนจะหมดหวังอยู่แล้ว ก็ยังไม่ยอมลดละความหวังนั้น จนถึงขั้นสุดวิสัยที่จำต้องจากไปตามกฎธรรมชาติ เมื่อเรื่องที่ต้องยอมรับมีอยู่กับทุกคนโดยจะหลีกเลี่ยงไม่พ้นเช่นนี้ ต่างจึงควรทำความรู้สึกและพยายามดัดแปลงภานะคือตัวเราเองให้เหมาะสมกับความมุ่งหมายที่ปรารถนาไว้ โดยมีเหตุผลคือธรรมเป็นเครื่องปกครองตน อย่าให้เป็นลักษณะภานะที่ร้าวหรือแตก ร้าว ต่างก็จะเป็นคนดีมีธรรม คือความร่มเย็นสถิตอยู่ในใจ และยังจะแสดงผลเป็นสุขกระจายออกไปนับแต่ส่วนย่อยจนถึงส่วนใหญ่ไม่มีประมาณ โลกที่เคยรุ่มร้อนก็จะกลายเป็นสวรรค์เมืองคนขึ้นมาให้ทันตาเห็น ผู้ที่ยังไม่เคยพบเคยเห็นสวรรค์เมืองบน แต่พอมาเจอเอาสวรรค์เมืองเราเข้าก็พอใจแล้ว ผู้ต้องการความสุขอย่างสุดๆ ร้อนๆ อยู่แล้ว ใครเล่าจะมีแก่ใจไปรอคอยชมสวรรค์ชั้นบน เฉพาะสวรรค์เมืองคนก็เป็นสุขจะตายอยู่แล้ว ดังนั้นถ้าต่างคนต้องการเมืองมนุษย์ให้กลายเป็นเมืองสวรรค์ขึ้นกับตนจริงๆ ก็ควร

พยายามเสกสรรตนให้เป็นคนดี สวรรค์เมืองคนจะเป็นของท่านโดยไม่มีใครมาแย่งชิงไปได้เลย

ผู้ใหญ่เราต่างเห็นความสำคัญของเด็กในอนาคต และจะพอมีทางแก้ไขช่วยให้เด็กดีขึ้นได้บ้างไหม

พูดถึงทางนั้นมียอยู่แล้ว แต่สำคัญที่ผู้ใหญ่จะพาเด็กดำเนินหรือไม่เท่านั้น ข้อนี้เคยพูดมาหลายครั้งแล้วว่า เด็กดียังมีอยู่เยอะที่คอยดำเนินตามผู้ใหญ่อยู่ทุกเวลา ข้อสำคัญขอให้ผู้ใหญ่พากันเตรียมรับเด็กด้วยอุบายและความประพฤติด้านแบบแปลของตานั้นแล อย่าให้เด็กหัวเราะเยาะได้ นี่คือทางดีที่เด็กจะเดินตามด้วยความราบรื่นและปลอดภัย นี่เคยพูดมามากแล้ว ขอยุติ

กระผมพยายามมากราบนมัสการท่านอาจารย์หลายครั้ง เผอิญไม่พบเสียทุกครั้ง วันนี้กระผมมาอีกจึงได้พบ **กระผมกราบรบกวนท่านด้วยความกระหายอยากทราบความจริงอันแน่นอนว่า มรรค ผล นิพพานยังมีอยู่อย่างสมบูรณ์ ดังสมัยพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่หรือร่วงโรยไปหมดแล้ว** ตามคำเขาพูดปรัมปราเอาแน่ไม่ได้ แต่พอทวนสมองให้ปวดร้าวพอดู กระผมจึงรีบมาหาท่านอาจารย์เพื่อให้ช่วยชี้แจงให้หายข้องใจ ถ้าได้รับคำชี้แจงแล้ว กระผมจะเป็นที่พอใจและตั้งหน้าปฏิบัติอย่างเต็มกำลังที่ขອງใจก็คือ ทั้ๆ ที่เขาพูดว่ามรรคผลนิพพานไม่มี เพราะหมดเขตหมดสมัยไปนานแล้ว แต่เวลากระผมเข้าใจท้าวนาใจสงบลงถึงกับปรากฏว่ากายไม่มีเหลืออยู่เลยเวลานั้นจะทราบว่ากายมีก็ต่อเมื่อจิตถอนขึ้นมาแล้ว **ถ้าว่ามรรคผลนิพพานไม่มี ความสุขทางจิตที่ปรากฏขึ้นจากการปฏิบัติในเวลานั้น ทำไมจึงแสดงให้รู้เช่นนั้น เพื่อความแน่ใจจึงต้องมาเรียนถามท่านอาจารย์อีกครั้ง**

ผมก็ไม่ใช่เจ้าของห้างร้านผู้รับซื้อและรับจำหน่ายมรรค ผล นิพพาน ไว้เพื่อไถ่ถอนหรือขายขึ้นราคาและขายทอดตลาดเอาตามความพอใจของตน จึงไม่กล้าเรียนท่านได้

อย่างแม่นยำ ถ้ามรรค ผล นิพพาน เป็นเหมือนลูกฟักแพงแตงโม เวลาเครือของมัน เจริญ ลูกของมันก็เจริญด้วย เวลาเครือของมันแก่และตายไป ก็หมดเขตหมดสมัยที่จะ ออกดอกออกผล มรรค ผล นิพพาน ก็จะต้องเป็นในทำนองเดียวกัน แต่ถ้ามรรค ผล นิพพาน ไม่ใช่ฟักแพงแตงโม ก็จำต้องผิดกันอยู่โดยดี ฉะนั้น ผมจึงไม่กล้าเรียนท่านว่า มรรค ผล นิพพาน ยังมีอยู่หรือว่าหมดสมัยไปแล้ว เนื่องจากไม่แน่ใจกับพวกเราผู้จะยัง มรรค ผล นิพพาน ให้เกิด หรือจะพากันสังหารมรรค ผล นิพพาน เสียเอง โดยไม่เกี่ยวกับกาลสมัยใดๆ มาทำลายให้หมดไป

ถ้าเป็นผู้หนักแน่นต่อข้อปฏิบัติไม่ลดละ หนทางคือ ศีล สมาธิ ปัญญา ก็มีทางจะ ยังมรรคผลให้เกิดขึ้นเป็นลำดับ จนเจริญเต็มที่แล้วก็ปรากฏเป็นนิพพานขึ้นมาที่ใจ แต่ ถ้าไม่หนักแน่น ทำแบบงูๆ ปลาๆ เป็นแต่ปรารถนาผลอย่างเดียว ผลเกิดได้ยาก แม้เกิด ขึ้นบ้างแล้วก็เจริญได้ยาก คอยแต่จะเสื่อมลง หรือเสื่อมลงจนไม่ปรากฏผล คือ ความ สุขเหลืออยู่ในใจเลย ที่เรียกสังหารมรรค ผล นิพพาน ให้หมดไปโดยไม่เกี่ยวกับกาล เวลาทำลาย คำว่าเขตหรือสมัยนั้น ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติมากกว่าอื่น ไม่มีกาลเวลาใด มีอำนาจยังมรรค ผล ให้เกิดหรือทำลายมรรค ผล ให้ฉิบหายไปจากผู้ปฏิบัติชอบอยู่ เนื่องจากมรรค ผล ขึ้นอยู่กับข้อปฏิบัติ คนทำให้เจริญ ข้อปฏิบัติก็เจริญ คนทำให้เสื่อม ข้อปฏิบัติก็เสื่อม คนทำให้หมด คือไม่สนใจปฏิบัติ มรรค ผล ก็หมดไปโดยไม่เหลืออยู่ในโลกเลย เรื่องมีอยู่เพียงเท่านี้

กระผมขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง กระผมหายสงสัยในเรื่อง มรรค ผล นิพพาน ขณะที่ได้ฟังคำชี้แจงจากท่าน เป็นอันว่าเรื่องมรรค ผล ทั้ง มวล ขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติจะทำให้เจริญ จะทำให้เสื่อม และจะทำให้ฉิบหาย ที่นี้จิตที่สงบ ดังที่กราบเรียนนั้นถูกหรือผิด ขอกราบรับคำแนะนำด้วย

นั่นถูกต้อง และนั่นแหละคือตัวผลที่เกิดจากเหตุคือการภาวนาของเรา โปรดทำความเข้าใจความพยายามบำรุงให้เจริญยิ่งขึ้นไปโดยลำดับ ที่เรียกว่า มรรค ผล เจริญ และคำว่า มรรค ผล นั้น มีได้หมายเอามรรคสี่ ผลสี่ โดยเฉพาะ แต่หมายถึงวิธีดำเนินทุกๆ ไป

ด้วย สิ่งที่ทำให้เกิดความสงบสุขจากการปฏิบัติ ควรเรียก มรรค ผล เจริญ สิ่งที่ทำให้เกิดทุกข์เพราะการทำผิดความสุขที่เคยมีหายไป ควรเรียกว่า มรรค ผล เลื่อม

เมื่อถูกต้องในขั้นที่กำลังทำอยู่ แต่ต่อไปจะให้พิจารณาอย่างไรอีกบ้างจึงจะเจริญก้าวหน้า กระผมหวังความพันทุข้ออย่างเต็มใจไม่มีอะไรจะเป็นที่น่าสงสัย เพราะสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในโลกก็ได้ผ่านมาพอสมควร สุขหรือทุกข์ก็เท่าที่สัมผัสและผ่านไปแล้ว ไม่มีอะไรเหลืออยู่ จึงมองเห็นทางเดียวเท่านั้น คือธรรมะที่จะเป็นทางเกษมสำราญใจ ไปแล้วไม่ต้องกลับมา

ถ้าต้องการถึงช้า ก็พักได้รวมไม่ริบระหว่างทางมากมาย ถ้าต้องการถึงเร็ว ก็พักระหว่างทางแต่น้อยพอบรรเทากายหายเหนื่อยแล้วเดินต่อไปให้มาก ถ้าไม่ต้องการพันทุกข์ ก็ไม่ออกเดินทาง มีอยู่สามประการด้วยกัน คือการพักสงบในสมาธิบ่อยนัก ไม่ค่อยสนใจทางปัญญาการค้นคว้าก็ไปได้ช้า การพักสมาธิเป็นครั้งคราวจัดว่าพอดี นอกนั้นก็พิจารณาทางสติปัญญาโดยแยกชั้นหรือออกเป็นประเภทๆ และแยกออกเป็นชั้นๆ พิสูจน์ตามหลักความจริงของมัน คือ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา ตรวจสอบดูด้วยปัญญา ให้เห็นชัดว่าอนิจจังไม่เที่ยงนั้น ไม่เที่ยงอย่างไร ในส่วนต่างๆ ของร่างกายทั้งภายในภายนอก มีส่วนไหนบ้างที่มีข้อยกเว้นว่าเป็นของเที่ยง ตรวจสอบดูให้ละเอียดถี่ถ้วนทุกอาการ จะเห็นได้ชัดว่าไม่เที่ยงจริงๆ ทุกขัง ก็ตรวจสอบดูให้ละเอียดว่ามีอยู่ในกายทุกส่วน ไม่มีข้อยกเว้นแม้อาการเดียวว่าไม่เป็นทุกข์ ต้องเป็นเช่นเดียวกันทั่วร่างกาย อนัตตาทุกอาการ ปฏิเสธความเป็นสัตว์เป็นบุคคลเราเขาในร่างกาย ไม่มีใครรับผิดชอบและถือความเป็นเจ้าของว่าไม่ให้เป็นไปในลักษณะสาม คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นอกจากไปจับจองเอาแบบเถื่อนๆ อย่างไม่ได้ผลเท่านั้น การพิจารณาด้วยปัญญาซ้ำๆ ซากๆ จนเห็นความจริงขึ้นมาทีละเล็กละน้อยอย่างนี้แล คือทางออกจากเครื่องผลักดันจิตใจโดยลำดับ การเดินทางปัญญาให้ถือเป็นสำคัญ แต่การพักในสมาธิให้เป็นไปเฉพาะกาลที่ควรพักเท่านั้น ไม่ควรพักบ่อย พักในลักษณะคนขี้เกียจทำงาน ถ้าต้องการพันทุกข์เร็ว โปรดทราบว่ ปัญญานี้แลเป็นเครื่องถอดถอนกิเลสทุกประเภทพาให้พันทุกข์อย่างไม่ผิดพลาด ทั้งสมาธิและปัญญาให้ผลัดเปลี่ยนกันทำงาน แต่ไม่ได้ทำในขณะเดียวกัน

จะเป็นความสม่ำเสมอในการดำเนินข้อปฏิบัติ โปรดจดจำไว้และนำไปปฏิบัติด้วยความไม่หนึ่งนอนใจ ปัญญาการค้นคว้าหาความฉลาดไสตนคือทางไม่จนตรอกจนมุมในเวลาจำเป็น เพราะงานของจิตเป็นงานสลับซับซ้อนยิ่งกว่างานอื่นใด ต้องใช้สติปัญญาเป็นเครื่องบุกเบิกไปตลอดสาย นักปฏิบัติต้องเป็นนักไคร่ครวญทุกขณะที่มีสิ่งมาเกี่ยวข้องกับตน อย่าอยู่อย่างแบบลื่นท่าหาทางออกไม่ได้ อย่างนำมาใช้ในวงการปฏิบัติ จะกลายเป็นคนจนมุมลื่นท่าใช้ไม่ได้ เวลาคับขัน โปรดตั้งสติปัญญาประชิดเหตุการณ์และไคร่ครวญด้วยดี จะเห็นทางออกอยู่ในจุดนั้นนั่นเอง เรื่องทั้งนี้พระพุทธเจ้าและสาวกเคยเผชิญมาแล้ว ถึงได้นำเหตุการณ์ต่างๆ มาสั่งสอนพวกเรา ผู้มีสมาธิเป็นกำลังใจ และพิจารณาปัญญาอย่างไม่ลดละโดยถือขั้นห้าเป็นเป้าหมายที่พิจารณาจะลุล่วงไปได้โดยสม่ำเสมอและถึงจุดหมายปลายทางได้อย่างสมหวัง ขอนิมนต์ทำความเข้าใจในข้อปฏิบัติที่กำลังทำอยู่ นั่นแหละเรือใหญ่อันจะพาข้ามมหาสมุทรทะเลหลวง คือสมมุติเครื่องจองจำทั้งหลายเสียได้โดยปลอดภัย ผู้ใดมีความขยันต่อความเพียร ศึกษาอยู่กับสิ่งที่มาสัมผัสทางอายตนะ พิจารณาให้รู้ความเกิดขึ้นและดับไปของมันทั้งภายในภายนอกด้วยปัญญา ผู้นั้นจะถึงฝั่งแห่งความเกษมแน่นอน หวังว่าท่านจะพอเข้าใจได้เท่าที่อธิบายมา

พอได้รับทราบเรื่องปัญญาเป็นเครื่องถอดถอนกิเลสทุกประเภท กระผมรู้สึกซาบซึ้งมาก เพราะกระผมได้พิจารณาอยู่บ้างแล้ว ปรากฏผลอย่างนั้นจริงๆ เป็นแต่มิได้ปักใจลงมากเท่านั้น เพราะกระผมพิจารณาแบบสุมเตาไปตามภาษาของคนไม่รู้ บัดนี้ รู้สึกซาบซึ้งกับปัญญาขึ้นอีกมาก และจะพยายามเดินปัญญาให้มาก ส่วนการพักสงบนั้นจะให้พักอยู่นานเท่าไรจึงควรถอนขึ้นมา

จิตจะพักอยู่นานเท่าไร ควรปล่อยให้พักอยู่ตามต้องการ เมื่อถอนขึ้นมาแล้ว ค่อยทำงานทางด้านปัญญาต่อไป มีการผลัดกันพักและทำงานไปทำนองนี้ด้วยความสม่ำเสมอจนตลอดสาย จะเป็นความสะดวกราบรื่นต่อการดำเนิน ไม่ค่อยมีอุปสรรคในระหว่างทาง การพักสงบทางสมาธิก็ชำนาญแล้วมิใช่หรือ

รู้สึกลงได้ง่ายและรวดเร็ว แต่จิตชอบสมาธิมาก ก่อนที่ยังไม่ได้ฟังท่านอาจารย์อธิบายเรื่องติดสมาธิ อย่่างไรต้องติดสมาธิแน่ๆ เพราะเมื่อจิตเข้าไปอยู่ที่นั่นแล้วไม่มี

อะไรรอบกวน แต่พอถอนขึ้นมา จิตต้องรับรู้กับสิ่งต่างๆ รู้สึกรำคาญชอบกล แล้วจิต
อยากเข้าไปอยู่ในสมาธินั้นเสียเพื่อหลบอารมณ์กวนใจ

นั่นท่านเรียกว่าจิตขี้เกียจทำงาน คอยแต่จะหาที่พักนอน ผลงานจึงไม่ค่อยปรากฏ
ความจริงก็คือจิตติดสมาธิ จึงยากที่จะถอนตัวโดยลำพังตนเอง ต้องอาศัยครูอาจารย์จุด
ลากด้วยอุบายวิธีต่างๆ นั่นแลถึงจะยอมออกจากสมาธิทั้งที่เสียดาย **ทุกวันนี้จิตท่านเป็น
อย่างนั้นหรือเปล่า**

มีบ้างเล็กน้อย แต่รู้สึกตัวอยู่บ้าง ไม่ติดแบบจมไปเลยเหมือนแต่ก่อน ที่พอ
มีทางคิดและได้อุบายต่างๆ ขึ้นมาเสมอ ก็เพราะผมได้อ่านหนังสือทางร่มเย็นของ
ท่านอาจารย์จากเพื่อนบ้างเล็กน้อย แต่อ่านไม่จบเล่ม แม้เช่นนั้นก็พอได้สติและพอมีทาง
ได้มากราบท่านอาจารย์ก็เพราะหนังสือเล่มนั้นเป็นเหตุ คณะท่านผู้จัดพิมพ์และสมาชิก
คงได้บุญมากมาย เพราะคนในลักษณะกระผมที่ได้รับความรู้ความเข้าใจจากหนังสือทาง
ร่มเย็นอันดับต่างๆ มีจำนวนไม่น้อย แม้กระผมเองก็ได้แผ่ส่วนกุศลไปยังคณะท่านผู้จัด
พิมพ์ ตลอดท่านสมาชิกที่มีศรัทธาบริจาคทั้งหลายทุกๆ คินมิได้ขาด ให้ทุกท่านได้ดวงตา
สว่างเห็นธรรม และมีความเจริญรุ่งเรืองทั้งภพนี้และภพหน้าโดยทั่วกัน กระผมมาคราว
นี้ได้ประโยชน์มากเกินคาดหมายและหายข้องใจที่เป็นมานาน ถ้ามีความขัดข้องที่หลัง
กระผมจะมากาบบกวนท่านอีก

กระผมสงสัยมานาน ต้องรบกวนถามท่านอาจารย์ ท่านพอจะมีเวลาบ้างไหม

สงสัยอะไร คุณแน่ใจหรือว่าอาตมาจะตอบคุณได้

จะตอบได้หรือไม่ได้ ถ้าท่านมีโอกาสนี้ ผมต้องเรียนถามท่านแน่ เพราะข้องใจมา
นาน ผมจะเรียนถามตรงที่สงสัยเลยทีเดียว คือ **คนตายแล้วได้กลับมาเกิดอีกไหมครับ
หรือตายแล้วสูญไปเลย**

คุณเข้าใจอย่างไร ได้กลับมาเกิดอีกไหม เชิญตอบตามความรู้สึกของตนเอง

ผมเข้าใจว่าตายแล้วสูญ ไม่มีอะไรพาให้กลับมาเกิดอีก เพราะเวลาคนตายแล้วมันดับไปเลย ไม่มีความรู้อย่างที่รู้กันนี้อีกต่อไป

คุณเคยทดลองตายดูแล้วหรือ จินทรภาพว่าความรู้นี้ดับไปหมดเวลาตายจริงๆ

เปล่า ผมไม่เคยตาย แต่คาดคะเนเอาเฉยๆ ว่าคงเป็นอย่างนั้น

ความคาดคะเนเอาเฉยๆ ทำให้คุณจึงยอมเชื่อตามโดยไม่มีเหตุผลและหลักฐาน อาตมาขอถามบ้างว่า ที่คุณมาเกิดให้เห็นอยู่ชัดๆ เวลานี้ คุณเอาอะไรมาเกิด ถ้าว่ามันสูญดังที่คุณเข้าใจจริงๆ

ผมก็ไม่ทราบได้ แต่เห็นมันรู้อยู่อย่างนี้นับแต่วันเริ่มเกิดมา

คุณเข้าใจว่านับแต่วันเกิดมามันรู้อยู่อย่างนี้จริงหรือ คุณระลึกและจำได้จริงๆ หรือ ในขณะที่ตกคลอดออกมาจากครรภ์มารดาที่แรกว่าคุณกำลังเกิด ทั้งรู้และจำได้ว่าเกิดเวลาเท่านั้น มีคนมาทำคลอดให้คุณเท่านั้นคน เป็นต้น

เปล่า ผมระลึกไม่ได้เลยท่าน

แม้คุณจะจำไม่ได้ แต่คุณเข้าใจว่าผู้รู้คือจิตมีอยู่กับคุณขณะที่กำลังคลอดนั้นไหม

ผมเข้าใจว่ามี แต่เวลานี้จำไม่ได้ว่ามี

ขณะเกิด คุณก็ไม่ทราบเรื่องของคุณว่าผู้รู้คือใจมีหรือไม่มีในเวลานั้น แล้วคุณเข้าใจว่าคุณสูญไปไหมในขณะที่เป็นเด็กๆ อยู่เวลานั้น เพราะคุณไม่ทราบว่าตนเกิด และตนเป็นเด็ก

แม้ผมระลึกไม่ได้ แต่ผมก็เข้าใจว่าผมไม่ได้สูญเสียไปในระยะแรกเกิด และระยะกำลังเป็นเด็กเล็กๆ

เพราะเหตุไร คุณจึงว่าคุณไม่ได้สูญเสียไปในระยะนั้นเล่า

เพราะถ้าเด็กเล็กๆ ของผมนั้นสูญเสียไปจริงๆ ผมจะเป็นผู้ใหญ่มาได้จนบัดนี้อย่างไร อีกประการหนึ่ง คุณแม่ของผมเคยเล่าให้ผมฟังเสมอว่า ตอนผมเป็นเด็กเล็กๆ ร้องไห้เก่ง จนคุณแม่ไม่ได้หลับนอน ต้องผลัดเปลี่ยนเวรกันรักษาเด็กคือผม นี่ก็เป็นพยานให้ทราบได้ว่าผมไม่ได้สูญเสียไปในเวลาเป็นเด็กๆ

เพียงชาติที่เราเห็นๆ กันอยู่ คุณก็ยังไม่ทราบเรื่องของตนว่าสูญเสียหรือไม่สูญเสีย ทั้งๆ ที่เกิดมาเพื่อรู้เรื่องของตัว แต่คุณก็ไม่รู้ แล้วคุณจะมีความสามารถมาจากไหนที่จะให้รู้ว่า ตายแล้วเกิดอีกหรือตายแล้วสูญเสียในอนาคต นั้นยิ่งละเอียดมาก เพราะเป็นเรื่องของจิตโดยเฉพาะ ไม่เกี่ยวกับกายเลย ในขั้นเริ่มแรกที่คุณว่าสูญนั้น หมายถึงร่างกายสูญเสียหรือจิตสูญเสีย หรือว่าสูญเสียทั้งหมด

หมายถึงจิตสูญเสีย ส่วนร่างกายไม่ทราบว่าจะเป็นอะไรต่อไป ผมไม่ได้สนใจ

ถ้าจิตสูญเสียจริง อะไรที่ทำให้คุณรู้ๆ อยู่เวลานี้ และมาจากไหน

จิตทำให้รู้ แต่ผมไม่ทราบว่ามาจากไหน

ถ้าจิตสูญเสียจริง จะมีที่มาได้อย่างไร นอกจากสิ่งที่มีเท่านั้นถึงจะมีที่มา

ผมเข้าใจว่าสูญเสียตอนตายแล้ว ไม่ได้สูญเสียในเวลานี้

ถ้าสูญเสียตอนตายแล้ว การเกิดก็เกิดไม่ได้ เพราะไม่มีผู้พาให้เกิดเป็นคนและเป็นสัตว์ เพราะคนและสัตว์ต้องมีผู้รับรู้คือจิตประจำร่าง ก็ตอนคุณมาเกิด ไปเอาจิตผู้รับรู้มาจากไหนมาครองร่างของคุณอยู่เวลานี้ ถ้าจิตสูญเสียจริง ต้องไม่มีที่มาและไม่มีที่ไป ก็ที่มาและที่ไปยังเห็นและมีอยู่กับการของคุณอย่างสมบูรณ์เวลานี้ แล้วคุณจะบังคับให้จิตสูญเสียไป

ได้อย่างไรกัน จิตเมื่อถูกคุณบังคับให้สัญญา มันจะสัญญาไปตามข้อบังคับของคุณไหมเล่า

ผมก็ไม่แน่ใจว่ามันจะเป็นไปตามความเข้าใจหรือไม่ จึงมาเรียนถามท่านให้ช่วยชี้แจงพอเข้าใจ เพราะผมก็เป็นชาวพุทธ คุณพ่อคุณแม่พาเข้าวัดมาแต่เด็กๆ จนป่านนี้ ผมไม่เคยปล่อยวางวิদวาทสนา แต่มีความสงสัย เพราะคนนั้นว่าอย่างนั้น คนนี้ว่าอย่างนี้ เลยทำให้ใจผมเขว ไม่กล้าตัดสินใจลงได้ว่าสัญญาหรือยังอยู่

คุณพอเข้าใจมิใช่หรือว่า เวลาคุณมาเกิดจิตติดมาด้วย มิได้เกิดแต่ร่างแบบตุ๊กตา เครื่องเล่นของเด็ก แต่เป็นคนมาเกิดโดยสมบูรณ์ที่มีความรู้รอบรู้หนาว ในระยะเริ่มแรกปรากฏในครรภ์ มีเฉพาะจิตคือธาตุรู้กับวัตถุชิ้นเล็กๆ ที่อาศัยกันอยู่เท่านั้น ยังไม่แตกแขนงออกมาเป็นอาการส่วนต่างๆ ของร่างกาย จิตจึงยังไม่มีทางออกมารับทราบ ว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ซึ่งเป็นธาตุอีกประเภทหนึ่งว่าเป็นอย่างไร แม้ร่างของเด็กจะสมบูรณ์จนตกคลอดออกมาในระยะนี้ แต่ก็ยังอ่อนต่อการรับทราบเรื่องที่ปรากฏอยู่กับตัวได้โดยสมบูรณ์ ดังนั้น แม้เด็กจะรู้ ร้องไห้ หรือหัวเราะในขั้นต่อมา ก็เป็นเพียงเด็กที่มีธาตุรู้ครองอยู่ประจำร่างเท่านั้น ยังไม่สามารถรู้และใช้อำนาจทั้งห้าอย่างนั้นได้อย่างสมบูรณ์ เวลาร่างกายจะสลายจากการประชุมแห่งธาตุ (ตาย) จิตที่ไม่ได้รับการอบรมเท่าที่ควรจะรู้เรื่องของตัวก็จะเป็นทำนองเด็กคลอดใหม่เหมือนกัน จะไม่มีสติรับรู้เรื่องของตัวเสียโดยมาก ประหนึ่งจิตคือธาตุรู้ไม่อยู่กับร่างในขณะจะแตกสลายนั้น ทั้งๆ ที่จิตยังมีอยู่ ส่วนผู้ได้รับการอบรมมาพอสมควรก็พอจะรู้ได้ในระหว่างจิตกับกาย และผู้ได้รับการอบรมในธรรมขั้นสูงย่อมรู้เรื่องของจิตและกายได้อย่างชัดเจน ทุกขณะที่จิตจะเคลื่อนย้ายจากกันในขณะที่บ้านแตกสาแหรกขาดเช่นนั้น (ขณะจะตาย) นี้แลคนเรา แม้จะมีธาตุรู้ครองร่างอยู่เหมือนกัน แต่ก็มีความสามารถมากน้อยต่างกัน ผู้หนึ่งไม่รู้ทั้งการมาเกิดทั้งเวลาจะตาย ผู้หนึ่งแม้จะไม่สามารถรู้เรื่องเกิดของตนในระยะแรกเกิด แต่ก็สามารถรู้ในเวลาต่อมาด้วยการอบรมว่าธาตุขันธ์กับจิตมีความเคลื่อนไหวและเป็นอยู่ต่างกันอย่างใด ส่วนใดเป็นขันธ์ ส่วนใดเป็นจิต รู้ได้อย่างแจ่มชัดไม่มีทางสงสัย รู้ได้ทั้งความเกี่ยวข้องระหว่างอารมณ์กับใจ รู้ได้ทั้งจิตกับอารมณ์ดูตื้นถึงกันหรือไม่ดูตื้นถึงกัน รู้ทั้งความบริสุทธิ์ที่เรียกว่าธาตุรู้ล้วนๆ ไม่มีสิ่งเจือปน และรู้ได้เวลาจิตที่บริสุทธิ์กับขันธ์

อันเป็นส่วนสมมุติจะจากกันในเวลาตายอย่างไม่สะทกสะท้านหันไหวไปตามธาตุขันธ์ ก็ทำหน้าที่จะแตก จิตก็ทำหน้าที่รู้ในวาระสุดท้ายตามความเป็นจริงที่เคยรู้แบบตายตัวมาแล้ว ไม่มียกย้ายผันแปรเป็นอย่างอื่น พอถึงกาลอันควรแล้วก็ผ่านออกไปตามแบบของจิตที่ไม่หลงธาตุขันธ์ว่าเป็นตนเวลายังเป็นอยู่ จิตมีความบริสุทธิ์นั้นใด เวลาจากไปก็คือจิตที่บริสุทธิ์ดวงนั้นฉนั้น ทานกล่าวไว้ว่า **ยถาทีโป จ นิพพุโต** เหมือนประทีปดวงไฟอันหมดเชื้อแล้วดับไปฉะนั้น ไม่มีจุดสมมุติอันเป็นที่สถิตอยู่ จึงไม่มีสมมุติจะพูดให้ถูกต้องตามความจริงของธรรมชาตินั้น

นี่แลคุณ กฎธรรมชาติอันมีมาดั้งเดิมไม่ขึ้นอยู่กับความเข้าใจหรือสงสัยของใครๆ ที่มีนิสัยเป็นนานาจิตตัง ใครจะเข้าใจว่าตายแล้วสูญหรือตายแล้วเกิดอีกก็ตามธรรมชาติที่เคยเป็นไปอย่างไร ก็ย่อมเป็นไปตามกฎธรรมชาติของตนอย่างนั้น ผู้รู้กฎธรรมชาติแล้ว ก็ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกฎนั้น กฎของธรรมชาตินั้นก็ไม่ว่าบังคับได้อีกต่อไป ผู้อยู่เหนือกฎหมายของวัฏจักรแล้ว ย่อมไม่ถูกบังคับให้หมุนเวียนเปลี่ยนแปลง เพราะความหมุนเวียนไม่ใช่ความสุข ท่านเรียกว่า วัฏทุกข์ ทั้งนั้น เป็นอย่างไรตายแล้วเกิดหรือตายแล้วสูญ โปรดพิสูจน์ตัวเราให้ดี ถ้าพิสูจน์ไม่ดี แทนที่จะตายแล้วสูญดังที่เข้าใจ เดียวผู้เข้าใจว่าสูญจะโผล่ออกมาจากท้องของสุนัขแล้วเจ้ากรรมอีกนะ

ผมพอเข้าใจบ้าง ตอนกำลังเป็นเด็กๆ หนึ่ง ตอนคนจะตายไม่มีสติหนึ่ง จะกลับความรู้เป็นเหมือนเด็กอีก เพราะไม่มีสติดังท่านว่า ทั้งๆ ที่เวลานั้นใจก็ยังอยู่ในคนๆ นั้นนั่นแล ผมเห็นด้วย เพราะแม้ยังอยู่มันก็ไม่เห็นรู้ถ้าไม่มีสติจริง ตอนนี่ผมพอมีทางคิดกับตัวเองบ้าง ไม่มีดีเหมือนแต่ก่อนนัก ทั้งกลัวจะไปเกิดเป็นสุนัขดังท่านว่าก็เท่ากัน ถ้าไปเกิดเป็นสุนัขจริงๆ ผมก็แย่ เรียกว่าจมนไปเลย

คุณควรคิดดู ตอนคุณนอนหลับสนิทไม่ฝันบ้าง คุณเข้าใจว่าคุณสูญไปในเวลานั้นหรือยังอยู่ ขณะที่คุณกำลังหลับสนิท ถ้ามตรงที่คนตายทั้งๆ มีลมหายใจอยู่ นี่เอง

แปลกมาก ตอนกำลังหลับสนิทนั้นผมไม่รู้เลย แต่ตอนตื่นนอนแล้วค่อยรู้ว่าตน
ยังอยู่มิได้สูญ และเวลาตื่นนอนแล้ว ผมก็มิได้นึกย้อนไปสงสัยว่าตนได้สูญไปในเวลา
หลับนั้น

**เวลามีคนมาถามคุณว่า ตอนคุณหลับไปนั้น คุณสูญไปหรือยังอยู่ คุณจะตอบ
เขาว่าอย่างไร**

ต้องตอบเขาวายังอยู่ซิท่าน เพราะถ้าสูญไปตอนผมหลับจริงๆ ผมจะยังเป็นผมอยู่
อย่างนี้ได้อย่างไร ผมต้องหายซากไปเลยทั้งซากจิตและซากกาย เท่าที่ผมยังมาพูดได้อยู่
เวลานี้ก็ต้องสืบเนื่องมาจากหลับนั่นเอง

การที่คุณสำคัญว่าตายสูญ ก็เป็นเช่นเดียวกับเราไปตู่คนนอนหลับซึ่งไม่รับรู้
กับอะไรในเวลาหลับนั้นเหมือนกัน เพราะธาตุรู้ไม่ทำงานกับสิ่งใดในเวลาหลับนั้น
แต่ธาตุรู้มิได้สูญไปไหน ก็มีอยู่กับคนนอนหลับนั้นแล ฉะนั้น เราจึงหยิบเอาความ
รู้อันละเอียดตามหลักธรรมชาตินั้นขึ้นมาพูดได้ว่า คนนั้นนอนหลับสนิท คึ้นนี้ฝัน
ไปต่างๆ นานา ดังนี้ ถ้าไม่มีความรู้เป็นเชื้ออยู่แล้ว จะหยิบขึ้นมาพูดอย่างนั้นไม่
ได้ นิพพานของคนมีกิเลสก็คือคนนอนหลับสนิทนั้นแล เพราะเป็นความสุขอย่างยิ่ง
ในเวลาหลับสนิท ปราศจากสิ่งส่งเสริมและกีดขวางใจในเวลานั้น คุณยังมีความสงสัย
อะไรอีก พูดสนทนากันได้

ไม่มีแล้วท่าน หหมดเพียงเท่านี้ ขอกราบขอบพระคุณท่านที่กรุณาช่วยให้สติผม
วันนี้

ทราบว่ามีพระฝรั่งอยู่กับท่านหลายองค์ใช่ไหม ท่านฉันอาหารไทยเราได้ไหม

ใช่ ฉันได้ เพราะท่านต่างก็ตั้งใจมาฝึกอบรมตน ประกอบกับพระศาสนาก็เป็น
แหล่งที่ฝึกอบรมอยู่แล้ว ผู้บวชมาจึงควรสนใจต่อการฝึกทุกแขนงที่ควรแก่เพศของตน

ท่านฉันข้าวเหนียวหรือข้าวเจ้า และปกติวัดของท่านฉันข้าวเหนียวหรือข้าวเจ้า

ฉันได้ทั้งข้าวเหนียวและข้าวเจ้า ปกติทางวัดฉันข้าวเหนียวกันทั้งนั้น แต่ข้าวก็นี่ไม่ขาดวัด

การปฏิบัติธรรมของท่านเป็นอย่างไรบ้าง ขยันหมั่นเพียรดีไหม

ท่านตั้งใจปฏิบัติดีทุกองค์ มีความขยันหมั่นเพียรดีสมกับท่านมาจากถิ่นไกลและเป็นผู้หนักในเหตุผลดีด้วย ต่อไปน่ากลัวศาสนาพุทธเราจะไปแผ่และเป็นหลักอยู่ทางยุโรปเหมือนกัน เพราะท่านเหล่านี้เป็นผู้มีนิสัยชอบเอาจริงเอาจัง สมกับหลักธรรมในศาสนาพุทธเราเป็นหลักความจริงและสอนตามหลักความจริงด้วย

ท่านมาจากประเทศไหนบ้าง พูดภาษาไทยเราได้บ้างไหม เวลาพูดธรรมกัน ท่านอาจารย์ใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาไทย

มาจากอังกฤษบ้าง จากอเมริกาบ้าง จากแคนาดบ้าง ส่วนฆราวาสหญิงชายที่มาพักอบรมชั่วคราวมาจากอังกฤษบ้าง อเมริกาบ้าง ฮอลแลนด์บ้าง บางองค์ก็พูดภาษาไทยได้มาก ร่วมเข้าชั้นปกติธรรมดา บางองค์ก็พูดได้น้อย บางองค์ก็พูดได้นิดๆ แต่ทุกองค์กำลังเริ่มเรียนภาษาไทยกันทั้งนั้น เวลาพูดธรรมก็พูดเป็นภาษาไทย และอัดเทปไว้บ้าง ไม่อัดบ้าง เสร็จแล้วก็ให้องค์ที่รู้ภาษาไทยพอสมควรอธิบายเป็นภาษาอังกฤษอีกครั้ง เพื่อท่านที่ยังไม่คุ้นภาษาและที่ยังไม่รู้ภาษาไทยจะได้เข้าใจ ทำอย่างนี้เรื่อยมา

ท่านฉันกี่ครั้งในวันหนึ่ง

ฉันครั้งเดียวเหมือนกันทั้งหมด

นับแต่วันพระฝรั่งมาอยู่กับท่านอาจารย์ ท่านเคยไปเยี่ยมบ้านเมืองของท่านหรือยัง และท่านสนใจอยากไปเยี่ยมบ้านเมืองของท่านไหม

ยังไม่เคยไป และไม่เห็นว่าท่านพูดว่าอยากไป เห็นแต่ต่างองค์ต่างแรงภูวนากันทั้งนั้น ไม่สนใจว่าอยากกลับบ้านกลับเมืองของตนเองเลย

การปกครองพระฝรั่ง ท่านปกครองกันอย่างไร ยากไหม และชอบถือตัวมากไหม

ปกครองเหมือนพระไทยทุกๆ ไป เพราะอาตมาไม่มีความรู้พิเศษมาปกครอง นอกจากจะปกครองตามหลักธรรมวินัยเท่านั้น อีกประการหนึ่ง พระธรรมวินัยพิเศษสำหรับชาติ ชั้น วรรณะ ไม่มี นอกจากเพื่อพระผู้บวชแล้วมีสังวาส คือการอยู่ร่วมที่มีหลักธรรมวินัยเสมอกัน และมีพระธรรมวินัยเป็นเครื่องปกครองอันเดียวเท่านั้น การปกครองไม่ยาก เพราะท่านไม่ได้มาเพื่อก่อความยุ่งยากแก่การปกครอง การถือตัวไม่ปรากฏ นอกจากจะฝังอยู่ในส่วนลึกไม่แสดงออกให้เห็น เราก็ทราบไม่ได้

ทราบว่าพระฝรั่งอดอาหารเก่งใช่ไหม ท่านอดได้กี่วัน และอดกันทุกองค์ไหม

การเก่งหรือไม่เก่ง อาตมาเรียนตอบยาก เพราะพระไทยในวัดนั้นที่อดอาหารหลายๆ วัน และอดบอยเหมือนพระฝรั่งก็มีอยู่เยาะ จึงไม่ทราบว่าใครเก่งใครไม่เก่ง และท่านก็ได้อดเพื่อแข่งกันพอที่จะทำให้คะแนนองค์นั้นเก่ง องค์นี้ไม่เก่ง และองค์นี้ไม่เป็นที่ทำ แต่การไม่อดเลยนั้น ยกให้อาตมาเพราะฉันทุกวัน ไม่เคยอดในระยะนี้ พระฝรั่งองค์ที่ท่านอยู่มานานบ้างอดกันทุกองค์ แต่ที่ไปอยู่ใหม่ยังเห็นท่านอด ส่วนองค์ที่ท่านอดท่านอดได้ครั้งละหลายๆ วัน คือ ห้าวันบ้าง สิบวันบ้าง สิบห้าหรือสิบหกวันบ้าง ทั้งประเทศและพระไทยอดบอยในพรรษา บางวันแทบจะไม่มีพระออกบิณฑบาต เพราะท่านไม่ฉัน ก็ไม่ให้ท่านไป ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการประกอบความเพียร เติบงกรรมนั่งสมาธิภาวนาในเวลานั้นตามอัธยาศัยของท่าน

เวลาท่านอดอาหาร ท่านฉันพวกของหวาน เช่น ผลไม้บ้างไหม หรือไม่ฉันอะไรเลย

ท่านไม่ฉันอะไรเลย นอกจากน้ำ หรือน้ำร้อน น้ำชา โกโก้ กาแฟบ้าง ในเวลา บ่ายๆ หรือเย็น มีผู้ซงนมไปถวายท่าน แต่ท่านไม่ยอมฉัน นอกจากเปลี่ยจริงๆ ท่านจะ ฉันบ้างเล็กน้อยในบางวันเท่านั้น

ตามประวัติของพระพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญมา ปรากฏว่าพระองค์ทรงอดพระ กระยาหารได้ ๔๙ วัน แต่ก็ไม่ได้ตรัสรู้ ต้องทรงงดการทรมานแบบนั้น ทรงกลับ มาเสวยพระกระยาหารตามเดิมถึงได้ตรัสรู้ เมื่อเป็นเช่นนั้นก็เท่ากับพระองค์ทรง ดำหนิวิธีนั้นว่าไม่ถูกต้องอย่างเห็นได้ชัด และพระของท่านอาจารย์ทั้งพระไทยและ พระเทศที่พากันอดอาหารจะไม่พลอยถูกดำหนิไปด้วยหรือ ทำไมท่านจึงมาส่งเสริม ในสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงดำหนิเล่า จะไม่ผิดทางไปละหรือท่าน

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงดำหนิประเทศและพระไทยของอาตมา ก็เท่ากับท่านทรง ชมเชยคุณผู้รับประทานวันละหลายๆ ครั้งไปด้วย เมื่อเป็นเช่นนั้น คุณก็พลอยได้ รับความชมเชยจากพระพุทธเจ้าด้วยใช่ไหม และคุณก็พอใจอย่างยิ่งที่จะพยายาม รับประทานวันละหลายๆ ครั้งยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ แถมยังจะเที่ยวหาขวานซื้ออาหารและ เครื่องดื่มต่างๆ มีสุราเป็นต้น มารับประทานและดื่มอวดภรรยาและลูกๆ อีกอย่างไม่มี อั้น แม้ภรรยาและลูกๆ ไม่พอใจและพากันดำหนิก็ตาม แต่คุณก็จะไม่สนใจในคำดำหนิ ของเขา เพราะได้รับคำชมเชยอย่างเอกจากพระพุทธเจ้าแล้วใช่ไหม

ไม่ใช่ท่าน เพียงแต่ผมดื่มสุราเล็กๆ น้อยๆ ในบางเวลาด้วยซ้ำ ภรรยาและลูกๆ ยังสวดผมเสียจนไม่เป็นอันกินอันอยู่อยู่แล้ว ยิ่งผมไปเที่ยวซื้อสุรามาดื่มให้ลูกเมียผม เห็นเข้าด้วยแล้ว ผมก็คงไม่ได้อยู่ในบ้านกับเขาแน่ๆ ท่าน เรื่องพระพุทธเจ้าจะชมเชย ผมหรือไม่นั้น เขาไม่สนใจจะทราบด้วยเลย มีอย่างเดียวว่าเขาต้องสาปแช่งผมจมไปเลย เท่านั้น

ที่นี้คุณแน่ใจไหมว่า พระพุทธเจ้าจะทรงชมเชยคุณที่รับประทานไม่มีขอบเขต และจะทรงดำหนิพระที่อดนอน ฝ่อนหรือตัดทอนอาหารลงบ้างเป็นบางกาลเพื่อความ เพียรทางใจ ซึ่งไม่มุ่งตรัสรู้ธรรมเพราะการอดอาหารเพียงอย่างเดียว

ผมก็ไม่ทราบเหมือนกัน ที่เรียนถามท่านก็เพราะตำราท่านว่าไว้อย่างนั้น ที่นี้การอดอาหารของพระท่านมีจุดประสงค์อย่างไรบ้าง ผมยังไม่ทราบความประสงค์ของท่าน

ต้องถามอย่างนั้นเรื่องถึงจะพอเข้าใจกันได้ ที่ตำราท่านว่าไว้เป็นความจริง แต่ที่มีแปลกกันอยู่บ้างก็ตรงที่พระพุทธเจ้าทรงอดพระกระยาหารเพื่อความตรัสรู้จากการอดนั้นจริงๆ โดยมีได้เกี่ยวกับความเพียรทางใจเลย ส่วนพระท่านอดเพื่อความเพียรทางใจโดยตรง ส่วนที่เกี่ยวกับกายด้วยนั้น ก็จำเป็นต้องมีการดัดแปลงและผ่อนสั้นผ่อนยาวเพื่อความสะดวกและเหมาะสมแก่การบำเพ็ญไปเป็นระยะๆ เท่าที่เห็นควร แต่มิได้ถือการอดอาหารว่าเป็นทางเหมาะสมไปทุกจริตนิสัย ฉะนั้น ผู้บำเพ็ญจึงควรสังเกตสอรู้วิธีการฝึกหัดที่ตนว่าจะควรในทางใดซึ่งมีหลายวิธีด้วยกัน เช่น การยืน การเดิน การนั่ง การนอน การผ่อนอาหาร การอดอาหาร การผ่อนการหลับนอน การอดนอน การสังเกตอาหารที่เหมาะสมกับธาตุ และความเพียรตามกาลอันควร ผู้ที่เห็นว่าถูกกับจริตนิสัยในวิธีใด ก็ถือเอาวิธีนั้นฝึกอบรมตนเพื่อเกิดประโยชน์ยิ่งขึ้นไป ส่วนวิธีใดที่เห็นว่าไม่เหมาะกับจริตนิสัยและไม่เกิดประโยชน์ก็ผ่านไป นี่คืออุบายวิธีของแต่ละบุคคลซึ่งมีจริตไม่เหมือนกัน จะทำแบบเดียวกันอย่างตายตัว ย่อมไม่ค่อยจะสำเร็จประโยชน์เท่าที่ควร แม้บทธรรมซึ่งจะนำมาพิจารณาหรือกำกับใจก็ยังมีต่างกันในวงปฏิบัติ จะให้เหมือนกันไปหมดย่อมไม่ได้ เช่นเดียวกับวิธีการฝึกหัดทางกาย ฉะนั้น อุบายวิธีต่างๆ เป็นเครื่องส่งเสริมความเพียรทางใจ ผู้บำเพ็ญต้องสังเกตเลือกเฟ้นด้วยดี ไม่เช่นนั้นจะกลายเป็นว่าแก่งไม่สมน้ำสมเนื้อกัน รับประทานไม่ค่อยมีรสและให้คุณแก่ร่างกาย ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควรจะเป็น การอดอาหารเพื่อหัดทนเปล่านั้น จะเกิดประโยชน์อะไร ผู้ปฏิบัติธรรมที่เต็มไปด้วยเหตุและผลต้องเป็นผู้ใคร่ครวญและคำนึงถึงเหตุและผลเสมอ เพราะธรรมไม่ใช่ของลุ่มเดา แต่เป็นของจริงล้วนๆ ผู้ปฏิบัติจึงไม่ควรทำแบบลุ่มเดาและหวังผลแบบลุ่มเดา คำว่าเดาๆ โดยไม่มีเหตุและผลแฝงอยู่ด้วยไม่ควรนำมาใช้ จะกลายเป็นบุคคลที่งมงายในวงศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่เต็มไปด้วยเหตุกับผล ผู้มีศาสนาประจำตัว จะเป็นฆราวาสหรือพระจำต้องมีเหตุกับผลเป็นเครื่องดำเนิน จะชื่อว่าเป็นผู้มีธรรมรักษาตัว เพราะธรรมคือเหตุกับผลประสานกันไปตลอดสาย ไม่มีช่องว่างจากเหตุกับผลแม้แต่

บทเดียวบาทเดียว ผู้ถือพุทธศาสนาจึงไม่ควรทำตัวให้เป็นช่องว่างจากเหตุผลเป็นเครื่องรักษา จะเป็นทางไหลมาแห่งกองทุกข์น้อยมากไม่มีประมาณตามแต่ช่องโหว่ที่เปิดไว้โดยไร้เหตุผล โดยมากมักพูดเสมอว่าตนถือศาสนา จึงควรปฏิบัติตัวให้เหมาะสมกับศาสนา ซึ่งไม่ใช่สิ่งของเล็กน้อย ผลจะพอเพียงกับความต้องการ ไม่ได้บ่นกันตลบเหมะไปตลอดกาล

ที่นี้ผมพอเข้าใจบ้าง แต่ก่อนไม่ทราบความหมายของท่าน ทั้งพระพุทธรูปเจ้าทรงอดพระกระยาหารและพระท่านอดอาหารว่ามีความหมายอย่างไร จึงนำมาคละเคล้ากันให้ท่านพลอยยุ่งไปด้วย ผมต้องขออภัยท่านด้วยที่มารบกวนให้ยุ่งไม่เข้าเรื่อง

อาตมาก็ต้องขออภัยคุณด้วยเหมือนกัน หากว่าไม่สะดวกใจเวลาฟังคำตอบรับกันสำหรับอาตมาโปรดว่าไปเลย จะหนักเท่าไรก็ยังได้ถ้ายกไหว เว้นแต่ยกไม่ไหวก็จำต้องยอม ขึ้นยกเวลากระดุกหลังหักเสียแล้วจะไปหากระดุกที่ไหนมาแทน เพราะในตลาดเขาไม่มีกระดุกหลังสำรองขายเพื่อคนหลังหักจะไปหาซื้อมาใส่แทนได้

พระฝรั่งอดอาหารท่านคงจะภาวนาดี ไม่เช่นนั้นท่านคงไม่อดบ่อนัก พระฝรั่งเคยเล่าถวายท่านบ้างไหมว่า เวลาอดอาหารแล้วภาวนาดีกว่าปกติที่ไม่ได้ออด

ท่านเคยเล่าให้ฟังบ้างเหมือนกัน แต่จะดีแค่ไหนนั้นอาตมาไม่ทราบชัด เพราะไม่มีปรอหวัดเหมือนคนไข้

แต่จะอย่างไรก็ตามท่านคงภาวนาดีแน่ ท่านจึงอดทนทุกๆ ที่หิวไม่ใช่เล่น

คุณเคยอดบ้างไหม หรือรับประทานวันยังค่ำไม่ยอมให้ท้องว่างได้เลยหรือ

โอโฮ ผมจะไปอดได้อย่างไร เพียงวันเดียวโดนเข้าไปตั้งสามมื้อ มันยังหิวได้ ถ้าจะไปอดอย่างพระท่านเข้า ผมกลัวว่าไปไม่ริมถนนจะกลายเป็นผักไปเสียหมดโดยไม่กำหนดว่าโบแก่หรือโบอ่อนเลยท่าน เพียงรู้สึกหิวเล็กน้อย ใจคอยไม่รู้จะดี ยิ่งจะฝืนอดทั้งวัน ผมก็ตัดสินใจไม่ถูกเหมือนกันว่ามันจะไปทำไหน ฉะนั้น ผมจึงอดชมท่าน

ไม่ได้ว่าท่านใจเด็ดเดี่ยวจริง ไม่เช่นนั้นทำไมได้แน่ๆ ส่วนท่านอาจารย์เล่า เคยอดอาหาร บ้างไหม

เคยอดบ้าง

แล้วหิวไหมท่าน

คุณรับประทานวันละสามมื้อสี่มืดยังบ่นว่าหิวได้ พระไม่ใช่ไม้แห้งจะไม่ให้หิว อย่างไม่ได้ ต้องหิวอยู่โดยดี เป็นแต่ต้องอดทนเอาบ้าง เพราะเห็นว่ากิเลสตัณหาตัณหา ยัง ทยายมาก จะทำแบบคนที่มีกิเลสเบาบางแล้วเช่นคุณจะได้อย่างไรเล่า

โอโฮ คนอย่างผมนี้หรือกิเลสเบาบาง ท่านจะหาอุบายชมคนอย่างผมให้ดีใจและ หลงเพลินไปตาม แต่ผมเองรู้สึกว่าจะอายุท่านจะตายอยู่แล้ว ไม่ทราบว่าจะเอาหน้าไป ไว้ที่ไหน ผมขอวิงวอนท่านอย่าชมผมว่ามีกิเลสเบาบางอีกเลย ผมจะมุดกระดานลงไป เดี่ยวนี้ เพราะไม่มีทางหลบซ่อนหน้าเลย

ที่อาตมาชมคุณ ก็เพราะเห็นว่าคุณเป็นคนดีที่หาได้ยากคนหนึ่งนั่นเอง

แม้จะดีบ้างก็ขอให้ดีทางอื่น อย่าให้มาดีทางกิเลสเบาบางนี้เลย เพราะวันหนึ่งๆ กิเลสมันหาทางออกวันละมากเท่าไรจนนับอ่านไม่ได้ ยิ่งปล่อยให้มันออกไปตามใจชอบ มากเท่าไร มันยิ่งหาทางแย่งชิงกันออกยิ่งกว่าน้ำกว่าท่าเสียอีก เปิดประตูให้มันออกไป ไม่ทัน เราแทบเป็นลมล้มลงโดยไม่รู้สีกตัว เมื่อเป็นเช่นนี้ มันจะเบาบางที่ตรงไหนละ ท่าน ฉะนั้น ผมจึงละอายท่านแทบนั่งไม่ติดพื้น ถ้าท่านจะชมผมแล้วก็ควรชมถึงเสียยัง จะดีกว่า เพราะกิเลสผมมันเร็วยิ่งกว่าลึงเป็นไหนๆ ลึงโดดกิงไม้ได้กิงหนึ่ง แต่กิเลสผม มันโดดได้รอบโลก ชั่วระยะเวลาลึงโดดกิงไม้แต่ละครั้งๆ ดังนั้น ผมจึงไม่ชมมันว่าดี นอกจากผมจะทรมานมันให้เช็ดถูและอยู่ในเงื้อมมือวันหนึ่งจนได้เท่านั้น ไม่มีวันที่ จะชมมันว่าดี และวันหนึ่งๆ มันก่อเรื่องยุ่งให้ผมเท่าไร ไม่สามารถนับอ่านเรื่องของมัน ได้ นี่เราพูดเรื่องพระฝรั่งกันต่างหาก แล้วก็ลืกลามาถึงเรื่องกิเลสเบาบางจนไม่จบสิ้น

ลงได้ **ทีนี้ขอย้อนหลังพูดถึงการอดอาหารอีกครั้ง คือการอดอาหารมีส่วนเกี่ยวข้องกับ
ความเพียรทางใจอย่างไรบ้าง**

อาตมาเข้าใจว่าคุณจะเคยสังเกตเวลารับประทานมาก ทำให้เกิดความง่วงเหงา
หาวนอน และทำให้จิตคึกคะนองผิดปกติธรรมดา ยิ่งได้รับประทานอาหารประเภท
ส่งเสริมราคะตัณหาด้วยแล้ว ก็ยิ่งแสดงให้เห็นชัดว่าร่างกายมีส่วนสำคัญที่จะช่วยเสริม
และตัดทอนสุขภาพทางใจได้ไม่น้อยกว่าอารมณ์ที่เคยเป็นข้าศึกและเป็นคุณทั่วๆ ไป
ดังนั้นการเลือกเฟ้นอาหาร การผ่อนอาหาร และการงดอาหารเสียบ้าง ตามที่เห็นควร
เป็นบางกาล เป็นความชอบธรรมสำหรับผู้บำเพ็ญใจ เพื่อเห็นภัยและเห็นคุณในสิ่งที่
ควรรู้ควรเห็นตามหลักธรรมที่ตรัสไว้ชอบแล้ว เพราะวิธีทำดังกล่าวเป็นอุบายช่วยเสริม
จิตในเวลาบำเพ็ญให้ได้รับความสะดวกต่อการบำเพ็ญโดยความสม่ำเสมอผิดธรรมดา
ที่ไม่สังเกตและทรมาณอยู่มาก จิตใจผ่องใสเห็นภัยและเห็นคุณรอบตัวอยู่ทุกเวลา ยิ่ง
ผ่อนและอดอาหารไปหลายวันเท่าไร ก็ยิ่งเพิ่มความสะดวกคล่องแคล่วแก่จิตใจมากขึ้น
สำหรับรายที่ถูกกับจิตในทางนี้ ส่วนรายที่ไม่ถูกก็เช่นเดียวกับยาไม่ถูกกับโรคคนไข้
หมอย่อมงดการให้ยาขนานนั้นไปเองฉะนั้น

**ทีนี้ยังมีปัญหาสังคมพุทธศาสนาเกี่ยวกับมังสวิรัต การงดเว้นรับประทานเนื้อ
สัตว์ทุกประเภท ที่ได้เถียงกันเสมอมา ยังไม่มีทางลงรอยกันได้ ท่านจะเห็นอย่างไร
ในเรื่องนี้**

คำว่าโต้เถียงกันนั้น โต้เถียงตามหลักพระธรรมวินัยหรือตามความเห็นของตน
อาตมาก็ไม่ทราบ เพราะการโต้เถียงกันตามธรรมดาทั่วๆ ไปนั้น เพียงเด็กๆ หรือผู้ใหญ่
ก็โต้เถียงกันทั่วพิภพ และเคยโต้เถียงกันมาประจำแผ่นดินจนถือเอาเป็นกฎเกณฑ์หรือ
หลักฐานไม่ได้ ฉะนั้น ปัญหาที่คุณถามจึงไม่แน่ใจว่าเป็นปัญหาทฤษฎี หรือปัญหาหลักธรรม
วินัยอันแท้จริงที่ทรงประกาศสอนไว้

ใครพูดขึ้นก็บอกว่าปัญหาหลักธรรมทั้งนั้น มิได้บอกว่าเป็นปัญหาทฤษฎี ผมจึงไม่
ทราบว่าเป็นปัญหาอะไรโดยแท้จริงกันแน่

ถ้าเป็นปัญหาเพื่อพระพุทธเจ้าหรือเพื่อธรรมวินัยของพระองค์ ก็ต้องพูดกันตามหลักพระธรรมวินัยของท่าน ไม่ไปลืกแวงเป็นอย่างอื่น ถ้าเป็นปัญหาที่ลัทธิก็จำต้องพูดไปตามความเห็นชอบของตนโดยไม่มีหลักธรรมวินัยมาเป็นเครื่องพิสูจน์ยืนยัน ปัญหาชนิดนั้นก็กลายเป็นปัญหาโลกแตกไป ไม่มีใครกล้าเสี่ยงชีวิตเข้าไปตัดสินได้ เพราะกลัวศีรษะจะแตกไปด้วย คุณต้องการปัญหาโลกแตกหรือต้องการปัญหาธรรมวินัยที่เรียกว่า สวากขาตธรรมเล่า

เพียงหม้อหุงข้าวแตก มันยังทำให้ครอบครัวผัวเมียลูกเล็กเด็กแดงเกิดโกลาหลอลหม่านไปหมดทั้งบ้านจนมองหน้ากันไม่สนิท ยิ่งโลกแตกและศีรษะแตกด้วยแล้ว จะเอาอะไรมาเป็นเครื่องหมายมงคลอันดีแก่ชาวพุทธผู้มุ่งต่อพระพุทธเจ้าเล่า **ความจริงแล้วผู้มุ่งสรวิตหรือไม่วิริติมีส่วนผิดอย่างไรหรือไม่**

ถ้าทำให้ผิดก็ผิด ทำให้ถูกก็ถูกด้วยกัน เพราะผู้ปฏิบัติตามหลักศาสนาต้องมีพระธรรมวินัยเป็นเครื่องปกครองเช่นเดียวกัน คุณจะถามไปทำไม เราก็พูดกันเพื่องานมาเมื่อกี้ เราพูดกันว่าอย่างไร อาตมายังไม่เห็นทันลิ้มแม้จะเป็นคนขี้หลงลืม เรื่องเหล่านี้แบบแผนตำรับตำราก็มีอยู่แล้ว จะถามและถกเถียงกันไปทำไม ผู้ประสงค์จุดหมายปลายทางที่ถูกต้องแน่นอนก็ปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยที่สอนไว้เท่านั้น ไม่ริคิดอ่านและปฏิบัติไปนอกกลุ่มนอกทาง ปัญหาต่างๆ ที่ก่อความไม่สงบก็ไม่เกิดขึ้น อวัยวะส่วนที่ไม่คันไม่ควรไปริเกาให้หนังที่ตีๆ ถลอก ส่วนที่คันรีบใส่ยาขี้ผึ้งตราพระ และถูให้ยาเข้าผิวหนังจะได้หายคันอยู่สบาย

หลักพระธรรมวินัยมีอย่างไร ควรปฏิบัติไปตาม อย่าไปหาความคิดอ่านและปฏิบัติแยกศาสนาธรรมของพระพุทธเจ้าผู้เป็นบรมศาสดาที่ทรงบัญญัติไว้แล้วไม่รู้ถอน ที่ไม่ทรงสอนไว้ ไม่ริขึ้นจะกระเทือนฝั่ คือศาสดาผู้ทรงสอนด้วยพระปรีชาอันฉลาด แหุลมคมและมีพระเมตตาดต่อมวลสัตว์อยู่ในหมวดธรรมทุกบททุกบาท ทรงรู้ทั้งฐานะที่ควรเป็นไปได้ และฐานะที่ไม่ควรเป็นไปได้ การสอนโลกก็ทรงสอนไปตามฐานะและฐานะ ไม่ทรงฝืนหลักทั้งสองนี้ ผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระองค์ก็จำต้องเล็งหลักธรรมทั้งสองนี้เช่นกัน ไม่เช่นนั้นก็จะกระเทือนฝั่ (ความสงบสุขในวงศาสนา) กลายเป็นน้ำขุ่นมัวที่เต็มไปด้วย

ด้วยโคลนตม ใช้ประโยชน์ไม่ดีและสมบูรณ์พอ พระพุทธเจ้าทรงวางศาสนาไว้เพื่อหมู่ชน คือส่วนรวม ผู้ปฏิบัติทั้งหลายแม้จะบำเพ็ญเพื่อตัวเอง โดยเฉพาะในเบื้องต้น แต่ก็เพื่อส่วนรวมในวาระต่อไปอยู่นั่นแล

ดังนั้นการปฏิบัติธรรม นักพรตจึงควรคำนึงถึงหลักอันถูกต้องตายตัวเพื่อตนและผู้คอยยึดจะไม่ผิดพลาดและระบดไปทั่วทุกหนทุกแห่งให้ผิดไปตามๆ กัน เพราะการทำเพื่อตัวเป็นสาเหตุ แต่การทำเพื่อธาตุขันธ์ไม่ว่าผู้ใด จำต้องถือเป็นความจำเป็น แม้แต่คนที่ไม่สนใจกับศาสนาเลย ก็จำต้องทำเพื่อขันธ์กันทั่วโลก เพราะธาตุขันธ์เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ที่จำต้องปฏิบัติตาม สิ่งใดที่แสดงต่อธาตุขันธ์ สิ่งนั้นคือเครื่องปั้นทอนและทำลายธาตุขันธ์และชีวิต ซึ่งจะต้องระวังกันเป็นประจำ

การไม่รับประทานเนื้อสัตว์ทุกประเภทเพื่อธาตุขันธ์ หรือเพื่อการบำเพ็ญจิตใจอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่าง มีส่วนผิถูกอย่างไรหรือไม่ท่าน

ไม่ว่าจะเพื่อธาตุหรือเพื่อบำเพ็ญทางจิตใจ ไม่มีอะไรผิด เพราะไม่ได้ทำเพื่อเป็นการโฆษณาชวนเชื่อต่างๆ ไป และไม่ได้ทำเพื่ออวดดีหรือเพื่อประท้วงใคร แต่ไม่ถือเป็นการถูกต้องด้วยการชักชวนคนอื่นให้ทำตามเพื่อเป็นแบบฉบับว่า ต้องมั่งสิริวิติจึงจะถูก รับประทานเนื้อสัตว์ทุกประเภทต้องเป็นผิดทั้งนั้น ดังนี้

ก็เมื่อตนทำเกิดประโยชน์แล้วชักชวนให้คนอื่นทำตาม ทำไมจะผิด ถ้าเช่นนั้น พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพระองค์จนได้รับผลเป็นที่พอพระทัย แล้วนำธรรมนั้นมาสอนโลกจะไม่ผิดไปหรือท่าน

นี่ไม่ใช่โรคหวัดที่จะเชื่อคำโฆษณาของนักขายยานัตถ์ไปเสียทุกคำ ว่าท่านเป็นหวัดคัดจมูก ให้นัตถ์ยานัตถ์หมอนั้นๆ ท่านจะหายทันที่ดังนี้ แต่นี่มันเป็นคนละโรคคนละนิสัย ซึ่งจะต้องแสวงหาหาชนิดต่างๆ กันมารักษาด้วยวิธีที่ต่างกันจึงจะหาย มิใช่จะรอคอยเฉพาะยานัตถ์ทำเดียว ถ้าเป็นโรคชนิดเดียวกันก็ควรแก่การชักชวนให้รักษาด้วยวิธีเดียวกัน ไม่ว่าเฉพาะแต่มั่งสิริวิติ แม้อาหารประเภทเนื้อ ปลา ธาตุนิยมยังไม่

เหมือนกัน ท่านจึงสอนไว้ว่า อาหารสัปายะ อาหารเป็นที่สบายตามธาตุนิยมเป็นรายๆ ไป มังสรีรติเป็นเรื่องราวชั้นและจิตใจของแต่ละบุคคลเป็นรายๆ ไปเท่านั้น มิใช่ส่วนใหญ่ และส่วนรวมที่จะชักชวนหรือโฆษณาทั่วๆ ไป ส่วนอาหารประเภททั่วไป เว้นเนื้อที่ทรงบัญญัติห้ามสับอย่าง และอุทิสมังสะสามอย่างนั้นเสีย เป็นอาหารประเภทที่ควรแก่ธาตุชั้นและอวัยวะของผู้ไม่แสดงกับโรคทั่วๆ ไป อื่นๆ คุณไม่ควรนำยานัตถ์ของคุณหลวงบันลือวาทะศิลป์มาแทรกกับยาของนายแพทย์ปริญญาเอก เพราะยาคุณหลวงคนนี้อยู่ในการแพทย์ยังมิได้รับรองคุณภาพและพิษภัยโดยเอกฉันท์มิใช่หรือ ถ้ายังโปรดเก็บรอไว้ก่อน เดี่ยวคุณหลวงทราบเข้า ท่านจะดูเอา เพราะเป็นยาเฉพาะท่าน

ยานัตถ์อะไร ของคุณหลวงอะไร และที่ไหน ผมยังไม่เข้าใจ ท่านหมายความว่าอย่างไร

ผู้ได้รับประโยชน์ในการบำเพ็ญใจเป็นรายๆ ด้วยมังสรีรติวิธี คุณไม่ควรนำมาแทรกกับธรรมของพระพุทธเจ้าที่เป็นธรรมสอนโลกทั้งไตรภพ ธรรมเหล่านี้เป็นที่เกิดทุนอย่างยิ่ง และควรที่องค์พระพุทธเจ้าที่ทรงพระเมตตาจะนำมาประพรมโลกให้พ้นจากการสลับไสลด้วยยาพิษต่างๆ ที่สุดคมอยู่ตลอดเวลา ประโยชน์จากมังสรีรติมีอยู่บ้างเป็นรายๆ กับประโยชน์ในการสอนธรรมของพระพุทธเจ้า ต่างกันทั้งคุณภาพและการรับรอง ถ้าจะเทียบกับสภา ฝ่ายหนึ่งเป็นเพียงสภาหนูเท่านั้น แต่อีกฝ่ายหนึ่งเป็นชั้นสภาแมว ซึ่งเป็นคนละโลก ดังนั้นจึงไม่ควรนำมาคละเคล้าหรือแข่งกัน คุณเห็นจะพอเข้าใจ เท่าที่เรียนให้ทราบนี้

ที่นี้ผมพอเข้าใจบ้างแล้ว แต่ยังสงสัยอีกตอนหนึ่ง คือผู้ที่ไม่ฆ่าสัตว์ แต่ยังรับประทานเนื้อสัตว์อยู่ จะไม่เป็นการอำนวยการให้เขาฆ่าสัตว์โดยทางอ้อมอยู่หรือ

จะอำนวยการหรือไม่ รวพุดกันทีหลัง คุณจะขัดข้องไหม

ไม่ขัดข้อง ตามแต่ท่านสะดวก

อาตมาขอเรียนถามคุณบ้าง สมมุติว่าคุณเป็นพระ มีผู้นำสิ่งของมาถวาย จะเป็นของฉันหรือของใช้ก็ตาม ตามกาลของสิ่งนั้นๆ คุณจะรับและฉันสิ่งของเหล่านั้นไหม

ผมเป็นพระซึ่งเป็นเพศที่อาศัยชาวบ้านเป็นอยู่ ก็จำต้องรับฉันและใช้สอยให้เขาได้บุญบ้าง นอกจากผิดวินัยจะรับไม่ได้

คุณแน่ใจไหมว่าเป็นสิ่งของที่เขาได้มาให้ทานคุณด้วยความบริสุทธิ์จริงๆ หรือไปเที่ยวคดโกง ปล้นจี้ ขโมยเขามา

ผมก็ทราบไม่ได้ว่าเขาได้มาด้วยวิธีใด แต่ผมก็ถือว่าเขาให้มาด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์ ผมก็รับด้วยความบริสุทธิ์ ไม่เห็นผิดที่ตรงไหน ถ้าผิดจริงๆ พระที่อาศัยชาวบ้านก็เป็นพระไปไม่ได้ ต้องอดตายกันทั้งประเทศ ไม่มีพระเหลืออยู่ค้างวัดแม้แต่องค์เดียว เพราะที่เขานำมาให้ทาน เราจะไปมีทางทราบได้อย่างไร

ทีนี้เพื่อจะไปถูกรายที่ได้มาให้ทานเราด้วยความไม่บริสุทธิ์ เราไม่เป็นขโมย แต่รับและฉันสิ่งของของเขา จะไม่เป็นการอำนวยการให้เขามีกำลังใจทำทุจริตทางอ้อมหรือ

อำนวยการหรือไม่ ใครจะไปทราบได้ละท่าน เพราะพระกับฆราวาสมันอยู่กันคนละมุมโลกนี้ ถ้าเขามาอยู่ในวัดหรือในกุฏิเดียวกันกับเรา เราก็พอมีทางทราบและห้ามเขาได้ ไม่ให้รับสิ่งของของเขาก็ได้ นี่มันสุดวิสัยที่พระจะไปสอดรู้เรื่องของโลกทุกแห่งทุกมุมเดียวเขาจะหาว่าเป็นพระจรจัด พระนักสืบ พระนักเลง พระนักเที่ยวและเกี้ยวสีกาเข้าอีกเรื่องก็ไปใหญ่ ผมถือเสียว่าความทุจริตทุกประเภทที่โลกเขาทำก็เป็นเรื่องของเขา ความสุจริตทุกประเภทที่เราทำก็เป็นเรื่องของเรา มันคนละเรื่อง จะนำมาเคล้ากันทำไม ถ้าขึ้นนำมาเคล้ากันแล้ว จะไม่มีใครดีในโลกแม้แต่คนเดียว ต้องเป็นคนผสมเช่นเดียวกับวัตถุมผสมอื่นๆ นั่นเอง ผมเห็นอย่างนี้จะถูกหรือผิดก็สุดวิสัย แต่จะเอาผมคนดีกับเขาคอนขวามาผสมให้เน่าเหม็นเป็นอันเดียวกัน นั้นผมไม่ยอมเด็ดขาด เพราะการทำเช่นนั้นก็เท่ากับจับเอาผมคนเป็นซึ่งยังมีชีวิตอยู่เข้าไปอยู่ในโลงฝังกับคนตายที่เป็นผีไปแล้ว ซึ่งผิดวิสัยจะเป็นไปได้

ที่นี้คุณพอทราบได้ไหมในปัญหาที่คุณถามอาตมา ซึ่งขอรอไว้อย่างไม่ได้ตอบนั้นกับปัญหาที่อาตมาเรียนถามคุณ ทั้งสองเงื่อนไขพอเข้ารูปกันได้ไหม หรือคุณยังสงสัยอะไรอีก เชิญพูดได้ไม่ต้องเกรงใจ

ท่านจะตอบหรือไม่ตอบ ผมก็หมดความสงสัยไปแล้ว เพราะการฆ่าหรืออะไรต่างๆ นั้นเป็นเรื่องของโลกซึ่งไม่มีประมาณ ใครจะไปตามรู้ตามเห็นเขาได้ ขึ้นตามไปหลายๆ เดียวก็จะถูกห้ามไม่ให้ใช้รองเท้ากระเป๋าทันสัตรี และสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับอวัยวะของสัตว์ทุกประเภทอีก เรื่องก็จะยุ่งกันใหญ่ ผมต้องกราบขอบพระคุณท่านที่มารบกวนให้ท่านเสียเวลามากจนเกินควร

พระฝรั่งเดิมที่ท่านถือคริสต์ศาสนามิใช่หรือ ท่านคิดอย่างไรจึงได้หันเข้ามานับถือพระพุทธศาสนา และบวชเป็นพระฝรั่งในศาสนาพุทธเรา

ใช่ ท่านเป็นนักค้นคว้าศาสนาและเป็นผู้เหตุผล ทราบว่าท่านค้นคว้าศาสนาต่างๆ อยู่นานแต่ยังไม่พอใจ โดยเห็นว่าศาสนาต่างๆ มีเหตุผลไม่สมบูรณ์ จึงได้หันเข้ามาค้นคว้าพุทธศาสนา และได้เห็นเหตุผลของศาสนาที่สมบูรณ์ ทั้งขั้นต่ำ ขั้นกลาง และขั้นสูงของศาสนา ไม่ขัดแย้งใจ จึงเกิดศรัทธาความเชื่อเลื่อมใส และสละการงานทางฆราวาส มาบวชจนกลายเป็นพระฝรั่งเรื่อยมา ถึงทุกวันนี้ท่านไปบิณฑบาตที่ไหน รู้สึกมีคนจ้องมองดูท่านจนผิดสังเกตทั้งผู้ใหญ่และเด็ก เฉพาะเด็กๆ อดพูดไม่ได้ขณะที่เห็นท่านเดินผ่านไป ต้องพูดว่าพระฝรั่งมาแล้ว พระฝรั่งมาแล้ว ใส่บาตรท่าน ดังนี้เสมอ ไม่ที่บ้านนอก ในเมือง เมืองใหญ่ เมืองเล็ก เวลาท่านเดินไปตามถนนด้วยกิจธุระต่างๆ ก็เช่นกัน นิสัยของเด็กปากเประกว่าผู้ใหญ่มาก และพูดออกมาจากความรู้สึกตามสบาย ไม่มีอคติเคียดหรือเงื่อนไขภายในใจ ไม่ว่าเด็กที่ไหนเหมือนกันหมด พอมองเห็นต้องเประออกมาทันทีโดยไม่สนใจว่าคิดหรือว่าจะอะไรให้เขา ทั้งๆ ที่พระฝรั่งเองก็ได้ยินและเข้าใจคำพูดของเด็ก ท่านมีอัธยาศัย บางครั้งทั้งยิ้มทั้งพูดออกมาว่า เด็กพูดว่า พระฝรั่ง

มา และพระฝรั่งก็มาจริงๆ ดังที่เด็กพูดดังนี้ เวลามีโอกาส อาจารย์ก็ได้อธิบายนิสัยของคนไทยให้ท่านฟังว่า คนไทยมีนิสัยเอ็นดูสงสารคนต่างชาติที่เป็นนักบวช เช่น ชาวยุโรป คนไทยสงสารมากกว่าชาวเอเชียด้วยกัน ชอบทำบุญให้ท่านด้วย ชอบกราบไหว้ ชอบให้ความอนุเคราะห์ทุกทางเท่าที่สามารถ ชอบเคารพเลื่อมใส ผิดกับพระที่เป็นชาวเอเชียด้วยกันอยู่มาก ไปในที่บางแห่งที่คนยังไม่รู้จักกับอาจารย์ เขาเห็นพระฝรั่งเดินตามหลังอาจารย์ รีบทำกุฏิก็จะใส่บาตรท่าน บางรายที่เป็นชนชั้นเฉพาะซึ่งออกมายืนรออยู่ในที่ต่างๆ พอมองเห็นพระฝรั่งเดินตามหลังเรามา ตาเขาจับจ้องย่องกายเตรียมจะใส่บาตรท่าน อาจารย์ก็ให้สัญญาณท่านเพื่อทราบอภัยด้วย และรับบาตรทานเขา เพราะตามปกติก็เคยทำอย่างนั้นอยู่แล้ว ถ้าสิ่งของไม่ครบ ก็ให้ใส่บาตรองค์ตามหลัง ไม่ว่าจะเป็นพระฝรั่งหรือพระไทยที่ไปด้วย ทุกวันนี้ท่านทราบนิสัยคนไทยได้ว่าเลื่อมใสพระฝรั่ง

เมื่อท่านหันมานับถือพระพุทธศาสนาแล้ว พ่อแม่ของท่านไม่เสียใจหรือ ทำไมพ่อแม่จึงยินยอมให้ท่านนับถือและบวชในพระพุทธศาสนาเล่า

จะเสียใจไปทำไม เพราะพระพุทธศาสนาไม่ใช่โรงฆ่าสัตว์ โรงต้มตุ๋นมนุษย์ที่จะคอยฆ่าและต้มยำเฉพาะลูกฝรั่งมั่งคั่ง อันเป็นเหตุให้พ่อแม่ของพระฝรั่งกลัวกัน ความจริงก็คือโรงงานหล่อหลอมคนให้เป็นคนดีมาจนนับไม่ถ้วนแล้ว ไม่มีอะไรเสียหายเพราะพระพุทธศาสนาแม้แต่บิดพอกจะกลัวกัน ที่ไม่ห้ามก็เพราะพ่อแม่ของพระฝรั่งก็ต้องการเป็นคนดี และปรารถนาอยากให้ลูกของตัวเองเป็นคนดีอยู่แล้ว เมื่อเห็นลูกหันมานับถือพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นแหล่งแห่งความดีทั้งมวลและประพฤติตนให้ดีตามหลักศาสนา ก็ควรจะยินดีด้วย สมกับเป็นพ่อแม่ที่มีเหตุผล ถ้าเป็นคุณก็จะเห็นอย่างไร เพราะเหตุผลก็ลงที่นั่นอยู่แล้ว

ผมต้องเห็นอย่างนั้น ที่นี้การสวดมนต์หรืออะไรตามแบบพระไทยเรา ท่านสวดได้ไหม และสวดถูกต้องตามบาลีเหมือนพระไทยไหม

ท่านก็สวดได้บ้างพอสมควร แต่จะให้ถูกทุกอักขรฐานการณ์ก็ย่อมเป็นไปได้ยาก แต่ก็ไม่ผิดไปเสียจริงๆ เพียงเพี้ยนไปบ้างเป็นบางตัว เราน่าเห็นใจท่านที่พยายามสวดให้

ถูกแต่ก็ผิดไปจนได้ คงเป็นทำนองพวกเราพูดภาษาอังกฤษ แม้จะพยายามอย่างเต็มที่ ก็ยังเพี้ยนไปจนได้

**สมัยโบราณกับสมัยทุกวันนี้ ท่านเข้าใจว่าสมัยไหนที่ศาสนาเจริญกว่ากัน เว้น
ครั้งพุทธกาลกับถัดมาที่พระสาวกอรหันต์ยังมีอยู่มากและเป็นผู้นำนั้นเสีย**

อาจารย์ก็ไม่ทราบว่าจะสมัยโบราณท่านปฏิบัติกันอย่างไร แม้สมัยทุกวันนี้ทั่วประเทศไทยเรายังแบ่งออกเป็นภาคเป็นจังหวัด กลายเป็นหลายภาคหลายจังหวัด ศาสนาก็ยังแบ่งออกเป็นสองภาค คือสมณะและวิปัสสนา ในจังหวัดต่างๆ นั้น จังหวัดใดที่สมณะและวิปัสสนาเจริญ และจังหวัดใดที่สมณะและวิปัสสนาเสื่อมโทรม จังหวัดใดสมณะเจริญแต่วิปัสสนาเสื่อม หรือไม่มีวิปัสสนาเลย จังหวัดใดที่วิปัสสนาเจริญแต่สมณะเสื่อม นี่เป็นภาคปฏิบัติทางใจซึ่งเป็นแง่หนึ่งของศาสนา ยังอีกแขนงหนึ่งคือ คันถธุระ เกี่ยวกับการศึกษาร้อยกรอง หรือจะเรียกออกไปอีกจากหลักใหญ่คือศาสนาก็ได้ เรียกปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ขยายความย่อๆ ว่า **ปริยัติ** ได้แก่ การศึกษาตามหลักศาสนา เพื่อให้รู้เรื่องทั้งคันถธุระและวิปัสสนาธุระว่าทำวิธีใดจึงจะถูกต้องตามแนวทางที่ท่านสอนไว้ เป็นต้น **ปฏิบัติ** ได้แก่ การปฏิบัติตามที่เรียนรู้ไม่ให้ผิดจากเข็มทางเดินของธรรมด้วยสุปฏิบัตินี้ เป็นต้น และ **ปฏิเวธ** คือ ความรู้ภายในใจจากการปฏิบัติเป็นขั้นๆ จนถึงขั้นรู้แจ้งแทงตลอดกิเลสและบาปกรรมซึ่งมีอยู่ในใจ ไม่มีสิ่งรกรุงรังเหล่านี้เหลืออยู่แม้นิดพอเป็นเชื้อสมมุติอันเป็นสาเหตุให้ปรากฏเป็นภพชาติขึ้นมาทีใจอีกต่อไป หลักศาสนาที่กล่าวนี้ไปเจริญและเสื่อมอยู่ที่บ้านใด เมืองใด และบุคคลผู้ใด ในเวลาใดบ้าง จนเข้ามาถึงตัวเราเอง นับแต่เป็นเด็กขึ้นมาถึงหนุ่มสาวเฒ่าแก่ วัยใด และเวลาใดบ้าง เราได้ทำศาสนาให้เจริญหรือให้เสื่อมหรือว่าไม่มีศาสนาอยู่ในใจเลยตลอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ ถ้าไม่สามารถจะทราบเรื่องศาสนาเจริญหรือเสื่อมโทรมในส่วนใหญ่ได้ ก็ควรทราบในส่วนย่อยคือตัวของเราเองก็ยังมีดี ถ้าไม่ทราบอะไรเสียเลย ก็รู้สึกว่าจะมองข้ามตัวไปมาก ที่นี้การหวังความสุขความสมหวัง ถ้าไม่ได้จากตัวซึ่งเป็นหลักใหญ่และสำคัญยิ่ง ก็น่ากลัวจะไม่มีทางได้จากอะไร เพราะการมองดูเดือนดาวบนฟ้าต่างๆ ที่ไม่ลืมหูลืมตานี้ รู้สึกจะสุดวิสัยที่จะให้เห็นได้ นอกจากคนลืมหูลืมตามองไปในวิสัยของสายตาที่สามารถ ต้องเห็น

ได้ไม่ผิดวิสัย ความสุขความเจริญซึ่งเปรียบเหมือนเดือนดาว ย่อมเป็นวิสัยของคนที่ไม่มองข้ามตน แต่เป็นสิ่งที่สุวิสัยของคนลืมนตนจะได้ประสบเหมือนโลกเขา ว่าอย่างไรคุณอาจารย์ไม่สามารถเรียนคุณได้ว่า ศาสนาเจริญในสมัยไหนมากกว่ากัน ขอมอบให้คุณนำไปพิจารณาแล้วแก้ไขและตัดสินใจเองจะดีกว่าคอยลมหายใจจากคนอื่น ซึ่งอาจจะผิดหวังตลอดไปก็ได้

เท่าที่ทราบมาเป็นยุคๆ ก็ยังไม่ปรากฏว่ามีพระฝรั่งมังค่ามาสนใจและบวชในพระพุทธศาสนาเราเหมือนสมัยปัจจุบันนี้ ผมจึงเข้าใจเอาว่าสมัยนี้ศาสนาเจริญกว่าสมัยโบราณ เพราะมีฝรั่งมาบวชในศาสนา มากจนผิดปกติ

ส่วนจำพวกที่มาทำให้ศาสนาเสื่อม หรือทำลายศาสนาออกจากหัวใจประชาชนคนไทยเรานั้นจะมีบ้างไหม หรือจะมีเฉพาะจำพวกที่เข้ามาส่งเสริมทำเดียว อาจารย์อยู่แต่ในวัดไม่ค่อยมีโอกาสทราบเรื่องโลก จึงเรียนถามคุณผู้จัดเจนในทางนี้อยู่แล้ว คงทราบได้ดี และต้องขออภัยด้วยหากถามไม่เข้าเรื่อง

ตอนนี้ผมก็ไม่ได้สังเกตเท่าไรนัก แม้จะเคยพบเคยเห็นก็ไม่ได้สะดุดใจที่เกี่ยวกับคนผู้นับถือศาสนาและศาสนาว่าจะมีส่วนเสียหายไปด้วย แต่พอท่านถามขึ้นมา ผมจึงระลึกได้ว่าอาจมีส่วนเหมือนกัน หรืออาจมีจำนวนมากกว่าฝ่ายเข้ามาส่งเสริมก็เป็นได้ เราพอจะทราบได้ว่าแต่ก่อนสมัยปู่ย่าตาทวด เราไม่เคยได้ยินว่ามีการเปลี่ยนผัวเปลี่ยนเมียกัน แต่มาทุกวันนี้รู้สึกจะถือเป็นเรื่องธรรมดาๆ ของอุบายการหาเงินไปเสียมาก ไม่เฉพาะผู้ที่มีครอบครัวประเภทนั้นเพียงเท่านั้น แม้ผู้ที่ยังไม่มีครอบครัว ก็รู้สึกว่ายิงเปลี่ยนได้ง่ายและรวดเร็วทันใจยิ่งกว่าการเปลี่ยนเสื้อเปลี่ยนผ้าเป็นไหนๆ วันหนึ่งคิ่นหนึ่งเปลี่ยนได้ตั้งหลายๆ ชุด และเปลี่ยนได้โดยไม่มียกกลางวันกลางคืน ยืนรอนั่งคอยเปลี่ยนอยู่ตามสถานที่ต่างๆ เป็นหมู่ๆ พวกๆ เหมือนชาวประมงที่เกี่ยวหาปลา กันพากันกำเรืออุตริหาอาชีพนี้นี้มากขึ้น แบบมองดูแล้วนับไม่ถ้วนและไม่นิยมนวัย แต่ล้วนเตรียมรอจะเปลี่ยนชุดอยู่แล้วทั้งนั้น ท่านเดินไปตามถนนหนทางไม่สะดุดตาบ้างหรือ ที่พวกชาวประมงเดินพ่วงแหและอวนเกี่ยวหาปลา กันเป็นทิวแถวโดยไม่สนใจกับโลกที่มีศีลธรรมและรู้จักดี ชั่ว ต่ำ สูง จะทำหนิตีเตียนอย่างไรบ้าง ศีลธรรมที่เคยมีประจำ

มนุษย์ประจำโลกเลยหลุดลอยไปเสียหมด เหลืออยู่เพียงเรือนร่างซึ่งไม่ผิดอะไรกับสัตว์ที่ไม่รู้จักดีศรีดีชั่วอะไร เพราะสิ่งที่มีคุณค่าคือศีลธรรมประจำความประพฤติ อรรถาัยของมนุษย์ได้สลายไปหมด ตอนนี้อย่างถูกกับจุดที่กำลังเป็นอยู่ทีเดียว ท่านไปทราบได้อย่างไรเพราะอยู่แต่ในวัด ไม่เห็นมีโอกาสได้ไปเที่ยวตามสถานที่ที่รุ่มรวยต่างๆ เพราะท่านเป็นพระ

ถ้าอาจารย์พอมีทางทราบได้ ก็จะมาเรียนถามคุณให้เสียเวลาทำไม เท่าที่เรียนถามก็เพราะไม่ทราบ เป็นเพียงเคยอ่านหนังสือพุทธประวัติที่พระพุทธเจ้าทรงรำพึงหาทางพ้นทุกข์ตอนกำลังบำเพ็ญว่า เมื่อมีร้อนก็ต้องมีเย็น ขณะเดียวกันเมื่อมีดีก็อาจจะมีส่วนด้วยกันนี้ เมื่อเห็นฝรั่งเข้ามาสนใจและบวชในพุทธศาสนาเพื่อบำเพ็ญความดีและเสริมเกียรติเมืองไทย ซึ่งเป็นเมืองแดนพระพุทธศาสนามากขึ้น ก็เป็นเหตุให้คิดถึงความเสี่ยงภัยซึ่งอาจตามมาเป็นของคู่กัน จึงได้เรียนถามคุณแบบสุ่มเดาไปอย่างนั้นเอง ถ้าคำถามอาจจะเป็นประโยชน์แก่โลกได้บ้าง อาจารย์ก็สาธุด้วย

ผมแน่ใจว่าต้องเป็นประโยชน์แก่โลกไม่สงสัย เพราะคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไม่เคยเป็นภัยแก่โลกแต่ไหนแต่ไรมา นอกจากผู้สนใจใคร่ต่อความดีงามจะยังไม่เข้าใจความหมายของธรรมที่สั่งสอนเพื่อสิ่งดีงามโดยตรงเท่านั้น จึงอาจไม่มองเห็นธรรมเป็นของสำคัญเท่าความทะเยอทะยานอยากอันร่อแร่ก่อความหายนะแก่ตนอยู่ทุกขณะที่ได้อีกก็อาจเป็นได้ จึงมีทางเสียได้เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เมื่อได้อาศัยหลักธรรมเป็นเครื่องชี้แนวทางผิด ถูก ดี ชั่ว ก็พอมีทางหลีกเลี่ยงจากความหายนะได้ เพราะคนเรามีได้มุ่งเจตนาเพื่อจะทำลายตน เมื่อทางหลีกเลี่ยงยังมีพอเดินได้อยู่ทางหลีกเลี่ยงทุกซอกก็คือธรรมเครื่องรังใจไม่ให้ไปเป็นไปตามความทะเยอทะยานเท่าเดียว ให้มีการหักห้ามบ้างก็พอมีทางคิด ที่ผมเป็นห่วงมากก็พวกเด็กวัยรุ่นและหนุ่มๆ สาวๆ ซึ่งกำลังล่อแหลมต่อความหายนะอยู่มาก ที่เราพูดมาตอนนี้ก็เพื่อประโยชน์แก่ลูกหลานบ้านเมืองอันเป็นที่รักสงวนอย่างยิ่งของเรา เพื่อเขาจะพอมีทางคิดและปรับปรุงตัวให้ทันกับเหตุการณ์ซึ่งกำลังคับขันสำหรับเด็กอยู่ในวัยคะนองพอให้มีขอบเขตเท่าที่ควร สมกับเมืองไทยเป็นเมืองลูกศิษย์พระตถาคตผู้ฉลาดในเหตุการณ์ต่างๆ ไป

ที่อาจารย์ไม่แน่ใจก็เพราะโลกมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวัตถุและความ
ประพฤติ อรรถาัยของคนทั้งโลกซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดมามีได้หยุดยั้ง แต่ธรรม
ยังอยู่คงเดิมมิได้เปลี่ยนแปลงไปตามโลกเสียบ้าง พอให้เข้ากับโลกซึ่งมีทั้งสมัยเก่า
และสมัยใหม่ ธรรมก็ควรมีสมัยเก่าและสมัยใหม่บ้าง เพื่อผู้ต้องการจะได้เลือกเอา
ตามความชอบใจ คุณจะมีความเห็นอย่างไรบ้างช่วยคิดด้วย

ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงธรรมให้เป็นไปตามโลกสมัยจรวดดาวเทียมนี้ด้วยแล้ว
อย่างไรธรรมต้องตายแน่ๆ ท่าน ไม่มีวันจะวิ่งทันโลกได้เด็ดขาด เพราะโลกมันวิ่งเร็วยิ่ง
กว่าจรวดดาวเทียมตั้งร้อยเท่าพันเท่าทวีคูณ ไม่มีอะไรในโลกจะวิ่งเร็วยิ่งกว่าโลกสมัย
ปัจจุบัน ท่านลองคิดดู ผู้ประพฤติธรรมเข้าวัดฟังธรรมยังถูกพัดผันจากลมประพฤตจรวด
ดาวเทียมว่าช้าจนเกินกาล นานจนล้าสมัย อะไรไม่ทันเขา ก็ยิ่งจะเปลี่ยนแปลงธรรมให้
วิ่งตามโลกด้วยแล้ว ผมว่าต้องจมไปเลย เพราะโลกเวลานี้ถ้าเป็นน้ำก็กำลังไหลเชี่ยวจัด
ถ้าเป็นลมก็กำลังเข้าซัดมรสุม อะไรปลิวเข้าไปในบริเวณนั้น ต้องพลอยปลิวอ่อนไปตาม
น้ำตามลมไม่มีวันกลับคืนมาได้แน่ ผู้ที่พยายามหาทางหลบหลีกได้บ้างก็พอจะมีความ
ปลอดภัย แต่ผู้ที่อวดเก่งกล้าว่าตนมีความสามารถหาญไปเข้าไปในบริเวณนั้น ลำตัวจะต้อง
ขาดกระเด็นออกจากรันครั้งท่อน และปลิวไปคนละทิศละทางอย่างไม่มีอะไรจะต้านทาน
ได้เลย ความเห็นของผมว่าอย่างนี้ ท่านจะมีความเห็นอย่างไร นิมนต์พูดมาได้เลย ต่าง
ช่วยออกความคิดความเห็นเพื่อผู้หวังฟังธรรมจะได้รับความร่มเย็นเท่าที่ควร

อาจารย์ก็มีความเห็นเช่นเดียวกับคุณ เท่าที่พูดถึงการเปลี่ยนแปลงธรรมให้เป็น
ไปตามสมัยเสียบ้าง นั่นเป็นการหยั่งเสียงของคุณว่าจะมีความหนักแน่นต่อธรรมแค่ไหน
เพียงไรเท่านั้น มิได้มีความหมายเพื่อจะตัดทอนธรรมซึ่งเป็นสิ่งเหตุทอนอยู่บนศีระะและ
ชีวิตแม้แต่น้อย เพราะธรรมเป็นที่พึ่งอาศัยทั้งเป็นทั้งตายไม่ยอมห่างเหิน ส่วนคนเรา
แม้จะรักแสนรักแต่ก็เป็นที่พึ่งอาศัยได้ในคราวเป็น แต่พอถึงความตายจำต้องจากกัน
โดยดี ไม่สามารถจะเป็นที่พึ่งอาศัยให้ถึงแดนนรกและสวรรค์นิพพานได้ จำต้องตัดญาติ
ขาดมิตรกันนับแต่ลมหายใจขาดลงเท่านั้น ดังนั้น ผู้หวังฟังธรรมจึงชื่อว่าเป็นผู้มีที่พึ่ง
อันมั่นคงทั้งโลกที่มีชีวิตอยู่และโลกที่ขาดใจไปแล้ว แต่ผู้ขาดธรรมเป็นเครื่องยึดของใจ

ย่อมเป็นเหมือนคนตกน้ำที่ไม่มีที่เกาะพอประทังชีวิต และไม่มีผู้ช่วยเหลือจุดลากขึ้นจากน้ำ มีหวังตายกันทุกราย ฉะนั้น เท่าที่พูดเรื่องฝรั่งจนมาถึงเรื่องของพวกเรา ก็เห็นสมควรยุติเพราะนานมาก เกรงว่าคุณจะเหนื่อยแะ สำหรับอาจารย์พอสู้ได้ ถ้าคุณไม่เหนื่อย

ผมก็เห็นใจท่านที่อุตส่าห์สละเวลาคู่กับผม ซึ่งผมเองก็ไม่ทราบว่คำใดผิดและคำใดถูก แต่พูดไปตามความรู้สึกที่เป็นห่วงตนและประเทศชาติ ตลอดเด็กๆ ลูกหลานที่ยังอ่อนต่อสิ่งยั่วยวนอยู่มาก เกรงว่าจะเสียคน ก็พูดไปบ้างเพื่อประโยชน์แก่เขาผู้จะสืบชาติศาสนาต่อไป ผมขอกราบขอบพระคุณท่านที่เมตตาผมในฐานะลูกศิษย์กับอาจารย์แท้

คำว่า มรรค และ ผล นั้น ทางศาสนาท่านหมายความว่าอย่างไรบ้างคะ ดิฉันยังไม่เข้าใจเท่าที่ควรสมกับเป็นชาวพุทธ

ทางศาสนา ท่านหมายความว่า ทางเดินของการทำงานที่ผู้ทำหวังความถูกต้อง และได้รับผลเป็นที่พอใจ ถ้าเป็นมรรคผลของธรรมในตำรา ก็คือคำชี้แจงวิธีทำหรือวิธีดำเนินว่าทำอย่างไรนั้นๆ ถูก ควรทำอย่างนั้นหรือวิธีนั้น ผลที่ถูกต้องจะแสดงขึ้นมาอย่างนั้นๆ ให้ผู้ทำได้รับผลที่เกิดจากการทำถูกของตนอย่างนั้นๆ ตามลำดับของการทำถูกมากหรือน้อย และทำอย่างนั้นๆ เป็นความผิดควรหยุด ถ้าขึ้นทำผลจะแสดงอย่างนั้นๆ ขึ้นมาให้ผู้ทำได้รับผลที่เกิดจากการทำผิดของตนอย่างนั้นๆ ตามลำดับของการทำผิดมากหรือน้อย ถ้าเป็นมรรคผลของคน ก็คือผู้ทำหรือผู้ดำเนินตามธรรมที่ซื่ออกไว้ เช่น คนให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา บวชเป็นพระเป็นเณร เณร ชี แล้ว ต้องรักษาปฏิบัติ ตามหน้าที่และเพศของตนเป็นประจำ ไม่ให้ผิดพลาดไปจากหลักศีลธรรมที่ตนรักษาและบำเพ็ญอยู่ ผลจะแสดงขึ้นกับตัวผู้ทำให้ได้รับความสุขใจตามลำดับที่ทำได้มากหรือน้อย ถ้าเป็นทางผิด ผู้ทำผิดจำต้องได้รับผลที่ไม่พึงปรารถนาตามลำดับแห่งการทำผิดมากหรือน้อย นี่อธิบายเป็นสองภาค คือภาคมรรคผลในตำรา และภาคมรรคผลของคนผู้ทำตามธรรมในตำรา

ฆราวาสที่ทำมาหาเลี้ยงชีพอยู่ทางโลก จะจัดกิจการที่ทำและผลงานที่ได้รับว่าเป็นมรรคเป็นผลเหมือนทางศาสนาได้ไหม และพอจะสงเคราะห์มรรคผลที่ฆราวาสทำเข้ากับมรรคผลทางศาสนาได้ไหม

จัดเป็นมรรคเป็นผลได้ เพราะพระพุทธเจ้าก็ทรงสั่งสอนโลกเพื่อมรรคเพื่อผล ทั้งมรรคผลทางโลกและมรรคผลทางธรรมอยู่แล้ว นับแต่ตรัสรู้เป็นลำดับมาถึงวันปรินิพพานตลอดทุกวันนี้ และคำว่า มรรค ก็คือทางเดินของงานทุกประเภทที่ชอบธรรมของฆราวาสอยู่แล้ว ผลก็คือรายได้ที่เกิดจากงานที่ทำ จะได้มากหรือน้อยจัดเป็นผลของงานทั้งนั้น จะสงเคราะห์หรือไม่ก็คือมรรคกับผลของฆราวาส ผู้ทำงานจำต้องได้รับผลคือรายได้เป็นเครื่องตอบแทนตามแนวทางแห่งธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้แล้วอยู่โดยดี เช่น ท่านสอนให้มีความขยันหมั่นเพียรในการงานที่ชอบ ซึ่งเป็นทางปิดกั้นความขาดแคลนกันดาร และเป็นทางไหลมาแห่งโภคทรัพย์สมบัติทั้งหลาย ก็คือ สอนให้คนทำงานตามทางมรรคและมีรายได้ตามผลที่บอกไว้ ฉะนั้น จะสงเคราะห์หรือไม่ก็อยู่ในวงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอยู่แล้ว **คุณจะสงเคราะห์ให้เป็นอะไรอีก หรือจะสงเคราะห์ให้เป็นมรรค ผล นิพพาน ด้วยอย่างนั้นหรือ**

เปล่า ไม่ใช่อย่างนั้นค่ะ ดิฉันอยากให้อยู่ในเครือญาติของพระศาสนาเท่านั้นแหละค่ะ ไม่กล้าอาจเอื้อมสูงจนถึงมรรค ผล นิพพาน อะไรหรอกค่ะ ท่านนี้ทำให้ดิฉันละอาย อยู่ๆ ก็เจองานการของฆราวาสมาเป็นนิพพาน

ก็เห็นคุณแสดงความอยากสงเคราะห์เอนักเอาหน้า สงเคราะห์อย่างไรให้ก็ดูเหมือนยังไม่พอใจ อาจารย์ก็มองเห็นอยู่แต่นิพพานเท่านั้นจะเป็นที่พอใจของคุณ ก็เลยจะยกให้คุณไปหมดเสีย แม้นจะไม่ได้ก็ยอมอดเท่านั้นเอง

คำว่า มรรค ผล นั้นมีกี่ประเภทคะ ทั้งส่วนใหญ่และส่วนย่อย ผู้เป็นฆราวาสจะพอปฏิบัติได้บ้างไหม ตลอดเด็กที่มีวัยพอจะรู้และปฏิบัติได้

ส่วนใหญ่มีสี่ ที่เรียกว่า มรรคสี่ ผลสี่ และนิพพานหนึ่ง แต่มีได้อยู่ในวงมรรค และผลเหล่านั้น ส่วนย่อยที่เป็นมรรคเป็นผลของโลกปฏิบัติกันมาประจำชีพและประจำ แผ่นดินนั้นนับไม่ถ้วน เพราะการงานและผลของงานของโลกมีมากจนเหลือจะคณานับ ได้ การปฏิบัติไม่ว่าฆราวาสหญิงชายและเด็กได้ทั้งนั้นไม่มีอะไรขัดข้อง เพราะธรรมมี หลายชั้นตามกำลังความสามารถของแต่ละเพศละวัยจะปฏิบัติบำเพ็ญสำหรับตน สมกับ ว่าเกิดมาเพื่อแสวงหาความสุขความสมหวัง ประกอบกับศาสนาก็สั่งสอนโลกไปสู่จุดคือ ความสุขความสมหวังอยู่แล้ว จึงไม่มีอะไรขัดแย้งกันระหว่างศาสนากับคนทั้งโลก ซึ่งมุ่ง ต่อจุดอันเดียวกัน

มรรคผลส่วนต่างๆ ไปที่เกี่ยวกับฆราวาสผู้ครองเรือน ท่านจะพอมีโอกาส อธิบายให้ฟังได้บ้างไหม ถ้ามี ดิฉันขอกราบรบกวนท่านอนุเคราะห์บ้าง เพื่อฆราวาส จะได้รู้เรื่องของศาสนาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับตนอย่างไรบ้าง

มรรคผลเป็นของแน่นอนตายตัวต่อความมุ่งหวังของโลกอยู่แล้ว จะให้อาจารย์ อธิบายอย่างไรอีก เมื่อก็นี้เราก็พูดกันอยู่แล้วว่า มรรค คือ ทางเดินของการงานและ ความประพฤติอัธยาศัยอันดีงามทุกประเภท ดังนี้ ถ้าต้องการความมั่งคั่งสมบูรณ์ ไม่อยู่แบบอดๆ อยากๆ ก็ต้องเป็นคนขยันหมั่นเพียรในงานที่จะให้เกิดผลเป็นความสุข ถ้าต้องการเป็นคนดี ก็ต้องฝึกหัดความประพฤติจริตนิสัยให้ดี ไม่เป็นคนหัวดีถือรั้น ผลจะเกิดขึ้นกับตัว คือเป็นคนร่าเริงและสวยงามทางความประพฤติทุกด้าน ไม่มีที่ ต้องติ โลกเราถ้าได้คนอย่างที่ว่านี้ไว้ประดับโลก โลกก็จะกลายเป็นสวรรค์วิมานขึ้นมา ในแดนมนุษย์เท่านั้นแล จะไปหาสวรรค์วิมานที่ไหนกันอีก แต่ถ้าความประพฤติและการ งานเหลวแหลกแล้ว อยู่ที่ไหนก็คือผู้ก่อไฟเผาตัวอยู่นั่นเอง ไม่มีความสุข แม้จะถูกจับ ปลดจับผลขึ้นไบบนสวรรค์วิมานชั้นใดและหลังใด ก็จะไปเป็นคนเลวทรมานและอดอยาก บ่นทุกข์บ่นยากอยู่บนสวรรค์วิมานนั้น ไม่มีเวลากินอยู่หลับนอนได้เลยอยู่นั่นเอง ทั้งๆ ที่ คนอื่นเขาสนุกสนานรื่นเริง ชมทิพยสมบัติในวิมานบนสวรรค์ชั้นนั้นๆ ส่วนผู้ไม่มีวิชา เพราะมีแต่ความขี้เกียจ จะไปหาความสุขความสบายมาแต่ที่ไหน ก็คือเจ้าทุกข์อยู่นั่น แล เพราะเป็นคนใช้ประเภทไม่รับยา แม้พระพุทธเจ้าเสด็จมาสอนเอง ก็ทำนองวางยาให้

คนไข้ที่ตายแล้ว ย่าจะไปมีประโยชน์อะไรสำหรับคนตายแล้วเล่า ส่วนผู้สนใจในเหตุผลตามหลักธรรมอยู่แล้ว ย่อมไม่ลำบากในการสั่งสอน มิหนำเรายังสู้ไม่ได้เสียด้วย เช่น ขวาวาสบางคน เวลาบำเพ็ญเพียรอดอาหารตั้ง ๑๕-๑๖ วัน ไม่ยอมรับเลย ทั้งความเพียรในการเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาก็เก่ง กลางวันก็ไม่เห็นพักผ่อนหลับนอนบ้างเลย กลางคืนก็นอนเพียงชั่วโมงสองชั่วโมง เช้าๆ ยังมาทำอาหารถวายพระได้สบายและคล่องแคล่วว่องไว คนดีเรายังสู้ไม่ได้ เมื่อถูกถามถึงการอดอาหาร ก็ตอบได้อย่างมีเหตุผล สมกับศาสนาคือหลักเหตุผลและสอนเพื่อเหตุผลแท้ ผู้ที่เป็นนักทำทานก็เหมือนกัน พุดอะไรออกมาให้ทราบไม่ได้ คอยแต่จะบริจาทานท่าเดียว หมดเท่าไรไม่ว่าแบบถึงไหนถึงกัน ปฏิภาหค คือ ผู้รับทานต้องระวัง ไม่เช่นนั้นจะเอาจริงๆ ไม่คำนึงถึงความสิ้นเปลืองใดๆ ขอแต่ให้สนใจที่อยากทำทาน นียกตัวอย่างมาพอเป็นเครื่องพิจารณาสำหรับคนที่มีศรัทธาและมีเหตุผลต่อตนและผู้อื่นทั้งปัจจุบันและอนาคตอยู่แล้ว ย่อมเป็นคนไม่นิ่งนอนใจทั้งประโยชน์ในปัจจุบันและอนาคต คนเราที่สำคัญยิ่งก็คือ ถ้าใจไม่เอาถ่านแล้ว ก็เหมือนคนไข้หนักเต็มทีที่ไม่มีทางหาย นอกจากจะตายเท่านั้น คุณจะเห็นว่ายอย่างไร โปรดพุดได้ไม่ต้องเกรงใจ

ที่ท่านอธิบายไปนั้น ดิฉันไม่ค้าน แต่คนเรามีนิสัยไม่เหมือนกัน ดังดอกบัวสี่เหล่าที่ท่านเทียบไว้ บางเหล่าก็สั่งสอนง่าย นิดเดียวก็เข้าใจและได้ความขึ้นทันที บางเหล่าก็สอนเพียงสองสามครั้งก็เข้าใจได้ความ ตามเสด็จพระพุทธเจ้าได้ บางเหล่าก็จำต้องตั้งหน้าตั้งตาสอนเอาจริงๆ จนติดปาก เพราะสอนแล้วสอนเล่าอยู่ทำนองนั้น ผู้ฟังก็ชินหู ดูนานๆ ไปก็ชินตา ท่องบ่นไปก็ชินปาก นานไปก็พอได้ความรู้และวิปัสสิบัติ ค่อยเป็นผู้เป็นคนขึ้นมา บางเหล่าก็จมอยู่ในโคลนตมเลย ไม่มีความสามารถโผล่ขึ้นมาได้ ผู้สั่งสอนก็รำคาญจนทนไม่ไหว ตอนนี้ดิฉันเห็นใจท่านผู้ทำการสั่งสอนเพราะสุคติวิสัยที่จะสั่งสอน ส่วนสามเหล่านั้นชี้ท่าน ถ้าไม่มีผู้เมตตาสั่งสอน ปล่อยทิ้งไว้ก็ไร้ผลซึ่งควรจะได้อยู่แล้ว ถ้าได้รับการอบรมสั่งสอนเท่าที่ควร บ้างก็จะแย้มบาน บ้างก็จะโผล่แล้วแย้มบาน บ้างก็จะค่อยโผล่ในวันและเวลาต่อมาแล้วแย้มบานไปเป็นลำดับลำดับ นับว่าจะเป็นประโยชน์แก่โลกอย่างมากมาย ท่านเห็นอย่างไรก็กรุณาไม่ต้องเกรงใจ เพราะดิฉันก็เป็นลูกศิษย์อยู่แล้ว

อาจารย์ก็เห็นดังที่เรียนแล้ว คุณพูดถึงดอกบัวสีเหล่านั้น ก็นับว่าถูกต้องตามที่ พระพุทธเจ้าทรงนำมาเปรียบเทียบมวณมนุษย์ แต่อาจารย์มาติดตัวเองเพราะไม่ทราบว่า จะอยู่ในดอกบัวเหล่าไหน เพื่อไปตกอยู่ในเหล่าที่สีหรือที่ห่านอกบุญเสียแล้ว คุณจะว่า อย่างไร

ท่านหรือจะตกเหล่าที่สีหรือที่ห่า โอโห้แยء ลูกศิษย์แยء ไม่ใช่ท่านแยء แล้วพวก ดิฉันจะตกไปเหล่าไหนเล่า เมื่อท่านเกิดไปตกในเหล่าที่สีที่ห่าเสียแล้ว

ขอมอบให้แต่ละคนไปตัดสินใจเอาเอง คนอื่นเขาไม่กล้ามาตัดสินให้ เพราะกลัวจะ มาตกลึกเหมือนพวกเราเข้าอีก ก็ยิ่งจะแยءไปหลายคน

เอาละค่ะ ถึงท่านจะไม่กล้าตัดสินท่านก็ตาม ดิฉันจะนำไปคิดบัญชีเอาเอง โดย ท่านไม่ต้องเป็นกังวลด้วย ที่ดิฉันเรียนถามเรื่องมรรคและผลซักๆ ซากๆ ก็เนื่องจาก มีความมุ่งหมายอยากให้ท่านอธิบายมรรคและผลของมราวาสให้ฟังเป็นตอนๆ คือ มรรคผลของเด็กเป็นอย่างไร ของหนุ่มสาวเป็นอย่างไร ของคนที่มีครอบครัวแล้ว เป็นอย่างไร ของคนแก่เป็นอย่างไร และมรรคผลของทางราชการงานหลวงเป็น ไร จะควรปฏิบัติอย่างไรจึงจะเป็นมรรคผลที่ควรแก่วัยและหน้าที่ของตนๆ ตลอดประเทศชาติที่มีศาสนาเป็นเครื่องอบรม เพื่อคนจะได้รู้เรื่องศาสนาและปฏิบัติ ให้เหมาะสมกับที่เป็นพุทธศาสนิกชนของโลกที่มีศาสนาประจำชาติ

เด็กประพฤติตนเป็นคนดี มีโอวาทของพ่อแม่และครูอาจารย์เป็นเครื่องปกครอง ไม่ฝ่าฝืน อยู่ในระเบียบข้อบังคับที่ดีของเด็กๆ ไม่เป็นคนหัวดีถือดีแบบสัตว์ไม่มีเจ้าของ ไม่ชอบหัดเที่ยวในสถานที่หายหน้า เป็นคนซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้ปกครองและเพื่อนฝูง ไม่หัดลักเล็กขโมยน้อย เป็นคนขยันหมั่นเพียรต่อการศึกษาและงานอื่นๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ ของตัว เป็นคนชอบประหยัดทรัพย์ไม่ฟุ่มเฟือยหรือสุรุ่ยสุร่าย รู้จักฐานะและวัยของ ตัว เป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตัว รู้จักเคารพผู้ใหญ่ที่สูงอายุและเพื่อนฝูงที่อาวุโสกว่า (อายุ แก่กว่า) ไม่เย่อหยิ่งจองหองเพราะชาติสกุลและสมบัติอันอวย วางตนโดยสม่ำเสมอต่อ

หมู่เพื่อนไม่ถือตัว ไม่ชอบเอาไรต์เอาเปรียบเพื่อนเพราะความเห็นแก่ตัวจนเป็นนิสัย เห็นเพื่อนตกทุกข์ลำบากซึ่งควรจะช่วยเหลือได้ ไม่ดูตายโดยขาดความสนใจ

ที่กล่าวมาเหล่านี้ แต่ละอย่างล้วนเป็นมรรค คือทางเดินอันราบรื่นถึงแก่งแห่งความประพฤติของเด็ก และเป็นผลซึ่งจะตามสนองให้เป็นเด็กดี มีธรรมเป็นหลักใจเป็นที่อบอุ่นแก่เด็ก และพ่อแม่ผู้ปกครองก็เบาใจหายห่วง อันเป็นความสุขสบายทั้งสองฝ่าย นี่คือมรรคผลของเด็กที่ควรดำเนินเพื่อผลอันดีมีความสุขตลอดไป หนุ่มสาวเป็นวัยที่มีคุณค่าและรักสวยรักงาม ควรรักและสงวนตนสมกับตนกำลังเป็นสมบัติอันมีค่าและสวยงามมาก ไม่ชิงสุกก่อนห่าม ไม่ประพฤติตัวในลักษณะขายก่อนซื้อ จะขายไม่ออกเมื่อถึงเวลาขายจริงๆ (เวลาควรจะมีครอบครัว) ประพฤติตัวให้มีขอบเขตและมีหลักใจมั่นคงต่อสิ่งยั่วยวน ไม่หลงเชื่อง่ายและง่ายไม่มีหลักฐานคำประกัน (ยังไม่ได้เป็นคู่พึงเป็นพึ่งตาย) การคบเพื่อนหญิงเพื่อนชายไม่คบในฐานะปล่อยตัว แต่คบในฐานะผู้มีสติและปัญญาอยู่กับตัวทุกเวลาที่คบ คอยสังเกตเล่ห์เหลี่ยมและความเคลื่อนไหวชั่วของเขายู่เสมอไม่นอนใจ สถานที่เรีงรรมยังมลายอย่าหาญเข้าไป โดยคิดว่าตนฉลาดและมีทรัพย์สินมาก เพราะเวลาความฉลาดจะอับแสง ทรัพย์สินจะดับสูญไปในเวลาเช่นนั้น แม้ตัวผู้เป็นเจ้าของก็มองไม่เห็น ปัญญาจะตกอับ ทรัพย์สินจะสูญไป ใจจะเสียหลัก ออกจะหักพัง หาย ตัวจะตายทั้งเป็น และเหินคลั่งไปหมดทั้งตัวและวงศ์สกุล จะคว่ำหาอะไรไม่เจอ เพราะความเลินเล่อปล่อยตัวพาให้ล้มตาย จะกลายเป็นคนหมดความหมายลงในเวลานั้น โดยไม่คาดฝัน ฉะนั้น จึงควรพากันเตรียมทำนากลัวไว้ก่อน นั้นแลจัดเป็นความฉลาดอันแหลมคม เป็นคนดีอันแสนลึก นึกขึ้นมาเวลาใดก็ภูมิใจ ปัจจุบันก็สวยสด อนาคตก็แจ่มใส ไปที่ไหนก็ไม่จน เพราะสติปัญญามีอยู่กับทุกคน เราค้นหาต้องเจอทุกเวลาที่ต้องการ ท่านที่เป็นหนุ่มสาว ถ้าต้องการชาวศรีวิไลประดับตัว โปรดสนใจในมรรค คือทางเดินอันดีเยี่ยมของหนุ่มสาว ที่แสดงมานี้ผลตอบสนองต้องมีสุขสมบัติไม่ขัดสน จะดำรงตนเป็นสุขทุกทิวาราตรีไม่สงสัย ตามนัยที่แสดงมาในมรรคผลของหนุ่มสาว ก็สมควรเวลาพายุติเพียงเท่านี้

ชายหญิงที่มีครอบครัวเป็นหลักฐานแล้ว ทางที่ถูกต้องและดีงามก็คือต่างคนต่างพยายามส่งเสริมหลักฐานของตนให้มีความแน่นหนามั่นคงยิ่งๆ ขึ้นไป ไม่บันทอนบ่อนทำลายสมบัติ (คู่ครองและสมบัติอื่นๆ) ที่มีอยู่แล้วให้โยกคลอนโอนเอน ต่างคนต่างวิ่งเต้นชวนชวาทหารายได้เพื่อค้ำจุนและส่งเสริมครอบครัวให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง และระวังอย่าเหยียบย่ำลำต้นโค่นทำลายรากฐานของครอบครัว คือไม่ดูถูกเหยียดหยามคู่ครอง แม้จะเป็นคนจนคนโง่เขลาเบาความคิดและมาจากสกุลใดก็ตาม ไม่ควรถือขึ้นมาเหยียบย่ำอันเป็นการทำลายศักดิ์ศรีและวงศ์สกุลของกันและกัน ซึ่งประเพณีถือกันอย่างยิ่ง คู่ครองแต่ละฝ่ายไม่ควรไปแตะต้อง ผิดหรือถูกซึ่งควรจะว่ากล่าวกันบ้างในฐานะผู้รับผิดชอบและหวังพึ่งเป็นพึ่งตายด้วยกัน ก็ควรมีวงจำกัดที่สมควรแก่เหตุไม่ให้ลุกลามออกไป เพราะคู่ครองของกันและกันเป็นสิ่งที่เกิดจากเลือดห่อหุ้ม คือความรักและสมัครใจของแต่ละฝ่ายโดยเฉพาะ แม้จะเป็นคนชาติชั้นวรรณะและสกุลใดต่างฝ่ายก็ทราบกันอยู่แล้ว ไม่มีใครบีบบังคับ แต่หากเป็นเพราะกรรมคือเจ้าความรักพาลลักลงลึกแบบถอนไม่ขึ้น แม้จะเอาพื้นพสุธาคือแผ่นดินอันใหญ่หนามาซึ่งแข่งขันน้ำหนักรังฟ่ายความรัก แผ่นดินอันแสนหนักพังทลายลง ส่วนความรักแม้เราสลับไป พื้นดินมายังคงอยู่ มิได้ขยับเขยื้อนไปแม้แต่นิด เพราะความรักประเภทนี้ลบล้มไม่หาย คายไม่ออก บอกห้ามไม่เชื่อฟัง ถ้าความรักได้ฝังลงแล้วต้องจมมิด ถ้าติดก็ติดแบบจม ใครไม่ควรรกล้ำอวดเก่งต่อความรักเมื่อยังไม่รู้ฤทธิ์ของมัน ความรักถ้าลงได้ขึ้นบนบ่าของใครแล้ว จะไม่เลือกชาติชั้นวรรณะ เพศพระ เพศเณร และวัยหนุ่มสาว เฉพาะอย่างไรเจ้าความรักต้องนั่งบนบ่าแล้วจับขอ (ขอให้ได้อย่างใจรัก) สับลงบนศีรษะโดยไม่เลือกใครว่าเป็นหน้าอินทร์หน้าพรหม เช่นเดียวกับนายควาญช้างสับศีรษะช้างด้วยขอจะนั้นพระเณรเถรชีแตกวัดแตกวา บางแห่งจนถึงกับวัดร้างไม่มีพระจะอยู่ค้างวัดกระทั่งขรรค์ดา ก็เพราะอะไรเป็นผู้ขับไล่เล่า ถ้าไม่ใช่เจ้าความรักตัวเทวทัตนี้เท่านั้น เป็นผู้มีอำนาจขับไล่แบบไม่มีใครกล้าต่อสู้ นอกจากจะพากันหมอบราบไปตามๆ กันเท่านั้นผู้เขียนนี้ก็จะเป็นอย่างไหน ถ้าไม่ใช่ผู้ถูกกระสุนของมันก็ยิงเอาจนสลบไสล พอฟื้นขึ้นมาบ้างก็เดินโซซัดโซเซจับปากกามาทำทำเขียนอวดโลกทั้งๆ ที่กำลังผลุบๆ โผล่ๆ อยู่อย่างนั้นเอง ใครๆ ถ้ายังไม่ได้ขึ้นบนเวทีลองดีให้เห็นฝีมือกับความรัก ประเภทก่อแล้วดับไม่ลงเสียก่อน อย่าด่วนอวดว่าตัวเก่ง ถ้าอวดเก่งในทางอื่นๆ จะพอมีทางยอมและยกให้

บ้าง แต่จะมาอวดในทางนี้แล้ว เพียงหมัดเดียวก็พอเตรียมหาเปลมาหามคนลื่นท่า เพราะความรักดัดสันดานลงไปได้แล้ว และยังจะแพ้และเซ็ดหลาบจนวันตาย ไม่มีทางว่าจะมาขอแก้มืออีกต่อไปได้เลย

อำนาจแห่งเจ้ากรรมตัวรักๆ นี้แล ทำให้โลกยุ่งทุกหย่อมหญ้า แต่โลกก็ถือเป็นความสนุกทุกหย่อมหญ้าเช่นเดียวกัน ฉะนั้นจึงไม่มียาแก้ให้หายยุ่งได้ตลอดมา ไปที่ไหนแม้จะอุดหูข้างหนึ่ง แต่หูอีกข้างหนึ่งก็ไปแอบฟังเสียงบ่นว่ายุ่งว่าทุกข์จนได้ ถ้าจะอุดทั้งสองหูก็กลัวจะไม่ได้ยิน เรื่องจึงลงเอยตรงที่ว่าเรื่องเท่ากัน ฉะนั้น คู่ครองแต่ละฝ่ายจึงควรเรียนและปฏิบัติต่อความรักด้วยความรอบคอบ อย่าปล่อยตัวปล่อยใจให้ความรักเที่ยวเพ่นพ่าน จะทำให้ยุ่งแบบโลกแตกแต่หัวใจยังมี ผู้สวดยผลจึงได้รับความทนทุกข์ทรมานไม่มีวันจบสิ้น คำที่ว่าปล่อยความรักให้ออกเที่ยวเพ่นพ่านนั้น คือปล่อยความรักแบบไม่มีขอบเขตความพอดีดังที่เห็นๆ กันอยู่ ทำให้คนข้างหลังยุ่งและคอยหาบาปหากรรมแทบอกจะแตก เพราะเจ้าความรักเที่ยวสร้างไว้ คู่ครองคือสามีภรรยาจึงไม่ควรสนใจไยดีกับความรักประเภทอาหารนอกบ้าน จะทำให้ครอบครัวร้าวรานหรือแตกทลายได้อย่างไม่มีอะไรมาต้านทาน จะไปทำมาค้าขายหรือทำราชการ งานราษฎร์งานหลวง ต้องทำความเข้าใจกับตัวเองไว้อย่างเคร่งครัดว่า เรื่องความรักนอกบ้านคือนอกจากคู่ครองของเราแล้ว ไม่ใช่เรื่องของเราอย่างเด็ดขาด ในขณะเดียวกัน ต้องระลึกถึงความรักและความไว้วางใจที่เราได้ให้คำมั่นสัญญาแก่คู่ครองของเราอย่างไม่มี การแบ่งรับแบ่งสู้ใดๆ แล้วก็ความรักนอกบ้านเป็นความรักชั้นต่ำลาย และเป็นความรักที่ร้ายแรงที่สุดสำหรับคนที่มีครอบครัวแล้วเช่นเรา เราผู้ที่มีครอบครัวแล้วจึงเข้ากับความ รักประเภทเผาทั้งเป็นนี้ไม่ได้อย่างเด็ดขาด เมื่อต่างคนต่างรู้สึกว่ามันมีครอบครัวแล้ว และต่างก็ปฏิบัติต่อตนเองอย่างเคร่งครัดแบบขีดเส้นตายเลย แล้วครอบครัวนั้นๆ ก็อยู่ด้วยกัน โดยความร่มเย็นเป็นสุข และต่างก็มอบชีวิตฝากเป็นฝากตายต่อกันอย่างสนิทใจ ไม่มีอะไรมาแบ่งแยกได้ เงินทองที่หามาได้ก็เป็นขึ้นเป็นอันไม่มีทางรั่วไหล และเป็นประโยชน์แก่ครอบครัวล้วนๆ ไม่ไหลซึมออกไปนอกกลุ่มนอกทาง นี่แลมรรค คือทางเดินของการทำงานและความประพฤติของคนที่มีครอบครัวเป็นหลักยึดแล้ว และผลก็คือความสุขในครอบครัวนั้นๆ ซึ่งไม่มีอะไรมาขัดขวางแย่งชิง เป็นความสุขของผัวรักสวณเมียจริงๆ

ไม่มีความสุขใดในโลกนี้จะเสมอความสุขของสามีร่วมเป็นภรรยาร่วมตาย ไม่ยอมแยกจากไม่ยอมพลัดพรากจากกันตลอดอาวาสาน เกิดชาติใดปรารถนาขอพบกันเพราะอำนาจแรงอธิษฐานและความซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน ย่อมมีหวังเป็นไปได้ตามใจหมายดังอธิษฐานมา คือมรรคผลของคนที่มีครอบครัวแล้ว เห็นว่าพอสมควรยุติ โปรดนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ครอบครัว จะไม่ได้เห็นผู้หญิงวิ่งตามชายชู้ และผู้ชายวิ่งตามหญิงสาว ซึ่งเป็นที่น่าทุเรศเอานักหนาเหมือนคนไม่มีหัวใจอีกต่อไป ถ้าปักใจเชื่อธรรมของพระพุทธเจ้า ความยับยั้งตัวเองก็จะพอมีได้ ความสุขก็จะพอปรากฏ ไม่เป็นทำนองว่าเชือกอยู่บนอากาศไปทำเดี๋ยว

คนที่มีอายุผ่านเข้าปัจฉิมวัยแล้ว จัดว่าเป็นผู้ได้ผ่านโลกมาพอสมควร ไม่บกพร่องในทางสัมผัสถูกต้องกับสิ่งดีชั่วต่างๆ ที่มีอยู่ประจำโลก และมีทางจะบวกลบชีวิตที่ผ่านมากับเหตุการณ์ของโลกได้พอสมควร วัยนี้เป็นวัยที่จะรีบเร่งเข้าหาที่พึงพอใจกับศีลธรรมได้อย่างเต็มที่โดยไม่มีอุปสรรคแล้ว เพราะเป็นวัยจะปลดเปลื้องทุกๆ สิ่งที่เคยถือเป็นภาระมานาน มิใช่วัยที่จะกลัหาญต่อภาระที่เป็นของหนัก ทั้งทางกายและทางใจโดยไม่ยอมลดตัวลงไปตามวัยของใครเลย โลกและชั้นที่เรารู้เห็นอยู่เวลานี้ ไม่มีทางสงสัยว่าจะเป็นอะไรต่อไปกว่าเท่าที่เป็นอยู่และเห็นอยู่เวลานี้ เพราะมีความเจริญและความเสื่อมอยู่ในตัวมันเอง ซึ่งควรจะเห็นได้อย่างชัดเจนทั้งภายในและภายนอกไม่มีทางสงสัย สิ่งที่จะเป็นสาระสำหรับตัวก็คือคุณงามความดี ซึ่งเป็นของไม่จีจางตลอดมา จะติดอยู่กับอะไร งามอยู่กับผู้ใด ต้องเป็นสิ่งที่โลกปรารถนาโดยทั่วกัน ข้อสำคัญ ขอให้ดีและงามต่างๆ มาปรากฏอยู่กับตัวเสียเอง นั่นแหละเป็นที่เหมาะแก่ใจผู้ใฝ่ฝันอยู่แล้ว ลองคิดดู สิ่งที่ว่าดีหรืองามมีอยู่ ณ ที่ใด ไม่ว่าไกลหรือใกล้ คนเรายังปรารถนากันทุกคน แต่ติดอย่างแท้จริงและแน่นอนนั้นได้แก่ศีลธรรม ถ้าศีลธรรมมีอยู่กับผู้ใด ดีแท้ดีแน่นอน และดีเด่นย่อมมีอยู่กับผู้นั้น ผู้นั้นเป็นผู้มีของดีและของจริงอยู่กับตัว แม้ไม่ต้องออกร้านก็มีได้ลดคุณค่าลงแม้แต่น้อย วัยที่ผ่านโลกมาพอสมควรแล้วควรหาของดีประเภทนี้ไว้เป็นหลักใจและอวดลูกหลานต่อไป เขาจะได้รักและเคารพบูชาตลอดกาลนาน ดีกว่าจะนั่งบ่น นอนบ่น หิวก็บ่น กระหายก็บ่น หุงข้าวแฉะไปบ้างก็บ่น ทำอาหารไม่ถูกปากก็บ่น ยกอาหารมาซ้ำหน้อยก็บ่น เด็กพูดคุยกันบ้างตามภาษาเด็กก็บ่น เขาเปิด

วิทยุตั้งข้างกับน เขาไม่เปิดให้ฟังเสียงเพลงข้างกับน เขาเปิดเบาฟังเสียงเพลงไม่ชัดกับน ใครทำไม่ถูกใจนิดกับน แม้ที่สุดตัวทำไม่ถูกใจตัวเองกับน ลูกขึ้นลำบากข้างกับน เดินไปมาไม่สะดวกกับน วิชาบนเลยคล่องปากไปเอง เบื้องต้นก็หัดบ่นกับลูกๆ หลานๆ ในบ้าน ต่อมาก็บ่นดะไปเลย จนลูกหลานเบือและรำคาญ ไม่อยากเดินเข้ามาแอบและผ่านหน้า นี่คือนิสัยของคนแก่บ้าน เล่นลูกหยอกหลาน เล่นไปนานๆ ก็พาลดูพาลโกรธให้เขาทนไม่ไหวเขาก็พากันหนีไป บทเขาไม่มาหาที่บ่นคิดถึง บ่นอยากให้เขามาหาเพราะตายายคิดถึง เรื่องของคนแก่จึงยุ่งอยู่เสมอทำนองนี้ และถึงคราวจะจากลูกหลานไปจริงๆ จะไม่ได้กลับมาบ่นให้เขาก็กลับเป็นห่วง จิตเลหายที่ยึดไม่ได้ กลายเป็นคนเสียหลักไปในเวลาเช่นนั้นก็มีนับจำนวนไม่น้อย ฉะนั้น เมื่อทราบแต่ต้นมือแล้วจึงควรทอศกาทพุทโธ เป็นต้น ไว้จนคล่องปากคล่องใจ เมื่อถึงเวลาจริงๆ พุทโธจะไม่พาให้ยุ่ง แต่จะพาไปอย่างสบายหายห่วง เพราะจิตได้พุทโธดวงเลิศเป็นที่พึ่งแล้วไม่มีอะไรจะเสมอเหมือนผู้ที่อยู่ในวัยใดก็ควรเตรียมตัวไว้แบบบุคคลไม่ประมาท นั่นแลเป็นบุคคลผู้ไม่เสียท่าเพราะเวลามีชีวิตอยู่ก็เป็นผู้รักษาศีลธรรมประจำนิสัย ใจก็เย็น มองเห็นหน้าหลานก็น่ารัก ไม่น่าบ่นเหมือนคนเจ้าทุกข์ซึ่งหาแต่ทางระบาย แทนที่ระบายออกไปแล้วตนจะสบาย คนอื่นกลับเดือดร้อน ตนก็พลอยได้รับทุกข์เพิ่มขึ้นอีก ทำนองเอาน้ำสกปรกไปชะล้างสถานที่ที่ไม่สะอาด เลยกลายเป็นเพิ่มความสกปรกให้ทวีมากขึ้น ลูกหลานก็ยังไม่ว่าอะไรถูกอะไรควร ตากับยายก็เอาเรื่องบ่นชะล้างลงไปบนสมอเด็ก เรื่องก็พลอยยุ่งไปทั้งตากับยายและลูกหลาน หาอะไรเป็นสาระพอจะยึดถือไม่ได้ ฉะนั้น ท่านจึงสอนให้ผู้นำของครอบครัวและวงงานต่างๆ มีศีลธรรมเพื่อทำคนให้ดีขึ้น นอกจากนั้นยังเป็นคติตัวอย่างอันดีแก่ลูกหลานอีกด้วย เวลาตนจากไปก็เป็นสุข เพราะธรรมคุ้มครองป้องกันคนที่มีความสุขซึ่งเกิดจากความดีที่ตนทำไว้แล้ว อยู่โลกไหนก็เป็นสุข เพราะความสุขต้องอยู่กับผู้ทำดี ผู้ทำดีไปอยู่ที่ไหนความสุขก็ไปอยู่กับผู้นั้น ผู้ปรารถนาความสุขไปเป็นเพื่อนสองก็จำต้องทำบุญให้ทาน รักษาศีล เจริญเมตตาภาวนา อันเป็นทางให้เกิดสุขดีกว่านั่งบ่นนอนบ่นว่าทุกข์ยาก ลำบากกายลำบากใจอยู่เปล่าๆ ไม่เป็นประโยชน์อะไรเลย นี่แลคือมรรคผลของคนแก่ ที่ควรสนใจบำเพ็ญมากกว่าวัยใดๆ แต่ธรรมที่กล่าวทั้งนี้เป็นสาธารณะแก่ผู้หวังพึ่งความดีทั่วๆ ไป ที่ระบุนแก่ขึ้นหน้าก็เนื่องจากคนแก่คงมี

โอกาสบำเพ็ญมากกว่าวัยอื่นๆ และระบุไว้ตามลำดับวัยที่ได้อธิบายมาเป็นอันดับๆ เข้าใจว่าท่านผู้อ่านผู้ฟังจะพอเข้าใจและถือเอาเพื่อความได้

ส่วนมรรคผลของข้าราชการนั้นอาจารย์ไม่ค่อยเข้าใจ คงจะเป็นไปในทำนองเดียวกันกับที่อธิบายผ่านมาแล้ว เป็นแต่เปลี่ยนไปตามหน้าที่การงานแผนกนั้นๆ เท่านั้น การดำเนินงานที่เรียกว่ามรรค ย่อมถือเอาความถูกต้องของการทำงานและความสุจริตต่อหน้าที่เป็นสำคัญ ถ้าทำผิดและทุจริตต่อหน้าที่ก็ผิดความมุ่งหมายของมรรค คือทางเดินของงาน และเป็นผลเดือดร้อนทั่วแผ่นดิน โจรผู้ร้ายนานาประเภทก็ชุกชุม นับแต่วงแคบไปถึงวงกว้าง และนับแต่ผู้น้อยขึ้นไปถึงผู้ใหญ่ ก่อความเดือดร้อนไปทุกหนทุกแห่ง เพราะเรื่องนี้เป็นสาเหตุ ถ้าทำงานถูกและสุจริตต่อหน้าที่ ผลงานก็ได้มาก ประเทศชาติก็เจริญ โจรผู้ร้ายก็ลดลงเป็นลำดับตามกำลังความดี ซึ่งต่างคนต่างสนใจนำไปใช้หรือชะล้างสิ่งสกปรกให้หายกลืนที่เหม็นคลุ้งไปทุกสารทิศได้มีทางเบาบางลง แม้ไม่หมดไปเสียทีเดียวบ้านเมืองก็พลอยสงบสุข เพราะต่างคนต่างมองดูความสุขทุกข์ของกันและกันอย่างทั่วถึง แทนที่จะมองดูตัวเพียงคนเดียว และหาทางกอบโกยเพื่อตัวคนเดียว ตามหลักธรรมชาติแล้ว การทำชั่วทุจริตไม่ว่าจะเป็นคนโง่ทุจริต คนฉลาดทุจริต ผู้ใหญ่ทุจริต ผู้น้อยทุจริต เด็กทุจริต หรือใครๆ ทุจริต แม้ที่สุดลูกเราทุจริต ทั้งในที่แจ้งและที่ลับ ใครจะรู้หรือไม่รู้ก็ตาม ทั้งหมดนี้จัดเป็นการทำชั่วทุจริตอยู่ในตัวของผู้ทำอย่างสมบูรณ์ โดยไม่มีอะไรมาแบ่งแยกให้ความสมบูรณ์แห่งความชั่วทุจริตของผู้ทำนั้นๆ ลดน้อยลงกว่าเดิมเลย จำต้องทรงดอกทรงผลไว้ในตัวของมันอย่างสมบูรณ์เสมอ กัน แม้วัตถุธสมบัติในกลุ่มนั้นที่ถูกทุจริตไปเท่าไร และไม่ว่าจะด้วยวิธีใด จะต้องขาดความสมบูรณ์เท่าที่มีอยู่เดิมลงทันที ในขณะที่เดียวกันประโยชน์จากสิ่งที่ขาดไปนั้นก็ขาดลงพร้อมๆ กัน โดยที่เจ้าของหรือใครจะทราบหรือไม่ก็ตาม เช่น เรามีเงินอยู่ร้อยบาท แต่ถูกขโมยไปเสียแม้เพียงหนึ่งบาท แต่ประโยชน์ที่จะเกิดจากเงินหนึ่งบาทต้องเสียไป โดยเจ้าของจะทราบว่าเงินหนึ่งบาทได้หายไปหรือไม่ ไม่สำคัญ สำคัญที่เงินขาดจำนวนเดิมลงหนึ่งบาท และขาดประโยชน์ไปเท่าจำนวนเงินหนึ่งบาท นี่เป็นหลักตายตัวไม่มีทางแก้ไขให้เป็นอย่างอื่น ถ้าเกิดขโมยหรือทุจริตมากกว่านั้น และขโมยหรือทุจริตไปเรื่อยๆ จนเป็นโรคเรื้อรัง ประโยชน์ที่ควรได้รับจากสมบัติจำนวนและประเภทที่ถูกทุจริตนั้นๆ ก็

ต้องขาดไปแบบเรื่อร้างเช่นเดียวกัน การขาดรายได้ที่ควรจะได้ไปตลอดสาย จึงไม่ใช่ทางสงบสุขของบ้านเมือง และไม่ใช่เรื่องที่ทำทุจริตนั้นๆ จะทำความเจริญและความสงบสุขแก่บ้านเมือง แต่เป็นการตัดตอนผลประโยชน์ที่จะให้เกิดความสงบสุขขาดไปตลอดสาย นี่เรียกว่ามรรคเสื่อมผลก็พลอยเสื่อมไปด้วย ผู้ควรจะได้รับประโยชน์จากสิ่งทีหลุดลอยไปมาน้อยมีจำนวนเท่าไร ก็พลอยเสื่อมจากประโยชน์ไปตามๆ กัน และเสื่อมไปตลอดสายไม่มีทีี่สิ้นสุด เสื่อมจากจำนวนน้อยไปหามาก จนไม่มีอะไรเหลือเพื่อให้เสื่อมต่อไปอีก จะเรียกว่ามรรคเหลวแหลกผลแหวกแนวก็ไม่ผิด เพราะขึ้นอยู่กับผู้พาให้เหลวไหล ส่วนมรรคเจริญผลเจริญนั้น ผู้ดำเนินงานต่างทำถูกและสุจริตต่อหน้าที่ทุกแขนงของงาน ผลรายได้ก็สมบูรณ์และทั่วถึง ผู้ใหญ่กับผู้น้อยมีความเมตตาสงสารและเคารพกัน มีความเชื่อถือและไว้วางใจกันได้ บ้านเมืองก็เกิดความสงบเย็น สิ่งบั่นทอนทั้งส่วนใหญ่น้อยก็พลอยลดลงตามส่วนแห่งความสุจริตซำระล้าง ความสกปรกรกรุงรังที่เคยมีก็ค่อยหาย กลายเป็นความสะอาดขึ้นมากทุกแห่งหนตำบลหมู่บ้าน ประชาชนก็มีความชื่นบานหรรษาโดยทั่วกัน

นี่แลคือมรรคผลของราชการงานแผ่นดิน ถ้าต่างมุ่งเพื่อตนและประเทศชาติ ศาสนาเจริญ ก็ควรดำเนินตามหลักธรรมคือมรรคอันเป็นเส้นทางที่ถูกต้อง ผลจะเป็นที่เจริญตาเจริญใจทั่วถึงกัน เพราะคนเราที่อาศัยกันอยู่เป็นหมู่เป็นพวก ความสุขทุกข์ได้เสียต่างๆ ย่อมกระเทือนถึงกันอยู่โดยดี ไม่มีผู้ใดจะทนนิ่งเสวยสุขอยู่ในกองสมบัติแต่ผู้เดียวได้ เมื่อคนทั้งโลกต่างเป็นทุกข์เดือดร้อนกันทั้งแผ่นดิน นอกจากคนที่เขามีชื่อว่า นายสุข นามสกุลสุขคนเดียวเท่านั้น เขาก็มีสุขเฉพาะชื่อและนามสกุล ส่วนตัวเขาเอง ก็คือคนทุกข์ร้อนเช่นเดียวกับมนุษย์ทั่วๆ ไปนั่นแล ฉะนั้น คนเราซึ่งอาศัยกันอยู่จึงควรคำนึงถึงเพื่อนมนุษย์ตาตาๆ ด้วยกัน เช่นเดียวกับความรู้สึกภายในที่หวังพึ่งโลก ฉะนั้นโลกกับเราก็จะเป็นปีกแผ่นแน่นหนาไปด้วยกัน โลกเสื่อมเราก็พลอยเสื่อมด้วย โลกฉิบหายเราก็พลอยฉิบหายด้วย โลกตายเราก็พลอยตายด้วย เมื่อความเกี่ยวเนื่องกันมีอยู่อย่างแยกไม่ออก จึงไม่ควรคิดจะเป็นเศรษฐีมีความสุขลำพังเราคนเดียวในท่ามกลางโลกซึ่งกำลังขาดแคลนทุกข์ร้อน และหวังพึ่งคนดีมีใจเป็นธรรมอยู่ทุกลมหายใจ ผู้หาญ

คิดจะเป็นผู้ก่อไฟเผาตัวและโลกให้ฉิบหายป่นปี้ไปตามๆ กัน เท่าที่อธิบายมาก็เห็นว่าพอสมควร คุณยังมีสงสัยอะไรก็สนทนากันได้

ถ้าเป็นดังท่านอธิบายนี้ ศาสนาที่ทรงมรรคทรงผลไว้ทุกประเภท ก็ไม่ขัดกันกับคนทุกเพศทุกวัยละซีท่าน เพราะฟังท่านอธิบายแล้ว คำสั่งสอนในแง่ต่างๆ ล้วนสอนแนะเกี่ยวกับการอาชีพของคนทั่วโลกที่ทำกันเป็นประจำ การสอนศาสนาก็คือการแนะแนวของการทำงานให้ถูกทางเพื่อผลที่ได้มาจะเป็นที่เยินใจแก่เจ้าของ ไม่เห็นมีอะไรขัดแย้งกับการอาชีพของโลก ซึ่งพอจะแยกจากกันระหว่างคนและการทำงานกับศาสนา ความจริงคนและการทำงานกับศาสนาเป็นของคู่เคียงกัน จะแยกกันที่ตรงไหนดิฉันยังมองไม่เห็น ถ้าพูดถึงการทำงานก็ต้องอาศัยศาสนาเป็นเครื่องนัดแนะ คนทำไม่ถูกทางซึ่งจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนและผู้อื่น ศาสนาก็เป็นเครื่องนัดแนะ สามเณรจะแตกร้างจากกัน ศาสนาก็นัดแนะให้มีความรักและปรองดองกัน หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะประพฤติผิดใจกัน ศาสนาก็สอนแนะไม่ให้ทำเพราะผิดหลักของคนที่มีที่จอดวะแล้ว ไม่ให้ทำแบบคนบ้าตามตรอกตามซอกถนนสายต่างๆ ซึ่งไม่มีคุณค่าและความหมายใดๆ แล้วถูกประพฤติดความเกเร ศาสนาก็สอนแนะให้กลับตัวประพฤติเป็นคนดี เด็กซึ่งเกียจเรียนหนังสือและไปโรงเรียน ศาสนาก็สอนแนะให้เป็นคนขยันหมั่นเพียร และอดทนเรียนจนสำเร็จ เพราะงานที่กำลังทำอยู่เวลานี้จะเป็นอาชีพของตนในอนาคต ถ้าขี้เกียจและหยุดเรียนเสียจะไม่มีความอาชีพต่อไป และไม่ว่างานชิ้นใดรู้สึกจะมีศาสนาเข้าช่วยแนะแนวเสมอ ดิฉันเห็นอย่างนี้จะผิดหรือถูกก็กรุณาเตือนด้วย

ความจริงก็เป็นอย่างนั้น คนเราจะดีจะชั่วหรือจะเป็นจะตายอย่างไร ก็อยู่ในกรอบของศาสนา เพราะศาสนาเป็นแหล่งใหญ่ที่สุดในโลกที่ชี้ชะตากรรมของสัตว์โลกผู้ทำดีทำชั่ว และได้รับผลเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ ก็ล้วนอยู่ในที่ศาสนาสอนไว้แล้วทั้งนั้น ไม่มีใครจะสามารถแหวกแนวศาสนาไปได้ ฉะนั้น ศาสนาจึงเป็นเหมือนดวงอาทิตย์ที่ส่องแสงสว่างแก่โลกให้คนมีนัยน์ตาดีได้เห็นสิ่งต่างๆ และประกอบกิจการงานได้โดยสะดวกทั่วหน้ากัน ศาสนาก็ส่องแสงสว่างคือคำสั่งสอนไว้ทุกแง่ทุกมุม ไม่มีบกพร่อง ผู้สนใจดำเนินตามหลักศาสนา จะทำการงานทุกประเภทให้สำเร็จลงได้ด้วยความสำเร็จและความรอบคอบ และ

ได้ผลสมบูรณ์ไม่เร็วไหลแตกซึม ไม่ว่างานส่วนน้อยหรือส่วนใหญ่ ไม่ว่างานราษฎร์หรือ
งานหลวง ไม่ว่างานส่วนตัวหรือส่วนรวม จะเรียบริ้อยไปตลอดต้นตลอดปลาย ไม่ลุ่มๆ
ดอนๆ สูงๆ ต่ำๆ ทั้งงานและผลของงาน เพราะศาสนาสอนคนให้สะอาด ทั้งเครื่อง
นุ่งห่มใช้สอย ทั้งความประพฤติทางกาย วาจา ใจ ทั้งการงานทุกแผนกและทุกประเภท
ของงาน ไม่ได้สอนให้คนสกปรกโสมมแบบร้อยแปดดังที่เคยเห็นกันอยู่ คนของศาสนา
จึงต้องเป็นคนสะอาดทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับตัว เป็นคนเปิดเผย ไม่ด้อมๆ มองๆ คดๆ
โกงๆ เป็นคนตรงไปตรงมา ไม่มีคดงอหลอกลวงหลายเหลี่ยมหลายคม แม้จะขมก็ขมแบบ
เป็นยา จะหวานก็หวานเพื่อชวนดื่มและให้คุณแก่ร่างกาย ไม่มีโทษแบบยาพิษเคลือบ
น้ำตาล ได้ตัดสินใจอย่างใดด้วยเหตุผลแล้วต้องรักษาต้นรักษาปลาย ไม่ให้ขาดกระจุย
กระจายหลายติดหลายต่อ ซึ่งล่อลักษณะของคนไม่จริง

หลักศาสนาจริงๆ เป็นอย่างนี้ ถ้าว่าตรงก็ตรงต่อความจริง คือเหตุผลล้วนๆ ไม่มี
อะไรเข้าแอบแฝง ผู้ถือศาสนาจึงควรมีเหตุผลประจำตนและกิจการ ตลอดถึงสิ่งเกี่ยวข้อง
ทั่วๆ ไป สมกับเรียนและปฏิบัติศาสนาเพื่อความรู้ความฉลาดเอาตัวรอดจากอุปสรรคไป
เป็นลำดับไม่อับจน เพราะศาสนาไม่ใช่สิ่งอับจนซึ่งผู้ปฏิบัติจะเป็นคนเสียท่าและจนมุม
กับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตน คุณต้องการคนที่จนมุมไหม ถ้าไม่ต้องการก็อย่า
โกหกตัวเอง คิดอะไรถูกต้องกับเหตุผลแล้วอย่าปล่อยให้ความโกหกมาพาดำเนินงาน
มันจะมาพลาญงานให้ย่อยยับไปหมดไม่มีขึ้นดีเหลืออยู่เลย

ถ้าไม่ใช่ตัวของดิฉันเป็นคนที่ยจนมุมอยู่แล้ว คนอื่นๆ ดิฉันก็ไม่ต้องการ เพราะ
ที่ตะเกียกตะกายทั้งทางโลกและทางธรรมอยู่ทุกวันนี้ ก็เพื่อจะผ่านความจนมุมนั้นเอง
เป็นส่วนใหญ่ ถ้าพูดถึงความโกหกตัวเองแล้ว ดิฉันรู้สึกมีบ่อย แต่มิได้คิดว่าจะโกหก
ตัวเองมาแต่ต้น หากมีอันให้คลาดเคลื่อนจนได้ ตอนนี้ดิฉันยอมสารภาพไม่ทราบจะ
แก้ไขอย่างไร โปรดท่านเมตตาสอนด้วย

ถ้าจำเป็นก็ควรทราบไว้ว่าจำเป็น แต่โดยมากไม่ว่าอะไรถ้าเป็นความบริสุทธิ์
ชอบจะหาที่กำบังเป็นที่หลบภัยเสมอ นี่ถ้าไม่ใช่อุบายหลบภัยของความโกหก อาจารย์
ก็เห็นใจ แต่ถ้าเป็นอุบายหลบภัยแล้ว ก็แสดงว่าความโกหกหาที่กำบังได้ดี จนเจ้าของ

ไม่มีทางทราบได้เลย และยังเป็นทางออกของมันอย่างแยบยลต่อไปอีกเป็นเวลานาน จนไม่สามารถจะจับตัวได้เลยก็อาจเป็นไปได้

ตอนนี้ท่านแทบจะใจดำความโกหกของดิฉันจริงๆ เพิ่งจะมาระลึกได้ซึ่งตรงกับคำที่ท่านว่าเมื่อกี้ี้เอง คือบางครั้งดิฉันจะไปฟังปาฐกถา ความโกหกก็มาฉุดลากดิฉันไปทางอื่นเสียหายเจียบไปเลย วันหลังเพื่อนมาเล่าให้ฟังเลยเกิดความเสียใจและเสียใจมาก ทั้งโกรธให้ตัวเองว่าไม่ได้ไป และความโกรธตัวเองในเรื่องอื่นๆ ซึ่งเข้าในลักษณะนี้ก็มียู่หลายครั้งและบ่อยมากท่าน แต่ดิฉันไม่รู้สึกรู้สว่าตัวเองได้ถูกโกหกจากความแยบคายชนิดกล่อมให้หลับสนิทนี้ เพิ่งมารู้จากท่านวันนี้เอง

ถ้าจะพยายามเอาชนะตัวเอง ก็อย่าให้ถูกโกหกจนบ่อยนัก จะเป็นนิสัยโกหกประจำตัว ต่อไปก็อาจโกหกคนอื่นได้ เช่นเดียวกับเด็กเริ่มฝึกหัดขี่มอไซค์ เบื้องต้นก็ขี่มอไซค์ของในบ้านของตัว ครั้นแก่เข้าก็ขี่มอไซค์ได้ทั่วไปไม่เลือกหน้า จนกลายเป็นเลื้อยร้ายตัวลือนามได้ฉะนั้น เพราะนิสัยเป็นสิ่งสำคัญมาก เมื่อทำเข้าบ่อยๆ ก็กลายเป็นนิสัยขึ้นมา แล้วแก้ไขได้ยากหรือไม่ได้เสียเลย ฉะนั้น ท่านจึงสอนให้ฝึกหัดนิสัยไปในทางดี เมื่อเคยชินแล้วก็ไม่ต้องถูกบังคับ และไม่ถูกบังคับตลอดไป

ที่นี้ดิฉันเข้าใจ ต่อไปจะพยายามฝึกหัดไม่ให้บ่อยจนไม่ยอมให้มันโกหกเราได้เลย เพราะการโกหกตัวเองก็ทราบอยู่แล้วว่าไม่ดี แต่มิได้สนใจจะแก้ไขชนิดปักใจจริงๆ วันนี้ถูกท่านเฉียนเสียบ้าง จึงรู้สึกโทษของตัวเองว่าเป็นคนไม่จริงมานานแล้ว และดีใจที่ได้คิดจากท่านในเรื่องโกหกตัวเอง ดิฉันขอกราบขอบพระคุณท่าน

วานนี้ดิฉันมากราบท่านแต่ไม่พบ เด็กบอกว่าท่านไปธุระ ดิฉันเลยไปทำธุระแล้วกลับบ้าน วันนี้เลิกจากงานแล้วมาอีก ดีใจที่ได้พบท่าน ดิฉันขอรบกวนเรียนถามข้อข้องใจที่ไม่สามารถปลดเปลื้องด้วยตนเองได้ คือเชื่อว่าดิฉันเป็นคนหัวดีถือดี ไม่ยอมฟังและลงใครง่ายๆ ครูอาจารย์สอนไม่ยอมเชื่อฟัง ไม่ทราบว่าจะเป็นความจริงตาม

ที่เขาตำหนิหรืออย่างไร ดิฉันไม่แน่ใจตัวเอง คือเวลาดิฉันทำภาวนา ใจได้รับความสงบอย่างไร ก็ได้เล่าให้เพื่อนที่สนิทและอาจารย์ฟัง แต่ผู้ที่จะชมผลงานที่ดิฉันทำ และมาเล่าให้ฟังไม่ค่อยมี โดยมากก็ตำหนิว่าดิฉันทำภาวนาแบบล้าสมัย เพราะสมาธิเป็นทางคดโค้งมากและยากจะถึงจุดที่หมายได้เร็วกว่าเท่าที่ควรจะต้องถึง บางท่านก็บอกว่า สมาธิของคุณให้เก็บใส่ตู้ไว้ก่อน แต่ให้คุณเร่งวิปัสสนาไปเลย คุณจะมัวคล่ำแต่สมาธิอยู่จะไปไม่ถึงไหน เพราะทุกวันนี้เขาใช้วิปัสสนากันทั้งนั้น ไม่ได้ใช้ทางสมาธิกันเพราะล้าช้ามาก แต่เวลาท่านสอนวิปัสสนาให้ดิฉัน ท่านก็สอนกรรมฐานอันเป็นอารมณ์ของสมถะ ซึ่งดิฉันก็ไม่แน่ใจว่าจะควรเชื่อท่านหรือไม่อย่างไร บางครั้งก็มีการถกเถียงกันบ้างกับเพื่อนๆ และอาจารย์ที่ถามและตอบไม่เข้าเรื่องราวกัน เลยพากันตำหนิว่าดิฉันไม่เชื่อฟังหมู่เพื่อนและครูอาจารย์ ที่นี่ยากทราบว่าจะสมาธิภาวนาที่ดิฉันทำและปรากฏผลนั้นเป็นทางคดโค้ง และควรจะต้องเก็บเข้าตู้ดังที่ว่าจริงๆ หรืออย่างไร ดิฉันไม่เข้าใจว่าวิปัสสนาแปลว่าอย่างไร และวิธีทำวิปัสสนาทำอย่างไร ดิฉันควรปฏิบัติกับสมาธิภาวนา ซึ่งกำลังเป็นไปอยู่เวลานี้อย่างไรบ้าง และดิฉันเป็นคนหัวตื้อจริงไหม ถ้าจริง จะควรกำจัดมันด้วยวิธีใด โปรดท่านบอกวิธีกำจัดให้ดิฉันด้วยจะขอบพระคุณอย่างยิ่ง

ตามเสียงที่คุณพูด เป็นเชิงอยากให้เขาชมเชยผลงานของคุณ เมื่อเขาไม่ชม ก็พาลโกรธเขา แล้วกลับมาเรื่องใส่เขาว่าเขาตำหนิคุณว่าเป็นคนหัวตื้อถือดี ถ้าเช่นนั้นคุณก็เป็นคนที่ควรตำหนิ แล้วจะให้อาจารย์ชมเชยคุณตรงไหนเล่า ถ้าคุณมีมูลความจริงพอจะนำมายืนยันได้ว่าคุณมิใช่คนหัวตื้อ คุณก็ลองเล่าความจริงให้อาจารย์ฟังบ้างว่า คุณภาวนาจิตสงบเป็นผลซึ่งจะควรนำมายืนยันนั้น มันสงบอย่างไร ตอนอื่นๆ ที่คุณถามนั้นค่อยพูดกันทีหลัง เราพูดกันเป็นตอนๆ ไปดีกว่า โปรดเล่าให้อาจารย์ฟังบ้าง เล่าบัดนี้ที่เดียว นานไปจะเสียดสี ท่านไม่อร่อย

มิใช่ท่าน มิใช่ดิฉันอยากให้เขาชมเชยผลงานที่ดิฉันทำได้ และดิฉันมิได้หาเรื่องใส่เขาว่ามาหาเรื่องใส่ว่าดิฉันเป็นคนหัวตื้อ แต่ดิฉันอยากฟังเหตุผลที่ดิฉันทำไม่ถูก ถ้าควรเก็บเข้าตู้ ดิฉันก็ยินดีเก็บตามคำที่มีเหตุผลดีแล้ว แต่อยู่ๆ ก็จะมาตำหนิและสั่งให้

เก็บสมาธิเข้าตู้ไปเลยนั้น ดิฉันยังไม่ยอมเก็บจนกว่าจะเห็นสมควรด้วยเหตุผลทุกอย่างแล้ว เพราะธรรมเป็นสิ่งที่ไม่มีเหตุผล จะทำเอาอย่างง่าย ๆ ขาอย่างสด ๆ ร้อน ๆ ไปเลย เหมือนผักปลาในตลาดนั้นยอมไม่ได้

การภาวนาของดิฉันเท่าที่ปรากฏรู้สึกสงบเย็น ในเวลาจิตหยั่งลงสู่สมาธิจิต ไม่ทำงานใดๆ ด้วยความคิดอ่านต่างๆ ในเวลานั้น จิตทรงความรู้ไว้อย่างสมบูรณ์ ไม่ส่งกระแสออกไปรับรู้และหลงเรื่องใดๆ เหมือนน้ำที่ถูกปิดกั้นไว้ไม่ให้ไหลซึมออกไปสู่ที่ต่างๆ ทั้งสงบนิ่งใสและสะอาดฉะนั้น ความรู้สึกในเวลานั้นเป็นเหมือนได้เข้าเฝ้าพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ครบองค์สละสลวย ใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับท่าน จนกว่าจิตถอนขึ้นมา ซึ่งเป็นเหมือนทูลลาท่านจากที่เฝ้า แล้วกลับคืนมาบ้านของคนมีกิเลสหนาปัญญาไม่ปรากฏ และอยู่กับสิ่งที่ยั่วยวนกวนใจไปตามเดิม จากนั้นก็ไปทำงานเพื่อประทังชีวิตเป็นไปวันหนึ่งๆ เหมือนโลกทั่วๆ ไป เวลาว่างก็ทำภาวนา เข้าเฝ้าพระรัตนตรัยดังที่เคยเข้าเฝ้าจนกว่าจิตจะถอนขึ้นมา วันเสาร์-อาทิตย์ว่างๆ ก็ทำภาวนา และไปฟังธรรมกถาตามวัดและสถานที่ต่างๆ ที่เคยไปเป็นประจำ มิให้วันที่ว่างขาดไปได้ ดิฉันมิได้ชอบเที่ยวหาความสนุกรื่นเริงกับสิ่งต่างๆ นอกจากกับธรรม ซึ่งเป็นยาระงับความกำเริบของใจเท่านั้น ความสงบเย็นใจ ดิฉันถือเป็นความสนุกรื่นเริงพอตัวแล้ว ไม่จำเป็นต้องแสวงหาความรื่นเริงอื่นใดมาช่วย ซึ่งเป็นชนิดที่ก่อกวนใจให้กำเริบลำพองเท่านั้น เพราะความรื่นเริงกับสิ่งภายนอก ขณะที่กำลังเพลิดเพลินอยู่ก็ดูเหมือนเป็นความสุข แต่พอความเพลิดเพลินนั้นหายไป ใจกลับมีอาการชนิดจ้องหองคะนองเมฆเข้ามาแทนที่ และทำการยุเหยจิตให้ขุ่นมัวและกลายเป็นความยุ่งเหยิงวุ่นวายไปตามกัน ไม่มีเวลาจบสิ้น เพราะเรื่องนี้ผ่านไป เรื่องนั้นผ่านเข้ามา เหมือนเขาประกวดนางงามในงานวชิราฯ เช่นนั้น ใจจึงเป็นเหมือนฟุตบอลในสนามกีฬาเราดีๆ นี่เอง ไม่มีเวลาได้พักผ่อนคลายตัวพอให้เกิดความสงบเย็นใจบ้าง ส่วนความสนุกรื่นเริงในทางสมาธิภาวนาไม่เป็นเช่นนั้น เวลาใจสงบลงสู่สมาธิ ใจมีความสุขเย็นอย่างบอกไม่ถูก ไม่มีความสุขและความแปลกประหลาดใดๆ จะเสมอเหมือน แม้เวลาจิตถอนขึ้นมา ก็ยังมีความสุขและเย็นใจติดมาด้วย ทั้งยังได้อาศัยฐานของจิตที่มีสมาธิ เป็นเครื่องเสริมให้ใจมีความสุขชื่นชมสม่ำเสมอเป็นสุขต่อไป ไม่มีอาการชนิดจ้องหองปองร้ายตัวเองอยู่เป็นประจำ เข้ามา

ยุคแห่งก่อกวนเหมือนอารมณ์ของโลกที่เคยผ่านมา ฉะนั้น คำที่พูดว่าสมาธิล้ำสมัยและให้
เก็บเข้าตู้เสีย นั้น ดิฉันจึงยังไม่เห็นด้วย เพราะถ้าสมาธิซึ่งมีอยู่กับใจที่อบรมได้จนปรากฏ
เป็นความสุขขนาดที่รู้อยู่ทุกวันเวลานี้ว่าเป็นของล้ำสมัยและถูกเก็บเข้าตู้เสียแล้ว ผู้ปฏิบัติ
และสอนธรรมจะเอาอะไรมาสอนโลก ทั้งนี้แม้พระพุทธเจ้าก็ทรงสอนสมาธิเป็นพื้นฐาน
ทางด้านจิตใจตลอดมา ไม่เคยได้ยินได้เห็นที่ไหนในหมวดธรรมต่างๆ เท่าที่ได้เรียนและ
ดูมาว่า พระพุทธเจ้าทรงกำหนดสมาธิว่าเป็นของล้ำสมัย แม้สมัยที่ต่อสู้สำหรับเก็บสมาธิยัง
ไม่มีถึง ยังไม่ทรงรับสั่งก็ตาม ความเห็นความเป็นมาของดิฉันดังที่เล่าถวายนี้ จะเป็นคน
หัวอะไรก็โปรดพิจารณาตามที่เล่าถวายแล้วนั้น ส่วนวิปัสสนานั้น ดิฉันยังไม่เข้าใจ ได้ยิน
แต่พระอาจารย์กรรมฐานท่านสั่งสอนพระเถรลูกศิษย์ของท่าน ดิฉันไปแอบนั่งฟังใน
เวลาไปกราบนมัสการเยี่ยมท่าน ท่านสอนว่าให้ใช้ปัญญาพิจารณาร่างกาย และแยกเป็น
อาการๆ หรือเป็นธาตุ เป็นอายตนะ หรือเป็นชั้นก็ได้ตามแต่สะดวกและถนัด ให้เห็น
ลึกว่าอาการเกี่ยวกับบ่อสุกะบ้าง ธาตุบ้าง อายตนะบ้าง ชั้นบ้าง เป็นส่วนๆ ตามธรรมชาติ
ของมันที่ตั้งอยู่และแปรไป ไม่ให้หลงสำคัญว่าอาการธาตุ อายตนะ ชั้น เหล่านั้นเป็นตน
หรือเป็นเรา เป็นของเรา โดยความเสกสรรใดๆ ให้รู้ตามความจริงอันดั้งเดิมของมันดังนี้
ท่านสอนพิสดารดี แต่ดิฉันจำได้เพียงเท่านี้ เฉพาะดิฉันยังไม่เห็นผลจากการพิจารณา
ดังที่ท่านอธิบายให้ฟัง จึงมาเรียนถามท่านพอเข้าใจ และถือเป็นหลักปฏิบัติต่อไปหาก
ดิฉันมีวาสนา

**ที่นี้คุณยังข้องใจอะไรอีกบ้าง ในปัญหาที่คุณถามอาจารย์นั้น ราวกับมรสุม
กลางทะเลใหญ่ ถ้ายังมีก็โปรดพูดมา ไม่ต้องเกรงใจ**

**ไม่มีอะไร นอกจากรอฟังท่านจะบอกว่าดิฉันเป็นหัวอะไร และสมาธิของดิฉัน
จะปฏิบัติอย่างไรเท่านั้น**

จะให้อาจารย์บอกอะไร เพียงเขาพูดเท่านั้นก็ยิ่งโกรธเขา ยิ่งถูกอาจารย์ว่าเข้าไป
อีก ก็กลัวว่าอาจารย์จะไม่มีที่อยู่ เกรงว่าแผ่นดินจะแคบไป จึงขอผ่านไปโดยไม่ตำหนิ
และชมเชย ถ้ายังต้องการและเสียดายอยู่ ก็โปรดบำเพ็ญเอาเองดีกว่า คนอื่นจะหิบบ
ยื่นให้ด้วยวิธีดีและชม เพราะพระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญมาตรงต่อหลักธรรมว่า **อตฺตา หิ**

อดตโน นาโถ ไม่ทรงอาศัยสิ่งภายนอกเป็นเครื่องกีดขวางและส่งเสริมถึงจะเลวลงหรือดีขึ้น

ดิฉันมากราบนมัสการด้วยความเต็มใจในฐานะลูกศิษย์มีครูสอน แต่ที่เรียนถามไปแล้วแม้จะไม่ใช่ที่สบายใจท่าน แต่ก็เพื่อความเข้าใจหากได้รับคำชี้แจงจากท่าน ดิฉันจะเป็นที่พอใจอย่างยิ่งในธรรมของท่านและปัญหาข้อข้องใจทั้งมวลที่หอบหิ้วมา

การพูด การสอน ไม่ว่าท่านว่าเรา จัดเป็นภาระหนัก ทั้งย่อมมีผิดพลาดบ้างเป็นธรรมดา ส่วนเจตนาเพื่ออนุเคราะห์กันนั้นเป็นของบริสุทธิ์และมีคุณค่ามาก แต่จะนำมาทั้งความผิดพลาดย่อมไม่ได้ เช่นเดียวกับเราเขียนหนังสือ ทั้งๆ ที่รู้ตัวสะกดการันต์อยู่อย่างเต็มใจ แต่เวลามาเขียนเข้าจริงๆ ก็ย่อมมีผิดพลาดขีดฆ่าตกหล่นกันเป็นประจำ แก้ไม่ตก ธรรมยังเป็นของละเอียดและไม่ขึ้นอยู่กับผู้ใดโดยเฉพาะ จำต้องใช้ความพิจารณาโดยรอบคอบ ธรรมบางประเภทที่รู้อย่างประจักษ์ใจ แต่เวลานำออกมาเพื่อผู้อื่นยังทำให้ผิดจากความจริงไปได้ ไม่เพียงสมาธิที่ต่างคนต่างเรียนและปฏิบัติจะเป็นที่ลงรอยกันเท่าเดียว ส่วนจิตนิสัยอันเป็นหลักใหญ่และต่างๆ กัน นั้นเป็นสิ่งสำคัญมาก คิดดู เราฟังธรรมมาจากอาจารย์เดียวกัน ในเวลาเดียวกัน ยังตีความหมายธรรมของท่านต่างๆ กันออกไปตามจำนวนและนิสัยของผู้ไปศึกษา แต่รวมแล้วก็ต่างคนต่างถูก เพราะตีความหมายธรรมเพื่อตัวเองโดยเฉพาะ ที่ท่านพูดว่า สมาธิของคุณล้ำสมัยให้เก็บเข้าตู้ไว้เสีย นั้นอาจารย์รู้สึกขอบอບายที่ท่านใช้เพื่อฝึกกรรมานคนในเวลาที่เหมาะสมใช้อย่างนั้น ทั้งนี้มิได้หมายความว่าสมาธิของคุณล้ำสมัย และควรถูกเก็บเข้าไว้ในตู้ แต่เป็นเรื่องของเจ้าสมาธิล้ำสมัยต่างหาก ไม่อยากก้าวหน้าด้วยปัญญา ทั้งๆ ที่อุตส่าห์ไปแอบนั่งฟังมาจากอาจารย์ที่ท่านสอนทางปัญญาโดยถูกต้องแล้ว ถ้าเป็นสมาธิของคนทีนอนเฝ้าสมาธิ ไม่สนใจหาทางออกด้วยปัญญา ก็ควรเก็บเข้าตู้ไปเสีย ขึ้นปล่อยให้ออกพ้นผ่านก็จะกลายเป็นสมาธิเน่าและส่งกลิ่นคลุ้งไปหมด ใครอยู่ที่ไหนก็จะอุดจมูกเพราะกลิ่นสมาธิที่ไม่นำไปทำประโยชน์ ปล่อยให้น่าเหม็นทั้งเปล่าๆ จนเหม็นคลุ้ง เนื้อหรือปลาที่เขาหาได้ ยังไม่ปล่อยทิ้งให้น่าเหม็นอยู่เปล่าๆ เขายังจัดทำเป็นอาหารจนสำเร็จประโยชน์ตามต้องการ

ส่วนสมาธิของนักภาวนาทำไมปล่อยให้เผลออยู่ได้ ไม่มีที่ตรงไหนจะน่าชม ชื่นชมไป ก็กลัวจะเผลอทั้งคนผู้เป็นเจ้าของสมาธิอีกด้วย ก็ยิ่งจะส่งกลิ่นไปมาก ในโลกนี้มีจมูกมากเท่าไร ไม่เห็นใจคนมีจมูกซึ่งจะทนอดทนอยู่ทั้งวันทั้งคืน ใครจะไปทนไหวละ ว่าอย่างไรสบายดีหรือสมาธิของคุณและตัวคุณ อาจารย์ต้องขอภัยที่ไม่มีของดีมาฝาก มีแต่ธรรมปาๆ และอาหารปาๆ ดังที่เห็นๆ นี่แล อาจารย์และพระเถรท่านก็ฉันอย่างนี้ทั้งนั้น เพราะฟ้าฝนแห่งแล้ง ประชาชนพลเมืองอดอยาก ทางวัดก็พลอยอดไปด้วย หากต่อไปฟ้าฝนดีพื้นที่ชุ่มเย็น เราคงมีหวังได้ฟังธรรมประเภทชุ่มเย็นในวันหนึ่งข้างหน้า โปรดอดทนสำหรับไป

พูดมีเหตุมีผลฟังแล้วจับใจ ก็เมื่อท่านพูดว่าสมาธิของดิฉันล้าสมัยให้เก็บเข้าตู้ มิน่าสมาธิและตัวดิฉันยังกลับเผลอเข้าอีก ยิ่งกว่าคนอื่นๆ ว่าให้เป็นไหนๆ แต่ทำไมดิฉันฟังแล้วกลับชื่นใจและผลิตเพลินตามธรรม มิได้แสดงหูแสดงตาใจแม้แต่ชนิดทำไมคำพูดประโยคเดียวกันและยังเน้นหนักลงยิ่งกว่ากันด้วยซ้ำ แต่ฟังแล้วกลับทำให้เย็นใจหายสงสัยไปหมด นอกจากจะพยายามทำตามจนสุดความสามารถเท่านั้น ทำไมจิตจึงเป็นอย่างนั้น ดิฉันแปลกใจมากท่าน

โรคกับยาถ้าประสบกัน แม้ฤทธิ์ของยาจะทำให้ร่างกายส่วนอื่นๆ ผิดปกติไปบ้าง คนไข้ก็ไม่ถือเป็นสำคัญ แต่ถือโรคที่สงบลงและหายไปเพราะยามากกว่าจะสำคัญยา ที่ทำให้ร่างกายส่วนอื่นๆ ผิดปกติไปบ้างในเวลานั้น โรคที่รักสรวงในสมาธิก็เป็นโรคที่ลึกลับชนิดหนึ่งที่ไม่ยอมลงใครเอาง่ายๆ เหมือนกัน บางครั้งถึงกับต้องวางมวยฝิปากกันแทนหมดกำปั้นก็มี ถ้าไม่ประสบยา ก็กลัวเป็นโรคคลั่งสมาธิศีรษะจรดฟ้าแน่ๆ แต่还好ที่โรคยังรอฟังยาอยู่บ้าง ไม่เตลิดเปิดเปิงไปเลยทีเดียว ทำนองม้าของนายสลบ ซึ่งทำเอาเจ้าของตกจากหลังปลิวลงเหมือนใบไม้ กลายเป็นคนเสียดสีและตายไปเลยในเวลาต่อไป

ม้านายสลบเป็นอย่างไร นิมนต์ท่านเล่าให้ดิฉันฟังบ้างพอเป็นคติเตือนใจ เพื่อว่าจิตของดิฉันจะกลายเป็นม้าตัวนั้นไป จะได้มีสติระวังบ้างพอไม่ให้ดิฉันต้องเสียดสี และตายไปเช่นนายสลบคนนั้น

เรื่องดีๆ คุณทำไมไม่อยากฟังและอยากเชื่อ แต่เรื่องมั่วเรื่องเสียสติและตาย กลับเห็นเป็นเรื่องที่น่าสนใจและชอบฟังอย่างนั้นหรือ เพราะว่าคุณเกิดเป็นทำนองนายสลบเข้าบ้างจะเป็นอย่างไร ทำไมชอบฟังนัก ถ้าไม่ชอบเป็นอย่างเขา อาจารย์ก็แปลกใจ

ดิฉันชอบฟังเพื่อเป็นคติดังที่เรียนแล้ว การฟังเพื่อเป็นคนดีก็มีส่วนเสียด้วยหรือถ้ามี ดิฉันก็หยุดได้ทั้งๆ ที่กำลังอยากฟังท่านเล่า

ก็คุณเคยฟังธรรมจากอาจารย์และเพื่อนๆ ก็ฟังเพื่อเป็นคติไม่ใช่หรือ ครั้นแล้วปรากฏว่าวางมวยฝึปากกันจนไม่มีใครกล้าตัดสินใจให้เรียบร้อยลงได้ และยังคงเริ่มขึ้นเวทีฟังเรื่องม้านายสลบไปเสียผู้ตกม้าเสียสติและตายต่อไปอีก นับว่าใจป้ำจริง ไม่เคยเห็นมาก่อน และไม่เคยคิดว่าจะได้พบผู้หญิงนักสู้เช่นนี้ แปลกจริง

เรื่องม้านายสลบก็เลยจะจางไป เพราะท่านหาเรื่องอื่นมาพูดไปเรื่อย ไม่สนใจเลยว่าอย่างไร ม้านายสลบไปถึงไหนแล้วท่าน ดิฉันรอฟังอยู่แล้ว

จิตที่มีความสงบได้ ชื่อว่าหาความสุขเจอ ในชีวิตของคนๆ หนึ่ง ความสุขที่พบๆ ผ่านๆ เป็นความสุขชนิดวิ่งตัดหน้าพอให้เสียตายแล้วหายไป ไม่ใช่ความสุขที่ให้ความเย็นใจตลอดไป เพราะมิได้ติดแนบอยู่กับใจ แต่เพียงอาศัยเขาเป็นสุข เมื่อสิ่งที่อาศัยผ่านไปจึงหมดความสุข แล้วเปลี่ยนเป็นความทุกข์ขึ้นมา เช่นเดียวกับคนเข้าไปโรงหนังโรงละครที่ซบกล่อมบำเรอต่างๆ ซึ่งเข้าใจว่าเป็นที่ให้ความสุขความสำราญ ทั้งๆ ที่สิ่งเหล่านั้นเป็นเครื่องเขย่าใจให้กระเพื่อมขุ่นมัว เหมือนน้ำที่ถูกรบกวนและเขย่าอยู่เสมอ ย่อมขุ่นมัวผิดปกตินั้นนั้น ขณะอยู่ที่นั่น ใจก็ตั้งความหวังอยู่ตลอดเวลา แต่สิ่งที่ได้รับโดยปฏิเสธไม่ได้ก็คือสุขบ้าง ทุกข์บ้าง เพลินบ้าง เศร้าโศกบ้าง สลับกันไปตามอารมณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตัวอยู่เสมอในเวลานั้น แม้เวลาอื่นๆ ก็ย่อมมีลักษณะเช่นนั้น เข้าแฝงใจเหมือนเงาเทียมตัว ส่วนความสุขที่อาศัยธรรมเป็นอารมณ์ของใจนั้นผิดกัน ฉะนั้นท่านจึงเรียกต่างกันโดยให้นามว่าโลกและธรรม เพราะอารมณ์ไม่เหมือนกัน อารมณ์ของโลกเป็นเครื่องก่อกวนญเหตุให้แตกจากความสุข ส่วนอารมณ์ของธรรม เป็นเครื่อง

ส่งเสริมใจให้สงบเยือกเย็น ผู้ทำใจให้เข้าใจลัทธิศาสนากับธรรมมากเพียงไร ก็ยิ่งเป็นผู้มีใจสงบเยือกเย็นมากเพียงนั้น

คุณก็โปรดทำความเข้าใจให้ใจได้รับความสงบสุข เหมือนได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ อยู่เสมอ อย่าอยู่ห่างไกลจากพระ มารถึงจะกลัว ถ้าอยู่ห่างจากพระ มารเขาชอบมาก เพราะจะจับลากจับไปไหนก็ได้ อย่างง่ายดาย คนมีพระ คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ อยู่ในใจ เป็นผู้ไม่มีภัยไม่มีเวรทั้งแก่ตนและผู้อื่น ใจก็เย็นสบาย จุดศูนย์กลางของโลกก็คือใจ ถ้าใจสบายแล้ว ทุกๆ สิ่งจะเป็นที่สงบเย็นไปตามๆ กัน อยู่ที่ไหนก็ลิ้มวัน คีน เดือน ปี ไปหมด เพราะไม่มีทุกข์เดือดร้อนภายในใจ ซึ่งจะคว่ำหาสิ่งภายนอกมาช่วยพยุงและต้านทาน จุดศูนย์กลางของธรรมทั้งมวลก็คือใจ ใจเป็นผู้ทรงพุทธ ทรงธรรม ทรงสงฆ์ ทรงมรรค ทรงผล ทรงสุข ทรงทุกข์ ทรงสวรรค์ และทรงนิพพาน โปรดอบรมใจให้เย็น เห็นความสุขอยู่กับตน เพราะคนเราถ้าเห็นสุขตามความจริงที่สุขสถิตอยู่แล้ว ก็หมดความว้าวุ่นโดยประการทั้งปวง จะเคลื่อนไหวไปมาเพื่อการทำมาหาเลี้ยงชีพก็เป็นกิจที่งามตา ไม่มีอาการเหมือนถูกไฟไหม้และน้ำร้อนลวก วังกระเสือกกระสนวุ่นวายจนไม่มีสติอยู่กับตัว เพราะถูกความทะเยอทะยานคว้าเอาไปเผาไฟทั้งหมด ยังเหลือแต่ตัวเปล่า จึงหาที่ยับยั้งไม่ได้แม้ขณะหนึ่ง มองดูแล้วเหมือนคนกำลังไข่หนกซึ่งแสดงอาการจะไปทำเดี๋ยว ไม่เหลือวเลาะเลยความสุขที่พวกเรา mong ชามอยู่เวลานี้ ถ้าไม่มีธรรมเป็นเครื่องทดสอบ ก็เห็นจะเจอได้ยาก หากเป็นของง่ายโดยไม่มีกฎเกณฑ์หรืออุบายวิธีแล้ว เราทุกคนต่างเสาะแสวงหาความสุขกันทั้งนั้น ไม่มีผู้แสวงหาความทุกข์แม้รายเดียว แล้วทำไมจึงไม่พากันเจอความสุขอย่างเอจจๆ เสียบ้าง สิ่งอื่นๆ ยังเจอกัน บางอย่างเจอจนหาทางออกไม่ได้ จะให้จิงขนาดไหน จังจนกล้าทำอัตตวินิบาตแก่ตนได้ (ฆ่าตัวตาย) เพื่อหาทางออก แต่แล้วก็เป็นเรื่องเพิ่มทางเข้าหาทุกข์แบบทวีคูณซ้ำอีก ถ้าจะคิดและทำให้ถูกต้องกับหลักความจริงอันตายตัวแล้ว ตนเป็นที่รักแลสงวนอย่างยิ่ง เราทราบกันทุกคน แม้แต่สัตว์ก็ทราบ ส่วนอุบายวิธีแสดงออกเพื่อตนนั้นได้ปฏิบัติกันแค่นี้เพียงไร จึงเป็นเรื่องที่น่าคิดอย่างยิ่ง สำหรับมนุษย์เราที่มีศาสนา คือแนวทางแก้ไขและป้องกัน ช่วยหาทางราบรื่นและปลอดภัยแก่ตนและส่วนรวมจากหลักธรรมที่เป็นแนวทางรับรองความถูกต้องอย่างสมบูรณ์แล้ว

ผู้ดำเนินตามจะไม่ผิดหวังทั้งทางการอาชีพและทางจิตใจอันเป็นหลักใหญ่ของการงานทุกประเภท ข้อนี้ไม่ใช่เลยลงทะเลแล้วหรือ ควรหยุดเสียที เกรงว่าคุณผู้นั่งฟังจะเหนื่อยแยะ

ไม่เหนื่อยค่ะ ฟังเพลินไป ดิฉันเข้าใจจุดศูนย์กลางของโลกและธรรมคือใจดวงนี้ และพระพุทธรูป ธรรม สงฆ์ ตลอดจนมรรค ผล นิพพาน รวมลงมาใจดวงเดียวนี้ คำที่ดิฉันเรียนท่านว่าได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ นั้น ก็เป็นที่แน่ใจ กับพวกเราพากันหาความสุขที่ไม่ถูกจุดด้วยอุปายที่ไม่ชอบก็ไม่เจอ เป็นที่เข้าใจแจ่มแจ้งดี หายข้องใจทุกข้อที่เรียนถาม ที่ยังสงสัยอยู่ไม่วายก็คือมันายสลับเท่านั้น คราวนี้ท่านไม่เห็นพูดถึงเลย ขอกราบขอบพระคุณ

ผมขอกราบรบกวนท่าน คือเพื่อนผมเห็นผมทำทานและใส่บาตร เขาว่าให้ผมเสมอ แต่ผมไม่สนใจ บางครั้งเขาก็อธิบายให้ผมฟังว่า การให้ทานสิ้นเปลืองไปเปล่าๆ เก็บไว้ทำประโยชน์ในครอบครัวดีกว่าไปทำทานทิ้งเปล่า ไม่มีสิ่งตอบแทน แม้แต่น้อยเลย บางครั้งผมชักรำคาญบ้างเหมือนกัน แต่ก็ทำเป็นไม่สนใจ หนักเข้าเขาดึงตัวเป็นอาจารย์ผม และสั่งสอนเสียใหญ่ นี่ผมจะควรปฏิบัติอย่างไรต่อเขาจึงจะดี เพราะความเชื่อในทาน ผมรู้สึกฝังใจแบบถอนไม่ขึ้น ท่านโปรดอธิบายให้ผมฟังบ้าง พอมีทางปฏิบัติต่อเขาและต่อตัวเองเพื่อมิให้กระทบกระเทือนทั้งสองฝ่าย

ทาน ก็แปลว่าการให้ การให้กับการรับเป็นของคู่กันตั้งแต่เริ่มตั้งแผ่นดินและมีสัตว์โลก ถ้าไม่อยากให้มีทานคือการให้หรือแบ่งปัน มนุษย์และสัตว์ก็ไม่ควรจะมีอยู่ในโลกสืบต่อไป เพราะถ้ามนุษย์และสัตว์ยังมีอยู่ การให้และการรับก็จำต้องมีอย่างแยกไม่ออก เพราะทั้งสองนี้เป็นสิ่งที่สัตว์โลกทุกประเภททำกันอยู่แล้วนับแต่วันเริ่มแรกชีวิตของสัตว์ตั้งขึ้นในโลก ใครไม่สามารถจะเป็นผู้ไปรื้อถอนด้วยกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับใดๆ ได้ เพราะชีวิตที่ต้องอาศัยการให้กับการรับสำคัญเหนือสิ่งใดๆ ในโลก ทานการให้นี่คือการวางรากฐานชีวิตและสุขเลี้ยงชีวิตของผู้รับประทานโดยตรงอยู่แล้ว ไม่มีทางเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้เป็นอย่างอื่น นอกจากจะช่วยกันส่งเสริมทานคือการให้ ให้มีกำลังมากขึ้นตาม

ความจำเป็นที่ทั่วโลกต้องการอยู่เป็นนิตย์เท่านั้น เพื่อชีวิตความเป็นอยู่ทุกด้านของ
ผู้ควรได้รับจากการให้จะได้เป็นไปด้วยความสม่ำเสมอตลอดระยะที่สัตว์และมนุษย์ราย
นั้นๆ ยังมีความจำเป็นต้องรับอยู่ ถ้าเว้นทานคือการให้เสียเมื่อไร เมื่อนั้นความเป็นอยู่
ของสัตว์โลกที่อาศัยกันเป็นอยู่ตลอดมาก็ขาดสะบั้นลงทันที ชีวิตจะไม่มีทางสืบต่อกัน
ทั่วโลก อาจารย์ขอถามคุณบ้างว่า **ชีวิตของคนและสัตว์นับแต่วันเกิดมาถึงวันนี้เป็นมา
ได้อย่างไร ใครเป็นผู้ให้ชีวิตบำรุงชีวิตนับแต่ชั้นเริ่มแรกตลอดมา ถ้าไม่มีผู้ให้อาศัย
ชีวิตจะทรงตัวและเจริญมาได้อย่างไร**

เป็นมาจากบิดามารดาและผู้เกี่ยวข้องเลี้ยงดูเป็นผู้ให้ชีวิตบำรุงชีวิตเรามา ไม่เช่นนั้น
ก็ต้องตายแต่ขณะที่เริ่มเกิดไปไม่รอด ฉะนั้น ผมจึงระลึกถึงบุญคุณของบิดามารดา
ผู้บังเกิดเกล้าฯ ตลอดถึงท่านที่มีบุญคุณต่อเราทุกๆ ไปอยู่เสมอไม่ได้ขาด

**ที่นี้เราลองนึกไปถึงบรรดามนุษย์และสัตว์ทั่วโลกที่ต่างก็ได้กำเนิดจากบิดา
มารดามาด้วยกันเช่นเดียวกับเรา จะมีจำนวนมากเท่าไร**

นับไม่ถ้วนเลยท่าน เพราะมันหมดทั้งโลกจะไม่ให้มาอย่างไรได้

ที่นี้เราพอจะทราบได้ไหมว่า สัตว์โลกทั้งมวลมีชีวิตเป็นมาได้จากทาน คือการให้
ของพ่อแม่หรือผู้ใดผู้หนึ่งเป็นต้นเหตุ เมื่อเป็นเช่นนี้ ทานคือการให้จัดเป็นเรื่องเล็กหรือ
เรื่องใหญ่ ซึ่งเราจะควรมองข้ามโดยไม่สนใจไม่ให้ทานต่อกันเลยได้ไหม

พอทราบได้ มาจากการให้ของพ่อ-แม่ หรือใครคนใดคนหนึ่งทั้งนั้น และทาน
ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย แต่เป็นเรื่องใหญ่โตมากกว่าชีวิตของสัตว์โลก เพราะสัตว์โลกทั้งมวล
ต้องอาศัยทานคือการให้การอนุเคราะห์ แต่ทานมิได้อาศัยสัตว์โลก ฉะนั้น จึงควรยกให้
ทานเป็นใหญ่กว่าสัตว์โลกทุกๆ ไป คำว่าทานนี้ โลกจะมองข้ามไปไม่ได้ ความไม่สนใจใน
ทาน ก็เท่ากับไม่สนใจในชีวิตของกันและกัน โลกต้องแตกแยกๆ ตั้งอยู่ไม่ได้

**คำว่าให้ทานหมดไปนั้น หมดไปจริงไหม และหมดไปที่ไหน สิ่งที่ตอบแทน
การให้ทานนั้นคืออะไร มีไหม หรือหมดไปจริงๆ**

ผมได้คิดบ้าง หมดไปจากมือผู้ให้จริง แต่ก็ไปปรากฏอยู่กับมือผู้รับอย่างไรเล่า ท่าน เช่น ผมใส่บาตรพระ ข้าวหรืออาหารหมดไปจากมือผมจริง แต่ก็ไปปรากฏอยู่ในบาตรพระท่าน ซึ่งเป็นจุดประสงค์ของการให้ท่านเพื่อพระท่านอยู่แล้ว จะเรียกว่าทานของเราหมดไปเพื่อผู้รับปรากฏผลก็ถูก สิ่งที่ตอบแทนก็คือความสมหวังของการให้หรือของผู้ให้หนึ่ง ผู้รับได้อาศัยสิ่งที่ให้หนึ่ง ถ้าเป็นประเภทอาหารก็คือชีวิตของผู้รับที่ทรงตัวอยู่ได้เพราะทานของเรา นั่นแหละคือสิ่งตอบแทนที่เห็นประจักษ์ ถ้าเป็นที่ยู่ออาศัย หรือเครื่องใช้ ก็คือความสะดวกของผู้ยู่ออาศัยใช้สอยเพราะทานของเรานั้นแหละเป็นสิ่งตอบแทนอย่างประจักษ์ตาประจักษ์ใจ เช่น เราเลี้ยงดูด้วยอาหารและสิ่งต่างๆ สิ่งตอบแทนที่เห็นได้ชัดๆ ก็คือความเจริญเติบโตของเด็กและสิ่งอาศัยที่เด็กได้รับความสะดวกจากเรา นั่นแหละนั่นเป็นสิ่งตอบแทน จะไปค้นหาสิ่งตอบแทนที่ไหนกันอีก

คุณพอเข้าใจได้ไหมว่า สัตว์โลกทั้งมวลมีความเป็นอยู่ด้วยทานกันทั่วโลก

ผมพอเข้าใจอยู่บ้างตามฐานะของผม แต่เพื่อนผมซึ่งนามสกุลเก่าว่าเทวทัตนั้นซิ แกจะยอมเข้าใจกับพวกเราหรือไม่ ผมก็ไม่ทราบกับมันเหมือนกัน ไฉนจึงริษะนี้พูดยาก ไม่ใช่เล่นเลย ว่างๆ ผมจะพาเขามาหาท่าน ให้ท่านช่วยเปลี่ยนนามสกุลให้แกเสียใหม่ ไม่ใช่เช่นนั้นโลกแตกแน่ เพราะนามสกุลอย่างนี้ เมืองไทยเราไม่มีใช้กัน เพราะเป็นนามสกุลที่พิลึกและขวางโลกด้วย นอกจากนามสกุลที่ผูกขาดของเทวทัตผู้เดียวเท่านั้น ไม่มีใครกล้าอาจเอื้อมแตะต้องได้ แกคงไปขโมยเอาของเทวทัตมาตอนเทวทัตไปเที่ยวร่อนล่าเวลาเทวทัตกลับขึ้นมาจากนรกแล้ว เรื่องจะยุ่งกันใหญ่ ถ้าแกไม่รีบนำไปคืนเสีย ในระยะเทวทัตกำลังยุ่งอยู่กับงานเมืองได้ดินเวลานี้

ก็คุณเป็นเพื่อนเขาเอง ทำไมจะต้องพาเขามาหาอาจารย์ ที่ถูก คุณก็ควรอบรมเขาให้เป็นที่เข้าใจเสีย แล้วการเปลี่ยนและเอานามสกุลไปคืนนั้น เขาจะจัดการของเขาเอง คุณไม่ต้องไปยุ่งกับเขาให้ลำบากและเสียเวลา ดีไม่ดีจะถูกแกเข่นเข้าอีก จะว่าอาจารย์ไม่บอก

ผมขอเรียนถามขั้นตอนที่ยังไม่เข้าใจ ทานมีกี่ประเภท และสำคัญไปในทางใดบ้าง ผมยังไม่เข้าใจในแง่ต่างๆ ของทาน โดยมากผมเอาศรัทธาเข้าว่าเลย ไม่ได้ไปคิดว่าทานสำคัญหรือไม่ อาศัยความรู้สึกส่วนลึกที่ฝังใจอย่างถอนไม่ขึ้นว่าผมมีใจฝึกฝนในทานเป็นประจำนิจและต้องทำทาน จะขาดไปไม่ได้ในวันหนึ่งๆ แม้ผมไม่อยู่ ทางบ้านก็ใส่บาตรเป็นประจำอยู่แล้วอย่างไม่มีปัญหา ที่เรียนถามก็เพื่อทราบความหนักเบาของทานมีไปในทางใดบ้างเท่านั้น

ประเภทของทานนั้นนับไม่ถ้วน แต่ถ้าแยกเป็นชั้นมีสาม คือ อย่างต่ำ อย่างกลาง และอย่างสูงสุด ก่อนอื่นเราต้องเข้าใจเสียก่อนว่า ทาน แปลว่าการให้โดยไม่คิดสิ่งตอบแทนด้วยทางวัตถุทำนองเขาซื้อขาย แต่ให้ด้วยเจตนาเพื่อสำเร็จประโยชน์แก่ผู้รับ เช่น ให้วัตถุสิ่งของแก่ลูกเมีย-ผัว-พ่อ-แม่-พี่-น้อง เพื่อนฝูง หรือแก่สัตว์เลี้ยงเหล่านี้เรียกว่าทานในหลักธรรมชาติที่ต้องทำต่อกันด้วยความจำเป็นโดยทั่วกัน แม้แต่สัตว์ดิรัจฉานก็ยังต้องทำต่อกัน จะเว้นทานในหลักธรรมชาตินี้ไปไม่ได้ ทานเป็นเครื่องค้ำจุนโลก สัตว์อยู่ด้วยกันเพราะทานเป็นเครื่องสมาน เช่น มดและปลวกเป็นก่ายกองต่างมีทานเป็นน้ำใจของมันปฏิบัติต่อกัน โดยมากไม่ว่าสัตว์ประเภทใดที่อยู่ด้วยกันเป็นจำนวนมาก ต้องมีทานการให้ปันแทรกซึมหล่อเลี้ยงประจำสันดานของมันอยู่ทุกจำพวก มนุษย์ในครอบครัวหนึ่งๆ ย่อมมีทานเป็นพื้นฐานของกันและกัน จึงทำให้ครอบครัวนั้นๆ ประหนึ่งเป็นอวัยวะอันเดียวกัน ลูกทุกคนต้องได้รับทานการเลี้ยงดูจากพ่อแม่ และพ่อแม่ทุกคนก็เป็นมาจากเด็ก คือลูกของพ่อแม่เช่นกัน ต้องได้รับทานการสงเคราะห์เลี้ยงดูจากพ่อแม่มาแล้วด้วยดีเช่นเดียวกัน โลกที่ตั้งเป็นปึกแผ่น ต้องมีทานเป็นรากฐานค้ำจุนไว้ ฉะนั้น ทานการให้จึงเป็นของจำเป็นต่อโลกไม่มีประมาณ

การให้อะไรๆ แก่ลูกที่เกิดกับตน ก็ต้องเรียกว่าทานด้วยหรือ ผมนึกว่านำไปถวายพระตามวัดหรือตามสถานที่ต่างๆ ถึงจะเรียกว่าทาน

ถ้าไม่เรียกว่าทาน ควรจะเรียกว่าอะไร เพราะลูกๆ มิใช่ลูกค้าของพ่อแม่พอที่จะตั้งตลาดในครัวเรือนเดียวกัน คำว่าให้ ก็บ่งว่าทานอยู่แล้ว แต่ทานมีหลายประเภท ดังที่เรียนแล้ว คือ ทานวัตถุ ทานธรรม การให้อุบายสั่งสอนต่างๆ ให้อาหารแก่สัตว์ ก็เรียก

ว่าทาน เช่น เรานำอาหารประเภทต่างๆ ไปให้สัตว์ที่มีชนิดต่างๆ ที่เขาดินวนา กรุงเทพฯ เป็นต้น

เราให้โดยไม่หวังตอบแทน เรียกว่าทานทั้งนั้นหรือ

จะเรียกว่าทานทั้งนั้นก็ถูก ถ้าให้ในลักษณะที่กล่าวนี้

เพื่อนผมแกล้งเห็นอย่างไร จึงปฏิเสธการให้ทานเหมือนไม่มีขึ้นดีเพราะการให้ทานเสียเลย

คุณอยากให้เพื่อนคุณรู้ผลของทานบ้างไหม

โอโฮ ผมพยายามหาทางช่วยเหลือจะให้เขารู้ผลทานจนหมดความสามารถแล้ว ถ้ามีผู้ช่วยแนะนำให้เขารู้ผลของทานเสียบ้าง ผมคิดว่าผู้นั้นจะต้องขึ้นสวรรค์ทั้งเป็น ตัวเขาเองยังไม่สามารถขึ้นทั้งเป็นได้ ตายแล้วเขาต้องขึ้นแน่ๆ ท่านจะพอมีทางช่วยเขาได้ไหม ถ้าพอเมตตาโปรดเขาได้ ก็โปรดบ้างเถอะเจ้าพระคุณ นับว่าโปรดสัตว์เอานุก

คุณไม่อยากจะขึ้นสวรรค์ทั้งเป็นบ้างหรือ ทำไมเที่ยวบอกแต่คนอื่นให้ขึ้น ถ้าอยากขึ้นทั้งเป็นก็โปรดไปสอนเขาบ้าง เขาก็จะได้ตามหลังคุณไปเวลาตายแล้ว หากเขายังไม่สามารถขึ้นทั้งเป็นได้

ถ้าผมสามารถ ผมก็ไม่มาบ่นเรื่องเขาให้ท่านรำคาญเลยท่าน ที่มาปรับทุกข์นี้ ก็เพราะทางอื่นผมคิดจนหมดปัญญาแล้ว ถึงได้บ่นสงสารเขาให้ท่านฟัง บางที่ท่านจะพออนุเคราะห์เมตตาเขาได้

อาจารย์ก็ไม่มีความสามารถเหมือนกัน ปล่อยไว้ตามกรรมของใครของเขา จะเที่ยวแบกหามหนักก็หนักเรา ความสามารถขนาดเราๆ ท่านๆ อย่างล้าหาญยกภูเขาทั้งลูก เพื่อกะตุ๊กสันหลังหัก จะไปโทษภูเขาก็เป็นการผิดไปสองชั้น คือ ชั้นที่หนึ่ง ตนไม่รู้จักประมาณกำลังของตัว ชั้นที่สอง อดแค้นไปแบกภูเขาทั้งลูก กระตุกหลังหักก็ไปโทษว่า

ภูเขาหนักเกินไป โทษแห่งความผิดของตัวถึงกับกระตุกไม่ต่อนันไม่สนใจคิด โลกเรามันชอบแปลกอย่างนี้เสมอมา

คนเราที่ตัดสินใจตัวเองในการห้ามทำทานเช่นนี้ ผลจะเป็นอย่างไรต่อไป ผมก็เลยคิดแยแสแทนเขาไปเอง ไม่ทราบว่าคุณถูกหรือผิด โปรดท่านตัดสินใจให้ผมด้วย

เขาตัดสินใจของเขาเอง ใครจะไปกล้าให้สิทธิ์เขาผู้ไม่ยอมรับผิดชอบตัวเอง เช่นคนไข้ที่ไม่ยอมรับยาเลย แล้วใครจะกล้าไปให้สิทธิ์เพื่อให้เขาหายจากโรค คุณจะไปให้สิทธิ์เพื่อให้เขาหายจากโรคได้ไหม

ไม่ได้ท่าน

เมื่อเป็นเช่นนั้น คุณจะสามารไปให้สิทธิ์เขาในทางไหน เขาจึงจะได้รับผลเพราะไม่ทำเหตุไว้

ไม่มีทางเลยท่าน แล้วคติของเขาจะเป็นอย่างไรบ้าง

แม้แต่คติของเราเองยังไม่สามารถทำนายได้ แล้วจะสามารถไปทำนายคติของคนอื่นได้อย่างไร

ถ้าท่านไม่กล้าทำนายเขาด้วยความรู้ของท่านเอง ก็โปรดทำนายด้วยหลักธรรมซึ่งเป็นทางสะดวกสำหรับท่านผู้จะอธิบายก็ได้ ผมยินดีและรอฟังอยู่แล้ว เพราะเรื่องนี้สำคัญมาก น่าสนใจ

หลักธรรมก็ไม่คิดเห็นอะไรพอจะนำมาโกหกได้ เพราะไม่ได้เรียนวิชาทางนี้ จึงขออย่าให้อธิบายเลยดีกว่า ที่ได้เรียนผ่านมามากก็หลงลืมไปหมด ไม่สามารถจะนำมาอธิบายให้ฟังได้เท่าที่ควร จึงขอผ่านไป

ได้ยินท่านว่าไว้ว่า คนที่ชอบให้ทานเป็นคนมีนิสัยกว้างขวาง ไม่คับแคบ เพราะความเห็นแก่ตัว ดังนี้ใช่ไหมท่าน

ถูก คนตระหนี่ถี่เหนียวย่อมเป็นคนเห็นแก่ตัวมาก ไม่สามารถจะเฉลี่ยเพื่อแผ่สมบัติของตนให้เป็นประโยชน์แก่คนอื่นได้เป็นธรรมดา อาจารย์เห็นด้วย คนชอบให้ทาน เป็นคนมีนิสัยกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นนักบวชหรือฆราวาส ชอบมีหมู่เพื่อนมาก ถึงคราวจะตกอับแต่ไม่จน หากมีผู้มาช่วยเหลือจนได้ ถึงคราวจำเป็นมองไม่เห็นอะไรเลยก็ตาม แต่หากบันดาลให้เป็นมาแบบคันหาสาเหตุไม่พบ แต่ผลที่มาแสดงนั้นตัวเองเห็นได้ชัดๆ เรื่องเช่นนี้มีอยู่ดาษดื่นสำหรับท่านผู้เคยสร้างความไม่จนมุมไว้เพื่อตัว การให้ทานจะเห็นผลประจักษ์ในชาตินี้หรือไม่ เราพอมองเห็นได้ในโลกมนุษย์เราเอง เช่น **คนผู้ให้ทานเป็นที่ยินดีแก่ผู้รับ หรือเป็นที่น่าเกลียดน่าชัง โปรดตอบตามความรู้สึกของคุณเอง**

ยังไม่ต้องพูดถึงขั้นมนุษย์ก่อนก็ได้ท่าน เราพูดกันเพียงเรื่องสุนัขซึ่งไม่รู้บุญรู้บาปอะไรเลยก่อน สุนัขพอมองเห็นคนที่เคยนำเอาอาหารไปแจกให้เขารับประทานเท่านั้น ต่างตัวต่างวิ่งออกมาต้อนรับและรุมล้อมจนจะหาทางเดินไปไม่ได้ เพราะความดีใจและความหวังพึ่งมนุษย์ผู้ใจบุญ ถ้าอยากทราบรายละเอียด โปรดไปดูสุนัขที่คนนำไปปล่อยทิ้งไว้ให้อยู่ตามกรรมแบบอดๆ อยากๆ ตามวัดต่างๆ ในเมืองหรือนอกเมืองก็ยังมี แต่ที่อื่นๆ ไม่ได้กองเก็บหมา เทียบเก็บจนเกลี้ยงหมด แล้วเราลองนำอาหารไปแจกให้เขารับประทานเพียงครั้งเดียวเท่านั้น พอครั้งที่สองเขาจะต้องจำเราได้แม่นยำ มีเท่าไรพากันวิ่งมาหาเราหมดเพราะความหิวโหยว่าจะได้รับประทานจากคนใจบุญ และดีใจวิ่งมาด้วยความหวัง ทั้งแสดงอาการยิ้มแย้มหุตททางกระดิก ประหนึ่งมาทักทายและออกต้อนรับอาหารรับประทานกับเรา ซึ่งเห็นแล้วน่าสงสารมาก เพียงสัตว์ยังรู้จักใจกว้างน้ำใสเห็นแล้วดีใจทั้งอยากดื่ม

มนุษย์จะไม่รู้และยินดีกับคนใจบุญหนุ่นโลกอย่างไรได้ ต้องยินดีอย่างยิ่ง นอกจากมัจฉริยมมนุษย์ผู้ใจดำไม่มองดูหน้าคนเท่านั้น จะไม่ยินดีกับใครเลย

คนใจกว้างขวางชอบให้ทาน เราก็พอมองเห็นคติในปัจจุบันชาติของเขาอยู่แล้ว ชาติหน้าจะมีคติแปลกปลอมมาจากไหน จำต้องเป็นคติและใจดวงเดียวนี้แหละจะเป็นผู้ไปแสดงตัวในภพหน้า จึงไม่ควรมอมขำจิตดวงกำลังเตรียมอยู่และเตรียมไปในตัวของ

มันเองทุกๆ ขณะที่ควรแก่โอกาส ผู้ฉลาดก็จัดไว้ได้ ผู้โง่ก็พลอยขาดทุนทั้งมาและไป

สำหรับคุณเล่า จะรอไปหวังกำไรในชาติหน้าหรือจะเร่งรีบหากำไรเสียแต่บัดนี้เป็นต้นไป เพื่อเป็นผลเครื่องเสวยสุขรื่นเริงในชาติหน้า ซึ่งเป็นโลกเสวยแต่ผลอย่างเดียว ไม่เกี่ยวกับการบำเพ็ญเหตุ ได้ทำความเข้าใจกับตนเองไว้อย่างไรบ้าง

ผมมั่นใจอยู่ว่าความดีที่ควรได้ในวันนี้และชาตินี้ ต้องรีบทำให้ได้ในเขตกำหนด เมื่อเลยเขตกำหนดคือตายแล้ว นั้นไม่ใช่ฐานะที่ผู้ตายแล้วจะไปเที่ยวแสวงหารายได้เหมือนแดนมนุษย์เรา ผมขอเรียนถามย้อนหลังอีกสักเล็กน้อยที่ยังสงสัยในคำพูดของท่านว่า **ธรรมทานคือการให้อุบายสั่งสอน** นั้นหมายความว่าอย่างไร

ธรรมทาน แปลว่า ให้นานธรรมหรือให้ธรรมเป็นทาน เช่น พระพุทธเจ้าทรงแสวงหาโมกขธรรมเป็นทางหลุดพ้นจนได้ตรัสรู้สมพระทัยแล้ว ก็ทรงเที่ยวประกาศสอนสัตว์โลกนับแต่เริ่มแรกตรัสรู้จนวันเสด็จนิพพานฯ ไม่ทรงหวังอะไรเป็นเครื่องตอบแทน มีพระทัยหวังให้โลกที่ได้รับธรรมจากพระองค์ประพฤติดำเนินเป็นคนดีมีความสุขทั่วหน้ากัน ธรรมที่ทรงประกาศสอนโลกซึ่งกำหนดไว้พอประมาณมี ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นตรี ถ้าจะเทียบทางด้านวัตถุแล้วก็คือกองแห่งธรรมของพระองค์นั่นเอง ที่ประทานให้แก่มวลสัตว์ได้รับเป็นขวัญใจยึดไว้เป็นที่พึ่งตลอดมาถึงพวกเรา ถ้าอิงกับด้านวัตถุ เช่น หนังสือ คัมภีร์ธรรมก็เรียกว่า หนังสือธรรมทาน ดังอาจารย์ทั้งหลายแสดงและมีผู้ศรัทธาพิมพ์แจกในงานต่างๆ เช่น งานศพ เป็นต้น ล้วนเป็นหนังสือธรรมทาน เพราะมิได้หวังสิ่งตอบแทนใดๆ นอกจากนน้ำใจที่มุ่งต่อธรรมด้วยกันเท่านั้น

ที่พิมพ์หนังสือธรรมออกจำหน่ายขายในที่ต่างๆ นั้น จะเรียกว่าธรรมทานได้ไหม

จะเรียกได้หรือไม่ได้ก็ตาม แต่อาจารย์พูดเรื่องธรรมทานต่างหาก ไม่ได้เกี่ยวกับเรื่องประเภทนี้

ผมต้องขอภัยท่านที่เรียนถามผิดความประสงค์ไปบ้าง **ที่นี้คำว่าธรรมทานกับหนังสือธรรมทาน นั้นมีความหมายต่างกันหรือเหมือนกัน**

มีความหมายอย่างเดียวกัน เช่นเดียวกับผู้แสดงธรรมหรือปาฐกถา กับการแต่งหนังสือธรรมและพิมพ์ออกแจกเป็นหนังสือธรรมทาน แม้จะเป็นคนเดียวกันหรือเป็นคนละคนก็ตาม แต่ความหมายของธรรมที่น่าออกแสดงและนำออกตีพิมพ์ก็คือเนื้อธรรมที่สั่งสอนคนให้เป็นคนดีด้วยกัน ที่ผิดกันอยู่บ้างก็เพียงการแสดงออกแห่งธรรมที่ออกจากคนโดยตรงบ้าง ที่ออกจากหนังสือบ้างเท่านั้น

การให้ทานทางด้านวัตถุกับการให้ทานธรรม อย่างไหนมีผลมากกว่ากัน ได้ยินท่านว่า การให้ทานธรรมมีผลมากกว่าทางวัตถุใช่ไหม

ตามหลักธรรมท่านกล่าวไว้ว่า ธรรมทานมีผลมากกว่าทานวัตถุ ตามหลักความจริงก็เป็นอย่างนั้น เพราะผู้จะมีศรัทธาบริจาคทานได้มากนักย ่ตลอดถึงสละเพศฆราวาสบ้านเรือนออกบวชได้ จนกระทั่งได้ตรัสรู้มรรคผลนิพพานก็มีไม่น้อย ทั้งนี้ก็เนื่องจากได้รับรสแห่งธรรมทานมากกว่า ท่านจึงตรัสรับรองไว้ว่า **การให้ธรรมเป็นทานชนะการให้ทั้งปวง** ดังนี้ ศาสนาจะตั้งเป็นหลักมั่นคงในจิตใจของพุทธบริษัทตลอดมาจนถึงทุกวันนี้ ก็เนื่องจากธรรมรสที่ออกมาจากธรรมทานนั้นแล การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนาที่เป็นมาไม่ขาดสูญ ก็เพราะธรรมทาน มนุษย์ส่วนใหญ่ส่วนน้อยลงมาถึงครอบครัว และบุคคลเป็นรายๆ ไป มีความประพฤติดีมีสันติสุขประจำหมู่ชน ก็เพราะธรรมทานที่ซึมซาบอยู่ในใจ การพัฒนาทางจิตใจ ซึ่งแปลว่า ความเจริญทางใจ รู้จักสิ่งดีชั่ว ควรประพฤติหรือไม่ควร เป็นต้น ก็เนื่องจากธรรมทานทั้งนั้น ฉะนั้น ธรรมทานจึงเป็นรากฐานสำคัญที่ให้คนรู้จักประพฤติชอบชั่วดีมีศีลธรรมทุกประเภท มีธรรมทานหรือธรรมรสเป็นสาเหตุสำคัญ ถ้าพูดถึงความสำคัญ ธรรมทานกับวัตถุทานมีความสำคัญไปคนละทาง เช่นเดียวกับอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย มีความสำคัญไปคนละทาง แต่อย่าลืมนว่าส่วนสำคัญยิ่งกว่าอวัยวะต่างๆ ยังมี คือใจ

วันนี้ผมมารบกวนท่าน และเรียนถามผิดบ้างถูกบ้าง จึงกราบขอประทานโทษ โปรดอย่าได้ถือสา เรื่องของฆราวาสมันมีผิดๆ ถูกๆ อยู่อย่างนี้ประจักษ์นัย แม้เข้ามาในวัด มันก็ยังมีผิดได้

ดิฉันได้ยินแต่ชื่อท่าน พอทราบข่าวว่าท่านมาก็ทราบว่าง่ายไปแล้ว รู้สึกเสียใจ บ้านดิฉันอยู่ไกล ซอยเข้าบ้านก็ลึก ไปมาไม่ค่อยสะดวกในเวลากลางคืน วันนี้ดิฉันดีใจมากที่ได้มารบกวนท่าน กำลังจะเลิกงาน พอเพื่อนโทร. ไปบอกว่าท่านมา ดีใจใหญ่ รับมาทันที ยังไม่ได้กลับบ้าน ได้ทราบว่าพระรุดงค์มีอยู่ทางภาคอีสานแยะใช้ไหมคะ เพื่อนดิฉันเคยไปกราบท่านบ่อยๆ ท่านได้เล่าให้ฟัง

มีบ้างแต่ไม่แยะสำหรับภาคที่เคยมีพระรุดงค์มากอยู่แล้ว แต่อาจเข้าใจว่าภาคอีสานมีพระรุดงค์แยะสำหรับภาคที่ไม่ค่อยมีพระประเภทนี้มากมาก่อน ภาคอื่นไม่ค่อยมีพระรุดงค์มากหรือ จึงได้เข้าใจว่าพระรุดงค์ทางภาคอีสานมีแยะ

ดิฉันไม่ทราบ ที่ถามนี้ก็เพราะเพื่อนเล่าให้ฟัง พระรุดงค์ท่านปฏิบัติอย่างไรจึงเรียกว่าพระรุดงค์คะ

อาจารย์ก็ไม่ทราบ ที่เรียกว่าพระรุดงค์นั้น คงจะเรียกตามพระที่ถือรุดงค์ ๑๓ เป็นข้อๆ ไป ซึ่งทรงบัญญัติไว้เพื่อขัดเกลาจิตใจ ผู้ต้องการชำระกิเลสของตนด้วยรุดงค์ ก็ถือหรือสมათานรุดงค์ข้อนั้นๆ ตามแต่จะถือได้ก็ข้อไม่จำกัด แล้วก็ถือรุดงค์ข้อที่สมათานแล้วนั้นเป็นกฎข้อบังคับตน ไม่ยอมฝ่าฝืน จนกว่าจะเห็นควรตามกาลสถานที่ โดยมากพระรุดงค์ทางภาคอีสานท่านก็ปฏิบัติเหมือนพระทั่วๆ ไป ที่จะผิดกันอยู่บ้าง ก็ตรงที่ปฏิบัติตามรุดงค์ เช่น จันในบาตร (จันสำรวมในบาตร) จันอาหารวันละมือ บิณฑบาตเป็นประจักษ์ได้ขาด บางกาลก็อยู่รุกขมูล คือ อยู่ใต้ร่มไม้ อยู่ในป่าช้า ในภูเขา ในป่าธรรมชาติ หรืออยู่พอโอกาส คือที่แจ้ง ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร นอกจากนั้นก็มีระเบียบวินัยเป็นอันเดียวกัน

เพื่อนดิฉันเล่าให้ฟังว่า พระธุดงค์ท่านเดินจงกรมกลับไปกลับมาด้วยท่าทาง มีสติและสำรวมในบริเวณวัดหรือตามป่าข้างๆ วัด บางเวลาก็เห็นท่านนั่งขัดสมาธิ ภาวนา ตัวตรงนิ่งไม่กระดุกกระดิก เหมือนไม่มีจิตใจรับรู้สิ่งที่มากระทบ เช่นยุง เป็นต้นเลย พระธุดงค์ท่านทำอย่างนั้นใช่ไหมคะ

โดยมากก็เห็นว่าท่านทำอย่างนั้น แต่ที่ไม่ทำก็อาจจะมี เพราะอาจารย์ก็ไม่ได้ไป สังเกตท่านทุกองค์และทุกวัด บรรดาพระที่เขาให้นามว่าพระวัดป่า พระธุดงค์อาจจะมี พระซึ่งเกียจปะปนอยู่ด้วยก็เป็นได้

ทำไมท่านพูดอย่างนั้น พระท่านมีชี้เกียจเหมือนฆราวาสด้วยหรือ ดิฉันก็เพิ่ง มาได้ยีนวันนี่เอง

ฆราวาสก็ยังมีคนชี้เกียจ พระท่านก็มาจากฆราวาส กาย วาจา ใจ ทั้งหมดเป็น ฆราวาสมาดั้งเดิมทั้งนั้น ที่มาเปลี่ยนใหม่ก็มีผ้าเหลือง เครื่องนุ่งห่มใช้สอย แต่ใจท่านจะ เปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยน ใครก็ไม่รู้ได้ เพราะอาจารย์ไม่สามารถรู้ใจคนอื่น แม้แต่ตัวเองยัง รู้ไม่ได้ บางครั้งมันยังพาหคคะเมนเต้นรำไปทุกทิศทุกทาง ทุกสถานที่ ไม่มีกลางวันกลาง คคืน และไม่ได้สำนึกว่าตัวเป็นพระเป็นเณร น่าละอายฆราวาสญาติโยมผู้ดีจะเห็นจิตพระ ที่เที่ยวแสดงหนังแสดงละครยิ่งกว่าสัปบุรุษผู้ดีเสียอีก ฉะนั้น อาจารย์จึงไม่กล้ายืนยัน ทั้งท่านผู้อื่นและตัวเสียเอง เพราะบางครั้งใจเราเองยังแสดงอาการเป็นยักษ์เป็นมาร เป็น พระเอกนางเอกในหนังสด หนังแห้ง คืออารมณ์ปัจจุบันและอดีต ให้รู้อยู่อย่างสดๆ ร้อนๆ คนอื่นที่มีกิเลสเหมือนกันก็อาจมีทางเป็นได้ จึงถือเป็นธรรมดาของคนมีกิเลสจะ พึงมีผิดมีพลาดได้ ไม่ว่าพระและฆราวาส ด้วยเหตุดังที่เรียนมานี้ อาจารย์จึงไม่กล้าชม พระธุดงค์ท่านว่าจะขยันไปเสียทุกองค์ เพราะอาจารย์เองก็ในนามของพระธุดงค์รูปหนึ่ง มันยังเกียจคร้านได้ต่อหน้าต่อตาเราโดยไม่ละอายว่าตนเป็นพระธุดงค์บ้างเลย

จิตพระธุดงค์ท่านยังจะมีดี้นรณกวดแกว่งเหมือนฆราวาสอยู่หรือไม่ เพราะ ท่านมีแต่ความสำรวมระวังตัวอยู่ตลอดเวลา ไม่ได้เที่ยวทางโน้นโดนสิ่งนี้อยู่เรื่อย แบบฆราวาส

เวลาสำรวจมรรวัจจิตก็ไม่ไป แต่เวลาเพลอ จิตก็ไปเที่ยวเล่นพ่วนไม่มีความละอาย ยิ่งกว่าวานร (ลิง) เสียอีก ตอนเพลอนี้เป็นเวลาสำคัญที่จิตจะลื้มความสำนึกตัวว่าเป็น จิตพระรุดงค์หรือเป็นจิตวานรตัวคะนอง ไม่มีใครกล้าตัดสินได้

เวลาพระท่านไปอยู่ในป่าในภูเขา มีคนตามส่งอาหารหรือทำอาหารไว้คอย ถวายท่านบ้างไหม

ไม่มีทั้งผู้ตามส่งและผู้ทำอาหารคอยถวาย เพราะท่านไม่สนใจกับเรื่องยุ่งยาก ต่างๆ

ท่านได้ฉันอะไร เมื่อไม่มีทั้งผู้ตามส่งอาหารและผู้ทำอาหารถวายท่าน

ท่านก็ฉันแบบพระรุดงค์ คือฉันตามสิ่งที่มีที่เกิด ไม่มีก็ไม่กังวลให้ยุ่งไป

ทำไมพระรุดงค์จึงชอบอยู่แต่ในป่าในเขา อยู่ในแดนบ้านหรือในเมืองไม่ได้ หรือ

อยู่ในบ้านหรือในเมืองก็ได้ แม้ในกรุงเทพฯ ท่านยังเคยมาและเคยอยู่ ไม่ว่าแต่ ในป่าอย่างเดียว

ท่านมากรุงเทพฯ โดยมากมาในกิจนิมนต์ต่างหาก ท่านมิได้มาด้วยความสมัครใจ และท่านเห็นประโยชน์อะไรจึงชอบอยู่แต่ในป่า **การอยู่ในป่ากับอยู่ในบ้านในเมือง การทำความเพียรภาวนาต่างกันอย่างไรบ้าง**

การอยู่ป่ามีเวลาทำความพากเพียรมากกว่าที่ธรรมดา สิ่งรบกวนและยั่วยวนเพื่อ เสริมกิเลสให้ฟุ้งซ่านไม่ค่อยจะมีหรือไม่มีจากภายนอก เป็นความสะดวกสำหรับทำความ เพียรได้ดีและตลอดเวลาที่อยู่ในป่า ใจก็บังคับง่าย รู้สึกผิดชอบชั่วดีกว่าธรรมดาที่เคย เป็นมา สติกับจิตมีทางใกล้เคียงกันมากกว่าปกติธรรมดา สิ่งที่เคยเป็นข้าศึกไม่ค่อยมี โอกาสสร้างความจิตได้อย่างง่ายดาย

เวลาพระรุดงค์ท่านนั่งภาวนา ท่านเคยเห็นอะไรบ้าง พวกภูตผีท่านเคยเห็นบ้างไหม

ไม่ค่อยได้ยินท่านพูดว่าเห็น หรือจะเห็น อาจารย์ก็ไม่มีโอกาสทราบถ้าท่านไม่เล่าให้ฟัง

ท่านเคยเล่าให้ท่านฟังบ้างไหมว่า ท่านได้เห็นภูตผีหรือเทวดาในที่นั้นๆ

ไม่เคยเล่า เพราะไม่ใช่เรื่องจำเป็นในวงธรรมที่ควรส่งเสริมความเพียรทางใจ

ที่ว่าท่านบรรลุมรรค ผล นิพพาน นั้น ท่านบรรลุอย่างไร

อาจารย์ก็ไม่ค่อยจะทราบได้ ท่านคงบรรลุเหมือนเราบรรลุชนิดีภาวะนี้กระมัง อาจารย์ขอขอบิณฑบาตในสิ่งที่สงสัยของผู้ตอบเช่นเราๆ ท่านๆ (คำว่าบรรลุชนิดีภาวะหมายความว่า ท่านเปลี่ยนจากความเป็นปุถุชนขึ้นไปเป็นอริยบุคคลเป็นขั้นๆ)

โดยมากครั้งก่อนๆ เคยได้ยินพระท่านบรรลุโสดา สกิทา อนาคา และอรหัต ในป่าในเขาเสมอ ดิฉันทราบว่าพระรุดงค์ท่านอยู่ป่า ท่านอาจจะบรรลุธรรมอย่างนั้นบ้าง จึงได้เรียนถามท่านเพราะอยากรู้

การบรรลุมรรคผล โดยมากก็บรรลุจากการภาวนา หรือไม่ก็จากการแก้ปัญหา หรือจากการฟังเทศน์ ดังหลักธรรมที่ท่านบอกไว้ ส่วนคุณก็คงเคยภาวนา ฟังปัญหา และเคยฟังเทศน์มาเช่นเดียวกันกับพระรุดงค์ ควรจะทดสอบและทราบการบรรลุมรรคผลจากตนเองได้เหมือนกัน แต่เพราะเหตุไรจึงได้นำปัญหาที่ควรแก้วิสัยของตน มาถามผู้อื่นเล่า

ดิฉันเคยทำบ้างตามที่อาจารย์ท่านสอน แต่ไม่เคยมีประสบการณ์ในสิ่งที่เรียนถาม จึงอยากทราบและเรียนถามไปตามภาษาอย่างนั้นเอง ดิฉันต้องขอภัยที่ยังไม่หายอยาก คือเวลาพระรุดงค์ท่านบำเพ็ญเพียรในป่า ท่านไม่ได้บรรลุมรรคผลเหมือนครั้งก่อนบ้างหรือ ทำไมทุกวันนี้ไม่เห็นได้ยินพระท่านบรรลุบ่อยเหมือนครั้งโน้น

แม้จะมีผู้บรรลุหรือบรรลุอยู่ในที่เช่นไร และใครเป็นผู้บรรลุก็ตาม การบรรลุก็ไม่ใช่นาฬิกาหรือระฆังที่จะให้สัญญาณแก่คนอื่นทราบในขณะที่บรรลุ เหมือนพระติระฆังลงทำวัตรฟังเทศน์กัน จึงไม่อาจทราบได้ทุกรายและทุกเวลาที่บรรลุ

ครั้งก่อนโน้นก็ไม่เห็นมีนาฬิกาหรือระฆังดีให้สัญญาณบอกเวลาบรรลุ แต่ทำไมคนทราบกันว่าท่านบรรลุอยู่ที่นั่นๆ วันนั้น เวลาเท่านั้นเล่า

คุณทราบเรื่องของท่านว่าได้บรรลุมาจากไหน ใครบอกคุณถึงทราบเล่า

ดิฉันทราบประวัติของท่านในหนังสือค่ะ

ในหนังสือบอกว่ามีติระฆังย่าฉ่าง อันเป็นสัญญาณการบรรลุมรรคผลของท่านด้วยหรือ

ไม่มีค่ะ แต่ดิฉันก็ทราบมาอย่างนั้นจริงๆ ผู้ที่เรียงประวัติท่านทราบได้อย่างไร เมื่อท่านผู้ได้บรรลุไม่บอกให้ทราบ

ตอนนี้อาจารย์ก็ชักจนเหมือนกัน เพราะคุณถามมีเหตุผลที่น่าจนจริงๆ เอาละขอพักไว้ เราพูดเรื่องใหม่กันดีกว่า

แล้วเรื่องไหนจะดีกว่าเรื่องบรรลุมรรคผลเล่าท่าน ดิฉันเข้าใจว่าเรื่องบรรลุเป็นเรื่องยอดเยี่ยมของท่านผู้บรรลุ และยอดเยี่ยมของศาสนาที่ทรงไว้ซึ่งมรรคผลอย่างสมบูรณ์

คำว่าดีกว่านั้น ไม่ได้หมายความว่าดีกว่าการบรรลุมรรคผล แต่ดีกว่าตรงคนไม่จนมุมต่างหาก นี่เป็นเรื่องพูดยาก

ใครจะจนมุมเล่าท่าน เพราะเราก็พูดกันเรื่องธรรมะธัมมไม่ต่างหาก ไม่ได้มาไล่กันให้จนพอจะพยายามหาทางออกด้วยวิธีดีกว่า

ใครจนก็ไม่ดีทั้งนั้น เพราะโลกเขาถือกัน เช่น ลัทธิจนมุม ก็คือลัทธิตัวรอจะตาย อยู่ท่าเดียว คนจนมุมก็คือคนที่รอจะตายอยู่แล้ว แม้พระจนมุมก็คงไม่ผิดลักษณะที่กล่าวมา ฉะนั้น คำว่าจนตรอกหรือจนมุม จึงไม่เป็นสิ่งที่ใครๆ จะพึงปรารถนา ถ้าพูดหรือถามกันไปมาก เดียวบางท่านจะไม่มีเวลาพอเพราะท่านจะไปธุระอยู่แล้ว

**พระที่ท่านบรรลุมรรค ผล นิพพาน แล้ว ท่านยังกลัวต่อโลกธรรม มีความ
นินทา เป็นต้น อยู่ไหมคะ**

ท่านที่บรรลุถึงนิพพานแล้ว ท่านจะเอาอะไรมากลัว เพราะความกลัวก็เป็นกิเลส ส่วนพวกเราไม่ใช่คนประเภทนั้น จึงควรกลัวไว้ นั่นแลเป็นการดี และเหมาะสมกับปุถุชน คนกิเลสหนา ชื่นกล้ำไปมาก ก็จะไม่มีความหิริโอตตปปะเหลืออยู่ในใจและความประพฤติดุเล่ย์ ก็ยิ่งจะแย่มาก

คนที่มีความหิริโอตตปปะ คือคนกลัวโลกธรรมใช่ไหมคะ

ใช่ เพราะผู้มีความหิริโอตตปปะสมบูรณ์แล้ว ย่อมหลีกเลี่ยงโลกธรรมได้ในทางใจ ไม่เป็นผู้คอยรับคะเนนและคอยจะถูกตัดคะเนนจากโลกธรรมซึ่งมีทั้งดีและชั่ว ทั้งสุขและทุกข์ ทั้งนินทาและสรรเสริญ ทั้งได้มาและเสียไป เหมือนคนสามัญทั่วๆ ไป **คุณทราบไหมว่า
โลกธรรมทั้งแปดเป็นบ่อเกิดแห่งความทุกข์และกังวลอันใหญ่หลวง**

ทราบค่ะ และอดจะเลือกเก็บเอาสิ่งที่ตนชอบและปัดทิ้งสิ่งที่ตนไม่ชอบไม่ได้

แล้วสมหวังดังใจนึกหรือเปล่า

ไม่สมหวังค่ะ บางครั้งยิ่งเพิ่มทุกข์ให้เราเป็นกายกองจนผิดคาดหมายก็มีจนนับ
ไม่ถ้วน

ที่เป็นเช่นนั้น ก็เพราะโลกธรรมเป็นสิ่งที่ปลอมแปลงคอยแฝงอยู่กับผู้ที่รักชอบ และเกลียดชัง แต่ไม่อาจจะเข้าแอบแฝงกับผู้ที่รู้เท่าและพอตัวกับโลกธรรมแล้ว เช่น พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ท่าน ท่านเหล่านี้โลกธรรมไม่กล้าอาจเอื้อมเข้าถึงได้ และ

กลายเป็นของเศษเดนไปตามธรรมชาติ ไม่มีพิษภัยที่สามารถยังท่านให้หลงตามได้
ตลอดกาล

**ทางภาคอีสาน ทราบว่ามีพระอาจารย์สอนกรรมฐานมากกว่าภาคอื่นๆ ใช่ไหม
คะ**

อาจารย์ไม่ทราบว่าภาคอื่นๆ จะมีอาจารย์สอนกรรมฐานมากน้อยเท่าไร จึงไม่กล้า
เรียนคุณ เพื่อว่าภาคอื่นๆ มีมากกว่าก็จะเป็นการโกหกกัน

**เวลาพระอาจารย์กรรมฐานท่านสอนธรรม ท่านสอบถามเป็นรายๆ ไปก่อน
หรือท่านสอนไปเลยทีเดียว ดิฉันคิดอยากไปเรียนและปฏิบัติกับท่านจะขัดข้องไหม**

ถ้าเราไม่ขัดข้องตัวเราเอง คิดว่าท่านคงไม่ขัดข้อง การสอนธรรมแก่ผู้ไปอบรม
ทั่วๆ ไป ท่านก็สอนไปเลยและสอนธรรมภาคทั่วไป แต่พระที่ไปอบรมกับท่านมานาน
พอควร มีความสงสัยเรียนถามท่านๆ ก็ตอบให้เป็นรายๆ ไป จากนั้นก็เริ่มเทศน์อบรม
ทางภาคปฏิบัติทางจิตใจตามขั้นภูมิของผู้ไปอบรมเป็นลำดับไป จบแล้วหากมีผู้เรียนถาม
ท่านก็อธิบายให้ฟังเป็นรายๆ แต่เนื้อธรรมนั้นไม่แน่นอนว่าหยาบหรือละเอียด ทั้งนี้ขึ้น
อยู่กับภูมิจิตของผู้ไปอบรมและเรียนถาม ถ้าเริ่มอบรมก็สอนขั้นเริ่มแรก ผู้มีสมาธิความ
สงบใจพอควรก็สอนภาคสมาธิ และละเอียดขึ้นไปตามลำดับจิตของผู้อบรม ผู้พิจารณา
ทางปัญญาก็สอนทางปัญญาเป็นขั้นๆ ไป และสอนไปตามความหยาบและละเอียดของ
ผู้ศึกษา จนสุดกำลังความสามารถจะสอนได้

**ถ้าจิตของผู้มาอบรมบรรลุธรรมเป็นขั้นๆ ขึ้นไป เริ่มแต่พระโสดา สกิทาคา
อนาคา และพระอรหันต์ ท่านจะทราบได้ไหมคะ**

ถ้าท่านมีภูมิธรรมสูงกว่าผู้ไปอบรม และผู้ไปอบรมเรียนความเป็นไปของตนให้
ทราบ ท่านก็ทราบได้ ถ้าท่านมีภูมิธรรมต่ำกว่าผู้ไปอบรมก็ทราบไม่ได้ เหมือนเด็กภูมิ
อนุบาลไม่สามารถทราบภูมิความรู้สูงๆ ของผู้ใหญ่ได้ฉะนั้น

ถ้าผู้ไปหาท่านเป็นพระอรหันต์ แต่ไม่เล่าความเป็นของตนถวายท่าน ท่านจะทราบได้เองไหม

ตรงนี้อาจารย์ชักจะติดเสียแล้ว จึงขอผ่านไป โปรดถามข้อใหม่ซึ่งพอจะเรียนให้คุณทราบได้บ้าง

ก็พระอรหันต์ท่านมีญาณท่าน จะไม่ทราบเรื่องคนอื่นได้อย่างไร

ญาณก็เป็นญาณของพระอรหันต์ต่างหาก ไม่ใช่ญาณของอาจารย์สอนกรรมฐาน ถ้าองค์ที่ท่านสอนมีญาณ ท่านก็พอทราบได้ ถ้าท่านไม่มี จะให้ท่านทราบได้อย่างไร

คำว่าพระอรหันต์แล้ว ต้องมีญาณทุกองค์มิใช่หรือท่าน

อาจารย์ขอขบิณฑบาตคุณ กรุณาอย่าได้ถามถึงญาณของพระอรหันต์เลย รู้สึกไม่สะดวกชอบกล เหมือนจะเป็นไข้ เดี่ยวจะไปฉันทยา เวลาไม่พอ

พระพุทธรูปที่มาอบรมกับพระอาจารย์กรรมฐานที่มีภูมิธรรมสูงๆ มีบ้างไหมคะ

จะมีภูมิสูงหรือต่ำ อาจารย์ไม่กล้าเรียน เพราะเราพูดกันเพิ่งผ่านมาเมื่อกี้นี้ เกี่ยวกับพระที่ไปอบรมกับท่านว่ามีภูมิสูงต่ำต่างๆ กัน เริ่มแต่โสดาขึ้นไปถึงพระอรหันต์ ถ้าท่านรู้ ท่านก็แก้ตามภูมิติดขัดของผู้ไปอบรมโดยไม่จำเป็นต้องออกชื่อภูมิธรรมของท่านว่า ท่านองค์นั้นๆ มีภูมิจิตสูงดังนี้ ซึ่งเป็นที่สะดุดใจของท่านผู้ฟังทุกๆ ไป และคำว่า ท่านองค์นั้นได้สำเร็จธรรมขั้นนั้นๆ มีภูมิจิตอยู่ขั้นนั้นๆ ดังนี้ เราพูดกันตามหลักปฏิบัติโดยไม่ต้องระบุใคร จะเป็นความสะดุดทั้งผู้ถามทั้งผู้ตอบ และท่านผู้ฟังทุกๆ ไป

ตามที่ดิฉันเรียนถามท่านคงจะผิด เช่น ถามเรื่องญาณของพระอรหันต์นั้นผิดไหมท่าน

คุณผู้ถามคงไม่ผิด เพราะถามด้วยความรู้สึกของตน และด้วยความประสงค์อยากรู้ แต่มันผิดอยู่ตรงที่อาจารย์ผู้ติด ตอบคุณไม่ได้นี้เท่านั้นเอง อาจารย์เองก็ไม่

อยากผิด เพราะการตอบไม่ได้ แต่อยากจะถูกทุกๆ ที่ตอบไม่ได้ เพื่อหลีกเลี่ยงความผิด ชนิดพิสดารนี้เสีย จึงควรจะยุติกันที่ ไม่อยากให้ถาม จะเป็นความเหมาะสมกับกิเลสตัว พิสดารนี้มาก คุณพอเข้าใจมิใช่หรือ

พอเข้าใจค่ะ แต่เสียดายอยากฟังเรื่องของพระอรหันต์และผู้บำเพ็ญในธรรมชั้น ต่างๆ กันเพื่อบรรลुพระอรหันต์

ใครก็เป็นคนทั้งคนจะไม่เสียดายอย่างไร ยังอยากบรรลุเสียด้วยซ้ำไป คุณยัง เพียงแต่อยากฟัง นับว่าพอประมาณ

ถ้าพอจะเป็นไปได้ ดิฉันก็ไม่เพียงบ่นเสียดายอยากฟังเท่านั้น ยังจะพยายามจน ได้บรรลุอย่างสมใจแน่นอน แต่ว่าสวสนาขนาดดิฉัน แม้จะตายแล้วกลับมาเกิด และเกิด แล้วตายไปสักกี่พันครั้งก็ไม่มีทางได้บรรลุ จึงเป็นเพียงบ่นเสียดายอยากฟังเรื่องของท่าน ก็เป็นขวัญใจพอแล้วสำหรับวสสนาขนาดดิฉัน

ผู้ที่ท่านสำเร็จมรรค ผล นิพพาน ประจักษ์แกโลก ก็ไม่ปรากฏว่าท่านได้หาบ หามตุ้มคัมภีร์วสนามาเกิดและติดตัวออกมาด้วย มีเพียงธาตุสี่ ธนัทธา ดิน น้ำ ลม ไฟ และใจครองร่างออกมาเช่นเราทั้งหลายนี้แล ส่วนวสสนานั้นอยู่ในส่วนลึกของดวงใจโดย เจ้าตัวก็ไม่รู้ในระยะนั้น ต่อเมื่อได้บำเพ็ญส่งเสริมอยู่เสมอไม่ลดละก็ค่อยเจริญขึ้นเป็น ลำดับ จนปรากฏดอกผลให้เห็นชัดเจนทั้งตนและผู้อื่น แม้เราเองจะมีวสนามากน้อยก็ ไม่มีใครทราบ เฉพาะตัวเราเองก็ยังไม่รู้ แต่พยายามบำเพ็ญส่งเสริมอยู่เสมอไม่ หอดรหะ ก็จำต้องออกดอกออกผลเช่นเดียวกับท่านที่ถึงแดนเกษมไปแล้ว ฉะนั้น ท่าน จึงสอนไม่ให้ดูถูกกันและวสสนาของกันและกัน เพราะต่างคนต่างมีอยู่ในส่วนลึกของ หัวใจ ไม่สามารถแสดงออกมามีภายนอกได้เหมือนวัตถุอื่นๆ ที่สำคัญยิ่งก็คือการบำเพ็ญ ความดีนี้แล คือเครื่องบำรุงส่งเสริมลำดับคือใจให้มีความเจริญองงามขึ้นเป็นลำดับ จน สุดขีดของความเจริญได้แก่บรรลุมรรค ผล นิพพาน มีความดีเท่านี้คือทางเจริญจนสุดขีด สุดแดน โปรดจำไว้ให้ถึงใจจริง ส่วนความชั่วคือสิ่งตัดรอนหรือกีดขวางทางเดินของตน

เพื่อไปสู่ความเจริญ เกิดชาติใดภพใดก็เป็นคนจนตรอกสัตว์จมนมม ตลอดภพตลอดชาติ เพราะความชั่วที่ตัวทำไว้แล้วตามตรอกกีดขวางให้หาทางก้าวเดินไปไม่ได้

การฝึกอบรมตน โปรดอย่าเข้าใจว่าผู้อื่นใจจะทำแทนได้ ถ้าตนไม่ทำเองแล้ว ก็ภพก็ชาติก็ยังจมติดอยู่นั่นแล ไม่มีวันเจริญขึ้นเองได้ โปรดทราบว่ คนจนต้องอาศัย คนมั่งมีอยู่ คนโง่ต้องอาศัยคนฉลาดพาดำเนินงานต่างๆ คนตาบอดต้องอาศัยคนตาดี พาเดิน จะไปจะอยู่จะทำโดยลำพังตนเองย่อมไม่สำเร็จประโยชน์อะไรทั้งนั้น เพราะไม่มีทางช่วยตัวเองได้ เราเป็นคนโง่และตาบอดทางใจ ควรยึดท่านผู้ฉลาดและตาดีคือ พระพุทธเจ้า และหลักธรรมเป็นเข็มทิศทางเดิน จะถึงความปลอดภัย แต่ลำพังตนเอง ไม่เป็นท่า ถ้าหากจะเป็นได้โดยลำพังตนเองแล้ว ต่างคนก็ต่างไปจนสุดขีดแห่งความสุข ต่างๆ กันแล้ว ไม่มีใครยังเหลือเป็นเศษทุกข์และบ่นทุกข์อยู่ในโลกกองทุกข์นี้เลยแม้แต่คนเดียว ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะพวกเราช่วยตัวเองไม่ได้ ต้องอาศัยท่านผู้ตาดีและฉลาด ในแนวทางพาเดิน เราก็พลอยได้คืบคลานไปตามได้ ถ้าไม่ขี้เกียจและอวดฉลาดอันเป็น เรื่องฆ่าตัวทิ้งหมกไว้ในตรอกในโคลนตามที่ชื่อว่า “จมไปเลย” เท่านั้น คนเราต้องมี ทางออกจนได้

พอทราบจากท่านอธิบายว่า วาสนาอยู่ในส่วนลึกของหัวใจ ดิฉันรู้สึกว่ายายใจ โลงขึ้นมาบ้าง กับตอนหลังว่า ท่านสอนไม่ให้ดูถูกกันและวาสนาของกันและกัน เพราะวาสนาต่างคนต่างมีและต่างคนต่างสร้างมา เพียงแต่ยังไม่สามารถแสดงตัว ออกมาได้เต็มที่เท่านั้น เมื่อได้รับการอบรมส่งเสริมไม่ลดละ ความดีก็มีทาง เจริญเป็นลำดับ จนสุดขีดของความเจริญดังนี้ รู้สึกมีหวังขึ้นอีกแยะ ประหนึ่งจะ ประสบแดนพ้นทุกข์ในเวลาไม่นาน ความคิดอย่างนี้จะถูกไหมคะ หรือจะเป็น ความคิดเกินภูมิไปเสีย โปรดท่านช่วยชี้แจงด้วย

ความคิดนั้นถูก และไม่จัดว่าเป็นความคิดเกินภูมิ ยังกลับเป็นสิ่งที่น่าชมเชยเสีย อีกว่า เป็นความคิดที่เหมาะสมกับภูมิมนุษย์ผู้มีความฉลาดหาอุบายช่วยตัวเองได้ และ ดีกว่าความคิดที่เคยเบียดเบียนและฆ่าตัวเองมาเป็นประจํานิสัยมนุษย์เป็นไหนๆ

ความคิดทุกประเภทที่จะก่อความเสียหายแก่ตัวและคนอื่นนั้นแล จัดเป็นความคิดที่เบียดเบียนตัวเอง เช่น คิดว่าบุญน้อยวาสนาไม่มี บุญไม่ส่งผล ให้การทำความดีเพื่อความเจริญแก่ตนทุกประเภท เห็นว่าสุดวิสัยของตนว่าจะทำได้ ยกให้เป็นเรื่องหรือหน้าที่ของคนอื่นที่ท่านดีไปเสีย สิ่งที่ทำซ้ำเลวทรมานแล้วไปเที่ยวหาเก็บเศษเก็บเดนมาเบียดเบียนและสังหารตนตลอดเวลา ก็คิดได้ โดยไม่คำนึงว่าเหมาะสมกับตนที่เป็นมนุษย์ทั้งคนหรือไม่ เหล่านี้จัดเป็นความคิดที่เบียดเบียนและสังหารตนทั้งนั้น ผู้ที่รู้จักดี ชั่ว สุข ทุกข์อยู่บ้าง ไม่ควรคิดและไม่ควรทำอย่างยิ่ง เพราะเป็นการแย่งชิงงานของสัตว์ผู้ไม่รู้ภาษาษาอะไรมาทำเสียหมด ผลก็จะกลายเป็นทำนองสัตว์ป่าแสวงกรรมในร่างมนุษย์ไปเสีย

คำว่า เสวยผลกรรมของสัตว์ในร่างมนุษย์นั้นหมายความว่าอย่างไร ก็คนเป็นผู้ทำ แต่แล้วสัตว์เป็นผู้เสวยผลแทนอย่างนั้นหรือ

คนเป็นผู้ทำชั่ว เวลาเสวยผล ก็คนๆ นั้นแลเป็นผู้เสวย แต่กลายเป็นคนชั่วไปแล้ว เช่น นายดีไปทำโจรกรรม ขโมย ปล้นจี้เขา เวลาถูกจับได้มาเสวยผลกรรมของตน ก็นายดีคนนั้นแหละเป็นผู้เสวยผลกรรม แต่ได้กลายเป็นนักโทษดีไปเสียแล้ว ไม่ได้เป็นฐานะนายดีเหมือนแต่ก่อน เมื่อนายดีตายไปตกนรกเพราะกรรมชั่วของตัวเองให้เป็นไป นายดีก็ต้องเป็นสัตว์นรกเสวยกรรมอีกต่อไป ฉะนั้นจะว่าคนเป็นผู้ทำ แต่สัตว์เป็นผู้เสวยก็ไม่ผิด เพราะนายดีได้กลายเป็นสัตว์ไปเสียแล้ว หรือจะเรียกในเวลาเขาเป็นมนุษย์อยู่ว่า เขาเสวยกรรมของสัตว์ในร่างของนายดีก็ได้

ที่นี้ดิฉันพอเข้าใจบ้าง แต่คำว่ากรรม ฟังแล้วน่ากลัวจริง เหมือนจะบีบบังคับ ต่อหน้าต่อตาไม่ไว้หน้าใครทั้งนั้น ความจริงแปลว่าอะไร และหมายความว่าอย่างไรคะ

น่ากลัวจริง ท่านจึงสอนไม่ให้वादดีต่อกรรม ใครवादดีและฝืนทำกรรมชั่ว ผู้นั้นจะต้องถูกบังคับต่อหน้าต่อตาไม่ไว้หน้าใครจริงๆ แต่กาลไหนๆ มา ผู้ฉลาดจึงเคารพ

กรรม ไม่ทำแบบสุ่มเดา กรรมถ้าเปลอย่างเห็นกับตา ก็แปลว่าเกาะติดเกาะไม่ออก ใคร
อวดเก่งไปทำชั่ว กรรมชั่วต้องเกาะติดทันที เกาะไม่ออกและไม่มีเครื่องมือใดๆ ในโลกจะ
สามารถเกาะออกได้ ทั้งไม่วิเคราะห์ใครด้วย ใครอวดดีต้องโดนตีทุกรายไป ไม่รอด และ
ไม่มีลวดลายว่าตัวยังเก่งเหลือกลับไปบ้าน ไม่เหมือนแชมป์โลกไปป้องกันตำแหน่ง ซึ่ง
บางครั้งตกเป็นของเขา แต่บางครั้งป้องกันไว้ไม่อยู่ ไม่ได้พาตำแหน่งชื่อเสียงกลับมา
แต่ไปทำกับกรรมชั่วจะทำอย่างแชมป์โลกไม่ได้ ต้องหยายลงเวทีทุกๆ ราย ไม่มีเหลือ
คำอวดดีกลับบ้านแน่ ที่อธิบายมาแล้วเป็นฝ่ายชั่ว ผู้เริ่มทำก็เริ่มเป็นคนชั่วในขณะที่ทำ
ใครจะรู้หรือไม่ ไม่สำคัญ แต่สำคัญที่ต้องให้ผลไปตามลำดับที่ทำมาน้อย ส่วนกรรม
ดีก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน ที่ผิดกันก็เพียงกรรมดีให้ผลเป็นสุขเท่านั้น โปรดเข้าใจตามนี้

**ถ้าเช่นนั้น กรรมก็มีอำนาจเหนือสิ่งใดๆ ในโลกใช่ไหมคะ เพราะฟังแล้ว
น่ากลัวจังเลย**

จะว่ากรรมมีอำนาจเหนือสิ่งใดๆ ก็ถูก เพราะเมื่อทำกรรมแล้วกรรมต้องมีอำนาจ
ให้ผล แต่ก่อนหน้าจะลงมือทำกรรม เจ้าของผู้ทำมีอำนาจเหนือกรรม จะทำกรรมดีก็ได้
กรรมชั่วก็ได้ กรรมเป็นกลางๆ ไม่ได้ไม่ชั่วก็ได้ ตามแต่พอใจ กรรมดีหรือกรรมชั่วไม่
มาบังคับได้ ถ้าเราไม่ยินยอมหรือชอบใจเพื่อทำกรรมนั้นๆ เสียเอง แต่พอลงมือทำแล้ว
กรรมต้องมีอำนาจให้ผลสุขทุกข์ไปตามหน้าที่ ไม่มีการแบ่งรับแบ่งสู้เหมือนโลกทั่วๆ ไป
และอำนวยความสะดวกชั่วสุขทุกข์ อย่างเป็นธรรมไม่ลำเอียง ฉะนั้น ท่านจึงสอนไว้ว่า **กัมมัสสเท วิภชตี** กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เป็นต่างๆ กัน ความแตกต่างของสัตว์ไม่ว่าทาง
รูปร่างและนิสัยใจคอ ความประพฤตินี้ ไม่ใช่เพราะแบบพิมพ์ทางกาย คือมารดา บิดา
ผู้ให้กำเนิดเป็นสำคัญ แต่ส่วนสำคัญคือแบบพิมพ์ทางใจที่สำเร็จมาจากกรรมที่ตนทำ
ไว้ ทั้งนี้เราพอจะทราบได้จากลูกๆ ที่มีพ่อแม่เป็นแบบพิมพ์คนเดียวกัน แต่สิ่งสำเร็จรูป
ออกมา คือลูกหญิงลูกชายจะมีรูปลักษณะต่างกันไปเป็นรายๆ ทั้งๆ ที่พ่อแม่คนเดียวกัน
การเลี้ยงดูทุกอย่างก็แบบเดียวกัน ความรักก็รักเหมือนกัน ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการ
บำรุงรักษาก็แบบเดียวกัน การอบรมสั่งสอนก็แบบเดียวกัน การให้การศึกษา ก็แบบ
เดียวกัน ไม่มีอะไรผิดกันที่จะทำให้เด็กแตกต่างกัน ทั้งรูปร่างลักษณะนิสัย และความ

ประพจน์ทุกด้าน แต่กลับตรงข้ามทั้งรูปร่างลักษณะ อวัยวะใจคอ ความประพจน์เป็นไปคนละรูปละรอย ไม่มีอะไรซ้ำกันพอจะเป็นพยานยืนยันว่าเด็กเหล่านั้นคือเด็กแบบพิมพ์ แต่กลายเป็นเด็กที่สำเร็จรูปขึ้นมาจากการปั้นด้วยฝีมือของนายช่างซึ่งไม่มีแบบพิมพ์ตายตัวเลย ทั้งนี้เพราะขึ้นอยู่กับกรรมของผู้ทำหน้าที่หมามากน้อยต่างกัน ทั้งฝ่ายดีและชั่ว เวลาเกิดมาจึงไม่มีอะไรเป็นแบบพิมพ์ตายตัว นอกจากจะเป็นไปตามกรรมที่ตนทำไว้เท่านั้น

ฉะนั้น คุณสมบัติของเด็กแต่ละคนจึงแสดงอย่างแจ่มชัดว่ามีกรรมเป็นของตัวมาแต่กำเนิด โดยมีได้อาศัยหีบห่อของบิดามารดาหรือของใครมาสวมเข้าให้กลายเป็นจริตนิสัยของผู้นั้นๆ ไป คงเป็นสมบัติดั้งเดิมของเด็กผู้นั้นเอง นี่แหละกรรมประจำสันดานของสัตว์ที่ฝังลึกอยู่ส่วนภายใน ซึ่งใครไม่สามารถมองเห็นได้ทั้งๆ ที่มีอยู่ด้วยกันทุกรายทั่วไตรภพ แม้จะพอมองเห็นได้บ้างก็เพียงกิริยาที่แสดงออกมาภายนอกเท่านั้น ฉะนั้น คนฉลาดจึงกลัวฤทธิ์ของกรรม แต่คนโง่อย่างพวกเรากลับล้าหาญแบบไม่รู้จักตาย เหมือนพวกแมลงเม่าหาญต่อไฟ พวกมันบินเข้าไปเกาะไฟถูกไหม้จนปีกขาดเหลือแต่ตัว ยังอุตส่าห์ไต่ขึ้นไปเกาะไฟได้อีก ไม่ยอมเห็นโทษและหาทางออกเพื่อพ้นภัย จนที่สุดปีกก็หายตัวก็ตายหมด หหมดความหวังไปเสียที ทั้งนี้อาจารย์พูดไปตามภาษาปาวๆ อย่างนั้นเอง ถ้าผิดขออภัยด้วย

ไม่ผิดค่ะ ตามความรู้สึกของดิฉัน คนอื่นดิฉันไม่ทราบ แต่คงจะมีความรู้สึกเช่นเดียวกัน เพราะสิ่งที่กล่าวมานี้มีอยู่กับทุกคน ตลอดลูกหลานก็มีเต็มบ้านเต็มเมืองเหมือนกัน นิสัยของเด็กและผู้ใหญ่ต่างก็มีอยู่และแสดงออกมาให้เห็นกันทั่วโลกไม่มีปิดบัง ถ้ามีสังเกตอยู่บ้างก็คงรู้ นอกจากไม่สนใจ แม้เรื่องของตัวเองก็ไม่มีโอกาสรู้ตลอดกาล ท่านแสดงตอนคนฉลาดพากันกลัวกรรม แต่คนโง่กลับพากันล้าหาญเหมือนพวกแมลงเม่ารู้สึกจะถูกตัวดิฉันคนเดียวเสียหมดที่ไม่รู้ภาษาจริงๆ ยิ่งกว่าแมลงเม่าเสียอีก พอถูกเขี่ยเสียบ้างก็รู้สึกตื่นตัวนิดๆ และรู้สึกเป็นคดีดี เพื่อดิฉันเกิดเป็นบ้าขึ้นมาจะได้นำเอาคดีนี้มาปราบเสียบ้าง อย่างน้อยก็พอให้มันสงบความกล้าหาญไม่รู้จักตายลงได้บ้างเป็นพักๆ ก็ยังดี คนเราถ้าได้ยินได้ฟังบ่อยก็พอมีทางยับยั้งตัวได้บ้าง ไม่ปล่อยไปตาม

อารมณ์ที่เคยชินเสียจนเกินไปที่ทำให้เสียจนไม่สามารถนับอ่านได้ เวลาฟังธรรมใจรู้สึกสงบเย็นสบาย แต่เวลากลับไปถึงบ้านไม่ทราบมันหายไปไหนหมด เหมือนกับมีปีก ดีใจก็ง่าย เสียใจก็เร็ว จนตามไม่ทัน เมื่อมาคิดดูผลแล้วล้วนแต่เป็นความไม่ดี แต่ก็ขยันคิดขยันทำไม่มีประมาณในตัวเสียเลย เมื่อเป็นเช่นนี้ จะเรียกคนประเภทดังตัวดิฉันเองว่าเป็นคนหลักลอยก็ไม่ผิด เพราะล้วนแต่คิดและล้วนแต่ทำทั้งวันทั้งคืน แต่จะหาหลักยึดพอให้เป็นที่เย็นใจบ้างกลับมองไม่เห็น สิ่งที่มีมองเห็นเป็นประจำก็คือความวุ่นวายส่ายสั่ว ไม่มีเวลาอยู่เฉยๆ ได้เลยแม้แต่ขณะหนึ่ง คำว่า **นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ** ความสุขอื่นเสมอด้วยความสงบไม่มี คนประเภทดังพวกดิฉันจึงไม่มีทางจะมองเห็นได้แม้ขนาดแสงหิ่งห้อยเลย **ส่วนจิตของพระอรหันต์ท่านผู้บริสุทธิ์แล้วคงแสนสำราญในท่ามกลางโลกซึ่งกำลังร้อนระอุ ท่านคงไม่คิดปรุงให้วุ่นวายเหมือนปุถุชนคนหนาไปด้วยอารมณ์ร้อยแปดอย่างนี้**

พระอรหันต์ท่านก็ยังมีธาตุขันธ์ครองตัวอยู่เช่นสามัญชนทั่วๆ ไป ก็จำต้องมีกิจวัตรที่แสดงออกเช่นเดียวกับคนทั่วๆ ไป ผิดกันเพียงคิดแล้วท่านไม่หลงไปตามความคิดนึกเท่านั้น กับเวลาก่อขึ้นแล้วท่านจับได้ คือระงับความคิดปรุงได้ตามเวลาที่ต้องการ ไม่ปล่อยให้ลูกกลามเหมือนปุถุชนที่ก่อขึ้นแล้วดับไม่ลง คือคิดอะไรแล้วปล่อยให้เลยขอบเขต จนเจ้าของต้องวุ่นวายและทุกข์ร้อนไปด้วยโดยไม่รู้วิธีระงับดับลงได้

ปุถุชนกับพระอรหันต์ต่างก็มีใจใช้เป็นความคิดนึกตรึกตรองรู้เห็นสิ่งต่างๆ ด้วยขันธ์เหมือนกัน ทำไมใจของปุถุชนดับไม่ลง ส่วนใจพระอรหันต์ท่านดับลง ทั้งสองนี้ผิดกันที่ตรงไหน

ผิดกันตรงที่รถ (จิต) ของท่านมีทั้งคันเร่งและห้ามล้ออย่างสมบูรณ์ ท่านใช้คันเร่งในเวลาที่เหมาะสม และห้ามล้อในเวลาที่เหมาะสม ฉะนั้น รถของท่านถึงให้วิ่งช้าหรือเร็วก็ได้ ให้วิ่งเบาๆ หรือหยุดเลยก็ได้ตามควรแก่เหตุการณ์ ส่วนรถ (จิต) ของปุถุชนมีแต่คันเร่ง ส่วนห้ามล้อไม่มี ถึงแม้มีก็ไม่สนใจจะใช้ เวลาติดเครื่องแล้วเพลिनเหยียบแต่คันเร่งทำเดียว ไม่สนใจห้ามล้อในเวลาที่เหมาะสม ฉะนั้น รถของปุถุชนโดยมากมักจะเห็นแต่ลงไปนอนอยู่ในคลองริมถนน บางครั้งเจ้าของและผู้โดยสารตลอดสิ่งของมีค่าต่างๆ จึง

ลงไปนอนในคลองด้วยแบบไม่รู้จักตื่น คนอื่นต้องไปช่วยปลุกและช่วยหามขึ้นรถไปส่งโรงพยาบาล บางรายก็นอนจมไปเลยไม่รู้จักตื่นและเกิดความเสียหายกันบ่อยๆ ไม่เว้นแต่ละวันและเวลาดังที่เห็นๆ กันอยู่เป็นประจำ เพราะรถและคนขับมีความเปรี้ยวเค็มต่างกัณดังที่เรียนมานี้

ไอ้โฮ รถพวกเราขับกันแบบไม่รู้จักตายกระทั่งตายไป ทีนี้คำว่า รถ ดิฉันพอเข้าใจได้ว่าเทียบกับจิตคนเรา ส่วนคันเร่งและห้ามล้อจะหมายเอาอะไร คนและสิ่งของต้องไปนอนอยู่ในคลอง จะหมายเอาอะไร นิมนต์อธิบายให้ฟังพอเข้าใจบ้าง

คันเร่ง หมายถึง ความไฝ่ฝันที่คิดและปรารถนาอะไรแล้วต้องให้ได้อย่างใจ ไม่คำนึงถึงความเสียหายอันจะตามมา มีแต่แรงคิดเร่งทำให้เป็นไปตามความไฝ่ฝัน ไม่ใช่สติปัญญา ซึ่งเปรียบเหมือนห้ามล้อมาทดสอบไตร่ตรองบ้างเลย ผลที่ปรากฏจึงเป็นความทุกข์เสียหายทั้งตนและผู้อื่นไม่มีประมาณ ส่วนท่านที่มีสติปัญญากำกับใจและเหตุการณ์ต่างๆ คิดและทำอะไรย่อมคำนึงถึงผลได้เสียอันจะตามมา เพราะการคิดและการทำต้องเพื่อผลเป็นที่ตั้งทุกกรณี ถ้าจะเกิดความเสียหายเพราะการคิดการทำการที่ระงับไว้ได้ ไม่ปล่อยตามความอยากทำเดียว ถ้าเห็นว่าเป็นประโยชน์ก็คิดและทำด้วยความรอบคอบไม่ประมาทในงานทุกแขนง ดังนั้น การดำเนินงานทุกด้านทั้งงานหยาบ งานละเอียด ทั้งงานภายในและงานภายนอกของคนที่ใช้ความคิดไตร่ตรองกับคนไม่คิด แม้มีสติปัญญาพอคิดได้ ความบอบช้ำและผลงานจึงต่างกัน ด้วยเหตุนี้แล ใจของพระอรหันต์กับใจของพวกเรา แม้จะเป็นใจเหมือนกันก็มีคุณสมบัติต่างกันอย่างมากมายราวฟ้ากับดิน จะนำมาเทียบกันไม่ได้

ดิฉันได้ฟังคำอธิบายระหว่างจิตปุถุชนกับจิตพระอรหันต์ เปรียบเทียบกับคนขับรถที่เหยียบแต่คันเร่งอย่างเดียว ไม่สนใจในเบรกแม้มีอยู่ เป็นเหตุให้คิดถึงคนขับรถจริงๆ ทุกวันนี้รู้สึกจะเหยียบคันเร่งกัน ประหนึ่งรถคันหนึ่งๆ มีแต่คันเร่ง ไม่มีเบรกให้เหยียบบ้างเลย แม้กลางเมืองและกลางกรุงฯ ก็ไม่ยอมปล่อยคันเร่ง เหยียบให้จมไปเลยทั้งคันเร่ง ทั้งตัวรถ ทั้งคนขับ ทั้งคนโดยสาร ทั้งคนเดินตามทางม้าลาย และคนเดินผ่านถนนสายต่างๆ เหลกละเอียดไปตามๆ กัน ทั้งนี้โดยมากไม่สนใจกับความเสียหายที่จะ

เกิดขึ้นมากไปกว่าเวลาและความอยากไปให้สมใจเท่าไรนัก คงเห็นเวลาและความหวังซึ่งทำให้รีบด่วนมีคุณค่ามากกว่าตัวคนขับ คนโดยสาร และรถ ตลอดจนสิ่งของที่มีอยู่ในรถ ซึ่งบางครั้งก็เป็นรถชนรถเสียเองซึ่งมีคนโดยสารมาด้วย ทั้งสองฝ่ายแหลกยับเยินไปตามๆ กัน รวมแล้วคาดความเสียหายไม่ได้เลย ส่วนเวลาที่เข้าใจว่ามีคุณค่านั้น แม้แต่คนตายไปแล้วก็ไม่เห็นสูญหายไปไหน คงเป็นเวลานานที่เดือนปียู่ตามเดิม ถ้าต่างคนต่างคำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้เจ็บทนทุกข์ทรมานซึ่งยังไม่ตาย และผู้เกี่ยวข้องกับผู้เจ็บและผู้ตาย ตลอดจนความเสียหายอันจะตามมา เพราะเรื่องคันเร่งเป็นสาเหตุบ้างแล้ว ความประมาทในการขับรถและอุบัติเหตุบนถนนก็จะลดลง คงไม่ตาเซ่ตื่นจนน่าสยดสยองดังที่เป็นมาและเป็นอยู่ คาดว่าจะเบาบางลงแยะทีเดียว บางครั้งดิฉันได้เห็นต่อหน้าตัวเอง ซึ่งมีบางรายไฟแดงขวางหน้าอยู่ ยังวิ่งรุดผ่านไปอย่างไม่มองอะไรเลยก็ยังมี บางครั้งตำรวจป้อมยามต้องขึ้นรถมอเตอร์ไซด์วิ่งตาม เอาตัวกลับมาดูไฟแดงและปรับสั่งสอนกันเสียบ้าง เอ้า วันหลังไฟแดงเกิดไม่มีอีกแล้ว ขับบึ่งไปอย่างสบายอย่างนี้ ท่านอธิบายเครื่องเปรียบเทียบ แต่กลับไปถูกกับความจริงเข้า ดิฉันเลยต้องนำมาคิดและอดพูดไม่ได้ จึงเรียนท่านดังที่ประสบการณ์มา หากเป็นคำไม่ควร ท่านกรุณาเตือนด้วย จะขอบพระคุณอย่างยิ่ง

พูดถึงความพลั้งพลาดแล้ว อาจมีได้ด้วยกันทุกคน การระวังไว้นั้นแลเป็นความไม่ประมาท อาจารย์เองก็ยิ่งเคยเห็นด้วยตา คือผู้ชายหลายคนกำลังอยู่ในวัยคะนองที่จักรยานนั่นเอง ไม่ใช่รถยนต์รถไฟที่ไหน ไปตามถนนเป็นพวกๆ ล้วนอยู่ในวัยเดียวกัน ต่างคนต่างก็ว่าตัวเก่ง ขี่จักรยานวิ่งแข่งดีกัน เฉพาะคนที่แปลกจากเขาคนหนึ่งเอามือทั้งสองกอดดอกที่จักรยาน ปล่อยให้เท้าทั้งสองถีบไป จวนๆ จะถึงสี่แยกทางเลี้ยว เขาก็ยังไม่ยอมปล่อยมือทั้งสองจากอก เท้าทั้งสองก็ไม่ยอมผ่อน พอถึงทางเลี้ยวเข้าจริงๆ จักรยานของเขาก็ไม่ได้เลี้ยวไปตามสายทาง คงตรงแนวลงไป ในคลองลึกประมาณสองเมตร พาเขาลงไปจมน้ำอยู่ในคลองข้างถนน ผลปรากฏว่าหัวเขาของเขาโดนก้อนหินข้างถนน สะบ้าหัวเข่าแตกและหลุดเคลื่อนที่ เพื่อนๆ ต้องช่วยกันหอบหัวเขาขึ้นมา ตัวเขาเองสลับไปไม่ได้สตร่วมชั่วโมง นี่เพียงจักรยานก็ยิ่งพลาด ถ้าทำให้พลาด จะห้ามไม่ให้รถยนต์ไฟซึ่งใหญ่และหนักกว่าไม่พลาดได้อย่างไร ทุกสิ่งย่อมมีผิดพลาดเป็นธรรมดา แม้แต่

เราเดินตามถนนหนทางโดยมิได้รับส่วนอะไรเลย บางครั้งก็ยังมีหกล้มจนได้ อาจารย์เอง ยิ่งนับเป็นเบอร์หนึ่งในทางหกล้มง่าย ไม่มีใครกล้าสู้ได้ ทั้งๆ ที่ไม่ได้ตั้งใจจะหกล้ม แต่พอสบจังหวะของมันแล้วต้องหกล้มจนได้ นี่แหละท่านเรียกว่าความพลั้งพลาดอาจมิได้ด้วย กัน ดังที่เราเคยเห็นเหตุการณ์เสมอ เช่น รถชนคน รถชนรถ นับเป็นสิ่งที่สุดวิสัย แต่ บางรายก็อาจเป็นดังที่คุณพูดจริงๆ เพราะความพลุนพลันใจร้อน ไม่ยอมผ่อนผันสั้นยาว กับใคร คนเราชอบและแสวงหาสิ่งใดก็จำต้องเจอสิ่งนั้นจนได้ เพราะดีกับชั่ว สุขกับทุกข์ เป็นของมีอยู่ในโลก และมีอยู่กับทุกคนผู้แสวงหา คุณมีสงสัยอะไรอีกบ้าง

ไม่มีสงสัยค่ะ วันนี้ดิฉันได้คติเตือนใจหลายอย่างซึ่งยังไม่เคยได้ฟังมา เริ่มต้นแต่ พระพุทธรูป มาหลักกรรม จนมาถึงคันเร่ง ดิฉันต้องกราบขอภัยมากๆ ด้วยที่มารบกวน ท่านให้เสียเวลานาน ขอกราบขอบพระคุณท่าน

ดิฉันดีใจมากที่ได้มากราบและเรียนถามปัญหาข้อข้องใจกับท่านเกี่ยวกับศาล พระภูมิ เพราะคนมาว่าให้ดิฉันเสมอว่ามีไว้ทำไม กราบผีดีกว่ากราบพระพุทธรูป หรือ ถ้า ผีดีกว่าธรรมจริงๆ ศาสนาผีก็ควรจะให้มีไว้ให้คนกราบไหว้และนับถือดังนี้ ดิฉันที่ไม่รู้ อะไรเลยเกิดความสงสัย สุดท้ายเลยต้องกราบทั้งผี และกราบทั้งพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ไม่ให้เสียทั้งผีทั้งธรรม ดิฉันทำอย่างนี้ถูกไหมคะท่าน

ที่บ้านคุณมีศาลพระภูมิดังเขาว่าจริงๆ ไหม

มีค่ะ ดิฉันกราบทุกวัน

แล้วพระธรรมละมีไหม ถ้ามีคืออะไร ถ้าไม่มีคุณกราบอะไร

มีพระพุทธรูปปางต่างๆ ค่ะ แต่พระธรรมไม่มี เพราะไม่เคยเห็นท่านพาเอาตู้พระ ธรรมมาไว้กราบเหมือนพระพุทธรูปนี้ค่ะ ดิฉันจึงกราบพระพุทธรูป พระธรรม และพระสงฆ์ สามเณร ที่แทนพระพุทธรูปแทนค่ะ

ที่ว่ากราบผีนั้น คุณกราบผีอะไรบ้าง อาจารย์ก็ไม่ทราบว่าผีในโลก มีผีอะไรบ้าง

ส่วนใหญ่ ดิฉันกราบผีปู่ ย่า ตา ทวด และผีพ่อ ผีแม่ ที่ท่านเคยมีอุปการคุณต่อเรามา ส่วนผีอื่น ดิฉันไม่ทราบชื่อ ต้องกราบรวบยอดเอาเลย จึงไม่แน่ใจว่ากราบถูกท่านหรือไม่ก็ไม่รู้

คุณทราบไหมว่าผีท่านเหล่านั้นมาอยู่ศาลพระภูมิที่คุณสร้างไว้สำหรับท่าน คุณสร้างไว้เพื่อท่านใช่ไหม ที่คุณกราบผีของปู่ ย่า ตา ทวด นั้น คุณแน่ใจหรือว่าคุณได้กราบถูกท่าน เพราะผีอื่นๆ คุณไม่แน่ใจว่าได้กราบถูกตัวผีเหล่านั้นหรือไม่

ตอนนี้ดิฉันเลยเกิดความสงสัยขึ้นอีกแล้ว เพราะแต่ก่อนไม่ได้คิดว่าเรากราบถูกท่านหรือไม่ ที่คิดสงสัยบ้างก็แต่ผีอื่นๆว่าจะกราบถูกตัวหรือไม่ แต่แล้วก็กราบเดาและส่งเดชรวบยอดเอาเลย ความจริงท่านจะมาอยู่ที่ที่ดิฉันสร้างให้ท่านหรือเปล่า ตลอดผีอื่นๆ ด้วย และดิฉันกราบถูกท่านหรือเปล่านั้น

อาจารย์เองก็ไม่รู้เหมือนกัน เพราะไม่เคยสนใจกับผีและกราบผี จึงไม่ทราบว่าท่านจะมาอยู่หรือไม่ ตลอดการกราบของคุณจะถูกท่านหรือไม่ อาจารย์ไม่ได้เรียนวิชาผีและเชี่ยวชาญทางผี

ที่เขาว่าให้ดิฉันว่าสร้างศาลพระภูมิไว้ทำไม กราบพระพุทธรูปดีกว่า นั้นเขาว่าถูกไหมคะ

เขาพูดก็นับว่ามีส่วนถูกอยู่มาก ตอนกราบพระพุทธรูปดีกว่ากราบผี

การกราบผีละท่านจะผิดไหม เพราะดิฉันกราบทั้งผีทั้งธรรม ไม่ให้เสียทั้งสองฝ่าย

การกราบผืนนั้นอาจผิดดังที่คำเขาดำหิ ถ้ากราบคุณของพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ทวด นั้นไม่ผิด นอกจากจัดว่าเป็นผู้มีกตัญญูทศเวทิตาธรรมประจำใจ อันเป็นเครื่องหมายของคนดีแล้วไม่มีอะไรผิด จะกราบวันละกี่หนก็ได้ ถ้ามีเวลา

แล้วผีมีจริงไหมคะ ดิฉันเองไม่เคยเห็นตัวมัน ได้ยินแต่เขาว่าและเขาบอกว่า ผีมีอำนาจมาก แถมยังหักคอกคนได้อีกด้วยเวลาผีโกรธ และผีบางพวกยังเอาคนเป็นอาหารอีกด้วย ที่เขาเรียกกันว่าผีปอบ ดังนี้จริงไหมคะ

คำว่าผี ใช้เป็นคำกลางๆ ของลัทธิจำพวกร่างไม่ปรากฏเป็นรูปวัตถุ เหมือนมนุษย์ และสัตว์ นอกจากเขาจะจำแลงกายให้ปรากฏในเวลาที่ต้องการเท่านั้น เรียกว่าสัตว์ที่ลึกลับ สำหรับตาเนื้อของมนุษย์ทั่วๆ ไปมองไม่เห็น แต่เป็นสิ่งที่เปิดเผยในความมีอยู่ เช่นเดียวกับสิ่งที่มีในโลกทั่วๆ ไป และท่านผู้มีญาณจักษุคือตาใจ ย่อมเห็นได้เช่นเดียวกับคนมีนัยน์ตาดีมองเห็นวัตถุต่างๆ ฉะนั้น

ไม่ต้องพูดถึงสัตว์ลึกลับที่ทำให้เกิดปัญหาในสังคมเพียงจำพวกเดียว เราลองคิดถึงฝุ่นผงอันละเอียดที่ถูกพัดปลิวอยู่บนอากาศ ฝุ่นผงบางอย่างเวลาระทบกับแสงแดดที่ส่องเข้ามาตามช่องฝาหรือช่องหน้าต่าง เรายังพอมองเห็นฝุ่นผงอันละเอียดแสดง ยิบๆ ยับๆ อยู่ท่ามกลางช่องแสงแดดได้ชัดเจน และพอทราบได้ว่าเป็นฝุ่นผง แต่ฝุ่นผงบางชนิดละเอียดมาก ไม่อาจมองเห็นด้วยตาเปล่า ต้องใช้กล้องส่องจึงจะเห็นได้ชัด สิ่งเหล่านี้เป็นวัตถุละเอียดชนิดหนึ่งเหมือนวัตถุทั่วๆ ไป และเป็นส่วนหนึ่งของธาตุดินที่เห็นด้วยตาเนื้อได้ชัด แม้เช่นนั้น วัตถุอันเป็นธาตุดินด้วยกันยังมีส่วนหยาบและส่วนละเอียดต่างกัน ซึ่งพอให้เกิดเป็นปัญหาได้ จะกล่าวอะไรกับจิตวิญญาณของสัตว์โลก ซึ่งเป็นสิ่งที่ละเอียดยิ่งอยู่แล้วเช่นเดียวกับฝุ่นผงฉะนั้น ถ้าไม่อาศัยส่วนหยาบของธาตุ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ เข้าผสมเป็นรูปร่าง เช่น รูปคนและสัตว์แล้ว แม้ใครจะมีนัยน์ตาดีก็ไม่สามารถมองเห็นสิ่งลึกลับนั้นได้เลย เท่าที่สิ่งดังกล่าวเกิดเป็นปัญหาโลกแตกประจำสังคมแทบอด (ไม่มีญาณจักษุ) ก็เพราะในสังคมแม้คนเดียวไม่มีใครมีกล้องส่อง (ญาณจักษุ) ซึ่งควรแก่สิ่งลึกลับให้เห็นตามที่มีอยู่ของมันได้นั่นเอง จึงไม่มีผลอะไรสำหรับสังคมอย่างพวกเราจะทำให้ปัญหานี้ลุล่วงไปได้ นอกจากเป็นปัญหาโลกแตก

ประจำแผ่นดินตลอดไปเท่านั้น ไม่มีอะไรกล้าอาจเอื้อมเข้ามาตัดสินได้ คุณแม่จะตาดี แต่อาจารย์ก็เป็นคนตาบอด จะสามารถแก้ปัญหาผีมีหรือไม่มีได้อย่างไร ที่เพื่อนของคุณเล่าให้คุณฟัง เป็นบุคคลประเภทปัญหาโลกแตกหรือเป็นบุคคลประเภทใด ถ้าเป็นบุคคลประเภทดังกล่าวนี้ ผีทั้งโลกก็จะกลายเป็นผีโลกแตกไปตามๆ สังคมที่พาให้เป็นไฟไม่มีที่สิ้นสุดลงได้ ความจริงแล้วการเกิดตายของสัตว์โลก ย่อมเป็นเหมือนฝุ่นผงที่ถูกพัดปลิวออกจากธาตุดินส่วนใหญ่อลอยตัวขึ้นไปอยู่บนอากาศเป็นบางกาล แล้วกลับตกลงมาสู่ธาตุเดิม คือดินตามเดิมนั่นเอง จิตวิญญาณออกจากร่างนี้เข้าสู่ร่างนั้น ที่เรียกว่าเกิดตาย แต่ความจริงก็คือการเปลี่ยนสถานที่ของจิตไปตามกรรม ที่เรียกว่ากรรมพัดผันเหมือนลมพัดผันเอาดินขึ้นไปเป็นฝุ่นผงบนอากาศ แล้วพัดผันลงมาสู่ธาตุดินตามเดิม ฉะนั้น แม้ธาตุน้ำ ลม ไฟ ก็ควรทราบว่ามีส่วนใหญ่น้อยของมันแฝงอยู่เช่นเดียวกับธาตุดิน และจะแปรรูปให้ผิดจากปกติเดิมได้เช่นเดียวกับธาตุดิน เช่น ธาตุน้ำที่อยู่ในบึงในบ่อ ในสระ ในทะเลก็มี ที่อยู่บนอากาศก็มี เป็นต้น จะมีอยู่ในที่ใดก็คงเป็นธาตุน้ำอยู่เช่นนั้น ไม่มีเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น จิตก็คงเป็นจิตอยู่เช่นนั้น จะมาปรากฏตัวอยู่ในร่างต่างๆ หรือไม่ก็มิได้เปลี่ยนแปลงจากคำว่าจิตเป็นอย่างอื่น คำว่าคนหรือผีก็อยู่ในลักษณะของธาตุดิน เป็นต้น กับฝุ่นผง อันไปจากธาตุดินไม่มีแปรเป็นอย่างอื่นได้ คำว่าผู้มีอำนาจมากนั้น ฝุ่นผงก็มีอำนาจมากในบางกาลเหมือนกัน เช่น เวลาผงเข้าตา ใครไม่เห็นอดนั่งสงบกายสงบใจอยู่ได้ เห็นแต่วิ่งให้คนอื่นช่วยด้วยความวุ่นวาย กริตร้องยิ่งกว่าผีตัวมีอำนาจมากเสียอีก ส่วนผีปอบเข้าคนและอาถรรพ์คนเป็นอาหารดังที่คุณว่า นั้นโปรดไปติดต่อกับหมอขับผีเขาเองเถอะ ขออย่าให้อาจารย์ต้องเป็นหมอขับผีด้วยเลย เฉพาะขับผีโลก โกรธ มีราคะตัณหา ผีหลง จนลืมตัวซึ่งมีอยู่กับตัวก็แยะอยู่แล้ว คุณยังมีปัญหาอะไรอีกโปรดพูดได้ อาจารย์ชอบฟังเหมือนกันถ้ามีผู้เล่า

เวลาผีเขาไม่แสดงตัว เขาไปอยู่ที่ไหนคะ

คุณเคยเห็นผีแสดงตัวบ้างหรือ ถ้าเคยเขาแสดงอย่างไรบ้าง

ไม่เคยเห็นค่ะ ได้ยินแต่เขาเล่าให้ฟังว่า ผีแสดงตัวได้อย่างพิสดารยิ่งกว่าคน เช่น เขาทับถ้วยจานไว้ในตู้ครัว เสียงดังเปรี้ยงๆ เหมือนคน รวากับจะไม่มีเศษถ้วยและจาน

ยังเหลืออยู่แม้ชิ้นเล็กขนาดเล็บมือเลย เจ้าของบ้านตกใจวิ่งเข้าไปดูถ้วยจานที่เก็บไว้
อย่างไรยังเป็นปกติอย่างเดิม ไม่มีอะไรยับเยินแม้แต่ขีด พอกลับออกมาคราวหน้าที่
เอาอีกแล้ว เสียงเปรี้ยงๆ ไม่มีหยุด เครื่องของในครัวเหมือนจะเป็นจุนจุนไปหมด
เวลาเข้าไปดูกลับไม่มีอะไรผิดปกติ อย่างนี้จะไม่ว่าพิสดารอย่างไรเล่าท่าน ถ้าเป็นคนเรา
ทับถ้วยจานแล้วจะมีอะไรเหลืออยู่บ้างเล่า เห็นแต่แหลกละเอียดไปหมดไม่มีชิ้นดีเหลือ
อยู่เลย แต่ผีทับถ้วยทับจานไม่เห็นมีอะไรเสียหายนี้ท่าน ผีมันแสดงตัวพิสดารอย่างนี้แล
ผิดกับมนุษย์เป็นไหนๆ

ถ้าผีดีถึงขนาดนั้นจริงๆ เวลาสิ่งของเครื่องใช้ชำรุด เช่น ถ้วยชามหม้อไห รถรา
ชำรุด เรรวานผีมาซ่อมให้จะไม่ดีกว่าจ้างคนมาซ่อมเป็นไหนๆ หรือ ต่อไปถ้ารถคุณเสีย
โปรดอย่าเอาไปเข้าโรงซ่อม โปรดวานผีมาซ่อมให้แทนที่ ทั้งราคาค่าซ่อมก็ไม่มี เอาอย่างนี้
ดีไหมคุณ อาจารย์ออกความเห็นให้

โอโฮ ความเห็นของอาจารย์ยิ่งพิสดารกว่าผีเสียอีก ท่านเคยได้ยินที่ไหนว่า ผีเป็น
ช่างเครื่องซึ่งพอจะซ่อมรถซ่อมราให้คน ดิฉันเคยได้ยินแต่ผีทับถ้วยทับชามเท่านั้น ดิฉัน
เรียนถามท่านว่า เวลาผีเขาไม่แสดงตัว เขาไปอยู่ที่ไหน อาจารย์ยังไม่เห็นตอบบ้างเลย ว่า
อย่างไรคะท่าน

ผีก็เช่นเดียวกับลม เวลาเขาไม่แสดงตัว ลมก็เหมือนไม่มี ทั้งๆ ที่มีอยู่ เวลาเขา
แสดงตัวก็สามารถทำเอาตึกรามบ้านช่องพังพินาศไปหมดไม่มีชิ้นดีเหลืออยู่เลย

นี่เราพูดเรื่องผีกันตลอดเรื่อง ไม่ใช่เราเป็นผีกันแล้วหรือ ไม่เห็นพูดเรื่องคนบ้าง
เลย ที่พูดมานี้ คุณได้คัดติจากเรื่องผีบ้างไหม หรือว่าพวกเรากลายเป็นเขาไปเสียแล้ว

ได้ค่ะ ก็เราพูดเพื่อเป็นคติ มิได้พูดเพื่อเป็นผี ดิฉันได้คติเกี่ยวกับการเกิดตาย
ของสัตว์โลกว่าเป็นไปด้วยอำนาจของกรรมพัตถัน เช่นเดียวกับลมพัดดินให้กลายเป็น
ฝุ่นละอองปลิวขึ้นไปอยู่บนอากาศ พอลมสงบลงฝุ่นก็ค่อยๆ ลอยลงมาพื้นดินแล้วกลายเป็น
ดินอันดั้งเดิมไป

คุณแน่ใจหรือยังว่าเวลาตายแล้วคติจะเป็นอย่างไร ถ้ายังไม่แน่ใจจะควรปฏิบัติต่อตนอย่างไรบ้าง เพื่อความแน่และความหวังนั้นจะได้เป็นสมบัติของตัวเอง

ดิฉันแน่ค่ะ แต่ความมั่นใจว่าจะต้องเป็นคติที่มันเหมาะ นั้นยังไม่แน่มากถ้าเทียบกับการสอบแล้วดิฉันแน่ใจว่าต้องสอบได้แน่ แต่ความมั่นใจว่าจะต้องได้คะแนนสูงๆ นั้น ดิฉันยังไม่แน่มากเลย จะอย่างไรก็ตาม ดิฉันจะพยายามให้ได้คะแนนสูงขึ้นไปทุกวัน เดือน ปี จนกว่าจะปิดบัญชีสอบ คือตายถึงจะหยุด ดิฉันยังไม่ได้เล่าความเป็นไปของดิฉันเกี่ยวกับทางศาสนาถวายท่าน คือดิฉันเป็นลูกคนเดียวของคุณพ่อคุณแม่ ท่านรักมากและคอยเอาใจมาก ดิฉันจึงกลายเป็นคนทะนงเอาแต่ใจตัวเสียมาก ตอนเป็นเด็ก คุณพ่อคุณแม่มีอุบายอบรมดิฉันต่างๆ กัน เวลาคุณพ่ออบรมดิฉัน คุณแม่ไม่อยู่บ้าน เวลาคุณแม่อบรมคุณพ่อก็ไม่อยู่เช่นเดียวกัน และทุกครั้งที่อบรมดิฉัน ท่านจะมีอุบายปรึกษาตกลงกันทางลับ ดิฉันก็ไม่ทราบข้อความอบรมของคุณพ่อ พอสรุปได้ว่าพ่อมีลูกคนเดียวคือปูก และลูกก็มีพ่อคนเดียว พ่อรักลูกมาก ลูกจะทำอะไรบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ดีไม่งาม พ่อจะต้องอนุโลมไปบ้างเพราะความรัก แล้วพ่อก็ไม่สบายใจไปหลายวัน แถมลูกก็มาทำสิ่งไม่ดีไม่งามบ่อยๆ บางครั้ง พ่ออดไม่ได้ต้องเฝ้าใจห้ามลูก ลูกยังกลับต่อว่าพ่ออีกว่า ถ้าคุณพ่อรักปูก ทำไมคุณพ่อห้ามไม่ให้ปูกทำตามชอบใจ ก็เพราะพ่อรักปูกมาก พ่อจึงห้าม กลัวปูกจะเป็นคนเสีย และจะเสียกำลังใจสมกับที่พ่อรักมาก เมื่อปูกกลายเป็นคนแล้ว พ่อก็ต้องรักลูกเพิ่มขึ้นเป็นสองคน คือปูกคนหนึ่งและลูกปูกคนเลวอีกคนหนึ่ง พ่อจึงกลายเป็นคนเจ้าทุกข์ เพราะรักลูกมาก และปูกของพ่อก็จะเป็นคนเลวหมด คักดีศรีและวงศ์สกุล ปูกจะไม่ได้ดีอะไรจากความรักของพ่อ นอกจากเป็นเครื่องส่งเสริมปูกให้เป็นคนเลวมากขึ้นเท่านั้น ถ้าปูกจะเป็นลูกรักของพ่อสมกับพ่อมีปูกคนเดียว ปูกก็ควรสนองความรักของพ่อไว้ด้วยความเชื่อฟังไม่ฝ่าฝืน ความรักของพ่อก็จะมีคุณค่าอยู่กับตัวด้วย อยู่กับปูกด้วย ปูกก็เป็นคนดี ดำรงวงศ์สกุลไว้ได้ แม้พ่อตายไปก็จะหายห่วงและตาหลับสนิท จะไม่มาเป็นเปรตเฝ้าบ้านเพราะความรักและความห่วงลูกมาก เงินเป็นจำนวนล้านๆ พ่อมิได้สนใจอาลัยรักเหมือนปูกลูกคนเดียวของพ่อนะลูกรัก ลูกจงเห็นใจพ่อ เลี้ยงก็ยาก รักก็มาก ห่วงก็มาก ไม่มีสิ่งไหน้อยอยู่ในหัวใจพ่อเลย นี่เป็นคำอบรมของคุณพ่อ

ส่วนคำอบรมของคุณแม่ก็มีเนื้อความคล้ายคลึงกัน แต่มีอยู่เป็นบางตอนที่ฟังใจ
ตลอดมาว่า แม่แบกความรักลูกไว้บนหัวใจหนักยิ่งกว่าภูเขาหินแห่งทิเบต แต่ปึกของแม่
สนุกเล่นตัวอยู่บนหัวใจแม่ เวลาแม่ตายไป แม่ก็ยังจะแบกความรักและความห่วงลูก
เข้าไปอีก อย่างน้อยก็เท่ากับแม่แบกภูเขาสองลูกเทินกันบนศีรษะ แต่ถึงแม้ว่าแม่จะ
แบกความรักลูกหนักกว่าภูเขาสองลูกก็ตาม ความรักและความห่วงของแม่หาได้เป็น
ประโยชน์แก่แม่และลูกแต่อย่างไรรึ เพราะแม่มีพลรักลูกจนลืมหูลืมตาย แต่ลูกมิได้
สนใจกับคำตักเตือนของแม่ ซึ่งออกมาจากดวงใจอันแสนรักและแสนเป็นห่วงแม่แต่น้อย
ถ้าความรักและความห่วงของแม่พอจะเป็นประโยชน์อยู่บ้าง ลูกก็ควรคิดและเชื่อฟัง
คำแนะนำของแม่ ไม่ปล่อยตามใจจนเกินไป ลูกปึกจะไปหาความรักที่ไหนอีกในโลก
มนุษย์นี้ให้ยิ่งไปกว่าความรักของแม่ที่มอบให้ลูก พร้อมทั้งดวงใจอันแสนรักดวงนี้ แม่
ก็มีปึกคนเดียวและมีใจดวงเดียวแม่มิได้เสียชีวิต ยิ่งกล้ำสละให้เป็นความรักแก่ลูกของ
แม่หมดทั้งดวง ดวงใจของแม่ที่มอบให้ลูกด้วยความสุดอกสุดใจแล้ว แม้ว่าแม่จะไม่มี
ลมหายใจเข้าออกได้ แม่ก็ยืนติดทนพอถึงวันตายเช่นมนุษย์ทั้งหลาย แม่ได้ทุ่มเท
ทุกอย่างเพื่อลูกรักของแม่คนเดียว ถ้าลูกจะมองเห็นความรักของแม่เป็นของมีสาระ
บ้าง ลูกก็ควรฟังคำอบรมสั่งสอนของแม่บ้าง อะไรๆ จะเสียไปบ้าง แม่ไม่ค่อยถือเป็น
ข้อหนักใจ ที่แม่เสียใจแทบจะทนความสับสนไม่ได้ก็คือลูกรักของแม่ไม่เชื่อฟัง
ประพฤติดั่งตามใจชอบ และค่อยเสียไปวันละเล็กละน้อย นี่แหละเป็นสาเหตุให้แม่คิดไป
ถึงความเสียไปหมดทั้งตัวของลูก ไม่มีอะไรเหลืออยู่ นอกจากเรือนร่างซึ่งเป็นเหมือน
บ้านร้างที่ปราศจากเจ้าของอยู่ครองเท่านั้น

นี่เป็นคำประทับใจราวกับตัวดิฉันไหวไปหมด สติไม่อยู่กับตัว ดิฉันปักใจลงอย่าง
ถึงใจจริง และพยายามปรับปรุงตัวตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา สังเกตดูคุณพ่อคุณแม่รู้สึก
เบาอกเบาใจมากมาย ทั้งแสดงความรักมากและเปิดเผยโดยไม่มีเงื่อนไขอะไรแฝงอยู่เลย
มีแต่ความรักอย่างบริสุทธิ์ใจล้วนๆ แสดงออกมาเพื่อดิฉันคนเดียว เวลาว่างๆ งาน คุณ
พ่อกับคุณแม่ปรึกษาหารือกันเรื่องทำบุญ และซ่อมบุญระยะที่นั่นที่นี้บ้าง เพราะท่านมีนิสัย
รักและหนักแน่นต่อทางบุญมาก มีเวลาว่างก็อบรมดิฉันให้เป็นคนมีใจบุญกุศลและสอน
วิธีใส่บาตร หัดให้ทำบุญให้ทานต่างๆ เรื่อยมา จนดิฉันเคยชินและรักชอบในทางบุญ

เป็นนิสัย พอเห็นเราตั้งหน้าตั้งตาทำจริงๆ ท่านก็รามือลงบ้าง คอยให้อุบายเราบ้าง รู้สึกว่าท่านเป็นสุขมากพอเห็นดิฉันกลับตัวเป็นคนดีและรักศีลรักธรรม เป็นตัวแทนท่านไม่ลดละ วันพระหรือมีปาฐกถาธรรมที่ไหน ดิฉันต้องไปฟังมิได้ขาด นอกจากจำเป็นจริงๆ ปลีกตัวไปไม่ได้เท่านั้น ก่อนเข้านอนต้องเข้าห้องพระไหว้พระสวดมนต์ทำภาวนาให้ใจสงบเย็นเป็นประจำทุกคืน ตื่นตีห้า ทำความสะอาดตัวเสร็จแล้วทำวัตรภาวนา หกโมงเช้าลุกออกจากที่ทำกิจธุระ ไปบาตรทุกวัน มิให้ขาดได้ พุดถึงด้านจิตใจ ใจดิฉันได้รับความสงบเย็นเพราะการทำภาวนาพอยังจิตให้อยู่ในกรอบเหตุผลได้ ไม่ตื้อตึงเหมือนเป็นเด็กซึ่งปล่อยตามใจ ที่สงบได้ละเอียดกว่าปกติก็ตอนเช้าๆ ใจรู้สึกสงบเย็นเป็นสุขจริงๆ บางวันไม่อยากจะลุกจากที่ภาวนาเพราะจิตกำลังสงบและเป็นสุข แต่จำเป็นต้องออกทั้งๆ เสียหาย ดิฉันจึงกล้าเรียนท่านว่า ดิฉันแน่ใจในคติของตน แต่ยังไม่แน่ใจในคะแนนสูงดังที่เรียนแล้ว

อย่างไรก็ตาม ดิฉันมิได้นึกจะท้อถอยและหยุดภาวนา เพราะเห็นผลประจักษ์บุญบาปรู้อยู่กับใจจริงๆ ใครจะว่าบุญ บาป นรก สวรรค์ ไม่มีก็ตาม ดิฉันไม่สนใจฟังพอให้เสียเวลาเลย เพราะเวลาจะทำประโยชน์แก่ตัวเราเป็นของมีค่ามากกว่าจะสละเวลาไปฟังเรื่องตัดหนามก้นทางเดินของตัวด้วยการคิดการพูดอย่างนั้น ดิฉันเชื่อพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เหนือชีวิต แม้จะตายเพราะการทำความดี ดิฉันยอมพลีชีพไปตามความเชื่อกรรม ไม่หวั่นไหวต่อความตายซึ่งติดแนบอยู่กับตัวเราตลอดเวลา ไม่มีใครได้รับสิทธิพิเศษที่จะมีข้อยกเว้นไม่ให้ตาย แต่ก่อนตายขอให้ได้บำเพ็ญความดีเครื่องเสริมกำลังใจให้มีความสามารถอาจหาญและแน่วแน่ต่อคติคือทางเดินของตนอย่างเต็มกำลังเสียก่อนแล้วจะกลับไปเลย ดิฉันไม่เสียดายชีวิตและร่างกาย ซึ่งเป็นสิ่งที่รอคติธรรมดาอยู่แล้ว เปิดทางให้กาลอันควรของเขาผ่านไปอย่างเป็นธรรมของนักประพฤติธรรมเพื่อรู้ตามความจริง เมื่อความสุขอยู่กับตัวแล้ว อยู่ที่ไหนก็พออยู่ ไปที่ไหนก็พอไปตายก็พอตาย เพราะไม่ใช่เรื่องจะผิน สถานที่ กาลเวลา ไม่สำคัญยิ่งกว่าความสุขซึ่งจำต้องอาศัยตลอดกาลจะขาดไปมิได้ โดยมากที่ทำให้จิตว่าวุ่นซุ่มมัวก็เพราะความสุขไม่อยู่กับตัว จึงทำให้ส่ายส่าย คาคติโน้น คาคตินี้ ไม่อยู่เป็นสุขได้ ยิ่งถึงคราวจะตายจริงเรื่อคือร่างกายจะอับปางลงในมหาสมุทรอันดั้งเดิม ก็เลยไม่รู้จะคว้าหาอะไร สุดท้ายก็

จอตดมไปเลย มีจำนวนไม่น้อย วันนี้ดิฉันเรียนเสียมากมายเกินความต้องการ ต้องขอ
ประทานโทษด้วย

อาจารย์ฟิงเพลิน ยังไม่อยากให้จบแต่จบเสียแล้ว คุณพูดมีหลักเกณฑ์ดีอย่าง
นี้แล ธรรมของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นของจริง ใครปฏิบัติก็จริง รู้ก็จริง เห็นก็จริง สุขก็จริง
ทุกข์ก็จริง ถ้ารู้ถึงความจริงแล้วไม่มีอะไรปลอม การฝึกอบรมตนเป็นสิ่งสำคัญดังคุณเล่า
เรื่องของคุณให้อาจารย์ฟิง นับว่าเป็นคติได้ดี ตอนที่ว่าความสุขอยู่กับตัวแล้ว อยู่ที่ไหน
เป็นสุขทั้งนั้น ไม่เลือกกาล สถานที่ โลกนี้ โลกหน้า เพราะใจเป็นผู้ทรงสุขและทรงทุกข์
อยู่กับตัว วาระต่อไปโปรดพยายามบำรุงใจให้เจริญอกงามยิ่งๆ ขึ้นไป ส่วนคะแนน
นั้นจะเป็นที่แน่นอนอยู่กับตัวเองตามหลักธรรมซึ่งหลักฐานไว้ว่า สันติภูมิโก เห็นเอง เพราะ
สุขทุกข์อยู่กับหัวใจของทุกคน มิได้คงอยู่ใต้ฟ้าเหนือดินเหมือนสินค้าตามห้างร้านและ
ตลาดต่างๆ ไป การรู้เห็นสิ่งดังกล่าวจึงรู้เห็นอยู่ที่ใจอันเป็นที่รวมของสิ่งทั้งปวง **โปรด**
ทราบว่า การเลื่อนฐานะของใจนั้นเลื่อนอยู่กับตัวเองภายในใจ มิได้เหาะลอยขึ้นไป
เหมือนเรือบินเหินฟ้า แต่เป็นการทราบจากตัวเองกับอารมณ์หยาบละเอียดที่สัมผัส
รับรู้อยู่กับใจที่เปลี่ยนกันไปวนกันมา เมื่อสติปัญญาตามรู้ทันสิ่งเกี่ยวข้องที่เกิดและดับ
อยู่กับใจ ใจย่อมปลดปล่อยสิ่งเกี่ยวข้องพัวพันออกได้เป็นทอดๆ และปลดปล่อยไปเป็น
ระยะๆ จนหมดอารมณ์ของสมมุติ ใจก็เป็นวิมุตติขึ้นมาจากสิ่งที่หลุดลอยไป นั่นแหละท่าน
ว่าสิ้นทุกข์ คือสิ้นตรงที่ทุกข์หมดไปจากใจ เมื่อทุกข์สิ้นจากใจไม่มีอะไรเหลือแล้ว คนเรา
จะนั่ง จะยืน จะเดิน จะนอน หลับหรือตื่น จะเต็มไปด้วยความสุขธรรมชาติที่มีอยู่กับใจ
สมบูรณ์แล้ว ดังที่คุณพูดว่า **“ความสุขอยู่กับตัว”** ไม่ผิด นี่แลคือความสุขอันเป็นสมบัติ
ดั้งเดิมของจิตแท้ พระพุทธเจ้าและพระสาวกท่านเห็นความสุขธรรมชาตินี้เอง ทำให้
หมดความอยากโดยประการทั้งปวง อยู่ที่ใดไปที่ใดก็เป็นความพอตัวกับความสุข ใจไม่
หลุกหลิกกวัดแกว่งอันเป็นลักษณะของคนเจ็บหนักแสดงอาการขอความช่วยเหลือจาก
ผู้อื่น ใจที่พอตัวแล้วไม่แสดงอาการขอความช่วยเหลือจากสิ่งใด ไม่ว่าสิ่งที่ยินยอมกันว่าดี
และตำหนิกันว่าชั่ว ใจจะคงตัวอยู่ในความพอดีที่เรียกว่า มัชฌิมานอกสมมุติ มัชฌิมาใน
มรรคแปดนั้น เป็นทางเดินที่ตรงแนวต่อมัชฌิมานอกสมมุติ เมื่อถึงมัชฌิมาอันเป็นธรรม
ตายตัวแล้ว ตัวผู้ถึงนั้นก็เป็นผู้นอกสมมุติ จิตนอกจากสมมุติ คนนอกสมมุติ ธรรมนอก

สมมุติไป สิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้นอกสมมุติแล้วนั้นเลยเป็นเรื่องนอกสมมุติไปตามๆ กัน เช่น พระพุทธเจ้า แม้เวลาทรงพระชนม์อยู่ ก็คือผู้นอกสมมุติอยู่โดยดี ไม่มีสมมุติใดเข้าไปขัดแย้งอีกแล้ว

ดิฉันอัศจรรย์ที่โลกพากันแสวงหาความสุขกันอย่างสาละวนวุ่นวายตลอดมา แต่ไม่เจอ ส่วนพระพุทธเจ้าก็เป็นผู้หนึ่งของคนในโลก แต่พระองค์ทรงสามารถฉลาดเยี่ยม ค้นหาความสุขจนพบได้อย่างพอพระทัย โลกยังได้อาศัยพระปัญญาอันแหลมคมนั้นเป็นเครื่องมือแสวงหาความสุขทั้งทางอาชีพและด้านศีลธรรมตลอดมา ทั้งนี้คงจะเป็นทำนองที่ว่า โลกไปค้นหาเข็มในทะเล จึงไม่เจอใครโผล่หน้าขึ้นมาจากการหาเข็มในทะเล ก็บ่นว่าไม่เจอ หาแทบแย่ไปตามๆ กัน ส่วนพระพุทธเจ้าทรงดำเนินตรงเข้าไปที่จุดที่เข็มมีอยู่ถึงทรงพบ และยกออกมาแจกโลกจักขุเสียเป็นตุ๊ๆ หีบๆ ไม่มีอันในการแจกเข็ม (พระปัญญาอันแหลมหลักอันเป็นต้นตระกูลของศาสนา) ส่วนพวกเรายังไม่ยอมรับจากท่าน แถมยังพากันโดดลงไปทะเลโน้นอีกซึ่งไม่มีเข็ม (ความสุขความสมหวัง) แม้เล่มเดียว

ไม่เช่นนั้นจะเรียกว่าพุทธและเรียกว่าปฤชณอย่างไรเล่า ก็ต้องเรียกแบบเดียวกันทั้งโลก ความรู้แบบเราๆ จะมาสอนโลกให้รับนับถือได้อย่างไร นอกจากพระพุทธเจ้าเท่านั้น ยิ่งเป็นสมัยสุขเอาเผากินด้วยแล้ว ใครจะมัวไปสนใจกับเหตุผลดีชั่วก็แย่ อะไรไม่ทันเขา เพราะโลกขณะนี้ไปไกลหยอกเมื่อไร ถ้าจะวิ่งตามโลกกันจริงๆ ก็ต้องวิ่งให้ทันกับความหมุนของมัน ลำคัญตรงที่เราจะเอาแบบไหน ธรรมคือความดีงามก็มีไว้สำหรับให้เลือก ความโลภมกก็มีให้คัดสรร จะเลือกเอาอย่างใดก็ตามใจผู้ชอบ เพื่อไปโดนไฟไหม้ทิ่มเข้า อย่าหาทางออกโดยวิธีไปเที่ยวตำหนิคนอื่นให้เดือดร้อนก็แล้วกัน สำหรับอาจารย์ไม่ได้เรื่องอะไรทั้งนั้น มีผู้ถามอย่างไรก็ตอบไปอย่างนั้น ผิดหรือถูก โปรดนำไปพิจารณาเอาเอง แล้วคัดเลือกทำเอาตามชอบใจที่เห็นว่าควร เพราะกิจที่ทำแล้วทุกกรณีเป็นเรื่องของผู้ทำต้องรับผิดชอบเองด้วยกันทุกราย ไม่มีผู้ใดสามารถอาจเอื้อมเข้าไปเกี่ยวข้องกับผลของผู้อื่นได้แม้แต่รายเดียว นอกจากเขาเปลี่ยนตัวผู้ต้องหากันเท่านั้น ส่วนกรรมตามหลักความจริงของธรรมแล้วจะอย่างไรนั้นไม่ได้ต้องเป็นเรื่องตายตัวใน

ลักษณะว่า ผู้ได้รับประทาน ผู้นั้นต้องอิม ผู้หิวคือผู้ไม่รับประทาน การแสวงหาความสุขควรหาให้ถูกจุดที่จะให้เกิดความสุข อย่าให้เป็นทำนองความคิดเพื่อเป็นเศรษฐกิจให้ผิดกับโลกเขา แล้วคิดเอาไฟมาเผาบ้าน ตลาดร้านค้าให้ไหม้เป็นจุณไป แล้วนำเมล็ดฟักแฟงแดงโมมาปลูกเก็บผลขายเอาเงินเพื่อทำอะไรแบบพินาศก็แล้วกัน นี่เป็นคำโบราณว่าไว้ อย่าให้มาถูกตัวเราและบ้านเมืองของเรา ผลกำไรจะเป็นความพินาศเดือดร้อนทุกหย่อมหญ้า เพราะอาศัยความคิดคนฉลาดเพื่อเป็นเศรษฐกิจแบบแหวกแนวพาให้เป็น เราต้องการความสุขชนิดเย็นใจทั้งตนและผู้อื่น ก็ควรพยายามแสวงหาโดยถูกทาง จะไม่เป็นชนิดสุขแหวกแนว ซึ่งผลเป็นความทุกข์ร้อนทั้งตนและผู้อื่นที่นับจำนวนไม่ได้

ท่านว่าคนฉลาดคิดจุดบ้านเผาเรือน ปลูกผักฟักแฟงแดงโมเก็บลูกขายเอาเงินนั้น เขาคิดอย่างไรจึงทำอย่างนั้น การเผาบ้านร้านค้าให้วอดวาย โลกถือว่าเป็นความฉิบหายอย่างร้ายแรง แล้วเขาจะหวังเอาความเจริญมาจากไหน ดิฉันเห็นแต่มันพินาศไปหมด แม้แต่เหล็กแข็งๆ ยังละลายกลายเป็นเศษเหล็กไปได้ ดังที่เราเห็นไฟไหม้กรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ตึกรามบ้านช่องกลายเป็นทะเลไฟไปเกลี้ยง ไม่มีสมบัติอันมีค่าชิ้นใดยังเหลืออยู่ทั้งๆ ที่ไม่มีใครคิดอยากเป็นเศรษฐีดังที่ว่า แล้วเผาขึ้น แต่มันเกิดเพราะความประมาทของต้นเพลิงต่างหาก ก็ยังแสดงผลเสียหายถึงขนาดจะเผาคนทั้งเป็นเข้าไปด้วย บางจังหวัดยังมีคนถูกเผาไปหลายศพในห้องซึ่งหาทางออกไม่ได้ เมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง แล้วจะหาความสุขความเจริญมาจากไหน เพราะความคิดเช่นนั้น

ก็คนฟิสิกส์เขาไม่ได้คิดอย่างโลกทั้งหลายคิดกัน แต่เขาคิดว่าจะหวังเอาประโยชน์จากปฏิกิริยาไฟฟ้าที่ถูกไหม้แล้วมาเป็นปฏิกิริยา คืออาหารบำรุงสิ่งเพาะปลูก คือ ผัก ฟัก แฟง แดงโม แดงไทย ให้เครื่องของมันเจริญงอกงามตกลูกใหญ่ๆ เก็บไปขายได้ราคาดีๆ กำไรงามๆ จนกลายเป็นเศรษฐกิจขึ้นมาแบบอัศจรรย์ที่ไม่เคยคิดเคยทำกันมา ฉะนั้น เขาจึงคิดเผาตึกรามตลาดร้านค้าหลังใหญ่ๆ เป็นเรือนไม้ก็ยิ่งดี มีปฏิกิริยาเหมาะสำหรับทำการเพาะปลูกได้ดี จะได้เป็นเศรษฐกิจขึ้นในเร็ววัน เรื่องเป็นมาอย่างนี้ และเป็นคติธรรมของคนโบราณมีไว้สอนลูกหลานสุดท้ายภายหลัง ไม่ให้พากันทำ จะเป็นโลกวินาศ อาจารย์

ก็นำมาเปรียบเทียบกับแสวงหาความสุขว่า ควรแสวงหาให้ถูกทาง อย่าให้เป็นทำนอง
คนอยากเป็นเศรษฐี แล้วคิดทำลายบ้านเมืองให้พินาศฉิบหายไปด้วยวิธีคิดเผาบ้านเมือง
ปลุกผักและสิ่งต่างๆ ขยาย คุณยังมีข้อสงสัยอะไรกับเรื่องเศรษฐีจรรวดดาวเทียมนี้อีก
มีไหม ถ้ามี อาจารย์ก็ยินดีฟัง และสนทนากันไปตามเรื่องของความอยากรู้อยากเห็น

ไม่มีค่ะ ดิฉันนึกว่าคนสมัยทุกวันนี้หัดทำขึ้นเพื่อเหาะลอยขึ้นไปตั้งบ้านเรือนอยู่
บนอากาศต่างๆ ที่โลกเขาอยู่บนแผ่นดินกัน ก็เลยให้คิดไปว่าทำพิสดารเกินโลกไป เวลา
ตายจะไม่มีใครตามขึ้นไปเผาศพได้ ปลอ่ยให้เนาเพะอยู่บนอากาศก็ยิ่งจะแย่มากสำหรับพวก
มนุษย์บนพื้นดินเข้าอีก เพราะเวลาเขาอยู่บนพื้นดิน เขาก็เป็นคนพิสดารอยู่แล้ว แถมยัง
ทะยานเหาะขึ้นไปตั้งบ้านเรือนอยู่บนอากาศ เมื่อตายก็ปลอ่ยศพให้เนาพองและเปื่อย
สลายตัวไปทั่วอากาศ เวลาฝนตกลงมา ชาวมนุษย์ก็ต้องกินและใช้น้ำล้างศพคนตายบน
อากาศกันทั่วโลก ก็ยิ่งจะแย่มาก ความจริงท่านยกมาเพียงเพื่อเป็นเครื่องเปรียบเทียบ
ประกอบกับหลักธรรมเท่านั้น แต่ดิฉันมันเลยคิดไปจนถึงกับจะกลายเป็นคนพิสดารเข้า
อีกหนึ่งคนจนได้

อาจารย์อธิบายธรรมของพระพุทธเจ้าให้ฟังก็เพื่อความเป็นคนดี มิได้เพื่อ
เป็นคนแบบนั้น ท่านผู้ฟังทุกท่านจึงควรพิจารณาเลือกเฟ้นเอาตามความเห็นควรจะเป็น
ประโยชน์แก่ตน เพราะธรรมมีหลายชั้นและหลายรส อย่าให้เสียประโยชน์ในการฟัง
สมกับธรรมเป็นประโยชน์ และเพื่อประโยชน์แก่โลก ถ้าผู้ฟังเพื่อประโยชน์แก่ตน
จริงๆ จะถือเอาประโยชน์ได้เท่าที่ควร โลกก็จะปรากฏมีธรรมประจำบ้านเรือน สังคม
และบุคคล จะเป็นโลกที่ร่มเย็น ปราศจากเคราะห์ไข้ภัยเวรร้ายภัยพิบัติ ธรรมจะกำจัด
เสียได้ ไม่เกิดมี มีแต่ความสุขสวัสดิ์เป็นเครื่องส่งเสริมเพิ่มพูนให้อยู่เป็นสุขโดยทั่ว
กัน การพูดธรรมมานานจึงควรยุติ

ดิฉันเป็นคนหนึ่งที่ได้รับความสะดวกทางใจ ไม่น้อยกว่าผู้หญิงด้วยกันที่ได้
รับแบบเดียวกับดิฉัน จากความไม่ชอบใจของสามีซึ่งเป็นคนหลงรสจนเกินไป ไม่

สามารถจะปลดเปลื้องตนออกจากความทรมานกดถ่วงอยู่เป็นประจำนี้ได้ พอได้ทราบ
ว่าท่านมา จึงรีบมาราบนมัสการ เพื่อช่วยเมตตาปลดเปลื้องทุกข์พอมีทางหายใจได้บ้าง
ไม่อดอันจนเกินไป ไม่เช่นนั้นคงจะอยู่กับโลกเขาต่อไปอีกไม่ได้ ไม่ทราบว่าจะควรปฏิบัติ
อย่างไร เพราะดิฉันก็มีใช้เป็นนักธรรมต่างๆ ที่สนใจและปฏิบัติธรรมอยู่เป็นประจำ

ร่างกายจิตใจของมนุษย์และสัตว์ที่อยู่ใต้ฟ้าเหนือดิน ก็จำเป็นต้องได้รับความสัมผัส
ถูกต้องกับสิ่งที่มีอยู่ในโลกเป็นธรรมดาอย่างหาทางหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้พระพุทธเจ้าผู้เป็น
บุคคลประเสริฐ และสมควรแก่การกราบไหว้สักการบูชาของโลก ก็ยังได้รับความสัมผัส
ดีชั่วอันเป็นสิ่งที่มีอยู่ในโลกเช่นเดียวกับมนุษย์ทั่วไป คุณได้รับความทุกข์ทรมานใจ
อย่างไร เหมือนที่โลกได้รับหรือผิดแปลกจากเขาอย่างไรบ้าง ถ้าแปลกต่างจากโลกที่
ได้รับกันมา ก็จะได้ยึดไว้พิจารณาและหาทางแก้ไขแบบแปลกๆ มาช่วยกันแก้กันไป
หากไม่สุดความสามารถ

**จะว่าแปลกก็ใช่ ไม่แปลกก็เชิง คือสามีสองดิฉันเป็นคนไม่พอดี แสดงความ
บกพร่องต้องการในรสอยู่เป็นประจำนึ้ย**

รสอะไรบ้างโปรดพูดมา คุณไม่ต้องเกรงใจและละอาย เพราะอาจารย์ก็เป็นคนติด
รสเช่นเดียวกับสามีสองของคุณ คุณละอายทำไมไม่มีประโยชน์

อาจารย์ก็ยังติดรสอยู่หรือ นึกว่าสละหมดทุกอย่างแล้ว

รสบางอย่างก็สละ แต่รสบางอย่างก็สละไม่ออก แม้สิ่งที่พยายามตัดออกไปไม่
เกี่ยวข้อง แต่ใจก็ยังติด ไม่ยอมสละด้วย โปรดเล่าเรื่องคุณก่อน เรื่องของอาจารย์ไม่
สำคัญเท่าเรื่องของ คุณ เพราะเรื่องของอาจารย์แม้จะยังติดรสก็ไม่ใช่ทุกชั้นนัก พอดทน
ได้

ดิฉันเป็นคนทำอาหารให้สามีรับประทานนับแต่วันแต่งงานตลอดมา แต่ก่อนก็ไม่
เคยได้ยืนขาปนว่ารสชาติอาหารไม่ดี แต่มาระยะหลังๆ จนกระทั่งทุกวันนี้ ขาปนอย่างเห็น
ได้ชัด แต่ไม่ได้ปนทุกวัน โดยปนว่าอาหารเผ็ดเกินไปบ้าง เค็มเกินไปบ้าง จืดเกินไปบ้าง

บางวันก็บ่นให้ดิฉันฟังว่า ดิฉันรสไม่ดีไม่ทำให้เขารักมากเหมือนแต่ก่อน แต่เขาชมดิฉันว่าเอาใจสามีดี ไม่ถือโกรธง่าย ๆ คงทำหน้าที่ของตนไปเรื่อยๆ

เท่าที่ฟังแล้วก็ไม่เห็นมีอะไรที่น่าเป็นทุกข์ทรมานเลย เป็นเรื่องธรรมดา สามีภรรยาทั้งโลก จะอดพูดเล่นกันไม่ได้ในฐานะคู่ร่วมสุขร่วมทุกข์ ฟังเป็นฟังตายกัน คุณขัดข้องที่ไหนบ้างในคำพูดสามีของคุณ ถ้าว่ารสชาติก็เป็นธรรมดาของคนที่มีลิ้นเผ็ดเกินไปก็ต้องบอกว่าเกินไป และคำว่าเกินไปก็คือความไม่พอดีนั่นเอง คุณควรคิดบ้างว่าความจริงมีอย่างไร แม้อาจารย์ก็ต้องพูดตามความจริง เขาก็เช่นเดียวกัน ถ้าไม่พูดอย่างนั้นจะให้เขาพูดอย่างไร หรือจะให้เขาพูดทำนองคนแก่ได้ภรรยาสาว อย่างนั้นหรือ

คนแก่ได้ภรรยาสาว เขาพูดกับภรรยาเขาว่าอย่างไร ดิฉันอยากฟังพอเป็นคติบ้าง

คนแก่ได้ภรรยาสาว เขาพูดกับภรรยาด้วยวิธีปลอบโยน เอาใจภรรยาตลอดเวลาไม่ให้ผิดใจภรรยา เดี่ยวจะเผ่นหนีไปตามแฟนหนุ่ม คนแก่ก็แย่นั้น เวลามีภรรยาหุงข้าวใหม่เกินไปเพราะความเกลียดชังสามีแก่ ฝ่ายสามีก็มีอุบายพูดว่า วันนี้ห้องหุงข้าวดีมากทั้งหอมทั้งกรอบดี รับประทานอร่อยมากถูกใจพี่มาก วันหลังภรรยาสาวเปลี่ยนทำใหม่ หุงข้าวแฉะๆ เวลารับประทานอาหารก็ชมว่า แหม วันนี้หุงข้าวดีอ่อนนุ่มไปหมด รับประทานก็สะดวกมากถูกใจจริง ๆ ไม่มีใครจะหุงข้าวได้อย่างนี้ ภรรยาไม่สมหวังเปลี่ยนวิธีใหม่หุงข้าวไม่ให้สุกอย่างธรรมดา คือหุงสุกบ้างไม่สุกบ้าง เวลาสามีรับประทานก็ชมว่า โอโฮ วันนี้ห้องทำกะทิมะพร้าวใส่ด้วยหรือ ทำไมข้าววันนี้ถึงรับประทานดีทั้งกรอบ ทั้งมัน ทั้งอ่อน อะไรเช่นนี้ พี่เที่ยวมารอบโลกไม่เคยเห็นใครจะมีความฉลาดในเชิงหุงข้าวและทำอาหารได้ดีเหมือนน้องเลย ทั้งฉลาดทั้งทำได้หลายวิธี นี่เป็นวิธีคนแก่หาอุบายชมเชยภรรยาสาวทำอย่างนี้ คุณอยากให้สามีของคุณทำอย่างนั้นบ้างหรืออย่างไร

นั่น มันเกินไป ผู้หญิงอะไรถึงทำได้ลงคอ ชายหน้าจ้งเลย ดิฉันละอายแทนเขาว่าหญิงแบบนี้ก็มีให้หนักโลกเปล่าๆ ดิฉันนะทำไม่ลงท่าน

เอาละ ทำไม่ลงก็เป็นกิจที่ไม่ควรฝัน มีอะไรเรื่องสามีของคุณว่ากันต่อไป

สามีของดิฉันนะ เพียงรสอาหารไม่สู้กระไรนัก ที่สำคัญก็ตรงที่เขาว่าให้ดิฉันว่า ดิฉันรสไม่ดีเหมือนแต่ก่อน ไม่ทำให้เขารักมาก ทั้งๆ ที่เขาก็ไม่เห็นมีรสอะไรมาเพิ่มให้ฉันดีใจและรักเขามากขึ้น แต่ดิฉันก็รักเขาอยู่อย่างเดิม และมีได้บ่นให้เขาทำนองที่เขาบ่นให้ดิฉัน นอกจากเขาบ่นให้ดิฉันว่ารสไม่ดีแล้ว ยังทำให้ดิฉันคิดไปว่า เขาอาจจะไปคบกับใครที่มีรสดี ดีกว่าดิฉันก็ได้ เลยเกิดความน้อยใจและเสียใจกลายเป็นทุกข์ทรมานขึ้นกับตัวเอง ดังที่เรียนเล่าถวายท่าน

เขาก็ยังชมคุณอยู่แล้วว่าไม่ถือโกรธง่าย แม้เขาจะบ่นให้คุณบ้างบางเวลา คุณก็มีรสดีให้เขาชมอยู่แล้ว แล้วคุณจะหารสอะไรอีกเล่า อาจารย์ก็ชักจนปัญญาแทนเขาเหมือนกัน อีกประการหนึ่งเวลาเขาเลิกจากทำงาน เขากลับบ้านตามเวลาที่เคยกลับหรือเปล่า หรือยังมีเถลไถลไปไหนอีกบ้าง ตลอดกิริยาที่เขาเคยแสดงต่อคุณผิดแปลกจากเดิมอะไรบ้างมีไหม

อย่างนั้นหรือท่าน นึกว่าดิฉันไม่มีรสอะไรให้เขาชมบ้างเลย การกลับเขากลับตามเวลาไม่เคลื่อนไหวคลาด นอกจากจะมีธุระจำเป็นพิเศษเท่านั้น ทำให้กลับผิดเวลา ถ้ามีธุระเช่นนั้น กลับมาถึงบ้านเขาก็บอกเรื่องให้ทราบทุกครั้ง ส่วนกิริยาใดๆ ของเขาดีเป็นปกติ ไม่มีที่ระแวงสงสัย

อาจารย์ฟังแล้วน่าจะชมเขา แต่น่าที่คุณที่คอยจับผิดเขาเรื่อยมา คุณจะไปหาสามีที่มีรสดีที่ไหนอีก เขามีรสดีอยู่แล้ว แม้เขาจะไม่มีรสอะไรมาเพิ่มเติมให้คุณรักเขามากกว่าเท่าที่อยู่เวลานี้ก็ตาม อาจารย์ก็เห็นว่าเขามีรสพอดีอยู่แล้ว ถ้าขึ้นให้เขาเป็นคนมีรสดียิ่งกว่านี้ ก็เกรงว่าคุณจะไม่ยอมให้เขาออกจากบ้านไปทำงาน เขาก็จะติดเจอยู่กับคุณนั่นแหละ รสจะแตกจากกันระหว่างคุณกับเขา เรื่องก็จะไปใหญ่ ดีไม่ดีคุณจะเป็นฝ่ายลูกกลมเขาแบบโลกแตกและเป็นไฟไปเลย เมื่อเป็นเช่นนั้น อาจารย์ก็ชักจะเบื่อผู้หญิง ทั้งๆ ที่ไม่เคยมีเมียเสียแล้ว เพราะผู้หญิงชอบบ่นไม่เข้าเรื่อง เอะอะก็บ่น เอะอะก็เสียใจ ซึ่งเป็นเรื่องจ้าวและแตกทั้งนั้น ไม่มีเรื่องซอมนแซมเยียวยาแฝงอยู่บ้างเลย

เท่าที่เล่าถวายนี้ ท่านพอจะสังเกตได้บ้างไหมคะว่า เขาอาจมีผู้หญิงที่มีรสดีกว่า ดิฉันฝังอยู่ในส่วนลึกของหัวใจเขาเป็นแน่ ดิฉันไม่แน่ใจเขาเลย ตอนที่เขาวาดิฉัน รสไม่ดีเหมือนแต่ก่อนสำหรับเขา กลัวว่าเขาจะมีเงื่อนงำแฝงอยู่ด้วย

อาจารย์ก็ยังมองไม่เห็นเงาที่ควรตำหนิเขา ถ้าเรื่องเขามีเพียงที่คุณเล่านี้เท่านั้น นอกจากอาจารย์จะอ่อนต่อแ่งของโลก เพราะความไม่เคยศึกษามาเท่านั้น อันการตีเพื่อ ก่อ ส่งเสริมให้ดีขึ้น มิได้ตีเพื่อทำลาย แม้แต่พ่อแม่ของเรายังมีการตีชมลูกของตนเป็น ธรรมดา อาจารย์ขอลถามคุณบ้างว่า นับตั้งแต่คุณเป็นเด็กอยู่กับคุณพ่อคุณแม่มานาน จนถึงวันแต่งงาน ท่านเคยตีคุณบ้างไหม หรือมีแต่ชมเชยคุณว่าดีทำดีเดียว

โอโฮ ทำไมจะไม่ตีท่าน บางครั้งคุณแม่ยังเขียนเสียด้วยซ้ำ เวลาดิฉันทะเลาะกับ พี่ๆ เขา ท่านไม่ให้รังแกกัน และท่านบอกว่าท่านเลี้ยงมายาก ทั้งรักลูกทุกคนเท่ากันหมด ลูกต้องรักกัน ไม่ควรจะมาทะเลาะกัน ซึ่งเป็นที่น่าอับอายขายหน้าบ้านเมืองเขา เหมือน หนึ่งว่าลูกๆ เกิดความอดอยากขาดแคลนอาหารและเครื่องใช้สอยต่างๆ แล้วแย่งชิงกัน กินกันใช้เหมือนสัตว์ป่าไม่มีเจ้าของดังนี้

นั่นมีเหตุผลที่น่าฟังและควรนับถือเป็นคติได้อย่างยิ่งสำหรับคนผู้มุ่งหวังเพื่อ ความเจริญก้าวหน้าและสนใจแก้ไขสิ่งบกพร่องของตน ก็คุณเวลากลับอยู่กับคุณพ่อคุณแม่ ก็ยังมีการรังแกพี่ๆ จนบางครั้งคุณแม่ทนไม่ไหวหวดเอาบ้าง พอให้รู้โทษความไม่ดีของ ตน เช็ดบ้างไหม และโกรธท่านบ้างหรือเปล่า ไม่ต้องตอบ อาจารย์ตอบแทนได้เลย

เช็ดชิตาน ไม่เช็ดได้หรือ ท่านจะเพิ่มรสเข้าอีก การโกรธนั้น ทั้งโกรธ ทั้งน้อยใจ ว่าแม่ไม่รักตน คุณแม่เขียนบ่อย ส่วนคุณพ่อไม่ว่าให้ลูกคนใดเลย ท่านรักลูกมาก ตอน เป็นเด็ก ดิฉันรักท่านมากกว่าคุณแม่ เพราะคุณแม่บ่นบ่อยและเขียนบ่อยด้วย ส่วนคุณ พ่อไม่บ่นและไม่เคยเขียนตีลูกๆ คนใดเลย แม้ลูกทำผิดต่อหน้า ท่านยังยิ้มเลย ไม่เห็น ว่าอะไร นอกจากท่านจะเรียกมาอบรมสั่งสอนให้ขยันเรียนหนังสือเวลาท่านว่างๆ สำหรับ คุณแม่แล้วรู้สึกจะตาดี หูไว ใจร้อน พุดเร็ว เขียนก็ชักจะไวพอๆ กัน เวลาลูกๆ ไปขโมย

ทำผิดที่ไหนมา คุณแม่เป็นต้องรู้และเรียกมาดุคำสั่งสอน คุณแม่ทำกับลูกๆ อย่างนี้เรื่อยมาท่าน

ที่นี้คุณยังมีสงสัยอะไรกับคุณผู้ชายของคุณอีกบ้าง ส่วนการติชมย่อมมีอยู่ประจำในที่นั้นๆ สำหรับผู้หวังดีต่อกันจำต้องนำมาใช้จะเว้นเสียมิได้ แม้แต่อาจารย์เอง เวลาอยู่กับคุณพ่อคุณแม่ ก็ต้องถูกท่านดุตำเถียนตีตักความตื้อตึงของตนเหมือนกัน เวลาเป็นนักเรียนก็ถูกครูดุคำสั่งสอนและเถียนตี เวลาบวชแล้วไปอยู่กับครูอาจารย์ ก็ถูกท่านดุคำสั่งสอนเหมือนกัน แต่อาจารย์ถือเป็นพรอันดีเยี่ยมและกลับเห็นคุณท่านมาก ระยะนี้ แต่สมัยเป็นเด็กก็โกรธเหมือนกัน ที่ได้ระลึกถึงคุณท่านก็เพราะเรารู้สึกโทษและกลับตัวเป็นคนดีมาตามวัยได้เป็นลำดับ ความประพฤติและการงานทุกประเภทล้วนแล้ว แต่คุณพ่อคุณแม่คุณครูอาจารย์เป็นผู้ชี้แจงให้รู้ให้เข้าใจทั้งนั้น ไม่เช่นนั้น จะเป็นอะไรไปแล้วก็ไม่รู้ ทั้งนี้ล้วนเป็นมาจากการติชมของท่าน เราไม่สามารถคิดได้ทำได้โดยลำพังตนเองในขั้นเริ่มแรก

มีอยู่บ้าง ตอนที่สามเษบ่นว่ารสอาหารไม่ดี แต่ก่อนซึ่งเริ่มแต่งงานเขาไม่เห็นบ่นว่าเผ็ดว่าเค็มเลยเหมือนทุกวันนี้

ก็เขามิได้แต่งงานกับคุณเพื่อจะบ่น แต่เมื่ออยู่ไปนานๆ รู้นิสัยใจคอและพึงเป็นพึงตายกันได้ ก็พูดกันบ้างในฐานะเป็นคู่ชีวิตกัน คุณก็ไม่ควรถือในของเล็กๆ น้อยๆ ควรจะคิดถึงรากฐานความเป็นสุขและเป็นทุกข์ของครอบครัวมากกว่า

อะไรเป็นรากฐานแห่งความสุขในครอบครัว ดิฉันนึกว่าอาหารเป็นรากฐานของความสุขในครอบครัว ถ้าขาดอาหารเสียแล้ว ไม่ว่าครอบครัวใดต้องแตกกันเลย ไม่มีอะไรจะมาต้านทานปิดกันได้

อาจารย์มิได้พูดว่าอาหารไม่จำเป็นในครอบครัว แต่พูดว่าเรื่องขัดใจกัน ทะเลาะกันเกี่ยวกับรสอาหารและรสสามีภรรยาที่ว่ามันเกินไปต่างหาก ไม่อยากให้เกินไป คุณเข้าใจไหม

อ้อ ดิฉันเข้าใจ แล้วทำอย่างไรทั้งสองจึงจะกลมกลืนกันได้ล่ะท่าน ดิฉันกลัวมันจะแตกต่างกัน เพราะสามีของดิฉันชอบบ่นว่ารสชาติอาหารไม่ดี และรสของดิฉันก็ไม่ได้อยู่แล้ว เรื่องไม่ดีก็คือเรื่องจะทำให้แตกมีไข้หรือ

เขาชั่วแต่เรายังดี อย่าให้เลวลง มันก็มีเครื่องประสานกันได้ ไม่แตกอย่างง่ายดาย เขาตำหนิตรงไหน เราก็กพยายามแก้ไขตรงนั้น แต่อย่าไปเสียใจ น้อยใจ และโกรธ ซึ่งเป็นการช่วยส่งเสริมให้บ้านแตก ก็ค่อยดีไปเอง เท่าที่สังเกตดูคุณรู้สึกจะระแวงคุณผู้ชายของคุณจนเกินไป คำว่าเกินไบนั่นแหละ คือสิ่งไม่พอดี เช่น อาหารเผ็ดเกินไป เค็มเกินไป ระแวงเกินไป หึงเกินไป มันทำให้ยุ่งไปหมดทั้งเขาทั้งเรา นี่คือสิ่งจะทำลายความสุขในครอบครัว คุณทราบไหม

พอทราบได้ค่ะ ที่ท่านว่ารากฐานของครอบครัวนั้นคืออะไร ดิฉันยังรอฟังอยู่เดี๋ยวจะหายไปอีก

คุณทั้งสองนั้นแหละจะทำให้เป็นรากฐานของครอบครัว ถ้าต่างฝ่ายต่างปฏิบัติต่อกันโดยถูกต้อง และคุณทั้งสองนั้นแหละจะทำลายรากฐานของครอบครัว ถ้าปฏิบัติต่อกันไม่ถูกต้อง

ปฏิบัติอย่างไรถูก และอย่างไรผิด นิมนต์ท่านอธิบายให้ฟังด้วย ดิฉันจะได้นำไปปฏิบัติและเล่าให้สามีดิฉันฟัง เพื่อเขาจะได้ปฏิบัติด้วย อันเป็นทางช่วยกันส่งเสริม

สิ่งที่ภรรยารักสวณอย่างยิ่งคือสามี และสิ่งที่สามีรักสวณอย่างยิ่งคือภรรยา เมื่อต่างรู้ความรักความสวณของกันแล้ว ต่างฝ่ายต่างปฏิบัติตนโดยเคร่งครัดในทางอารมณ์นอกขอบเขต อย่าให้ต่างพร้อยและทะเลาะได้เป็นอันขาดในสิ่งที่รักและสวณของกันและกัน คุณเข้าใจมีไข้หรือ

พอเข้าใจบ้างแต่ไม่แจ่ม นิมนต์ท่านอธิบายให้ฟังอีก พอเข้าใจชัดเจนกว่านี้บ้าง

จะอธิบายอย่างไรอีก อาจารย์ก็ชักจนปัญญา ถ้าอธิบายขนาดนี้ยังไม่เข้าใจชัด และรู้สึกละอายที่จะอธิบายให้แจ่มชัดยิ่งกว่านี้

ละอายก็จะทำอย่างไร เมื่อยังไม่เข้าใจจะปฏิบัติอย่างไรถูก เพื่อไปเกิดความเสียหายขึ้นมาเพราะการปฏิบัติผิดก็ยิ่งจะร้ายแรงกว่าที่ทนละอายต่อการชี้แจง และทนละอายต่อการฟังคำชี้แจงเสียอีก ถ้าซึ่งน้ำหนักดูเงื่อนทั้งสองนี้แล้ว การทนละอายรู้สึกจะมีดีกว่าความเสียหายอันจะเกิดขึ้นเพราะไม่รู้วิธีปฏิบัติ ดีฉันมีความเข้าใจอย่างนี้ ฉะนั้น จำต้องยอมทนละอายถ้าท่านไม่รังเกียจจะอธิบายให้ฟัง

ข้อนั้นถูก อาจารย์ไม่แย้ง แต่คนขนาดคุณจะไม่เข้าใจคำอธิบายซึ่งควรจะเข้าใจดี อย่างนี้จะเป็นไปได้หรือ ถ้าเช่นนั้นจะอธิบายอีกเล็กน้อย คือสามภรรยาแต่ละฝ่าย พร้อมทั้งอาการแสดงออกทางกาย วาจา ใจ เกี่ยวกับการรักษาหรือทำลายตัวอันเป็นสมบัติที่รัก และสงวนของแต่ละฝ่าย ให้ถือเป็นภาระของตัวแต่ละคนที่จะรักษาอย่างเคร่งครัด อย่าให้ต่างพร้อยและขาดหุลด้วยการคิดนึก การมองดู การพูดด้วย โดยมีกิริยาทางมายา ประกอบ ที่เรียกว่า **“นอกใจ”** เกี่ยวกับชายหญิงที่ไม่ใช่คู่ครองของตน จงทำตัวสมกับมีเจ้าของเป็นกรรมสิทธิ์อย่างสมบูรณ์แล้ว อย่าทำเป็นเหมือนสมบัติไม่มีเจ้าของ ตา ดู หู ฟัง ใจ คิด เกี่ยวกับหญิงชายอื่นๆ ให้มุ่งประโยชน์ทางหน้าที่การงานที่เกี่ยวข้องกัน แต่อย่าพึ่งทำตัวให้ต่างพร้อยและขาดหุลไปตามอารมณ์ที่มายั่วยวน แม้จะเป็นส่วนย่อยทางมายาทางใดทางหนึ่งที่แสดงออกเพื่ออารมณ์นอกขอบเขต ที่เรียกว่าประพฤตินอกใจ ตามลำดับ อย่าให้เป็นไปโดยเด็ดขาด กระแสใจที่คิดในโลกัตถนนอกขอบเขต คือมิใช่คู่ครองของตนต้องรีบดับทันที ไม่ปล่อยให้ความคิดชนิดไฟเผาโลกได้สั่งสมตัวเองจนมีกำลัง จะทำผู้ละเมิดให้เสียและหมดเนื้อหมดตัวหมดความหมายลงทันที เพราะรสอันนี้คือรสโลกวินาศ ถ้าปล่อยให้เลยเถิด โลกมนุษย์ผู้ดีทั้งหลายถือกันอย่างยิ่ง แต่ผู้ชั่ว สัตว์เดรัจฉาน จะถือหรือไม่ อาจารย์ไม่ทราบ จึงเรียนให้ทราบไม่ได้ ระหว่างสามภรรยาต่างปฏิบัติให้ถูกต้องตามนี้ เชื่อว่าต่างคนต่างช่วยกันส่งเสริมครอบรัวให้มีหลักฐานมั่นคง และเป็นสุขต่อกันตลอดอวสานแห่งชีวิต

ถ้าปฏิบัติผิด ก็เป็นการทำลายหลักฐานครอบครวัให้ฉิบหายและเป็นทุกข์ระบาคไปหมด ตลอดถึงเด็กๆ ที่ไม่รู้ภาษาภาษาด้วยก็พลอยถูกไฟโลกรวินาศเผาไปตามๆ กัน คุณพอเข้าใจหรือยัง อาจารย์ก็หมดปัญญาจริงๆ ไม่มีทางอธิบายอีกแล้ว

ที่นี้พอเข้าใจค่ะ แต่การคิดนึก การดู การฟัง การพูด เกี่ยวกับอารมณ์โลกรวินาศนี้ ต้องจัดว่าประพัตินอกใจด้วยหรือ

จัดว่าประพัตินอกใจด้วยตามลำดับประโยคของการแสดงออก เพราะเป็นบุรพบทประโยค (ขั้นเริ่มแรก) ของการประพัตินอกใจแต่ละประโยค

แหม เรื่องย่อยๆ แต่ยั้งรักษายากมากกว่าเรื่องใหญ่ๆ จะทำอะไรจึงจะไม่มีเรื่องย่อยๆ อย่างนี้ประจำนิสัยของปุถุชนคนมีกิเลสหนาเล่าท่าน

อาจารย์ก็ได้เรียนแล้วว่า ให้รักษาคนที่มิกิเลส คนที่ไม่มีกิเลสจะไปรักษาเอาอะไร เพราะไม่มี

มันเป็นอยู่ภายใน ไม่แสดงออกมาภายนอก ยังต้องมีเสียอยู่หรือ ทำไมจึงต้องให้รักษาด้วยเล่า

คำว่า เป็น ว่า มี แล้ว อยู่ภายในก็มีเสีย อยู่ภายนอกก็มีเสีย ฉะนั้นจำต้องรักษาเหมือนคนเป็นโรค จะเป็นอยู่ภายในหรือภายนอกกว้างกาย ต้องทำให้ผู้เป็นไม่สะดวกละเป็นทุกขได้ ฉะนั้นจะต้องรักษาด้วยยาเพื่อให้หาย โดยไม่นิยมว่าโรคเป็นอยู่ภายในหรือภายนอก

ที่นี้คำว่ารสพอดีนั่น อย่างไรจึงจะเรียกว่าพอดี

ถ้าเป็นรสอาหารก็ไม่เผ็ดเกินไป เค็มเกินไป เปรี้ยวเกินไป ซึ่งผิดวิสัยของความพอดี นี่เรียกว่ามีรสพอดี ถ้าเป็นรสระหว่างสามิภรรยาที่ไม่สนใจไยดีกับรูป เสียง กลิ่น รส การสัมผัสถูกต้องของหญิงชายนอกขอบเขต เรียกว่ารสพอดีไม่กำเริบ ครอบครวัสงบเย็นใจทั้งสองฝ่าย ต่างไว้วางใจกันได้ในทางอารมณ์ ไม่ทำใจให้กำเริบในรสทั้งสอง

ประเภท และไม่ปล่อยให้ให้เป็นไปตามอำนาจของความต้องการซึ่งไม่ใช่ทางสงบสุข แต่
ทำใจให้พอดีอยู่เสมอด้วยวิธีบังคับในขั้นแรก ต่อไปใจจะมีความพอดีไปเอง ไม่ยุ่งกับ
ความเปรี้ยว หวาน เค็ม จนเกินไป ครอบครัวย่างก็หายยุ่งไปตามๆ กัน

ทางที่ถูกและราบรื่น การฝึกจิตใจให้อยู่ในระดับแห่งความพอดีในทุกสิ่ง
เกี่ยวข้องกับตน นับแต่อาหารการบริโภค เครื่องนุ่งห่มใช้สอยชนิดต่างๆ ตลอดจนที่อยู่
อาศัยเป็นลำดับ ไม่ยอมให้จิตผลักดันออกทางความฟุ้งเพื่อเห่อตามรสนิยมนานาชนิด
อันเป็นทางน้ำล้นฝั่งซึ่งจะหาความสุขไม่เจอตลอดกาล เพราะความสุขมิได้เกิดจากความ
บกพร่องต้องการไม่มีเพียงพอ แต่เกิดจากการตัดแปลงจิตใจให้อยู่ในขอบเขตแห่งความ
พอดีตามฐานะของตนในสิ่งทั้งปวง เช่น สามภรรยา มีความพอดีต่อกัน ไม่แสวงหารส
ประเภทเสริมไฟมายุแหย่ให้มีความสุข อันเป็นความพอดีระหว่างกันและกันกำเรียบเป็นต้น
จะเป็นความสุขที่มั่นคงไม่จีจาง ทั้งเป็นความสุขประเภทวางรากฐานให้กุลบุตรสุดท้าย
ภายหลังถือเอาเยี่ยงอย่างสืบทอดเป็นความดีต่อไปไม่มีสิ้นสุด

โปรดยึดหลักธรรมที่อธิบายมาไปใช้ในครอบครัว คุณผู้ชายของคุณและคุณจะมี
ทางเบาใจลงได้ ไม่ถูกรสนิยมกวนใจนักดังที่เคยเป็นมา ผิดถูกอย่างไรอาจารย์ต้อง
ขอภัยด้วย เพราะไม่ค่อยทราบรายละเอียดจากทั้งสองฝ่าย จึงไม่สามารถเรียนให้ทราบ
ได้เท่าที่ควร เท่าที่เรียนตอบนี้ก็เกินไปในทำนองเดาสุมเอาบ้าง บางทีคุณอาจเป็นฝ่ายผิด
แต่มาพูดเป็นคำแก้ตัวก็ได้ จึงขอยุติไว้เพียงเท่านี้

ดิฉันไม่เป็นฝ่ายผิดค่ะ แต่เป็นฝ่ายเสียหาย เพราะได้รับความทุกข์จากความ
ระแวงสามี แต่ดิฉันจะอดอ้อนถามเอาความจริงจากเขาจนได้ความอย่างไรแล้ว จะ
พยายามปรับปรุงความเข้าใจกันให้เป็นที่ลงใจได้ในหลักธรรมที่ท่านสั่งสอน ถ้าเรื่องยัง
ลงกันไม่ได้และเป็นไปตามคำที่ดิฉันมาเรียนเล่าจริงๆ แล้ว ดิฉันต้องมากกราบรบกวน
ท่านอีก หวังว่าคงเมตตาอนุเคราะห์ตามเคย ดิฉันขอกราบขอบพระคุณท่าน

ดิฉันต้องขอภัยท่านและพระสงฆ์สามเณร ที่ท่านปฏิบัติตามธรรมข้อที่ดิฉันสงสัยด้วยค่ะ ถ้าเป็นการไม่บังควร เพราะเป็นความข้องใจมานาน แต่ไม่กล้าจะเรียนถามเกรงจะเป็นการกระทบกระเทือนวงพระศาสนา ตลอดพระท่านที่ปฏิบัติในข้อธรรมนั้นอยู่แล้ว แต่ที่อดไม่ได้ก็เพราะมีแง่ที่พอจะผ่อนผันได้บ้าง คือองค์ท่านเองก็เป็นอาจารย์ที่ดิฉันเคารพเลื่อมใสอยู่แล้ว แม้ดิฉันเองท่านก็มีเมตตาเรียกว่าเป็นลูกศิษย์เช่นเดียวกับบรรดาลูกศิษย์ทุกๆ ไป จึงพอมีทางผ่อนหนักเป็นเบาได้บ้าง ท่านจะเห็นสมควรประการใด โปรดกรุณาด้วย ถ้าเป็นการไม่สมควรก็จะได้รับทราบความกระหายไว้ แต่จะฟังคำเมตตาอนุญาตจากท่านก่อน ท่านจะเห็นสมควรประการใดหรือไม่คะ

การจะเห็นสมควรอย่างไรหรือไม่ นั้น อาจารย์เองก็ยังไม่ทราบต้นสายปลายเหตุว่าข้อข้องใจที่จะเป็นตัวปัญหาออกมาจากคุณนั้นจะเป็นมาในรูปใด ถ้าเกิดเป็นปัญหาคิดอยากมีผู้เผยแผ่สามีนี้นมา และอยากคิดว่าจ้างคนมาฆ่าสามีนี้นให้ตาย จะได้ครองรักกับผู้ที่สามีนี้นใหม่ให้สมใจ แล้วมาขอให้อาจารย์อนุญาตทั้งการมีผู้และการฆ่าสามีนี้น ถ้าอาจารย์ไม่อนุญาต ก็จะจ้างคนฆ่าอาจารย์เพราะความเจ็บใจว่ามาขัดขวาง แล้วจะให้อาจารย์อนุญาตและห้ามปรามได้อย่างไร เพราะเป็นปัญหาเรื่องคอขาดบาดตายด้วยกันทั้งสองสามกระเทว ดังนั้น อาจารย์จึงยังไม่กล้าอนุญาตและปฏิเสธไปทีเดียว โดยที่ยังไม่ทราบเงื่อนไขปัญหาจากคุณก่อนว่าจะมีความหนักหนาไปในทางใดบ้าง เพียงแต่ฟังการเริ่มต้นปัญหาของคุณเท่านั้น อาจารย์ก็ชักหวาดๆ อยู่บ้างแล้ว ยิ่งจะเปิดโอกาสปล่อยให้ปัญหาถือตาบถือปีนวังเหิงๆ ออกมาด้วยแล้ว จะพาชีวิตวิ่งไปหลบซ่อนตัวอยู่ที่ไหนทันถึงจะพ้นความตายเพราะปัญหาเพชฌฆาตตามสังหาร เอาอย่างนี้ก่อนดีไหมคุณ คือโปรดแย้มออกมาเพียงนิดๆ กัน อย่าด่วนเปิดกรงเหล็กออกมาทีเดียว เพื่อเป็นปัญหาเสียโครงหรือปัญหาเพชฌฆาตจะได้รับหาทางหลบหลีกทัน ไม่แหลกจุณวิจุณไปเสียทีเดียว ที่เรียนเช่นนี้ ต้องขอภัยคุณมากๆ ด้วย ทั้งนี้เพราะไม่แน่ใจปัญหา และตัวอาจารย์ผู้คอยรับปัญหาว่าจะมาในรูปใด ถ้าพอรับได้ก็ยินดีตอบสนองความต้องการของคุณ ถ้าเพื่อรับไม่ได้เพราะเหลือความสามารถก็จะได้หาทางเอาตัวรอด

ดิฉันละอายท่านเลยหาความอยากถามไปเอง ไม่อยากเรียนถามเสียแล้ว เพราะทำให้ดิฉันละอายและเสียกำลังใจที่แบกหน้ามาเพื่อจะเรียนถาม แต่ตัวกลับเป็น เสื่อไคร้และเป็นเพชรฆาตฆ่าคนโดยไม่เลือกหน้าว่าเป็นสามีหรืออาจารย์เลย

คุณจะละอายอะไรเล่า แม้แต่อาจารย์ผู้กลัวก็ยังไม่เห็นวิ่งหนีไปไหน มีหน้านั่ง รอฟังปัญหาของคุณอย่างทวิโหยอยู่ด้วย เพราะเป็นปัญหาที่คิดว่ายังไม่เคยฟังมาก่อน และคาดว่าจะปัญหาที่แปลกประหลาดอยู่มาก อีกประการหนึ่ง ก็เป็นปัญหาระหว่าง ลูกศิษย์กับอาจารย์สนทนากัน ซึ่งไม่น่าจะถือผิดถือถูกกัน ขออภัย คุณรู้สึกจะเป็นคน ใจน้อยไปสักนิด สามีคงจะเป็นคนเอาใจยากอยู่บ้างเพราะคุณถือว่าเป็นสหชาติกัน แล้ว อาจจะเอาแต่ใจตัวโดยไม่นึกถึงหัวอกเขาบ้าง ทั้งนี้อาจารย์นึกเดาคาดคะเนเอาในขณะที่ คุณมาเยี่ยมและถามปัญหาซึ่งคุณพูดว่าเครพเลื่อมใส แต่พออาจารย์พูดเป็นเชิงเล่นบ้าง จริงบ้าง ก็ชักละอายๆ แล้วหาทางกลับบ้านไปพาลโกรธให้สามี เพราะไม่กล้าแสดงความ โกรธออกมาอย่างเปิดเผยต่อหน้าอาจารย์ จึงรู้สึกเป็นทุกข์แทนสามีของคุณอยู่บ้าง เกรงว่าจะได้รับเคราะห์กรรมแทนอาจารย์ทางบ้าน

ตามปกติ ดิฉันมิได้เป็นคนใจน้อยที่คอยจะเอาแต่ใจตัวถ่ายเดียว ซึ่งละอายท่าน ก็เพราะความเสียใจที่ตนได้คิดผิดไปในปัญหาที่จะมาเรียนถาม ประกอบกับอาจารย์ก็ เป็นที่เครพเลื่อมใส เลยทั้งละอาย ทั้งกลัวบาป จึงเรียนท่านตามความจริง ขอท่านโปรด อโหสิให้ดิฉันด้วยซึ่งเป็นคนโง่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ มาทำให้ท่านลำบากและหวาดกลัวไม่เป็น ทำ เจ้าพระคุณ

ถึงกลัว ก็กลัวที่มีความสนใจอยากฟังอยู่ด้วย มิได้กลัวเพื่อวิ่งหนีพอลจะเป็นความ หนักใจและเป็นทุกข์แก่ตัวและแก่คุณดังที่เข้าใจ ไหนโปรดพูดให้อาจารย์ฟังดูบ้าง ทำไม ทั้งลูกศิษย์และอาจารย์จึงละอายและกลัวกันนัก มันเป็นปัญหาอะไรกันแน่ โปรดแย้ม ออกมาพอหอมปากหอมคอก่อน ถ้าว่าไม่มีทางสู้ ก็จะได้เตรียมตัว

ท่านจะเตรียมตัวเพื่ออะไรคะ

ก็ให้คุณเตรียมถามได้อย่างไรเล่า อาจารย์เตรียมตัวรอฟังอยู่แล้ว

โอโฮ พิสตารจนคิดไม่ออกคาดไม่ถึง เป็นอันว่าท่านให้โอกาสแล้วนะคะ ดิฉันคงไม่เป็นบาปหากเรียนถาม ซึ่งอาจมีผิดๆ ถูกๆ ออกนอกกลุ่มนอกทางตามภาษาของคนไม่รู้ สิ่งที่จะเรียนถามนั้น คือการฉันของพระธุดงค์ท่าน ส่วนมากท่านฉันอาหารสำรวมในบาตร ไม่ว่าจะเป็คาวหวาน มีน้ำหรือไม่ ท่านจะนำลงรวมในบาตรหมดไม่มีเหลือไว้ในถ้วยในจานเพื่อฉันและชดน้ำเป็นพิเศษบ้างเลย ดิฉันมองดูแล้วอดสงสัยสารพระท่านไม่ได้ เพราะเมื่ออาหารคาวหวานต่างๆ ซึ่งล้วนมีรสเอร็ดอร่อยไปต่างๆ กัน ถูกนำมาเทลงรวมในบาตรลูกเดียวหมด จะหารสอร่อยมาจากไหน ก็จำต้องกลายเป็นอื่นไปหมด คิดแล้วดิฉันนึกสงสัยสารพระท่านจึงเลยคะท่าน **พระธุดงค์จะฉันแบบพระทั่วๆ ไปบ้างไม่ได้หรือ** ส่วนการทำความ پاکเพียรในอิริยาบถต่างๆ ก็ทำไปตามแบบพระธุดงค์ตามเคย เฉพาะการฉัน ขอให้ฉันนอกบาตรหรือฉันกับสำรับโดยมีถ้วยจานสำหรับใส่อาหารคาวหวาน อาหารชนิดต่างๆ จะได้ทรงรสชาติคงเดิม ไม่เสียรส เพราะการคลุกเคล้ากันเสียหมด ดิฉันต้องขอโทษท่านมากๆ ที่เรียนอย่างนี้ เพราะความสงสัยสารพระมากคะ ท่านจะพออนุโลมดิฉันผู้เป็นโยมได้บ้างไหม หรือตัวดิฉันเองจะกลายเป็นบาปกรรมไปเสีย เพราะมาห้ามพระไม่เข้าเรื่องซึ่งไม่ใช่เรื่องของตัว แต่เป็นเรื่องของพระท่านต่างหาก ไม่ควรไปเกี่ยวข้อง

มีเท่านี้หรือปัญหาที่เปรียบเหมือนฟ้าคำรามจนขวัญหาย ใจไม่อยู่กับตัว เพราะกลัวจะหาที่หลบซ่อนไม่ทัน

มีเท่านี้คะ แต่ท่านต่างหากกลัวไปเอง ทำเอาจนดิฉันซึ่งเป็นเจ้าของปัญหาที่กระตือรือร้นใจร้อนวูบไปหมด เพราะกลัวว่าตัวผิดและเป็นบาปกรรมอีกด้วยแทบตั้งตัวไม่ติด คิดจะไม่เรียนถามกลับบ้านดีกว่า

ถ้ามีเพียงที่ถามมา ก็พอจะพิจารณากันไปได้บ้างเท่าที่ควร คุณสงสัยตอนอาหารสำรวมลงในบาตรเท่านั้น หรือมีสงสัยอะไรอีก โปรดพูดได้ไม่ต้องเกรงใจ **ส่วน**

**เครื่องปรุงอาหารชนิดต่างๆ ที่แม่ครัวนำมาผสมคลุกเคล้ากันทำให้เป็นผัดหรือเป็น
แกงจนสำเร็จ เป็นอาหารชนิดต่างๆ ขึ้นมานั้น คุณไม่สงสัยบ้างหรือ**

ดิฉันไม่เคยคิดมาบ้างเลยว่าการปรุงอาหารเป็นวิธีคลุกเคล้ากัน จึงไม่สะดุดใจ
ส่วนอาหารสำรวมในบาตร ดิฉันเห็นพระรูดงค์ท่านทำและฉัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ดิฉันและใครๆ
ที่เป็นฆราวาสไม่เคยทำกันมา จึงทำให้เกิดสงสัยและสงสัยว่าพระที่ท่านฉันสำรวม เกรงว่า
จะไม่มีรสอร่อยเหลืออยู่ในรสอาหารนั้นเลย การฉันก็คงไม่ได้มากเท่าที่ควรพอจะมีกำลัง
บำเพ็ญภาวนา โดยมากพระรูดงค์ที่ฉันสำรวมรู้สึกจะชอบพอมเพราะอาหารไม่พอกับความ
ต้องการของธาตุ เนื่องจากอาหารไม่มีรสอร่อยพอ ดิฉันต้องขอร้อง เดี่ยวจะหาว่าเป็น
คนชอบอุทริเที่ยวติชมพระว่าอ้วนว่าพอมไม่เข้าเรื่อง **สำหรับท่านเป็นอย่างไรบ้าง ฉันมี
รสอร่อยและฉันได้มากบ้างหรือเปล่าคะ**

ขออย่าให้อาจารย์เรียนตอบเลย ไม่สะดวกต่อการอธิบาย เพราะคำว่าพระรูดงค์
พอมเพราะอาหารสำรวมไม่มีรสฉัน รู้สึกไม่มีเหตุผลที่พอฟังได้เลย ควรยุติ คุณสงสัย
ตอนไหนเกี่ยวกับฉันของพระรูดงค์ อาจารย์เห็นใจที่คุณหวังดีต่อพระท่าน เพียงแต่ฟัง
คุณพูดว่า “**สงสารพระ**” เท่านั้น อาจารย์ก็เกิดสงสารคุณเข้าอีกอย่างไม่คาดฝัน คงจะ
เป็นเพราะกรรมดีที่คุณสงสารพระกลับตอบสนองคุณ

**ดิฉันขอเรียนถามท่านอย่างดื้อๆ เอาเลยนะคะ คือพระที่ท่านฉันสำรวมใน
บาตร ท่านมีข้อบังคับให้ฉันละก็ พระในเมืองไทยซึ่งมีจำนวนมาก ทำไมท่านไม่
ถูกบังคับให้ฉันสำรวมด้วยเล่า เพราะหลักธรรมวินัยของพระ ดิฉันเข้าใจว่าเป็นอัน
เดียวกัน หรือมีแปลกต่างกันที่ตรงไหนบ้าง โปรดท่านเมตตาอธิบายให้ดิฉันฟังบ้าง
พอเข้าใจค่ะ**

จะว่ามีข้อบังคับก็ถูก จะว่าไม่มีก็ไม่ผิด เพราะหลักธรรมคือ รูดงค์ ๑๓ ข้อ มีข้อ
ฉันสำรวมในบาตรเป็นต้น ท่านประทานไว้เป็นกลางๆ ตามแต่อัธยาศัยของผู้ชอบปฏิบัติ
ในข้อใด หรือไม่ปฏิบัติก็ไม่ผิดโทษ เพราะไม่ใช่พระวินัย เป็นแต่เพียงไม่ได้รับประโยชน์
จากรูดงค์ข้อนั้นๆ เท่านั้น เพราะฉะนั้น ในรูดงค์ทั้ง ๑๓ ข้อนั้น พระท่านจะปฏิบัติหรือไม่

จึงไม่มีข้อบังคับและรังเกียจกันระหว่างผู้ปฏิบัติกับผู้ไม่ปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้ พระจะมีจำนวนเล็กน้อยเพียงไร การฉันจึงเป็นไปตามอัธยาศัย เป็นแต่ไม่ให้ผิดพระวินัยซึ่งเป็นข้อบังคับในการขบฉันเท่านั้น

พระวินัยซึ่งเป็นข้อบังคับในการขบฉันมีอะไรบ้าง และรุดงค์ ๑๓ ข้อ นั้นคืออะไรบ้าง นิมนต์ท่านโปรดเมตตาด้วย ถ้าไม่มีข้อขัดข้องอย่างอื่น

คุณเป็นผู้หญิง แม้จะบวชเป็นภิกษุณีก็ไม่ได้ถือพระวินัยของพระเป็นเครื่องปกครอง แต่มีพระวินัยสำหรับพระภิกษุณีต่างหาก คุณอยากทราบพระวินัยของพระเพื่ออะไรบ้าง อาจารย์ไม่มีโอกาสเรียนได้ในเวลานี้ ถ้าต้องการอยากทราบพระวินัย โปรดดูบุพพสิกขาบรรณารุดงค์ ๑๓ ข้อ โปรดดูธรรมวิภาคปริจเฉท ๒ จะพอทราบได้ แม้แต่อาจารย์เองก็ยังไม่สามารถรู้ทั่วถึงพระธรรมวินัย เพียงแต่รุดงค์ ๑๓ ข้อ อันเป็นหน้าที่ของตนควรจะรู้และปฏิบัติก็ยังจำไม่ค่อยได้ จะอวดเก่งว่าตนปฏิบัติเคร่งครัดได้อย่างไร จึงขอผ่านไป ชื่นพูดไปมากเดี๋ยวเข้าเดือนป็นปีไม่มีขึ้นดีแน่

เมื่อไม่รู้พระวินัยและรุดงค์ แล้วพระรุดงค์ท่านจะปฏิบัติให้ถูกต้องได้อย่างไร

สำหรับอาจารย์เองรับรองว่าไม่รู้ทั่วถึง และมีผิดพลาดได้เรื่อยๆ แม้คนอื่นจะชมเชยว่าดี จึงขอเรียนตามตรง แต่พระรุดงค์อื่นๆ ท่านอาจรู้และปฏิบัติให้ถูกต้องได้ เพราะนิสัยวาสนาของคนเราต่างกัน จะให้โง่และฉลาดอย่างเดียวกันย่อมไม่ได้

พระรุดงค์ท่านฉันนอกบาตรเหมือนพระทั่วๆ ไปจะได้ไหมคะ โดยมากเห็นแต่ท่านฉันสำรวมในบาตร ซึ่งไม่น่าอ่อยเลย ดิฉันเห็นแล้วสงสารค่ะ

ฉันนอกบาตรก็ได้ถ้าท่านต้องการจะฉัน ไม่มีอะไรขัดข้อง แต่การฉันในบาตรอ่อยหรือไม่นั้น คุณเคยทดลองดูบ้างหรือยัง ทำไมเดาเก่งนักล่ะ ไม่นึกละอายพระที่มีลิ้นเหมือนกันบ้างเลย

จะไปมัวละอายท่านทำไม ดิฉันคิดสงสารท่านมากยิ่งขึ้นกว่าจะนึกละอาย มองดูแล้ว

ยิ่งสงสารท่านมาก ทั้งความทั้งหวนและอะไรต่ออะไรหลงรวมกันเกลี้ยง จะไปรู้รสอาหารประเภทนั้นๆ ได้อย่างไรว่ามีรสอร่อยอย่างไรบ้าง ก็คงทั้งเปรี้ยว ทั้งหวาน ทั้งเผ็ด ทั้งเค็ม จนบอกไม่ถูก นั่นแหละคือรสที่ท่านได้รับเป็นประจำในเวลาฉันทุกๆ ครั้ง ดิฉันสงสารท่านจังเลยค่ะ

อาจารย์เห็นใจคุณอย่างเรียนไม่ถูกเหมือนกัน เพราะคำพูดแต่ละประโยคเต็มไปด้วยความสงสารพระ มีเจตนาหวังดีต่อพระจริงๆ แต่จะให้พระท่านปฏิบัติตามเจตนาของคุณ ท่านก็อยากได้อนุด้วยวิธีนี้ ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสว่ามีอนิสสัยมาก จึงจำเป็นต้องตะเกียกตะกายไปบ้าง บางทีเจอบุญ แม้จะไม่อร่อยดังที่โดยมากรับประทานกัน แต่ก็อาจจะไม่เสียรสชาติไปทีเดียว คงจะยังมีเหลือพอประทังชีวิตไปได้บ้างวันหนึ่งๆ เพื่อประกอบสมณกิจสืบต่อไปได้

ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่ามีอนิสสัยมากนั้น มีมากเพียงไร ท่านพอจะมีเวลาอธิบายให้ฟังได้บ้างไหมคะ ดิฉันอยากฟัง

แม้จะมีเวลาพอ ก็เข้าใจว่าจะไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควรสำหรับคุณผู้มีความรังเกียจอาหารสำรวมอยู่แล้ว จึงขอผ่านไป กรุณาอย่าให้อธิบาย เพราะจะเป็นการชักชวนแกมบังคับให้ผู้รังเกียจหันมารักชอบในสิ่งที่ตนกำลังทำอยู่ ควรปล่อยให้ไปตามจริตนิสัยของแต่ละบุคคลจะเป็นความเหมาะสมดี

ดิฉันมิได้รังเกียจ แต่อยากให้พระท่านฉันอาหารเป็นอย่างไรๆ โดยไม่ต้องคลุกเคล้ากัน จะได้มีรสอร่อยกลมกลืนดีเท่านั้นเอง โปรดท่านเมตตาเถิดค่ะ บางทีดิฉันอาจมีवासนาฝงอยู่ในส่วนลึกซึ่งตนยังมองไม่เห็น พอได้ฟังอนิสสัยของการฉันสำรวมแล้ว จิตอาจเปลี่ยนแปลงความรู้สึกที่เคยเป็นมาดั้งเดิมเสียได้ กลายมาเป็นความรักชอบ และเอาอย่างพระอรหันต์ท่านมาใช้เฉพาะตัวและเกิดประโยชน์แก่ตนก็เป็นได้ แม้ดิฉันทำตามไม่ได้ ท่านผู้มีเมตตาโปรดสัตว์ก็ไม่เสียประโยชน์ ยังจะได้ขึ้นสวรรค์ เพราะให้ธรรมเป็นทานแก่คนโง่เช่นดิฉัน โปรดเถิดค่ะ เรื่องอนิสสัยของการรับประทานอาหารสำรวม ดิฉันไม่เคยฟังมาก่อนเลยคะ

ถ้าอาจารย์พอมีทางขึ้นสวรรค์ได้บ้าง ก็ขอความกรุณาคุณพาไปขึ้นชั้นอื่นๆ เกิดโปรดอย่าพาไปขึ้นสวรรค์ชั้นให้ท่านธรรมเกี่ยวกับอาหารสำรวมเลย เพราะเป็นการแสดงยาก รู้สึกลำบากสำหรับอาจารย์และฆราวาสเช่นคุณผู้มีคุณค่าในทางโลกจะทนฟังได้ การขึ้นสวรรค์ชั้นนี้ก็ยากสำหรับอาจารย์ผู้ไม่สามารถแสดงธรรมเป็นทานแก่คุณได้ จึงขอให้พาไปสวรรค์ชั้นอื่นๆ ซึ่งอาจง่ายและสะดวกใจกว่า ถ้าสวรรค์ชั้นอื่นๆ ยังมีทางสะดวกกว่าชั้นนี้บ้าง ก็ขอได้โปรดพาอาจารย์ไปขึ้นนั้นเถิด ขออย่าได้ชักชวนไปเฉพาะสวรรค์ชั้นนั้นนักหนาเลย อาจารย์ไม่ค่อยสบายใจ เกรงว่าจะลำบาก เหมือนชักชวนนักเลงสุรานักเลงการพนัน และคนที่เห็นธรรมเป็นข้าศึก เข้าวัดฟังธรรมจำศีลจะนั้น

ทำไมจะต้องลำบากลำบากจนถึงขนาดนั้นเล่าท่าน ถ้าไม่ใช่เป็นทางออกของท่าน ผู้ไม่ประสงค์เมตตาโปรดดิฉันผู้เป็นโยมเท่านั้น ก็ไม่เห็นจะมีอะไรลำบาก นี่เข้าใจว่าเป็นอุบายวิธีหาทางออกของท่านอย่างแยบยลมากกว่าอย่างอื่น โยมต้องขอภัยท่านมากๆ ที่มาเข้าชี้ไม่เข้าเรื่อง

อาจารย์จะมีความฉลาดแยบยลมาจากไหน พอจะมีทางเอาตัวรอดจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้ เท่าที่เรียนคุณก็เพราะความจนมุมซึ่งไม่สามารถอธิบายได้เท่านั้น อาจารย์ขอปรึกษาอย่างนี้ คุณจะเห็นดีด้วยไหม

ท่านจะปรึกษาอะไร นิมนต์ค่ะ ตามแต่ท่านสะดวกดิฉันยินดี

คือการอธิบายจุดด้อยเกี่ยวกับอาหารสำรวมเป็นการลำบากแก่ผู้แสดง คล้ายกับไม่รู้จักสถานที่ กาล บุคคลที่ควรแสดง เพราะโดยมากจุดด้อยเป็นเรื่องของพระ อีกประการหนึ่ง คำถามคำตอบระหว่างคุณกับอาจารย์สนทนากัน อาจจะถูกนำออกตีพิมพ์เป็นเล่มและแจกจ่ายไปในที่ต่างๆ และท่านสุภาพชนหลายชั้นอ่านอาจไม่เหมาะสมกับท่านผู้อ่านชั้นนั้นๆ ก็ได้ นี่เป็นข้อเรียนปรึกษา คุณจะเห็นด้วยและยินดีให้อาจารย์ผ่านไปได้ไหม

ก่อนที่จะเห็นด้วยและผ่านไป ดิฉันขอเรียนถามท่านบ้างว่า คำสนทนากันนี้ หากได้พิมพ์แจกจ่ายออกไปในที่ต่างๆ ตลอดพระเถรที่มีวัยและความรู้สึกต่างๆ กัน จะมีทางเสียหายไหม แม้จะไม่ได้รับประโยชน์สำหรับผู้อ่านหนังสือนี้ เพราะเราไม่ได้เจาะจงว่าต้องแจกให้เทศน์นั้น ไม่แจกให้เทศน์นี้ หรือท่านมีเจตนาเจาะจงไว้ด้วยหรือ

เฉพาะผู้ถามและผู้ตอบเท่าที่ผ่านมานี้ ก็ยังไม่ปรากฏว่ามีอะไรเสียหาย ถ้าตนไม่ทำความเสียหายแก่ตนทั้งที่ไม่ได้ถามและตอบปัญหาต่างหาก สำหรับการแจกจ่ายเพื่อท่านผู้ประสงค์จะอ่านนั้น เข้าใจว่าจะไม่มีทางเสียหาย ถ้าท่านผู้อ่านไม่ตีความหมายไปเป็นอื่นจากความมุ่งหมายของธรรมซึ่งอาจมีได้ พระเถรท่านก็อ่านได้เมื่อท่านประสงค์จะอ่าน และอาจได้รับประโยชน์สำหรับผู้ใคร่ต่อธุระข้อนี้ อาจารย์ก็ไม่ได้คิดว่ามีเจตนาเจาะจงต่อใครๆ ทั้งนั้น เพราะคนเรามุ่งความสุขความเย็นใจด้วยกันทั่วโลก ซึ่งเป็นจุดหมายของธรรมอยู่แล้ว

ถ้าเช่นนั้นท่านก็ควรแสดง ตัวดิฉันเองก็จะได้ฟังและอาจได้รับประโยชน์บ้าง ท่านผู้อื่น เช่น พระเถร ท่านที่ยังไม่เข้าใจมากพอ ก็จะได้เข้าใจและเป็นประโยชน์แก่ท่านด้วย แก่อุบาสกอุบาสิกาที่เป็นชาวพุทธด้วย เท่าที่ฟังดูแล้วไม่ปรากฏว่ามีข้อใดจะทำให้เกิดความเสียหาย นี่เรียนตามความรู้สึกของดิฉันซึ่งเป็นฆราวาสญาติโยม

การรับประทานอาหารดังที่พระท่านฉันสำรวมในบาตร นั้นโลกไม่ค่อยนิยมทำกัน อาจจะถือเป็นของต่ำและน่าเกลียดหรืออย่างไรก็ทราบไม่ได้ ส่วนด้านธรรม ท่านสอนตามความจริงและให้รู้เห็นตามความจริงเป็นสำคัญกว่าอื่น ดังนั้น การฉันสำรวมในบาตร จึงเป็นวิธีที่จะให้ความรู้จริงจากอาหารได้หลายทาง สำหรับผู้สนใจใคร่ต่อการพิจารณา เพราะอาหารที่ส่วนมากแม่ครัวชอบปรุงผสมกับสิ่งต่างๆ หลายชนิดด้วยกัน เช่น แกลง เป็นต้น เว้นอาหารชนิดผู้ต้องการรับประทานโดยเฉพาะ ไม่ประสงค์จะปรุงกับสิ่งอื่นใด เช่น ปิ้งปลา ปิ้งไก่ เป็นต้น แม้เช่นนั้นก็อดจิ้มกับน้ำพริกหรือน้ำปลาที่เรียกว่าผสมไม่ได้ อยู่นั่นเอง ส่วนอาหารชนิดต่างๆ ที่แม่ครัวปรุงให้ดีด้วยฝีมือประณีตนั้น ล้วนเป็นอาหารที่ได้รับการผสมมาแล้วทั้งนั้น เป็นแต่ไม่สนใจคิดและปักใจลงไปทำความเข้าใจว่าน่ารับประทานหรือไม่เท่านั้น ความจริงแล้วมันเป็นเรื่องผสม หรือสำรวมอยู่โดยดี ในอาหาร

แทบทุกชนิดไม่มีทางหลีกเลี่ยงสำหรับมวลมนุษยเรา เพราะต้องการจากส่วนผสมของอาหารด้วยกันแทบทุกราย นอกจากแม่ครัวปรุงมาแล้ว ยังมีรายการพิเศษแอบแฝงเข้ามาอยู่ข้างๆ โຕ๊ะ หรือข้างที่เป็นที่รับประทานอีกด้วย เช่น น้ำปลาหรืออะไรต่ออะไรมากมาย ตั้งเรียงรายกันอยู่รอบๆ ข้าง จนรับประทานเสร็จไปในครั้งหนึ่งๆ เมื่อคิดดูให้ดีแล้ว มนุษย์ชอบยุ่งอยู่มาก ยุ่งแบบไม่คิดแก้ไขในสิ่งที่ควรแก้ไข แต่กลับคิดเพิ่มภาระให้หนัก แก่ตัวขึ้นทุกระยะ แล้วก็บ่นกันไม่มีวันเบื่อ บ่นกันทุกแห่งหนตำบลหมู่บ้านโดยไม่นึกรำคาญ พุดแบบพระแล้วควรจะยุ่งในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์และความสงบสุขแก่ตนและส่วนรวม แต่ถ้าพุดตามปากและลิ้นตามความอยากของกิเลสตัณหาละก็ เป็นความยุ่งไม่มีวันจบสิ้นลงได้ คุณจะขอให้อาจารย์อธิบายอะไรไปมากมาย เดียวคุณจะเป็นเสียเองมากกว่า จะถือเอาประโยชน์จากเรื่องของพระ มีการฉันสำรวมเป็นต้น ก่อนที่ท่านผู้อื่นจะได้อ่านได้ฟังและเบี่ยงไปตามๆ กัน คุณก็ชักจะเบี่ยงก่อนใครๆ เสียแล้ว

จะเบี่ยงหรือไม่ก็ตาม แต่ดิฉันขอฟังให้จบเรื่องอาหารสำรวม นิมนต์ท่านอย่าด่วนจบเสียเองก่อนที่ดิฉันจะเบี่ยงและธรรมจะพาให้จบ ได้ยินแต่ท่านพุดเรื่องแม่ครัวปรุงอาหารต่างๆ ว่าเป็นการผสมสำรวม ส่วนการสำรวมในบาตร ท่านยังไม่เห็นพุดถึงเลย คอยแต่จะกลบเกลื่อนไปเสียเรื่อย ผู้ฟังก็อยากจะพลอยหมดหวังไปด้วย

การสำรวมในบาตรก็เป็นวิธีปรุงอาหารแบบหนึ่งของพระพุทธรู้ที่ท่านปรุงสำหรับท่านเอง ไม่เกี่ยวกับส่วนรวม และเป็นวิธีฉันอีกแบบหนึ่งของท่านเช่นเดียวกัน ผลที่ได้รับก็เท่ากันกับแบบอื่นๆ คือมีรสและพอกับความต้องการของธาตุขันธ์ เช่นเดียวกับวิธีรับประทานทั่วๆ ไป ไม่ผิดแปลกกันที่ตรงไหนที่จะให้เกิดความสงสัยและได้ถามให้ยุ่งไปไม่มีเวลาจบสิ้นลงได้

**แล้วมีรสอร่อยบ้างไหมคะ ฉันแบบสำรวมกันหมดทั้งหวานทั้งคาวเช่นนั้น
มีหนายังระคนคาวหวานเข้าด้วยกันหมดมิใช่หรือคะ โอ้โฮ แยม พระท่านแยม จะหารส
และความสุขในอาหารมาจากไหนกันท่าน**

ตามหลักธรรมอันเป็นทางถอดถอนกิเลสเครื่องกังวลแล้ว ท่านสอนไม่ให้ติดในรูป รส เสียง กลิ่น เครื่องสัมผัสสัญญาต้อง และอารมณ์เครื่องยั่วยวน ผู้ต้องการถอดถอนเครื่องกังวลใจจากสิ่งเหล่านี้ ก็ควรสำนึกตนบ้าง ไม่ควรปล่อยให้อารมณ์เกิดจากสิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาเข้าครอบงำจิตจนหาทางออกไม่ได้ ซึ่งเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง ฉะนั้น การฉันสำรวมจึงเป็นอุบายวิธีที่ดีวิธีหนึ่งที่จะทำให้จิตเห็นโทษในอาหารเท่าที่ควรจะเป็นได้ ไม่เพละเพลินในรสจนเกินไปจนกลายเป็นเรื่องลืมนั่น เพราะการพิจารณาอาหารหลายชนิดที่ผสมอยู่ในที่แห่งเดียวกัน ย่อมจะทำให้จิตให้รู้หลักความจริงที่แฝงอยู่ในส่วนลึกของอาหารได้ดี ก่อนฉันหรือกำลังฉัน ท่านสอนให้พิจารณาโดยแยกกายหลายๆ ครั้ง เพื่อเห็นความปฏิภูลในส่วนผสมของอาหารทั้งที่มีรสและกลิ่นติดอยู่ การพิจารณาไม่มีประมาณ กว้างหรือแคบตามแต่ถนัดใจ ตามปกตินับแต่เครื่องปรุงเริ่มผสมกันจนสำเร็จรูปออกมาเป็นอาหารชนิดต่างๆ รวมเข้ามาในชาม ในจาน ในบาตร รวมเข้ามาถึง मुख ทวารผสมกับของไม่สะอาดในอวัยวะ ผ่านเข้าไปอวัยวะภายในค้างอยู่ราวยาวราตรี แล้วผ่านออกโดยมีการเปลี่ยนแปลงตัวมันเองไปทุกระยะ ใจที่ไม่เห่อตามรสต่างๆ ย่อมมีทางพิจารณาให้เห็นความจริงได้ทุกระยะจากอาหารหรือจากสิ่งต่างๆ ไป ทั้งที่โลกสมมุติว่าดี และตำหนิว่าชั่ว วางตนกับสิ่งที่มาเกี่ยวข้องได้อย่างสม่ำเสมอ นี่เรียนเพียงสังเขป ถ้ามากไปก็เกรงคุณผู้ฟังจะเบื่อและเซ็งไม่อยากมาวัดเพื่อบำเพ็ญทาน ศีล พังศารม ก็ขอขาดความดีไปทั้งพระเณรก็จะบ่นคิดถึง วัตถุนิยมก็จะพลอยเสื่อมโทรมไปด้วย

ท่านก็นำธรรมมาสอนตามความเป็นจริง ดิฉันก็ตั้งใจฟังด้วยความเคารพในธรรมเพื่ออยากทราบความจริงตามที่ท่านสั่งสอน เหตุไรจะไปเบียดเบียนศาสนาจนถึงกับทำตนให้ขาดจากความดี โดยไม่ไปวัดฟังธรรมจำศีลบำเพ็ญภาวนา ถ้าดิฉันจะเป็นคนอภัพไม่เป็นที่ไว้วางใจเชื่อถือในทางศาสนาได้ เกรงจะเป็นภัยต่อธรรมของพระพุทธเจ้า ก็ควรชักสะพานและตัดออกจากบัญชี ไม่สั่งสอนต่อไปอีก จะเป็นความปลอดภัยแก่วงพระศาสนาได้ดี

โอโฮ ถ้าอาจารย์จะเป็นคนใจดำน่าขุนถึงขนาดชักสะพานตัดคุณผู้เป็นลูกศิษย์ที่แสนดีหายากออกจากบัญชีแล้ว ก็น่ากลัวจะไปเล่นงานกับเทวดาในเมืองผี ทำเอา

ชุมชนแตกแบบไม่มีใครกล้าเสี่ยงชีวิตเข้าไปตัดสินได้แน่ แต่ไม่เคยคิดว่าเรื่องเพียงระหว่างลูกศิษย์กับอาจารย์สนทนาธรรมกันเพื่อสารประโยชน์ต่อกันจะเป็นไปได้ถึงขนาดชักสะพานและตัดขาดจากบัญชี และยอมไปเป็นข้าศึกกับผีผู้หมดความหมายซึ่งอยู่ใต้ดินเช่นนั้น เท่าที่เรียนแล้วเรียนเล่า ไม่อยากอธิบายธรรมเกี่ยวกับอาหารสำรวมก็ด้วยคิดว่า ธรรมแม้อยู่ในโลกและบุคคลเดียวกัน ก็มีความต่างกันอยู่โดยหลักธรรมชาติของธรรม เช่นเดียวกับผู้หญิงกับผู้ชายอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน แต่โลกก็เห็นว่าต่างกันฉะนั้น ผู้ปฏิบัติธรรมระหว่างพระกับฆราวาสก็อาจมีความรู้สึกในแง่หนักเบาในธรรมต่างกัน อันเป็นสาเหตุให้การปฏิบัติต่างกัน การแสดงธรรมจึงควรพิจารณาถึงความเหมาะสมกับกาลสถานที่ และบุคคล ที่เป็นคู่ควรแก่ธรรมประเภทนั้นๆ ยิ่งมาถูกคนไม่ฉลาดเช่นอาจารย์นี้ด้วยแล้ว เวลาแสดงไปแทนที่จะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้ฟัง แต่กลับเป็นการสร้างความไม่เหมาะสมให้แก่หมู่ชนและวงพระศาสนาเข้าอีก ก็เท่ากับตั้งตนเป็นข้าศึกต่อหมู่ชนและพระศาสนาโดยไม่รู้สึกรู้สีกี่ตัว ฉะนั้น ความไม่แน่ใจในความรู้ความฉลาดของตน จึงทำให้ผู้อื่นเสียประโยชน์และไม่สบายใจไปด้วย อาจารย์ต้องขออภัยมากๆ ด้วยที่เรียนคุณแบบตรงไปตรงมาตามนิสัยจนเกินไป

ขอบพระคุณท่านที่ไม่ถือสาคนอย่างดิฉัน มิหนำยังกลับมาขออภัยเสียอีก เท่าที่เรียนเรื่องตัดออกจากบัญชีและชักสะพานนั้น ก็เรียนด้วยความเคารพและสนิทสนมในใจต่างหาก มิได้มีเจตจำนงจะให้ท่านตัดออก นับว่าเป็นบุญอย่างยิ่งแล้วที่ได้มาเป็นลูกศิษย์ให้ท่านได้กล่าวสั่งสอน แม้ท่านจะดุว่ากล่าวอย่างไร ดิฉันเป็นที่ยอมรับด้วยความยินดี ไม่ขัดขึ้น เพราะธรรมดาลูกศิษย์กับครูอาจารย์ก็ต้องมีหนักบ้างเบาบ้างตามควรแก่เหตุการณ์ เช่นเดียวกับพ่อ แม่ กับลูก ที่ท่านขอผ่านไป ไม่อยากแสดงธรรมของพระ โดยเฉพาะให้ฆราวาสฟังทุกๆ ไปนั้น ดิฉันเข้าใจ ถ้าไม่ขัดข้องนัก พอฆราวาสอย่างดิฉันฟังด้วยได้ ก็อยากขอวิงวอนท่านเมตตาบ้าง หากเป็นการไม่สะดวกและสมควรแล้วก็ไม่ขอรบกวน ส่วนอาหารประเภทสำรวมจะเหมือนพระหรือไม่ก็ตาม ฆราวาสจะพอมีทางนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ตนและครอบครัวได้บ้างไหมคะ ถ้าพอมีได้ก็โปรดเมตตาแนะนำเอาบุญ เจ้าพระคุณ

การทำให้เกิดประโยชน์ แทบทุกสิ่งมีทางเป็นได้ จะทำให้เกิดความเสียหายก็ได้ ขึ้นอยู่กับผู้จะพาให้เป็นไป ตามปกติอาหารเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงร่างกายมนุษย์และสัตว์ ให้เป็นอยู่ มิได้เป็นยาพิษที่จะคอยสังหารชีวิตให้ฉิบหาย ที่เป็นความเสียหายนั้น เข้าใจว่า เพราะไม่มีมัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณในอาหาร อาหารจึงกลายเป็นเครื่องเผาผลาญทรัพย์สินเงินทองให้ฉิบหายป่นปี้ มิเท่าไรไม่พอกินพอใช้ เพราะการบริโภคด้วยอำนาจของตัณหา คือความทะเยอทะยานเป็นผู้นำ ผู้เดินตามตัณหาความล้นฟุ้งคือเรา จึงพลอยได้รับเคราะห์กรรมและตามใช้หนี้ที่ตัณหาไปเที่ยวก่อไว้ไม่มีวันจบสิ้นลงได้ นับแต่ต้นจนวันอวสานแห่งชีวิต ก็ทำให้หนี้ยังไม่พอ ผู้เกิดสุดท้ายภายหลังเห็นผู้ใหญ่พาทำก็เอาอย่างและทำตามผู้ใหญ่ ยิ่งกว่านั้นก็แข่งหน้าผู้ใหญ่แบบไม่มียับยั้งชั่งตัวว่าอยู่ในฐานะเช่นไร สมควรแก่ภาวะของตัวหรือไม่ ผลก็คือความทุกข์ร้อน ต้องตามใช้หนี้ ตัณหาสืบต่อกันไปอีกเหมือนลูกโซ่ เป็นในทำนองนี้ตลอดไป ที่เรียกว่าเหตุสืบต่อเหตุ ผลสืบต่อผล คือความไม่รู้จักยับยั้งตัวต่อสิ่งเกี่ยวข้องเป็นสาเหตุ แลถ่ายทอดต่อแขนงกันไป ความทุกข์เดือดร้อนเพราะรายรับไม่พอกับรายจ่ายเป็นตัวผล ทำให้หมุนตัวเป็นกงจักรตามๆ กันไป ตลอดลูกเต้าหลานเหลนไม่มีประมาณ เนื่องจากความร้อนอันเกิดจากตัณหาไม่มีเมืองพอติดุดลากไปไม่มีลดละ

ฉะนั้น พระพุทธเจ้าผู้มีพระเมตตาต่อสัตว์โลก จึงประทานธรรมไว้เพื่อเป็นทำนบกั้นความล้นฟุ้งของตัณหาให้โลกได้มีความสุขอันเกิดแต่ความรู้จักประมาณ คือความพอดีในการจ่ายการกินการใช้บ้าง ทรัพย์สินจะไม่มีช่องรั่วไหลไปเสียทำเดียว มิฉะนั้นทั้งคนโง่คนฉลาด คนมั่งมีดีชั่ว จะพากันจมอยู่ในกองทุกข์ คือความไม่พอกินพอใช้ตามๆ กันหมด ไม่มีผู้จะพบเห็นความสุขอันเกิดจากรู้จักประมาณในการจ่ายทรัพย์บ้างเลย การที่พระท่านฉันอาหารสำรวม จึงเป็นวิธีบันทอนและตัดความหลงในรสอาหารลงได้ทางหนึ่ง ไม่ปล่อยใจให้วิ่งตามรสนิยมจนเกินไป เพราะนักบวชเป็นเพศที่ควรพิจารณาไตร่ตรองในทุกสิ่งที่มาเกี่ยวข้องกับตน ไม่พึงหลงมกยไปตามอย่างง่ายดายทั้งภายในภายนอก ตลอดปัจจัยเครื่องอาศัยประจำเพศของตน ควรพิจารณาแล้วมุ่งหมั่นสงบ จีวร ไม่ทำความผิดหรือรังเกียจต่อสิ่งที่ตนอาศัยทุกชนิด ซึ่งเห็นว่าควรแก่เพศและฐานะของมนุษย์ผู้มีใจฉลาดรักษาดน บริโภคใช้สอยเพื่อบำบัดรักษาธาตุขันธ์ให้

เป็นไปโดยสม่ำเสมอ ไม่คิดสิ่งสมมติหาคือไฟขึ้นรังควานตนจากอาหารเครื่องใช้ที่อาศัย
ประจำวัน คนเราหากใช้ความไตร่ตรองพอประมาณแล้ว แม้จะประกอบภาระงานใด ก็มี
ทางอำนวยความสะดวกให้เท่าที่ควร ไม่เกิดผลสะท้อนย้อนมาก่อความทุกข์ให้ตนและ
ผู้เกี่ยวข้องอื่น ดังที่ทราบๆ กันอยู่ตลอดมา ฉะนั้น ในรุดงค์ ๑๓ ข้อ มีการฉันทสำรวม
เป็นต้น จึงไม่ใช่เรื่องของธรรมเล็กน้อยสำหรับหมู่ชนซึ่งจะมองข้ามไปโดยมิได้คิดว่าจะ
แยกแยะมาเป็นประโยชน์แก่ตนบ้าง ความจริงก็คือกองมหาสมบัตินั้นแล ที่ทำคนให้
เสียจนหาทางยับยั้งตนไม่ได้ เพราะเห็นความอยากเป็นของจำเป็นและมีความยิ่งกว่าตัว
ซึ่งเป็นที่สุดของธรรม ธรรมคือความรู้จักประมาณแก่ตัว เป็นต้น จึงหาที่แทรกลงไม่
ได้ และกลายเป็นคนใจลอยไปตลอดกาล อบรมุขคือความโศกเศร้าเหงาหงอย จึงย้าย
ครอบครัวมาตั้งบ้านเรือนอยู่บนร่างกายและจิตใจของผู้นั้นอย่างปักหลัก ไม่มีวันกำหนด
ว่าจะโยกย้ายไปที่ไหนอีก นี่คือโทษของความสຽ່ງสຽ່ງฟຸ່มเฟຸ່ม เห็นรายจ่ายจำเป็นกว่า
รายรับ จึงมิใช่ของดีพอที่จะนอนใจไม่คิดหาทางแก้ไข

เท่าที่อธิบายมา ผู้มุ่งประโยชน์ก็พอจะแยกแยะไปทำประโยชน์แก่ตนได้ ผู้ไม่
สนใจ แม้จะยกพระไตรปิฎกไปตั้งไว้บนบ่า ก็คงสลัดทิ้งโดยไม่ยอมคิดให้เสียเวลาว่า
“อะไรตกลงบนบ่า” ดังนี้ คุณจะให้อาจารย์อธิบายอะไรให้ฟังอีกเรื่องรุดงค์ ๑๓ ข้อ แม้
พระพุทธเจ้าประทานไว้เพื่อพระก็ตาม แต่เราเป็นฆราวาสถ้าสนใจใคร่ประโยชน์จาก
ธรรมเหล่านั้น ก็มีทางจะคัดเลือกถือเอาประโยชน์ได้เท่าที่ควรแก่เพศของตน จึงขอยุติ
เรื่องรุดงค์ไว้เพียงนี้ หรือคุณยังมีข้อข้องใจอะไรอีก ถ้าไม่จำเป็นก็โปรดไว้อีกต่อไป
วันใหม่ เดือนใหม่ ปีใหม่ยังมี โปรดมาใหม่

ดิฉันต้องกราบขออภัยท่านมากๆ ที่มารบกวนเวลาท่านเสียนาน รู้สึกท่านจะ
เหนื่อยแะ วันนี้ตอนดิฉันกลับไปบ้านแล้ว ได้โอกาสจะเลยไปกราบพระท่าน ขอเยี่ยม
หนังสือธรรมวิภาคปริจเฉท ๒ มาค้นดูรุดงค์ ๑๓ ข้อ ถ้าไม่เข้าใจ จะมากาบบรบกวนท่าน
ให้ช่วยอธิบายให้ฟังใหม่ ดิฉันขอกราบขอบพระคุณท่าน

ผมมาราบและเรียนถามข้อข้องใจท่านบ้างเล็กน้อย หากไม่ขัดต่อหลักศาสนา และเป็นการรบกวนจนเกินไป คือนับแต่วันผมรู้จักเตียงสามา ผู้ใหญ่มีพ่อแม่ เป็นต้น ชอบพูดเสมอว่า อย่าพากันฝึกหัดลักเล็กขโมยน้อย ทำชั่วทุจริตต่างๆ ตลอดจนโกหก พกลมต้มตุ๋นคนอื่นให้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย เพราะเมื่อเขาจับได้แล้ว เขาเขียนดี และจับใส่คุกตาราง มากไปกว่านั้น เวลาตายแล้วไปตกนรกเป็นชุมๆ ตามแต่โทษหนักที่ ตนทำไว้ และจงประพฤติดุจดีย์มีศีลธรรมประจำตน เวลาอยู่ในโลกมนุษย์ใจก็สบาย ไม่ เป็นทุกข์เดือดร้อน เวลาตายไปก็ขึ้นสวรรค์สุขอันเป็นผลดีที่ตนทำไว้แล้วในเมือง มนุษย์ ดังนี้ **ที่นี้ตามหลักพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าสอนไว้นั้น นรก-สวรรค์ มีจริงไหม เฉพาะความเห็นของท่านว่ามีจริงไหม ท่าน**

เรื่องท่านเองนี้มีผู้มาถามเสมอ อาจารย์เองก็แปลกใจ เพราะผู้จะถามหาตนอัน เป็นต้นเหตุของนรก-สวรรค์ นั้นไม่ค่อยมี

ตนก็พอมองเห็นอยู่แล้วท่าน ตลอดความสูง ต่ำ ดำ ขาว อ้วนดีพีผอม ส่วนนรก- สวรรค์นั้น ไม่ทราบว่าจะไปเจอเอาทำไหนกันถึงจะปรับตัวทัน เฉพาะอย่างยิ่ง **“นรก”** ฟัง แล้วน่ากลัวมาก ทั้งไม่ทราบว่าอยู่แห่งหนตำบลใด มีลักษณะอย่างไร ใหญ่ เล็ก ลึก ตื้น กว้าง แคบเพียงไร และมีกัณฑ์ด้วยกัน ซึ่งพอจะหลบหลีกได้ ไม่โดนเอาอย่างจังๆ เวลา ตายไปแล้ว จึงต้องรีบเรียนถามท่านผู้รู้ก่อนพอจะปฏิบัติตนนรกได้บ้าง ส่วน **สวรรค์** พอได้ยินก็ชอบใจอยู่แล้ว ทั้งๆ ที่ไม่ทราบว่าอยู่ที่ไหนอีกเหมือนกัน ทั้งที่น่ากลัวและน่า ชอบใจนี้ ตั้งอยู่อย่างไรและที่ไหนกันแน่ ถ้ามีจริง ถ้าไม่มีก็จะนำมาโกหกกันหาประโยชน์ อะไร เพราะโลกนี้เต็มไปด้วยความโกหกพกลมอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องหามาเพิ่มเติม เพื่อให้เคลื่อนโลกไปเปล่าๆ คนดีมีศีลธรรมจะหาทางเดินไปไม่ได้ เพราะเต็มไปด้วยสิ่ง สกปรกรกรุงรังเหล่านี้เหลือประมาณ

คำว่า **ตน** ตามหลักธรรมที่ฟังเข้าใจกันทั่วๆ ไปนั้น หมายถึงร่างกายจิตใจซึ่ง ประชุมกันอยู่ที่เรียกว่าคน เช่น คุณหรืออาจารย์ ซึ่งออกมาจากคนที่มีชีวิตอยู่ มิได้หมาย เอาเพียงร่างกายซึ่งเป็นเครื่องเชิดของใจเท่านั้น แต่หมายถึงใจผู้สั่งงานด้วย ถึงเรียกว่า ตน ถ้าจะพูดให้ถูกกับตัวการผู้รับผิดชอบในงานและผลของงานที่กายวาจาทำขึ้นจริงๆ

ก็ต้องหมายถึงใจโดยตรง ใจนี้แหละคือตัวการของคนทั้งคน คำว่า غامหัตน จึงหมายถึง การสังเกตสอดรู้ใจและความเคลื่อนไหวของใจที่จะสั่งงานออกมาทางกาย วาจาด้วย โดยมากไม่ได้สังเกตความเคลื่อนไหวผิด-ถูก-ดี-ชั่ว ของตนว่าเป็นไปในทางใด ซึ่งจะให้เกิดสุขหรือทุกข์ขึ้นมาที่ตน คือใจ มิได้หมายเอาเพียงร่างกายดังที่เข้าใจกัน ส่วนนรกจะมีก็หลุมและใหญ่-เล็ก-ลึก-ตื้น-กว้าง-แคบ เพียงไร และอยู่ที่ไหนนั้น ไม่น่าวิตกมากไปกว่ากาย วาจา ใจ ของเราซึ่งคอยจะโดดโผนโดดผิดๆ พลาดๆ อยู่ประจำตน อันเป็นเหตุให้โดดไปโดนขุมนรก คือความทุกข์ร้อนได้ทุกระยะแม้ในแดนมนุษย์เรานี้เอง เพราะคำว่า นรก นั้น ก่อนอื่นต้องหมายเอาความทุกข์ร้อนที่กายกับใจได้รับเห็นประจักษ์กับตน อยู่เสมอแทบไม่เว้นแต่ละเวลาก่อน คนที่มีความทุกข์ร้อนเพราะการทำผิดของตน ย่อมมีทางเสวยทุกข์ได้ทั้งขณะที่ทำไปเป็นลำดับในแดนมนุษย์ที่เรียกว่าเจอบุขมุนนรกทั้งเป็น และได้รับทุกข์เป็นวิบากประจำตนอยู่เช่นนี้ เมื่อตายไป เขาจะได้สุขสมบัติอันพึงพอใจมาจากไหน เขาก็คือคนเจ้าทุกข์อยู่นั่นเองในโลกทั้งสอง คือโลกนี้และโลกหน้า ฉะนั้น จึงควรสังเกตดูการเคลื่อนไหวแห่งความประพฤติดีชั่วทางกาย วาจา ใจ ของตนในปัจจุบันไปเป็นวันๆ ดีกว่าจะไปมองหานรก-สวรรค์ของความฝัน ซึ่งมักเป็นเรื่องเหลวไหลมากกว่าจะเป็นความจริงพอยึดเป็นหลักได้ ส่วนมากผู้ที่เกิดความสงสัยในนรก-สวรรค์ เป็นสาเหตุสืบเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ในทางสุขภาพ อาจมีความทุกข์กายทุกข์ใจเรื้อรังมาเป็นประจำ จึงทำให้ใจเกิดความระส่ำระสาย อยู่ไม่เป็นสุข คิดอยากย้ายภพย้ายภูมิด้วยความสำคัญว่าที่นั่นจะดีที่โน้นจะสบายหายกังวล ไม่มีทุกข์บีบคั้นอยู่ตลอดเวลาดังที่เป็นอยู่นี้ จึงทำให้คิดสงสัยไปในเรื่องภพเรื่องชาติและนรก-สวรรค์มีจริงหรือไม่มียุ่งไปหมด ซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องคิดเพื่อก่อไฟเผาตัวเปล่าๆ โดยไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย ความคิดไปร้อยแปดพันประการนั้นแล ทำให้ไม่แน่ใจทั้งความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งความเป็นไปในอนาคต คือภพหน้าว่าจะเป็นไปในรูปใด ความสงสัยไม่แน่ใจครั้งนี้ เหมือนคนที่มิสมบัติน้อยไม่พอกินพอใช้ในครอบครัว การอาชีพไม่สะดวก ทางไหลมาแห่งทรัพย์สมบัติก็ไม่มีเพื่อปัจจุบันและอนาคตคือวันข้างหน้า เพียงจะหารับประทานไปวันหนึ่งๆ ก็ขาดๆ เกินๆ และผิดเคืองเต็มที่อยู่แล้ว จึงคิดอยากย้ายบ้านเรือนสถานที่อยู่เพื่อหาความสมบูรณ์พูนสุขในสถานที่อื่นในอนาคตสืบไป คนเราถ้ามีความเป็นอยู่ใช้สอยสะดวกโดย

ประการทั้งปวงแล้ว ก็ไม่จำเป็นจะคิดย้ายครอบครัวเห้ายาเรือนให้ลำบากสิ้นเปลืองเปล่าๆ เพราะมีความสุขอันเกิดจากการใช้ทรัพย์สมบัติอย่างพอเพียงอยู่แล้ว

ฉะนั้น เรื่องของจิตที่คิดรวนเรหานรก-สวรรค์ กับคนที่คิดอยากย้ายบ้านเรือน เพื่อหาความสะดวกใส่ตน จึงเข้าในทำนองเดียวกัน **สำหรับคุณเล่า จะสมัครเข้าไปในคนประเภทไหน หรือจะพาลหาแต่เรื่องราวพระพุทธเจ้าและคนโบราณโกหกอยู่แบบนั้น โดยไม่คำนึงถึงตัวว่าจะก้าวไปเหยียบกองเพลิงกองใหญ่ๆ อันแสนร้อนที่ไหนกันแน่ บ้างหรือ ตามปกติ คนที่คิดสงสัยว่านรก-สวรรค์มีหรือไม่มีนี่นั่น มีก็เลื่อนไปหมดในโลกมนุษย์เราจนจะหาทางเหยียบย่างไปไม่ได้ ทำไมไม่คิดแก้ไขเสียบ้าง เพื่อจะมีทางเดินได้ ไม่เลื่อนไปหมดทั่วแผ่นดินด้วยคนประเภทขี้สงสัยนี้**

แทนที่ท่านจะอธิบายเรื่องนรก-สวรรค์ให้ผมฟังพอสบายใจหายสงสัยเสียบ้าง เลยกลับมาเถียนผมเข้าอีกว่าเป็นคนขี้สงสัย เลยทำให้ยุ่งเข้าอีก เรื่องนรก-สวรรค์นั้นเล่า ท่านมีจริงไหม ผมยังกระหายอยากฟังอยู่เวลานี้ ถ้ามีจริง มีก็ชุม ใหญ่-เล็ก-ตื่น-ลึก-หนา-บาง-กว้าง-แคบ ขนาดไหน และตั้งอยู่ที่ไหน ท่านยังไม่อธิบายให้ผมฟังเลย

เพียงการปรับปรุงตัวเองเพื่อไม่ให้ก้าวเข้าไปทางขุมนรกตั้งอยู่ คุณก็ยังไม่เข้าใจ เมื่อเป็นเช่นนี้ แม้อาจารย์จะอธิบายเรื่องนรก-สวรรค์ให้ฟัง คุณก็จะเข้าใจได้อย่างไร ฉะนั้น อาจารย์จึงยังไม่อธิบาย จะขอรอไปจนกว่าคุณจะรู้จักวิธีปฏิบัติต่อตัวเองได้เท่าที่ควรก่อน พอเป็นที่แน่ใจได้ว่าคุณจะไม่เข้าไปเป็นคนกิดขวางอยู่ในขุมนรกนั้นแล อาจารย์จะพยายามอธิบายให้คุณฟังอย่างถึงใจ เวลานี้เห็นว่ายังไม่จำเป็นมากไปกว่า การอธิบายให้คุณรู้จักวิธีปฏิบัติต่อตนเองเพื่อหลบหลีกขุมนรกที่คุณกำลังสงสัยอยู่เวลานี้

แล้วการปรับปรุงตนเองจะอย่างไรละท่าน ผมยังไม่เข้าใจเลย นิมนต์ท่านอธิบายให้ผมฟังบ้าง

ก็นั่นเองละคุณ เพราะฉะนั้น อาจารย์จึงเผด็จคุณอย่างไรละ เกี่ยวกับการปรับปรุงตนเอง เขาปรับปรุงอาหารให้มีรสอร่อยเขาทำอย่างไร คุณก็ควรปรับปรุงตัวให้

มีสร้อยด้วยความประพตติตัวให้ดี ให้ลูกเมียสรรเสริญรักชอบ ไปทำงานก็ทำให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยเต็มเวลำเวลา โดยมุ่งต่อผลงานเพื่อประเทศชาติจริงๆ เป็นคนซื่อสัตย์สุจริตต่อเพื่อนฝูงและหน้าที่จริงๆ ไม่อุบอิบๆ ซึ่งทำให้ประชาชนราษฎรเดือดร้อนและเกลียดชัง เพราะสิ่งนั้นไม่มีอยู่คงที่ดั่งามเต็มจำนวนเดิมบ้าง สิ่งนี้หายไปอย่างลึกลับบ้าง ไม่คิดการใดๆ เพื่อชาติ แต่กลับเป็นเรื่องอุบอิบเพื่อตัวอยู่เบื้องหลัง ทำอะไรให้ราษฎรเชื่อถือได้ เขาจะเกิดความเคารพรักไปเอง โดยไม่ต้องโฆษณาชวนเชื่อเปล่าๆ แต่หาความจริงไม่ได้อันเป็นเครื่องกวนสมองไม่มีประโยชน์ ประชาชนเมื่อไม่อยากฟัง ไม่กดขี่บังคับรีดไถ แต่มีความสัตย์ความจริงต่อส่วนรวม และมีเมตตาต่อประชาชนคล้ายคลึงกับลูกของเราในครัวเรือน ให้ความสนิสนมไม่ถือตัวเย่อหยิ่ง ทำตนเสมือนเพื่อนร่วมงานกันระหว่างราษฎรกับเราผู้เป็นนายติดต่อช่วยเหลือกันตามจารีตประเพณีของประชาชนกับทางราชการซึ่งแยกกันไม่ออก ส่วนทางครอบครัวก็เป็นคนรักเมียมากกว่ารักลูกไว้นั้นแลพอดี เพราะผู้ชายเราโดยมากชอบโก้เก๋เตร็ดเตร่โดยถือว่าตนเป็นผู้ชาย จึงไม่ค่อยกระดากอาย และคำนึงถึงเมียลูกว่าจะได้รับความเสียหายหรือชอกช้ำน้ำใจอย่างไรหรือไม่ วิสัยของคนที่มีหัวใจรู้จักที่ควรทำและควรเว้น ตามศีลธรรมของมนุษย์ผู้มีความฉลาดกว่าสัตว์และได้รับการศึกษามาพอสมควร ศีลธรรมควรถือเป็นหัวใจของตนและครอบครัว ตลอดจนงานที่ตนเกี่ยวข้อง อย่าให้มัวหมอง การให้ทานรักษาศีลตามกาลอันควรและไหว้พระภิกษุสามเณร ฆโม สังฆโม ควรถือเป็นธรรมเนียมปากเป็นปากตายของชีวิตจิตใจ อย่าลดละปล่อยวาง และควรทำภานากับใจให้กลมกลืนอยู่เสมอ อย่าให้ขาดวันขาดคืน ทั้งถือเป็นกิจจำเป็นอย่างยิ่งตลอดชีวิต จะเป็นรากแก้วฝังลึกในครอบครัวและประเทศชาติตลอดกาล เพราะคนไม่มีธรรม คือ ทาน ศีล ภานา ท่านเรียกว่าสัตว์ เพราะละเลยสมบัติอันดีเยี่ยมของมนุษย์ ปล่อยตนไปตามลัทธิวิสัยของสัตว์ดิรัจฉานซึ่งไม่สมควรอย่างยิ่งแก่มวลมนุษย์เรา สิ่งที่จะเกิดความเสียหายแก่ตนและครอบครัวตลอดส่วนรวมอย่าหาญทำ สิ่งนั้นจะแสดงความเสียหายให้เราได้รับทุกข์โดยประจักษ์สมกับว่าบาปบุญมีอยู่ในโลกไม่ขาดสูญ สิ่งใดจะขาดตกบกพร่องหรือเสียหายไปบ้างในครอบครัว ให้เห็นเหตุเห็นผลไปตามความจำเป็นของมัน แต่ใจอย่าให้เสียไปจากศีลธรรมที่เคยบำเพ็ญมากับตน คำว่าศีลธรรม เราเป็นมนุษย์ต้องรู้คุณสมบัติของ

ศีลธรรม นอกจากสัตว์ดิรัจฉานจะไม่รู้เรื่องอะไรกับศีลธรรม รู้เพียงอาหารเพื่อปากท้องของมันไปเป็นวันๆ และเบียดเบียนกันเพื่อความสุขสำหรับตัวเท่านั้น

ที่อธิบายมาพอประมาณนี้ คือวิธีปรับปรุงแก้ไขและส่งเสริมตนให้ถูกทางความสุข ความเจริญที่เรียกว่าสวรรค์ เพราะตามธรรมดา คนเราที่มีความสุขกายสบายใจ พอครองตัวอยู่แล้ว ใจก็ไม่ระล่ำระสายส่ายส่ายไปได้ ไปเหนือ ไปนรก-สวรรค์ พอให้เกิดความทุกข์ รำคาญแก่ตนเองไร่นัก มีแต่ตั้งหน้าประกอบสัมมาอาชีวะและบำรุงคุณงามความดีไปโดยสม่ำเสมอเท่านั้นเอง ไม่ปล่อยใจให้วิ่งโน้นโดนนี่ อันเป็นทางล่อแหลมต่ออันตรายและห่างไกลต่อความสงบสุขที่ตนมุ่งหวัง ดังนั้น อาจารย์จึงไม่ขอแสดงเรื่องนรก-สวรรค์ว่าอยู่ที่ไหนหรือที่นี้ ให้ห่างไกลต่อความสุขความทุกข์ที่โลกสวยกันอยู่ประจำกายประจำใจนี้เลย เพราะคำว่านรกก็คือแดนหาความสุขความเจริญไม่ได้นั่นเอง ผู้ใดเจอเข้าที่ไหนก็ทราบกันทันทีว่าเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา แม้จะมีอยู่ในโลกนี้ก็ไม่มีใครปรารถนา เช่นทุกข์ในเรือนจำ (ตาราง) ถึงจะมีอยู่ในโลกหน้า ก็ไม่มีใครปรารถนา เช่นทุกข์ในนรก ถ้าคุณไม่แน่ใจยังจะผินถามเรื่องนรกไปเรื่อยๆ ก็เกรงจะถูกกล่าวหาว่าคุณเป็นโรคเส้นประสาท สติไม่ค่อยจะดี ใจเลือนลอย ถามหาแต่ทุกข์ ถามหาแต่นรกหมกไหม้ซึ่งโลกๆ เขากลัวกันยิ่งนัก ส่วนความสุขและทางดำเนินเพื่อความสุขที่เรียกว่าสวรรค์นั้น ไม่สนใจถามเพื่อความเข้าใจเลย ถ้าอาจารย์จะผินอธิบายแต่นรก-สวรรค์ ให้ฟังไปทำเดี๋ยวว่า นรกอยู่ทางทิศไหน สวรรค์อยู่ทางทิศนี้บ่อยๆ แต่ไม่สนใจสั่งสอนทางความเลื่อมความเจริญให้คุณรู้วิธีปฏิบัติแก้ไข เพื่อมีทางละชั่วทำดีอันเป็นทางหลักทุกข์เพื่อประสบสุข ที่เรียกว่า หลีกนรกเพื่อเจอสวรรค์เสียบ้าง ก็กลัวถูกกล่าวหาว่าอาจารย์เป็นโรคเส้นประสาท จึงประกาศสอนแต่นรก-สวรรค์แบบไม่เป็นท่า เพราะฉะนั้นเพื่อความเหมาะสม อาจารย์จึงขออธิบายให้คุณฟังทั้งเรื่องทุกข์-สุข ที่รู้ๆ อยู่กับตัวเราทุกคน ทั้งการปรับปรุงตัวเพื่อความสุขเฉพาะตัวและส่วนรวม ตลอดจนนรก-สวรรค์ ก็พยายามอธิบายเทียบเคียงทั้งใกล้ทั้งไกล ทั้งในและนอก ทั้งโลกนี้และโลกหน้า หวังว่าคุณจะพอใจ

ผมขอกราบขอบพระคุณท่านที่อุตสาหะเมตตาอธิบายให้ฟังทุกแง่ทุกมุมจนเป็นที่เข้าใจเกี่ยวกับความทุกข์-สุข นรก-สวรรค์ การปรับปรุงตัวเพื่อตนเองและ

ครอบครัวยุคใหม่ส่วนใหญ่ทั่วๆ ไป ผมพอใจตามที่ท่านอธิบายเป็นลำดับไป แต่ที่สงสัยยังไม่หาย ก็ตรงที่นรก-สวรรค์มีหรือไม่มี นั่นท่านไม่เห็นแสดงเลย นิมนต์โปรดผมตรงนี้หน่อยเถอะท่าน ยังสงสัยนิดๆ เหนือใจ

แหม ไม่ยอมให้ผ่านไปได้แม้แต่นิดเดียวละ จำเริญอย่าเสียด้วย ไม่ยอมให้คลาดเคลื่อนเอาเลย ผู้ต้องหากับเรือนจำนั้นมีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างแยกไม่ออก ถ้าผู้ต้องหา มีหลักฐานพยานมั่นคงดี ก็รอดตัวออกไปไม่ติดคุก ถ้าหลักฐานพยานไม่มีหรือมีไม่เพียงพอ ก็จำต้องตัดสินให้ติดคุกเท่านั้นปี เท่านั้นเดือน ตามแต่โทษหนักหรือเบา คนทำความชั่วเสียหายต่างๆ ถ้ารีบแก้ไขตนด้วยการกลับประพฤติตัวดีไปเพื่อผ่อนหนักผ่อนเบา หรือเพื่อลบล้างความชั่วที่เคยทำมานั้นเสีย ก็เชื่อว่ามีหลักฐานพยานอันดี และมั่นคงไว้ ยืนยันกับความชั่วที่มีกำลังน้อยยอมผ่านไปได้ ไม่ต้องมายอมรับบาปกรรมที่ตนทำไป ตลอดสาย แต่ถ้าหลักฐานคือความดีไม่พอ ความชั่วมีอำนาจเหนือกว่า ก็จำต้องเสวยทุกข์ทั้งที่เป็นคนอยู่ในแดนมนุษย์ ทั้งที่ตายไปแล้ว เพราะแก้คดีไม่ตก จำต้องติดคุกในเมืองผีที่เรียกว่านรก ฉะนั้น ผู้ต้องหากับเรือนจำ กับคนทำบาปกรรมไม่ลดละ ไม่ยอมเห็นโทษกับแดนนรก จึงแยกจากกันไม่ออก กรรมต้องบังคับให้เขาไปดูโทษ และเห็นโทษในเรือนจำและในนรกเมืองผีเพื่อจะได้หายสงสัยในตัวเองและหมดปัญหากันไปเสียที หวังว่าคุณจะพอเข้าใจและยอมให้ผ่านไปได้

ผมพอเข้าใจได้เฉพาะนรกในเมืองคนกับนรกในเมืองผี แต่สวรรค์ ท่านไม่เห็นแสดงให้เห็นบ้าง ผมคอยฟังว่าท่านจะอธิบายสวรรค์ต่อลำดับนรก แล้วหายไปเลย ผมต้องขอรบกวนท่านอีกเล็กน้อย หวังว่าท่านคงไม่ขัดข้อง

คุณรู้สึกรู้สึกเป็นคนละเอียดลออเอาการอยู่ อาจารย์ก็คิดว่าหมดภาระไปแล้ว รู้สึกโล่งใจ แต่กลับเอาสวรรค์มาให้แบกเข้าไปอีกแล้ว คนทั้งหลายขึ้นสวรรค์กัน แต่อาจารย์กลับแบกสวรรค์ จึงรู้สึกเป็นคนแปลกโลกเขาอยู่มาก คำว่า สวรรค์ คือแดนแห่งความสุข เป็นสถานที่อยู่ของคนที่มีความดีซึ่งเคยอบรมไว้แล้ว ถ้าอยู่ในโลกมนุษย์ก็คือ คนใจบุญ มีเมตตาจิตต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ ไม่โหดร้ายทารุณ มีความร่มเย็น เห็นความสุขประจักษ์ใจ อยู่ในสถานที่ใด อิริยาบถใด ก็เป็นสุขใจ ไม่มีภัยมีเวรกับผู้ใด อยู่ด้วย

คุณธรรมสม่ำเสมอ ทั้งภายในใจและการแสดงออก ไม่มีบาปกรรมมาฟ้องร้องก่อวน
ยุแห่ใจ เวลาตายไปก็ดวงใจมีคุณธรรมนั้นแล จะเป็นผู้ส่วยผลในสุคติขั้นนั้นๆ ที่เรียก
ว่าสวรรค์ ถ้าคุณต้องการอยากไป ก็โปรดบำเพ็ญตนตามที่อธิบายผ่านมาแล้วนั้นแล มี
หวังประสพตามใจหมายแน่นอน แต่ถ้าอยากไปอบาย ก็พยายามเที่ยวเตร็ดเตร่เร่ร่อนไป
ตามสถานที่ต่างๆ มีสถานที่เรีงรมย์ อบาบ อบ นวด เป็นต้น สมบัติเงินทองแม้จะบรรทุก
รถยนต์รถไฟมาเป็นตุ้ๆ ก็เข้าใจว่าจะหายจมลงไปได้ก้นมหาสมุทร คือค้นหาความอยาก
น้ำล้นฝั่งอย่างไม่มีอะไรเหลือติดตัวให้เห็นต่อหน้าต่อตา กลับมาบ้านก็เป็นข้าศึกศัตรูกับ
ลูกกับเมีย ผลที่ปรากฏก็คือทุกสิ่งจะเป็นกองเพลิงไปตามๆ กันหมด นี่คือการบวชหรือนรก
ในเมืองมนุษย์ และมีอยู่กับทุกคน ใครชอบและแสวงหาสิ่งใด ต้องเจอกับสิ่งนั้นแน่นอน
โปรดนำไปพิจารณาและเลือกเฟ้นเอาตามที่เหมาะสม ถ้าเราต้องการเป็นลูกศิษย์ที่มีครู
สอน

โอโฮ ท่านลงหนักจริง ก่อนจะทำให้ผมเข้าใจ ที่นี้ผมหมดปัญหาเรื่องนรก-
สวรรค์แล้ว จะนำธรรมที่ท่านอุตส่าห์เมตตาสั่งสอนปฏิบัติไปตามกำลังของผม ไม่ให้
เสียที่ท่านพูดฝากไว้ว่า “**ลูกศิษย์มีครู**” ขอกราบขอบพระคุณท่าน

สังขารม

เรื่องสังขารมนั้นนะมีอยู่ตื้นๆ
รู้ได้เห็นได้ด้วยตาด้วยใจธรรมดาสอดอย่างชัดเจน
แต่ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถของสติปัญญา
อาจมีกำลังยังไม่พอ ซึ่งกว่าจะพอให้ชุดค้นสังขารม
คือความจริงนี้ขึ้นมาอย่างเปิดเผยและประจักษ์
ภายในเวลาอันสมควร ต้องอาศัยความพยายาม
แต่สำคัญที่ความพากเพียรพยายามเป็นเครื่องหนุน
เราอย่าท้อถอย นี่เป็นทางของนักปราชญ์
เป็นทางแห่งความพ้นทุกข์ไปโดยลำดับ

สัญญากับปัญญา

ความเห็นตามสัญญากับความเห็นด้วยปัญญา
ต่างกันอยู่มากราวฟ้ากับดิน
ความเห็นด้วยสัญญาพาให้ผู้เห็นมีอารมณ์มาก
มักเสกสรรตัวว่ามีความรู้มาก ทั้งที่กำลังหลงมาก
จึงมีทิฏฐิมานะมาก ไม่ยอมลงให้ใครง่าย ๆ
ส่วนความเห็นด้วยปัญญาเป็นความเห็นซึ่งพร้อมที่จะถอดถอน
ความสำคัญมั่นหมายต่างๆ อันเป็นตัวกิเลสทิฏฐิมานะน้อยใหญ่
ออกไปโดยลำดับที่ปัญญาหยั่งถึง
ถ้าปัญญาหยั่งลงโดยทั่วถึงจริงๆ กิเลสทั้งมวลก็พังทลายไปหมด
ผู้ปฏิบัติทางจิตภาวนาจึงควรระวังเจ้าสัญญาจะแอบเข้ามาทำหน้าที่แทนปัญญา
โดยรู้เอาหมายเองเฉยๆ แต่กิเลสแม้ตัวเดียวก็ไม่ถอดออกจากใจบ้างเลย
และอาจกลายเป็นทำนองว่า “ความรู้ท่วมหัวแต่เอาตัวไม่รอด” ก็ได้

คำถาม - คำตอบ ปัญหารธรรม

ถาม กระผมได้คัดเลือกเอาธรรมะในหัวข้อเรื่อง “ปัญญาอบรมสมาธิ” ที่ท่านอาจารย์แสดงไว้ในหนังสือ **แว่นดวงใจ** มาลงพิมพ์ในนิตยสาร **โลกทิพย์** ฉบับที่ ๓๙ ประจำเดือน สิงหาคม (หลัง) ๒๕๒๗ ซึ่งจะออกวางตลาดในวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๒๗ โดยได้จัดทำและปิดเล่มเสร็จเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๒๗ นี้

กระผมได้อธิษฐานจิตขออนุญาตต่อท่านอาจารย์แล้ว แต่ก็ยังไม่สบายใจ จึงต้องเขียนจดหมายขออนุญาตต่อท่านอาจารย์ และบอกกล่าวมาอีกครั้งหนึ่ง

นิตยสาร **โลกทิพย์** เป็นหนังสือที่พิมพ์จำหน่าย โดยมีหลายๆ เรื่องรวบรวมกันในเล่มเดียวกัน ก็เกรงว่าจะผิดกติกาที่ท่านอาจารย์ได้วางไว้

และอยากจะกราบเรียนขออนุญาตท่านอาจารย์ไว้ ณ โอกาสนี้เลยว่า

ธรรมะและเรื่องราวใดๆ ที่ท่านอาจารย์ได้แสดงไว้แล้ว เป็นข้อเขียนหรือหนังสืออื่นใด ที่กระผมเห็นควรตามโอกาสที่จะลงพิมพ์เผยแพร่เป็นตอนๆ ในนิตยสาร **โลกทิพย์** ได้ ก็ขอท่านอาจารย์ได้โปรดอนุญาตด้วยเถิดจักเป็นพระเดชพระคุณเป็นล้นพ้น

ตอบ บรรณาธิการนิตยสาร **โลกทิพย์**

หนังสือธรรมะที่ท่านอาจารย์เขียนขึ้นทุกๆ เล่ม เพื่อพิมพ์แจกทานล้วนๆ จึงมิได้อนุญาตให้ท่านผู้ใดซึ่งขอมาเป็นจำนวนมากเพื่อพิมพ์จำหน่าย เพราะขัดกับเจตนาที่หวังให้ธรรมะเป็นทานด้วยความบริสุทธิ์ใจ ดังนั้นจึงขอภัยด้วยที่ไม่อาจอนุญาตให้คุณนำออกพิมพ์เพื่อจำหน่ายดังที่ขอไปได้

ถาม ดิฉันอยากเรียนถามข้อข้องใจในการปฏิบัติจากท่านอาจารย์ลักเล็กน้อย คือดิฉันจะเล่าความเป็นมาให้ท่านอาจารย์ฟังพอเข้าใจในการปฏิบัติของดิฉันนะคะ คือดิฉันทำแนวทางของท่านอาจารย์ คือ กำหนดรูป-นาม เพราะดิฉันเห็นว่าเหมาะแก่การทำงานที่ดิฉันทำ คืองานเย็บต่างๆ จะหยิบ จะเดิน จะก้มเงย ก็มีสติรู้ไปตามอิริยาบถนั้นๆ เพราะดิฉันนั่งไม่ค่อยได้ มันท่วงมาก ส่วนมากดิฉันใช้เดินมากกว่าอย่างอื่น

ที่ข้องใจก็มีอยู่ว่า วันหนึ่งสามิติดิฉันเขาเมาเหล้ามาก เขาก็มานอนอย่างไม่ค่อยเรียบร้อย ขาไปทางแขนไปทาง ผ่าพอนไม่เรียบร้อย ดิฉันก็นั่งมองเขาอยู่ และพิจารณาอยู่ในใจว่า คนเรามีสติอยู่ดีๆ ก็ไม่ชอบ ไปทำให้มันเป็นคนขาดสติไม่รู้เรื่องรู้ราวเหมือนคนที่ตายแล้ว มองหน้าเขาก็ซีดๆ เขียวๆ เหมือนศพที่ดิฉันเคยไปดูเมื่อไปงานศพประมาณ ๗ วัน ขนาดฉีดยาไว้แล้ว แต่ศพมันก็เหมือนกำลังจะอืด ซ้ำเลือดซ้าหนอง ไหลมาอุดที่หูที่จมูก พิจารณาไปประมาณครึ่งชั่วโมง ทำให้มีอาการเหมือนจะอาเจียน คลื่นไส้ ดิฉันก็เลยลุกขึ้น และวันหลังต่อมาก็ทำให้ดิฉันคิดว่าหรือจะพิจารณาซากศพดี รู้สึกใจมันสลดดี ไม่รู้ว่าจะเคยสั่งสมอบรมมาแต่ชาติอดีตแบบไหน ที่เล่ามานี้ประมาณสัก ๔ เดือนมาแล้ว และมาเมื่อเช้ามืดของวันที่... ดิฉันก็ลุกขึ้นมาตีสาม ล้างหน้าแล้วสวดมนต์นิดหน่อย แล้วก็เดิน ก็กำหนดรูปเดิน แต่ไม่ได้บริกรรมไป เป็นแต่นาม ทำความรู้สึกว่ารูปเดิน ขณะที่เดินอยู่นั้นก็คิดพิจารณาไปอีกว่า เดินไปอย่างนี้ก็ไม่รู้เมื่อไรจะเป็นศพขึ้นอืดก็ไม่รู้ และก็เฝ้าเปื่อยหนองกินเหลือแต่กระดูก ถ้าเขาไม่เอาใส่โลง หมาคงคาบไปกิน เพราะวันก่อนหมามันยังคาบซากหมาด้วยกันมากินเลย พอคิดถึงตรงนี้ ขนมันลุกชูขึ้นมาต้นคอและหลัง จะอาเจียน น้ำตาก็ค่อยๆ ไหล ตอนแรกขนลุก ดิฉันถามตัวเองว่ากลัวหรือ แต่ก็ไม่เห็นกลัว และเดี๋ยวนี้ฟังรายการอะไรซึ่งพอใจ รู้สึกมันจะขนลุกทุกที ไม่ทราบว่าเป็นอะไร เล่ามาก็มากแล้ว ขอถามเป็นข้อๆ ดังนี้

๑. ดิฉันทำกำหนดปนกันหรือเปล่าคะ เพราะรูป-นาม แล้วยังมีซากศพอีก ผิดหรือเปล่า อาจารย์ตอบที่ว่าจะทำแบบนี้ต่อไปได้หรือเปล่า

๒. อาการนี้เป็นอาการของการปฏิบัติหรือเปล่า หรือว่าจิตมันทำให้เขว ทั้งรูป-นามที่กำหนด

๓. จะเป็นปัญหาที่เกิดจากการนึกคิดหรือเปล่าคะ ไม่ใช่จากการปฏิบัติ

๔. หรือจะให้กำหนดซากศพอย่างเดียว ถ้ากำหนดซากศพอย่างไร ยังไม่ได้ดูหนังสือท่านอาจารย์เลย ไม่ทราบมีหรือเปล่า

๕. ดิฉันกำหนดรูป-นาม มาประมาณเกือบสองปี ขณะที่เดินไม่ต้องบริกรรม ท่านให้อาจิตจับอยู่ขณะที่จะก้าวเดิน เพราะรูปเดินอยู่กับการก้าวไป แต่รู้สึกจิตหนีไปอ่อนง่าย ถ้ากำหนด พุทโธ จะได้หรือเปล่าคะ รู้สึกจิตจะสงบได้นานกว่าไม่ได้กำหนด

ขอรบกวนท่านอาจารย์ช่วยตอบด้วยนะคะ จะได้ตัดสินใจถูกต้อง ถ้าไม่ถามก็จะทำผิดไปไกล หวังในความกรุณาจากท่านอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง

ตอบ ที่คุณเล่าการปฏิบัติและพิจารณาสิ่งเกี่ยวข้องต่างๆ เช่น พิจารณาสามี ขณะเมาเหล้า และพิจารณาศพ ตลอดพิจารณาตัวเองจนทำให้เกิดชนลูกชู้เป็นต้น เหล่านี้ไม่ผิด นี่เรียกว่าพิจารณากรรมฐาน ปลงกรรมฐาน เพื่อความปล่อยวางจากการยึดสิ่งเหล่านี้ไปโดยลำดับ แต่น้อยไปถึงมาก จนปล่อยวางได้โดยสิ้นเชิง ท่านพิจารณาอย่างคุณนี้แล พิจารณาเทียบข้างนอกข้างใน **ให้เห็นเป็นอสุภะอสุภัง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** ทั้งเขาทั้งเรา ไม่ผิด

๑. ไม่ปนกัน เพราะพิจารณาต่างวาระกัน ขณะจตจ้องด้วยสติกับการเคลื่อนไหวของกายก็กำหนด เมื่อจิตจะพิจารณาดังที่ว่านั้นก็พิจารณาโดยมีสติติดตาม ทำต่อไปได้ตามที่เห็นว่าเหมาะ เขารับประทานอาหารยังทั้งหยิบทั้งจิ้มทั้งชูดตามที่เห็นสมควรจนอิ่มนี้ก็กรุณาทำอย่างที่เคยทำตามที่เราเห็นว่าเหมาะในขณะนั้นนั่นแล ไม่ผิดไม่ปนกัน

๒. นั่นแลคืออาการของการปฏิบัติ ไม่เขว เพราะทั้งรูป-นามหนึ่ง ก็พิจารณารูป-นามหนึ่งแทนกัน ซึ่งเป็นงานที่ชอบด้วยกัน อยู่ในวงอริยสัจด้วยกัน

๓. เป็นปัญหาได้ เบื้องต้นต้องอาศัยการคิดนึกดังที่คุณทำไปก่อนจนกว่าปัญญาจะคล่องตัว ต่อไปสติปัญญาก็ราบรื่นไปเองโดยไม่ต้องบังคับให้พิจารณาดังขั้นเริ่มแรก

จนกลายเป็นสติปัญญาอัตโนมัติดังท่านกล่าวไว้ในตำราว่า มหาสติ-มหาปัญญา ซึ่งก็คือ สติปัญญาอัตโนมัติ นั่นแล

๔. แถวตันที่ถาม ได้ตอบแล้วในข้อ ๑. กำหนดซากศพ กำหนดให้ตาย ให้เปื่อย เน่า ทำลาย กระจาย กระจาย จะกำหนดให้ร่างกายหมากินก็ได้ตามแต่ถนัดในการพิจารณา (ทำไมไม่ดูหนังสือที่ให้มาเพื่อให้ดู เฉพาะปฏิบัติฯ ได้อธิบายวิธีพิจารณาไว้แล้วนี่) ฉะนั้นในที่นี้จึงไม่อธิบายมาก จะเสริมคนให้ประมาท เอะอะก็คอยแต่จะ จ.ม. มาถาม เสียเรื่อย

๕. ถ้าไม่ใช้คำบริกรรมกำกับ จิตหนีไปอื่นได้ง่าย ก็ควรใช้คำบริกรรมกำกับด้วย เพื่อความแน่นแฟ้นเข้าไปอีก กำหนด พุทฺโธ ก็ได้ตามแต่ถนัดใจ ถ้าจิตสงบได้นานกว่า ไม่บริกรรมก็ต้องบริกรรม เสิ่ผลเป็นสำคัญกว่าอื่น การกำหนดด้วยคำบริกรรม คือ การผูกจิตไว้กับที่คือคำบริกรรมโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นวงจำกัดที่จิตจะเล็ดลอดออกไปสู่อารมณ์อื่นได้ยากกว่าการกำหนดแบบกว้างๆ

ถาม กระผมฝึกสมถวิปัสสนากรรมฐานมาเป็นปีที่ห้า ยังไม่ได้อะไรเลยครับ เห็นหนังสือพระอาจารย์ที่เขียนถึงหลักการพิจารณา กาย เวทนา จิต ธรรม ควบคุมสติ ตลอดเวลาแม้เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย ที่พระอาจารย์เมตตาเทศนาไว้ รู้สึกว่าอารมณ์จิตกระผม หลังจากที่ได้อ่านหนังสือนี้แล้ว ปล่อยวางและไม่เป็นทุกข์กับสิ่งที่เกิดขึ้นเลย และกระผม ตั้งจิตอธิษฐานว่า ขอให้พระนิพพานจงปรากฏในชาตินี้ให้ได้ กระผมเมื่อที่จะต้องมาเกิด อีก โลกแห่งการสมมุตินี้ช่างรุ่มรวยเหลือเกิน ทั้งนี้บุญบารมีที่สร้างสมมาพร้อมหรือเปล่า ก็ยังไม่ทราบ

ขณะนี้เดือนที่เก้าแล้ว ที่กระผมกินอาหารวันละหนึ่งมือ ๙๙% อีก ๑% เลยมือสำหรับโลกสมมุติ กระผมต้องเลือกเอาระหว่างกินแบบหมู และท่านผู้สำเร็จกิจในพระธรรม ประการหลังคือสิ่งที่กระผมเอาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ วันหนึ่งพยายามตื่นแต่เช้า และต้องนั่งสมาธิให้ได้ไม่น้อยกว่าวันละ ๑-๓ ชั่วโมง ตามเวลาที่อำนวยความสะดวก

การรวมตัวของจิตลำบากเหลือเกิน เกิดขึ้นนิดๆ หน่อยๆ แล้วก็หาย พบแต่ในหนังสือที่
พระอาจารย์เขียน คิดว่ามีอะไรต้องแก้ไขอีกหลายอย่าง จิตเป็นเช่นนี้

หวังในความเมตตาจากพระอาจารย์ เมื่อกระผมพบประภัสสรจิตเมื่อไร จะมา
กราบนมัสการ

ตอบ นับว่าคุณเป็นผู้สนใจและหนักในธรรมปฏิบัติ น่าอนุโมทนา เพราะหา
ยากในสมัยปัจจุบัน ซึ่งเป็นสมัยที่คนลืมหูลืม ลืมตาย หมายลมๆ แล้งๆ ว่าจะเหาะขึ้นสู
อวกาศกันอย่างสดๆ ร้อนๆ อยู่ร่ำไปทุกๆ ที่ไม่มีหวังๆ

ทุกข์ลำบากเพราะการปฏิบัติตนเพื่อความเป็นคนดีมีความสุขในทางธรรมอันจะ
เป็นผลตอบแทนนั้น ย่อมทุกข์เกิด เพราะพระพุทธรเจ้าและสาวกที่เป็นสรณะของพวก
เรายอมรับและได้รับผลมาก่อนแล้ว เป็นความทุกข์ที่เป็นมงคลจากการกระทำดี ไม่มีผล
กระเทือนให้เป็นการเดือดร้อนเสียหายใดๆ ทั้งสิ้น

กิเลสทุกข์ประเภทเป็นสิ่งที่เหนียวแน่นมั่นคงมาก จำต้องได้รับทุกข์ในการต่อสู้มัน
แทบทุกรายไป แต่เป็นความทุกข์ที่ผู้ดีปราชญ์ทั้งหลายกระหิ่ยมารับกันไม่รังเกียจ เพราะ
ผลเป็นที่พึงใจเกิดจากเหตุที่ทำด้วยความทุกข์ยากนี้

แม้ได้นิดได้หน่อยก็เป็นสมบัติของเรา ดีกว่าคนไม่ทำเป็นไหนๆ เทียบกันไม่ได้
แม้ได้น้อยก็เพื่อมาก เมื่อทำไม่หยุด ผู้เห็นโลกเป็นของวุ่นวายนั่นแลคือผู้มีบุญ เห็นโทษ
ของโลกมากเพียงไร ยิ่งเป็นผู้มีบุญมากวสาสนามากเพียงนั้น บุญวาสนาอยู่ตรงนี้ไม่อยู่
ที่อื่น

จะรับประทาน ๒ มื้อในวันหนึ่งๆ แต่รับพอประมาณไม่ให้มากจนอึดอัดก็น่าจะดี
เพราะเรายังอยู่ในภพवास การงานรัดตัว ร่างกายก็เป็นเครื่องมือทำงาน จำต้องได้บำรุง
รักษาเช่นเดียวกับทางใจ

จิตผ่องใสเป็นธรรมชาติละเอียดมาก แต่ยังไม่สมบูรณ์เต็มที่ เกรงคุณจะเข้าใจว่าเป็นยอดจิตยอดธรรม จึงเตือนมา ถึงจะพบหรือยังไม่พบประภัสสรจิต จะไปเยี่ยมอาจารย์ก็ไม่ขัดข้อง

ถาม ดิฉันเอาชนะใจตัวเองได้ยากจริงๆ เจ้าคะ คงเป็นเพราะความอ่อนแอของดิฉันมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว พอเอาชนะใจตัวเองไม่ได้ก็เบื่อง่ายท้อแท้ หลวงพ่อช่วยกรุณาแนะนำดิฉันด้วยเจ้าคะ หนังสือของหลวงพ่อก็แนะนำอย่างละเอียด พออ่านทีก็มีกำลังใจขึ้นมาที หลวงพ่อคะ ทำอย่างไรจิตใจของเราจึงจะเบิกบานผ่องใส ไม่มีดๆ ทึบๆ หงุดหงิด งงๆ อธิบายไม่ถูกเจ้าคะ การนั่งสมาธิแล้วภาวนาพุทโธ แต่ใจก็ฟุ้งซ่านหรือไม่ก็เลื่อนลอยหลับไปไม่รู้ตัว อาจเป็นเพราะความอ่อนเพลีย หรือไม่ก็เพราะความขาดสติใช่ไหมเจ้าคะ หลวงพ่อช่วยกรุณาชี้แนะสั่งสอนหรือดูว่าดิฉันก็ได้เจ้าคะ ถ้าหลวงพ่อดูว่าจะดูว่าสั่งสอนดิฉัน ซึ่งเปรียบเสมือนลูกศิษย์ของหลวงพ่อบุคคลหนึ่ง ดิฉันก็จะซาบซึ้งปิติอย่างยิ่งเจ้าคะ

ตอบ ต้องขอภัยถ้าพูดผิดจากความจริง พระพุทธเจ้าทรงสลับ ๓ หน พระสาวกบางองค์ฝ่าเท้าแตก บางองค์จักขุแตก ในขณะที่ทรงบำเพ็ญและบำเพ็ญเพื่อเอาชนะใจท่าน พวกเรายังไม่เห็นผิวถลอกบ้างเลย ทำไมเราวัดเอาเปรียบครูคือศาสดาและ สงฆ์ สรรณ คจฺฉามิ จนเกินไป ไม่ใช่คู่แข่งธรรม คือกิเลสตัวซีเกียจอ่อนแอหัวเราะจนฟันแก่งแล้วหรือ ถ้าจะเดินตามครูคือศาสดา ก็อย่านำกิเลสตัวซีเกียจอ่อนแอตัวแพ้ก่อนการต่อสู้เข้าไปแข่งธรรมแห่งศาสดา จะกลายเป็นลูกศิษย์ประเภททำลายครู ไม่ใช่ทางเจริญในธรรม นอกจากเป็นทางให้กิเลสเจริญก้าวหน้าฆ่าหรือทำลายเราโดยง่าย

อยากให้ใจเบิกบานผ่องใส ไม่มีดๆ ทึบๆ หงุดหงิด ก็จงเป็นคนเข้มแข็งในทางสมาธิ ภาวนา ฆ่ากิเลสตัวทำให้มีดๆ เข้าไป ความมีดๆ ทึบๆ หงุดหงิดเป็นผลของกิเลสผลิตขึ้นทั้งนั้น มิใช่ธรรมผลิตขึ้น การถอดถอนหัวหนามออกจากฝ่าเท้า แม้เจ็บก็จำต้องทน เมื่อไม่ยอมให้ฝ่าเท้าละลายไปทั้งเท้า เอาให้ได้ชมตัวเองบ้างซิ อย่าให้มีแต่การตำหนิตน โดยไม่สำนึกแก้ตัว ครูอาจารย์ทั้งหลายที่ปรากฏชื่อลือนาม ท่านมิใช่ประเภท

ล้างมือเปิบก่อนจะเป็นอาจารย์คน ท่านรอดตายกันแทบทั้งนั้น และกรุณาอ่านให้ถึงใจ ถึงกิเลส จะถึงธรรม

ถาม กระผมและครอบครัวก็สบายดีตามสมควร แต่ตามความปรารถนาส่วนตัวแล้ว รู้สึกไม่สบายอย่างมาก โดยเฉพาะทางด้านจิตใจ พิจารณาดูในทางปฏิบัติและผลอยู่ในลักษณะถอยหลังไม่ก้าวหน้า ล้มเหลวตลอด ไม่ทุกเวลาก็เหมือนทุกเวลา สิ่งที่น่าๆ และแลเห็นก็คือตัวกิเลสนั้นมันโหดร้ายทารุณมาก ครูบาอาจารย์ที่เคารพสูงส่งก็มีมาก ได้ยินได้ฟังมากก็มาก ได้อ่านได้คิดได้ปฏิบัติด้วย แต่ถึงเวลาก็ล้มเหลว เอาชนะกิเลสมันไม่ได้ กิเลสตัวไหนที่คิดว่าเบาบาง มันก็แสดงอิทธิฤทธิ์ให้เราดูอย่างเจ็บแสบ แม้ตัวเล็กน้อยคิดเห็นว่าเป็นมด เราจะปัดทิ้งเสียเมื่อไรก็ได้ แต่เอาเข้าจริงก็แพ้อีก ต่างพร้อมบกพร่องอีก ขนาดมวญเฑาะๆ เราก็อำพ้ได้ ความบกพร่องโง่งมคือด้านที่ทำให้เราแพ้ นี่มันอะไรกันแน่ อารมณ์อันเป็นธรรมชาติของจิตอย่างหนึ่ง เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ป็นชนวนให้จิตเราทะเเข้าไปในอารมณ์นั้น แล้วก็ปรุงไปทำไป กว่าจะรู้ความบกพร่องต่างพร้อม ผลก็เกิดขึ้นแล้ว ตัวสติกับสัมปชัญญะทำไมไม่ทัน บางที่ทั้งที่รู้ก็สู้ไม่ไหว ดูเป็นคนทีลั่นท่าจริงๆ คล้ายลิงที่ดั้นติดอยู่ในแห จะให้ใครแก้ให้ก็ดูไม่ถูกไปหมด ไม่ใช่ลิงมันจะไม่ทราบถึงความทุกข์นี้ ถ้าหลุดออกจากแหได้ มันจะไม่เหลียวหลังมาดูอีกแน่นอน ปัญหาที่ต้องพากันมารบรบนท่านอาจารย์ก็คือ ลิงมันอยากออกจากแห แต่ไม่รู้วิธีหรือขั้นตอน กระผมเองก็เหมือนกับลิงที่นอนอยู่ในแหนี้ เวลานี้ยังไม่ตาย เพราะแหมันยังโปรงไม่ทึบ ยังพอหายใจได้ แต่ที่แน่ก็คือทั้งเกลียดทั้งกลัวและรำคาญต่อแหนี้เต็มที อยากออกไปทุกเวลา แต่ลำพังแต่ปัญญาของลิงก็ดูออกจะเหลือวิสัยที่จะฝ่าออกไปได้ เพราะบางที่แหมันก็มีชีวิตเหมือนกันและก็มีหลายอันด้วย จึงเกรงว่าลิงจะตายเสียก่อน

ตอบ เคยพูดและเทศน์สอนพระในวัดอยู่เสมอว่า ไม่มีอะไรฉลาดแหลม อ้อยอิ่งหอมหวานชวนให้ติดไม่มีวันเบื่อหน่ายอึดพอเป็นกิเลสทุกประเภทไปได้ จึงไม่มีอะไรแก้ยากเกินกิเลส เพราะการแก้กิเลสนั้นเป็นราวกับเชือดเนื้อนอวัยวะตัวเองนั่นแล ทั้งนี้เพราะกิเลสกับเรานั้นกลมกลืนกันอย่างสนิทติดแนบในชั่วหัวใจมาเป็นเวลานาน

พอกระดูกกระดูกอวัยวะข้างราวเด็กจะเริ่มตื่นนอนเท่านั้น ก็จะให้กิเลสแตกบ้านแตกเมืองเป็นบ้านร้างเมืองร้างไปในทันทีทันใด โดยไม่ต้องติดดินให้เสียแรงเลย นั่นมันพิลึกกึกกือเลยขอบเขตที่ศาสนา-สาวก และครูอาจารย์ พาดำเนินมาเกินไป การตื่นก็ไม่ทราบว่าตื่นเพราะกลัวตายหรือตื่นเพราะกลัวกิเลสจะหลุดตกลงจากบนบ่าก็ไม่ทราบ พระพุทธเจ้า สาวก และครูอาจารย์ ท่านตื่นแบบไหน เราตื่นแบบใด เป็นแบบเดียวกันหรือเป็นคนละแบบ กรุณาสังเกตดูบ้าง ส่วนมากมักตื่นไปตามกิเลสอันเป็นการต่อสู้คือศาสนาและศาสนธรรม ทั้งที่ตัวเองเข้าใจว่าตื่นเพื่อต่อสู้กับกิเลสก็ไม่อาจทราบได้ กรุณาช่วยคิดบ้าง บางทีแหอาจเปื่อยและขาดเองโดยไม่ต้องตื่นให้ลำบากก็เป็นได้

แหลมยลกันตะนี้ เขาสานด้วยไผ่ล่อน ผ่อนส่งก็ได้ง่ายออก จึงไม่มีใครอยากตื่นให้ไฉ่ สมกับสมัยคนฉลาด

ถาม ได้อ่านหนังสือ **ประวัติพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ** แล้ว มีปรากฏการณ์ที่น่าอัศจรรย์ โดยท่านอาจารย์มั่นได้มาโปรด โดยได้กลิ่นดอกพิกุลก่อน ได้ถามท่านว่า เป็นท่านผู้ใดที่มาโปรดลูก ท่านบอกว่า เรากำลังอ่านเรื่องของใครก็คือผู้นั้น เลยนั่งสมาธิติดต่อกับท่านอีก ในวันรุ่งขึ้นคือเช้าวันนี้ ความปลื้มปีติทำให้น้ำตาไหล ท่านก็มาสั่งสอนธรรมะบางข้อให้ ยกตัวอย่างให้ทราบ ทำให้เข้าใจและซาบซึ้งในธรรมะที่ท่านกรุณาโปรดเป็นอันมาก ได้ถามท่านว่า อยากได้หนังสือนี้มากเพราะเป็นประโยชน์อย่างมหาศาล เหมือนได้ฟังท่านเทศนาจากองค์ท่านจริงๆ ไม่เคยได้ฟังธรรมที่ไพเราะทั้งนุ่มนวลซาบซึ้งตรึงใจอย่างนี้ที่ไหนเลย อ่านแล้ววางไม่ลง เป็นบุญเหลือเกินที่ได้พบพระธรรมคำสั่งสอนของท่าน อยากจะได้หนังสือไว้สักเล่ม จะหาได้ที่ไหน ท่านบอกให้ติดต่อกับพระอาจารย์มหาบัวโดยตรง

ตอบ ที่ท่านอาจารย์มั่นมาปรากฏนั้น เป็นมงคลแก่คุณอย่างยิ่งแล้ว แต่ระวังอย่าสนใจสายแต่หาท่านหรือหาอะไรมากเกินไป หากท่านจะมาโปรดเราก็จะปรากฏเองโดยไม่ต้องสายจิตหาท่าน ถ้าสายจิตหาอาจเจอได้เพราะทางไม่เคยเดิน กรุณาทราบตามนี้ และปฏิบัติตามนี่จะเป็นมงคลเรื่อยๆ ไปแก่คุณ

ถาม ตัวกระผมเองถึงแม้จะเป็นฆราวาส แต่ก็ถือศีล ๘ มาเป็นเวลาร่วม ๗ ปี มีจิตปรารถนาที่จะเขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเพณีสภาวจรธรรมของผู้ฝึกสมาธิใหม่ที่มีความสนใจในทางปฏิบัติ เพื่ออนุเคราะห์ให้ท่านเหล่านั้นเลือกแนวทางปฏิบัติให้ถูกต้องกับ จริต และเลือกสำนักปฏิบัติตรงกับอัธยาศัยของตน แต่เรื่องนี้เป็นจิตปรารถนา กระผม ไม่กล้ากำหนดลงไปว่าจะต้องสำเร็จในระยะเวลาเท่าใด เพราะตัวเองต้องทำสมาธิให้ถึง สภาวะที่เป็นสมาธิที่แท้จริงก่อน ตลอดจนขอबारมีพระอริยสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ต่างๆ ก่อน จึงจะสามารถเข้าใจพฤติกรรมและพฤติกรรมของพระอาจารย์ทั้งหลาย เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติต่างๆ ที่ถูกต้องเป็นจริงบริบูรณ์ จึงใคร่ขอความเมตตาจากพระคุณเจ้า จัดหาหนังสือให้กระผม ๑ ชุด เพื่อใช้ประโยชน์ดังที่กล่าวมาแล้ว

ตอบ การที่คุณจะคิดเขียนแนวทางปฏิบัติธรรม มีสมาธิธรรม เป็นต้น ในขณะ เวลาที่ตนยังไม่แน่ใจสมาธิภายในใจของตนก่อนหน้านี้ อาจารย์ยังไม่เห็นด้วยเลย เพราะ ไม่ใช่ทางราบรื่นดีงามทั้งตนและผู้รับอ่าน อย่างน้อยจะเป็นลักษณะขายก่อนซื้อ สุกก่อน ห้าม ประเพณีของโลกของธรรมท่านไม่นิยม ท่านไม่เห็นด้วย หนังสือที่ให้มานี้ก็เกรงเป็น เครื่องมือเสริมทางให้การขายก่อนซื้อ สุกก่อนห้าม มีกำลังมากขึ้นอันเป็นสิ่งไม่เหมาะสม ถ้าพูดผิดก็ขอภัยด้วย

ถาม หลายครั้งที่เคยคิดว่าตัวเองจะไม่มีบุญวาสนา ได้รับจดหมายตอบจาก พระคุณท่านเสียละคระมัง แต่แล้วใจหนึ่งก็คิดว่าต้องได้รับแน่ๆ อย่าใจร้อนโทมนัส ใจไปเลย ครั้นต่อมาเมื่อประมาณวัน... ดิฉันก็ได้รับจดหมายตอบจากท่านจริงๆ สม ดังปรารถนา ดีใจมากค่ะท่าน ทั้งดีใจทั้งชุ่มชื่นใจ ชื่นชุ่มใจที่ถึงแม้ว่าอยู่ห่างไกลเหลือ ประมาณ พระคุณท่านก็ยังมีความเมตตาแผ่แผ่ระลึกถึง ขอถือโอกาสนี้กราบนมัสการมา เทบเท่า ด้วยความเคารพคารวะเป็นที่ยิ่ง ทั้งกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงค่ะท่าน

พระคุณท่านเขียนหนังสือรวมแล้วถึง ๔ เล่มเขียวหรือคะท่าน ประเสริฐแท้ ทำให้เกิดกิเลสตัดหาความอยากอย่างไรคะท่าน ทราบแล้วก็ปรารถนาที่จะได้อ่านได้ศึกษา ทั้ง ๔ เล่ม ที่ท่านพระอาจารย์ได้เขียนไว้ทีเดียว แต่ความอยากชนิดนี้คงไม่เป็นอันตราย

แก้สังคมและแก้ตัวเองหรือกณะคะพระคุณท่าน ที่มีได้รับอยู่แล้วเวลานี้มีเพียง ๓ เล่ม เท่านั้น คือ ๑...๒...๓...

ดิฉันปรารถนาจะได้อ่านได้ศึกษาโดยเฉพาะเรื่องราวประวัติพระคุณท่านเป็นที่ยิ่งแล้ว ท่านถอดหัวใจของท่านเขียนบรรยายประวัติท่านพ่อมันใช่ไหมคะ ดิฉันนั้นอัศจรรย์ใจมานานักหนาแล้วถึงความสามารถของพระคุณท่าน ว่าสามารถเขียนบรรยายหนังสือเล่มนั้นได้อย่างไร

โดยสรุปแล้ว ดิฉันขอกราบนมัสการกราบเรียนท่านว่า ขณะนี้ดิฉันมีจิตที่เกิดความโลภเป็นกำลัง อยากได้คะท่าน อยากได้หนังสือของพระคุณท่านทั้ง ๖ เล่ม ที่ดิฉันยังไม่มีนั้น ขอได้โปรดเมตตาโปรดประทานให้ตั้งใจหวังด้วยเถิด ดิฉันจะตั้งใจคอยคะ

ต่อไปนี้เป็นปัญหาที่ปรารถนาจะกราบเรียนถามท่านเพื่อความรู้แจ้ง ขอได้โปรดเมตตาอธิบายให้ทราบด้วยจะเป็นพระคุณยิ่ง

๑. การพิจารณากายโดยทางไตรลักษณ์นั้น ดิฉันพอจะพิจารณาได้พอสมควรคะ พระคุณท่าน แต่การพิจารณา เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ โดยทางไตรลักษณ์นั้น ดิฉันไม่เข้าใจแนวทางในการพิจารณา ขอพระคุณท่านได้โปรดอธิบายชี้แนะแนวทางการพิจารณาด้วยเถิด

๒. เวลาฝึกจิตสมาธิภาวนานั้น ให้รู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจในความอภัพอัปภากย์ ความบุญน้อยวาสนาน้อยของตัวเองอยู่มากคะ ที่ไม่สามารถจะฝืนความปวดเมื่อยแข็งขา อันแสนสาหัสนั้นได้เลย แต่ก็พยายามใช้ความอดทนพยายามฝืนอยู่คะ ปรารถนาจะได้ฝึกอยู่นานๆ จะได้สบายใจคะ ในเรื่องนี้ พระคุณท่านมีข้อคิดที่จะประทานคำแนะนำแก้ดิฉันบ้างไหมคะ เพื่อที่จะชนะความปวดเมื่อยของร่างกายนั้น สามารถที่จะฝึกสมาธิภาวนาแต่ละครั้งได้เป็นเวลานานๆ คะ

หากพระคุณท่านพอจะมีเวลาบ้าง ขอได้โปรดประทานเมตตาให้คำสอนคำแนะนำเกี่ยวกับธรรมทั้งหลายทั้งปวงแก้ดิฉันผู้อยู่ห่างไกลโพ้นด้วยเถิดคะ โปรดได้รับดิฉันไว้

เป็นสำนักศิษย์ผู้มั่นคง เคารพการว้ต่อพระคุณท่านโดยจริงใจตลอดชีวิตนี้ค่ะ

ตอบ ความอยากได้หนังสือธรรมะหรือความอยากในทางเป็นธรรมคือเป็นบุญกุศล ไม่เรียกว่าความอยากที่เป็นกิเลส ทางธรรมเรียกว่าเป็นมรรค ทางดำเนินเพื่อความพ้นทุกข์ ความอยากในธรรมมีมาน้อยเพียงไร ยิ่งทำให้มีความขยันหมั่นเพียรในทางดีมากขึ้นเพียงนั้น เช่น อยากพ้นทุกข์ อยากมากเท่าไร ความเพียรยิ่งเข้มแข็ง ตรงข้าม ถ้าความอยากทางกุศลไม่มี แต่ความอยากทางอกุศลยิ่งมากขึ้น ย่อมทำคนให้เสียได้โดยไม่สงสัย แต่ความอยากในธรรมกลับทำคนให้ดีขึ้นถึงขั้นดีเยี่ยม ไม่มีเสียหาย

การเขียนประวัติท่านอาจารย์มั่งนั้น อาจารย์มิได้ถอดหัวใจของอาจารย์ออกเขียน แต่อาจารย์ตะเกียกตะกายเขียนไปแบบลืบลูกคลุกคลานตามประสาต่างหาก และทุกๆ เล่มที่เทศน์ในเทปและเขียนก็เป็นแบบตะเกียกตะกายทำนองเดียวกันกับเขียนประวัติฯ มิได้มีความดีพิเศษอะไรมาเขียนหรอก กรุณาหายสงสัยเสีย ภูมิของอาจารย์ คือ ภูมิตะเกียกตะกายร้ายมนต์บ่นเพื่อไปอย่างนั้นเอง

การพิจารณาทุกข์เวทนาจำต้องใช้ปัญญาพิจารณามากเอาการ เพราะทุกข์เป็นสิ่งที่บีบคั้น สติปัญญาต้องตามแก้กันให้ทันกับเหตุการณ์อย่างเข้มแข็ง จะอ่อนแอไม่ได้ เพราะนั่นคือการเข้าตาจน เข้าตะลุมบอนกัน จะเพลอตัวมัวรุ่มง่ามอยู่ไม่ได้ สติปัญญามีเท่าไรต้องทุ่มกันลงจนหมดพุง

ผู้ทำสมาธิภาวนามีใช้ผู้มีบุญวาสนา น้อย คนมีบุญวาสนามากต่างหากจึงรักบุญกุศลส่วนละเอียดที่เกิดจากสมาธิภาวนา ความน้อยเนื้อต่ำใจในเวลาจะทำสมาธิภาวนาเป็นกลมายาของกิเลสหลอกคนให้หลงไปตามมันแล้วหยุดภาวนาเสียต่างหาก กรุณาทราบกลของกิเลสไว้จะได้ทำภาวนาสะดวงใจ ทนได้เท่าไรก็ทนไป เมื่อทนไม่ไหว ก็พักไปเหมือนคนทำงานอื่นๆ นั้นแหละจะเป็นไรไป ยังได้บุญทุกๆ ครั้งที่ทำภาวนา ส่วนกิเลสมันไม่เห็นเอาบุญมาให้เรา เราจะเชื่อกลมันอะไรนักหนา ถ้าเชื่อมั่นมากก็ล่มจมได้ กรุณาทำไปตามกำลังความสามารถของเรานั้นแล กิเลสคือความขี้เกียจ คือความว่าบุญน้อยวาสนาน้อย หรือความหยุดเสียไม่ทำ นั้นมันไม่ได้มาให้ความดิบความดีอะไรแก่เราแม้

นิดเดียว นอกจากมันมาคอยกระซิบกระซาบด้วยอุบายหลอกลวงให้เราหลงไปตามมันเท่านั้น เวลาเราหลงไปตามกลมายาของมัน มันยังไม่เห็นว่าให้เราบ้างว่า แก้ง่ แกบุญ วาสนา น้อย แกอากั๊พ แกจึงมาหลงกลหลอกของเรา เหล่านี้กิเลสไม่เห็นว่าเป็นเห็นเตือนเราพอให้รู้ตัวแล้วปลื้กตัวออกห่างจากมันบ้าง กลมายาของกิเลสมันแหลมคมอย่างนี้เอง กรุณาทราบไว้ เพื่อเวลามันมาหลอกจะรู้ตัวไว้ง่ไม่จมไปกับมันหมดทั้งตัว

ถาม คุณหญิง... ซึ่งเป็นป้าของกระผมเวลานี้ธาตุขันธ์ไม่ดี แรงแน้อยลงทุกวันๆ กระผมเองกำลังคิดอยากจะนำธรรมะจากท่านอาจารย์ข้อหนึ่งไปเล่าให้คุณป้าฟัง เพื่อเป็นการช่วยในด้านจิตใจของคุณป้าบ้าง ดังนั้นหากเป็นการเหมาะสม กระผมใคร่ขอให้ท่านอาจารย์ได้ช่วยกรุณาประทานข้อธรรมะให้คุณหญิงข้อหนึ่งด้วย

ตอบ ไม่มีอะไรทำให้ทุกข์ร้อนยิ่งกว่าความขี้ และไม่มีอะไรทำให้สุขใจยิ่งกว่าความดี ฉะนั้น ปราชญ์ท่านจึงเกลียดขี้และรักประกอบความดีเรื่อยมา

ถาม ขณะนี้กระผมป่วยเป็นโรคอัมพาตมาได้ ๒ ปีกว่าแล้ว พอจะลุกเดินได้ แต่ก็ไม่สามารถงัก จึงมีเวลาอ่านและเริ่มหัดสมาธิ ขณะนี้อยู่ชั้น ก. ข. กระผมมีความรู้สึกว่าการหัดทำสมาธิจะช่วยให้โรคนี้มีอาการดีขึ้น โดยที่กระผมทราบว่าอาการของโรคเกี่ยวกับการทำงานของประสาทสมองที่จะสั่งงานในการเคลื่อนไหว กระผมไม่ทราบว่าจะเป็นอย่างที่กระผมเข้าใจหรือไม่ และกระผมเชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า การหัดทำสมาธิจะช่วยบรรเทาอาการของความดันโลหิตสูงได้

กระผมได้ทราบว่า ท่านอาจารย์เป็นโรคเกี่ยวกับหัวใจ ไม่ทราบแน่ว่าจะจริงเท็จประการใด การกระทำสมาธิวิปัสสนาชั้นสูงของท่านอาจารย์ จะเป็นผลกระทบกระเทือนกับโรคหัวใจของท่านอาจารย์หรือไม่ เพราะกระผมเป็นโรคหัวใจบ้างเล็กน้อย กระผมเข้าใจว่าเกี่ยวกับวัย ขณะนี้กระผมอายุ ๖๕ ปี ความเข้าใจของกระผมเรื่องโรค ๓ อย่างดังกล่าว ตามที่ทราบเรียนข้างต้น ถ้ากระผมจะได้ทราบจากความเห็นของท่านอาจารย์ ก็จะเป็นพระคุณอย่างสูง

ตอบ ปัญหาที่ถาม ๒-๓ แ่งนั้น ขอเรียนสรุปเอาเลย โรคที่กล่าวถึงเหล่านี้เกิดได้กับมนุษย์ทุกเพศทุกวัยทุกชาติชั้นวรรณะ แต่ผู้มีธรรมในใจไม่ค่อยชอกช้ำหรือไม่ชอกช้ำ เพราะโรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกาย เนื่องจากมีวิธีบรรเทาแก้ด้วยธรรมภายในใจ ถ้าเป็นพระอรหันต์ ก็ไม่มีการได้รับความกระทบกระเทือนทางใจจากโรคชนิดต่างๆ นั้นเลย

ธรรมมิใช่พิษฆาต จึงไม่ทำร่างกายส่วนใดให้เสียไป นอกจากช่วยพยุงบำบัดให้ดีขึ้นเท่านั้น ขอให้คุณหายจากโรคภัยต่างๆ โดยลำดับเถิด

ถาม ดิฉันเป็นอาจารย์หัวหน้าหมวดภาษาฝรั่งเศส โรงเรียน... แต่เดิมเป็นคารอลิก และได้เริ่มปฏิบัติธรรมแต่ปี ๒๕๑๔ โดยเริ่มแบบ “พุทโธ” และปี ๒๕๒๔-๒๕๒๕ ได้ปฏิบัติแบบยุบหนอ-พองหนอ

ขณะนี้ดิฉันกำลังอ่านหนังสือที่รวบรวมเทศน์ของพระคุณเจ้าชื่อ ๑...๒...๓... หนังสือเหล่านี้ได้ขอยืมต่อจากอาจารย์มหาวิทยาลัย... การเทศน์แบบนี้ที่เซียงใหม่หาฟังได้ยาก มีบ้างของหลวงพ่อ... จากเทศน์เหล่านี้ได้ความรู้และคำถามที่เคยถามตัวเองอยู่หลายครั้ง ก็ได้พบคำตอบที่ต้องการ ขอกราบนมัสการท่านอาจารย์ที่ได้ให้แสงพระธรรมแต่ดิฉันผู้เกิดมาในความมืด และขอรับว่าสิ่งใดที่ปฏิบัติยังไม่ถึงก็ยังไม่เข้าใจ แต่ก็มีหลายตอนที่เพิ่งเข้าใจปีนี้เองค่ะ

ตอบ คนอยากร้ายหรือมีพ้ออยู่พอกิน ไม่อดอยากปากหอม ท้องแห้ง ก็จำต้องเสาะแสวงหาสมบัติโภคทรัพย์เครื่องกินเครื่องใช้เป็นธรรมดา ไม่อาจอยู่เฉยได้เหมือนคนใจจิตอึดอาดเนือยนายทั้งหลาย คนที่อยากเป็นคนดีมีความสุขชอบอุ้นทางใจไม่ว่าแห้ว ก็จำต้องเสาะแสวงหาธรรมด้วยอาการต่างๆ ที่เห็นว่าเป็นสิ่งถูกต้องดีงาม แม้จะผิดบ้างถูกบ้าง แต่เจตนาที่แสวงหาก็คือเจตนาที่ดี อาจารย์เห็นใจ

การทำภาวนาเปลี่ยนพฤติกรรมบ่อยๆ นั้นไม่ค่อยเหมาะ เพราะจะจับหลักใดก็ไม่ถนัด และกลายเป็นคนจับจดได้ ทำแบบจับๆ วางๆ ลูบๆ คลำๆ อย่างนั้นไม่ดี จับหลัก

เกณฑ์อันเป็นที่แน่ใจไม่ได้ เหมือนคนปลูกต้นไม้ แทนที่จะรดน้ำพรวนดินบำรุงลำต้นให้ดี แต่กลับย้ายไปปลูกที่นั่น ย้ายไปปลูกที่โน่น ผลสุดท้ายต้นไม้ตายทิ้งเปล่าๆ

นี่... การทำจับๆ จดๆ ไม่จริงจัง จะหาหลักยึดจากการภาวนาของตนไม่ได้ จิตอาจลี้มเหลว ลื่นครีธา หมดความเพียรไปได้

ที่ถูกต้อง จะทำภาวนาพุทโธหรือยุบหนอ-พองหนอ บทใดก็ตาม ก็ควรทำตามบทนั้นจริงๆ ด้วยความมีสติตามรักษา อย่าให้เผลอไปสู่อารมณ์อื่น จิตจะสงบเย็นได้ไม่อาจสงสัย จึงกรุณาเข้าใจเสียใหม่

ถาม ข้าพเจ้า... ได้เคยไปกราบเคารพท่านเมื่อปี ๒๕๒๔ และได้ขออนุญาตท่านเพื่อจะถ่ายภาพเป็นที่ระลึก ซึ่งท่านก็ได้เทศน์แก่ข้าพเจ้าสองกัณฑ์ เป็นการเทศน์ที่เป็นไปอย่างธรรมชาติและจริงใจ ซึ่งข้าพเจ้าได้รับภาพพจน์ของธรรมะได้ดีกว่าภาพที่จะถ่ายเสียอีก ข้าพเจ้าไม่ได้เสียใจเลยที่ท่านปฏิเสธการถ่ายภาพ แต่ข้าพเจ้ากลับได้ฟังธรรมะสองกัณฑ์ที่ประทับใจแทน ซึ่งมีค่ามากกว่าการได้ภาพถ่ายเสียอีก เพราะภาพนั้นเป็นเพียงวัตถุ แต่การสั่งสอนนั้นมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่า ผู้ให้ก็ต้องมีความเมตตา และมีความตั้งใจจะให้อย่างแท้จริง สำหรับผู้รับที่อยากจะได้อยู่แล้วก็มีความชื่นชม และได้ข้อคิดที่จะนำมาปฏิบัติและแก้ไขดัดแปลงให้เข้ากับสภาพของตนเอง เพื่อจะนำไปสู่ความสุขที่ถาวร ไม่ใช่ความสุขที่ชั่วคราวเท่านั้น

ถ้าไม่เป็นการเบียดเบียนผู้อื่นใดทั้งปวงในด้านใดๆ แล้ว ข้าพเจ้ามีความประสงค์ที่จะได้อ่านหนังสือต่างๆ ที่ท่านได้พิมพ์ออกแจกเพื่อจะศึกษาให้มากขึ้น และอยากจะทำความเข้าใจในพระพุทธศาสนาให้กระจ่าง ไม่อยากที่จะเข้าใจอะไรที่ผิดๆ หรือมั่วๆ เพราะมันทำให้จิตใจไม่เป็นสุข เนื่องจากความต้องการที่จะทราบของที่เป็นจริงและแน่นอน

สุดแต่ท่านจะกรุณา ถ้าคิดว่าข้าพเจ้าสมควรจะได้มีโอกาสศึกษาธรรมะจากท่านบ้างหรือไม่

ตอบ ศาสนธรรมของศาสนาองค์ปัจจุบัน เป็นธรรมของจริงสุดส่วนได้สองพันกว่าปีมาแล้ว ยังจะเป็นธรรมของจริงร้อยเปอร์เซ็นต์เรื่อยไปอย่างคงเส้นคงวา ผู้นับถือพุทธศาสนา หากต้องการธรรมของจริงครองใจโดยลำดับแต่ต้นจนถึงจุดสุดยอดแห่งธรรมอย่างจริงใจแล้ว ก็พึงปฏิบัติตนตามหลักสวากขาตธรรมที่ตรัสไว้ชอบแล้วนั้นจะไม่ผิดหวัง เพราะศาสนธรรมเป็นมัชฌิมาคือเหมาะสม (พร้อมจะให้ผลตามลำดับแห่งเหตุ) อยู่ตลอดเวลา อากาสิโก ไม่ขึ้นกับกาลสถานที่ แต่ขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติธรรม สมควรแก่ธรรมขั้นนั้นๆ โดยเฉพาะ

ถาม หลวงพ่อคะ ความทุกข์ก็ดี ความสุขก็ดี หากว่าจะเกิด มันก็ต้องเกิด ไข้ไหมคะ และถ้าหากว่าเกิดขึ้นแล้ว เราต้องทำใจไข้ไหมคะ แล้วแผ่เมตตาไข้ไหมคะ บิดามารดาของลูกถึงแก่กรรมมาเกือบ ๒๐ ปีแล้ว ลูกก็ยังคงทำบุญให้ทุกปีเมื่อถึงวันถึงแก่กรรมของท่าน และในการทำบุญทุกครั้งก็อุทิศให้ อยากทราบว่าท่านจะได้รับหรือเปล่าคะ เวลาอุทิศส่วนกุศลต้องเอ่ยชื่อด้วยหรือเปล่าคะ และก่อนที่จะนั่งภาวนา ต้องกล่าวอะไรก่อนคะ

หากลูกพูดอะไรไม่ถูกกับกาลเทศะ ขอหลวงพ่อบรรเทาให้ภัยด้วย เพราะลูกยังอ่อนต่อธรรมอยู่อีกมาก และหากหลวงพ่จะกรุณาสั่งสอนด้วย ลูกก็จะขอปฏิบัติตามตลอดไปค่ะ

ตอบ สุข-ทุกข์ เกี่ยวกับอารมณ์ดี-ชั่ว ต้องเกิดที่จิต และต้องระวังแก่กัน ที่จิต คือห้ามไม่ให้คิดในอารมณ์ชั่ว เช่น อารมณ์โกรธ เป็นต้น

การทำบุญอุทิศถึงผู้ล่วงลับ ถ้าผู้ล่วงลับอยู่ในฐานะรับได้ก็ได้รับ (ดูเคยอธิบายให้ฟังบ้างแล้ว) ถ้าไม่ได้รับบุญก็ไม่เสียสูญหาย คงเป็นของผู้บำเพ็ญตามเดิม เพียงนึกถึงโดยไม่ต้องเอ่ยชื่อก็ได้

ก่อนนั่งภาวนา ก็นึกถึงคุณพระพุทเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ คุณบิดามารดา แล้วก็ภาวนาต่อไปจนถึงเวลาลูกออกจากที่ภาวนา ก็มีเท่านั้น

ถาม ในวันปีใหม่คงจะมีสาธุชนไปกราบหลวงพ่อกับที่วัดหลายคน ดิฉันเองได้แต่จุดธูปกราบรำลึกถึงหลวงพ่อบ้าน และมิใช่จะรำลึกถึงแต่เฉพาะในวันปีใหม่เท่านั้น ทุกๆ วันที่สวดมนต์ ก็กราบรำลึกถึงบารมีเมตตาธรรมของหลวงพ่อกับให้คุ้มครองเป็นดวงประทีปนำใจให้ลูกปฏิบัติตนเป็นลูกที่ดีของหลวงพ่อตลอดเวลา โดยเฉพาะเวลาโกรธ ก็นึกถึงคำสอนของหลวงพ่อก่อนเพื่อเป็นที่เหนี่ยวรั้งจิตใจอยู่เสมอ แต่ลูกก็ยังไม่เยือกเย็นสมดังปณิธานที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับหลานชายที่แก้มักจะดื้อและพูดจาไม่เพราะ ชอบซื้อของ ทำบ้านรก ใหม่ๆ ที่อายุก็จะ ๑๐ ขวบแล้ว แต่โกรธแล้วก็หายไป แต่กับคนอื่นก็พยายามสงบใจเฉยๆ ได้บ้างไม่ได้บ้าง มันยากจริงๆ เจ้าคะ ดิฉันก็เข้าใจ ฐิโหษของความโกรธ นอกจากจะไม่ดีกับตนเองทั้งในด้านร่างกายและจิตใจแล้ว ในด้านใดก็ไม่ดีทั้งสิ้น บางครั้งเวลาระงับใจ ลูกต้องกลั้นใจสักครู่ พยายามภาวนาพุทโธๆ เร็วๆ บางทีก็นึกทัน บางทีก็ไม่ทัน ชัดหลานไปแล้วจึงหายโกรธ แยะจริงๆ เจ้าคะ ลูกเองก็กลัวว่าถ้าโมโหแล้วตายไปในขณะนั้น ก็คงจะต้องไปเกิดเป็นเดรัจฉานเป็นแน่ๆ ใหม่ๆ ที่หมั่นพยายามสร้างบุญสร้างกุศล แต่โณบุญกุศลจึงยังไม่ส่งผลให้ลูกเป็นคนใจคอเยือกเย็นสักที หลวงพ่อก็คงจะตำหนิและอดทนรอใจกับลูกคนนี้เต็มที่แล้วกระมังคะ ขอกราบหลวงพ่อกับได้โปรดเมตตาลูกต่อไปเถิดเจ้าคะ และขอประทานพรจากหลวงพ่อกับให้ลูกเป็นคนเยือกเย็นได้เร็วๆ ความพยายามที่ตั้งใจจะแก้ไขตนเอง ขอจงเป็นผลสำเร็จดังใจ

ตอบ ธรรมคุณ...นั้นแก่มากไป ควรระงับด้วยขันติและสติปัญญา จะดีกว่าการระงับด้วยวิธีขัดหวานดะไปอย่างนั้น ถ้าระงับด้วยธรรม คือ ขันติ สติปัญญา ยังไม่อยู่ ก็ให้เหยีดขาของตัวเองออกไปแล้วหวดให้หนักๆ มือหน่อย จะพอรู้โหษความโกรธว่าให้ความเจ็บปวดเพียงไรบ้าง ดีกว่าไปคว้าเอาหลานมาเป็นเครื่องทดลองดังที่เป็นมานั้น อ่านแล้วขบขันดี

ถ้าขึ้นให้ธรรมแก่แบบนี้ ต่อไปน่ากลัวลูก-ผัว-หลานเหลน อยู่กันแบบกันไม่ติดพื้น ต้องเตรียมเผ่นกันทั้งบ้านแน่ๆ ไม่งั้นธรรมเอาตาย เวลาแก่กล้าขึ้นมามากๆ ไม่เว้นหน้าอินทร์หน้าพรหมใดๆ ด้วย จึงน่ากลัว

ถาม ลูกได้รับฟัง “ประวัติพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต” จากสถานีวิทยุ ๐๑ ทหารอากาศ รู้สึกศรัทธาและเลื่อมใสในปฏิปทาของท่านเป็นอย่างยิ่ง ใครจะได้ศึกษาธรรมของท่านบ้าง ได้สอบถามไปยังสถานีวิทยุ ๐๑ เจ้าหน้าที่ท่านแนะนำให้หนังสือขอความเมตตาจากหลวงปู่โดยตรง ลูกจึงทำตาม และหวังเมตตาจากหลวงปู่ได้โปรดสงเคราะห์ลูกด้วยเจ้าค่ะ

พร้อมกันนี้ลูกขอกราบเรียนถามปัญหาบางประการดังนี้ค่ะ

๑. มีผู้ถามลูกว่า เชนับถือศาสนาอะไร? ลูกก็ตอบว่า ศาสนาพุทธ ก็ได้แต่ตอบไปอย่างนั้น หากจริงๆ แล้วก็ได้รู้ซึ่งหลักธรรมต่างๆ ลูกใคร่จะทราบว่าเรานับถือศาสนาที่ตรงไหนเจ้าค่ะ

๒. ความเสียสละ คำนี้มีขอบข่ายในการประพฤติปฏิบัติอย่างไรบ้าง

๓. หากเกิดความเบื่อหน่ายเพราะพิจารณาสิ่งรอบด้านแล้วรู้สึกว่ามันวุ่นวาย หากด้วยหน้าที่และความรับผิดชอบบังคับให้ต้องอยู่ เราจะมีวิธีปรับจิตใจอย่างไรที่จะให้สงบ และสามารถยอมรับตามสภาพความเป็นจริงของการเกิด แก่ เจ็บ ตาย นิินทา สรรเสริญต่างๆ ได้

สุดท้ายนี้ ขออำนาจคุณงามความดีแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรม และพระอรหันตเจ้า ได้รักษาหลวงปู่ให้เผยแพร่พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบไปค่ะ

ตอบ คุณ... ผู้นับถือพุทธศาสนา แต่ไม่ทราบจะนับถือตรงไหน ปู่ไม่มีเวลา มาก จึงขอเรียนตอบเพียงย่อๆ เท่าที่จำเป็น และกรุณาอ่านหนังสือธรรมะที่ส่งมาให้นี้ หลายๆ เทียว คุณอาจเข้าใจพุทธศาสนาและการนับถือมากขึ้น ตลอดจนวิธีปฏิบัติและการปฏิบัติด้วย

๑. พุทธศาสนาที่แสดงออกเป็นคำสั่งสอนโลกนั้น เป็นความจริงทุกสัณทุกส่วน ไม่มีคำว่าปลอม-เท็จแฝงอยู่ในคำสั่งสอนนั้นเลย โลกจึงยอมรับนับถือกันด้วยความสนิทใจตายใจเรื่อยมา หลักของพุทธศาสนาก็คือ พุทธะ ธรรมะ สังฆะ อากาหรือแขนงของธรรมก็คือการซึบอกร้าว-ดี เพื่อให้ละและบำเพ็ญนั้นแล

๒. การเสียสละมีเนื้อความกว้างมาก นับแต่ส่วนย่อยถึงส่วนใหญ่ และวงแคบไปทางกว้างจนไม่อาจประมาณได้ แม้ความดีงามที่เกิดจากการเสียสละก็ไม่มีประมาณเช่นกัน ตามแต่กำลังของผู้เสียสละได้มากน้อยต่างกัน

๓. สิ่งรอบด้านมีอยู่ทั่วไปทั้งคนและสัตว์ การปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านี้จำต้องมีความฉลาดโดยธรรม มีความวินิจฉัยใคร่ครวญ มีการยับยั้งชั่งตวงเกี่ยวกับสิ่งเกี่ยวข้องนั้นๆ และมีความอดทนประกอบด้วย เก็บความรู้สึกรู้สึกไวตามเหตุผลหรือเหตุการณ์ที่ควรเก็บ ไม่นำออกระบายไปเสียทุกแห่งทุกกระหน เทียบใจเขาใจเราโดยธรรม ไม่เข้าข้างตนฝ่ายเดียว การเกิด แก่ เจ็บ ตาย ก็มีประจำขึ้น พิจารณาด้วยปัญญาโดยธรรม ไม่ตกใจ ไม่เสียใจไปตามความเจริญและความเสื่อมแห่งขึ้นและลงสิ่งเกี่ยวข้องของตน ใจย่อมสงบได้ กรุณาฝึกหัดทำสมาธิภาวนาเสมอ ใจจะสบาย ขอเรียนแค่นี้

ถาม หลวงพ่อคะช่วยลูกด้วย ขณะนี้ลูกมีความทุกข์ในใจเหลือเกิน ขอหลวงพ่ช่วยกรุณาให้คำแนะนำแก่ลูกด้วยนะคะ

ลูกมีชีวิตครอบครัวที่กำลังจะล้มเหลว สามีของลูกคือमारผญชีวิตแก่เราสามแม่ลูก เขาเป็นคนไม่มีศีล ดื่มสุราเป็นกิจวัตร ไม่ทำงาน ใช้เงินมรดกแต่อย่างเดียว ลูกต้องทำงานเลี้ยงชีวิตและลูกอีก ๒ คน เมื่อกลับจากดื่มสุราก็เอะอะทุบตีและทำร้ายจิตใจ หยาบคายต่อลูกและบุพการีของลูก ลูกไม่ทราบจะตัดสินใจปัญหาอย่างไรดี คิดอย่างเดียวคืออยากพบหลวงพ่ ขอหลักธรรมคำสั่งสอนที่เป็นแก่นแท้ของชีวิต อยากจะละชีวิตนี้ แต่คิดว่าเป็นบาป และลูกยังมีห่วงอันหนักคือลูกน้อยอีก ๒ คน ซึ่งถ้าไม่มีแม่ชีวิตก็คงจะมีดมัวหนัก เพราะพ่เป็นคนบาป ไม่มีวันพบพระ เป็นบัวใต้น้ำ ที่ไม่คิดว่าจะ

ดีได้ ลูกยังไร้เดียงสาหนัก เพียงแค่นี้ลูกคนโตซึ่งอายุ ๖ ขวบก็เริ่มผิดปกติ หวาดกลัวและ
เหม่อลอย

หลวงพ่อกะ ลูกนี้เป็นคนบาปเหลือเกินที่นำเรื่องครอบครัวมารบกวนให้หลวงพ่อ
ช่วย แต่ลูกไม่มีทางใดดีกว่านี้แล้ว

ลูกเพิ่งจะได้ศึกษาธรรมะเพียงขั้นต้น และโชคดีที่มีธรรมะของหลวงพ่อเป็น
แนวทาง แต่บางอย่างเช่นปัญหาชีวิตนี้ ลูกช่วยตัวเองไม่ได้เลย ตลอดชีวิต ๓๐ ปีที่ผ่าน
มาของลูก ไม่เคยทำบาปโดยตั้งใจ แต่ชีวิตลำบากเหลือเกิน กรรมเก่าของลูกคงหนักนัก
ลูกได้แต่คอยเวลาว่าเมื่อไรลูกจะมีแสงสว่างในชีวิตของลูกบ้าง อยากจะสละเพศฆราวาส
แต่ก็มีปัญหาอย่างที่ยื่นให้หลวงพ่อทราบแล้ว คือภาระที่จะต้องเลี้ยงดูลูก ๒ คน ให้
เป็นคนดีต่อไปในภายภาคหน้า

สุดท้ายนี้ ลูกหวังเหลือเกินที่จะได้รับคำสั่งสอนและแนะนำจากหลวงพ่อเพื่อเป็น
แนวทางแห่งชีวิตต่อไป ความกรุณาของหลวงพ่อไม่ว่าจะเป็นคำแนะนำอย่างไร ลูกยินดี
ที่จะปฏิบัติตามทั้งสิ้นค่ะ

ตอบ ผัวกับภรรยาที่นั่นมันใกล้เคียงกันมาก และพลิกแพลงได้ง่าย ฉะนั้น ผัว
ของคุณจึงกลายเป็นภรรยาไปได้ดังที่คุณรู้ๆ เห็นๆ อยู่กับตัวเองนั่นแหละ กรุณาปลงลง
ในกรรมของสัตว์โลกย่อมมีต่างๆ กัน ใจปลงถูก ใจก็สบายขึ้น อันเรื่องกรรมนั้นมีแน่
ทุกตัวสัตว์ไม่สงสัย เป็นแต่เพียงมีหนักเบาต่างกันไปตามเหตุที่ทำบ้างเท่านั้น กรุณาเชื่อ
กรรมตามวาระที่ให้ผลดีชั่วเป็นตอนๆ ไป ผัวคุณแล้วแต่คุณยังดี ชะตาของลูกๆ ก็ยัง
นับว่าไม่ขาดสูญล่มจมไปทีเดียว ยังได้อาศัยคุณเป็นเส้นชีวิตจิตใจอยู่ กรุณาทำสมาธิ
ภาวนาสงบใจ อย่าให้ส่งสายวุ่นวายไปมาก จะเพิ่มทุกข์เข้าอีกยิ่งกว่าที่มีอยู่แล้ว ซึ่งก็ทุกข์
ทรมานพออยู่แล้ว และกรุณาคิดว่าโลกกว้างๆ ย่อมมีผู้เป็นเช่นคุณและหนักยิ่งกว่าคุณ
อีกมากมาย ไม่ใช่เป็นเฉพาะคุณคนเดียวเท่านั้น จงคิดกว้างๆ ให้รอบโลก รอบตัวเรา จะ
พอมือที่ปลงวางบ้าง แม้ไม่ได้มาก ก็ยังดีกว่าไม่พิจารณาเสียเลย การปลดปล่อยความทุกข์

ทั้งหลายนั้นที่ถูกควรปลดปล่อยทางใจ ด้วยการพิจารณาสิ่งที่มาสัมผัสให้เกิดทุกข์ และ
ทำความเข้าใจ ไม่คิดวนไปตามอารมณ์ที่เป็นพิษและที่เคยเป็นพิษเก่าตน

ถาม มีปัญหา ๓ ข้อที่มีผู้มาถามแล้วดิฉันไม่สามารถตอบให้กระจ่างได้คือ

๑. เหตุใดท่านอาจารย์จึงไม่โปรดญาติโยมที่สู้สุดส่ำห์เดินทางไกลมาเพื่อใส่บาตร
ท่านอาจารย์ โดยท่านอาจารย์รับเพียงเต็มบาตรเท่านั้น

ข้อนี้ดิฉันให้คำตอบไปว่า ท่านอาจารย์เป็นพระธุดงค์ ถ้ารับอาหารเกินปากบาตร
ก็จะผิดกฎธุดงค์วัตร และการรับอาหารจากญาติโยมถ้ามากเกินไป ก็ไม่ใช่พระที่ถือ
หลักสมณะเยี่ยงพระที่มีปฏิปทาอันถูกต้อง แม้จะสร้างความผิดหวังให้แก่ญาติโยมบ้าง
แต่ทางทำบุญนั้นไม่ใช่จะมีเพียงการใส่บาตรกับท่านอาจารย์ การถวายเงินร่วมสมทบ
สร้างสถูปที่มีท่านอาจารย์เป็นองค์ประธานก็ได้บุญไม่น้อยเช่นเดียวกัน คำตอบเหล่านี้
เป็นความเข้าใจของดิฉันเอง ไม่ทราบผิดถูกอย่างไร ท่านอาจารย์ได้โปรดเมตตาชี้แนะ
คำตอบที่ถูกต้องด้วยนะคะ

๒. การห้ามถ่ายรูปนั้น ดิฉันได้รับคำชี้แจงจากท่านอาจารย์แล้ว มีความรู้สึกใน
พระคุณความเมตตาที่ท่านอาจารย์กรุณาตักเตือนให้ด้วยความหวังดีและเอาใจใส่อย่าง
บริสุทธิ์ใจ แต่บางคนสงสัยว่า ทำไมท่านอาจารย์จึงต้องโกรธด้วย (ดิฉันไม่เห็นตอนที่
ท่านอาจารย์แสดงท่าโกรธให้เขาเห็นเลย)

๓. ข้อนี้เป็นข้อที่ดิฉันห่วงใยที่สุด เพราะท่านอาจารย์เป็นพระที่ดิฉันเคารพบูชา
และเทิดทูนไว้ตลอดเวลา ด้วยธรรมะที่ท่านอาจารย์เมตตาอบรมสั่งสอนนั้น ดิฉันได้รับความ
รู้ความสงบความสุขใจที่หาไม่ได้จากที่อื่น แต่เพราะความเคารพบูชาท่านอาจารย์
จึงได้ดิ้นรนหาทางมากราบกราน พร้อมกันก็พยายามดึงเอาบุคคลที่ยังไม่เคยมองเห็น
ความสว่างในทางนี้มาด้วย แต่บังเอิญบุคคลคนนี้ก็กลับยิ่งมาพทพความมืดใส่ตัว คือ
แทนที่จะเห็นและเข้าใจในธรรมะของท่านอาจารย์ เขากลับตำหนิที่ท่านอาจารย์ไม่รับ
บาตรและไม่ให้ถ่ายรูป ดิฉันได้ยินแล้วเกิดความเสียใจอย่างมาก พร้อมกันก็เกิดความ

กลัวว่าคำพูดของเขาจะสร้างความไม่ดีให้กับตัวเอง ดิฉันจึงได้จดหมายมากราบขอความเมตตาจากท่านอาจารย์ได้โปรดช่วยเหลืออีกครั้ง แนะนำหนทางอุบายให้ดิฉันนำไปแก้ไขให้เขาได้มีโอกาสไถ่บาปตัวเองด้วยนะคะ

เมื่อคราวมาทอดกฐินนั้น ท่านอาจารย์ก็ได้เมตตาเทศน์ปลอบใจดิฉันแล้ว แต่ดิฉันก็ยังทำใจไม่ได้จนบัดนี้ จึงขอความเมตตาจากท่านอาจารย์อีกครั้งนะคะ

ในด้านการปฏิบัตินั้น มีบางคนแนะนำให้ดิฉันพยายามอย่าติดหนังสือ แต่ดิฉันถ้าไม่ได้อ่านหนังสือจากที่ท่านอาจารย์กรุณาส่งไปแล้ว การปฏิบัติจะไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ถ้าอ่านแล้วไปปฏิบัติ ความสงบก็จะเกิดอย่างรวดเร็ว อันนี้ผิดทางหรือเปล่าคะ

ตอบ ขอเรียนให้ทราบเท่าที่จำเป็นดังนี้

การทำประโยชน์แก่โลกด้วยการแนะนำพร่ำสอนและอื่นๆ ในเพศของพระนี้ นับเป็นเวลานานพอควรที่ออกสังคมชาวพุทธมาราว ๒๘-๒๙ ปีนี้แล้ว ที่หมกตัวตกรอกอยู่ในป่าในภูเขา (พัดกับกิเลสไม่มีเวลามองดูเดือนดาวตะวันได้เต็มตา) อยู่ ๙ ปีกว่า ทุกข์ในชีวิตของพระเพื่อประโยชน์ตนและท่านผู้อื่นมากนัก ก็ทุกข์มากแสนสาหัสในช่วง ๔ ปีกว่าที่อยู่ในป่าในภูเขานั้นแล ประจักษ์ใจจำไม่ลืมจนกระทั่งวันนี้ และน่าจะไม่มีลืมตลอดวันตาย เพราะไม่ใช่เหตุการณ์ที่จะลืมได้ง่ายๆ ดังนั้นเวลามาสั่งสอนคน ทั้งพระเณรตลอดฆราวาส จึงสอนจริง ดุจริง ดีจริง ตามทางเหตุผลคือหลักธรรมที่เคยเรียนและปฏิบัติมา ส่วนจะถูกหรือผิดมากน้อยจากการสอนท่านผู้ใดบ้างนั้น ก็สุดวิสัยที่จะแก้ไขให้เป็นอย่างอื่นได้ เพราะจิตใจคนมีหลายแบบ แต่หลักธรรมมีแบบเดียว คือสอนให้ถูกต้องตามที่ปฏิบัติมาที่เห็นว่าถูกต้องแล้ว อย่าให้ผิดจากหลักธรรมทั้งการปฏิบัติและสอนตนตลอดการสอนผู้อื่น แม้จะไม่ถูกใจคน แต่อย่าให้ผิดธรรมในการสั่งสอน ตนก็ไม่รู้ร้อน

อาจารย์ไม่อาจให้ความรู้ยิ่งกว่าที่ปฏิบัติมาแล้วแก่ท่านผู้ใด และไม่อาจแก้ไข

เปลี่ยนแปลงธรรมที่เคยปฏิบัติและสั่งสอนมาแล้วได้ การติชมเป็นสิทธิของคนทั่วไปที่จะติชมได้ตามอัธยาศัย ไม่กล้าขัดแย้งใครได้

การตอบปัญหาเป็นข้อๆ จึงไม่อาจตอบ เพราะไม่เชื่อตัวเอง อาจเป็นข้อแก้ตัวก็ได้ จึงไม่อาจแก้ตัวโดยแอบอิงคำตอบนั้นๆ เป็นทางออกตัว หากเป็นความจนตรอกเพราะการไม่ตอบปัญหาของท่านผู้ถามทุกๆ ข้อได้ ก็คิดว่าความจนตรอกเพราะกิเลสเหยียบย่ำบนหัวใจขณะหาทางออกไม่ได้ เป็นความหนักมากทุกข์มากกว่าสิ่งใด จึงยอมรับความจนตรอกอื่นๆ ไปตามคติโลกธรรม

การแก้นั้น แก่ใครก็สู้แก้ตนเองไม่ได้ ใครสุขใครทุกข์ ก็สู้ตัวเองสุขตัวเองทุกข์ ไม่ได้ จึงควรแก้ตัวเองก่อนผู้อื่น ตำนานติชมตนเองดีกว่าไปตำหนิติชมผู้อื่น ปราชญ์ท่านเดินอย่างนี้ ท่านทำอย่างนี้ อย่าป็นเกลียดกับทางดำเนินของปราชญ์ท่าน และอย่าหวั่นใจเวลาใดๆ ตำนานติเตียนอาจารย์ของตน ถ้าเรามีของจริงภายในใจ ต้องเปิดทางให้เขาแต่อยู่ตามความจริงของเรา ไม่ขัดไม่แย้ง ไม่หึงไม่หวง ไม่ขัดขวางใคร นั่นคือธรรม นั่นคือผู้มีใจเป็นธรรม

พระธรรมแปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ ปราชญ์ท่านอุตส่าห์จดจารึกไว้ให้อนุชนรุ่นหลังอ่านเพื่อความรู้ความฉลาด ไม่ใช่เพื่อความโง่ เพื่อความติดอยู่แค่ตัวหนังสือ แต่เพื่อความฉลาดจากหนังสือที่ได้อ่านต่างหาก สวาท่านก็เคยฟังจากพระพุทธเจ้ามาแล้ว ซึ่งเท่ากับเรียนมาแล้ว จึงเป็นสระณะของพวกเราได้อย่างสมบูรณ์ อาจารย์เองก็เคยเรียนเคยฟังมาแล้ว ถ้าการดูหนังสือเพื่อหาความรู้ความฉลาดเป็นความผิด พวกเราก็ไปติดคุกติดตะรางด้วยกันก็แล้วกัน แต่ถ้าดูถ้าเรียนเพื่อจำได้เฉยๆ ไม่สนใจแก้ไขตัวเองตามที่ธรรมท่านแนะนำ และเรียนเพื่อคุยโม้โอ้อวดแบบบ้านน้ำลาย แม้ไม่บอกว่าผิด ก็จำต้องผิดจากความมุ่งหมายของธรรมที่สอนเพื่อความถูกต้องตั้งมาอยู่นั่นเอง

ถาม กระผมเคยได้ฟังเทศน์ของท่านอาจารย์ที่เทศน์โปรดคุณแพพงา และผมได้ลองปฏิบัติตามจนได้ผลขึ้นมาบ้างพอสมควร กระผมเคยเขียนจดหมายมากราบเรียนถามปัญหาในการภาวนาแล้วครั้งหนึ่ง และได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านอาจารย์

ตอบให้ผมฟังจนเป็นที่เข้าใจเมื่อไม่นานมานี้ กระผมได้ปฏิบัติตามคำแนะนำของอาจารย์ อยู่ตลอดมา ขณะนี้ปรากฏผลในการปฏิบัติว่า สามารถรู้เท่าทันจิตได้บ่อยครั้งกว่า เมื่อ ก่อนต้องตามจิตกว่าจะตามความคิดกลับคืนมาได้ ให้อยู่กับ พุทโธ ก็ต้องเลยไปชั่ว ขณะหนึ่ง จึงจะรู้เท่าทันจิตได้ และขณะที่กระผมกำลังปฏิบัติอยู่ ก็เกิดมีเสียงพูดขึ้นมา ว่า “อย่ายินดียินร้ายในสิ่งทั้งหลาย ให้อยู่เฉยในสิ่งนั้นๆ เสีย” กระผมก็ได้ทดลอง ปฏิบัติดู ก็รู้สึกหัวใจว่างสงบง่ายขึ้น ต่อมากระผมก็ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดูจิตโดย ไม่ต้องภาวนาอะไร แต่ก็ไม่ทราบว่าจะถูกหรือไม่ และมีปัญหาอีกประการหนึ่งจากเพื่อน ร่วมงานของกระผมคนหนึ่งได้พูดอ้างว่า มีคำพยากรณ์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งมี หลักฐานอยู่ในพระไตรปิฎกด้วย จารึกไว้ว่า เมื่อพระพุทธรูปเจ้าบริณิพพานไปแล้วหนึ่งพันปี แรก จะไม่มีพระอรหันต์ที่ปฏิบัติด้วยสมณะและวิปัสสนา มีแต่วิปัสสนาล้วนๆ พระใน ยุคปัจจุบันนี้อยู่ในยุคพันปีที่สาม จะไม่มีผู้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ถึงจะปฏิบัติสักเท่าไร ก็ได้อย่างสูงแค่พระอนาคามีเท่านั้น กระผมเองยังเชื่อครูบาอาจารย์เต็มที่ที่สั่งสอนว่า ถ้า มีผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมอยู่ตราบใด พระอรหันต์จะไม่สูญไป จากโลก แต่มีความวิตกกังวลว่าญาติมิตรของกระผมอีกหลายคนที่มีความศรัทธาเริ่มฝึก ภาวนาใหม่ๆ อาจจะมีจิตใจหวั่นไหวกับคำกล่าวเช่นนี้จนเกิดทอดถอนใจความเพียร ซึ่งทำให้ เสียประโยชน์อันควรของเขาไป กระผมจึงกราบเรียนถามมาเพื่อให้พวกกระผมตลอดจน ญาติมิตรมีความเชื่อมั่นยิ่งขึ้น และมีอุบายต่อสู้กับกิเลสประเภทนี้ต่อไปด้วย

กระผมจึงกราบเรียนรบกวนถามพระอาจารย์มาด้วยความเคารพอย่างสูง กระผม และญาติมิตรหวังในความเมตตาของพระอาจารย์ที่จะได้ชี้แนะอุบายในการปฏิบัติธรรม ต่อไปด้วย

ตอบ ที่คุณกำหนดด้วยบทพุทโธโดยมีสติควบคุมนั้นถูกต้องแล้ว จึงกรุณาทำ ต่อไปเรื่อยๆ การไม่เป็นอารมณ์ข้องแวะกับสิ่งต่างๆ ทำจิตวางเฉยต่ออารมณ์ภายนอก นั้นย่อมถูกต้อง ไม่รบกวนใจอยู่ไม่หยุดเพราะอารมณ์นั้น แต่การดูจิตอยู่เฉยๆ ในขั้น แรกที่จิตยังไม่ได้ฐานแห่งความสงบเป็นพื้นฐานนั้นไม่ค่อยดี เพราะจิตอาจเผลอไปอื่น ได้โดยเจ้าตัวไม่อาจทราบได้ จึงควรมีบทปริกรรมให้จิตทำอยู่เสมออันนี้แลดีกว่าการดูจิต

อยู่เฉยๆ ในขั้นนี้ เมื่อจิตสงบจนความรู้กับคำบริกรรมกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้ว ขณะนั้นจะปล่อยคำบริกรรมเสียก็ได้ เมื่อจิตเริ่มคิดปรุง จึงนำคำบริกรรมเข้ามาทำอีก อย่างนี้แนบเนียนดี

จะเป็นปัญหาใดก็ตาม ถ้าขัดต่อหลักสัจธรรม คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ปัญหา นั้นย่อมเป็นก้างเป็นกระดูกแทรกอาหารที่รับประทาน จงเลือกหรือคัดออกเสีย เช่นเขาเลือกหรือคัดแยกก้างกระดูกออกจากอาหารที่ควรแก่การรับประทาน อย่ากินทั้งก้าง ทั้งกระดูก เดี่ยวติดคอตาย จะดีก้าง กระดูกไม่ถูก ต้องตำหนิผู้รับประทานว่าโง่แสนโง่ ตนฆ่าตัวเองเพราะการรับประทาน ผู้ปฏิบัติธรรมนั้นๆ เพื่อความฉลาดทั้งมวล มิใช่เพื่อความโง่ จึงอย่าโง่ไปตามสิ่งที่จะพาให้ล่มจมฉิบหาย กรุณายึดเอาเนื้อแท้ ปลาแท้ เป็นอาหาร อย่ายัดก้างยัดกระดูกเป็นอาหารถ้าไม่อยากตายฉิบหายและขายโง่ให้คนอื่น หรือปราชญ์ขยะเขียง คือจงยึดพุทธพจน์ที่ตรัสแก่พระอานนท์ซึ่งทูลถามถึงเขตแดนแห่งมรรคผลนิพพานว่าจะสิ้นจะหมดไปเมื่อไร หลังจากพระองค์ปรินิพพานแล้ว โดยตรัสว่า อานนท์ จะมาถามแบบโง่ๆ ทำไม ก็ธรรมเราตถาคตแสดงไว้ด้วยสวากขาตธรรมที่ชอบแล้วทั้งสิ้น และสอนให้ผู้สดับจะยังตนให้ฉลาดทันกลมายาของกิเลสโดยถ่ายเดียว **“อานนท์ เมื่อผู้ปฏิบัติตามหลักสัจธรรมสมควรแก่ธรรมมีอยู่แล้ว พระอรหันต์ไม่สิ้นจากโลก อานนท์”** ธรรมเป็นอภิลิขธรรมตลอดอนันตกาล ไม่มีสิ่งใดจะมาลบล้างธรรมไม่ให้เกิดมรรคเกิดผลแก่ผู้ปฏิบัติได้อยู่ได้เลย ขณะนี้ก็มีทุกข์กับสมุทัยในหัวใจ ลัทธิเท่านั้น เป็นข้าศึกแก่ลัทธิเอง และมีมรรคกับนิโรธเท่านั้น เป็นเครื่องมือปราบปราม บุกเบิกทุกข์กับสมุทัยให้พินาศไป ไม่มีอะไรนอกจากนี้ ฉะนั้น จงสนใจกับมรรคทางดำเนิน มีสติ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร เป็นต้น ยิ่งกว่าการสนใจในก้างในกระดูกอันเป็นเพชฌฆาต (กิเลส) ที่ฆ่าสังหารสัตว์โลกมานานแสนนานเป็นไหนๆ ตัวนี้แลตัวจอมปลอมที่แต่งเพลงกล่อมสัตว์โลกว่า อีกเท่านั้นปี มรรคผลนิพพานหมด พระอรหันต์ไม่มีให้หลับสนิทอย่างจมมิดเรื่อยมา และจะเรื่อยไปถ้าไม่ตื่นตัวตามธรรมท่านสอน แต่คำว่าขอให้โลกนอนให้สบายๆ เติบ อีกเท่านั้นปี เท่านั้นปี กิเลสบนหัวใจโลกจะหมดเขตหมด สมัยจะตายเกลี้ยงไปเองโดยไม่ต้องทำการถอดถอน คำอย่างนี้กิเลสไม่เห็นบอกสอนไว้

เลย ทั้งนี้เพราะสัตว์โลกสั่งสมกันอยู่ทั่วหน้า ไม่สนใจแก้และถอดถอนมัน มันจึงสนุก ร้องเพลงกล่อมสัตว์โลกให้เคลิ้มหลับตลอดไป ไม่มีวันตื่น

จิตไม่มีสติปัญญา วิปัสสนาจะสามารถปราบกิเลสได้อย่างไร หาญพุดสมณะ- วิปัสสนาอย่างนั้นอย่างนี้ให้เขาหัวเราะ คนฉลาดยังไม่สูญจากโลก ผู้อ้างควรระลึกบ้าง

ต้องขออภัย พุดตามความโง่เขลาว่า ใครหรือสัตว์ตัวใดในแดนโลกธาตุจะมา หลอกว่าศาสนาว่างเท่านั้นปีๆ สมถวิปัสสนาไม่มี พระอรหันต์ไม่มี แม้จนหมดลมปาก และตายไปก็ไม่สนใจฟัง-เชื่อเลย เราถือ **พุทธ ธรรม สังฆ สรรณ คัจฉามิ** อย่างถึงใจ ต่างหาก มิได้ถือลมปากโมฆบุรุษสตรีว่า **สรรณ คัจฉามิ** และไม่ได้อีกกิเลสตัวมหากัฏฐ ต่อศาสนาว่า **สรรณ คัจฉามิ** นี้ จึงพร้อมจะต่อสู้กับกิเลสสารทุกประเภทเพื่อเหิดถอน ศาสนธรรมของจริงสุดส่วนไว้จนลมหายใจขาดดิน

กรุณาเลือกจะเอาอย่างไร เราเป็นลูกศิษย์ตถาคต แต่อย่างไรให้กิเลสหัวเราะ ก็พอ

ถาม ด้วยทางคณะเผยแผ่ธรรม จะเชิงเทรา ซึ่งมีนโยบายเผยแผ่ธรรมะให้ แก่ผู้สนใจในการปฏิบัติภาวนา หากไม่เป็นการรบกวนท่านอาจารย์เกินไป ทางคณะฯ ขอ โอวาทของท่านอาจารย์ในการปฏิบัติภาวนา จะสั้นเพียงบรรทัดสองบรรทัดหรือจะยาวสัก กี่สิบหน้าก็ได้สุดแต่ท่านอาจารย์จะได้เมตตา เพื่อพิมพ์หนังสือธรรมะแจกเป็นธรรมทาน

ตอบ เรายังคิดหาข้ออรรถข้อธรรมไม่ได้ พอระลึกได้บ้างไม่กี่แถวดังนี้

นักรบที่เรียนวิชาการรบได้พอควรแล้ว เข้าสู่แนวรบตามแผนการที่เรียนมา จะ เป็นผู้เข้าใจและชำนาญในยุทธวิธีได้ดีกว่าผู้เรียนวิชาการแต่ไม่ได้ออกสู่แนวรบเป็นไหนๆ

ผู้เรียนวิชาธรรมทางพุทธศาสนาได้พอควรแล้ว เข้าสู่แนวรบด้วยการเข่นฆ่า กิเลสชนิดต่างๆ ตามหลักวิชาที่เรียนมา จะเป็นผู้เข้าใจและชำนาญในยุทธวิธีระหว่าง กิเลสกับธรรมทำหั่นกันตามแ่งหนักเบาได้ดีกว่าผู้เรียนวิชาธรรมมาแต่มิได้ออกแนวรบ

คือการปฏิบัติเป็นไหนๆ ฉะนั้น ข้อยืนยันระหว่างกิเลสกับธรรมจึงขึ้นอยู่กับการปฏิบัติ เป็นสำคัญกว่าวิธีการอื่นใด ดังพระพุทธเจ้าแลสาวกทรงดำเนินเป็นตัวอย่างจนสะท้อน โลกธาตุมาแล้วไม่มีข้อกังขา ที่ยังสงสัยอยู่ในปัจจุบันนี้ก็คือพวกเราชาวพุทธจะรับมรดก อันล้ำค่าของพระองค์ไว้ด้วยวิธีการใดเป็นสำคัญ จะไม่แบกคัมภีร์เที่ยวได้กันจนหมด น้ำลายไปเปลา โดยกิเลสแผ้วถาวรเดียวไม่กะเทาะเปลือกบ้างเลย นอกจากมันหัวเราะเยาะ เย้ยเอาเท่านั้น ซึ่งน่าอัปยศเป็นอย่างมาก สำหรับผู้เขียน ถ้าพอมุดดินได้ก็มุดเพื่อแก้ภัย ไปนานแล้ว ไม่กล้าทนให้มันเห็นหน้าและหัวเราะเย้ยหยันอีกต่อไป

ถาม หลานได้รับจดหมาย หนังสือ และความเมตตาที่ส่งมาแล้วด้วยความ ขอบพระคุณอย่างยิ่ง หลานเลือกอ่านไปแล้วบางเรื่อง อนิจจา นั่นช่างตรงกับความคิด และการดำเนินชีวิตที่เป็นอยู่อย่างน่าอัศจรรย์ อ่านหนังสือเล่มนี้แล้วเหมือนส่องกระจก ดูตนเอง แล้วมีคนมานั่งสอนเพิ่มว่าในทางที่ดีควรจะทำอย่างไร บางเรื่องค่อนข้างยาก เพราะมีความละเอียดอ่อนที่สูงมากจริงๆ ไม่ทราบว่าจะมีบุญวาสนาถึงขั้นนั้นแค่ไหน หรือไม่ แต่อย่างไรก็ต้องพยายามแน่ เพราะยิ่งเหลียวมองชีวิตรอบๆ ตัว ยิ่งดูแล้วน่า สงสารเวทนา เพราะดูแต่ละคนล้วนเวียนว่ายอยู่ในสิ่งที่เบียดเบียนทางโลกทั้งนั้น และมองเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นสุขซึ่งอยู่ในโลกสมมุติอย่างที่หลวงตาได้สอนมา

เวลานี้หลานพิจารณาตนเองหยุดความโกรธ หยุดความรู้สึกต้องการความเข้าใจ และความรักจากคนรอบข้าง วางตนเองอยู่อย่างสงบ และให้อภัยกับคนรอบข้างมากขึ้น และรู้สึกที่ตนเองอยู่ได้ในทุกๆ ที่กับทุกๆ คน ที่แต่ก่อนเคยอยากหลบหนีไม่ยอม ลังค้มด้วย หลานได้กลับใจและมองเขาเหล่านั้นนำเวทนา นำให้ความเมตตาสงสาร ซึ่งเมื่อก่อนหลานจะมีทิฐิ มีความรู้สึกว่ามีความรู้สึกลักษณะนี้จะต้องเป็นผู้แพ้ และในตอน นั้นหลานก็เป็นผู้แพ้จริง คือพ่ายแพ้ความดั่งใจที่ตนเองไม่ไฝหาใส่ตน

หลวงตาคะ หลานดีใจมากที่มีผู้ดูแลและจัดยาให้หลวงตาแล้ว หลานลืมนึกว่า หลานยังมีตำรายาโบราณที่ได้มา หาได้ที่วัดหลวงตา ซึ่งหลานทำไว้ทาน ยานี้ง่าย ใช้... ทำผสมกันจะทำให้ไม่เป็นไข้ ขับถ่ายปัสสาวะดี รับประทานแล้วร่างกายจะแข็งแรง ถ้า

หลวงตาอยากลองฉัน เวลานี้หลานทำได้มากพอควรจะส่งมาถวายได้ทันที ขอให้หลวงตา
แจ้งหลานมานะคะ

ขอถวายพรว่าแม่จะมีอายุเท่าใดก็ตาม หลวงตาจะแข็งแรง ช่วยตนเองได้ ไม่ต้อง
รบกวนผู้ใด

ตอบ ธรรมะเป็นเหมือนน้ำดับไฟ และชะล้างสถานที่หรือสิ่งสกปรกให้สะอาดขึ้น
มาได้ ธรรมะจึงสามารถสร้างคนให้ดีได้ การสร้างคนให้ดีไม่มีอะไรเหนือธรรม มีศรัทธา
วิริยะ สติ ขันติ สมาธิ ปัญญา เป็นต้น ซึ่งเคยสร้างคนให้ดีและดีมาจนสะท้อนโลกธาตุ
มาแล้วไม่มีทางสงสัย ส่วนกิเลสมีรากะตัณหา โสภ โภธ หลง เป็นต้น ซึ่งเป็นปรปักษ์
กับธรรม เคยสร้างคนและสัตว์ให้เป็นคนชั่วสัตว์ชั่ว และชั่วจนหมดสารคุณมาแล้วเช่น
กันไม่มีทางสงสัย ฉะนั้น ผู้เกลียดชั่วกลัวบาปจำต้องพยายามละบาปและกิเลสประเภท
ต่างๆ จนสุดความสามารถขาดต้น แม้สิ้นชีพก็ไม่ยอมปล่อยธรรม อันเป็นวิสัยของ
นักปราชญ์ผู้ฉลาดเปลื้องตนเพื่อเอาตัวรอดเป็นยอดคน (คือยอดเราเอง)

ผู้มีธรรมในใจอยู่ง่าย กินง่าย นอนง่าย สิ่งเกี่ยวข้องใช้สอยต่างๆ กลายเป็นของ
ง่ายไปตามๆ กัน คบคนได้ทุกเพศทุกวัย ทุกชาติชั้นวรรณะ ทุกฐานะสูงต่ำ กระทั่งสัตว์
เดียรัจฉานไม่รังเกียจ เพราะเป็นเพื่อนทุกข์เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน ไม่มีใครวิเศษกว่า
กันบรรดาที่ตกอยู่ในแหล่งแห่งกรรมที่จำต้องสวดยด้วยกัน จึงให้อภัยกันได้ง่าย สนิท
กันได้เร็ว เพราะผู้มีธรรมย่อมมองผู้อื่นในแง่เหตุผลและเมตตาให้อภัยเสมอ ไม่ถือโทษ
โกรธเคืองกันง่ายๆ ตัวเองก็สงบเย็นเป็นสุข ไม่ก่อกรรมทำเข็ญแก่ตนด้วยความคิดในแง่
ร้ายต่อผู้อื่นที่เคยสำคัญว่าเป็นเกียรติและศักดิ์ศรีดีงาม ทั้งที่ความคิดและการแสดงออก
นั้นพาให้ตนต่ำทรามโดยทางธรรม

ยาที่หลานว่านั้น จะส่งไปทดลองดูก็ได้ แม้หลวงตามียาชนิดอื่นอยู่ก็ได้รังเกียจ
พอใจทดลองให้โดยทั่วกัน นอกจากจะไปแสดงธาตุและโรคในทางอื่น ก็อาจดใช้ไม่ว่ายา
ขนานใด

พรที่หลานให้ฉัน เป็นที่ต้องใจหลวงตามาก เพราะปกติก็ไม่อยากรบกวนท่าน ผู้ใดอยู่แล้ว ยิ่งพรหลานช่วยได้ดังที่วาก็ยิ่งจะสบายไปตั้งกับๆ กัลป์ โดยไม่รบกวนใคร ให้ลำบากตลอดไป “**เอละ หลวงตาพอใจ**”

ถาม หนูได้รับหนังสือ ๓ เล่ม คือ ๑...๒...๓... จากความเมตตาจากท่าน อาจารย์ หนูขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงสุดมา ณ ที่นี้ด้วยค่ะ พอได้รับหนังสือ หนู มีความปีติ ยินดี สุขใจอย่างมาก รีบอ่านทันที และจะให้พี่น้องๆ และเพื่อนอ่านด้วยค่ะ ทำไมเมื่อก่อนหนูไม่ได้สนใจเลยก็ไม่ทราบ คงจะเข้าทำนองว่าบุญยังไม่มีหรือยังไม่มาถึง ตัวกระมังคะ ในหนังสือมีของดีมีค่าแก่จิตใจ แก่การดำรงชีพเป็นมนุษย์อยู่มากที่สุด ดีกว่าได้เงินทองหลายร้อยเท่า เพราะของดีเหล่านี้ใช้ไม่หมดเลย หนูเข้าใจธรรมได้ดีกว่า แต่ก่อนมากค่ะ มีความใจเย็น เมตตา ให้อภัยแก่เพื่อนมนุษย์มากขึ้น ซึ่งพบว่าทำให้ ตัวเองเป็นสุข หลักธรรมและคติเตือนใจของท่านอาจารย์ที่ประมวลไว้ จะคงอยู่กับโลก ไปอีกนานเท่านั้น เพื่อประดับประดาชีวิตให้ดำเนินถูกทาง หนูได้แต่นึกภาวนาให้มีคน จัดรถไปกราบครูบาอาจารย์ทางอีสานและมาที่วัดป่าบ้านตาด เพื่อมากราบท่านอาจารย์ อีกเป็นครั้งที่ ๓-๔-๕-๑๐๐ หนูมากราบครั้งแรกเมื่อปีที่แล้ว...หนูรบกวนเวลาท่านมานานแล้ว ขอจบแค่นี้ก่อนค่ะ

ตอบ ได้ส่ง... มาให้คุณอ่านอีกเล่มหนึ่งพร้อมนี้ ซึ่งเป็นหนังสือที่เผ็ดร้อนอยู่ มากสำหรับคนทั่วๆ ไป แต่อ่อน (ไม่เผ็ดร้อนเลย) สำหรับพระวัดป่าบ้านตาดที่กิเลส หนาๆ ทั้งวัด (เทศน์สอนพระเผ็ดร้อนกว่าเล่มนี้มาก จึงถึงใจพระวัดป่าบ้านตาด)

ธรรมเป็นของเย็น ผู้มีธรรมจึงมีเมตตาให้อภัย กิเลสเป็นของร้อน จึงทำให้คนคับ แแคบเห็นแก่ตัว เอาวัดเอาเปรียบ เห็นแก่ได้ถ่ายเดียว คนมีธรรมจึงเท่ากับคนรับประทาน อาหารอันอร่อยเป็นสุข แล้วเกิดความสงสารคนอื่นอยากให้เขาได้รับประทานด้วย ดังนั้น ธรรมจึงเป็นเครื่องต้านทานความคับแคบ ความเห็นแก่ตัว ความเอาวัดเอาเปรียบ ความ เห็นแก่ได้ ความโหดร้ายต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ผู้มีธรรมในใจมากน้อย จึงแสดงออก เพื่อประโยชน์แก่เพื่อนร่วมโลกได้ดีได้มากตามกำลังธรรมที่มีในใจ ผู้มีธรรมเต็มใจแล้ว

คือผู้อิมตัว เมตตามหาคุณหลังไหลออกจากธรรมชาติความอิมตัวของผู้มีธรรม ตลอดกาล
สถานที่ บุคคลและสัตว์ทั่วไปไม่เลือกหน้า กรุณาอ่านและทบทวนจะเข้าใจโดยลำดับ

ถาม ดิฉันมีได้กราบนมัสการท่านอาจารย์เป็นเวลาหลายเดือน แต่ก็ได้ระลึกถึง
คุณของท่านอาจารย์อยู่ทุกครั้งที่ไหว้พระสวดมนต์และเจริญภาวนา และได้อธิษฐานขอ
เมตตาธรรมของท่านอาจารย์คุ้มภัยเกล้าและเป็นกำลังใจในการควบคุมสติ ดิฉันมีข้อ
ติดใจใคร่จะขอกราบเรียนท่านอาจารย์ดังนี้

๑. ขณะนี้ดิฉันไปช่วยให้ความรู้เรื่องการประพฤติปฏิบัติตัวอย่างไทยๆ (ตามที่
เคยรับการอบรมสั่งสอนจากบุพการี) ให้แก่นักศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาที่คุณหมอวย
เกตุสิงห์ ได้จัดตั้งขึ้น คุณหมอบอกขอให้ช่วยสอนวิชาภาษาไทย ทั้งในทางหลักวิชาและ
การประพฤติปฏิบัติตนอย่างคนไทยที่มีสัมมาคารวะ ใ้ว่าดิฉันจะมีความรู้มาก หรือมี
กิริยาวาจาดีเป็นพิเศษก็ได้ แต่เห็นว่าเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วยวิทยาทาน จึง
ได้รับทำให้ ขอกราบเรียนถามว่า เป็นการทำตัว ทำใจ ให้งุ่นวายไปหรือไม่ เพราะการ
สอนการอบรมก็ต้องเตรียม และการเดินทางก็ต้องใช้เวลา ทำให้การสวดมนต์ไหว้พระ
และปฏิบัติธรรมะน้อยลงด้วย และคุมจิตยากขึ้นด้วย

๒. การปกป้องพระพุทธศาสนาด้วยการชี้แจงคำพหุคดี ด้วยการเผยแพร่เอกสาร
ธรรมะกิติ เป็นเรื่อง “**วุ่นไม่เข้าเรื่อง**” หรือไม่? สหธรรมิกบางคนบอกว่า พระพุทธ-
ศาสนานั้นใจกว้าง ใครดีใครชมนกก็ให้วางเฉย ปฏิบัติธรรมะของเราไปดีกว่า แต่ดิฉันเห็น
ว่าเรื่องที่มีขึ้นแก่พระพุทธศาสนานั้น เป็นเรื่องการถูกเบียดเบียน การจ้วงจาบ หยาบ
เข้าต่อพระพุทธองค์ มิใช่เรื่องดีเรื่องชม จึงได้บอกกล่าวและชี้แจงแก่ญาติมิตรและผู้
คบหาสมาคมด้วย ซึ่งมีอยู่เป็นอันมากที่นับถือพระพุทธศาสนาโดยสืบทอดกันมาจนหลง
ศาสนาไป ไม่ทราบว่ที่ประพฤติปฏิบัติอยู่นั้นเป็นวิธีในศาสนาใด

จะนั้นที่ทำไปนั้น ดิฉัน “**วุ่นวาย**” ไปหรือไม่เจ้าคะ แต่ดิฉันก็ได้หมกมุ่นจนลืม
ปฏิบัติภาวนา เพียงแต่หย่อนไปและควบคุมจิตยาก อันเป็นเหตุจากทั้งข้อ ๑. และข้อ ๒.
รวมกัน

ที่กราบเรียนมานี้ แล้วแต่โอกาสและความสะดวกของท่านอาจารย์ที่จะโปรดแก้
ดิฉัน การระลึกถึงท่านอาจารย์ก็เป็นมงคลแก่ดิฉันอยู่แล้ว การได้รับเมตตาจากท่าน
อาจารย์ไม่ว่ากรณีใดๆ ก็ย่อมเป็นมงคลยิ่งๆ ขึ้นอีก สิ่งใดควรมิควรตามที่กล่าวเรียนมา
นี้ ขอประทานกรณากฎแก้ดิฉันด้วยเถิดเจ้าค่ะ

ตอบ ขอให้คุณจงภาวนาดีๆ ขึ้นโดยลำดับด้วยเถิด เครื่องก่อกวนภายในใจที่
ทำให้เกิดทุกข์จะนับวันน้อยลง ความสุขภายในใจจะนับวันมากขึ้นจากผลของการภาวนา
ดีโดยลำดับ

๑. คนไทยเรสมัยนี้มักเอาประเพณีต่างชาติมาใช้ จนอาจพูดได้ว่าอย่างออกหน้า
ออกตาโก้ๆ จนจะลืมประเพณีของชาวไทยชาวพุทธไปอยู่แล้ว การสอนให้รู้จักเรา รู้จัก
คนของเรา ชาติของเรา ศาสนาของเรา ประเพณีของไทยเรานั้น เป็นความถูกต้องเหมาะ
สมอย่างยิ่งแล้ว ถ้าพูดตามคนหัวโบราณครึๆ ล้าสมัยอย่างอาจารย์ จึงเห็นด้วยและ
อนุโมทนาด้วยอย่างจริงใจ เรื่องจิตตภาวนานั้น แม้ไม่ได้พูดกับใคร อบรมสั่งสอนใคร
ก็ชอบเถลไถลไปตามนิสัยของจิตอยู่โดยดี พาทำประโยชน์เสียบ้าง คิดว่าจะไม่พาให้
ล่มจม เพราะการช่วยผู้อื่นในทางที่ถูกที่ควร

๒. สมบัติในบ้านเราไม่ว่าขึ้นใด เราย่อมรักสงวน พ่อแม่ของเราเรารักสงวน โดย
ไม่คิดคำนึงว่าสมบัติและพ่อแม่ของเราจะดีหรือเลวประการใด ไม่ประสงค์ให้ใครมา
ตีเตียนทำลาย ยิ่งมาทำลายด้วยแล้ว เราก็ไม่คำนึงว่าเราโง่ เราทุกข์จน เราอภัพ
สติปัญญาวิสามน พอดีตอบ เราจะโต้ตอบ พอตีพอต่อย เราจะทำทันที พอฆ่า เราจะฆ่า
มันทันที โดยไม่คำนึงถึงเรื่องดังกล่าวมา ถ้าหลงตาบวเป็นฆราวาส มีคนมาด่าพ่อ
ล่อแม่และโจมตีทำลายศาสนาที่เรานับถือเห็ดทูนเหมือนพ่อแม่ หรือยิ่งกว่าพ่อแม่ เพราะ
ธรรมประเสริฐ แม้พ่อแม่ของเราก็ก่อนนับถือเห็ดทูน ใครเก่งให้เข้ามาตีเตียนหรือทำลาย
สมบัติอันล้ำค่าดังกล่าวมานี้ นายบัวตัวโง่ๆ จนๆ ตัวอภัพพวาสติปัญญา จะพึดมัน
ทันที ไม่มีคำว่า “รอ” ใครอยากเป็นศพหมดทั้งโคตรแซ่ของมัน กวักมือให้มันเข้ามา
คำว่า นายบัวกลัวแผ่นหินเตลิดเปิดเปิง จะไม่มีเป็นเด็ดขาด นอกจากมันจะหัวขาดกับ
ฝีมือของนายบัวถ่ายเดียวเท่านั้น

ทั้งหมดนี้ กรุณาคุณนำไปเทียบเคียงเอาเอง อย่าต้องให้หลวงตาบัวเทียบเคียงให้เลย เพียงได้ยินเท่านั้น เลือดขึ้นหน้าอยากฆ่าคนจะตายอยู่แล้ว ไม่หิวอะไรยิ่งกว่าหิวอยากฆ่าคน โมโหจริงๆ จึงรีบหยุดเขียน ไม่งั้นจะอดหาฆ่าคนไม่ได้

กรุณาให้...อ่านด้วย เพื่อเลือดจะได้ขึ้นหน้า หรือสวดคุณหลวงตาบัวเลือดขึ้นหน้า

หลวงตาเลือดขึ้นหน้า

ถาม พอดีเพื่อนของดิฉันมีโอกาสมาปฏิบัติธรรมผ่านมาทางนี้ เลยถือโอกาสนมัสการถามปัญหาท่านเพิ่มเติมอีกสักเล็กน้อยค่ะ ในหนังสือ **แว่นดวงใจ** ดิฉันกำลังอ่านยังไม่จบ มีแต่คำว่ากิเลส เครื่องหมักดอง เครื่องเคี้ยวหมอง นิเวศน์ห้าก็เป็นกิเลส ชันท์ห้าก็เป็นกิเลส อกุศลกรรมก็เป็นกิเลส ตัณหา อวิชชา อุปาทาน ก็เป็นกิเลส โลภะ โทสะ โมหะ ก็กิเลสอีก ภวตัณหา วิภวตัณหา ก็ใช่ ดิฉันอยากขอความกรุณาแยกกิเลสออก ให้เหมือนกับเราแยกอาหารออกเป็นหมู มีแป้ง ไขมัน โปรตีน ผัก ผลไม้ น้ำตาล จะได้กำจัดมันได้ถูกตัวค่ะ เหมือนเราจะยิงผู้ร้าย ถ้าเราไม่เห็นตัวมันว่าอยู่ที่ไหน เราจะยิงถูกได้อย่างไร จริงไหมคะ ที่กราบเรียนถามมาก็เพราะไม่ทราบจริงๆ ค่ะ

ตอบ ...นักแยกธาตุกิเลสแบบอัครรรยไม่เคยมี

ขอให้จับกิเลสชนิดต่างๆ แยกชั่งได้ตามประเภท ครุโทษและลหุโทษ ตัวละครงละครง อย่าให้มันมามั่วสุมกันได้ โดยจับนิเวศน์ห้าขังกรงหนึ่ง ชันท์ห้าขังกรงหนึ่ง อกุศลกรรมบทขังกรงหนึ่ง ตัณหาอวิชชาขังกรงหนึ่ง อุปาทานขังกรงหนึ่ง โลภะ โทสะ โมหะ ขังกรงหนึ่ง ภวตัณหาขังกรงหนึ่ง วิภวตัณหาขังกรงหนึ่ง แล้วแยกออก ยิงฆ่าเป็นตัวๆ จนเรียบวุธ มันจะได้ไม่หลบซ่อนเล่นลิเกละครชุดมุนวุ่นวายอยู่ในภายในใจเราได้อีกต่อไป เพราะถูกจับคัดออกเป็นฝูงๆ และยิงฆ่าทั้งเป็นตัวๆ จนตายเรียบแล้ว สุโขๆ ไม่มีอะไรมาทวนใจ

กิเลสอาจารย์ของคุณหนามาก ในหนังสือมี **แว่นดวงใจ** เป็นต้น ตลอดการพูดออกมาแต่ละคำแต่ละประโยค จึงมีแต่กิเลสเต็มตัว เต็มปาก เต็มหน้ากระดาศ ไม่มี อรรถธรรม มีสติธรรม ปัญญาธรรม เป็นต้น แฝงอยู่บ้างเลย อ่านหน้าไหนบรรทัดใดเจอ แต่กิเลสเป็นพวงๆ รวากับเสือโคร่งเสือดาวไล่กัดไล่ฉีกผู้อ่านแตกกระเจิงอย่างน่าสงสาร

ขรัวตาเลี้ยงกิเลสเป็นฝูงๆ ไว้กัดคน (ผู้อ่าน)

ถาม ผมขอกราบเรียนถามให้หายข้องใจสักหน่อย ท่านอาจารย์อย่าหาว่าผม ลบหลู่ดูหมิ่นแต่อย่างใดเลย คือผมได้ยินเขาวิจารณ์เรื่องพระอาจารย์มั่นหมดกิเลส แต่ทำไมยังฉันทมาก ดูตบหรืออยู่ ซึ่งความจริงมันก็คือสิ่งเสพติดชนิดหนึ่งมิใช่หรือ ผมมีความสงสัยเพียงเท่านี้แหละครับ จึงขอรบกวนท่านอาจารย์ช่วยตอบให้หายข้องใจด้วย จะเป็นพระกรุณาต่อผมเป็นอย่างสูง ถ้ามีอะไรล่วงเกินอาจารย์ ก็ต้องขออภัยเป็นอย่างสูง ขอให้อาจารย์จงมีความสุขและมีอายุยืนยาวต่อไปนานๆเถิดครับ

ตอบ พระ... ผู้มีเจตนาดีต่ออรรถธรรมและครูอาจารย์ กรุณาทราบภาษาของ พระป่าและกรุณาให้อภัยด้วย หากภาษาป่าหลงออกเดินทุ่งกว้างที่ผิดวิสัยป่า

ผมได้จัดส่งประวัติท่านพระอาจารย์มั่นมาให้ท่านหนึ่งเล่ม มีเรื่องท่านสูบบุหรี่ ฉันทมากอยู่ในนั้นด้วย กรุณาท่านวินิจฉัยเอาเอง ผมเองสติปัญญาที่บ่ ไม่อาจวินิจฉัย วิพากษ์วิจารณ์ท่านพระอาจารย์มั่นได้ ท่านผู้ใดมีความฉลาดแหลมคมก็วินิจฉัยวิพากษ์วิจารณ์ได้ตามภูมิความฉลาดของตน

การสูบบุหรี่ กินหมาก เป็นประเพณีของคนไทยเราทั่วทุกภาค มิได้ถือกันว่าเป็น ความเสียหายและเป็นความวิเศษวิโสในการสูบ การกินหมาก หรือไม่สูบไม่กินหมาก ที่เป็นความเสียหาย และเป็นความวิเศษวิโสเพราะกิจการชั่ว-ดีอื่นๆ จากบุหรี่และหมาก

ต่างหาก กิเลสตัวก่อการทำลายโลกให้เดือดร้อนและฉิบหายบ่นอยู่ทุกวันเวลานั้นคือ กิเลสชนิดใด มันเป็นตัวสับสนหรือ ตัวกินหมากนี้หรือ ทำไมจึงไม่ไปเกาะที่มั่นคงๆ ไปหา เกาะที่ไม่ค้นหาสมบัติพระแสงอะไร ความฉลาดคือการไม่สับสนหรือไม่กินหมากนั้นหรือ ความเลิกละคือการตำหนิคนกินหมากสับสนหรือนั้นหรือ คนเลิกละ พระเลิกละ คือ พระผู้ไม่สับสนหรือไม่กินหมากนั้นหรือ พระเลิกละคือพระเที่ยวโจมตีคนหรือพระที่สับสนหรือกินหมากนั้นหรือ ตัวชี้เรื่อนั่นๆ ติดดินอยู่ในหัวใจนั้น ทำไมไม่คิดสะอึกใจและ แก่ไขถอดถอน หรือกลัวไม่เห็นหมาขี้เรื้อนวิ่งว่อนก่อวณสังคมให้ไม่สงบหรือ ตัวตำหนิ ตัวเที่ยวโจมตีผู้สับสน-กิน ถ้าไม่ใช่กิเลสตัวแสบๆ จะเป็นเพชรนิลจินดามาจากไหน

การกล่าวทั้งนี้ ผมมิได้มีเจตนาว่าให้ท่านแต่อย่างใด แต่เรื่องทำนองนี้ที่มีมาหาผม มากต่อมาก เมื่อมีเรื่องที่ควรกล่าว ผมจึงขอพูดเสียบ้าง ตามแต่ท่านหยิบเอาเลือกเฟ้น เอาเพื่อสารประโยชน์แก่ตัวเอง

ผมเชื่อท่านอาจารย์มั่นร้อยเปอร์เซ็นต์ตามวิสัยโง่ของผม ว่าสิ่งใดเป็นกิเลสเป็น ความเสียหายน้อยหรือมาก ท่านอาจารย์มั่นจะไม่ทำ จึงทำให้ผมเชื่อแน่ว่าท่านอาจารย์ มั่นไม่เป็นพระขี้ยา เพราะการสับสนหรือฉันหมากไปตามธาตุชั้นธัญธัญ และเชื่อแน่ว่า การสับสน-ฉัน บุกหรือ-หมาก ไม่เป็นสักการณ์ มัคการณ์ คือกัณการมรรคผลนิพพานแต่ อย่างใด วันนี้ผมตั้งใจเขียนถึงท่าน ทั้งๆ ที่ผมไม่เคยตอบใครๆ ที่ถามมาในทำนองนี้ มากมาย โดยเห็นว่าท่านเป็นธรรมผู้หนึ่ง จึงได้เขียนมาเพียงเบาะๆ ไม่เต็มที

ถาม ถ้าท่านอาจารย์มีหนังสือประวัติของท่านอยู่ในขณะนี้ ขอได้โปรดเมตตา แจกเป็นธรรมทานให้หนูด้วย และขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์มา ณ ที่นี้ด้วยความ เคารพยิ่ง

ตอบ ประวัติของอาจารย์ไม่เคยมี เพราะไม่เคยเขียน เนื่องจากไม่มีความดีเด่น อะไรพอจะเขียนให้ประชาชนชาวพุทธได้อ่านพอให้เสียสยตา

พร้อม จ.ม. นี้ ได้สั่งพระให้จัดส่งหนังสือเท่าที่ยังพอมีในวัดมาให้คุณอ่านบ้าง
กรุณาอ่านประวัติครูอาจารย์ผู้ท่านดีท่านดีเด่น จะเป็นมงคลแก่จิตใจและสายตายิ่งกว่า
อ่านประวัติอาจารย์เป็นไหนๆ

อาจารย์บัวผู้เด่นในการกินการนอน

ถาม หลวงพ่อคะ หนูอยากพันธุกรรม หนูเคยนั่งสมาธิบ่อย กำหนดพุทโธ หนูนั่ง
นั่งมาก ก็ยิ่งหายใจขัดๆ และเจ็บหน้าอก ไม่ทราบเป็นเพราะเหตุใด เมื่อหนูเริ่มปฏิบัติ
ใหม่ๆ เวลานั้น หนูจะมีความรู้สึกตัวเบาเหมือนกับจะลอย และเหมือนกับจะไม่หายใจ
มันนิ่ง ไม่ปวดไม่เมื่อย แต่ตอนนี้ยิ่งหนูปฏิบัติมากและบ่อยขึ้นกว่าเดิม มันไม่เป็น
อย่างนั้นอีกเลยคะ หนูนั่งจะเป็นชั่วโมง มันก็เฉยๆ ตอนนี้หนูก็ยังเจ็บหน้าอกอยู่เลย ว่า
จะไปหาหมอวันพรุ่งนี้ เวลาหนูทำงาน หนูก็กำหนดคะ

ตอบ การภาวนาเบื้องต้น ผลปรากฏว่ากายเบาเหมือนตัวจะลอย ลมหายใจ
ละเอียด จิตสงบนิ่งสบาย นั่นเป็นความถูกต้อง แต่มาตอนหลังๆ ผลกลับตรงข้ามนั้น ไม่
ถูกเหมือนตอนแรก ควรตั้งสติให้รู้อยู่กับพุทโธๆ โดยเฉพาะในปัจจุบัน อย่าคาดหวังใน
อดีตดีและชั่วที่เคยเป็นและผ่านมาแล้ว ใจจะส่ายแต่ไปตามอารมณ์อดีต ไม่เป็นปัจจุบัน
จิต ปัจจุบันธรรม จะไม่ได้ผลดีดังที่เคยมีเคยเป็นมา จงปล่อยอารมณ์ดี-ชั่วของอดีตที่
เคยได้เคยเป็นเสียทั้งหมด แล้วตั้งจิตให้ระลึกอยู่กับพุทโธอย่างเดียวด้วยความมีสติ
จิตคุณจะสงบดังที่เคยเป็นไปตอนแรกเริ่มภาวนา ที่ขัดเจ็บหน้าอกนั้น น่าจะเป็นเพราะ
คุณเกร็งตัวและบังคับใจมากเกินไปหลักของการภาวนาไป กายจึงได้รับความกระเทือน
แบบนี้ กรุณาตั้งใจและตั้งสติธรรมดๆ เหมือนคนไม่เคยภาวนา ไม่เคยรู้เห็นอะไรมา
ก่อนเลย ให้ใจอยู่กับพุทโธด้วยความมีสติกำกับอยู่เท่านั้น คุณจะสบาย และสงบเย็น
ภายในใจ

การไปหาหมอ หมอก็จะอธิบายไปตามเรื่องของหมอ ซึ่งอาจทำให้เราไขว้เขวได้
ควรแก้ไขดัดแปลงตามที่อธิบายมานี้ จะเป็นความสะดวกในกาลต่อไป

ถาม หนูมีความรู้ที่บ่และโง่มาก หนูเริ่มปฏิบัติที่แรกพิจารณาไม่เป็น มันเจ็บก็มองความเจ็บมันตลอดเวลาได้หนึ่งปี ต่อมาจิตหนูลงวบลงไป หายไปเลย รู้สึก ๔ ทุ่มครึ่ง หนูเริ่มนั่ง ๒ ทุ่ม หนูอยากเรียนถาม ต่อมามีคนบอกเห็นโน้นเห็นนี่จะเป็นบ้า หนูกลัว หนูนั่งไม่เป็นสมาธิเลย อะไรตั้งตั้งโครมคราม หนูลุกทุกครั้งเลย บางทีสวดมนต์แล้ว นั่งไม่ได้ จิตกลัว ก็ไปนั่งในห้องนอน แต่ไม่หายวุ่นวายใจ จิตเหมือนปลากินเบ็ดวูบๆ วาบๆ อย่างไรชอบกล เดียวก็ลงตึกๆ ช้างๆ ฝา ทั้งที่เป็นตึก โครมครามอยู่ตลอดเป็นอย่างนี้มา ๕ เดือน หนูก็ถามตัวเอง กลัวทำไมผี นอนหลับทำไมไม่กลัวผีหรือ คินหนึ่งหนูฝันเห็นฤษีมาหาบอกว่า นั่งไม่สมศักดิ์ศรีที่มอภายถวายเป็นชีวิต จิตหนูตอบไป ก็หนูกลัว ต่อมาเมื่อไรไม่รู้หล่นดังตุ๊บ หนูลืมตาดู เห็นโอดเข้าไปในแจกันดังตุ๊บ จิตหนูวูบวบบอกไม่ถูก ตีสี่นั่งใหม่ หล่นดังตุ๊บข้างตัวเลย หนูเลยได้คิดว่าลูกทำไม ดูซิเขาจะทำอะไร เรามอบภายถวายเป็นชีวิตแล้วช่างมัน เป็นลูกพระพุทธเจ้า ไม่ต้องกลัว อะไรจะเกิดให้เกิดไป ถึงคราวแล้วเราไม่มีอะไร

หนูเริ่มปฏิบัติจริงจังให้มีสติระลึกอยู่ตลอดเวลา จิตก็ลงลึกวูบ เบากายอึดใจเริ่มนั่ง ๒ โมง กว่า ๓ โมงจะเลิก แต่พอถึงเวลาแล้วไม่อยากจะเลิก มันอึดกายอึดใจ หนูพิจารณาไม่เป็น อยากให้หลวงพ่อบรรณา หนูอยากถามว่า เวลาหนูว่า “สัพเพ สัตตา” บนหิ้งพระลั่นเบรียงๆ ขอให้หลวงพ่อบรรณาแนะนำ

ตอบ ที่ดูเวทนา (ความเจ็บ-ทุกข์) นั้น ถูกต้องแล้ว จงดุเวทนา จงแยกแยะกันดูที่ระหว่างทุกข์กับกายกับจิต จนเข้าใจว่าเป็นคนละอย่างๆ ไม่ใช่อันเดียวกัน เวลาจิตรวมสงบลง จิตไม่ส่งออก รู้สิ่งนั้นสิ่งนี้ นั่นดีกว่าจิตออก รู้สิ่งต่างๆ ให้จิตสงบอยู่กับที่นั้นแลถูก-ดี อย่าไปกลัวลมๆ แล้งๆ ปากคนมันสกปรกเชื่อไม่ได้ อย่าไปสนใจเชื่อและกลัว อย่ากลัว จิตไม่เคยตาย กลัวทำไม ผีออกจากลมปากคนต่างหาก จงเชื่อธรรม เชื่อพระ อย่าเชื่อคนปากสกปรกไม่เคยนั่งภาวนา เราภาวนาหาธรรม มิได้ภาวนาหาผี ไปยุ่งกับผีทำไม คนนั้นแลเป็นผีที่หลอกเก่งๆ นะ ผีไม่มาหลอกเราหรอก อย่ากลัวให้เสียเวลา จงพยายามทำจิตให้สงบเรื่อยๆ เวลาจิตออกจากความสงบ ก็พิจารณาทางปัญญาดู

ร่างกาย แยกร่างกายส่วนต่างๆ ออกดู จนถึงความแตกดับของร่างกายซึ่งเป็นส่วนผสมของธาตุสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ เท่านั้น ไม่มีสาระอะไรเลย

อะไรจะดังเปรี้ยงๆ อยู่ที่ไหน ก็อย่าไปสนใจฟัง-ดู จงดูจิตรักษาคิดให้สงบอย่างเดียว

ถาม ดิฉันต้องการความคิดเห็นจากพระคุณเจ้าว่าดิฉันควรจะทำอย่างไรดี คืออย่างนี้ ดิฉันได้ปรึกษากับคุณแม่ดิฉันว่าดิฉันอยากไปอินเดีย ไปชมและไปเคารพสถานที่สำคัญที่อินเดีย ดิฉันอยากรู้ว่าพระคุณเจ้าเคยไปมาหรือเปล่า? สถานที่ไปลำบากมากไหม? เพราะสังฆารดิฉันไม่เหมือนคนอื่นเขา น้ำหนักตัวก็มาก ขาก็ไม่ค่อยดี ไม่รู้ว่าจะมีปัญหาแก่ผู้อื่นหรือเปล่า ดิฉันได้ปรึกษากับคุณแม่ดิฉันแล้ว แต่กับสามีดิฉัน ดิฉันยังไม่ได้ปรึกษากับเขาเลย ดิฉันขอคำแนะนำจากพระคุณเจ้าก่อนอื่นว่าควรไปหรือไม่ดีอย่างไรแล้ว พระคุณเจ้าคงจะชี้แจงให้ดิฉันทราบด้วย ดิฉันหวังอย่างยิ่งว่า พระคุณเจ้าคงจะเมตตาสงสารดิฉันเหมือนเดิม อ้อ ยังมีอีกอย่างหนึ่งยังไม่ได้แจ้งให้พระคุณเจ้าทราบก็คืออย่างนี้ สามีดิฉันเป็นแขกอินเดีย สามีดิฉันทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ ส่วนตัวเขาเกิดที่บอมเบย์ หน้าที่การงานของเขาสำคัญมาก เขาคงไปกับดิฉันไม่ได้ ถ้าดิฉันไป ดิฉันต้องทำให้แม่และสามีดิฉันเป็นห่วงดิฉัน จะลำบากมากไหม? อย่างไรแล้วแต่พระคุณเจ้าโปรดแนะนำด้วย ดิฉันขาดพ่อ ก็เห็นมีแต่พระคุณเจ้าเท่านั้นเหมือนผู้ให้แสงสว่างและเมตตาธรรมแก่ดิฉัน ขอกราบขอบพระคุณ

ตอบ พระพุทธเจ้าอัครรรยอยู่ที่พระทัยคือใจ พระธรรมปรากฏเป็นความอัครรรยอยู่ที่ใจของพระพุทธเจ้า พระสงฆ์สาวกท่านเชื่อและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยด้วยกาย วาจา ใจ และได้บรรลุธรรมอันประเสริฐขึ้นที่ใจ ฉะนั้น คุณจงระลึกพระพุทธพระธรรม พระสงฆ์ ณ ภายในใจอยู่ทุกอิริยาบถเกิด จะเป็นผู้ได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าพระธรรม พระสงฆ์ โดยตรง ณ ทางใจ ทั้งไม่ลำบากตะเกียกตะกายไปไกลแสนไกลถึงเมืองอินเดียโน่นด้วยทั้งร่างกายไม่สมบูรณ์ หลวงพ่อไม่เคยไปอินเดีย แต่เข้าเฝ้าพระรัตนตรัยด้วยการบำเพ็ญธรรมโดยทางกาย วาจา ใจ อยู่ตลอดเวลาไม่เคยลดละเลย และภูมิใจในการเข้าเฝ้าท่านด้วยวิธีนี้ การเห็นท่านก็อยากเห็นภายในใจมากกว่าเห็นสถานที่

รูปแบบต่างๆ ที่มีอยู่ทั่วไปอันเป็นองค์แทนท่าน กรุณาเฝ้าท่านวิธีนี้ละ คุณจะไม่ลำบาก
กายใจ คนอื่นก็จะไม่ลำบากด้วยคุณไปด้วยกันหลายคน

ถาม ขอรบกวนขอพระคุณท่านอาจารย์ที่ได้เมตตาอธิบายข้อสงสัยมาให้ดิฉันได้
เข้าใจในเรื่องการทำภาวนา ขณะนี้ดิฉันเกิดปัญหาขึ้นกับตนอีกอย่างหนึ่ง เป็นผลจากการ
ปฏิบัติ ทำให้เกิดเป็นเรื่องเดือดร้อนใจอย่างยิ่ง พยายามจะหาทางปล่อยวาง ก็ยังทำไม่ได้

ในช่วงระยะ ๒-๓ สัปดาห์มานี้ ดิฉันเกิดรู้สึกตัวขึ้นมาว่า ดิฉันสามารถเดาใจ
หรืออ่านใจผู้ที่เข้ามาใกล้ชิดได้ ครั้งแรกที่รู้ตัวก็คือมีผู้ร่วมงานมาปรารภให้ฟังว่า รถที่
ขับมาไปเสียอยู่ระหว่างทาง ดิฉันก็ถามเขาไปว่า “อะไรเสีย” เขายังไม่ทันตอบ ดิฉันก็ได้
ยินคำตอบขึ้นในสมองของตนเองว่า “จวนจาย” อีกอึดใจต่อมาจึงได้ยินคำตอบจากปาก
เขาว่าจวนจายเช่นเดียวกัน ความรู้เช่นนี้ไม่น่าจะเป็นปัญหาอะไร แต่เนื่องจากในภาควิชา
ที่ดิฉันทำงานอยู่ มีผู้ต่อต้านการปฏิบัติสมาธิภาวนาอยู่หลายคน เมื่อเข้าใกล้เขา มัน
เกิดความรู้สึกร้อนรนทนไม่ได้เพราะรู้ว่าเขาคิดอย่างไรกับเรา จะตอบโต้ก็ไม่ได้เพราะ
เขาไม่ได้พูดอะไรออกมา ความรู้เช่นนี้ทำให้จิตใจร้อนรนเป็นอันมากเหมือนกับเป็นโรค
หวาดระแวง ซึ่งไม่เป็นผลดีแก่จิตที่ยังเริ่มปฏิบัติและไม่มั่นคงเช่นจิตของดิฉัน จะหนีให้
ห่างจากเขาก็ยาก เพราะต้องทำงานด้วยกัน จะไม่อย่ารู้ก็ไม่ได้ เพราะจิตมันรู้บังคับไม่
ได้ จึงต้องกราบขอความกรุณาจากท่านอาจารย์ช่วยแนะนำทางปฏิบัติให้ด้วยค่ะ

ท่านอาจารย์คงจะได้ทราบแล้วว่าในขณะที่ปฏิบัติสมาธิภาวนานั้น ดิฉันระลึกถึง
พระคุณของท่านอาจารย์อยู่เสมอ ขอให้ความเจ็บป่วยทางกายของท่านอาจารย์ทุเลา
เบาบางลง เพื่อเป็นที่พึงแก่ศิษย์ผู้ยังโง่เขลาเช่นดิฉันด้วย

ตอบ พ.ญ... แต่มีดมัวด้วยเมฆคือความสงสัยไม่หยุดหย่อน

จ.ม. อ่านแล้วเกือบ ๓ ชั่วโมง เพราะต้องแกะไปที่ละอักษรๆ บางตัวก็เดาเอา ช่าง
เหมือนเจ้าของเสียเหลือเกินลายมือเนะ นั้นถึงได้สงสัยอะไรๆ ไม่หยุดหย่อนจนจะตาม
แก้ไม่ทัน คนโง่อย่างอาจารย์นี่ละ เพียงความรู้พอจะเริ่มแตกทางอึ้งเท่านั้น ก็เริ่มสร้าง

ปัญหาจิตใจขึ้นมาใหญ่โตยิ่งกว่าภูเขาเสียแล้ว หากเกิดความรู้มากกว่านี้ จะมีท้องฟ้า มหาสมุทรที่ไหนไว้เก็บ จะไม่ล้นโลกไปละหรือ ทำอย่างไรโลกจะไม่ระเบิดกระเจิงไปหมด

จิตมันจะรู้ครอบคลุมแดนโลกธาตุก็เป็นจิตของเรา ความรู้ของเรา มันจะล้นฝั่งไปไหนพอจะบังคับหักห้ามไม่อยู่ ถึงกับปล่อยให้ความรู้ที่นั่นก่อไฟขึ้นมาเผาตัวเองจนจะทนไม่ได้ สติปัญญาเครื่องบังคับตัวรู้ๆ นั้นไม่มีหรือหายไปไหนหมด จึงไม่นำมาใช้บังคับจิตดวงนรกหมกไหม้นั้นเล่า รู้จิตคนอื่นยังรู้ได้ แต่ทำไมจึงจ่อสติปัญญาจิตดวงรู้จนกลายเป็นฟืนเป็นไฟของตัวไม่ได้ จะควรเรียกว่าเป็นนักปฏิบัติภาวนาได้อย่างไร นอกจากจะเรียกว่านักยุ่ง นักก่อไฟเผาตัวเท่านั้น

วันนี้เมตตาธรรม กลัwnักภาวนาอวกาศ เลยขยับตัวออกไม่ได้

ขรัวจนตรอก

ถาม ด้วยสิ่งใดที่ได้ล่วงเกินท่านด้วยกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ด้วยความไม่รู้ พลังเพลอสติ ด้วยกระผมเป็นพระภิกษุผู้น้อยและปฏิบัติ ขอฟีกัดปฏิบัติธรรมตามรอยท่านพระอาจารย์มาจนปัจจุบันเวลานี้ จะขอตั้งคำถามเลยที่เดียวคือ

๑. จากหนังสือ **ประวัติพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ** กล่าวถึงท่านอาจารย์มั่นเวลาเดินจงกรมแล้วหยุด **“รำพึงธรรม”** นั้น เป็นการใช้อริยาบถยืนในการทำ **“สมาธิภาวนา”** อย่างเดียวกันหรือไม่? (โปรดชี้แจง **“การรำพึงธรรม”** และการใช้อริยาบถยืนในการภาวนาด้วย)

๒. เวลาปฏิบัติเกิดนิมิตต่างๆ แล้วค่อยๆ หายไปตามสติปัญญาที่ไล่ตามกันมาตามลำดับนั้น ในที่สุดไม่เกิดนิมิตและไม่มีอะไรเกิดขึ้นเลย จะเป็นการตกวงค์ได้หรือไม่? และมีอุบายวิธีอย่างไรที่จะทำต่อไป (โปรดแนะนำมาบ้างเถิด) อย่างไรดี?

๓. การที่อดอาหารมีผลอย่างไร? จะไม่เหมือนการบำเพ็ญทุกกรกิริยาของ พระพุทธรองค์หรือ? และที่พระพุทธรองค์ทรงโปรดเทศนาธัมมจักกัปปวัตตนสูตรแก่ ปัญจวัคคีย์ ทรงไม่ให้กระทำทุกกรกิริยาเพราะไม่ใช่ทางพ้นทุกข์

๔. อะไรคือการเข้านิโรธสมาบัติ?

ขอกราบเรียนถามท่านอาจารย์เพียงแค่นี้ก่อน ถ้าท่านอาจารย์กรุณาตอบมา กระผมจึงลักรบจนต่อไป เพราะเคยไปที่วัดป่าบ้านตาดอยู่ได้ ๙ วัน ถูกทั้งกิดทั้ง ขวาง ทั้งกันไม่ให้เข้าพบก็จนใจ จึงมาปักหลักเฝ้านอกวัด ส่งสารเข้าหาแทน เพื่อความ อนุเคราะห์ที่จะเมตตากรุณากระผมผู้น้อยในการปฏิบัติธรรมบ้างไม่มากก็น้อย ด้วยเห็นว่าบวชเข้ามาด้วยเวลาน้อย ส่วนคุณครูบาอาจารย์ที่คงเหลืออยู่นับวันจะละชั้นกันไปกัน หมด จึงเสียเวลาไม่ได้ เมื่อมีโอกาสเช่นพระพาหิยะหรือพระสุภัททะ (สาวกองค์สุดท้าย ของพระพุทธรองค์) นอกจากนี้ตัวของผมก็ไม่ควรประมาท เพราะความตายอาจเกิดขึ้นใน กาลใดก็ได้ เมื่อลมหายใจเข้าบ่อออกมา หรือหายใจออกบ่เข้าอีก จึงขอจดหมายมารบจน เวลาอันมีค่ายิ่งยวดของท่านอาจารย์มา ณ ที่นี้ สิ่งใดที่ไม่เหมาะสมที่ผู้น้อยพึงปฏิบัติแก่ ผู้อาวุโส ขอโปรดให้อภัย อโหสิกรรมทั้งกาย วาจา มโน ด้วยเถิด

ตอบ หลวงพ่อธรรมงามทราบเท่าที่จำเป็น ใจจะงาม

๑. ไม่จำเป็นต้องตอบ

๒. จิตที่ไม่มีนิमितหลอกเพราะไล่ทัน ย่อมเป็นจิตสบายในขั้นนี้ ส่วนจะตกมวังค์ หรือป็นมวังค์นั้น อย่าตะครุบเงาเหาหมัดให้เสียเวลาไป จงนำจิตออกพิจารณาชั้นหรือ สิ่งต่างๆ โดยทางปัญญา ด้วย **อนิจจัง** บ้าง ด้วย **อสุภ** บ้าง ด้วย **ทุกข** **อนัตตา** บ้าง ตาม แต่ถนัด รูปรกายเป็นสำคัญในการพิจารณาให้รู้เท่าทัน ปัญญาหุงต้มแกงกินแทนอาหาร ไม่ได้ นอกจากนำออกพิจารณาเพื่อความฉลาดรู้เท่าทันกิเลสทั้งหลายถ่ายเดียว

๓. ผู้ไม่เคยอดอาหาร ไม่เคยภาวนาในเวลาอดอาหาร ก็ไม่อาจรู้ผลของการ ภาวนาด้วยวิธีอดอาหาร อาจรู้แต่อิมหมีพีหมา ก่อนแล้วนิน กินแล้วนอน เป็นสุขดี

เท่านั้น การอดอาหารของพระพุทธเจ้าไม่มีภาวนา แต่การอดเพื่อภาวนาจะมีผลอย่างไรบ้าง ถ้ามีแต่ถามคนอื่น ตัวเองไม่สนใจทำดูบ้าง คำถามก็ไม่พ้นจะเข้าเนื้อตัวเอง

๔. นอนหลับเหมือนคนตาย นั่นคือนิโรธสมบัติของคนมีกิเลสเรา ถ้าไม่ตื่นก็ตาย ผู้ปฏิบัติรู้กิเลส ละกิเลสด้วยสติปัญญา เข้า-ออกสมาธิสมาบัติอย่างคล่องตัว ไม่สะทกสะท้านอาภายาด้วยธรรม ผู้เช่นนั้นท่านไม่ถามหานิโรธสมบัติ พวกที่ถามหานิโรธสมบัติก็คือพวกหัวจมหมอนดังพวกเรานี้แล

ท่านจะถามไปอีกหรือไม่ถามไปอีก ผมไม่ถือเป็นเรื่องจำเป็น การถูกกีดขวางกั้นทางไม่ให้เข้าพบผมด้วยเหตุผลกลไकोะไร ท่านไม่เห็นบอกไป บอกแต่ว่าถูกกีดขวางกั้นทางเพียงเท่านั้น ไม่มีเหตุผล ไม่สมบูรณ์ ที่ผู้ฟังผู้อ่านจะวินิจฉัยให้เป็นไปตามเหตุผลได้ว่าผิดถูกประการใด

การหักห้ามการผ่อนปรนยอมเป็นไปตามเหตุการณ์ พระในวัดผมก็ดูมีเหตุผลพอประมาณ ไม่น่าจะห้ามจะกีดกันแบบไม่เข้าเรื่องดังที่ท่านว่าไป ส่วนมากผมเองก็ยุ่งกับพระเถรประชาชนอยู่เสมอ สุขภาพก็ไม่อำนวย จึงสะดวกบ้างขัดข้องบ้างสำหรับผู้ไปเกี่ยวข้อง ไม่สนใจทุกรายไป การให้อภัยนั้น ผมให้เสมอ นี่ก็เขียนมาด้วยความเป็นกันเอง สงสารนั้นแล

ถาม เนื่องด้วยกระผมเกิดมีปัญหาทางปฏิบัติธรรม ใครจะขอคำแนะนำศึกษาจากท่านพระอาจารย์โดยตรง แต่เนื่องด้วยอยู่ในระหว่างพรรษา จึงไม่สามารถไปกราบขอคำแนะนำจากท่านถึงที่วัดป่าบ้านตาด หวังว่าคงให้ความกรุณาแก่ศิษย์ผู้น้อยผู้นี้บ้างในโอกาสนี้ เพื่อไม่ให้มีความมัวเมาในกาลเวลา จนเกิดความประมาทที่จะรอจนกว่าออกพรรษา เพราะใครจะทราบได้ว่าความตายซึ่งมัจจุราชมีเสนาใหญ่ จะไม่มีมาในวันพรุ่งนี้ เพื่อความไม่ประมาท ขอเข้าเรื่องที่สงสัยกันเลยทีเดียวทีเดียวดังนี้

ปรกติกะผมชุดคงค์ไปเรื่อยๆ ปีนี้ชาวบ้านหมู่บ้าน... ได้ถวายเป็นดอกไม้ธูปเทียนนิมิตจำพรรษาที่จังหวัด... ได้ปฏิบัติภาวนาแน่นหนักทางเดินจงกรมมากกว่านั่งขัดสมาธิ

แต่ทำติดต่อมาทุกวันไม่เคยขาด นอกจากวันที่ฝนตกหนัก ก็ใช้วิธีนั่งแทน คราวนี้เมื่อวันที่ ๑-๘ สิงหาคม ศกนี้ เกิดอากาศเปลี่ยนแปลง ประกอบกับไม่ได้ดูแลร่างกายให้อบอุ่นดีเท่าที่ควร ทำให้เกิดความป่วยไข้ขึ้น โดยมีอาการตัวร้อนเป็นไข้มีอุณหภูมิสูงผิดปกติ และเกิดอาการเย็นท้อง ถ่ายมาก ถ่ายบ่อยชนิดท้องร่วง ประกอบกับไม่มียารักษาการไปหาหมอที่โรงพยาบาลก็ห่างไกลจากวัดมาก การเดินทางก็ลำบาก จึงลองหันมาใช้วิธี “**ธรรมโอสถ**” กำหนดเอาความป่วยนั้น ไม่ว่าจะเป็นอย่างไรรักก็ตามมาไว้ที่ใจ หรือเอาใจไปไว้ที่ความเจ็บป่วยนั้น แล้วกระผมเดินจงกรมพิจารณา ในขณะที่ไม่มีทางออก หรือกล่าวง่ายๆ ว่าจนตรอกจนมุม เกิดมีอะไรบางอย่างเกิดขึ้นในขณะที่เดินจงกรม กล่าวคือได้ความคิดพิจารณาความป่วยไข้ของตัวเองโดยพิจารณาเป็นธาตุในร่างกาย เริ่มจาก ผม (เกสา) ขน (โลมา) เล็บ (นขา) ฟัน (ทันตา) และ หนัง (ตโจ) เนื้อ เอ็น กระดูก ฯลฯ ทีละชิ้นๆ จนถึงเยื่อในสมองศีรษะ ว่าส่วนใดของร่างกายมีอาการลักษณะผิดปกติจนเกิดเป็นไข้ ช่วงขณะจิตเดียวรู้สึกอย่างกะว่าเกิดความรู้ (วิชชา) ชับไล่กวาด “**อวิชชา**” (ความไม่รู้, โง่เขลา) ไปทุกส่วนของร่างกายทุกชิ้นส่วน ตลอดจนธาตุน้ำ ธาตุลม และธาตุไฟ ตลอดอาการ ๓๒ ของร่างกาย ได้ความว่า ธาตุ ๔ ชั้น ๕ อายุตนะ ๑๒ นั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอยู่ที่ร่างกายของตนนี้ แล้วหยั่งลึกลงไปว่า เหตุที่ความป่วยไข้มันกำเริบเลิกลา เพราะจิตไปยึดมั่นถือมั่นทุกชิ้นส่วนทุกขุมชนแทรกอยู่ทุกส่วนของร่างกายนี้ พอรู้เข้าไปโดยใจสัมผัส ทำให้ดูเหมือนกายกับจิตแยกออกจากกัน กายมีไข้ตัวร้อนก็เรื่องของกายของธาตุชั้น ใจไม่ยอมรับรู้ เกิดมีกำลังพละขึ้นมา รู้ว่ากายมันโดยธรรมชาติ เมื่อเกิดมีการประชุมธาตุเข้ากันแล้ว มันก็เปลี่ยนแปลงขาลงและเกิดเจ็บไข้จนสลายตายไปเป็นปกติของมัน เพราะความไปยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นตน ของตน จนเกิด “**อุปาทาน**” ขึ้นต่างหาก ที่รู้สึกสนิทแนบเป็นอันเดียวกับใจ ทำให้คร่ำครวญหาหาหมอ แต่คิดเลยเถิดถึงว่า ธาตุชั้น ๓ มันต้องมีลักษณะหนึ่งไม่ผัน **อนิจจัง ทุกขัง อนตตา** แต่ทำไมจึงไม่เกิดอาการให้รับรู้ได้ในขณะนั้น นอกจากความเข้าใจที่เข้าไปแยกธาตุชั้น ๓ กับใจออกจากกัน และทำให้รู้สึกว่าลมหายใจการภาวนาละเอียดลงกว่าเดิม และได้เข้าใจในแนวทางของการเข้านิโรธสมบัติ และยังมีธรรมอื่นๆ ดุ้มันมากมายกว้างขวางกว่าตำราพระไตรปิฎกใดๆ แก่ความสงสัยที่ธรรมโอสถรักษาโรคได้จริงโดยสิ้นเชิง ใน

ที่สุดไม่ต้องทานยาใช้ตัวร้อน ลดอุณหภูมิได้ของร่างกายไปเองจนปรกติ โรคท้องร่วง
ท้องเดิน ต่อมาถ่ายไปถ่ายมาก็เริ่มเป็นปกติได้ จึงขอถามว่า

๑. การพิจารณาร่างกายเป็นส่วนๆ ของธาตุดังที่กล่าวนั้น เรียกว่าเป็นการรักษา
“ธรรมโอสธ” ใช่หรือไม่ แบบเดียวกับกายานุปัสสนาสติปัฏฐานใช่ไหม

๒. เมื่อใช้วิธี “ธรรมโอสธ” ได้ครั้งหนึ่งแล้วโดยบังเอิญ จะใช้ในครั้งต่อๆ ไปได้
อีกหรือไม่ มีผลเหมือนเดิมหรือต้องหาอุบายอย่างอื่นมาแทน

๓. ทำไม “อวิชา” ขณะนั้นถูกขับไล่ไป แต่ไม่พบ “ความว่าง” เพราะอะไร หรือ
แสดงว่า “อวิชา” ยังไม่หมด ที่บรรเทาเป็นเพียงส่วนเดียวเท่านั้น

๔. การทำความเพียรที่เห็นว่าควรทำเสมอๆ นั้น ประมาณกะได้อย่างไรจึงตรงกับ
มัชฌิมาปฏิปทา

๕. จิตอยู่ในอาการลักษณะใดลักษณะ **อนิจจัง ทุกขัง อนตตา** เช่นเดียวกับรูปหรือ
ไม่ เพราะจิตมีลักษณะเป็นนามธรรม

๖. ขอบุยายเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อสู้กับกามราคะที่มุ่งหมายสตรีเพศ โดยเฉพาะ
กระผมเมื่อเป็นฆราวาสนั้น เรื่องกามโลภียชกโชคนมาก จนยากที่จะละให้ขาดออกจาก
จิตใจ บางเวลาเพลอ มันแสดงออกทางใจจนส่งผลทางร่างกาย จนต้องพยายามกดข่มไว้
แสดงว่าทางจิตใจยังไม่สามารถละถอนได้ แม้คิดทดลองเอาว่าอดอาหาร ๗ วัน จะเอา
อยู่ ก็ไม่อยู่ ยังขุนมัวทำลายจิตใจถึงกายเสมอๆ (โปรดแนะนำอุบายอย่างละเอียดเพื่อ
เป็นแนวทางในการปฏิบัติ)

๗. การทรงฌานนั้น ถ้าทำไปเรื่อยๆ โดยไม่ทราบขั้นตอนว่า ปฐมฌาน ทุติยฌาน
ตติยฌาน และจตุตถฌานนั้น จะมีผลประโยชน์ในการสร้างอภิญญา ๖ ได้หรือไม่ หรือ
ทำไว้เพียงพักผ่อนในการทำวิปัสสนาญาณเท่านั้น

๘. บางคราวเกิดอารมณ์เห็นทุกอย่างในโลกรอบๆ ตัวไม่มีอะไรแตกต่างกันเลย มีแต่ไม่เที่ยง แม้คงทน ทนอยู่ไม่ได้ตลอดเวลา สลายเปลี่ยนแปลงไปเสมอๆ ไม่มีผู้หญิง ผู้ชาย ต้นไม้ ใบหญ้า สิ่งสารพัด แม้ตัวเองก็เป็นเหมือนๆ กันหมด อย่างกะโลกนี้ เรียบราบเป็นชนิดเดียวกันหมด น่าเบื่อหน่าย ยิ่งที่สุด อันลักษณะนี้เป็นอะไรครับท่าน

ขอรบกวนเวลาอันทรงค่าของท่านอาจารย์เพียงแค่นี้ และหวังพึ่งในบารมีธรรม ช่วยแนะนำแนวทางสู่ทางพ้นทุกข์แก่ผู้ด้อยปัญญาด้วยเถิด

ขอกราบขอบพระคุณในเมตตาธรรมที่ได้อุตส่าห์แนะนำทางปฏิบัติโดยตรงเสมอมา

ขอความดำรงทนอยู่ของปัญจขันธ์ธาตุของท่านอาจารย์จงคงอยู่ เพื่อชี้แนะแนวทางปฏิบัติธรรมสืบกาลต่อไปเถิด

ตอบ การเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา พิจารณากรรมฐานห้าเป็นต้น เป็นงานจำเป็นของพระผู้จะตามเสด็จพระพุทธเจ้าให้ทันในปัจจุบันจิตปัจจุบันธรรมในวงความเพียรไม่ลดละห้อยย ที่ทำความเพียรด้วยการเดินจงกรมเป็นต้นนั้นชอบแล้ว คนเรา พระเราไม่เฝ้าอยู่ตลอดเวลา เมื่อถึงคราวจนตรอก ย่อมบังคับสติปัญญามาช่วยเอาตัวรอดได้ ที่หลวงพ่อดีพิจารณากาย ใจ ในเวลาท่องเดินนั้น เหมาะสมกับเหตุการณ์แล้ว ก็ได้ผลเป็นลักขิพยานพอเป็นที่แน่ใจในความเพียรของตนบ้างแล้วนี้ จงห่มลงไป เกิดทุกข์ทางกายทางใจ จงห่มความเพียรห่มสติปัญญาลงให้หนัก เพื่อจะได้ถึงกันกับความทุกข์ กับโรคนั้นๆ นั้นเรียกมัชฌิมา คือเหมาะสมกัน จะตอบย่อๆ เป็นข้อๆ ดังนี้

๑. ไข้, ไข้ เป็นแบบเดียวกับสติปัญฐานสี่

๒. ไข้ได้อีก, ไข้ได้เรื่อยไป แต่อุบายสติปัญญาย่อมมียกย้ายเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์ เพื่อให้ทันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไรๆ ในขณะนั้น

๓. อวิชชายังไม่ไป ไปแต่ลูกหลานเหลนของอวิชชา จึงยังไม่พบความว่าง อันความว่างนั้น เพียงจิตปล่อยวางรูปกายตัวเองโดยเด็ดขาดแล้ว จิตย่อมว่างจากรูปกายเมื่อปล่อยเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แล้ว จิตย่อมว่างโล่งไปหมด และเมื่อจิตขับอวิชชาออกจากใจโดยสิ้นเชิงแล้ว จิตว่างเต็มภูมิจิตภูมิธรรม จะว่างหรือไม่ว่างก็ตาม จิตติดขัดอยู่ตรงไหน จงใช้สติปัญญาพิจารณาฟาดฟันกันลงไปตรงจุดนั้น ความว่างไม่หา ก็ปรากฏขึ้นเองทุกๆ ชั้นของความว่าง

๔. กิเลสโผนมา ธรรมะคือสติปัญญา ความเพียรโผนไปไม่ยอมแรง กิเลสอ่อนข้อลง สติปัญญาพิจารณาให้ละเอียดลงไปตามชั้นของกิเลส นี่เรียกว่าพอๆ กัน และเรียกว่ามัชฌิมา คือความเหมาะสมกันกับการปราบกิเลส

๕. จิตที่ยังมีกิเลสแม้ละเอียดขนาดไหน ก็ยังเป็นไตรลักษณ์ได้อยู่แน่แล เพราะกิเลสชนิดต่างๆ พาให้เป็นไตรลักษณ์ จิตเป็นนามธรรม กิเลสก็เป็นนามธรรม มันจึงเข้ากับจิตได้สนิท กิเลสสิ้นซากไปเมื่อไร จิตก็ปราศจากไตรลักษณ์เมื่อนั้น

๖. การพิจารณาอสุภะ ปฏิภูล ในกายเขากายเราได้ละเอียดเท่าไร ย่อมเป็นยาปราบกามราคะได้เท่านั้น เพราะเป็นธรรมคู่ปรับกัน เรื่องกามราคะติดง่ายไม่อึดพอ แต่แก้ยาก ต้องใช้อสุภะให้มากๆ ทั้งพิจารณาทั้งกายเขา-กายเราเทียบเคียงกันให้ได้สัดส่วน ใจย่อมคลายไปๆ จนสิ้นซากกามราคะภายในใจ การอดอาหารก็เพื่อช่วยการพิจารณาอสุภกรรมฐานให้คล่องตัวกว่าการไม่อด วิธีนี้ได้ผล ผมเคยอดมามากต่อมากจนท้องเสีย แต่กามไม่หมดไปเพราะการอดอาหาร นี่เป็นเพียงช่วยให้สติปัญญาพิจารณาง่ายขึ้นและคล่องตัวเท่านั้น กามหมดไปเพราะสติปัญญาฟาดฟันกันต่างหาก จงจำไว้ให้ถึงใจ

๗. อันฉันทๆ แชนๆ นั้น จะไม่ส่งเสริมให้พระเป็นบ้าตื่นเหงาหรือ เพราะได้สอนต้นตอของเงามามากแล้ว จึงไม่สอนให้ตะครุบเงาแบบบ้าๆ บอๆ

๘. การเบื่อหน่าย เกิดความคลายความยินดีในสิ่งเหล่านั้น นั่นถูกต้องตาม

หลักธรรม เบื่อหน่ายแบบผิว-เมื่อยเบื่อหน่ายกัน แต่แล้วก็โดดไปหาเมียใหม่ผิวใหม่
นั้นมันเบื่อหน่ายแบบหมาเบื่อหมา ไม่ใช่เบื่อแบบพระที่เบื่อด้วยสติปัญญาตามทางศาสนา

จงพิจารณากายอสุภะให้มากๆ ว่าจะจะเบาลงอย่างเห็นได้ชัดเจนจนขาดไปใน
ที่สุด

หนังสือที่ผมแต่งหลายเล่ม ท่านไม่ได้อ่านบ้างหรือ เช่น **ปฏิบัติทา ศาสนาอยู่-
ที่ไหน ขุดเตรียมพร้อม แวนดวงใจ** ซึ่งอธิบายกรรมฐานแทบทั้งนั้น

ถาม ด้วยสำนึกในเมตตาธรรมอันสูงสุดของหลวงพ่ที่มีต่อลูก และด้วยจิต
ที่ไต่ตรองแล้วหลายครั้งหลายคราว จึงตัดสินใจเขียนจดหมายมาถึงหลวงพ่อ กราบ
นมัสการหลวงพ่อ หากลูกได้ทำสิ่งใดซึ่งเป็นการไม่บังควรในครั้งนี้ ขอหลวงพ่อได้โปรด
อภัยแก่ลูกด้วยเถิด

ลูกเคยมีจดหมายกราบเรียนขอหนังสือธรรมะจากหลวงพ่อ เมื่อเดือนมีนาคม
๒๕๒๖ ที่ผ่านมานี้ครั้งหนึ่ง ได้อ่านหนังสือธรรมของหลวงพ่อแล้วเกิดศรัทธาอย่างแรง
กล้าจนตั้งมั่น ขอให้ได้พบได้เห็นและได้ฟังธรรมจากหลวงพ่อให้ได้ และลูกก็ได้สม
ความตั้งใจแล้วทุกประการ ได้ไปกราบหลวงพ่อในปีนี้ ๔ ครั้ง ไปกับคณะปฏิบัติธรรม
วัด... ซึ่งลูกได้ปฏิบัติธรรม ณ วัดนี้ในวันพระในตลอดพรรษา ลูกได้รับศีลอุโบสถ และ
โดยปกติลูกจะรับศีลอุโบสถในวันโกนและวันพระจนตลอดชีวิต โดยใช้กำหนดจิตต่อ
หน้าองค์พระที่บ้านเอาเอง ไม่ทราบว่าจะถูกต้องหรือไม่ เพียงแต่เข้าใจเอาเอง เพราะจิต
บอกว่าสำคัญที่จิตอย่างนั้น

ความที่ลูกรักเคารพหลวงพ่อประดุจบิดาผู้ให้แสงสว่างในธรรม พบหลวงพ่อ
ครั้งใด ไม่กล้าเอ่ยวาจา ได้แต่ใช้จิตถึงหลวงพ่อ ให้จิตพูดแทนคำพูดทุกครั้ง ลูกอยาก
ได้เทศธรรมะที่หลวงพ่อเทศน์ ก็ได้สมตามความปรารถนา ฟังธรรมจากใครไม่ซึ่งใจและ
ถึงแก่นใจเหมือนฟังคำสอนของหลวงพ่อเลย เพราะถูกกับจริตของลูกมาก เพราะจิตได้
พิจารณาตามไปโดยตลอด ฟังซ้ำๆ กันไม่รู้จักเบื่อ จนกว่าจิตจะซึ่งในธรรมอย่างพอใจ

ติดตรงไหนจะฟังข้าอยู่ตรงนั้นจนเข้าใจ โดยอุปนิสัยลูกได้สนใจการปฏิบัติมาตั้งแต่เด็ก แต่ล้มลุกคลุกคลาน ตั้งไม่ติดเสียที แต่ก็ไม่ทอดทิ้ง ได้หลวงพ่อกำลังใจเวลาปฏิบัติ ลูกได้อารานองค์พระบรมศาสดา พระธรรม พระสงฆ์ เป็นประธาน ครูบาอาจารย์ หลวงปู่มั่น หลวงปู่ทุกองค์ และได้อารานองค์หลวงพ่อกับครูบาอาจารย์ ปัจจุบันขอให้ได้รู้แจ้งในสังขาร

ลูกได้มีครอบครัวแล้ว มีบุตรชาย ๒ คน แต่เหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตของการครองเรือนทำให้ลูกมองเห็นทุกข์ เป็น **อนิจจัง ทุกขัง** ขณะนั้นเหมือนกองไฟเข้าไปสุ่มอยู่ในอก อยู่ตรงไหนก็ร้อนรุ่ม ด้วยความที่เห็นว่าเป็นเราของเรา เพราะไฟนั้นเข้ามาเผาถึงในบ้าน หมดหนทาง ก็หันเข้าห่องพระ เพราะดับที่ไหนก็ไม่ได้ หันเข้ามาภาวนาจนจิตสงบเย็น จิตกลับมาเองตอบเองได้เข้าใจตัวทุกข์ว่า มันเกิดที่ไหนและต้องแก้ที่ไหน หลวงพ่อกะ พอจิตรู้เท่านั้น ไฟที่มันมีอยู่เหมือนถูกดับด้วยน้ำอมฤต บรรยายไม่ถูกเลยว่ามันเยือกเย็น เบากายเบาใจ เหมือนความหนักทั้งหลายหมดไป จิตดูเหมือนว่างเบาและใส พอถึงตรงนี้แล้วเหมือนไม่ต้องบังคับหรือทรมานเลย มันหยุดเอง ได้ฟังธรรมะของหลวงพ่อบรมจิตตามไปด้วยรู้สึกไปได้คล่องแคล่วหมดที่สงสัย หลวงพ่อกะเหมือนชี้ทางเดินให้ลูกไม่ให้เดินในทางผิด แล้วจึงรู้ว่าสิ่งที่ตั้งหน้าคั่นคว้านั้นคือจิตของเราเอง เหมือนแก้ไปที่ละเปลาะ หลวงพ่อกะ ทำไมจิตมันตามรู้แม้กระทั่งลืมตาอยู่หรือกำลังทำงาน ทั้งที่เมื่อแต่ก่อนมันไม่รู้เอาเสียเลย สติคอยเตือนอยู่เสมอ หลวงพ่อกะ อะไรจะมาเบาสบายเท่ากับความไม่มีอะไรเลยใช้ไหมเจ้าคะ

จิตบอกว่า พุทธะอยู่ที่จิต เหมือนกับมีศาสดามาเทศน์อยู่ในจิต ในจิตบอกว่า องค์พระศาสดายังคงเล็งญาณโปรดสัตว์โลกที่ต้องการพ้นทุกข์อยู่ เหมือนพระองค์ทรงอยู่ใกล้แค่จิตนี้เอง

หลวงพ่อกะ ลูกอยากจะเขียนกราบเรียนหลวงพ่อกะ แต่เกรงจะรบกวนหลวงพ่อกะ หลวงพ่อกะได้โปรดเมตตาตอบให้ลูกทราบด้วยว่า ตรงไหนบ้างที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องอย่างไร ควรทำอย่างไรต่อไป หลวงพ่อกะได้โปรดชี้ทางให้ลูกด้วยเถิด ทุกวันนี้ลูกซึ่งในพระคุณของ

หลวงพ่อบุญสุดที่จะกล่าวแล้ว ขอหลวงพ่อบุญได้โปรดรับลูกเป็นศิษย์ โดยการตอบรับของหลวงพ่อบุญด้วยเถิด หากปฏิบัติอย่างใดลูกจะได้มีกำลังใจและมีที่พึ่งต่อไป

ลูกได้ไปพักปฏิบัติธรรมที่วัด... ตั้งแต่... กลับมาภาวนาฟังธรรมของหลวงพ่อบุญ ไม่อยากหลับอยากนอน เข้ามีดตีสี่ฟังธรรมหลวงพ่อบุญอีก อยากกราบเรียนขอบคุณหลวงพ่อบุญอย่างเต็มหัวใจมาพร้อมกับจดหมายฉบับนี้

ตอบ การรักษาศีล หรือเจตนางดเว้นตามข้อห้ามของศีล จะต่อหน้าพระพุทธรูปก็ดี เจตนาวิริยกายในใจโดยลำพังก็ดี แล้วรักษาตามนั้น ย่อมเป็นศีลโดยสมบูรณ์เช่นเดียวสมาทานกับพระ กรุณาหายกังวลในข้อนี้

ที่พระพุทธเจ้า พระสาวกทั้งหลาย ตลอดจนครูอาจารย์ที่ท่านถึงแดนเกษมแล้ว แต่ยังมีทุกข์ประจำโลกประจำชั้นอยู่ ก็ทุกข์เพราะหัวใจของสัตว์โลกด้วยพระเมตตาเมตตาล้วนๆ ไม่มีอะไรเคลือบแฝงเท่านั้น หลวงพ่อบุญเองแม้จะยังไม่ถึงแดนเกษมเหมือนท่าน แต่ก็ยอมทุกข์เพราะหัวใจของโลกผู้ไคร้ธรรม ยอมเสียสละเพื่อหัวใจโลกผู้ไคร้ธรรมเป็นประจำอิริยาบถ มิได้หยุดหย่อนเลยเรื่อยมา และคงจะเรื่อยไปจนชีวิตหาไม่ ไม่อาจสงสัย ที่คุณมีความรักเคารพเลื่อมใสในหลวงพ่อบุญมากนั้น หลวงพ่อบุญขอให้เป็นธรรมสมบัติประจำใจของคุณโดยเฉพาะและขออนุโมทนาด้วย คราวต่อไปเมื่อได้ไปวัดป่าบ้านตาด ก็กรุณาบอกชื่อคุณให้หลวงพ่อบุญทราบด้วย เพียงเอ่ยชื่อคุณขึ้นเท่านั้น ก็จะทราบเองว่านั่นคือคุณผู้...

ใช่ ไม่มีอะไรจะเบาและสบายเท่ากับความไม่มีอะไรภายในจิต แต่จิตเบาสบายเพราะกิเลสสงบตัวก็มี จิตเบาสบายเพราะหมดเชื้อกิเลสภายในจิตก็มี พุทธะแท้ที่อยู่ที่จิต ธรรมแท้ที่อยู่ที่จิต สังขะแท้ที่อยู่ที่จิต และจิตที่บริสุทธิ์ล้วนๆ คือธรรมแท้ทั้งดวง จิตคือธรรม ธรรมคือจิต เป็น **เอโก ธมโม** ธรรมแท้เดียวคือจิต หรือธรรมอันเอก คือจิตดวงบริสุทธิ์ล้วนๆ ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต คือเห็นธรรมในจิต หรือเห็นธรรมด้วยจิตนั่นเอง คำว่า ธรรมมีอยู่ตลอดอนันตกาลนั้น จะสัมผัสได้ด้วยจิต รู้ได้ด้วยจิตเท่านั้น นอกนั้นไม่มีอะไรสามารถสัมผัสธรรมรู้ธรรมได้เลย กรุณาฟังให้ดี ปฏิบัติให้ถึงใจ จะ

ถึงธรรมที่ว่ามียู่ๆ ประจักษ์ใจหายสงสัย นั่นแลที่ว่าได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พระธรรม
พระสงฆ์ ตลอดเวลา อกาลโก จะไปเฝ้าท่านที่ไหนกัน ที่โน่นๆ ที่อินเดียโน่น ก็ให้เห็นแต่
ร่องรอยซึ่งมิใช่องค์ท่าน องค์ท่านแท้จะรู้เห็นและเข้าเฝ้าได้ที่จิตของผู้ปฏิบัติเท่านั้น ขอ
ให้รู้เห็นธรรมภายในใจเถิด จะหายสงสัยในพระพุทธเจ้าในทันทีทันใด แม้ไม่เคยรู้เคย
เห็นมาก่อน เพราะธรรมคือองค์தாகต มิใช่เรือนร่างกาย

ได้รับคุณเป็นลูกศิษย์คนหนึ่งแล้ว แต่ขณะที่อ่าน จ.ม. ของคุณจบลง นี่เป็นเพียง
เขียนมาให้คุณทราบและเป็นพยานเท่านั้นเอง การปฏิบัติตามที่สอนในหนังสือและที่
เทศน์ในเทป ย่อมไม่อาจค้านได้ว่าคุณปฏิบัติผิดไป จึงกรุณาทราบตามนัยนี้ เพราะธรรม
เป็นธรรมแท้ ส่วนหลวงพ่อก็ออย่างงั้นแหละ

สติปัญญาที่เกิดจากการพิจารณาภาวนานั้น เกิดได้ทุกอิริยาบถและทุกอาการของ
จิตที่เคลื่อนไหว เพื่อปัญญาทำลายกิเลสได้ไม่เลือกกาลสถานที่อิริยาบถ กรุณากำหนด
ตามที่สอนไว้ในหนังสือแลเทปนั้นเถิด สติสมบัติ ปัญญาสมบัติ ตลอดวิมุตติสมบัติ จะ
เป็นของคุณเองโดยไม่เลือกกาลและเพศวัย ถ้าคุณมีข้อข้องใจจากการภาวนาก็เขียนไป
ถามได้ จึงขอยุติเพียงแค่นี้ อำนวยพรขอให้คุณสมหวังตั้งใจหมายเถิด

ถาม เนื่องจากหลานได้มีข้อสงสัยในทางพุทธศาสนานูนิดหน่อย อยากจะให้
หลวงปู่ช่วยตอบอธิบายถึงข้อที่หลานสงสัยหน่อยค่ะ จริงไหมคะที่คนเรานั่งสมาธิแล้ว
บ้า ทั้งที่หลานได้อ่านหนังสือธรรมและปฏิบัติของพระอริยสงฆ์ซึ่งท่านได้ปฏิบัติดีปฏิบัติ
ชอบ และจากประสบการณ์ของท่านผู้ปฏิบัติธรรมแล้วนั่งสมาธิด้วย ก็เห็นผลว่าเป็นการ
ดี ทำให้จิตใจสงบแล้วเบาสบาย แล้วทำไมบุคคลบางคนถึงนั่งสมาธิแล้วจิตฟุ้งซ่านเป็น
บ้าไป ทั้งที่บุคคลนั้นกำลังทำความดีให้เกิดบุญกุศลด้วยการนั่งสมาธิ ซึ่งผลตอบแทน
ที่ได้กลับวิกลจริต ทั้งที่ใจหลานไม่อยากจะเชื่อค่ะ หลานเป็นคนคิดมาก นั่งสมาธิเป็น
บางอารมณ์ที่ใจเกิดมีความทุกข์ ไม่บ่อยครั้ง นานๆ ที่ เพื่อนหลานบอกว่า ให้เลิกนั่ง
สมาธิ เพราะเดี๋ยวจะเหมือนคนไข้ที่อยู่มานานผู้ป่วยที่โรงพยาบาลวชิระ หลานลืมบอกไป
ว่า หลานเรียนพยาบาลอยู่ปี ๒ ค่ะ บางครั้งหลานคิดว่าคนเราคงตายแล้วสูญ ไม่มีชาติ
นี้และชาติหน้า ซึ่งการทำผิดก็แค่ถูกลงโทษในทางโลกซึ่งไม่หนักหนาอะไร และสามารถ

หลีกเลี่ยงการถูกลงโทษได้ โดยจากอำนาจ เกียรติยศ เงินตรา สามารถจะอยู่ในสังคมได้โดยคนอื่นไม่ทราบและยังถูกยกย่องนับถืออยู่ เพราะฉะนั้น มนุษย์เรา จะทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อปากท้องของตนเอง ไม่สนใจบาปบุญคุณโทษที่มองไม่เห็นนรกคือการเขียนเลื้อให้ววกลัวเท่านั้น สวรรค์ทำให้คนหลง คนไข้ที่ป่วยอยู่ในโรงพยาบาลนั้นเกิดจากสาเหตุเชื้อโรคและการปฏิบัติตนเองผิดจากหลักสุขภาพ ไม่ได้เกิดจากกรรมไม่ดีในอดีตชาติซึ่งเรามองไม่เห็นไม่สามารถพิสูจน์ได้ ขอให้หลวงปู่ช่วยอธิบายข้อนี้ด้วยค่ะ บางครั้งหลานอ่านหนังสือพุทธประวัติเมื่อสมัยเรียนอยู่ชั้นประถม ทำให้คิดว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นมีจริงหรือ เวลาผ่านไปตั้ง ๒,๕๐๐ กว่าปีแล้ว เรื่องเกี่ยวกับพุทธปาฏิหาริย์ซึ่งเป็นสิ่งที่เหลือเชื่อในปัจจุบัน หลวงปู่มีความคิดเห็นอย่างไร ขอให้ช่วยอธิบายให้หลานเข้าใจด้วยค่ะ และความจริงใจต่อตนเองและต่อบุคคลอื่น (เพื่อน) นั้น มีความหมายอย่างไรคะ หลานไม่ทราบจึงปฏิบัติตัวไม่ถูก มีเพื่อนว่าหลานไม่มีความจริงใจ ซึ่งหลานอาจจะหลงตัวเองก็ได้ว่าหลานมีความจริงใจต่อเพื่อนที่สนิทด้วยใจจริง หลานคิดว่าเพื่อนมีอิทธิพลต่อชีวิตของหลานมากอย่างหนึ่ง ที่หลานเขียนมาทั้งหมดนี้ ขอความเมตตาจากหลวงปู่ช่วยกรุณาตอบให้หลานเข้าใจด้วยค่ะ

ตอบ คุณ... กรุณาทราบเท่าที่จำเป็น

คนเดินไปตามทางเพื่อจุดที่หมาย แต่ปลีกแะจากทางที่ถูกไปตามทางผิด หลงเข้าป่าเข้ารกไปเสีย ทางเพื่อสู่จุดหมายที่ต้องการนั้นผิด หรือผู้เดินทางผิด ธรรมพระพุทเจ้าเป็นสวากขาตธรรมตรัสไว้ชอบแล้ว ซึ่งเปรียบเหมือนทางเดินสู่จุดที่หมาย แต่ผู้ปฏิบัติผิดเถลไถลไปอื่นเสีย นั้น เห็นธรรมพระพุทเจ้าผิดหรือผู้ปฏิบัติผิด เป็นคนผิด พิจารณาตามที่เทียบนี้

พระพุทเจ้าเป็นศาสดาตบอดหรือจึงสอนโลกผิดๆ พลาดๆ พวกกิเลสปิดดวงใจจนมืดมนนั้นหรือเป็นจำพวกตาดี จลาตแหลมคม การล่องไปของพระพุทเจ้านั้นหรือเป็นการลบล้างความจริงที่ทรงสั่งสอนไว้แล้วโดยถูกต้อง ธรรมที่พวกเราชาวพุทธอ่านและฟังอยู่เวลานี้เป็นธรรมของใครสอนไว้ ถ้าศาสดาลบล้างธรรมเหล่านี้ด้วยการล่องไปของพระองค์แล้ว คนตายกันทั้งโลกไม่เห็นลบล้างสิ่งมีอยู่ เช่น บ้านเรือน สมบัติต่างๆ

ของเขา เวลาศาสนานิพพานเพียงพระองค์เดียว ทำไมจึงลบล้างบาป บุญ นรก สวรรค์ นิพพาน ตลอดถึงพระธรรมที่ทรงสอนสัตว์โลกเพื่อทราบตามความมีอยู่ของสิ่งเหล่านี้ ได้ลงคอเล่า แทนที่จะยึดคำสอนของพระพุทธเจ้าและพระพุทธเจ้ามาเป็นครูเป็นศาสดา ทำไมจึงโพลไปคว้าเอาคนบ้ามาเป็นครู เดียวจะเป็นบ้าไปตามเขา จะว่าไม่บอก คนเดินทางถูกจนถึงจุดที่หมายมีอยู่มากมาย ทำไมไม่ยึดมาเป็นหลักใจ ทำไมจึงโพลไปคว้าเอาคนเดินทางผิดจากหลักธรรมไปจนเป็นบ้ามาเป็นครู ถ้าไม่รีบแก้ไขจะบ้าเต็มตัวนะ นี่ก็จะว่าไม่เตือน

ถ้าคนและสัตว์ตายแล้วสูญ ดังกิเลสตัวปลิ้นปล้อนหลอกลวงมันตมตุนสัตว์โลกจริง ก็อะไรมาเกิดเป็นสัตว์เป็นคนเคลื่อนไหวบนดินอยู่เวลานี้ ถ้าสูญจริงดังกิเลสโกหก สัตว์และคนมาเกิดได้อย่างไร และเอาอะไรมาเกิดเคลื่อนไหวอยู่

คนตาบอดถ้าเชื่อคนตาดีก็พินัย ถ้าเชื่อคนตาบอดก็จมไม่สงสัย พระพุทธเจ้ามิใช่คนตาบอดหลอกลวงสัตว์โลก ถ้าไม่ยากเป็นเหยื่ออันร่อยของกิเลสละก็ รีบยึดตามหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้จะไม่ผิดพลาด

การภาวนาไม่มีสติ ปล่อยใจไปตามอารมณ์ของกิเลส มิได้บังคับจิตให้อยู่ในหลักธรรม เช่น คำปริกรรมภาวนานั้น การเป็นบ้าคนหนึ่งเท่านั้น กิเลสมันเห็นว่าน้อยไปไม่พอกิน ต้องให้เป็นบ้ามากๆ กว่านั้น มันจะได้อิ่มท้องไปหลายวัน

ธรรมเป็นธรรมแท้ มิใช่ธรรมบ้า ศาสดาเป็นศาสดาแท้ มิใช่ศาสดาบ้า ทรงสอนสัตว์โลกให้พินัย พันทุกข์ และให้เป็นคนดีมีหลักใจในธรรมมามากต่อมากแล้ว ธรรมเหล่านี้ไม่กระเทือนใจบ้างหรือ จะปล่อยให้กิเลสขี้ขายอยู่นั้นเป็นของดีแล้วหรือ การเป็นฟุตบอลให้กิเลสเตะเอาเตะเอาดีแล้วหรือ

คนไม่เคยมองดูหน้าพระ ไม่เคยภาวนาเลย มาบอกให้เลิกทำสมาธิก็เชื่อแล้ว วิ่งตามเขาแล้ว แต่ธรรมและครูอาจารย์ประกาศธรรมกระเทือนโลกไม่สนใจ นี่จวนจะเข้าห้อง ไอ.ซี.ยู. แล้ว จะว่าไม่บอก ใครยังไม่อยากเข้าห้องนี้ จงตื่นตัวรีบแก้ความผิด

เรื่องบ้าง บอๆ จะเป็นคนดีได้ไม่สงสัย เพราะธรรมทำคนให้ดีมากต่อมากแล้ว ส่วนกิเลสไม่เคยทำใครให้ดี นอกจากเป็นอาหารอันดีของมันเท่านั้น

หลวงตาตาบอด ใจเขาในธรรม

ถาม ดิฉันมีได้เขียนมากราบเรียนท่านอาจารย์เสียหลายเดือน ได้แต่ปรารภว่าจะเขียน ครั้นจะเขียนครั้งใดก็มีเหตุมาตัดหน้า ทำให้ขาดความสะดวก บังเอิญว่าดิฉันมิได้วางกำหนดไว้เป็นแน่แน่อนว่าจะต้องเขียนมากราบท่านอาจารย์เมื่อนั้นเมื่อนี้ หากไปตั้งข้อกำหนดไว้ (แม้แต่ในใจก็ตาม) แล้วมิได้ปฏิบัติตามนั้น จะเป็นข้อมุสาหรือเปล่าเจ้าคะ คีลข้อ ๔ นี่ละ ดิฉันกลัวจริงๆ ศึกษาธรรมะดูแล้ว วันทั้งวันเกือบจะไม่รอดพ้นไปได้ เพราะการอบรมนักเรียนบางครั้งก็ต้องใช้ถ้อยคำเพื่อจูงใจเขาให้คล้อยตามบ้าง บางครั้งก็ต้องแบ่งรับแบ่งสู้เพื่อมิให้กระทบกระเทือนผู้อื่น

อาจารย์ผู้หนึ่งเห็นว่า ผู้อำนวยการวางกฎเกณฑ์เข้มงวดเกินไป ไม่โอ้อ่อนให้บ้างตามกาลละ ซึ่งในบางข้อ ดิฉันออกจะเห็นด้วยกับอาจารย์ผู้นั้น แต่เมื่อกฎนั้นเป็นระเบียบวินัย และดิฉันเป็นผู้ต้องอบรมให้นักศึกษาประพฤติปฏิบัติตามระเบียบวินัยนั้น ก็จำเป็นต้องหาวิธีพูดให้เห็นความสำคัญของการมีระเบียบวินัยไปพลางก่อน และหาทางผ่อนปรนแก้ไขระเบียบวินัยนั้นภายหลัง เรื่องเช่นนี้เป็นข้อที่ดิฉันกล่าวมุสาหรือไม่ ท่านอาจารย์กรุณาให้ธรรมะแก้ดิฉันด้วยเจ้าคะ

เมื่อวานนี้พบกับพี่น้องในวันทำบุญประจำปีให้คุณพ่อ ได้ปรารภกับคณะที่เคยมากราบท่านอาจารย์ด้วยกันว่า อยากจะมาที่นี่เสมอๆ เพราะได้กราบได้พบท่านอาจารย์รู้สึกอุ่นใจ จะคิดจะทำสิ่งใดก็คล่องใจ ถ้าได้มาก็จะได้เจริญการปฏิบัติกันบ้าง มิใช่ไปทางโน้นทางนี้จนเย็นค่ำอย่างที่แล้วๆ มา ที่ยังไม่ได้มาบ่อยๆ ก็ติดขัดอยู่ที่ห้องต้องดูแลลูก ท่านอาจารย์คงจะมีคำถามว่า แล้วมันเกี่ยวอะไรกับตัวเอง (ตัวดิฉัน) ที่มาไม่ได้ มันเกี่ยวที่เราต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน น้องเธอมีความสุขในเรื่องมีธรรมมีคนขับ ดิฉัน

ก็ได้อาศัยความสะดวกนั้น ส่วนน้องก็อาศัยดิฉันให้ได้เป็นเพื่อนกันบ้าง ช่วยกันเฉลี่ยค่าใช้จ่ายกันบ้าง ความจริงพวกดิฉันก็ฝึกหัดการเป็นอยู่ง่ายๆ กันมาพอสมควร ไม่ได้เดือดร้อนต่อความมั่งคั่ง การกินการนอน แต่ความสะดวกในการเดินทางนั้น อาจจะฟิฟิกันหน่อยในสมัยนี้ การเป็นฆราวาสนี้เป็นเหตุขัดข้องเสียจริงๆ

การทำบุญให้คุณพ่อครั้งนี้ เงินสมทบจากพี่ๆ น้องๆ ยังมีเหลืออยู่เล็กน้อย ดิฉันบอกกับพี่น้องว่า ขอแบ่งบางส่วนมาทำบุญทางท่านอาจารย์ เพราะเป็นการทำบุญอุทิศให้คุณพ่อเหมือนกัน ดิฉันจึงส่งมาเป็นเช็คเป็นส่วนรวมกองกลาง (ขอประทานโทษที่ไม่สะดวก) ท่านอาจารย์ได้โปรดอุทิศส่วนกุศลให้แก่คุณพ่อ...ด้วย

ดิฉันกราบขอบพระคุณในความเมตตากรุณาที่ท่านอาจารย์ได้ให้แก่ครอบครัวดิฉันและของน้องเสมอมา กุศลใดที่ดิฉันได้ปฏิบัติบำเพ็ญมา ขอถวายเป็นกุศลแก่ท่านอาจารย์ด้วยเจ้าค่ะ

ตอบ ขอให้คณะศรัทธาท่าน จงมีชัยชนะกับกิเลสมารทั้งหลายภายในใจ โดยลำดับ เฉพาะตัวมุสา (ชอบโกหกตัวเอง) เป็นสำคัญ ตัวนี้เอะอะก็ออกก่อนแล้วๆๆ ตามไม่ทัน หรือไม่สนใจจะตามมันก็ไม่ทราบได้ กรุณาสังเกตดูตัวเอาเองเถิด

กฎระเบียบวินัยเป็นของดีประจำมนุษย์มานานแสนนาน จะผิดถูกมากน้อยในความรู้ความเห็นความเข้าใจของท่านผู้ใดมากน้อยเพียงไรก็ตาม ควรยกผลประโยชน์ให้กฎระเบียบวินัยเสมอ ไม่ควรตำหนิปลั่ง จะเป็นการส่งเสริมมนุษย์ที่ชอบทำลายกฎระเบียบวินัยให้เลวลงเรื่อยๆ จนเหลือแต่ร่างมนุษย์ไม่มีกฎระเบียบวินัยอันเป็นของดีติดตัวบ้างเลย นี่กลัวนักกลัวหนา เพราะสมัยนี้เป็นสมัยทำลายของดี ชอบประดิดประดอยสิ่งเลวร้ายขึ้นมาหลอกกันทำลายกันเปลี่ยนโลกมนุษย์เรา ต้องขอภัยไว้ก่อน

แม้สุนัขในบ้านไม่รู้ประสีประสาอะไรเลย ก็พลอยยุ่งและหอนเห่าด้วยความตื่นเต้นตกใจไปด้วย เรื่องนี้เขาเอาหนังลิงทั้งฝูงออกฉายกลางแปลง หมามาป่วนเปื้อนอยู่แถวบริเวณที่ฉายหนังนั้น ได้ยินเสียงอีกทีก็บนจอหนัง หมามองไปดูเหมือนแต่ฝูงลิง

ตัวใหญ่ๆ เป็นฝูงๆ เต็มจอหนังหยอกกันเล่น เลยพากันเท่าใหญ่ ส่งเสียงตลบไปหมด นี่แสดงว่ามนุษย์เรายุ่งจริงๆ ยุ่งถึงขนาดหมาทั้งบ้านต้องยุ่งไปด้วย เรื่องสารกก็มีเท่านี้ พอเปรียบเทียบกับมนุษย์สมัยจรวดดาวเทียมที่กำลังแข่งหน้ากันทำลายความดีงามทั้งหลาย เรื่องอื่นๆ ไม่ขอเรียนอธิบายไปมาก เฉพาะเรื่องมนุษย์อุตรพิสดาร ลิง หมา เหล่านี้ก็พอแล้ว

หลวงตาจอหนัง

ป.ล. ให้ ม.ล. ... อ่านด้วยก็น่าจะดี

ถาม ๑. หนูมีความสงสัยในเรื่องการแก้กิเลสในเรื่องความโลภในอาหารคลุกเคล้ากันจนไม่น่าจะรับประทานอยู่แล้ว แต่หนูก็ยังอุตส่าห์รู้รสและรู้สีก็อร่อย หนูเองมาก ทีนี้หนูนำอาหารที่เป็นชิ้นมาหั่นซอยจนละเอียดหมดและคลุกเคล้าปนกันจนไม่สามารถจะทราบได้ว่ารับประทานอะไรเข้าไป แต่เมื่อรับประทานรสนั้นก็ยังกลมกล่อมอยู่อีก จึงนำเรื่องนี้มาคิดดูและได้คำตอบว่า อาหารแต่ละชนิด ผู้ถวายตั้งใจทำจนมีรสอร่อยเป็นรสต่างๆ กัน เมื่อทุกอย่างรวมกันก็ต้องมีรสอยู่อย่างนั้น คงจะไม่ใช่กิเลสของหนู ความเข้าใจของหนูนี้ไม่ทราบว่าผิดหรือถูก

๒. การแก้อารมณ์ เช่น มีการวิตกกังวล ทำให้จิตเริ่มหวั่นไหวไม่พอใจขึ้นมานั้น วิธีที่ถูกคือพยายามคิดแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยเหตุผลจนจิตเข้าสู่ที่ปกติใช่หรือไม่คะ หรือจะแก้ด้วยความพยายามลืมมันนึกถึง โดยการบริกรรมคำพุทโธ วิธีใดจึงจะถูกต้องคะ

๓. ขณะนี้หนูได้พยายามทำตัวให้มีสติรู้ และเมื่อคิดปรุงขึ้นมา หนูก็จะยกความคิดนั้นขึ้นมาพิจารณาดูว่า เรื่องนี้คิดขึ้นมาจากอะไร จากได้ยินเสียง จากมองเห็น หรือจิตคิดปรุงขึ้นมาเอง หนูกำลังพยายามทำอยู่ แต่รู้สึกตัวว่าสติยังอ่อนตามไม่ค่อยได้ มักเผลออยู่เสมอดี หนูควรทำต่อไปหรือควรทำอย่างอื่นคะ

๔. เรื่องการพิจารณากายเป็นของสกปรกทั้งภายนอกภายใน ทั้งยังมีชีวิตอยู่และตอนตาย จิตหนูยอมรับแล้ว และพิจารณาให้เป็นธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ หนูก็ยอมรับแล้ว

คิดที่ไรก็เห็นเป็นจริงทั้งสองอย่างนี้ทุกครั้ง จะพยายามคิดให้สวยงามและยังยืนเหมือนสมัยก่อนเคยคิด ไม่ยอมเป็นอย่างนั้นอีกแล้วละ รู้สึกว่าเรื่องกายนี้หนูเข้าใจซึ่งมากละ

๕. อีกอย่างหนึ่ง จิตของหนูมักจะหลงยึด คือยึดท่านอาจารย์และยึดวัดนี้ หนูทราบว่าการยึดนี้ก็คือกิเลส หนูก็ได้พยายามสงบจิตของหนูอยู่บ่อยๆ เวลาคิดยึด แต่ก็มักจะหลงคิดหลงยึดอยู่นั่นเองในเวลาเผลอ ชื่อนี้หนูควรจะแก้ไขปรับปรุงจิตอย่างไรคะ

๖. หนูเบื่อความคิดปรุงอะไรๆ ต่างๆ นานา เพราะวันหนึ่งๆ มีแต่เรื่องคิดปรุงทั้งสิ้น แต่ละเรื่องก็ไม่มีประโยชน์สาระอะไรเลย หนูต้องการธรรมที่จะขจัดการคิดปรุงต่างๆ นี้อย่างมากค่ะ แต่หนูก็ยังไม่มีความสามารถจะรับรู้ธรรมที่จะทำให้ความคิดปรุงต่างๆ นี้หยุดได้

ตอบ ๑. ไปคิดยุ่งกับอาหารและรสชาติของอาหารหาสาระอะไร สิ่งที่ถูกกับธาตุชั้นรับประทานแล้วภาวนาสะดวง ก็เลือกเอาตามที่เราเห็นว่าควรละชิ ลิ่นเป็นสิ่งที่ควรแก่การรับรส จะไม่ให้รู้รสอย่างไร เพราะมิใช่คนตาย คิดกังวลให้วุ่นไปทำไม

๒. ใช่ ต้องแก้ด้วยเหตุผลหรือบริกรรมก็ถูก ตามแต่เหตุการณ์

๓. ควรทำอย่างนี้ไปทุกอิริยาบถ

๔. จงพิจารณาให้เข้าใจมากๆ จนจิตพอและปล่อยวาง

๕. ยึดครูอาจารย์เป็นการยึดที่ถูกธรรม ไม่เป็นกิเลส คนไม่มีครูอาจารย์ยึดและสั่งสอน ไปไม่รอด

๖. ให้ทำบริกรรมภาวนาดีๆ จนไม่มีช่องคิดออกไป

ถาม ๑. มีปัญหาสงสัยกันว่า หลวงพ่อมั่นท่านติดบุญหรือติดราไก่ แล้วตอนนั้นปลายยังสูบอีกหรือเปล่าครับ หรือสูบบุหรี่ตลอดชีวิตเลยครับ

๒. ผู้เป็นพระอรหันต์ยังติดบ่วงหีด้วยหรือครับ (ในสมัยพุทธกาลมีหรือไม่ครับ ในประวัติพุทธศาสนา) หรือติดอย่างอื่นๆ ที่ไม่ร้ายแรงอะไร เช่น ยานัตถ์ หมากพลู เป็นต้น ผู้สำเร็จอรหันต์ยังฉันอยู่สูบอยู่โดยยังไม่เลิกไปนั้น จะมีบ้างหรือไม่ในหมู่ผู้สำเร็จอรหันต์แล้วในสมัยพุทธกาลและปัจจุบัน

ตอบ ๑. ความสงสัยของคนกิเลสหนาปัญญาทำลายนั้น เชื่อถือไม่ค่อยจะได้ คอยแต่จะทำลายถ่ายเดียว ท่านผู้มีกิเลสเบาบางและท่านผู้สิ้นกิเลสแล้ว ท่านกลัวคนประเภทนี้มากกว่าสิ่งอื่นใด การช่วยส่งเสริมไม่ค่อยมี แต่การทำลายนั้นเร็วๆ จรวดยังตามไม่ทัน น่ากลัวมาก อาจารย์เองทั้งที่กิเลสหนาๆ ยิ่งกลัว ไม่อยากเกี่ยวข้องกับเพราะสติปัญญาน้อย กลัวถูกทำลายจม

การนำสิ่งต่างๆ ไปถวายท่าน มีบุหรืตราไก่เป็นต้นนั้น ก็เป็นไปตามอัธยาศัยใจศรัทธาของผู้หวังบุญมีศรัทธาเลื่อมใสต่างหาก เห็นท่านใช้อะไรบ้าง ฉันอะไรบ้าง ก็สังเกตและเสาะแสวงหาไปถวายด้วยความหวังบุญดังเราๆ ท่านๆ ทำกันตามประสาของคนใจบุญสุนทาน เฉพาะองค์ท่านเอง ไม่เคยแสดงอาการว่าชอบอะไร เกลียดชังอะไร มีความสม่ำเสมออยู่ทุกอิริยาบถ ในสายตาอาจารย์ที่เคยอยู่อาศัยร่มเงาแห่งบารมีท่านมานานปีพอสมควร ไม่เคยปรากฏว่าท่านติดอะไร เกลียดชังอะไร คงเป็นท่านอาจารย์มั่นอยู่อย่างสมบูรณ์ตลอดวันมรณภาพจากไป สำคัญที่ผู้เข้าไปเกี่ยวข้องกับท่าน ส่วนมากมักมีแต่สิ่งในร่างมนุษย์ หลุกหลิกๆ ด้วยนิสัยชนๆ ไม่เข้าใจเรื่อง ควณั้นหยาบจวนนี้ นำออกวิจารณ์ไปตามนิสัยไม่อยู่เป็นสุข นี่แลที่ท่านผู้มีกิเลสเบาบางและท่านผู้สิ้นกิเลสแล้วกลัวมาก ไม่อยากสนิทสนมกับพวกเราซึ่งเหมือนลิงไม่ยอมถอดถอนลดละ ต้องนับอาจารย์เข้าด้วยคนว่าเป็นจำพวกมึงก็ (ลิง)

๒. ตอบไปแล้วในข้อ ๑ อาจารย์แม้จะถูกนับเข้าในจำพวกมึงก็แล้ว ก็ยังไม่อยากเป็นลิง จึงขอไม่ตอบโดยสมบูรณ์ในข้อนี้ ไม่ประสงค์ให้กรรุงรังในท่านผู้ตนเคารพเลื่อมใสอย่างสุดหัวใจ

ถาม คำสั่งสอนของหลวงปู่ ดิฉันขอกราบรับใส่ใจไว้ด้วยความเคารพยิ่ง ดิฉันถือว่า ทุกลมหายใจเข้าออกนี้เป็นการปฏิบัติธรรมอยู่ตลอดเวลา ทั้งหลับทั้งตื่นไม่เคยเพลอเลย จิตของดิฉันไม่เพ่นพ่านไปไหนแล้ว ไม่ว่าจะพิจารณาปฏิบัติในแง่ไหนก็เห็นชัดไปหมด โดยปฏิภาณ ไตรลักษณ์ ธาตุสี่ ฯลฯ เห็นชัดแล้ว มันจึงเกิดความเบื่อหน่ายอย่างเต็มที่แรงกล้าจริงๆ เห็นทุกข์เห็นโทษของความเกิดมากเหลือเกิน เห็นว่าความทุกข์ ร้อยแปดมันมีขึ้นเพราะความเกิดแท้ๆ ห้ามความเกิดเสียได้ มันก็หมดเรื่องกัน มองเห็นความสุขอดเยี่ยมแท้จริงแต่ในพระนิพพานอย่างเดียวเท่านั้น

เมื่อเวลาพิจารณาในด้านปฏิภาณ ดิฉันก็รู้สึกจนกระทั่งว่าเจ้าพยาธิต่างๆ ที่มันอยู่ในตัวเรามากมายนับไม่ถ้วนนี้ มันเต็นกระตุกๆ คลานยั่วเยี้ยเพ่นพ่านกันใหญ่ เมื่อพิจารณาในด้านซากศพ ก็เห็นตัวเองเป็นศพ เห็นคนอื่นเป็นศพ เน่าเหม็นขึ้นอืดขึ้นมาทันที เวลามองผู้หญิงสวยๆ ทาปากแดงๆ ดิฉันก็ไม่อยากมองนานเพราะชั่วประเดี๋ยวเดียวขณะที่เขากำลังยิ้มหัวเราะพุดจาอยู่ กลับเห็นเป็นว่าเขาแยกเขี้ยวเห็นฟันซี่โตๆ เลือดเปรอะ น้ำเหลืองไหล เป็นฝีไปเสียแล้ว ดิฉันแปลกใจตัวเองจริงๆ ไม่ทราบว่าจะเป็นอย่างนั้นไปหรือเปล่า เมื่อก่อนนี้ที่ดิฉันยังปฏิบัติไม่ได้ผลอะไรนัก เวลาอ่านประวัติ หลวงปู่มั่นและครูบาอาจารย์ต่างๆ ท่านมองเห็นใครๆ เป็นซากศพ เหม็นเน่าไปหมด เป็นโครงกระดูก เป็นต้น ดิฉันก็นึกแปลกใจว่า ทำไมท่านจึงเห็นเป็นอย่างนั้นไปได้ พอถึงคราวตัวเองเห็นอย่างนั้นเข้าบ้างจึงนึกว่า อ้อ อย่างนี้เอง ทำให้เข้าใจความหมายของบทสวดพระธรรมคุณ **สวากุขาโต ภคตา ธมโม... ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหิติ.** ได้ดียิ่งขึ้น เมื่อก่อนๆ นี่สวดๆ และเข้าใจความหมายตามตัวอักษรไปอย่างนั้นเอง แต่เดี๋ยวนี้เข้าใจซาบซึ่งถึงซึ้งหัวใจเลยทีเดียวน ทำให้รู้สึกเป็นหนี้พระเดชพระคุณ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า และท่านพระอริยเจ้าทั้งหลายที่เมตตากรุณาสั่งสอนสืบๆ กันมาเป็นมรดกตกทอดกันไม่ขาดสายเลย ดิฉันจึงต้องปฏิญาณที่จะเดินตามท่านอย่างมั่นคง ไม่ท้อถอยเลยจริงๆ

สำหรับหลวงปู่มัน ดิฉันมีความรู้สึกอยู่ตลอดเวลาว่าท่านติดตามดูดิฉันอยู่เรื่อย จนรู้สึกกลัวสายตาท่าน ต้องระมัดระวังตัวอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก ไม่กล้าทำสติเฟลอสเลย

ตอบ ผู้ทำงาน (ทำความเพียร) ด้วยสติปัญญาจดจ่อต่อเนื่องไม่ขาดสาย จนกลายเป็นสติปัญญาอัตโนมัติประจำตัว อยู่ในท่าใดอิริยาบถใด ย่อมเป็นการเป็นงานเป็นความเพียรในการถอดถอนกิเลสทุกท่าทุกอิริยาบถ และเชื่อว่าตามเสด็จพระพุทธเจ้า ไม่ลดละฝีเท้าการก้าวเดิน

อสุภะก็ดี ไตรลักษณ์ก็ดี ชาติสุลี้ ดิน น้ำ ลม ไฟ ในร่างกายก็ดี สิ่งเหล่านี้เป็นความจริงอยู่ตามหลักธรรมชาติของตนๆ ไม่เคยแปรปรวนเป็นอย่างอื่น การพิจารณาสิ่งเหล่านี้ให้เห็นตามความเป็นจริงของมันแต่ละอย่างแต่ละประเภท จิตย่อมจะคลายความถือมั่นสำคัญผิดไปตามกิเลสตัวเสกสรรปั้นโยไปโดยลำดับ จนปล่อยวางได้โดยสิ้นเชิง

ที่คุณพิจารณานั้นถูกต้องแล้ว กรุณาพิจารณาให้มาก ให้คล่องแคล่วชำนาญ จนพอตัวของสติปัญญาแล้ว จะปล่อยวางกองอสุภะ ไตรลักษณ์ ชาติขันธ์ทั้งสิ้นอย่างไม่มีปัญหาเยื่อใย สติปัญญาเป็นอาวุธบุกเบิกเพิกถอนความปิดบังของกิเลสได้อย่างทันเหตุการณ์ แต่การพูดคุยกับใครๆ นั้น ฟังสำรวจระวัง ไม่ควรพูดอย่าพูด ให้รู้เห็นอยู่จำเพาะตัวย่อมเป็นความสงบเย็น ไม่กระเพื่อมขุ่นมัวเพราะการพูดทำลายธรรมภายใน ธรรมอยู่กับจิต จงดูที่จิต พิจารณาที่จิตมากกว่าอื่นๆ พิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วน หลายตลบทบทวนจนเป็นที่แน่ใจ ก่อนจะพูดให้ใครฟังแต่ละคำแต่ละประโยคให้ทำความเข้าใจความรอบคอบกับตัวเองอยู่เสมอ นั่นคือผู้ปฏิบัติด้วยความราบรื่นดีงามทั้งภายนอกและภายใน เอาละ หลวงพ่อมีเวลาน้อย

ถาม นมัสการอาจารย์ที่เคารพอย่างสูง โยมอีกคนหนึ่งเป็นผู้กระหายธรรม และมีข้อข้องใจสงสัยธรรมบางประการ อยากจะเรียนถามพระคุณท่านว่า คืบวันที่... ประมาณที่ ๔ โยมได้นั่งไหว้พระสวามนตร์จบแล้ว ได้นั่งภาวนาต่อ พอลิตรวมเป็นหนึ่ง แล้วนิมิตเสียดังขึ้นมาว่า การเข้าปฏิบัตินั่งสมาธิภาวนาปล่อยจิตให้เป็นกลาง วางจิตให้เป็นไปตามธรรมชาติ ดับเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อุปาทาน เหลือใจภิจิตดวงเดียว นอกจากนี้ไม่มีภพที่จะให้ดับอีกแล้ว คุณธรรมเพียงพอ รักษาศีลให้สมบูรณ์ ไม่ต้องไปเรียกร้องขออะไรทั้งสิ้น เกิดขึ้นด้วยอัตโนมัตินี้ของมันเอง ส่วนพระนิพพานไม่มีดังนี้ โยมจึงกำหนดจิตถามดูว่า ใครเทศน์ ท่านตอบว่า หลวงพ่อพุทธเทศน์ จิตเลยถอนออกมาสว่างพอดี เสียงนี้จะเป็นเสียงหลอกหรือจริงครับ ถ้าจริง จะอยู่ตรงนี้หรือเปล่าครับ โปรดให้ท่านอธิบายให้โยมหายข้องใจ และตอบทางจดหมายให้โยมทราบด้วย

ตอบ เมื่อภาวนาจิตสงบแล้ว ให้อยู่กับความสงบนั้น อย่าสนใจกับนิมิตหรือคำพูดต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากจิต จะหลงเชื่อไปตาม จะเสียหลักของสมาธิที่กำลังสงบอยู่ ที่ว่าพระนิพพานไม่มีนั้น คือกิเลสหลอกตรงๆ ก็กิเลสทั้งหลายตลอดโคตรแซ่ของกิเลส มันไม่เคยเห็นพระนิพพาน มันจะทราบได้อย่างไรว่านิพพานมีหรือไม่มี พระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ต่างหากเห็นนิพพาน ท่านจึงสอนให้พวกเราไปนิพพานกัน ถ้าอยากไปนิพพานก็ให้เชื่อพระพุทธเจ้า ถ้าอยากลงไปในอนเป็นปลาตั้มอยู่ในนรกก็ให้เชื่อกิเลสตัวหลอกว่านิพพานไม่มี อาตมาเชื่อพระพุทธเจ้า ส่วนกิเลสมันจะยกโคตรแซ่มาสอนก็ไม่ใช่ของมันอย่างเด็ดขาด เพราะเข็ดหลาบ มันต้มสัตว์โลกมาเป็นประจำ โยมจะเชื่อฝ่ายไหนให้เลือกเอา ตายแล้วเลือกไม่ได้นะ จะว่าไม่บอก

เขียนหนังสือ (จดหมาย) นั้น เป็นหลักตาเขียนหรือลืมหูเขียนกันแน่ หรือว่านิมิตบอกให้เขียนอย่างนี้ แถวหนังสือถึงได้เป็นอย่างนั้น นี่ดูเอาถ้าว่าอาตมาหาเรื่องใส่โยมนะ จดหมายโยมได้ส่งกลับมาให้โยมดูอีก อย่างนั้นถึงได้เชื่อคำโกหกของกิเลสแบบไม่ลืมหูลืมตา แล้วก็ถามไปให้อาตมายุ่งด้วยอีก ผู้อ่าน จ.ม. ๒ ฉบับนี้ ก็จะยุ่งไปตามๆ กัน

เมตตาอย่าถูกต้มจากกิเลส

หลวงตาพลอยยุ่ง

ถาม ดิฉันมีข้อข้องใจที่ต้องรบกวนท่านอาจารย์ ขอท่านอาจารย์โปรดเมตตาช่วยตอบแนะนำดิฉันด้วยเถิดค่ะ คือเมื่อต้นเดือนที่แล้ว ดิฉันได้ไปทำบุญที่วัด... ซึ่งอยู่ใกล้หมู่บ้าน... เป็นครั้งแรกที่ดิฉันได้ไปวัดนี้ ดิฉันไปถึงวัด พระท่านเพิ่งกลับจากบิณฑบาต พระที่วัดนี้ท่านฉันอาหารมังสวิรัต และผู้ที่ไปปฏิบัติธรรมก็ทานอาหารมังสวิรัตกันทุกคน ดิฉันนำผลไม้ไปร่วมถวายนิดหน่อย และนำรูปเทียนไปเพื่อจะบูชาพระพุทธรูป แต่มองหาที่บูชาไม่พบเพราะไม่ได้ตั้งพระพุทธรูป ดิฉันได้ถามคนในวัดซึ่งมีอยู่ไม่กี่คนเพราะเป็นวันจันทร์ ก็ได้ความรู้ว่า ที่วัดนี้เขาถือวันเสาร์เป็นวันโกน วันอาทิตย์เป็นวันพระ เสาร์-อาทิตย์จะมีคนมากเพราะเป็นวันหยุดราชการ คนว่าง และจะมีผู้อยู่ค้างวัดเพื่อปฏิบัติธรรมกัน และที่วัดนี้ไม่บูชาพระพุทธรูป ไม่ใช้ดอกไม้ธูปเทียนและไม่ต้องสวดมนต์แบบวัดอื่นๆ ไม่ต้องสมาทานศีล ให้ตั้งใจวิริตติเอาเอง เป็นวัดที่แปลกกว่าทุกวัดที่ดิฉันเคยไปทำบุญมา พระท่านนุ่งห่มจีวรสีรักเกล้า พร้อมกับแม่เณรที่ใช้สีเหมือนพระ ดิฉันสงสัยก็เลยถามแม่ชีดู (เขาเรียกกันว่าแม่เณร) ท่านก็บอกว่า ท่านไม่ใช่แม่ชี เพราะท่านถือศีล ๑๐ เช่นเดียวกับสามเณร และไม่ใช่เงินด้วย ห้ามยุ่งเกี่ยวกับเรื่องเงินทอง ดิฉันก็เพิ่งจะเห็นเป็นครั้งแรกในชีวิต เพราะยังไม่เคยได้ยินมาก่อนเลยว่าผู้หญิงบวชเณร เห็นแต่บวชชี พระท่านก็อธิบายให้ฟังว่า ชื่อนั้นเป็นของศาสนาพราหมณ์ ไม่ใช่ของพุทธ ดิฉันก็ถามว่า ดิฉันเคยได้ยินว่าสมัยพุทธกาลนั้นมีภิกษุณีซึ่งถือศีลมากกว่าพระนุ่งห่มสีรัก แต่สมัยนี้ภิกษุณีไม่มีแล้ว แล้วแม่เณรถือศีล ๑๐ นุ่งห่มคล้ายภิกษุณีอย่างนี้ไม่ผิดหรือ พระท่านตอบว่า ไม่ผิด ที่แม่เณรนุ่งห่มสีแบบนี้ก็เพื่อให้รักษาง่าย ไม่เปราะเปื้อนง่าย และพระพุทธรูปเจ้าท่านก็ไม่ได้ทรงบัญญัติห้ามไม่ให้ผู้ใดใช้ สีขาวเสียอีกท่านว่ายังไม่เหมาะสม ดิฉันก็ได้ถามแม่เณรว่า พระที่วัดนี้ท่านเป็นพระนิกายไหน ท่านว่า ท่านถือสายตรงตามแบบพระพุทธรูปเจ้า ไม่ติดพิธี ไม่ติดเครื่องรางของขลัง พิธีการต่างๆ ที่วัดนี้ไม่นิยมใช้ แม้แต่กลืน-ผ้าป่า ก็ไม่เอาทั้งสิ้น เพราะพระวัดนี้ไม่ใช่เงิน ท่านถืออาหารบิณฑบาตและฉันมื้อเดียวรวมทั้งแม่เณรด้วย ห้ามเรียไร ห้ามบอกบุญทั้งสิ้น ผู้ที่มาวัดนี้ก็ไม่มีสิทธิ์ทำบุญด้วยเงินทอง ผู้ที่จะทำบุญด้วยเงินทองได้ ก็ต้องมาคลุกคลีกับเขาอย่างน้อย ๗ ครั้งขึ้นไป และต้องเข้าใจนโยบายของเขาให้ถ่องแท้เสียก่อน และมีพอจะเสียสละทำบุญได้ค่อยทำ เพราะที่วัดนี้ต้องการผู้มาปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริง ต้องการปฏิบัติ

บูชา ไม่ใช่อามิสบูชา ต้องการสอนให้คนลด ละ ปล่อย ให้มาก ด้วยการพัฒนาจิตใจให้เข้าถึงพุทธะจริงๆ ท่านก็เลยให้หนังสือดิฉันมาอ่าน เพื่อจะกราบเรียนถามท่านอาจารย์ถึงข้อข้องใจของดิฉัน ด้วยความสงสัย ดิฉันจึงได้ หาโอกาสไปค้างที่วัด ๓ ครั้งมาแล้ว คือไปวันเสาร์กลับวันอาทิตย์เย็น เพื่อจะศึกษาดูข้อเท็จจริง เพราะพระวัดนี้ไม่โกณคิ้วด้วย ดิฉันก็ถามถึงข้อที่สงสัย พระท่านก็ตอบว่า พระพุทธเจ้าท่านทรงบัญญัติให้ปลงผม โกนหนวด ตัดเล็บ พระพุทธเจ้ามิได้สั่งโกนคิ้ว

การปฏิบัติธรรมของวัดนี้คือ ทุกคนจะต้องตื่นตีสาม ตีสามครึ่ง ก็ต้องมาพร้อมกันที่ศาลา ตีสี่ พระภิกษุจะนำทำวัตรพร้อมกันด้วยบทสวดถวายพรพระ มงคลจักรวาลน้อย และบทอนุโมทนา เสร็จแล้วทุกคนจะตั้งใจฟังธรรมะจากท่านภิกษุเทศน์ถึงตี ๕ ครึ่งกว่าๆ พระท่านก็จะเตรียมออกบิณฑบาตเมื่อเวลา ๖.๐๐ น. ประมาณ ๘ โมงเช้า ก็จะมีธรรมะก่อนนั้น ถึง ๑๐ โมงเศษ พระท่านจึงจะลงมือฉันอาหาร พวกมาปฏิบัติธรรมก็จะร่วมทานอาหารที่พระท่านแบ่งไว้ให้เป็นข้าวกันบาตร พอเที่ยงครึ่ง ก็จะมีรายการสนทนาธรรมให้ซักถามข้อข้องใจ สงสัยอะไรก็เรียนถามได้ โดยพระท่านเป็นพิธีกร ในวัดนี้มีเครื่องพิมพ์หนังสือเอง โดยพระกับแม่เณรและญาติธรรมที่ไปวัดช่วยกันทำ ที่วัดมีห้องสมุดให้ศึกษา มีหนังสือธรรมะของสำนักต่างๆ หนังสือของท่านอาจารย์ก็มีอยู่ที่วัดนั้นหลายเล่ม ที่ดิฉันเห็นก็มี **ประวัติของหลวงปู่มั่น** กับ **แว่นดวงใจ** รู้สึกว่ามีนักศึกษากับข้าราชการไปศึกษามากเหมือนกัน แต่มีเสียงคนข้างนอกว่าเป็นวัดคอมมิวนิสต์ พระท่านก็รับว่าถูกกล่าวหาจริง แต่ท่านไม่กลัว เชิญทุกคนมาพิสูจน์ได้ว่าที่วัดเขาทำอะไร มีอะไรกัน

ดิฉันเรียนถามท่านว่า เมื่อทางวัดไม่ได้ขึ้นอยู่กับกรมศาสนา มิต้องถูกเรียกว่าวัดเถื่อนหรือ ท่านว่า ใช่ เวลานี้ก็มิได้มีผู้เรียกอยู่แล้ว ทางกรมศาสนายังเคยมีหนังสือเวียนถึงวัดต่างๆ ว่า ถ้าพระวัด...ไปวัดใด ไม่ให้รับ ห้ามให้พัก ท่านว่าพวกเราถือว่าได้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบก็ไม่กลัวอะไร เท่าที่ดิฉันได้ไปศึกษาดู ก็เห็นท่านสอนให้ ชูต ชัด เกลา กิเลส ในตัวออก ให้ปฏิบัติอย่างจริงจัง การสอนของท่านเข้มข้นเผ็ดร้อนจริงๆ วัดท่านห้ามนอนกลางวันนอกจากเจ็บป่วย และไม่ใส่รองเท้า ไม่หนุนหมอน ให้นอนท่าสี่เหลี่ยมสันทานอาหารมือเดียว นอกจากน้ำเปล่าแล้ว น้ำปานะอื่นๆ ห้ามหมด

ทุกคนที่ไปปฏิบัติ ท่านสอนให้เพ่งโทษตัวเองว่า เราลด ละ ปลด ปล่อยวางได้แค่ไหนแล้ว หมั่นดูตัวเอง ให้พยายามปลด ปล่อย ลด ละ ออกทีละอย่างๆ สอนให้ละเนื้อสัตว์ สอนไม่ให้ติดในรส ให้ทานอาหารมังสวิรัต เพื่อให้ศีลบริสุทธิ์ไม่ต่างพร้อยและไม่เบียดเบียนสัตว์ เป็นการละกิเลส ซึ่งข้อนี้ดิฉันเห็นด้วยและก็ได้ละแล้ว และลดมือด้วย คือทาน ๒ มือ เข้ากับเพล และไม่ทานจุกจิก เลยเพลแล้ว ดิฉันไม่ทาน ถ้าไปวัดก็ทานมือเดียว ไม่ทานเนื้อสัตว์แล้ว

แต่สิ่งที่ดิฉันสงสัยไม่แน่ใจจนต้องเขียนมากราบเรียนถามท่านอาจารย์ก็คือ วิธีการของพระวัดนี้ ท่านปฏิบัติถูกต้องตามแนวสอนของพระพุทธเจ้าจริงหรือไม่ ดิฉันเองปัญญาน้อย ไม่ค่อยเข้าใจอะไรมากนัก ที่ไปวัดก็เพื่อจะไปปฏิบัติขัดเกลากิเลสให้น้อยลงเท่าที่ได้ไปศึกษามา ๓ ครั้ง ก็รู้สึกที่ท่านสอนอย่างเอาจริงเอาจังเผ็ดร้อน ท่านว่ากิเลสของคนมีมาก ต้องใช้คำแรงๆ จึงจะขัดออกได้ มัวเบาๆ ค่อยๆ ก็ไปไม่รอด ทั้งนี้เพื่อให้ญาติธรรมได้พัฒนาจิตใจ ละคลายกิเลส ความโลภ ความหลง ความโกรธ ให้ลดน้อยลงจนหมดไป ท่านไม่มีเจตนาอื่นเพื่อจะด่าว่าใคร ท่านว่าการปฏิบัติธรรมไม่ใช่จะไปนั่งหลับตามาวนอย่างเดียว จะหวังให้สำเร็จได้ต้องตั้งใจ ลด ละ ปล่อยวาง ให้ได้ ไม่ต้องอยู่ปากก็ทำได้ ต้องมีเมตตา เมตตาให้จริง จึงให้ละ ไม่ทานเนื้อสัตว์ ต้องช่วยเหลือเจือจานผู้อื่นด้วย ให้ทุกคนนำไปปฏิบัติที่บ้านด้วย ไม่ใช่ออกจากวัดแล้วก็ทิ้งแค่ประตูวัด

อย่างแนวปฏิบัติที่ท่านพระอาจารย์สอนนั้น ดิฉันเคารพแน่ใจไม่สงสัยเลย แต่ที่วัด...นี้ ดิฉันยังไม่แน่ใจในบางอย่าง เพราะวิธีการผิดแปลกจากวัดต่างๆ ที่ทำกัน จึงสงสัยไม่แน่ใจ ดิฉันก็เพิ่งเริ่มเข้าวัดปฏิบัติจริงจึงตอนนี้อย่างนี้ จึงไม่ค่อยเข้าใจเรื่องของวัดดีนัก ต้องกราบเรียนรบกวนท่านอาจารย์ช่วยให้ความสว่างด้วยเถิดค่ะ

ตอบ ต้องขออภัยไว้ก่อนหากไม่เหมาะสมบางประการ เพราะคนหนึ่งเขียนคนหนึ่งอ่าน คนหนึ่งคิดแง่หนึ่ง อีกคนหนึ่งคิดแง่หนึ่ง ความสนใจจึงมักมีน้อย ลูกหลายคนออกจากพ่อแม่คนเดียวกัน ยังคิดไปได้หลายแง่ ทำได้พูดได้หลายส้นพันคม แต่ความคมคายพอถือเอาประโยชน์ได้นั้นมีน้อยมาก

ลูกศิษย์พระตถาคตมีจำนวนมากต่อมากยิ่งกว่าลูกๆ ของพ่อแม่เป็นไหนๆ จำต้องมีหลายสันปันเล่ห์กลอุบายที่จะนำออกแสดง ใครก็ต้องว่าของตัวถูก ที่ต่างคนต่างว่าตัวถูกตัวดีนั่นแหละ ที่มักทำลายศาสนธรรมหรือทำลายพ่อคือพระตถาคตเรื่อยมานับแต่สมัยที่พระองค์ยังทรงพระชนม์อยู่จนปัจจุบันนี้ สิ่งที่ว่าดีๆ ตัวดีตัวถูกขึ้นต่อยกันบนเวทีคือศาสนธรรม คือตถาคต ก็ยังไม่ปรากฏได้พักให้น้ำกันบ้างเลย และไม่เห็นแผ่นดินอันกว้างแสนกว้างว่าเป็นที่น่าอยู่ยิ่งกว่าบนเวที ไม่ต้องเขียนใบสมัครขอต่อยกันบนเวทีเป็นประจำ ไม่ยอมรับการให้น้ำเลยก็เต็มใจ พอใจอยู่ได้ตลอดวันตาย พระไม่ต้องไปกุสลามatica ให้ลำบาก กรุณาพิจารณาเอาเอง เพียงแค่อาจารย์ซึ่งเป็นหลวงตาป่าๆ เกือบๆ จะหาความสามารถလာดูรู้มาจากไหน ก็ต้องเป็นขรัวอยู่ตลอดวันตายนั่นแหละ

คนเราเกิดมา มีหู มีตา ฯลฯ เหล่านี้มีไว้สำหรับใช้เพื่อประโยชน์ เขาก็คน เราก็คือคน คนดูคนต้องดูกันออก เพราะไม่ใช่กายทิพย์กิริยาทิพย์เหมือนเทวดา พอจะดูไม่ออก พระพุทธเจ้ามีพระองค์เดียวในปัจจุบันนี้ สวากขาตธรรมตรัสไว้ชอบแล้ว ในคัมภีร์ศาสนาพุทธท่านก็จารึกไว้แล้วโดยสมบูรณ์ เรามีใช้คนตาบอดหาดูได้ พระที่ปฏิบัติกันอยู่ทั่วแดนพุทธ ถ้าเป็นลูกศิษย์พระตถาคตจะมีกิริยาที่พ้นหรือที่ล้นองค์ ท่านก็ไม่อวดดี พอให้กัดกันเหมือนหมากลางบ้านไม่มีเจ้าของ (ศาสนา) ความสงบเรียบไม่มีเรื่องกัดกันเหมือนหมา ไม่มีลัทธิหมากัดกันเข้าไปแทรก นั่นคือศาสนธรรม นั่นคือ สุปฏิปันโน ฯลฯ แท้

ขรัวตาโง่

ถาม กระผมต้องกราบขอภัยที่รบกวนหลวงตา กระผมพยายามฝึกนั่งสมาธิแต่ไม่ค่อยได้ผล มักจะนึกถึงอดีตที่ผ่านมา กระผมถูกอาจารย์กลั่นแกล้งกตคะเนนและสั่งให้พ้นสภาพนิสิตเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ทั้งๆ ที่กระผมเป็นผู้บริสุทธิ์ ทำให้กระผมเสียใจจนแทบจะฆ่าตัวตาย ก็พอดีได้พบหลวงตาและอ่านพระธรรมที่หลวงตาได้โปรดคุณเพาพงา และหนังสือตอบปัญหาธรรม

กระผมขอกราบเรียนปรึกษาว่าจะอย่างไรดี เพราะทุกวันนี้ก็ไม่มียานพาหนะ ต้องอาศัยญาติพี่น้องอยู่ กระผมเคยไปทำงานกับป่าโดยการเลี้ยงหมู เบ็ด ไก่ แบกอาหารสัตว์อยู่ได้ระยะหนึ่ง ก็ทำต่อไปไม่ไหวครับ เพราะจิตใจถูกกระทบกระเทือนมาก คือกระผมเรียนถึงที่สุดท้ายแล้ว แทนที่จะใช้ความรู้รักษาคน กลับต้องมาเลี้ยงหมู

ตอบ ได้รับทราบเรื่องแล้วด้วยความสงสารมาก โปรดยกให้กรรมเสียตามคติธรรมที่สัตว์โลกมีกรรมเป็นของตัว แม้เขาผู้กลั่นแกล้งก็ไม่ได้ความวิเศษวิโสอะไรจากการทำเช่นนั้นหรอก ขอให้ปลงๆ

ถาม ลูกขอรบกวนเวลาพระคุณเจ้าด้วยความเกรงใจเป็นที่สุด เมื่อวันที่ ๙ พ.ค. ๒๒ ลูกทำบุญถวายสังฆทาน ประมาณสองอาทิตย์ฝันว่าตัวลูกขึ้นไปอยู่บนท้องฟ้า เห็นทางกว้างประมาณสองเลนรถ มีพระสงฆ์นั่งหันหน้าเข้าหากันระหว่างทางเดิน พระสงฆ์รูปร่างสูงใหญ่คล้ายฝรั่ง ผิวขาว ท่านนั่งเล่นดนตรี ไม่มีคนเลย แม้แต่ตัวลูกก็มองไม่เห็น แต่มีความรู้สึกตัวลูกอยู่ใกล้ๆ พระสงฆ์ พอสักครู่มีเสียงผู้ชายแต่ไม่เห็นตัวประกาศออกมาว่า สิทธิตะมาแล้วสองครั้ง ลูกจึงหันไปมอง ในฝันว่าเป็นพระทองเหลือง แต่ว่าเคลื่อนไหวได้เหมือนกับคนเราที่มีชีวิตทุกอย่าง เดินมาตามทางที่พระสงฆ์นั่งเล่นดนตรีอยู่ ศีรษะท่านไม่เหมือนพระสงฆ์ทั่วๆ ไป เป็นแบบพระพุทธรูปที่เขาเรียกว่ามีเกตุ รูปร่างสูงโปร่ง ผิวพรรณหน้าตาดีมาก มองดูแล้วนึกไม่ออกว่าจะเปรียบกับพระที่ไหนได้ การเดินสำรวมอ่อนโยน สายตาจะพุ่งไปข้างหน้าประมาณ ๔๕ องศา จะไม่เหลียวซ้ายหรือขวาทั้งสิ้น และจะค่อยๆ ลับตาไป ถ้าลูกเป็นคนที่ชอบอ่านประวัติของท่านจะได้ว่าจิตประหวัด ปกติแล้วลูกเป็นคนที่ไม่ชอบเชื่ออะไรง่ายๆ รู้ตัวว่าเป็นคนดื้อพ่อของลูกท่านเป็นคนใจดีมาก ชอบทำบุญและให้ทาน เวลาท่านทำบุญ จะชวนให้ร่วมทำบุญด้วยทุกครั้ง ลูกจะคอยพูดอยู่เสมอว่ามีชาติก็ต้องมีศาสนา ไม่อย่างนั้นคนก็ฆ่ากันตายหมด ระยะเวลาๆ นี้ พ่อจะเฉยๆ ทำบุญไม่ค่อยชวน ตอนนี้ท่านได้เสียไปแล้ว นิสัยของลูกเป็นคนที่ไม่ชอบเบียดเบียนคนอื่น จนกระทั่งจากที่ไม่ชอบเบียดเบียนใคร ความโกรธพอระงับได้ดีพอสมควร แต่ความน้อยใจยังมีอยู่มาก แต่ลูกได้อ่านหนังสือ **ศาสนาอยู่ที่ไหน** ของพระคุณเจ้าได้เมตตาจัดส่งมาให้ ทำให้ลูกเย็นใจขึ้นอีกเยอะเลยคะ ลูก

ตั้งปณิธานไว้เสียๆ สมัยยังเด็กๆ อยู่ จะขอประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดี ถ้าจะตายเพราะความดี ลูกก็ยอมเพื่อบูชาพระคุณพ่อพระคุณแม่

ที่สุดนี้ ลูกขอเรียนถามเกี่ยวกับความฝันของลูก ขอได้โปรดให้พระคุณเจ้าช่วยชี้แจงให้ลูกด้วย ถ้าฝันเห็นเป็นองค์พระเฉยๆ ลูกจะไม่แปลกใจ แต่นี่ประกาศชื่อออกมา ทำให้ลูกแปลกใจมาก ลูกไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่าจะมีพระพุทธรูปเจ้า ลูกว่าเป็นนิยายโบราณมากกว่า เอาไว้ไหม พระคุณเจ้าว่างๆ สบายๆ ค่อยตอบชี้แจงก็ได้ค่ะ ลูกไม่รีบร้อนอะไรหรอกค่ะ

ตอบ ที่ฝันว่าพระมั่วสุมหันหน้าเข้าหากัน เล่นดนตรี นั้นหมายถึงความเหลวไหลเหลวแหลกของพระที่เลวด้วยความประพฤติ ที่มีเสียงธรรมประกาศว่า ลิขิตตะมาแล้วพร้อมกับเห็นองค์พระพุทธรูป นั่นคือคำประกาศเตือนจากศาสนธรรมอันถูกต้องดังาม เพื่อลบล้างความเหลวแหลกของพระจำพวกนั้นเล่นดนตรีนั้นให้หยุด ไม่ให้ทำต่อไป

ผู้ไม่เชื่อว่าพระพุทธรูปเจ้ามี ก็คือผู้เชื่อความไม่มีศาสนานั้นแล ความจริงพระพุทธรูปเจ้าทั้งหลายเคยมีมาหลายกัปนับไม่ถ้วนแล้ว ก็เลสล้างลองได้ครองหัวใจสัตว์โลกมากๆ แล้ว สัตว์โลกจะไม่ยอมเชื่อว่าพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ มีประจำโลก เพราะกิเลสไม่ยอมให้เชื่อในทางดีในของดีทั้งหลาย ซึ่งกิเลสถือว่าเป็นข้าศึกต่อมันมาแต่กาลไหนๆ อยู่แล้ว

หลงตาโง่ เชื่อพระพุทธรูปเจ้าว่ามีอย่างฝังใจ แต่กิเลสยังเต็มหัวอกไม่ยกบาง

ถาม ดิฉันดีใจมาก ได้รับความระลึกถึงจากใบปลิว “คำปรารภงาน” ดิฉันอยู่ไกล ไม่มีโอกาสมาทำบุญด้วยตนเองได้ จึงขอร่วมทำบุญมาทางธนาณัติ ต้องรบกวนพระคุณเจ้าในการเดินทางไปรับที่ไปรษณีย์ได้

ดิฉันเคยฝันว่าความดีที่ดิฉันได้ทำไปแล้วทั้งหมดนี้ อย่างดีก็ไปเกิดเป็นสุนัขบนสวรรค์ ทั้งๆ ที่ดิฉันคิดเอาเองว่าบนสวรรค์คงไม่มีสัตว์เดรัจฉาน ก็เลยเป็นอุทาหรณ์ให้ดิฉันได้สำนึกว่า ที่ว่าได้ดี ทำบุญทำทานที่ผ่านมานั้นยังน้อยนิดเต็มที ยังไม่พ้นความเป็นเดรัจฉาน ดิฉันจึงตั้งใจมากที่ได้ร่วมทำบุญเมื่อพระคุณเจ้าเป็นเจ้าภาพ ก็เพียงหวังว่าถึงแม้จะเป็นสุนัข ก็ขอให้เป็นสุนัขที่มีเจ้าของเถิด

ตอบ คุณ... ผู้ฝันแปลกประหลาดน่าขบคิด

จ.ม. พร้อมธนาณัติ เพื่อช่วยเหลือคนผู้จำเป็นที่โรงพยาบาลอุดรฯ ได้รับแล้วด้วยความขอบคุณมาก ขอให้คุณได้บุญมากๆ ได้กุศลแรงๆ และเป็นเจ้าของตึกคนไข้และกิจการฉลองเหล่านี้นด้วยกัน

ความฝันของคุณแปลกดี แต่การทำบุญ คุณทำด้วยความตั้งใจ ตั้งใจเรื่อยมา มิได้ทำด้วยความฝัน ฉะนั้น คุณจึงลบล้างสุนัขบนสวรรค์ในความฝันได้ด้วยความดีที่ทำด้วยความตั้งใจเลื่อมใสศรัทธา มิได้ทำด้วยความฝัน

ในวัดป่าบ้านตาด แทนที่จะมีแต่พระเถรเถรซี แต่สุนัขก็มีอยู่ในวัด ๒ ตัว ชื่อโป้ และปู้ย พระเถรรักมันมากทั้งสองตัว ถ้าบนสวรรค์มีสุนัข เทวดาคงรักมากเช่นสุนัขโป้-ปู้ย เหมือนกัน ดังนั้น คนที่มีบุญจะไปเกิดเป็นอะไรก็ย่อมดี มีความสุขและมีใครๆ รักชอบมาก เนื่องจากบุญไม่เคยทำให้ใครผิดหวังตั้งตัวไม่ได้ นอกจากพาให้สมหวังตั้งตัวด้วยความมั่นคงไม่โยกคลอนตลอดไป และเป็นสุขเย็นใจถ้ายาว

ต่อไปกรุณาพยายามฝันให้ได้เป็นเทวดาบนสวรรค์ และฝันว่าได้เลื่อนชั้นขึ้นไปเป็นลำดับจนหลุดพ้นเป็นอรหันต์ขึ้นมาบนหมอน แล้วไปกุศลธรรมในความฝันให้อาจารย์ฟังบ้าง เมื่อวสาณามีก็จะเตรียมฝันและหลุดพ้นไปตามๆ กัน อย่าต้องตะเกียกตะกายบำเพ็ญความดีด้วยวิธีต่างๆ ให้ลำบาก เพราะคนสมัยนี้ชอบเรียนลัดกันอยู่แล้ว จะได้ทันเหตุการณ์ไม่เหินนาน

ขรัวตาเรียนลัดในฝัน

ถาม ลูกได้เคยมากราบนมัสการฟังธรรมจากท่านอาจารย์ และเมื่อวันที่ ๑๘ ธ.ค. ๒๖ อันเป็นวันเปิดตึก “รวมเมตตาตามหาคุณ” โรงพยาบาลอุดรฯ ก็ได้มาร่วมในพิธี และได้ร่วมบริจาคในการนี้กับหลวงตา ลูกดีใจมากที่ได้มีโอกาสโดยสารขบวนการสร้างกุศลกับหลวงตา ที่ลูกขอกราบเคารพนบไว้เป็นครูอาจารย์ด้วยดวงใจแท้จริง มาบัดนี้ลูกได้รับทุกขเวทนาจากโรคชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นโรคที่ค่อนข้างจะร้าย คือภาษาแพทย์เรียกว่า โรคเลือด (เม็ดเลือดขาวมีจำนวนน้อยลง) ทำให้ภูมิต้านทานภายในร่างกายอ่อนสาเหตุนั้น แพทย์สันนิษฐานว่าเกิดจากการทำลายของยาชนิดหนึ่งซึ่งใช้รับประทานก่อนที่จะตรวจพบนั้น ลูกป่วยเป็นโรคภูมิแพ้ คือมีอาการปวดแน่นในจมูก มีน้ำมูก มีอาการเจ็บคอ ได้ไปพบแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ เขาให้ยามารับประทานสัก ๑ ปี ก็มีอาการชืดเกิดขึ้นต่อมา ในวันที่...นี้เอง ก็มีอาการผิดปกติ คือมีเลือดออกทางช่องจมูกโดยผิดปกติ คือออกวันหนึ่งหลายหนและหยุดยาก จึงต้องไปพบแพทย์ทางเลือด เจาะตรวจนับเม็ดเลือดดู ปรากฏว่าเม็ดเลือดขาวลดลงผิดปกติ จึงให้หยุดยาแก้ภูมิแพ้โดยเด็ดขาด

ขณะนี้มีอาการเหนื่อยหอบ เพลีย รวากับคนแก่อายุ ๘๐ ปี จะเดิน จะยืน จะทำอะไร แม้แต่จะพูดก็เหนื่อย ลูกคิดถึงท่านและธรรมเป็นที่สุด ได้อาศัยหนังสือ **แว่นดวงใจ** กับ **ธรรมชุดเตรียมพร้อม** เป็นหลักยึดในใจขณะนี้ เพราะได้ทราบอยู่ตลอดมาว่าคนเราไม่พ้นตาย แต่ก็ไม่มีใครอยากตาย

ลูกเอารูปหลวงตาในหนังสือที่แจกวันงานเปิดโรงพยาบาล มีรูปท่านอาจารย์ไว้นุชา พร้อมกับทำสมาธิภาวนาอบรมจิตให้สงบอยู่ขณะนี้ คิดถึงท่านอาจารย์ที่สุด หากวันใดลูกถึงเวลาอย่างคุณพ่ ในหนังสือ **ธรรมชุดเตรียมพร้อม** ลูกคงต้องมาอาศัยฝึกจิตให้กล้าและเข้มแข็ง พร้อมจะผจญกับความตายที่วัดป่าบ้านตาดเป็นแน่

พ่อบ้านเป็นข้าราชการ ต้องทำงานเพื่อชาติบ้านเมืองมาโดยตลอด งานข้างเป็นงานบ้านนอก ต้องเดินทางจรดเหนือจรดใต้ เคยมาเป็นหัวหน้าศูนย์... อยู่สกลนคร ๗-๘ ปี รู้จักสนิทกับท่านอาจารย์... วัดดอยธรรมเจดีย์ และได้บำรุงพระศาสนาหลายด้าน ขณะนี้อายุ ๔๒ ปีเศษ (ลูกอายุครบ ๓๘ ปีพอดี) มีบุตรหญิง ๒ คน คนโตอายุ ๑๓ ปี คนเล็ก

อายุ ๙ ปี ลูกได้มานมัสการท่านอาจารย์หลายหน ได้ให้เจ้าหน้าที่... จังหวัดอุดรฯ พามา
ได้รับเมตตาจากท่านอาจารย์เสมอมา ลูกอยากกราบเรียนหลวงตาให้ทราบทุกอย่างว่า
ในหัวใจนี้คิดอะไร ประการณะอะไร ลาภ ยศ เงินทอง สรรเสริญ ไม่อาจช่วยให้สงบ
ได้ดังที่ท่านพร่ำสอนจริงแท้แน่นอนเหลือเกิน ถ้าขณะนี้ลูกไม่ได้พบพระ ไม่ได้คตธรรมจาก
ท่าน...แน่นอน การป่วยเจ็บครั้งนี้ย่อมนำมาซึ่งความวุ่นวาย โศกเศร้า และทุกข์ทรมาน
อาการที่ลูกเป็นนี้ วงการแพทย์ไม่อาจให้ยาใดบำบัดได้ ลูกได้ธรรมโอสธเท่านั้นมาช่วย
บำบัด ขณะที่เขียนจดหมายนี้ อาการที่ทราบว่ายาลงก็คือ เหนื่อย หายใจขัด อึดอัดใน
ร่างกาย เพลีย ต่อเมื่อได้ทำสมาธิภาวนาพุทโธ ทั้งเวลาอนพักแล้ว จะพอมีกำลังบ้าง
คิดถึงธรรมจากปากท่านอาจารย์เทศน์ให้ฟังเหลือเกิน ใครได้ยินได้ฟังอีก การเดินทาง
ไกลๆ เป็นอุปสรรคต่อสังฆารชณะนี้มาก ถ้ามาได้จะพยายามมาหาธรรมเพื่อบำรุงใจให้
เข้มแข็งสู้กับมรณภัยให้ได้

ทราบดีว่าท่านอาจารย์ก็ไม่แข็งแรงดังก่อนๆ วันที่ท่านเทศน์บนธรรมาสน์ โรง
พยาบาลอุดรฯ ลูกจับใจมาก... หวังท่านอาจารย์จะเหน็ดเหนื่อย การสร้างสถานรักษา
พยาบาลคนป่วย ไม่ทราบว่ามันจะมีมหากุศลใหญ่ยิ่งปานใดเชียวละ ยามป่วยนี้ ลูก
เห็นคุณค่าของโรงพยาบาลยิ่ง คนจนป่วยมันแย่งยิ่งกว่าคนมีป่วยแน่นอน คนมีก็มีสถาน
บำบัดดีทันสมัย หมอดี ยาดี แต่โรคสมัยใหม่ก็เร็วจนตามไม่ทัน ดังที่ลูกกำลังประสบ
อยู่ แม้สมบัติสิ้นฟ้าก็มิอาจจะนำพาหรือหมอใดมารักษาใช้หน้ๆ ให้หายหรือให้คน
รอดตายได้

ขอกราบเท้าท่านอาจารย์ที่ลูกเคารพสูงยิ่งมาด้วยดวงใจระลึกในธรรม และระลึก
ใน **สงฆ์ ธรรม คจฺจามิ** ตลอดมาและตลอดไปตราบเท่าชีวิต

ลูกพยายามตัดห่วงคือบุตรและพ่อบ้าน หากแต่เจ้าความสงสารมันคอยตื้ออยู่เสมอ
การป่วยครั้งนี้ ถ้าไม่อาจจะหยุดการลดลงของเม็ดเลือดขาวได้ ก็หมดทางรักษา... ขอ
เมตตาจากท่านช่วยแนะนำให้ลูกได้ลดความสงสารกับความห่วงลงให้หมดด้วยเถิด...
พระคุณเจ้า ขอพึงธรรมของพระบรมศาสดาเพียงทางเดียว... จะอบรมจิตให้สงบได้

ขอกราบท่านมัสการท่านอาจารย์ด้วยความเคารพสุดดวงจิตดวงใจ

ป.ล. ขอท่านอาจารย์โปรดรักษาสุขภาพท่านด้วยเจ้าค่ะ

ตอบ จ.ม. ทราบแล้วด้วยความสงสารมาก กรุณายึดธรรมเป็นเส้นชีวิตทั้งเป็นทั้งตาย อย่ายึดสังขารเป็นเส้นชีวิตหวังพึ่งเขาตายเดียวโดยไม่มีคติธรรมเข้าแทรก ผู้ยังปกติกับผู้ที่เจ็บป่วยก็คือผู้จะเจ็บป่วยและตายด้วยกันทั้งโลก เป็นเพียงก่อนและหลังกันบ้างเท่านั้น จงนำปัญญาออกทางเป็นตาข่ายรอบสังขารไว้เสียแต่บัดนี้ แม้ถึงคราวจิตที่มีปัญญา ย่อมไม่มัวทอดสังขารที่กำลังจะพังอยู่แล้วเป็นแน่ จะรักษาตัวได้ด้วยความแคล้วคลาดปลอดภัย ธรรมะในหนังสือทุกเล่มบอกความจริงล้วนๆ ไว้แล้ว กรุณาอ่านตรอง และย้อนดูจิตดวงไม่เคยตายนี้ว่า ยังกลัวตายกับสังขารอันเป็นสิ่งที่แตก-ตายอยู่อย่างไม่มีมองดูธรรมบ้างหรืออย่างไร

ใจไม่เคยตาย ธรรมไม่เคยตาย เป็นคู่เคียงกัน แต่สังขารแล้วแตก-ตายทั้งสิ้น กรุณาพิจารณาแยกจิตดวงไม่ตายออก อย่าให้กอดกองเพลิงคือสังขารร่างกายที่กำลังก้าวหน้าหาความตายอยู่ทุกนาที่เดี๋ยวนี้นี้ กรุณาทำให้สงบด้วยธรรมบทใดบาทใดก็ได้ใจเรามีได้ป่วยไข้กับสังขารร่างกาย แต่อย่าคิดว่าเอาสังขารมาเป็นใจ ใจเป็นสังขารจะแผดเผาใจให้วุ่นวายไปตาม จับให้มั่นในคำว่า ใจไม่เคยตาย ใจไม่มีป้าช้าเหมือนร่างกาย ใจเป็นอมตะโดยหลักธรรมชาติแม้ยังมีกิเลสอยู่ เป็นแต่ท่องเที่ยวในภพต่างๆ เท่านั้น ใจเป็นสมบัติของเราแท้ จงรักษาใจให้สงบเย็นอยู่โดยลำพังในท่ามกลางชั้นที่กำลังถูกไฟไหม้อยู่ขณะนี้ เอละ เหนื่อยขั้นแล้ว ขอให้คุณได้ชัยชนะมารในขั้นนี้

ถาม ดิฉันดีใจมากที่ได้มีโอกาสทำบุญกับพวกที่เขาลำบากยากแค้น เคยโดนหลอก มาขอถึงหน้าบ้าน ดิฉันเลยไม่กล้าทำบุญกับพวกนี้ค่ะ แต่ที่จริงถึงเขาจะมาหลอกก็ควรจะทำไป ถึงอย่างไรเราก็ได้บุญใช้ไหมคะ คุณแม่ของดิฉันท่านก็โดนมากเหมือนกัน โดยมีพระนั่งรถได้อัตสุเล็กและมีพวกผู้ชายอีก ๕-๖ คนคอยอยู่นอกบ้าน และพระองค์นั้นก็โดนถูกจับมาแล้วในข้อหาอะไรก็ไม่ทราบค่ะ จะมาขอเงินทีละ ๖๐๐ บาท ทหารใน

บ้านไล่ไป ไม่ยอมให้เข้าบ้าน อย่างนี้เราจะบาปไหมคะ ขอให้ท่านอาจารย์เจริญบุญบารมี
ยิ่งๆ ขึ้นไป

ตอบ คนใจเปรต-ผีในร่างมนุษย์นี้ยิ่งนับวันมีมาก ถ้าส่งเสริมเปรต-ผี ประเภทนี้
จะนับวันมีมากขึ้น แม้ใจบุญขนาดไหนก็ไม่ประสงค์พบคนใจบาปหยาบช้านี้ อาจารย์
เองก็เคยให้ท่านเป็นประจักษ์ของปัจจัยจะไม่มีเหลือค้างวัด แต่ให้บุคคลที่ควรให้
เท่านั้น บุคคลประเภทเปรต-ผีเหล่านี้ไม่ให้ ไม่ส่งเสริมให้แพร่พันธุ์เลยแหละ ควรระวัง
เปรต-ผีประเภทนี้ให้มากๆ ไว้ดี หรือถ้าคุณอยากได้บุญกับพวกนี้มากๆ ก็ไปยื่นหน้า
บ้าน กวักมือให้มันมารับวัตถุธาณ หรือประกาศทางวิทยุ หนังสือพิมพ์ ตามแต่วิธีที่จะได้
บุญมากๆ นั่นแหละ ผลเป็นยังไง ส่งข่าวไปหาอาจารย์ให้มารับกองบุญที่ล้นฝั่งบ้าง บางที
อาจจะอนุโมทนาหรืออาจ...ไม่แน่ว่า หลวงตานี้ไม่เหมือนใคร

หลวงตาไม่เหมือนใคร

ป.ล. การก่อสร้างตึกคนไข้สาธารณะโรงพยาบาลอุดรฯ คราวนี้สิ้นเงินไป ๑๐ กว่าล้าน
เนื่องจากช่วยหลายด้าน มีเครื่องมือแพทย์ อุปกรณ์ในตึก ตึก ๒ ชั้น ๖๐ เตียง เตียง
พิเศษ อีก ๒ เตียง เอกซเรย์อย่างดี (ทันสมัย) และกองทุนสำหรับคนไข้ที่ยากจน จึงขอ
ทุกท่านเป็นเจ้าของกิจการเหล่านี้ด้วยกันอย่างภาคภูมิใจเถิด

ถาม หลวงปู่คะ ลูกอยากจะขอคำแนะนำจากหลวงปู่คะ คือลูกมีความคิดที่จะ
ตั้งทุน...ขึ้น เพื่อตอบสนองคุณมารดาที่ล่วงลับไปแล้ว แต่เนื่องจากลูกมีทุนกำลังทรัพย์
น้อย ลูกอยากจะกราบขออนุญาตหลวงปู่ส่งปัจจัยมาถวายยังหลวงปู่ทุกๆ เดือน เดือน
ละ...บาท ตามแต่กำลังปัจจัยที่จะหาได้ ด้วยผลบุญนี้ ลูกขอมอบแด่คุณแม่ ที่ล่วงลับไป
แล้วทั้งหมดค่ะ

หลวงปู่คะ ลูกอยากจะขอกราบเรียนหลวงปู่คะว่า จะทำบุญด้วยบุญใดจึงจะถึง
มารดาได้โดยตรงคะ

การที่ผู้ตายมาเข้าฝันผู้ใกล้ชิด จะเป็นความจริงได้แค่ไหนคะ

ถ้าปรารถนาจะไม่เกิดอีก จะต้องปฏิบัติตัวอย่างไรคะ

ตอบ จ.ม. และธนาณัติ ได้รับแล้วด้วยความขอบคุณ ขอบุญที่คุณได้บำเพ็ญ เพื่ออุทิศถึงมารดา จงสำเร็จตามความมุ่งหมายเถิด

เรามีมากน้อยเพียงไร เราก็ทำบุญดังที่คุณทำอยู่เวลานี้ และอุทิศส่วนกุศลไปถึง ท่าน ก็ย่อมเป็นความถูกต้องดังมาอยู่แล้ว วิธีนี้คือทางตรงต่อผู้ที่ตนมุ่งหวังอยู่แล้ว การ ฝันนั้น ใครๆ ก็ฝันกันได้กระทั่งเด็กๆ แต่จะถูกหรือผิดนั้น ไม่มีใครกล้ารับรอง จึงไม่ควร ใส่ใจให้มากไป จะเป็นกังวลแก่เราเปล่าๆ

ถ้าไม่อยากจะกลับมาเกิดอีก ก็ปฏิบัติให้ได้ตามธรรมที่ท่านสอนไว้นั้น ซาติยอมสิ้น สุดลงเอง หนังสือที่ทางวัดเขียน คุณก็เคยได้รับหลายเล่มมิใช่หรือ ในหนังสือเหล่านั้นก็ ดูไม่มีเล่มใดบอกให้ผู้ปฏิบัติธรรมกลับมาเกิดอีก นอกจากเจ้าตัวตื้อดันอยากมาเกิดเสียเอง คุณอย่าตื้อซิ ถ้าไม่อยากมาเกิดอีก

ขรัวตาตื้อ ดันอยากมาเกิด-ตายท่าเดียว

ถาม ดิฉันไม่ได้เขียนมาราบท่านอาจารย์เป็นเวลานานทีเดียว แต่จิตนั้นระลึก กราบไหว้บูชาอยู่เนืองๆ โดยเฉพาะเวลาสวดมนต์ภาวนา ฐะระ (ทางโลก) ของดิฉันมีมาก การเป็นผู้ครองเรือนเป็นแม่บ้านนั้น มีงานจิปาละ ถึงจะมีผู้รับใช้ช่วยเหลือก็เพียงเป็น ผู้ผ่อนแรง แต่บางครั้งเขาก็ยังทำให้เราหนักแรงขึ้นอีก เพราะเขาก็ทำเพียงให้ผ่านๆ ไป เรียบร้อยหรือเปล่า สะอาดหรือไม่ เขาก็มองไม่เห็น เจ้าของบ้านก็ต้องทำซ้ำ นอกจาก นั้นก็มีกิจธุระอื่นซึ่งไม่ใช่เรื่องของตนโดยตรง แต่ก็ต้องทำไปตามหน้าที่ของพี่บ้าง ของ ญาติบ้าง ของเพื่อนฝูงบ้าง เรื่องเหล่านั้นก็อยู่ในขอบเขตแห่งความสุจริตและเมตตา

อนุเคราะห์แก่กัน ทำไปคงจะไม่ใช่บาป แต่ก็คงจะไม่ใช่กุศล เพราะภาระเหล่านั้นทำให้จิตไม่สงบ บางทีนั่งภาวนาตั้งชั่วโมง ลมหายใจหนักสม่ำเสมอ ไม่เบาหรือละเอียดเลย

งานอบรมให้วิชาแก่นักศึกษา... ก็นับว่าเป็นเหตุให้มีเวลาน้อยอีกเหตุหนึ่ง เพราะเดินทางไปสอนทั้งไปและกลับ ก็สิ้นเวลาไปครึ่งหนึ่งไม่น้อยกว่า ๓ ชั่วโมง สอน ๑ ชั่วโมง เดินทาง ๓ ชั่วโมงเศษในรถเมล์ แต่เมื่อคิดว่าการให้วิทยาทานเป็นกุศลอย่างหนึ่ง ก็เลยไม่นึกเหน็ดเหนื่อย ที่ดิฉันเขียนเล่ามากราบเรียนท่านอาจารย์อย่างนี้ ถ้าท่านอาจารย์เป็นฆราวาส ก็เท่ากับดิฉันเล่ามาปรับทุกข์ด้วย แต่ท่านอาจารย์เป็นอาจารย์ที่เคารพทางธรรมะ ที่ดิฉันทำเช่นนี้จะเป็นบาปอกุศลหรือไม่เจ้าคะ น้อง... เคยเล่าว่า เธอมีเรื่องอะไรๆ เธอก็เขียนมากราบเรียนท่านอาจารย์ ท่านอาจารย์ก็มีเมตตาสั่งสอนไปเสมอ ดิฉันก็เลยจะยึดท่านอาจารย์เป็นที่พึ่งบ้าง เพราะดิฉันถือว่าท่านอาจารย์นั้นก็เป็นส่วนในพระรัตนตรัยด้วย ผิดถูกอย่างไร โปรดแสดงเมตตาธรรมต่อดิฉันเถิดเจ้าคะ

ดิฉันได้รับหนังสือ **ประวัติท่านอาจารย์หลวงปู่ขาว** ที่ท่านอาจารย์เป็นผู้จัดทำส่งไปทางไปรษณีย์...เล่ม แต่ซองที่ห่อหุ้มหนังสือนั้นชำรุดฉีกขาดทั้งด้านหัวท้าย ซึ่งอาจเกิดบกพร่องทางการไปรษณีย์ประการใดก็คงได้ กราบเรียนมาเพียงเพื่อให้ท่านอาจารย์ทราบว่าได้รับไว้แล้ว ด้วยความสำนึกในความเมตตากรุณาของท่านอาจารย์

ขอกราบเรียนถามท่านอาจารย์ว่า เหตุใดจิตจึงไม่สงบ เพราะดูลมและภาวนาพุทโธไม่ขาดระยะ ทั้งรู้ตัวอยู่ทุกขณะด้วย แต่ลมเดินสม่ำเสมอ ไม่ละเอียดลงได้ อาการทางร่างกายที่เป็นโรคประจำกายอยู่ (คือใจสั่นอยู่เป็นนิจ) จะเป็นสาเหตุให้ลมไม่ละเอียดได้หรือไม่ ดิฉันทำภาวนาไม่น้อยกว่า ๔๐ นาที ส่วนใหญ่ก็เกือบ ๑ ชั่วโมงเต็มๆ เคยมีลมละเอียดจนเกือบไม่มีลม แต่นานๆ ครั้ง จึงจะได้อย่างนั้นสักครั้ง ขอประทานเมตตาธรรมจากท่านอาจารย์เจ้าคะ

ตอบ การส่งหนังสือของบุรุษไปรษณีย์ด้วยห่อหุ้มนุ่มมืออยู่เสมอ แต่มาคิดเสียว่า ของมากต่อมากที่ส่งไปในที่ต่างๆ คงไม่อาจเก็บรักษาให้ปลอดภัยทุกๆ ชิ้นไป จงปลงตกไปตามความคิดทำนองนี้

เรื่องการทำงานต่างๆ นั้น มันยุ่งกับคนกับสัตว์ทั่วโลก ถ้าจะไม่สละงานให้ว่างเลย ตลอดไปก็ไม่มีวันว่างตลอดวสาน ที่ว่างบ้างก็เพราะพักงานไม่ทำงาน งานจึงว่างจากคนที่ซึ่งเป็นตัวยุ่ง ไม่มีอะไรและสัตว์ตัวใดเกินมนุษย์จอมยุ่งกับงานการทำงานต่างๆ แม้พระและอาจารย์เองยังเป็นตัวยุ่งกับโลกเขา ขณะเขียน จ.ม. นี้ก็ทำงาน และยังมีงานอื่นๆ คนอื่นๆ รอเกี่ยวข้ออยู่ไม่มีเวลาว่างเลย เจ้าของต้องทำตัวให้ว่างเอง ไม่งั้นตายเพราะยุ่งงานไม่อาจสงสัย ตัวเองนั้นแหละตัวยุ่งกับการงานต่างๆ งานเขาไม่ค่อยมายุ่ง แต่คนชอบมายุ่งบ่อยไม่เหมือนงานต่างๆ เนื่องจากทั้งเขาทั้งเราชอบเป็นตัวยุ่งอยู่แล้ว จึงเข้ายุ่งเกี่ยวกันได้ง่ายกว่างาน กรุณาปลงลงที่ตัวเราซึ่งเป็นจอมยุ่งนี้ งานจะค่อยเบาบางและหมดไปเอง เท่าที่เขียนเรียนมานี้ ก็น่าจะกินความไปตลอดทั่วถึง จึงขอพักงานเพียงแค่นี้เพื่องานและคน พระจะได้ยุติงาน

ขรัวจอมยุ่งงาน

ป.ล. ที่จิตไม่สงบเพราะชอบยุ่ง

ถาม หลวงตาป่วยเป็นโรคเดิม (คือโรคหัวใจ) ไข้ไหมคะ ถ้าหากดิฉันบอกว่า สงสารหลวงตา ขอให้หายป่วยเร็วๆ หลวงตากงจะย้อนให้ว่า “**สงสารตัวเองเถิด**” จึงไม่กล้ากราบเรียนท่าน เคยมากราบเรียนถามพุดคุย ก็ถูกท่านย้อนกลับมาทุกครั้ง ไม่เคยตอบปัญหาตรงๆ เลย ตอบให้คิดทุกครั้งไป

ตอบ ผู้ถามก็ถามเพื่อให้เกิด ผู้ตอบถ้าไม่ตอบเพื่อให้เกิดก็ไม่ได้เกิดความคิดในแง่ต่างๆ ทางธรรมะ จึงลำบากทั้งสองฝ่าย

ถาม ดิฉันขอร่วมทำบุญหลวงปู่เพื่อสร้างโรงพยาบาล...บาท อีก...บาท แล้วแต่หลวงปู่จะไว้ใช้ทำอะไรก็ได้ ผลบุญนี้ ขอให้หลวงปู่หายจากโรคภัยไข้เจ็บ มีความสุขกาย สุขใจทุกๆ ประการ และขออุทิศส่วนกุศลให้แก่บิดามารดา ครูบาอาจารย์ ญาติพี่น้อง และสรรพสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง

ธรรมะใดที่หลวงปู่ได้เข้าถึงแล้ว ขอให้ข้าพเจ้าได้เข้าถึงธรรมะนั้นในชาตินี้ด้วย
เทอญ และขอให้ข้าพเจ้าเข้าถึงซึ่งพระนิพพานในชาตินี้ด้วยเทอญ

ตอบ หลวงปู่ขอให้คุณแข่งไปได้เลย

ถาม ตามที่กระผมได้เขียนหนังสือมาหาอาจารย์เมื่อเดือน ธ.ค. ๒๕๒๕ ได้เคย
เรียนอาจารย์ว่า ผมจะฝึกหัดทำกรรมฐาน ซึ่งอาจารย์ได้มีหนังสืออวยพรกระผมไปในปี
๒๕๒๖ กระผมฝึกอาทิตย์ละ ๕ วันๆ ละ ๑๕-๒๐ นาที โดยมีจุดมุ่งหมายให้สติมีกำลัง
ส่วนวันหยุดงาน ฝึกไม่ไหวเพราะศีลขาดเรื่องสุรา ผลของการฝึกบางครั้งรู้สึกว่าจะดีขึ้น
บ้าง แต่สู้กิเลสไม่ได้ อย่างไรก็ตามรู้สึกที่ดีกว่าไม่ฝึกเลย ในปี ๒๕๒๗ ผมจะเพิ่มเวลา
ฝึกขึ้นอีก

ท่านอาจารย์เขียนในหนังสือว่า พระกรรมฐานกระทำความเพียรตลอดเวลา
กระผมเข้าใจเฉพาะเวลานั่งสมาธิกับเดินจงกรมเท่านั้น ส่วนเวลาอื่นผมยังไม่เข้าใจว่าทำ
ความเพียรด้วยวิธีใด ไม่ทราบว่าจะเป็นการรบกวนหรือไม่ ถ้าอาจารย์จะช่วยอธิบาย

ตอบ ขอให้คุณจงรบกับสุราได้ชัยชนะเถิด เพราะสุราเป็นสิ่งต่ำทรามสำหรับชาว
พุทธผู้เคารพพระพุทธรูปเจ้าว่าประเสริฐ สุราทำคนให้เสียได้หลายอย่างจนถึงขั้นเสียคนได้
(ขั้นบ้าสุราพาไปไม่มีวันฟื้น)

การระวังรักษากิจหรือพิจารณาธรรมด้วยสติปัญญาอยู่โดยสม่ำเสมอตลอดถึงขั้น
เข้มข้นของความเพียรฆ่ากิเลส เรียกว่าทำความเพียรตลอดเวลา การไม่เอาไหนเลย เมา
ทั้งวันตลอดอิริยาบถ เรียกว่าคนไร้ค่าไม่มีสาระในตัวเอง นี่เป็นของคู่กัน

ถาม ดิฉันขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ที่ได้มีเมตตาให้ธรรมะทางจดหมาย
แก่ดิฉันเสมอๆ และดิฉันได้ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติและแก้ไขตัวเองเสมอมาเจ้าค่ะ
บ่อยครั้งจะขี้เกียจด้วยข้ออ้างว่าเหนื่อยเพราะงานมาก แต่ดิฉันก็ไม่เคยละเว้นการภาวนา
แม้จะเพลอนั่งหลับไปบ้าง ก็จะมีสติตัวทันทีที่เสมอเจ้าค่ะ

อย่างไรก็ตาม คำสั่งสอนของท่านกังวานอยู่ในใจของดิฉันตลอดเวลา นอกจากหลับ จึงยากที่จะขี้เกียจและเผลอเผลอในข้อปฏิบัติของศีลเจ้าค่ะ และด้วยบารมีของท่าน ดิฉันได้รับความสงบสุขอย่างไม่เคยประสบมาเลยในชีวิตนี้

ตอบ ขอให้คุณจงชนะมารทั้งหลาย มีข้ออ้างข้อแก้ตัวของกิเลสเพื่อลบล้างธรรมเป็นต้น และให้มีข้ออ้างข้อแก้ตัวแห่งธรรมเพื่อลบล้างกิเลสไปโดยลำดับด้วย

ข้าศึกของธรรมชอบอยู่ปากคอกของจิต พอเริ่มคิดปรุง กิเลสมักจะออกก่อน ธรรมเสมอในขั้นเริ่มแรกฝึกหัดบำเพ็ญภาวนา เมื่อฝึกสติปัญญามีกำลังมากขึ้น ธรรมก็เริ่มจะอยู่ปากคอก รักษาจิตไม่ลดละแทนกิเลส สุดท้ายกิเลสออกพ้นผ่านไม่ได้ถูกสติปัญญาฆ่าهلكๆ ตายเรียบๆ ตายเกลี้ยงๆ เหลือแต่ธรรมกับใจที่บริสุทธิ์ล้วนๆ นั้น ไม่บอกว่าประเสริฐเลิศโลกก็เป็นเองโดยหลักธรรมชาติ

ถาม ดิฉัน... เป็นนักกายภาพบำบัด โรงพยาบาล... ขณะนี้กำลังตั้งใจปฏิบัติธรรมด้วยตนเองที่บ้านอยู่เสมอ ดิฉันเคยไปกราบหลวงตาเมื่อสงกรานต์ที่ผ่านมา ตอนนี้ดิฉันฝึกนั่งสมาธิโดยวิธีการอานาปานสติอยู่ ดิฉันทราบและรู้จักท่านเริ่มจากหนังสือประวัติพระอาจารย์มั่น รู้สึกอ่านแล้วเป็นกำลังใจในการปฏิบัติมาก ขณะนี้มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติดังนี้

๑. ขณะที่เพ่งดูลมหายใจ ให้รู้สึกถึงลมหายใจเข้าออก เราควรจะตามลมเข้าไปจนสุด แล้วออกจนสุดดี หรือให้รู้สึกแค่จุดกระทบที่ปลายจมูกจริงๆ ที่เดียว

๒. ขณะที่ลมเข้าและออก ต้องนึกนิมิตภาพ ปลายจมูกกับริมฝีปากบนไหม หรือให้รู้แค่ลมอย่างเดียว (อ่านพบในตำราของพระอาจารย์ที่อยู่ทางภาคเหนือ ไม่มั่นใจว่าอันนี้จะดีไหม)

๓. ดิฉันสงสัยว่า เวลาเดินจงกรมนี้ บางครั้งเราจับที่ปลายเท้า ส้นเท้าที่เคลื่อนไหว แต่บางที่เหมือนคิดฟุ้งไปเรื่องบางเรื่อง เป็นไปได้ไหมว่าจิตทำงานพร้อมกันสองอย่าง

หรือว่าเป็นไปไม่ได้ จึงอยากทราบว่าจิตคนเรานี้ทำงานพร้อมกันที่ละสองอย่างขึ้นไปได้ แต่ที่แน่นอนคือความรู้สึกที่เท่าไม่แจ่มชัดเท่าตอนรู้สึกที่เท่าอย่างเดียว

ตอบ การกำหนดภาวนาด้วยธรรมบทใดก็ตาม เช่น กำหนดลมหายใจ เป็นต้น ด้วยความมีสติ ถ้าจิตสงบ ก็แสดงว่านั่นถูกต้องกับจิตของตนแล้ว พึงทำต่อไปด้วยธรรมบทนั้น

๑. กำหนดรู้จำเพาะลมผ่านเข้า-ออกที่ดังจุกเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องตามลมเข้า-ลมออก ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระมากขึ้นเปล่าๆ ในการเริ่มฝึกหัด

๒. ไม่ต้องนึกภาวนาจุกหรือริมฝีปาก ให้รู้ลมเข้า-ออกอยู่เท่านั้น ด้วยความมีสติ ควบคุมงาน อย่าให้สติขาดวรรคขาดตอน

๓. การเดินเป็นกิริยาเคลื่อนไหว จะกำหนดการเคลื่อนไหวของเท้าก็ได้ เพราะเป็นกิริยาที่หยابกว่าการนั่ง-นอน กำหนดลมอยู่กับที่

ป.ล. จิตทำงานหน้าที่เดียวเท่านั้น ที่จิตแยบออกรู้สิ่งนั้นสิ่งนี้ นั่นคือสติพลอในขณะนั้น จงระวัง

ถาม ดิฉันเคยทำสมาธิโดยเพ่งกระดูกจนสามารถเห็นกระดูกหลุดจากเนื้อ และเห็นเนื้อหนังซากศพหลุดจากกันและๆ เปื่อยเน่า เหมือนเห็นกระดูกไก่ตุ๋นล่อนหลุดจากเนื้อ จนตัวเองอาเจียนเมื่อ ๒ ปีที่ผ่านมาแล้ว และเคยเห็นว่ากายกับจิตมันแยกจากกันแต่ทั้งหมดไม่ได้ โปนโยโก เพราะไม่รู้มาก่อนและไม่ได้ทำซ้ำๆ ให้มาก เพราะไม่มีความรู้ ต่อมามีคนเขาบอกว่าที่ดิฉันทำนั้นเป็นสมถะ ต้องทำสติทุกอิริยาบถจึงจะเป็นวิปัสสนา ดิฉันก็ลองทำดู คือทำสติทุกอิริยาบถ ในที่สุดก็เดินจงกรมจนเห็นอาการเกิดดับขณะเดิน ก้าวย่าง แต่เห็นเกิดดับไม่ค่อยชัด ต่อมาก็มีพระท่านบอกว่าอันนี้ก็เป็นสมถะอีก ดิฉัน (ขณะนี้) ขณะทำสมาธิ (อานาปานสติ) พอจิตรวมลง ก็อยากจะไปดูอัฐิอีกเพราะเคยดูเห็น แต่ตอนนี้ไม่เห็น จิตจึงไม่รวมเท่าที่ควร จะเป็นเพราะมันห่วงทั้งลมหายใจและ

เสียชีวิตการดูกระดูก จึงอยากกราบเรียนถามท่านว่า จริตนิสัยอย่างดิฉันนั้นควรทำอัฐิกรรมฐานหรืออานาปานสติ

ตอบ การพิจารณากระดูก มันก็เป็นปัญญาอยู่ในนั้น อันที่สงสัยว่าเป็นสมณะหรือวิปัสสนา ก็ไม่เป็นสมณะอีก มันเริ่มฟุ้ง คุณอย่างงั้น อย่าไปมุ่งว่าเป็นอะไร พิจารณาอะไรก็มุ่งไปอันนั้น เมื่อจิตสัมผัสกับอะไร ก็พิจารณาอันนั้นได้ทั้งอานาปานฯ และอัฐิอย่าจำเจ ต้องเปลี่ยนแปลง

ถาม กระผมใคร่ขอกราบรบกวนเวลาท่านสักเล็กน้อย เพียงเพื่อขอความอนุเคราะห์ในธรรมที่อันกระผมติดข้องและมีความจำเป็นจริงๆ เนื่องด้วยกระผมมีความชอบในการปฏิบัติธรรมมาตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ โดยญาติฯ และสิ่งแวดล้อมทางบ้านที่มีแต่บัณฑิต แต่ก็ได้ศึกษาทางโลกและสนุกสนานมากับสิ่งแวดล้อมของเพื่อนๆ ที่มีแต่คนพาล แต่ธรรมก็ได้คุ้มครองดึงเข้าในศาสนาตลอดมา จนกระทั่งได้เสียสละสมัครใจบวช เริ่มตั้งใจปฏิบัติธรรมตลอดมาจนมีครบทุกระส เช่น เครื่องครัด คีลหยาณ พากเพียรทวิจฺจมานะ กาลเวลาผ่านไปก็ได้เรียนรู้จากปราชญ์บ้าง จากการใคร่ครวญในจิตที่เป็นสมาธิบ้าง มาปัจจุบันจึงได้เรียบเรียงธรรมไว้ได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย และก็ปฏิบัติตามมาจนได้เห็นจริงในธรรมเป็น ปัจจุบันต์ มาเป็นลำดับ ตั้งแต่จิตสงบเห็นความหลงที่ผ่านไป ละโลก โกรธ หลง จนเบาบางลง แล้วเห็นคุณประโยชน์ในธรรมเกิดความอิมใจ ปีติและความสุขในธรรม นำ ปัจจุบันต์ มาเทียบกับทางปริยัติ ก็ตรงกันเป็นลำดับ จนกระทั่งมาติดที่เอ็กคคตา คือว่างกายไม่ดับ พิจารณากาย เวทนา ใคร่ครวญเท่าไรหลายเดือนก็ไม่ดับ ปัจจุบันต์ มาหยุดอยู่เท่านั้นเอง พอเปลี่ยนอุบายใหม่ ใช้เพ่งกายเฉยๆ ลึกแต่ว่าเป็นธาตุ หลายเดือนก็ไม่เป็นผล พยายามใคร่ครวญทุมเท ชีวิตจิตใจก็ไม่เป็นผล ปัจจุบันต์ มาหยุดอยู่เท่านั้น

ได้ปรึกษาพระผู้ใหญ่หลายท่าน รวมทั้งหลวงพ่เจ้าอาวาสที่วัด ก็ได้รับคำตอบว่า หลวงพ่อเองก็พยายามเพียรอยู่ทุกวันจน ๓๐ ปีแล้ว ก็เห็นหยุดอยู่เท่านั้นเหมือนกันเท่านั้นแหละครับ ผมปล่อยวางทันทีโดยไม่ต้องใคร่ครวญอีก ปัจจุบันเหลือแต่เพียงแต่ความสุขสบายใจมาจนกระทั่งทุกวันนี้ จึงคิดว่าผมตั้งใจเกินไปและหวังเกินไปจึงไม่ได้ผล

เมื่อปล่อยวางไม่หวังผลก็เลยไม่ได้ผลอีกจริงๆ นั่นแหละครับ

จึงขอความเมตตาจากท่านอาจารย์ช่วยแนะนำสำหรับคนราคะจริตอย่างผมด้วย และขอให้ท่านอาจารย์ช่วยแนะนำจุดตัดสัญญาตามค้นหาที่อยู่ๆ ก็เกิดขึ้นกับใจ ซึ่งบางครั้งใคร่ครวญพิจารณาจนคิดว่าละไปได้แล้ว แต่อยู่ๆ มันก็เกิดขึ้นมาอีกได้อย่างไรครับ ตัดอดีต อนาคต ละสัญญา ใช้พุทโธช่วย ก็แทบจะฟ่ายแพ้ทุกที จึงขอให้อาจารย์ช่วยแก้ไขให้ผมด้วยครับ ผมจะตั้งใจพยายามประพฤติกฎปฏิบัติตามด้วยความเคารพ

สุดท้ายนี้ด้วยใจอันบริสุทธิ์ ขอถวายกุศลแด่ท่าน ขอท่านจงมีสุขภาพดี เป็นที่พึ่งทางธรรมของผู้ทุกข์ต่อไป อன்றมใดที่ท่านได้เห็นแล้ว ขอให้กระผมได้เห็นธรรมนั้นด้วยเถิดครับ

ตอบ อย่าไปคาดหวังให้มากไป มันเป็นสัญญาอารมณ์ ให้รู้เป็นวงปัจจุบันของการปฏิบัติ เรื่องการระแคะแค้นด้วยอสุภะให้มาก อสุภะเท่านั้นจะแก้ลงไปได้โดยลำดับที่มันเกิดขึ้นเพราะเกิดการกระทบ เชื้อมีอยู่ ย่อมแสดงเปลวออกมา เกิดจากความคิดของเจ้าของ เจ้าของไปคิดไปปรุงหลอกเจ้าของ เชื้อมีอยู่ภายใน เชื่อไม่มีก็รู้ว่าหลอกและรำคาญด้วยซ้ำกว่าจะยุติ

ถาม หลวงตา หลานขออนุญาตรบกวนนะค่ะ เวลาที่ลูกมีปัญหาจิตใจ ยิ่งคิดถึงหลวงตามากขึ้นจนน้ำตาไหล เพราะไม่มีใครในโลกนี้จะแก้ให้ลูกได้ ในโลกนี้ลูกมีหลวงตาองค์เดียวที่ลูกเชื่อสนิท จะสั่งให้ลูกตาย ลูกก็จะยอม ระยะนี้ในใจของลูกมีแต่ความเบื่อหน่าย พอเห็นความหน่ายแล้วก็เศร้าสลดจนร้องไห้ แต่พอคิดจะก้าวออกก็ไม่ได้ เกิดความสงสัยลูกและพ่อเขา ความสงสัยมีเท่าๆ กับความหน่าย ลูกโง่มากค่ะ ดูตรงนี้ไม่เข้าใจเลย ความสงสัยเป็นกิเลสใช้ไหมคะ หรือเป็นเหตุผลที่ลูกยังต้องอยู่ก่อน แต่ลูกก็ดูจิตตรงนี้อ่างเยือกเย็นยิ่งเห็นชัด จิตหน่ายมันเกิดจากมีความรู้ขึ้นที่จิตอย่างรวดเร็วมากค่ะ คือรู้สังขารแล้วดับเป็นระยะถี่ๆ เร็วๆ ค่ะ แสดงให้เห็นชัด แต่เร็วเหมือนกะพริบตา เป็นเรื่อยๆ ติดๆ กัน ลูกบอกไม่ถูก เทียบแต่ร้องไห้อยู่ในใจคนเดียว เพราะคงไม่มีใครทราบ ยิ่งเป็นอย่างนี้ยิ่งคิดถึงหลวงตามาก แล้วใจก็พาไปกราบเท้าหลวงตา

แล้วก็ร้องไห้อย่างบอกอะไรไม่ถูก ลูกควรจะทำอย่างไรดีคะ ขอหลวงตาได้เมตตาลูก ด้วยเถิดเจ้าคะ

ตอบ เรื่องออกหรือไม่ออกไม่สำคัญ ข้อสำคัญให้รู้เท่านั้น ทั้งความคิดในทางเป็นธรรมและความคิดในทางเป็นกิเลส นี่แหละคือความเป็นธรรม แล้วเหมือนเข้าเฝ้า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และครูบาอาจารย์อยู่เสมอด้วยจิตเช่นนี้

ถาม ลูกขอประทานกราบเรียนถามหลวงตาว่า คนเราที่นับถือศาสนาพุทธนั้น เวลาตายแล้วจำเป็นจะต้องเผาศพทุกคนหรือไม่ หากไม่เผาแล้ว จะขัดต่อศาสนาหรือ พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าหรือไม่ครับ ที่กระผมเรียนถามมานี้เพราะสงสัยว่า มีคนหลายคนได้ทำการบริจาคศพให้ทางโรงพยาบาลหลังจากตายแล้ว เพื่อให้ให้นักเรียน แพทย์ศึกษาในร่างของศพ ซึ่งจะใช้เวลาทำการศึกษาเป็นเวลา ๑-๒ ปี เมื่อเป็นเช่นนี้ คงจะไม่มีการเผาศพ จะทำให้ขัดกับพิธีทางศาสนาพุทธหรือไม่ครับ

ตอบ ไม่มีอะไรขัดกับศาสนาพุทธ จะเผา-ฝัง หรืออะไรก็ได้ การให้ศพเป็นทาน ยิ่งดีกว่าเผา-ฝังเป็นไหนๆ

ถาม กระผมขอกราบเท้าของพระคุณหลวงพ่อด้วยความเคารพอย่างสูงด้วยครับ ที่เมตตาสงเคราะห์ศิษย์ของหลวงพ่อกับทุกคนตลอดจนตัวกระผมเอง แม้ว่าจะไม่เคยพบกับหลวงพ่อดังจริง แต่คุณธรรมของพระคุณหลวงพ่อนั้น ตลอดจนเมตตาบารมีของพระคุณเจ้านั้นสูงยิ่งครับ กราบขอบพระคุณมาอีกหนครับ กระผมทราบว่าผู้ที่เคารพ ศรัทธาหลวงพ่อนั้น ไม่เคยสร้างเหรียญรูปหลวงพ่อ เพราะคงจะไม่มีแน่ๆ อยากได้ของอะไรติดตัวจากหลวงพ่อก็ไปบูชาบ้าง ไม่ทราบว่าเป็นประเภทผงพระพุทธรูปหรือไม่ครับ (พระพุทธรูปปฏิมาในรูปแบบพระพิมพ์องค์เล็กๆ สำหรับติดตัว) ทราบว่าเคยมีผู้ไปได้มาจากหลวงพ่อไซ้ไหมครับ กระผมเขียนรบกวนมาถึง ขอความเมตตาจากหลวงพ่อด้วยครับ ขอให้หลวงพ่อเมตตาด้วยนะครับ ไม่ทราบว่าที่เคยมอบให้ศิษย์อื่นไป พอมีอยู่กับหลวงพ่อกับหรือไม่ครับ

ตอบ สิ่งที่ชอบไม่มี แต่สิ่งที่ไม่ชอบนั้นอาจมี แต่ไม่อาจให้ได้

ถาม การทำบุญด้วยการซื้อของถวายนั้น ในบางครั้งก็มีปัญหาเหมือนกันด้วย ความเป็นผู้รู้น้อย ก็คำนวณไม่ค่อยถูกว่าผิดหรือไม่ ใช้ได้หรือไม่ เช่น สบู่หอม คนขายก็บอกว่าพระท่านใช้ได้ คนที่รับฝากก็บอกว่าท่านใช้ไม่ได้ เพราะเป็นของหอม ไม่ทราบเหมือนกันว่า ถ้าส่งของที่พระท่านใช้ไม่ได้ไปถวาย จะเป็นบาปหรือเปล่า บางคนก็คิดว่า ถวายเป็นปัจจัยดีกว่า ถ้าท่านจะเมตตาเล่าสภาพแวดล้อมและสิ่งอื่นๆ เพื่อช่วยให้ผู้อยู่ไกลได้ตัดสินใจถูกต้องในการถวายครั้งต่อไปบ้างก็จะเป็นพระคุณยิ่งค่ะ

มีปัญหาบางประการที่อยากจะเรียนถามท่านพระอาจารย์ลักเล็กน้อยดังนี้ค่ะ

เมื่อเวลาที่ดิฉันปฏิบัติธรรม สมาธิเกิดขึ้นแล้วมีความรู้สึกชา-หวิว และไม่รู้สึกว่า มีตัวตนอยู่ พอมีความรู้สึกดังนี้ ลมหายใจจะไม่สม่ำเสมอและจะถอนจากสมาธิ เมื่อถอนออกมาแล้วยังรู้สึกชาและมึนที่ศีรษะ เมื่อลุกขึ้นยืนรู้สึกเหมือนจะล้ม ต่อจากนั้น ดิฉันก็จะเข้านอนโดยกำหนดลมหายใจต่อทันทีจนหลับ แต่มีความรู้สึกที่ไม่หลับทั้งๆ ที่หลับ และจะรู้สึกหลับจริงๆ เมื่อพลิกตัวอีกครั้ง ทำไมจึงเป็นเช่นนั้นค่ะ การปฏิบัติและผลของการปฏิบัติเช่นนี้ถูกหรือผิดประการใด

การยกจิตเข้าสู่ภูมิวิปัสสนา จะกระทำได้อ่อนใด สมาธิของดิฉันเท่าที่เล่ามาสมควรที่จะดำเนินไปสู่วิปัสสนาได้หรือยัง เท่าที่เคยปฏิบัติมายังไม่เคยพิจารณาอะไรเลย จิตมันอยากจะสงบอยู่เฉยๆ รู้สึกสบายดีค่ะ

ในขณะที่เราลืมตาตื่นขึ้น กายทำงาน จิตทำงาน สังขารเกิด ดิฉันมีความรู้สึกไม่ อยากให้สังขารเกิด แต่ก็อยากจะทำงาน ตัวเราก็ห้ามไม่ให้เกิดไม่ได้ และบางครั้งกลับ รู้สึกมีการโต้เถียงขัดแย้งกันเองระหว่างความรู้สึกสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งพยายามที่จะส่งส่ายไปเรื่องโน้นเรื่องนี้ พิจารณาอย่างโน้นอย่างนี้สารพัด อีกฝ่ายหนึ่งพยายามให้หยุดไม่ให้ส่งส่าย ในบางขณะที่เกิดขัดแย้งกันจะรู้สึกมึนและล้า จะแก้ได้อย่างไรค่ะ

คำว่า **วิบากกรรม** หมายถึงกรรมที่เราสร้างไว้ในอดีตชาติใช่หรือไม่ เคยมีท่านผู้รู้ท่านหนึ่งทักตักฉันว่า คุณนี้มีวิบากมากจริง ท่านหมายถึงวิบากตัวที่เป็นเครื่องขัดขวางการปฏิบัติ จะแก้ได้อย่างไรคะ แม้นไม่ได้หมด ให้เบาบางลงก็ยังดีคะ ท่านคงจะเหนื่อยมากแล้ว ขอจบเท่านี้ดีกว่านะคะ

ตอบ ที่คุณพูดเรื่องการซื้อของทำบุญว่าบางครั้งก็มีปัญหานั้น ยอมรับโดยทั่วกัน แม้อาจารย์เองซื้อของถวายพระ ยังมีลังเลในใจเป็นบางครั้งเช่นเดียวกับคุณ จึงขอให้กันไปตามอัธยาศัยของผู้บำเพ็ญแต่ละรายๆ จะเหมาะดีว่าจะเอาอะไรทำบุญดังนี้เป็นต้น สบู่ที่มีกลิ่นหอมมากจนสะดุดใจ หลวงปู่ฉันเคยสอนพระเสมอว่า ไม่เหมาะสำหรับพระจะใช้สบู่เช่นนี้ จึงกรุณาพิจารณาตามนี้ อาจารย์เองไม่อาจติ-ชมโดยลำพังความรู้ของตัวเองได้ ซึ่งบางทีความรู้สึกของตัวอาจชอบที่หอมๆ กว่านี้ก็ได้ ขอยอมรับกราบไหว้บูชาหลวงปู่ฉันโดยทางความรู้การปฏิบัติความสามารถของท่านที่เคยประจักษ์ตา-หู-ใจมาแล้วดีกว่าเชื่อตัวเอง

การส่งสิ่งของมาถวายท่าน แต่ไม่เหมาะที่ท่านจะใช้สอยเป็นบางอย่างบางชนิดนั้น คิดว่าไม่เป็นบาป เพราะมุ่งต่อกุศล มิได้มุ่งอกุศลแต่อย่างใด กรุณาเย็นใจหายกังวล

เวลาจิตสงบโดยลำดับ ย่อมเริ่มปล่อยความรู้สึกทางร่างกายเข้ามาโดยลำดับ บางครั้งราวกับร่างกายไม่มี (ในความรู้สึกว่ากายไม่มี) ในขณะนั้นลมหายใจจะละเอียด และละเอียดมากแทบไม่มีลม หรือไม่มีลมหายใจในความรู้สึกเลย ร่างกายจะเริ่มปรากฏชาหิวๆ จนหายชา-หิวแล้ว ก็รู้อยู่จำเพาะจิตแห่งเดียว ไม่มีอะไรยุ่งเกี่ยวอีกในขณะนั้น นี่คือลักษณะของจิตที่ปรากฏในเวลาจิตสงบตามขั้น จนถึงขั้นละเอียดสุดของสมาธิ วิธีปฏิบัติต่อจิตในขณะสงบตัวคือ แม้ลมจะแผ่วเบาหรือหายไป ในความรู้สึกในขณะนั้น ก็ไม่ต้องกังวลกับลม เพราะเราได้ภาวนาเพื่อเอาลมหายใจ เราภาวนาเพื่อเอาจิตต่างหาก จึงให้อยู่กับความรู้ ตัวรู้อันละเอียดนั้นโดยเฉพาะ ไม่ต้องกังวลกับลมกับกายทุกส่วน เมื่อควรแก่กาลจิตถอนออกมาแล้ว เขาก็รู้และปฏิบัติต่อกันเองโดยไม่มีอะไรมาบังคับ เพราะจิตกับกายเคยปฏิบัติต่อกันอยู่แล้ว การมีนึ้ระหรือมีอาการต่างๆ ผิดปกติบ้างทางร่างกายหลังจากภาวนามาแล้ว ไม่ควรถือเป็นเครื่องกังวลใจ จะเป็นอุปสรรคต่อ

การบำเพ็ญในคราวต่อไป โดยกลัวว่าจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ แล้วความเพียรเลยลุ่มเหลวไปตามกลมายาของกิเลส จากนั้นก็ถูกกิเลสลากขึ้นเขียง (หมอน-เสื่อ) หายเจียบไปเลย

การทำงานย่อมใช้ร่างกายเป็นเครื่องมือทั้งทางโลกและทางธรรม ร่างกายจึงต้องมีอาการต่างๆ ผิดปกติกว่าที่ไม่ทำงานไปบ้าง ควรนำมาเทียบเคียงผลที่ร่างกายได้รับจากงานทั้งสองฝ่ายนั้น (ฝ่ายโลก-ฝ่ายธรรม) จะไม่แพ้กลหลอกของกิเลสอยู่ร่ำไปดังที่โลกเคยถูกเป็นประจํามาแล้ว ต้องขออภัย ขอเล่าความจริงมาเป็นเครื่องประกอบ อาจารย์เคยนั่งภาวนาตลอดรุ่ง ตอนลุกจากที่ภาวนาล้มทั้งหงายโครมไม่เป็นท่า แทนที่จะเซ็ดแต่ไม่เซ็ด คราวหน้าเปลี่ยนวิธีในการลุกจากที่ภาวนาใหม่ คราวต่อไปเลยไม่ล้ม แม้ร่างกายจะชอกช้ำมากหลังจากนั่งภาวนาตลอดรุ่งมาแล้วเช่นคราวก่อนๆ

พระพุทธเจ้าปรากฏว่าทรงสลบ ๓ หน ก่อนได้ตรัสรู้นำธรรมมาสอนโลก เราเพียงซา-หิว กรุณานำมาเทียบกับท่านแล้วจงบำเพ็ญต่อไป หนักก็ให้รู้ว่าหนัก เบาก็ให้รู้ว่าเบา ใ้ก็ให้รู้ว่าใ้ ฉลาดก็ให้รู้ว่าฉลาดจากการภาวนา จะรู้เรื่องราวของตัวของโลกอย่างกว้างขวางรอบตัวรอบโลกธาตุ ไม่หวาดหวั่นไหวกับสิ่งใดๆ ทั้งสิ้นจากหลักการภาวนาซึ่งเคยทำคนให้ฉลาดมามากต่อมากจนนับไม่ได้แล้ว เราควรจะได้เป็นผู้หนึ่งในจำนวนคนฉลาดเหล่านั้น ๑% คือเรายังดีเยี่ยมสำหรับเรา

การยกจิตเข้าสู่ปัญญานั้น หลังจากจิตถอนออกจากความสงบแล้ว ก็ควรพิจารณาทางด้านปัญญาได้ จิตของคุณควรแก้วปีสสนาอยู่แล้ว อย่าปล่อยให้นอนจมอยู่กับสมาธิไปนานนัก จะเสียกาลเพื่อความฉลาดถอดถอนกิเลสด้วยปัญญา (พิจารณาปัญญาหลังจากจิตถอนความสงบแล้ว มิใช่ทำในวาระเดียวกัน)

ที่คุ้นว่าตัวไม่หลับทั้งๆ ที่หลับนั้นถูกต้อง กรุณาให้เป็นไปตามที่เป็นนั้น อย่าสงสัย อย่าแก้ไขให้เป็นอื่น จะผิดความเป็นจริงที่กำลังเป็นอยู่เวลานี้

คำว่า **วิบาก** ก็คือผลของกรรมดี-ชั่วนั่นเอง ซึ่งมีอยู่กับทุกคน อย่าเป็นอารมณ์ให้ยุ่งไป นี่สละเวลาธาตุขันธ์เขียนอย่างเต็มกำลัง กรุณาอ่านให้เกิดประโยชน์

ถาม ศิษย์ได้รับคำสอนจากท่านพระอาจารย์แล้วด้วยความปีติยินดียิ่ง และซาบซึ้งในเมตตาธรรมของพระอาจารย์ ที่ท่านเมตตาสละเวลาธาตุขันธ์ให้กับศิษย์ คำสอนจากท่านเปรียบเสมือนพลังทิพย์อันเย็นฉ่ำที่กระตุ้นให้กำลังต่อสู้และปฏิบัติต่อไป ขอน้อมรับด้วยความเคารพบูชายิ่งเจ้าค่ะ

ศิษย์ได้ทำตามคำสอนของท่านพระอาจารย์แล้ว คือหลังจากถอนจากสมาธิแล้ว ศิษย์จะพิจารณาร่างกายต่อ ด้วยคิดว่าเป็นทางสู่วิปัสสนาตามคำสอนของท่าน หลังจากปฏิบัติมา ๒-๓ วัน จนเมื่อคืนนี้ในขณะที่กำลังพิจารณาอยู่นั้น ปรากฏว่ากลับมีความสงบเกิดขึ้นอีก และในขณะที่เกิดความสงบนั้น ก็มีเสียงดังมาจากภายในกังวานขึ้นมาว่า **“ร่างกายไม่ใช่ของเราๆ”** ดังซ้ำๆ อยู่อย่างนี้ กลบการพิจารณาเดิมเสียสิ้น เสียงนั้นไม่ได้เกิดจากการพิจารณา พอรู้สึกตัวอีกครั้ง ก็พบว่าหายใจหอบเหนื่อยเหมือนวิ่งมา ปรับตัวสักครู่หนึ่งก็เป็นปกติและออกจากที่ปฏิบัติ อยากเรียนถามท่านพระอาจารย์ว่า ที่ศิษย์ปฏิบัติและประสບอยู่ ใช้การสู่วิปัสสนาที่ถูกต้องหรือไม่ อาการหอบเหนื่อยเกิดจากอะไร และการพิจารณาในครั้งต่อๆ ไปควรจะพิจารณาในแบบเดิมหรือเปลี่ยนหัวข้อธรรมใหม่เจ้าค่ะ

สำหรับการเปรียบเทียบ การทำงานทางโลก-ทางธรรม นั้น หลังจากออกจากสมาธิแล้ว จิตใจสงบดีมาก ส่วนการทำงานทางโลกนั้นก็วนวายไปตามกระแสของงาน สิ่งที่ศิษย์กำลังพยายามปฏิบัติอยู่ก็คือไม่ยอมให้ใจวนวายตามไปด้วย พยายามใช้สติวางเฉยกับทุกสิ่งทุกอย่างที่วิ่งเข้ามากระทบตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย-ใจ แต่มีความรู้สึกว่ายากกว่าการนั่งปฏิบัติ เพราะเผลอสติ ปล่อยใจให้ใจวิ่งตามสิ่งที่มากระทบไปบ่อยๆ แต่พอรู้ว่าเผลอก็พยายามจับให้เข้ามาอยู่ในกรอบใหม่ รู้สึกว่ายากจริงๆ เจ้าค่ะ

ศิษย์รบกวนธาตุขันธ์ของท่านพระอาจารย์ผู้เปี่ยมด้วยเมตตาธรรมมากแล้วเจ้าค่ะ ขอกราบลาเจ้าค่ะ

ตอบ ที่คุณทำนั้นถูกต้องแล้ว หายใจหอบหรือไม่หอบ อย่าไปแบกไปหาบไปหามมัน ให้เกิดกังวลจนทุกข์ใส่ตัวเพิ่มเข้าอีก

ถาม ดิฉันมีเรื่องรบกวนจะเล่าให้ท่านอาจารย์ทราบ มีอยู่ครั้งหนึ่งเกิดเหตุเมื่อเร็วๆ นี้ ดิฉันประสบทุกข์ใจแสนสาหัส โดยปกติดิฉันจะรักษาศีล ๕ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต พยายามระมัดระวังไม่ต่อเวรต่อกรรมกับใครทั้งสิ้น แต่โชคร้ายจริงๆ ค่ะ เช้าวันหนึ่ง ดิฉันขึ้นรถจะขับมาทำงาน ก็สั่งให้เด็กรับใช้ช่วยดูแลลูกแมวตัวเล็กๆ ให้พ้นทาง เขาก็เดินดูรอบรถแล้วก็บอกให้ถอยได้ ปลอดภัยแล้ว ดิฉันยังถามย้ำว่า แน่ใจหรือ เขาก็ยืนยัน ดิฉันก็ติดเครื่องแต่ยังไม่ถอยรถ เริ่มเปิดเทปท่านอาจารย์ก่อนออกรถ เพราะในขณะขับรถนั้น ฟังธรรมะของท่านอาจารย์ทำให้ใจเยือกเย็น สงบ พอถอยรถมาได้นิดเดียว ได้ยินเสียงเด็กร้องตกใจและมีเสียงหล่นจากหน้ารถ ลูกแมวตัวหนึ่งป็นเข้าไปในตัวกระบะไปรรถโดยไม่มีใครเห็น (เพราะอยู่ข้างในเครื่อง) มันตกลงมาตายสนิท เลือดกลบ เข้าใจว่าไปพัดจะตีมัน ดิฉันตกใจมือทำอ่อนไปหมด เพราะดิฉันไม่เคยคิดจะทำร้ายใครแม้กระทั่งยุง แต่ทำไมเขาจะต้องมาตายเพราะมือดิฉันด้วย ขับรถไปคิดไป ฟังเทปไปด้วย มีอยู่ตอนหนึ่งเสียงท่านอาจารย์สอนว่า **“อดีตและอนาคตไม่ต้องไปคำนึงถึง ให้รู้อยู่แต่ในปัจจุบันเท่านั้น”** ดิฉันแหม่ขึ้นทันที และมานึกถึงธรรมะของพระพุทธองค์ที่ว่า **“สัตว์โลกทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน”** ถ้าเป็นเช่นนั้น ดิฉันก็ขอเดินหน้าเข้าสู่กรรมอันเกิดจากไม่เจตนาครั้งนี้ และมีธรรมะครองใจแทนที่ ดิฉันต้องกราบขอภัยอีกครั้งหนึ่งที่เขียนเล่าเรื่องราวส่วนตัวและอาจจะทำให้ท่านอาจารย์ต้องเสียเวลาอันมีค่ามานั่งอ่าน จ.ม. จากศิษย์ที่กำลังพยายามตะเกียกตะกายให้พ้นจากกองทุกข์

ตอบ เรื่องลูกแมวตายนั้น มันเป็นกรรมของสัตว์ที่เคยเกี่ยวพันกันมา มิได้เป็นกรรมของคุณด้วยเจตนาแต่อย่างใด กรุณาอยู่เย็นใจด้วยความเชื่อธรรม เชื่อกรรมที่ทรงสอนไว้ คำว่า กรรมๆ นี้ มีอำนาจเหนือสิ่งใดๆ ในไตรภพ จึงไม่มีใครห้ามได้เมื่อวาระมาถึง อย่าว่าเพียงลูกแมวเท่านั้น ต่อให้พ่อแม่ แม่แมว ปู่ย่าแมว พ่อสัตว์ แม่สัตว์ ปู่ย่าสัตว์ พ่อคน แม่คน ปู่ย่าคน ก็ต้องเป็นทำนองลูกแมวตัวตายในรถนั้นแล เมื่อวาระแห่งกรรมมาถึงแล้ว ท่านจึงสอนไม่ให้ประมาทกรรมว่าไม่ให้ผล สัตว์โลกล้วนอยู่ใต้กฎแห่งกรรมทั้งสิ้น ไม่งั้นคำสั่งสอนพระพุทธเจ้าทั้งหลายก็ไม่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่ประเสริฐ ไม่เป็นสรณะของโลกทั้งสามได้ ทั้งนี้ก็เพราะตรัสไว้ชอบแล้วนั้นแล จึงไม่มีธรรมบทใดบาทใด

ที่ควรดัดแปลงแก้ไขไปตามความรู้ความเห็นของผู้หนึ่งผู้ใดตลอดไป กรุณาอ่านให้ถึงใจ
แก้ไขส่งเสริมให้ถึงกรรมชั่ว-ดีที่มีอยู่กับคนทุกคน

ถาม ในอดีต ลูกเคยต้องการลา ยศ สรรเสริญ ขวนขวายไม่เคยอึดพอ
ปัจจุบันลูกตัดแล้วสิ่งเหล่านี้อย่างสิ้นเชิงไม่เคยคิดเสียดายแม้แต่น้อย หันมาทำงาน
ประกอบอาชีพส่วนตัวอย่างเดียว แต่ก่อนทำงานเท่าไรๆ ไม่มีความพอ แต่พอรู้ว่าพอแล้ว
มันกลับยิ่งมากเกินกว่าที่ตอนยังไม่พอ ทำงานอย่างเดียวก็นึกกลับเจริญก้าวหน้ากว่าทำงาน
สองอย่างเสียอีก แต่จิตมันกลับไม่ยินดีหรือยินร้าย จิตมันอยู่นิ่งๆ เหมือนไม่ต้องการ
อะไรทั้งสิ้น คล้ายๆ ลักแต่ว่าทำไปตามหน้าที่ที่ต้องกระทำเท่านั้น แต่ก็ทำด้วยสติ จิต
ไม่ติดอยู่กับอะไร มองสิ่งของต่างๆ เหมือนไม่มีค่า แก้วแหวนเงินทองไม่มีค่าไปหมด
เหมือนมันไม่เป็นอะไรสักอย่าง อย่างหลวงพ่อบอกว่า เราไปล่ำค้ามันหมายเอากันไป
เองนั่น เพิ่งรู้ได้ในจิตอย่างนี้เอง ไม่มีอะไรสงสัยอีก

ลูกต้องย้อนกลับมาพูดเรื่องเก่าอีก คือเมื่อก่อนที่ลูกอยากเห็นหลวงพ่อ เมื่อได้
พบแล้ว อยากได้รูปหลวงพ่อบูชากราบไหว้ แต่หลวงพ่อก็ไม่ชอบให้ใครถ่ายรูป หารูป
หลวงพ่อยากว่าของมีค่าใดๆ ทั้งหมด แต่ก็ไม่พ้นความพยายามของลูกไปได้ ลูกไป
วัดป่าครั้งแรกคิดว่าจำไม่ผิดแน่ๆ ลูกเห็นรูปหลวงพ่อบรรพชาอยู่ที่เสนาสนศาลา ลูกดีใจมาก
จึงขออนุญาตในใจถ่ายรูปจากรูปจนได้มาบูชาเป็นรูปสี่ซัดแจ้ว ใส่กรอบกราบไหว้บูชา
ตลอดเป็นความอบอุ่นใจอย่างหนึ่ง ยิ่งเดี๋ยวนี้ยิ่งรู้สึกอบอุ่นเพราะหลวงพ่อกำลังใจ
ให้ลูกปฏิบัติให้ถึงที่สุดแห่งธรรมวิมุตติ

ลูกแสวงหารูปหลวงพ่อบรรพชา พอลองพ่อบรรพชาได้เห็นหลวงพ่อบรรพชาจากหนังสือ
รวมเมตตาตามหาคุณ เสียจนอึดพอ อยากจะขออนุญาตหลวงพ่อดัดรูปจากในหนังสือนำ
มาใส่กรอบบูชาเพราะรูปใหญ่ดี หลวงพ่อบรรพชาท่านจะ

เหตุที่รักเคารพหลวงพ่อบุติดา ครูอาจารย์ ด้วยศรัทธาเต็มหัวใจเพราะ

ประการแรก หลวงพ่อบรรพชาธรรมะตรงจุดตรงใจเดินทางสายตรง

ประการที่สอง หลวงพ่อเด็ดเดี่ยวมาก เทศน์แล้วรู้สึกกิเลสในตัวต้องสยบยอมแพ้ ถ้ายังไม่ลงง่ายๆ ก็สะดุ้งทีเดียวจนหมอบ

ประการที่สาม หลวงพ่อไม่แสดงเหมือนอย่างครูบาอาจารย์อื่น มักชอบแสดงในเรื่องอิทธิฤทธิ์ หลงพาตุนรก สวรรค์ ซึ่งคนส่วนมากมักหลงชอบ (แต่ลูกไม่ชอบเลย เพราะไม่เกี่ยวกับการพาสัตว์โลกให้หลุดพ้นได้)

ประการที่สี่ เพราะหลวงพ่อก็ไม่มีการรตน้ำมันต์ เสกเป่า ไม่แจกเครื่องรางของขลัง (ให้แต่ธรรมะอย่างเดียว)

ประการที่ห้า เป็นนีนานุญของโลก ไม่มีนานุญอื่นยิ่งกว่า ลูกจะปฏิบัติตามคำสั่งสอนของหลวงพ่อ จะหาทางหลุดพ้นให้ได้ อยากจะพูดว่าในชาตินี้เสียเลย

หลวงพ่อกะ เมื่อไม่นานมานี้ เหมือนกับลูกได้รับคำสั่งจากทางจิตจากองค์ หลวงปู่ขาว หลวงปู่ต้องการให้ลูกไปในพิธีพระราชทานเพลิงศพหลวงปู่ อยู่ปฏิบัติธรรม รักษาโบสถ์ ๓ วัน หลวงพ่อเจ้าคะ อันนี้จะเป็นความจริงหรือไม่เจ้าคะ หรือลูกเป็นไปเองอย่างไร เพราะเวลาปฏิบัติในบางครั้งเหมือนมีผู้มาเทศน์ธรรมะให้ลูกฟังอยู่ในจิต จิตของลูกถามว่า เป็นผู้ใด ได้รับคำตอบว่า พุทธรธะ อย่างนี้เสมอ ถ้ามีสิ่งติดขัดใหญ่ๆ จะได้ฟังเทศน์กัณฑ์ใหญ่ครั้งหนึ่ง เรื่องนี้ลูกไม่เคยบอกผู้ใดเลย แต่ความสงสัยนี้เก็บไว้ก็คงไม่ดีแน่ หลวงพ่อได้โปรดเมตตาชี้แจงแก่ลูกด้วย ผิดถูกอย่างไร ลูกจะได้ขอหลวงพ่อช่วยแก้ไขให้ลูกด้วย เพราะลูกยังด้อยปัญญาจริงๆ เจ้าคะ

หลวงพ่อกะ มีบางคนสนใจธรรมะของหลวงพ่อ ลูกดูแล้วว่าถ้าเขาศรัทธาจริง ลูกก็อดต่อให้เขาไปโดยแจกเป็นธรรมทานตามความประสงค์ของหลวงพ่อ เพราะไม่มีการซื้อขาย แม่ชีที่วัดป่า... อยากฟังธรรมจากหลวงพ่อ ลูกอดส่งไปให้...ม้วนก่อน ถ้าแม่ชีสนใจอีก ลูกก็จะอดส่งไปอีก หลวงพ่อกงอนุญาตนะคะ

ตอบ รูปหลวงพ่อนั้น คุณเห็นว่าจะเป็นมงคลด้วยวิธีใดก็ตามแต่คุณพิจารณาเอง

ลาม ยศ สรรเสริญ เป็นปฏฺยหล่อเลี้ยงของกิเลสวัณฺณ เพื่อความยืดยาวถาวรของมัน การรู้เท่าและปล่อยวางโลกธรรมมี ลาม ยศ สรรเสริญ เป็นต้น เป็นทางของวิวัณฺณ (นิพพาน) ใจเมื่อมีธรรมเป็นเครื่องค้ำ ย่อมปล่อยอาหารอันเป็นพิษที่เคยสำคัญว่าเป็นคุณออกโดยลำดับ เมื่อรสแห่งธรรมเข้าบรรจุนเต็มหัวใจแล้ว ใจย่อมปล่อยโลกามิสโดยสิ้นเชิงไม่มีเหลือ

ที่รู้ขึ้นในจิตย่อมมีทั้งธรรมของจริง และกิเลสของปลอมแฝงธรรมเกิดได้ด้วย กัน สำคัญที่สติปัญญาระลึกรู้ไตร่ตรองเลือกเฟ้นก่อนเชื่อและก่อนนำออกใช้ จะเป็น ผู้รอบคอบไม่หลงกลของกิเลสที่ชอบแฝงธรรมไปทุกระยะของการบำเพ็ญ ธรรมยังหยาบ กิเลสตัวแฝงธรรมก็หยาบ ธรรมละเอียดภายในใจ กิเลสแฝงธรรมก็ละเอียดแฝงกันไป ตลอด จนกิเลสสิ้นเชื้อแล้ว จึงไม่มีอะไรปลอมแปลงแฝงธรรมอีก

สติปัญญาเกิดในใจจากภาคปฏิบัติ เกิดได้ทุกระยะทุกอิริยาบถทุกขณะที่ได้รับ สัมผัส หรือไม่ต้องสัมผัสกับสิ่งใดก็เกิดได้โดยลำพังตัวเอง นี่ก็เคยอธิบายให้ฟังแล้ว กระมังในฉบับก่อน สติปัญญาทางภาคปฏิบัติไม่ขึ้นอยู่กับผู้ใดกับอะไร แต่ขึ้นอยู่กับ กำลังธรรมภายในใจหนุน ตอนที่มีกำลังโดยลำดับไปแล้ว แต่ตอนต้นๆ ต้องลากจูง ญฺเฏจึงจะเกิดสติปัญญาขึ้นมาได้ ฉะนั้น ท่านจึงสอนให้พิจารณาเพื่อสติปัญญาในขั้นเริ่มแรก เมื่อถึงขั้นอัตโนมัติแล้ว สติปัญญาย่อมหมุนตัวไปเองกับเหตุการณ์ต่างๆ ทั้งภายใน ภายนอกไม่มีประมาณ จนสิ้นเหตุสิ้นผลจึงจะหยุดไปเองไม่ต้องบังคับ

เทพ ถ้าผู้ควรอดให้ไม่นำไปซื้อขายเพื่อฟังโดยธรรมก็ให้ได้ กรุณากำชับเสมอ ก่อนจะให้ใคร เรื่องการขาย แม้เจ้าตัวไม่ขาย แต่มนุษย์หัวแหลมมันมีอุบายหลอกและ นำไปขายได้ จึงควรระวังอยู่เสมอกับแต่ละรายที่จะปลงใจอดให้เขา (หลวงพ่อไม่หึงหวง ธรรมะ-เทพ)

ถาม การรู้จักปล่อยวาง ทำให้ลดความเหน็ดเหนื่อยลงมาก แต่ก่อนยังยึดมั่นก็เหนื่อยแทบตาย เดียวนี้ความโง่คลายลงก็สบายขึ้น ลูกค่อยๆ คลายความโง่ออกรอบ ด้านทั้งที่บ้านและที่ทำงาน

ตั้งแต่ปลายเดือน พ.ค. ถึงขณะนี้ก็มีชีวิตวิ่งเข้าออกโรงพยาบาลช่วยดูเพื่อนๆ ผู้ที่ร่วมทำบุญมากับลูกเสมอ เดี่ยวนี้พอป่วยมาก ยอมสวดมนต์และภาวนามากขึ้น แต่ก่อนก็ตามเรื่องตามราว

ตอบ การปล่อยวางความยึดมั่นในวัตถุและอารมณ์ต่างๆ เป็นจุดมุ่งหมายของศาสนาธรรมโดยแท้ แม้ธาตุขันธ์ยังต้องอาศัยสิ่งเหล่านั้นอยู่ ก็ไม่จำเป็นต้องยึดถือแบกหามเสียจนหนักอึ้งตลอดเวลาจนหาความอิสระทางจิตใจไม่ได้ คนเราย่อมเป็นทุกข์กันตรงนี้ มิได้เป็นทุกข์เพราะความไม่มีกินมีใช้ แต่เป็นทุกข์เพราะมีมากน้อยเท่าไรก็ยึดมั่นอย่างเหนียวแน่นต่างหาก ลูกศิษย์พระพุทธเจ้าจะมีทางรู้และปล่อยวางภาระคือความยึดถือเหล่านั้นได้โดยลำดับและได้โดยเด็ดขาด นอกนั้นแทบไม่มีและไม่มีทางปล่อยวางได้ นี่เป็นความจริงตามหลักธรรม

ถาม ดิฉันเป็นครูสอนอยู่ที่...ได้อ่านหนังสือ...ซึ่งมารดาอ่านเป็นประจำและได้ทราบจากมารดาว่า ที่วัดของพระคุณท่านมีไฟฟ้าเดินจงกรม ดิฉันเขียนจดหมายมารบกวนเพื่ออยากจะเรียนถามท่านว่า ที่วัดยังมีไฟฟ้าเดินจงกรมจริงหรือไม่ และอยากทราบประวัติของไฟฟ้าว่ามีความเป็นมาอย่างไร

ตอบ ทำไมอยากเห็นอยากทราบไฟฟ้าเดินจงกรม แต่คนทำไมไม่อยากเห็นไม่อยากเดินจงกรม หรือถูกตัวชี้แจงตัวไม่เชื่อธรรมขวางทางก้าวขาไม่ออก

ถาม นานแล้วที่ดิฉันมิได้มีโอกาสมากราบท่านอาจารย์ แต่ก็ได้ระลึกถึงท่านอาจารย์ด้วยความเคารพอยู่เสมอ รู้สึกเสียดายเมื่อทราบว่าท่านอาจารย์มากรุงเทพฯ แล้วไม่ทราบ ขาดโอกาสที่จะได้นมัสการท่านอาจารย์

ตั้งแต่ตุลาคมปีที่แล้ว ดิฉันได้เจ็บล้มลุกคลุกคลานมาเป็นเวลาหลายเดือน ยังไม่ทันได้ฟื้นดี ก็มาโดนรถอุบัติเหตุซ้ำเติมระหว่างทางไปโคราช เมื่อวันที่...นี้ บุญที่รอดตายอย่างไม่ช้า ก่อนเกิดอุบัติเหตุ ดิฉันได้เกิดสังหรณ์ใจว่าเราอาจจะไม่ถึงโคราชเลยภาวนาว่าหากจะเกิดจริง ขอบุญทั้งหลายและคุณของพระพุทธ พระธรรม และ

พระสงฆ์ ได้โปรดช่วยให้ทุกคนปลอดภัย เราเดินทางด้วยกัน ๔ คน จะไปทำการอบรม ผู้นำเกษตรกร พระได้ช่วยเราทั้ง ๔ คน เพียงข้าๆ โนๆ กันนิดหน่อยเท่านั้น แต่รอฟัง

ในขณะนี้ดิฉันมีจิตที่อ่อนแอมาก อ่อนแออย่างไม่เคยเป็นมาก่อน มีแต่ความเกียจคร้าน เบื่อหน่ายในทุกอย่างแม้กับการปฏิบัติธรรม มีแต่สติตามความรู้สึกต่างๆ แต่ไม่มีพลังบังคับให้ใจทำในสิ่งที่เคยทำได้ แม้แต่เขียนจดหมายถึงอาจารย์ก็เช่นกัน กว่าจะบังคับให้มือจับปากกาขึ้นเขียนนั้น ก็กินเวลาหลายวัน

ท่านอาจารย์เจ้าคะ อะไระที่เกิดขึ้นกับดิฉัน จะเป็นเพราะดิฉันไม่รักษาสัจจะ ที่ว่าจะปล่อยวางทุกอย่างหลังจากทำโครงการ...เสร็จ หรือเป็นเพราะเรื่องของเวรกรรม สำหรับเรื่องงานนั้น ดิฉันคิดว่าขยายเวลาออกไปเพราะงานช่วยส่วนรวมที่ยากจนกำลังเดินดี กำลังได้รับความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย อย่างนี้เป็นการเสียสัจจะไหมคะ ขอตานอาจารย์ได้โปรดเมตตาให้แสงสว่างด้วยค่ะ

ตอบ ความท้อถอยอ่อนแอหมดกำลังใจในกิจการที่ชอบที่ดี นั่นคือความพ่ายแพ้กิเลสมารภายในใจ ถ้าขึ้นปล่อยให้มารนี้ควบคุมบังคับจิตใจไปนานเท่าไร ก็ยิ่งจะเสียมากเท่านั้น ปราชญ์ท่านเป็นกังวลด้วยจิตคิดที่กล่าวนี้ แต่กิเลสมารเตรียมตบมือและกินเลี้ยงกันที่มันทำงานได้ผลเกินคาดบนหัวใจชาวพุทธลูกศิษย์พระกรรมฐาน

เรื่องกรรมเวรและสัจจะใดๆ ที่ถามไปก็หมดกำลังใจที่จะชี้แนะ หากชี้แนะไปก็กลัวว่ากิเลสมารจะเก็บทิ้งลงตะกร้าหรือเผาไฟเสียหมด เจ้าของจะยังไม่ได้อ่าน

เมตตาด้วยความกังวลและหมดกำลังใจที่จะช่วยได้ ถ้าเจ้าตัวไม่พยายามช่วยตัวเอง

ขรัวอ่อนใจ

ถาม หลวงตาคะ หลวงตาแก่แล้ว อาพาธบ่อยด้วย หนูคิดดูก็เป็นห่วงทั้งอาการของหลวงตา และเป็นห่วงทั้งผู้มีวิญญูณครองสิ่งทั้งมวลที่หวังพึ่งบารมีขององค์ท่านขณะนี้และที่ยังไม่มาถึง ทั้งผู้ที่อาจสำเร็จในความเพียรขึ้นใดขั้นหนึ่งก็คงจะมีอีกมากตลอดทั้งผู้สนใจใคร่ธรรมเริ่มแรก

หลวงตาคะ หนูเคยได้อ่านพระธรรมเทศนาของหลวงตาในหนังสือเล่มหนึ่ง หนูขอกล่าวโดยสรุปมีใจความว่า พระอรหันต์ท่านจะมีชีวิตอยู่หรือละชั้นก็มีค่าเท่ากันสำหรับองค์ท่าน แต่ถ้าองค์ท่านมีชีวิตอยู่ จะเป็นประโยชน์สำหรับสัตว์โลกมาก ข้อความนี้สะดุดใจหนูมากค่ะ และหนูเคยศึกษาได้ความรู้จากผู้มีพระคุณท่านหนึ่งว่า พระอรหันต์สามารถต่อธาตุต่อชั้นขององค์ท่านได้โดยเจริญอิทธิบาทภาวนา หนูดีใจมากที่รู้เรื่องนี้ จะได้ถือโอกาสรอบคอบไว้มาก่อน เพราะอนาคตจะเป็นอย่างไรแค่ไหน คนโง่อย่างหนูไม่อาจทราบได้

หลวงตาคะ องค์ท่านเป็นผู้ที่เปี่ยมไปด้วยพระเมตตา อุทิศให้สั่งสอนสัตว์โลกให้รู้ตามเพื่อความสงบสุขในจิตใจของเขา แม้องค์ท่านจะชราภาพและอาพาธบ่อยก็ตาม ทรงมีพระปัญญาอันสูงส่งหายากยิ่งในปัจจุบัน และเป็นองค์ผู้มีความบริสุทธิ์อย่างแท้จริง หนูมีความเคารพบูชาในองค์ท่านและปรารถนาจะให้องค์ท่านมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ให้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้ คืออย่างน้อยขอให้พระชนมายุขององค์ท่าน ๑๓๐ จึงทรงละชั้นเถิด ถ้าเกินกว่านี้ ก็ขอให้ไม่มีประมาณ ทั้งนี้ก็เพื่อยืดเวลายังประโยชน์สุขให้ทั่วทั้งไตรโลกธาตุต่อไปอีก เพราะองค์ท่านเป็นเนืองนาบุญอันยิ่งใหญ่ของโลก เป็นหลักชัยของผู้สนใจใคร่ธรรมเพื่อหลุดพ้น เป็นแม่เหล็กดูดของสัตว์โลกให้ละชั่วทำดี เป็นพยานให้ได้ประจักษ์ว่าศีลธรรม บาป บุญ มิได้เลื่อมไปไหนเหมือนบางคนเข้าใจ แต่ยังอยู่คู่โลกตลอดกาลทุกยุคทุกสมัย ผู้ปฏิบัติได้และบรรลุนิพพานอันนิเวศยังมีให้เห็นอยู่ หลวงตาคะ มากมาย นานับการสุดที่จะบรรยาย

ขอให้หลวงตาผู้เป็นพระชินาสพเจ้าอันประเสริฐ ได้โปรดเมตตารับอาราธนา นิมนต์ของข้าพระพุทธเจ้าผู้มีเจตนาอันบริสุทธิ์ และเพื่ออานิสงส์ในการสร้างบารมีของข้าพระพุทธเจ้าด้วยเถิด

ตอบ จ.ม. อิทธิบาท ทราบแล้ว รวากับนำภูเขาทิ้งลงมาให้หลวงตา ซึ่งมีกำลังเท่า
อึ่งอ่างแบกหามนั้นแล อาจตายในขณะที่แบกก็ได้ไม่ถึงไหน

คนไม่เคยทำความเพียรเพื่อฆ่ากิเลส ย่อมพูดเรื่องการฆ่ากิเลสได้อย่างคล่องปาก
ไม่นึกกระดากอาย แต่ผู้ทำความเพียรฆ่ากิเลส เช่นพระพุทธรเจ้า ทรงสลบ ๓ หน พระ
อรหันต์ตลอดครูอาจารย์ทั้งหลายท่านรอดตายเดนตายกว่ากิเลสจะตาย ได้ครองอรหันต์

ผู้ไม่เคยเจริญอิทธิบาท ก็พูดเรื่องการเจริญอิทธิบาทเพื่อยั่งยืนนานได้อย่าง
คล่องปาก น้ำลายไหล แต่ผู้ท่านเจริญอิทธิบาทซึ่งเป็นผู้รับภาระหนัก ท่านทราบความตื้น
ลึกหนาบางได้ดี แต่ท่านไม่พูดพล่ามเหมือนนกขุนทองอิทธิบาทในตำรา

การรีบเร่งทำความดี ซึ่งเป็นการต่อบุญเพิ่มกุศลให้มากมูนขึ้นในขณะที่มีชีวิตอยู่
นั้นเป็นความชอบธรรม จึงกรุณาสนใจให้มาก อย่าได้คิดหวังลมๆ แล้งๆ ท้องแห้งเปล่า
ประโยชน์ตามลมปากนกขุนทอง จะเสียใจภายหลัง จะว่าหลวงตาไม่บอก

เสียใจที่รับแบกภูเขาศระสุเมรุไม่ได้ เนื่องจากเกินกำลัง กลัวตายทิ้งเปล่าๆ ขอ
แบกเท่าที่กำลังอำนวยก็น่าจะเหมาะสมแล้ว

ขอให้คุณเจริญอิทธิบาทในบุญกุศลทั้งหลายแทนการขอให้หลวงตาแบก “**ภรา
ทเว ปญฺจกฺขนฺธา**” (ขันธห้าเป็นภาระอันหนัก)

ขรัวตาแบกขันธ

ถาม หนูมีปัญหาที่ต้องการทราบรบกวนหลวงตา หนูคิดอยู่นานเหมือนกัน ไม่
ค่อยอยากทราบรบกวนหลวงตา เพราะได้ทราบว่าสุขภาพหลวงตาไม่ค่อยดี แต่สถานการณ์มัน
เลวลงทุกวัน จึงทำให้หนูตัดสินใจเขียนมารบกวน

หนูและพี่สาวดูแลคุณแม่อายุ ๘๔ กว่าแล้ว ท่านเป็นโรคอัมพฤกษ์ (ร่างกายซีกขวาไม่ทำงาน) มา ๒ ปีแล้ว และเราก็ตั้งใจจะดูแลท่านจนกว่าชีวิตท่านจะถึงที่สุด แต่แม่เรียกร้องมากโดยเฉพาะเรื่องกิน คุณแม่ทานตลอดเวลา เรียกให้ป้อนอาหารแทบทุกครั้ง ชั่วโมง และทานครั้งละคำสองคำก็บอกพอ ท่านเลือกสรรอาหารจนแทบจะหมดปัญญาสรรมาให้ บ่อยครั้งที่ให้อาหารเคยชอบกลับไม่ทาน จะทานอีกอย่าง ซึ่งไม่ใช่ว่าจะหาได้ทุกครั้งไป เป็นอย่างนี้มาตลอด ๒ ปี จนลูกเบื่อหน่าย เมื่อเบื่อมากเข้าก็กลายเป็นโศก ระยะเวลาหลังนี้หนูและพี่สาวดูคุณแม่บ่อย ซึ่งทุกครั้งที่ดู หนูก็ไม่สบายใจ เสียใจตนเองทุกครั้ง ตั้งใจว่าจะทำดีๆ กับท่าน แต่พอเข้าไปหาท่าน ได้เห็นพฤติกรรมของท่านก็อดโกรธไม่ได้

หลวงตาจะ ทำอย่างไรแม่ถึงจะกวนน้อยลง หรือตอนเด็กๆ หนูจะถือท่านมาก แต่ท่านเคยเล่าให้ฟังว่า หนูเลี้ยงง่ายที่สุดในบรรดาลูกทั้งหมด หรือชาติก่อนๆ หนูเคยกวนท่านมาก หนูไม่อยากจะไม่อยากโกรธแม่เลย หนูกลัวตกนรก และจริงๆ หนูก็รู้ว่าแม่มีความทุกข์ และหนูก็พยายามช่วยท่าน แต่ท่านไม่ยอมรับรู้อะไรเลย นอกจากท่านจะทำตามต้องการของท่านเท่านั้น ท่านไม่ยอมรอคอยอะไรด้วย ถ้าจะทานอะไร จะต้องนำมาให้ท่านเดี๋ยวนั้น ถ้าไม่ได้ ท่านก็จะโวยวายอยู่นั้นจนกว่าจะได้ตามต้องการ พอได้ก็ทานแค่สองคำแล้วสั่งให้เอาไปเก็บ อีก ๑๐-๑๕ นาที ก็จะเรียกทานของอย่างอื่นต่อไป กลางคืนก็ทาน แต่ก่อนเกรงใจไม่เรียกไม่ปลุก เดี๋ยวนี้น่าจะเรียกทุกเวลา

หลวงตาได้โปรดชี้แนะหนูด้วย หนูยอมรับว่าหนูเป็นลูกที่ไม่ดี ดุพ่อคุณแม่ (ทั้งๆ ที่ไม่อยากดู) หลวงตาจะดูดำหนูก็ได้ค่ะ ขอแต่เพียงช่วยให้แม่กวนน้อยลง เลี้ยงให้ง่ายๆ น้อยๆ หรือให้หนูมีใจเยือกเย็นอดทนต่อพฤติกรรมของแม่ได้

หนูกราบขอขมาแม่หลวงตาด้วย สมาธิหนูตอนนี้ก็ไม่ค่อยได้ความเท่าไร หนูพยายามนำเรื่องแม่มาพิจารณาเหมือนกันก็ยังไม่ได้ผล หนูไม่อยากทำเวรทำกรรมกับพระอรหันต์ของหนู และหนูก็ตั้งใจที่จะตอบแทนพระคุณท่านจนถึงที่สุด

ตอบ แม่เป็นคนป่วย เราเป็นคนดีปกติ ไม่ควรแสดงกิริยาผิดปกติต่อคนไข้ ซึ่งไม่ปกติในธาตุขันธ์และจิตใจ การขอรับประทานบ๋อยและการเอาตามใจตัวเอง นั้นเป็นอาการระบายความทุกข์ทรมานของคนป่วยแต่ละครั้งแต่ละอาการต่อลูกๆ ผู้เป็นคนดีปกติทางธาตุขันธ์ จึงควรเห็นใจให้ความอบอุ่นแก่ท่าน ท่านหวังพึ่งลูกๆ ทุกอย่าง ทั้งเป็นทั้งทุกข์ทั้งตาย ไม่มีที่พึ่งไม่มีที่เรียกร้องนอกจากลูกๆ ของตนเท่านั้น คนอื่นก็เป็นคนอื่น แม่ก็ทราบว่าเป็นคนอื่น จึงไม่รบกวนใครๆ นอกจากลูกๆ ของตนเท่านั้น

พระคุณของแม่ล้นฟ้าล้นแผ่นดินที่ควรเทิดทูนสุดหัวใจ แต่คุณของความโมโห โทโสความดุดำนั้นไม่มี นอกจากมีแต่โทษล้วนๆ ของมันเท่านั้น จึงไม่ควรเอาความดุด่าแข่งพระคุณของแม่ต่อไปอีก ที่เป็นมาแล้วก็ควรยอมรับว่าผิดต่อแม่ ความโมโหความดุจะได้หมอบหัวลง ไม่โผล่หัวขึ้นแผ่พังพานต่อสู้กับผู้ที่มีพระคุณล้นฟ้าอีกต่อไป อาหารที่หามาให้ท่านไม่ทันหรือหาไม่ได้ ก็บอกท่านโดยดีว่าไม่ทันไม่ได้ พร้อมกับการแสดงกิริยานุ่มนวลต่อท่าน สมกับเราเป็นลูกผู้ดีของท่านที่ไว้อใจลงในเราจนฝังใจชนิดถอนไม่ขึ้น

จงเมตตาท่านสุดหัวใจตลอดไป อย่างน่ายาพิษคือกิริยาไม่ดีและดุดำมาเป็นคู่แข่งพระคุณท่าน และเผาลนท่านให้แสงตาแสงใจได้ทุกซอกเพราะเราอีกต่อไป

เรากวณท่านตอนอยู่ในท้อง ตกคลอดออกมา เวลายังเด็กยังเล็กจนรู้เพียงสาและถึงบัดนี้ กวนมาก ยุ่งมาก วุ่นวายมาก ไม่มีใครยุ่งวุ่นวายเกินลูกๆ ยุ่งวุ่นวายพ่อแม่กรุณาทบทวนให้ละเอียดระหว่างเรากับแม่กวนกันวุ่นวายกันเรื่อยมา ความดูความต่ำที่เคยมีในตัวเรากับแม่จะไม่ใช่คู่แข่งกันอีกต่อไป จะมีแต่ความเมตตากรุณาอันเป็นธรรมชาติความชุ่มเย็นล้วนๆ ต่อกันจนอวสาน

นี่ จ.ม. ปลัดขิก เป็น จ.ม. อัจฉริยะ ใครยังไม่ได้อ่านอย่าด่วนตาย

ถาม ดิฉันเคยได้ยืมและกราบรูปของท่านอาจารย์มานานแล้ว รวมทั้งอ่านหนังสือของท่านอาจารย์บางเล่มที่มี ดิฉันรู้สึกดีมาก เพราะเทศน์แต่ละครั้งจะต้องมีอุปายให้ดิฉันคิดอยู่เสมอ

การนั่งสมาธิ ดิฉันจะนั่งทุกวันๆ ละประมาณ ๕-๑๐ นาที บางครั้งครึ่งชม. (รู้สึกว่าน้อยมากสำหรับการนั่งสมาธิ) แต่ก็ไม่ค่อยจะมีเวลา เพราะทำงานด้วย และลูกๆ ที่บ้านก็ยิ่งเลืกมาก ทำให้นั่งไม่ค่อยสะดวก ดิฉันมีปัญหบางอย่างอยากจะกราบเรียน ท่านอาจารย์ เพราะปัญหานี้ได้เคยถามพระบางองค์แล้ว ท่านอาจจะเห็นเป็นปัญหาของเด็กอมมือหรือคนโง่ ถามตอบแล้วไม่ให้ความกระจ่างต่อดิฉันเลย บางองค์ก็ไม่ตอบ ทำให้ดิฉันไม่กล้าถาม เพราะจะแสดงถึงความไม่พยายามของดิฉัน คือให้นั่งนานๆ ปัญญาจะมีมาเองเพราะละเอียดอ่อนมาก แต่เหมือนกับว่าดิฉันเป็นคนมีกรรม นั่งเท่าไร ก็คิดไม่ออกไม่เกิดปัญญา แต่ดิฉันก็ไม่ทราบจะทำอย่างไร จึงอยากจะเรียนถามปัญหา ท่านอาจารย์ดังนี้ค่ะ

๑. พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้น ท่านได้สั่งสอนแต่ให้คนทำดี ละเว้นจากกาม แต่ทำไมพระบางองค์จึงได้เอาสัญลักษณ์ของกามคือปลัดขิก มาให้คนกราบไหว้บูชา โดยทำเป็นสัญลักษณ์ใหญ่บ้างเล็กบ้างแล้วแต่จำนวนเงินของผู้บูชา อยากทราบพระพวกลนี้เมื่อมรณะไปแล้ว จะได้เป็นโสดาบันหรือพระอรหันต์ได้บ้างหรือไม่ เพราะในระยะที่พระพวกลนี้มีชีวิตอยู่ ก็มีแต่ความดังในด้านวัตถุนิยม มีแต่คนแห่แหนไปกราบไหว้บูชา

๒. คนเราเมื่อตายไปแล้ว ก็เหลือแต่ดวงจิตหรือวิญญาณออกจากร่างไป ร่างกายถูกแปรเปลี่ยนไปเป็นธาตุ ๔ ดิฉันข้องใจว่าการได้รับโทษในนรกนั้น ดวงจิตของเราหรือวิญญาณของเราเป็นผู้ได้รับโทษใช้ไหม

๓. ดิฉันได้อ่านหนังสือฉบับหนึ่งว่า ในขณะนี้หลวงปู่ดื้อได้มาเข้าทรงคนและรักษาตาให้ชาวบ้าน โดยใช้เทียนปิดหรือจ่อที่ตา ดิฉันไม่แน่ใจนั้นจะเป็นจริงหรือไม่ เพราะหลวงปู่ดื้อเป็นครูบาอาจารย์ที่มนุษย์มีกิเลสอย่างพวกลดิฉันไม่น่าจะเอาชื่อของท่านมาหากินเลย แต่ก็ไม่แน่ใจว่าใช่หลวงปู่ดื้อหรือไม่และเป็นจริงหรือไม่

ปัญหาของดิฉันมีเพียง ๓ ข้อ ดิฉันหวังอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับคำตอบจากท่านอาจารย์ เพราะในขณะที่ทำงานดิฉันเป็นคนค่อนข้างเก็บตัว เพราะปัญหาที่ทำงานมีเยอะ ดิฉันเลยมีโอกาสดีกว่าคนอื่นที่ยังพอมิเทบของหลวงพ่อสิมบ้าง ท่านอาจารย์เทสก์

บ้าง ของท่านอาจารย์เองบ้าง เปิดฟัง เลยทำให้จิตใจไม่ค่อนข้างจะยุ่งกับสังคมสมัยใหม่
มาก

สุดท้ายนี้ ดิฉันขออวยพรให้ท่านอาจารย์อยู่เป็นที่สักการะกราบไหว้บูชาของ
ประชาชนทุกๆ ไป นานๆ ด้วยเทอญ

ตอบ คุณ... ผู้เขียน จ.ม. ขบขันดี

จ.ม. อัศจรรย์ใจได้รับแล้ว การเทศน์แต่ละกัณฑ์และการเขียนหนังสือแต่ละเล่ม
ก็เพื่อผู้ฟังผู้อ่านได้คิดอ่านไตร่ตรองให้เกิดประโยชน์ทั้งสิ้น มิได้มุ่งให้สนุกเพลิดเพลิน
แบบโลกๆ แต่อย่างใด ผู้ฟังผู้อ่านควรฟังอ่านด้วยความสนใจไตร่ตรองให้เกิดประโยชน์
เท่าที่ควร

นั่งสมาธิภาวนาแค่ ๕-๑๐ นาที แต่มุ่งผลและความฉลาดล้ำโลกนั้น มันอวด
กิเลสตัวไม่เอาไหนเกินไป อ่านแล้วอ่อนใจท้อใจที่จะสั่งสอนใครๆ เพราะไม่คุ้มค่าที่สละ
ตายแสวงธรรมมาสั่งสอนคลังกิเลสตัวขี้เกียจไม่เอาไหน ทุกๆ คนเกิดกับเวล่ำเวลากัน
ทั้งนั้น นับแต่อยู่ในท้องจนตกตลอดตลอดมาถึงบัดนี้ แต่จะหาโอกาสเวลามาทำความดี
ภาวนาบ้างไม่มี นั่นคือความจนตรอกจากกิเลสจนหาทางออกไม่ได้แล้วจะว่าไม่เตือน
บวชเวลาตายตายได้ทุกคน ทำไมจึงมีเวลาตายได้ กรุณาตั้งปัญหาถามกิเลสตัวปิดกั้น
เวล่ำเวลาบ้าง เพื่อมีทางออกไม่ถูกปิดจนวันตายและตลอดไป

ปัญหาที่คุณถามนั้น พระส่วนมากท่านไม่อาจตอบ เพราะปลัดชีกกับปลัดขบสอง
กษัตริย์นี้มันมีอำนาจมาก มันสามารถเตร็ดเตร่เฟ้นพ่านได้ทุกซอกทุกมุมแม้กระทั่งใน
วัด ในกุฏิพระ ในห้องนอนพระ ไม่เกรงกลัวใครๆ ทั้งสิ้น (วิทย์ โททัศน์ วิดีโอ) เข้า
ได้ไม่เลือกหน้าซัก ใครเก่งเชิญมาต่อกร ถ้าอยากบรรลุชัยชั่วพริบตาเดียว ศาสนาจะสอน
อย่างไรก็สอนไป แต่เจ้าปลัดชีกปลัดขบ มันไม่ยอมฟังทำเตี๋ย ชาวพุทธหรือผู้ปฏิบัติ
ธรรมก็อยู่หมัดให้มันไปไม่รอด

พวกเก่งๆ ทางปลัดขิก ปลัดขบ นี้ เวลามาจะไปแล้ว จะได้สำเร็จโสเดาแทน
โสดาบัน และสำเร็จจอรหันต์ประเภทหันเหตามปลัดทั้งสองแทนพระอรหันต์ไม่อาจสงสัย
ใครเก่งก็ลองดูจะรู้เอง ไม่จำเป็นต้องถามใคร นี่คือการตอบปัญหาข้อที่หนึ่งของคุณ

๒. คนและสัตว์มารับทุกข์มีหันเหทุกข์กันทั่วหน้าเวลานี้ เอาอะไรมาเกิดมารับ
ทุกข์กัน อนาคตก็เหมือนปัจจุบันนี้เองไม่อาจสงสัย อะไรจะแตกสลายก็แตกสลายไป
สัตว์เป็นทุกข์จนได้ไม่อัปจน คุณสงสัยให้จนตรอกทำไม จงสร้างความดีคือบุญกุศล
เข้าสิ ถ้าไม่อยากแบกหามทุกข์ต่อไปอย่างยืดยาวนะ

๓. แม้แต่พระพุทธเจ้า พระอรหันต์ท่าน มนุษย์สมัยจรวดมันยังเอาท่านมาเป็น
ตุ๊กตาเครื่องเล่นของเด็กได้ จะกล่าวไปทำไมถึงครูอาจารย์ทั้งหลายในวงปัจจุบัน มันเรื่อง
เท่ากันหนุตัวหนึ่งเท่านั้น ถ้าไม่อยากเป็นบ้ากับเขา

เก็บเพื่ออะไรเก็บตัวนั้นนะ นำออกทำงานที่เป็นประโยชน์แก่ตนและส่วนรวมสิ
เขาก็คน เราก็คคน มันคนละคน ไม่คลุกเคล้ากันนี้ เรามีอิสระเต็มตัวในการคิด การพูด
การทำ เช่นเดียวกับโลกทั่วไป กลัวอะไร เกรงอะไร กลัวบาปเกรงบาปที่จะบีบหัวใจนั้น
ดีกว่ากลัวอะไรๆ ในโลก

เทพก็มี หนังสือก็มีให้ฟังให้อ่าน โดดตะครุบเงาลมๆ แล้งๆ หาสมบัติพระแสง
อะไร คะนองไม่เข้าเรื่องนี้

ขรัวปลัดขิก + ปลัดขบ

ถาม ผมมีความข้องใจอยู่บางประการ อยากจะขอความกรุณาท่านพระอาจารย์
โปรดชี้แนวทางในการปฏิบัติให้แก่กระผมบ้างเถิดครับ กระผมสนใจในการปฏิบัติธรรม
มาก กระผมข้องใจบางอย่างเท่านั้น กระผมได้ปฏิบัติธรรมโดยการภาวนา พุท หายใจเข้า
ไธ หายใจออก โดยการเอาสติมาใช้ในอิริยาบถทั้งสี่ สำคัญที่สุดที่ตรงโพรงจมูก แต่บาง
ครั้งเวลาทำสมาธิอยู่ จิตมักจักเกิดการสะดุ้งอยู่เสมอ เวลาทำอยู่ในสมาธิ กายมักจะเบา

เหมือนนั้น บางทีก็เห็นภาพโครงกระดูกหรือไม่ก็ศพเน่าที่มีหนอนไชอยู่ กระผมอยาก
จะให้ท่านอาจารย์ช่วยแนะนำที่ว่า ทำอย่างไรจึงจะถูกต้องและไม่ผิด และข้อสำคัญที่จิต
มักสะดุ้งในเวลาอยู่เฉยๆ ได้ยินอะไรหน่อยก็สะดุ้ง แล้วขอวิธีแก้ด้วย และอีกอย่างหนึ่ง
คือ จิตคิดกลัวผี ทำอย่างไรจึงจะแก้ได้ ช่วยแนะนำที่ กระผมได้พบชื่อของท่านอาจารย์
อยู่ในหนังสือ **ประวัติพระอาจารย์มั่น** ซึ่งผมอ่านอยู่ และช่วยแนะนำกระผมที่ว่าอย่างไร
ถูกผิดประการใด และอย่างไรเป็นสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน ช่วยบอก
ด้วย และทำอย่างไรจึงจะถูกต้อง กระผมขอความกรุณาช่วยแนะนำผมที่ ถ้ามีหนังสือ
ทางธรรมไว้จำหน่าย เล่มละเท่าไรช่วยบอกที่ ถ้าไม่ได้จำหน่าย ผมขออนุญาตให้อ่าน
ลักลอบด้วยนะครับ

ตอบ พระ...ผู้สนใจ เพื่อความพ้นทุกข์โดยชอบธรรม

ที่ท่านภาวนาด้วย พุท เข้า โธ ออก กับลมหายใจนั้น ถูกต้องแล้ว ที่ตั้งลมตรง
โพรงจมูกก็ถูกต้องเช่นกัน ตามอริยาบถต่างๆ จิตจะสะดุ้งบ้างก็ช่างเถอะ อย่าไปตั้งความ
สนใจและสงสัยมัน แม้คนไม่ได้ภาวนาเขาก็เป็นได้เช่นกันในเรื่องสะดุ้ง ถ้าใจค่อยๆ
สงบลง กายก็ย่อมเบา ใจก็เบา ซึ่งเป็นผลของความสงบจากการภาวนา นับว่าถูกต้อง
ดีแล้ว นิมนต์ทำต่อไป อย่าลดละความเพียรพยายาม ใจจะละเอียดเข้าไปโดยลำดับ

การเห็นภาพโครงกระดูกในขณะภาวนา นั่นคือพระธรรมท่านแสดงของจริงใน
กายของเราของสัตว์โลกให้ทราบ แม้ไม่ดูไม่เห็น กายก็ต้องเป็นเช่นนั้นทุกรูปทุกนาม
ไม่สงสัย เมื่อเห็นภาพเช่นนั้น ขอให้โน้มเข้ามาสู่ร่างกายเราว่าเป็นเช่นนั้น และควรนำ
ภาพนั้นมาพิจารณาอยู่เสมอจนใจเกิดความเบื่อหน่ายคลายความยินดีในกายเขากายเรา
ถ้าทำได้อย่างนี้จะดีมาก หากยังทำไม่ได้ ก็ขอให้ทำความเข้าใจกับภาพนั้นไว้เพื่อเป็น
พยานแห่งกายเรากายเขาว่าต้องเป็นดังภาพที่ปรากฏโดยแท้

การกลัวผี นั้นเป็นเรื่องของเด็ก มิใช่เรื่องของพระผู้เสาะแสวงหาเหตุผลและ
ผู้มีเหตุผล ความจริงที่มีได้มาจากที่ไหนมากไปกว่าผีคือตัวสังขารที่คิดปรุงหลอกตัวเอง
ให้กลัวซึ่งเกิดจากใจต่างหาก และความกลัวผีนั่นแลคือตัวภัยตัวโทษที่ทำให้โทษแก่ผู้กลัวผี

ฝีมือมาให้โทษแก่ใคร ฝีมือเลี้ยงที่คิดขึ้นจากใจต่างหากตัวหลอกให้กลัวให้ทุกข์
กรุณาตามนี้และปฏิบัติดังที่แนะนำ คุณจะหายกลัวลมๆ แล้งๆ ไปเอง

ความสงบเย็นเป็นสมาธิเป็นสมณะ จิตมีความเยือกเย็นด้วยสติปัญญาต่อการ
พิจารณาในสภาวะธรรมทั้งหลาย มีขั้นห้าเป็นต้น เป็นวิปัสสนา

ผมได้สั่งพระให้จัดหนังสือเท่าที่ยังพอมีส่งมาให้ท่านพร้อมนี้ กรุณาอ่านให้เกิด
ประโยชน์

หนังสือผมเขียนทุกเล่ม พิมพ์แจกทานล้วนๆ ไม่มีการจำหน่ายเลย

ถาม ดิฉันกราบขออนุญาตฝากตัวเป็นลูกศิษย์ท่านอาจารย์ และกราบขอ
ประทานอภัยที่ไม่ได้มากราบท่านอาจารย์ด้วยตัวเอง เพราะยังไม่สามารถหรือยังไม่
พร้อมที่จะละทิ้งครอบครัวมาได้ แต่จากการได้อ่านธรรมะที่ท่านอาจารย์เขียนไว้ ดิฉัน
เคารพเลื่อมใสในคำแนะนำสั่งสอนนั้นๆ เป็นอย่างยิ่ง ดิฉันได้ยืมหนังสือจากเพื่อนอ่าน
ในทุกโอกาสที่จะยืมได้ และตั้งใจจะมากกราบเคารพท่านอาจารย์ด้วยตัวเองให้ได้ใน
โอกาสข้างหน้า

ดิฉันสนใจฟังธรรมปฏิบัติอบรมจิตตั้งแต่เริ่มแรกที่วิชาหอหุ้มไว้ว่า “**ตาย
ก็ยังไม่อยากตาย เกิดก็อยากเกิดอีกในที่มั่งมีศรีสุข**” แต่เมื่อได้พยายามปกกิเลส
ตนเองออกไป อบรมจิตให้ยกระดับดีขึ้น แต่ขณะนี้ก็ได้แค่ลบคำเปลือกกรรมเท่านั้น
ยังไม่ได้พบแก่นธรรมะเลย เพราะติดสิ่งที่ตัวเองคิดว่าสบาย และเอาชนะความเกียจคร้าน
ไม่ได้ แต่ก็พยายามปฏิบัติเป็นประจำวันละนิดหน่อย

ตอบ คุณ...ผู้ใญ่บุญใคร่ธรรมขออนุโมทนา

จ.ม. พร้อมรณานิติเพื่อทุนพิมพ์หนังสือธรรมะ...บาท เพื่อเป็นสังฆทานในวัด...
บาท ได้รับแล้วด้วยความขอบคุณมาก ขอให้คุณมีดวงตาเห็นธรรมและเอาชนะความ
เกียจคร้านด้วยการต่อสู้ อย่าได้เอาความชนะความขี้เกียจด้วยความเกียจคร้าน จะ

เป็นการเพิ่มกิเลสตัวที่เกียจเข้าอีก ไม่อยากไต่ยีน เพราะความขี้เกียจอ่อนแอเคยมีเต็มหัวใจมาแล้ว รบกันแทบไปแทบอยู่กว่าความเกียจคร้านจะหลุดลอยออกจากใจได้

ความสบายของธรรมมีได้เกิดจากสิ่งที่ตนคิดว่าสบาย ทั้งที่แบกหาบความเกียจคร้านจนจะยกไม่ขึ้น ความเกียจคร้านถ้าพาคนให้พ้นทุกข์ ต่างก็พ้นไปหมดนานแล้ว ไม่มีสัตว์ตัวใดตกค้างอยู่ในโลกขี้เกียจอันนี้ อาจารย์ต้องพ้นโลกอันนี้ไปก่อนใครๆ เพราะความเกียจคร้านมีมากกว่าคนและสัตว์ทั้งโลก

พระพุทธเจ้าสอนว่า ความเกียจคร้านในกิจการกุศลคือมารของศาสนาและมารของชาวพุทธทั้งหลาย คุณเป็นชาวพุทธหรือชาวอะไร ถ้าเป็นชาวพุทธก็ควรเห็นโทษความเกียจคร้านว่าเป็นตัวมารสังหารความดีของเราบ้าง จะได้มีช่องทางแก้ไขให้เบาบางลง

การรับคุณเป็นลูกศิษย์หรือไม่ตามที่ขอถวายตัวเป็นลูกศิษย์ กรุณาอ่านลำนวนจ.ม. นี้ คุณก็น่าจะทราบได้เอง

หนังสือก็ได้สั่งให้พระจัดส่งมาให้คุณตามที่พอมิเหลืออยู่บ้าง เพราะได้ส่งไปทั่วประเทศตามที่มีผู้ขอมาได้หยุดหย่อนเรื่อยมา ๑๐ กว่าปีแล้ว

การอ่านหนังสือธรรมะที่อาจารย์เขียน ก็กรุณาสั่งเกตไปทุกวรรคทุกตอนว่ามีบทธรรมเสริมความเกียจคร้านแทรกอยู่บ้างไหม ถ้ามี ก็แสดงว่าอาจารย์ของคุณมิได้เห็นมรรคผลนิพพานวิเศษวิโสไปยิ่งกว่าความเกียจคร้าน แล้วก็ขอให้คุณส่งเสริมบำรุงความเกียจคร้านไว้มากๆ และนำออกอ่านคำอวดพระพุทธรเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ และครูอาจารย์ด้วย จะสนใจว่าความเกียจคร้านวิเศษจริง

ขรัวตาส่งเสริมความเกียจคร้าน

ถาม ลูกได้รับธรรมะจากหลวงพ่อก่อนแล้วค่ะ ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงที่หลวงพ่อกับมีเมตตาจิตต่อลูก ลูกฟังแล้วสบายใจ ซาบซึ้ง และหายทุกข์ใจมากๆ ค่ะ ถึงแม้จะมีใครนำสิ่งมีค่ามาให้ลูก ก็ยังสู้ได้รับฟังธรรมะของหลวงพ่อก็ไม่ได้ค่ะ หลวงพ่ออุตสาห์พยายามแนะแนวทางให้สติต่อลูกหลายอย่าง ยากที่จะหาผู้ใดเสมอเหมือน ซึ่งลูกไม่สามารถจะหาสิ่งใดมาทดแทนพระคุณได้เลยค่ะ ถ้าหากมีสิ่งใดที่ลูกרבกวนหลวงพ่อหรือทำให้หลวงพอลำบากใจมากไป หลวงพ่อก็กรุณาได้โปรดให้อภัยต่อลูกด้วยนะคะ ลูกมีหลวงพ่อนี้แหละที่เป็นที่พึ่งที่ดีที่สุด หลวงพ่อได้โปรดกรุณาเมตตาลูกอย่างนี้ตลอดไปนะคะ

หลวงพ่อกะ เวลานั่งภาวนานานๆ ทำไมจึงปวดเมื่อยมากและต้องขยับกายบ่อยๆ อย่างนี้จะทำให้เสียสมาธิไหมคะ และทุกครั้งที่จิตหายฟุ้งซ่าน ทำไมจึงไม่รู้สึกรู้สิดๆ และคำภาวนาว่า พุทโธ ก็หายไป ปัญญาก็ไม่เกิด ลูกจะบังคับสติให้ระลึกรู้ได้อยู่ได้อย่างไรคะ เมื่อคืนนี้ตอนก่อนนอน ลูกนั่งภาวนาประมาณ ๑ ชั่วโมง ขณะนอนหลับได้ฝันว่าคุยกับเพื่อนๆ และบอกเขาว่า อีกหน่อยถ้าเราบังคับสติได้ “**เราจะเป็นคนเหนือโลก**” หลวงพ่อคิดว่าเป็นไปได้ไหมคะ หลวงพ่อก็กรุณาแนะแนวทางปฏิบัติด้วยค่ะ ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง แต่ทั้งนี้ลูกต้องขอกราบฟังบุญบารมีของพระศรีรัตนตรัยและหลวงพ่อ ได้โปรดดลบันดาลให้กำลังใจให้มีปัญญาและดวงตาเห็นธรรมเร็วๆ ค่ะ

ขอกราบอัญเชิญอำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย โปรดคุ้มครองหลวงพ่อกับมีความสุขเกษม มีอายุยืนนาน ได้ให้ธรรมะแก่ลูกๆ ตลอดไปค่ะ

ตอบ จ.ม. ทราบวันนี้ ขอเรียนตอบเท่าที่จำเป็นเพราะเวลาน้อย การโปรดนั้นย่อมโปรดจนวันสุดท้ายของชีวิตด้วยกันทั้งสองฝ่าย

ไม่ว่าเฉพาะนั่งภาวนานานๆ ปวดเมื่อย แม้เขานั่งเล่นไฟและนั่งสนุกเฮฮาตลอดนั่งอื่นๆ เมื่อนั่งนานก็ปวดเมื่อยเช่นเดียวกัน เป็นแต่ความสมัครใจต่างกัน จึงราวกับว่าปวดเมื่อยเฉพาะเวลานั่งภาวนา นั่งอย่างอื่นๆ ไม่ปวดเมื่อย ความจริงแล้วย่อมปวดเมื่อยเหมือนกันทั้งสิ้น ธาตุขันธ์ไม่ลำเอียง นอกจากใจลำเอียงแสนลำเอียงเท่านั้น การ

ขยับกายก็ไม่เสียสมาธิ ถ้าจิตไม่เดินรบกวนแว่ง ผู้ฝึกหัดใหม่เมื่อปวดเมื่อย จะขยับบ้างก็ได้ แต่ผู้ฝึกหัดมานาน แต่ยังมัวขยับแต่กาย ก็แสดงว่าใจไม่เอาไหน มากังวลแต่กาย แทนที่จะกังวลกับความเดินรบกวนของใจที่มาอยู่กับกาย

เวลาจิตหายฟุ้งซ่าน จิตไม่กังวลกับอะไร จิตจึงไม่รู้สึกรำคาญกับกาย ขณะที่จิตสงบสนิท คำภาวนาย่อมหมดปัญหาไปในเวลานั้น เหลือแต่ความรู้เด่นอยู่โดยลำพัง ปัญญาย่อมไม่เกิดในขณะที่จิตสงบเป็นสมาธิ แต่จะเกิดเมื่อออกจากที่สงบแล้วพิจารณาทางปัญญา โดยยกธาตุขั้นขึ้นพิจารณาทางอสุภะบ้าง ทางไตรลักษณ์บ้าง ตามแต่ถนัดในไตรลักษณ์ใด ปัญญาจะไม่เกิดแก่ผู้ไม่พิจารณาในเวลาที่จิตสงบอิ่มตัวและออกจากความสงบแล้ว อันเป็นความเหมาะสมแก่การพิจารณา แม้จิตจะสงบละเอียดมากเพียงไร ถ้าไม่พาจิตพิจารณา จิตก็จะติดอยู่กับความสงบนั้นตลอดไป ที่ถูก ควรพิจารณาหลังจากจิตพักสงบแล้ว การบังคับสติเราเคยบังคับอย่างไรก็ควรบังคับดังที่เคยปฏิบัติมาแล้วนั้นแล กรุณา ดูแนวทางพิจารณาในหนังสือที่ได้มานั้นแล หนังสือนั้นเหมาะอยู่แล้ว

ถ้าบังคับสติได้และใช้ปัญญาพิจารณาตามที่แนะ สติและปัญญาก็จะดีขึ้นโดยลำดับ ทำให้ใครๆ เป็นคนเหนือโลกได้ อย่างว่าแต่คุณจะเป็นคนเหนือโลกโดยเฉพาะคุณเลย สติปัญญาทำให้คนเป็นคนเหนือโลกมามากต่อมากแล้ว พระพุทธเจ้าไม่เคยโกหกโลก ธรรมไม่เคยโกหกโลกแต่ไหนแต่ไรมา นอกจากคนเรามากโกหกตัวเองอยู่ตลอดเวลาเรื่อยมาเท่านั้น จึงเป็นคนเหนือโลกไม่ได้ ร้อยทั้งร้อยมีแต่กิเลสเหนือโลกเหนือคน คนไม่ได้เหนือกิเลสและเหนือโลกเลย ถ้าอยากเป็นคนเหนือโลกดังคำผั้นก็พยายามรักษาสติให้ดี ทำปัญญาให้เกิดด้วยการพิจารณา

หลวงพ่อดีใจโลก

ถาม ดิฉันซาบซึ้งในความเมตตาที่พระคุณเจ้าแผ่บารมีไปยังดิฉันชาวจังหวัดสมุทรสงคราม ดิฉันขอกราบเรียนว่า ดิฉันได้รับประโยชน์จากหนังสือของพระคุณเจ้ามากมาย จนไม่สามารถจะกล่าวเป็นวาจาอย่างใด จึงจะเหมาะสมกับความรู้สึกรำลึกถึงพระคุณของพระคุณเจ้า และขอกราบเรียนด้วยว่า ดิฉันได้เริ่มปฏิบัติตามหลักการ

ปฏิบัติธรรมที่ดิฉันได้รับความรู้จากหนังสือของพระคุณเจ้าแล้ว และพบปัญหาว่าพอเวลาเริ่มนั่งภาวนาสมาธิ ใจก็สงบได้เล็กน้อยแล้วก็เริ่มคิดถึงอดีต ปัจจุบัน อนาคต วุ่นไปหมด และดิฉันได้พยายามแก้ไข พยายามใช้สติคุม ก็ได้ผลคือสงบลงได้บ้างและค่อยสงบดีกว่าครั้งแรกๆ แต่พอเวลาหลังจากนั่งสมาธิแล้ว (ดิฉันนั่งสมาธิในช่วงเวลา ๔-๕ หู่ม) ก็นอนตามปกติและมักจะฝันบ่อยๆ บางครั้งเป็นฝันน่ากลัว คล้ายคนจะเข้ามาทำร้าย บางครั้งกลัวขนาดละเมอตกใจตื่นและนอนไม่หลับไปนาน ต้องพยายามภาวนาพุทโธจนหลับไปอีก

ดิฉันขอกราบเรียนถามว่าเป็นเพราะเหตุใด ขอพระคุณเจ้าเมตตาให้ความสว่างแก่ดิฉันผู้เริ่มแรกด้วยเจ้าค่ะ

ตอบ ธรรมของพระพุทธเจ้าประกาศกังวานโลกมานาน ถือเอาเป็นความจริงและเชื่อถือไม่ได้หรือ ถึงได้ดอดไปเชื่อความฝัน ยึดความฝันมาเป็นไผ่พาตัว โดยถือเอาเป็นความจริง ต้องขออภัยว่าให้เสียบ้าง คงไม่ร้ายเท่าคำฝันทำพิษกระมัง คำภาวนามีอยู่ บริกรรมลงไป ฝันจะได้ जाไปบ้าง เชื่อมๆ แล้งๆ อย่างไรก็ตามนี้ ที่พูดว่าได้ประโยชน์จากธรรมของอาจารย์นั้น ได้ตรงไหนกันแน่ ดูๆ เห็นแต่แย่งเพราะคำฝันหลอกจะให้เป็นบ้าไปได้

ขรัวตาไร้สาระ สอนลูกศิษย์ไม่ได้เรื่อง

ถาม หนูแอบเป็นลูกศิษย์ท่านอาจารย์ก็เนื่องในหนังสือที่ยืมอ่านบ้าง จากคุณป้าท่านเมตตาหามาให้อ่านบ้าง บ่อยครั้งมีปัญหาในธรรมหรือสงสัยในธรรมขึ้นมา พอได้หยิบหนังสือท่านอาจารย์ขึ้นมาอ่าน ยังมีทันจะเลือกหัวข้อธรรม เพียงเปิดผ่านแล้วอ่านดูเท่านั้น กลับไปตรงกับที่กำลังข้องใจอยู่ทุกที ทำให้นึกถึงความอัศจรรย์ของธรรม สมดังที่ว่า “**ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม**” รวากับว่าท่านอาจารย์ได้คอยแนะนำสอนอยู่ตลอดเวลา

หนูมีปัญหาว่า เมื่อภาวนาไปสักพัก จิตมันไปวาบสว่างมากๆ ที่ช่วงอกอยู่นาน เลยวางคำบริกรรมเหมือนกับว่า ตา หู กาย ไม่มี แต่ก็ไ้ยินอยู่ ท่านอาจารย์แนะนำให้พิจารณากาย ผ่าอก ตัดตัวเองออกเป็นท่อนๆ ผ่าตัวออก ตัดคิ้ว ควักลูกตาซ้ายขวา ตัดแขนขา ควักไส้และปอดออก และให้ทำโดยอนุโลมปฏิโลม หนูนึกยังงั้นมันก็ไม่น่าเป็นภาพขึ้นมาได้ แต่มันก็อยู่อย่างนั้นของมัน หนูควรทำอะไรดีคะ ท่านอาจารย์ได้โปรดเมตตาแนะนำหนูผู้โง่เขลาผู้นี้ด้วยเถอะค่ะ

ทำยนี้ ขอความเมตตาจากท่านอาจารย์ได้โปรดเมตตารับหนูผู้มีกิเลสหนาปัญญาทึบ ซึ่งมีอยู่เต็มตัว ไว้เป็นลูกศิษย์ด้วยเถอะค่ะ เพื่อเป็นที่พึ่งของสัตว์โลกที่หลงมัวเมาหลงทางเดิน แหกโลกออกมาให้ได้ด้วยเถอะเจ้าคะ

ตอบ สว่างก็ปล่อยให้มันสว่าง ที่จิตแสดงอาการสว่างอยู่ภายในนั้นถูกต้องแล้ว อย่าไปสนใจกับมันมากนัก ปล่อยให้มันพักตัว เมื่อถึงเวลาพิจารณาก็ควรทำ หลังจิตถอนออกมาจากการพักตัวคือถอนออกจากสมาธิแล้ว

ถาม เนื่องด้วยดิฉันได้ทำสมาธิแล้วมีความรู้สึกว่าได้ดีพอใช้ แต่ภายหลังรู้สึกว่าการจิตเกิดแข็งขึ้นมา ดิฉันพยายามบังคับ แต่จิตกลับยิ่งแข็งมากขึ้น ระยะหลังนี้ดิฉันนอนไม่หลับและหลับไม่สนิท ตื่นคืนละสี่ห้าครั้งเป็นเวลาเดือนกว่า ดิฉันจึงหยุดพักทำสมาธิและไปหาแพทย์และรักษาอยู่สองอาทิตย์ได้แล้ว และรับประทานยาก็ยังหายไม่ปกติ ดิฉันได้เริ่มทำสมาธิใหม่ โดยปล่อยใจให้สบายๆ ไม่บังคับ รู้สึกว่าการทำสมาธิดีขึ้นมาก และจิตไม่แข็งแล้ว

ดิฉันใคร่กราบเรียนถามท่านอาจารย์ว่า ที่นอนไม่หลับและนอนหลับๆ ตื่นๆ นั้นเพราะเหตุใด ถ้าเพราะสุขภาพไม่ดีก็ควรจะหาหมอ แต่นี้ดิฉันไม่เห็นหรืออ่อนเพลียอะไร การที่บังคับจิตมากนั้น จะเป็นเหตุทำให้นอนไม่หลับหรือไม่ และดิฉันควรจะปฏิบัติอย่างไรต่อไป

ตอบ การบังคับจิตแม้เจตนาเป็นธรรม แต่วิธีบังคับอาจกลายเป็นทางส่งเสริมกิเลสให้ฟุ้งตัวมากขึ้นก็ได้ จิตจึงแข็ง-ต่อสู้ได้ การคล้อยตามเป็นพักๆ ตอนๆ เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด ย่อมเป็นอุบายให้จิตอ่อนตัวและสงบได้ดังที่คุณเล่าไป

ปกติการฝึกกรรมฐานจิตดวงพยศโดยถูกต้อง จิตจะต่อต้านไปไม่ได้ ย่อมจะยอมจำนนธรรมเครื่องฝึกกรรมฐานโดยไม่อาจสงสัย (วิธีนี้เราเคยทำมาแล้ว เอาจิตอยู่หมัดประจักษ์ใจ) ฉะนั้น พอได้อ่านบทที่คุณเล่าว่า ฝึกกรรมฐานเท่าไร จิตยังแข็งยิ่งต่อสู้เท่านั้น ใจมันคึกคักขึ้นในท่าต่อสู้ทันที (อยากทำให้ดูเดี๋ยวนี้เลย) ต้องขออภัยถ้าผาดโผนไป จึงทำให้คิดว่า อาจบังคับผิดวิธีไปบ้างก็ได้ กิเลสจึงมีกำลังต่อสู้ธรรมเครื่องปราบปราม

ความกังวลต่องานและผลของงานว่าไม่ได้อย่างใจก็นอนไม่หลับ ความเพลินในความเพียรก็นอนไม่หลับ จิตเข้าขั้นสติปัญญอันเกรียงไกร ชุดค้น ต่อสู้ ผาดพันกับกิเลสชนิดต่างๆ ก็นอนไม่หลับ ความทุกข์กังวลทางใจมากก็นอนไม่หลับ มีด้วยกันหลายสาเหตุที่ให้นอนไม่หลับ

พอจะเริ่มดีขึ้นนอกจากการนอนจนปลื้มของกิเลสก็มาห่วงแต่นอน รวากับจะไปนิพพานด้วยท่านนอนไม่ยอมตื่นอย่างไรกัน

ขรัวตา ห่วงหมอน นิพพานสู้ไม่ได้

หลวงพ่อกะ การที่คนเราป่วยแล้วกินยา อย่างนี้จะถือว่าเป็นการบำรุงกิเลสหรือเปล่าคะ

กินอย่างอื่นบำรุงกิเลสหรือเปล่าละ

บำรุงคะ ก็บำรุงให้มีตัวมีตนอยู่

พระพุทธเจ้าท่านสอนไว้บ้างหรือเปล่าว่าเกสัชณะ ถ้าหากว่าเกสัชณะเป็นการบำรุงกิเลส พระพุทธเจ้าก็สอนโลกให้บำรุงกิเลส ไม่ได้สอนโลกให้แก้กิเลสละซี

การที่เรารักษาตัวนี้ คงไม่เป็นที่ว่าเป็นการบำรุงกิเลสนะคะ

ไม่ทราบว่าจะทำอะไร จะแก้ว่าไง

คือไม่ถือว่าเราเป็นตัวตน โดยถือเอาเราเป็นใหญ่อย่างนี้ใช่ไหมคะ

ก็เรารักษาไว้เพื่อปฏิบัติธรรม เราไม่ได้รักษาไว้เพื่อบำรุงกิเลส ก็คงไม่เป็นเรื่องของกิเลส ถ้าเรารักษาไว้เพื่อเรื่องของกิเลส แม้จะไม่บอกว่าบำรุงกิเลส ก็คือการบำรุงกิเลสอยู่นั่นแล ยานี้มันน้อยไป...เอายามาแก้โรคแก้ภัยนี้ เอาอาหารดีๆ มาให้พระฉัน ไม่ใช่เอามามารุงพระจนหมดวัดแล้วเหอ เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงเป็นกองกิเลสคลังกิเลสอยู่นั่น เพราะได้สิ่งบำรุงจากญาติโยม ถ้าจะพูดไปอย่างนั้นมันก็เป็นอย่างนั้น แต่ในหลักปณิธนาที่ท่านก็สอนไว้แล้ว ปณิธนาที่ฉันนี้พอยังอรรถภาพให้เป็นไปเพื่อระงับดับทุกข์เวทนาที่มีอยู่ก่อนแล้วให้ระงับดับลงไป เพื่อจะได้บำเพ็ญสมณธรรมนะ ท่านก็บอกไว้ใน ปฏิสงขา โยฯ ถ้าเราจะฉันเพื่อความอ้วนท้วนสวยงาม มันก็เป็นกิเลส แต่ถ้าฉันโดยคำนึงถึงหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าท่านสอนไว้นี้ ก็ไม่เป็นกิเลส หากเป็นธรรม คือพอยังอรรถภาพให้เป็นไปเท่านั้น แล้วมีอะไรอีก ทำไมจึงมาสงสัยยา ให้แล้ว ก็กลัวจะมารุงกิเลสหลวงตาบัว ถ้าไม่ให้ยา หลวงตาบัวตายเสียแล้ว มันดีแล้วหรือนั้น หากว่าไม่ดีก็เอามาซิ นั้นซิพูดให้หลวงตาบัวทวงเอายานี้น่า แล้วก็อยากให้หลวงพ่อยู่นานๆ พอเอายามาขุดเดียวทั้งๆ ที่ยังไม่ทันได้ฉันเลย จะบำรุงกิเลสแล้ว

คือว่าธรรมชอบมีปัญหาให้คิดสองแง่สองมุมค่ะ

คิดนั่นแหละดี ใช้ปัญญานั้นแหละคิด คิดให้ดี คิดเพื่อหาหลักหาเกณฑ์หาที่ยึด อย่าคิดแบบเตลิดเปิดเปิงก็แล้วกัน ถ้าคิดแบบเตลิดเปิดเปิงมันก็ลอยลม ใช้ไม่ได้ คิดหาหลักเทียบเคียงหาเหตุหาผลเพื่อยึด ถ้าถูกต้องแล้วก็ยุติ

หลวงพ่อกะ ความอยากที่เราอยากจะได้พระนิพพานนี้เป็นต้นหาใหม่คะ

ที่ไม่อยากถึงพระนิพพานก็มีแต่คนตายแล้วพระตายแล้วอยู่ในป่าช้าโน่น พวกนี้ไม่อยาก เข้าใจใหม่ พวกนี้คงสิ้นต้นหาแล้วมัง ความอยากมี ๒ ประเภท ความอยากที่เป็นกิเลส มันถึงเป็นกิเลสขึ้นมาได้ ความอยากเพื่อจะแก้กิเลส เป็นธรรม ถ้าเวลาจะประพฤติปฏิบัติธรรมแล้วละก็เป็นต้นหาเสีย บทเวลาอยากตามกิเลส ให้กิเลสลากไป ถลอกปอกเปิกแล้วเป็นธรรมหรือนั่น นี่มีคนเข้าใจกันมากมาย เข้าใจไปอย่างที่ว่านี้ละ พอเราอยากในทางคุณงามความดี ก็กลายเป็นต้นหาไปเสียหมด ไม่ให้อยากอะไรเลย มันอะไรกัน เราอยากมากเท่าไรยิ่งทำความดีได้มาก คนเราอยากไปสวรรค์ไปนิพพานเท่าไร อยากได้บุญได้กุศลเท่าไร ยิ่งมีความเข้มแข็ง ยิ่งมีความขยันหมั่นเพียรเข้ามาและผ่านไปได้ อะไรก็ตามถ้าลงได้มีความอยากเข้าฝังแล้ว ไม่ว่าทางชั่วทางดีมันมีกำลังมากด้วยกันนั่นแหละ ถ้าอยากเป็นฝ่ายต้นหา มันก็จะเสริมแต่ต้นหาขึ้นอย่างมากมาย ถ้าเป็นความอยากทางฝ่ายธรรม ก็มีแต่เพิ่มธรรมขึ้นไปเป็นลำดับๆ แล้วปราบต้นหานี้ไปเรื่อยๆ

ถ้าเพื่ออยากทำในความดี ไม่เป็นต้นหา

มันจะเป็นอะไรนั่นละ เป็นมรรคเข้าใจใหม่ เป็นมรรคฆ่ากิเลสตัวมันหยาบนั้น ความอยากที่เป็นมรรคก็มี ความอยากเป็นกิเลสก็มี เพราะฉะนั้นจึงมีทั้งทุกข์ สมุทัย มีทั้งนิโรธและมรรค ทั้งสองอย่างนี้เป็นขาคีกัน ปราบกัน เพราะอย่างนั้น เราจึงต้องเสริมความอยากนี้ขึ้นให้มากๆ แต่ระวังกิเลสมันจะมาปิดมือ อย่าไปอยากนั้นละ เดี่ยวจะเป็นกิเลสละ บทเวลาความอยากกับกิเลส มันไม่ว่านะ มันอยาก ให้อยากมากกว่านั้น

ที่หลวงพ่อบอกว่า หลวงปู่มันท่านทราบด้วยญาณว่า เจ้าคุณอุปาสีท่านอยาก
จะเห็นธรรมอะไรไม่ทราบซะ ก็เลยติดอยู่อย่างนั้น เลยไปไม่ได้ หลวงปู่ก็เลยไปเรียน
ท่านว่า เป็นเพราะท่านไปอยากก็เลยไม่ได้ นี่ท่านก็อยากในธรรมเหมือนกัน

สมมุติว่าเราจะพูดอย่างอื่นนะ เอาพระอานนท์ก็แล้วกัน เอาหลักมาพูดเลย พระ
อานนท์ได้รับพระพุทธรูปจากพระพุทธรูปเจ้าว่า จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ใน
คืนวันสังคายนา พอถึงคืนวันนั้น เวลาบำเพ็ญเพียร พระอานนท์ก็มีแต่ความคืดความ
หมายว่าจะบรรลุวันนี้ วันนี้ๆ อยู่โน่นไซ้ใหม่ แต่พระอานนท์ไม่ได้ทำงานแก้กิเลสความ
อยากนี้ ตรงนี้ละตรงมันผูกมัด ที่นี้พอพระอานนท์ทอดธุระนั้นเข้ามาเสีย จิตค่อยเข้ามา
ทำงานหรือว่าจิตประหวัดเข้ามาสู่ช่วงปัจจุบัน ครั้นพอทอดกายลงเท่านั้น จะว่านั่งก็ไม่ใช่
จะว่านอนก็ไม่เชิง ไซ้ใหม่ละในตำรา ก็บรรลุธรรม

คนเราความอยากมากเท่าไร กำลังวังชาความขยันหมั่นเพียรยิ่งมีมากขึ้นไปตาม
ความอยากนั้น อย่างนักภาวนานี้แหละ การภาวนามันมีหลายขั้นหลายภูมิ ภาวนาขั้นพื้นๆ
ธรรมดๆ มันชี้เกียจ พอจะเริ่มนั่งภาวนา ตาก็สอดส่ายมองหาหมอนแล้ว มองดูนาฬิกา
ทั้งๆ ที่นาฬิกาก็มีตั้งเดิมของมันอยู่แล้ว แต่ก่อนก็ไม่ใช่ไร พอจะเริ่มปั๊บบ ก็เลสเตี้นี้ปั๊บบ
ให้มองขึ้นโน่น แล้วกิเลสตี้นี้ปั๊บบ ให้มองหาหมอน แล้วมันตี้นี้ปั๊บบ เลื่ออยู่ไหน นี่กิเลสมัน
ตีไม่รู้ละ มันชี้เกียจ คือยังไม่เห็นผล เหมือนเราบังคับให้เด็กทำงานนั้นแหละ เด็กยังไม่
เคยเห็นผลของงานก็เลยชี้เกียจ พอผู้ใหญ่เผลอก็เผลอเผลอไม่ยอมทำงาน ที่นี้พอเด็กโต
ขึ้นมาและรู้เรื่องการทำงาน เห็นผลของงานแล้วก็ค่อยขยัน อย่างเราๆ ท่านๆ นี่ไม่ต้องมี
ใครมาบอกเราก็ทำได้ เพราะเรารู้เหตุผลของมันอยู่แล้ว ยาก เราก็อุตส่าห์พยายาม ที่นี้
การภาวนาก็เหมือนกัน พอเริ่มเห็นผลแล้ว ความอยากก็จะเริ่มเข้า ความอุตส่าห์พยายาม
ความพากความเพียร ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นไปทางด้านธรรมะก็จะเพิ่มกันเข้ามาๆ อยาก
เรื่อยๆ แล้วก็เห็นผลขึ้นไปเรื่อย ทำเรื่อยไม่หยุดไม่ถอย ผลก็ยิ่งเด่นขึ้นๆ ที่นี้ความอยาก
อันนี้ยิ่งไม่มีเวลา นี่จึงเรียกว่าพลังของธรรมมีมาก พลังของมรรคคือความอยาก
อันนี้มีมาก ต้องเป็นเครื่องเสริมกัน สติปัญญาก็เพิ่ม ความเพียรก็เพิ่ม เพิ่มทางมรรคคือ
เพิ่มทางด้านธรรมะเพื่อฆ่ากิเลส จนกระทั่งท่านกล่าวไว้ในสังโยชน์เบื้องต้นว่า อุทธัจจะ

นี่เป็นไปในอริยบุคคลชั้นสูง คือความอยากที่จะหลุดพ้นโดยถ่ายเดียวมีกำลังมากที่สุด ชีวิตจิตใจไม่มีคุณค่ายิ่งกว่าความหลุดพ้นไปเสียเท่านั้น และคำว่าแพ้กิเลสนี้ จะมีไปไม่ได้นอกจากให้ตายเสียเท่านั้น จะเอาชนะอย่างเดียว กิเลสตัวไหนมาเถอะ บอกเหมือนกับว่ากวักมือเรียกมาเลย เมื่อถึงขั้นนั้นแล้ว ท่านเพลินในความพากความเพียร เพราะความอยากหลุดพ้นจากทุกข์เป็นกำลัง ความอยากมากเท่าไร ความเพียรยิ่งหมั่นตัวๆๆ นี่ละความอยากที่เป็นมรรค คือมรรคละเอียดเท่าไร ความอยากยิ่งละเอียดลออยิ่งสุขุม คัมภีรภาพ ยึดกันเป็นสายยาวเหยียดไปเลย เกี้ยวเนื่องกันไม่มีถดถอยเลย

แต่ดิฉันไม่ได้เป็นอย่างหลวงพ่อนี้คะ

ไม่เป็นก็ช่างเถอะ เราพูดตามเรื่องของพระพุทธเจ้านี้ละ เราเดินตามพระพุทธเจ้า

**ดิฉันก็อยากจะทำอย่างจะได้ แต่พอจตุรกกัฬ ทำวัตรเย็นได้ครั้งเดียวก็
สัปหงก บางทีสวดแล้วก็ลืม ต้องถาม**

พอจตุรกกัฬแล้วดั่งเสียงกรอกเลยใช่ไหม

พอทำวัตรเย็นไปได้ครั้ง บางทีหลับไปไม่รู้ตัว เลยต้องถามคนข้างหลังอีกที

นั่น มันตกว้างค์หลวงแล้วละ

ดิฉันทำไมกิเลสจึงหนักหนาเอาเสียเหลือเกิน แก่ได้ไหมคะหลวงพ่

ถ้าจะแก้แบบนั้น แก่จนกระทั่งวันตายก็ไม่ได้ ถ้าพอจตุรกกัฬแล้วกรอกนี้ จนกระทั่งวันตายก็ไม่ได้ เราบอกตรงๆ เลยนะ ถ้าแก้โดยบอกตนเองว่า กูเคยนอนตั้งแต่วันเกิด กูจะภาวนา เท่านั้นได้ เข้าใจไหม ไม่กรอกแหละ ถ้าแบบกุกกักกรอก โอ๊ย วันตายไม่ว่าใครทั้งนั้นแหละ...เสร็จ ดีไม่ดี กิเลสมือเป็นไฟไปแล้ว หันหัวหอมไม่ทัน เราขึ้นบนเตียงคอยมันอยู่แล้ว มันหันหัวหอมกระเทียมไม่ทันเลยละ...กิเลสนะ มันจะขยำเราเข้าไปนั่น เข้าใจไหมละ โอ๊ย กิเลสรำคาญแบบนั้น อย่าเลย

และพอสวดต่อไปจนจบ มาดูทีวีทำไมตามันสว่างได้คะ

นั่นนะท่านกรู๊จักใหม่ ท่านกรมันสว่างนะ ไฟเผามัน มันนอนไม่ได้ว่าไงละ

หลวงพ่ช่วยแผ่บารมีมาให้ดิฉันด้วยนะคะ ให้กิเลสมันหมดไปมั่ง

ไม่แผ่ คนจะขี้เกียจ ไม่สนคนขี้เกียจ อะไรๆ ก็ท่านจะแผ่ให้ อะไรๆ ก็ท่านจะแผ่ให้ แล้วเราก็นอนแผ่สองสัปดาห์นั่นนะ

ท่านอาจารย์ครับ ผมสงสัยอย่างที่ท่านอาจารย์บอกว่า เดี่ยวนี้อรหันต์จะไม่ค่อยมีแล้วหรือชะเมืองไทยนี้

ความเข้าใจของคน เราไม่ได้บอกว่าพระอรหันต์ไม่มีแล้วตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้านะ แต่เราพูดตามเรื่องของกิเลสครอบหัวใจคนว่า เวลานี้สุดเอี่ยมแล้ว พระอรหันต์ไม่มี ก็กิเลสมันหลอกคนจะให้พูดอะไรนักหนา ถ้าอยากให้เห็นก็เอาสิๆ ยังบอกแล้วนี่ หาที่เจ้าของนี่สิ ท่าน ๑,๒๕๐ องค์ ท่านหาที่เจ้าของนี่นะ ท่านได้เป็นพระอรหันต์ขึ้นมา ท่านไม่ได้ไปเที่ยววงมนัสนะ เขาว่าพระอรหันต์สุดเอี่ยมหมดหวัง คือคนไม่สนใจ...พูดมาเฉยๆ ผู้สนใจมีอยู่ ผู้ปฏิบัติมีอยู่ พระอรหันต์จะหายไปไหน ธรรมของพระพุทธเจ้าซึ่งลงในอรหันต์แท้ๆ นี่ ซึ่งในมรรคผลนิพพานแท้ๆ ไม่ได้ขึ้นไปไหนนะ ทำไมจะไม่มี พระพุทธเจ้าโกหกโลกเมื่อไร ไม่เคยโกหกโลก

พระอรหันต์ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกไหมท่านอาจารย์

พระอรหันต์แล้วไม่มี พระอรหันต์อย่างพระพุทธเจ้าและสาวกอรหันต์ ถ้าอรหันต์อย่างหลวงตาบัวนี่มี มัวหันมานี้หันไปนี้ หลายหันนี้วะ หันกินหันนอน ตายเกิดๆ อยู่นี้เข้าใจแล้วหรืออรหันต์หลวงตาบัว ผู้เป็นคลังกิเลส

หลวงปู่คะ เวลานั่งสมาธิกำหนดบริกรรมพุทโธโดยมีสติรู้อยู่ ที่นี้เมื่อพุทโธหายไปก็มีสติรู้ว่าพุทโธหายไป คือให้มีตัวรู้อยู่ใช่ไหมคะ

พุทโธหายนั้น มันไม่รู้แหละ ถ้ารู้ไม่หาย มันเปลotonนั้นนะ เช่น เวลาพุทโธฯ พุทโธหาย ก็รู้ว่าพุทโธหาย ใช่มั้ยล่ะ...มันไม่ใช่ ถ้ารู้อยู่ พุทโธจะไม่หาย ตอนเปลotonนั้นแหละพุทโธหาย คือมันไปรู้อย่างอื่นเสีย ไม่รู้กับพุทโธ พุทโธก็หาย ถ้าพุทโธฯ รู้อยู่ พุทโธหายไปก็รู้ พุทโธจะไม่หายเพราะรู้อยู่นี้ พอเราเปลotonแล้วเท่านั้น พุทโธก็หายนั้นละหายไปเพราะความเปลoton พอเปลotonจากนี้ปั๊บจับโน้นปั๊บ

หลวงปู่คะ คือหนูตั้งใจจะถามว่า การมีสตินี้หมายถึงการรู้ตัวใช่ไหมคะ

สมมุติว่าพุทโธฯๆ ก็ให้รู้อยู่กับพุทโธฯ นี้เรียกว่า สติ ที่นี้เราฝึกหัดไปนานๆ เข้า สตินี้เลยกลายเป็นสัมปชัญญะไป คือเป็นพื้นไปเลย เพราะความรู้ที่นี้สืบเนื่องกันไปโดยลำดับๆ จนกลายเป็นสัมปชัญญะ จะทำอะไรๆ ก็รู้สึกตัว ความรู้สึกตัวว่าทำนั้นทำนั้นอะไรๆ นี่เป็นสัมปชัญญะ เพราะสติที่เราฝึกหลายครั้งหลายหนจนกระทั่งสืบเนื่องกันไปติดต่อกันไปได้ยืดยาว นี้เรียกว่าสัมปชัญญะ

หลวงปู่คะ ถ้าอย่างนั้นนะคะ อย่างเราเดินจงกรมนี้คะ เราเดินด้วยความรู้ใช่ไหมคะ ขณะที่เดินจงกรมโดยการรู้ตัวในกิริยาอาการเคลื่อนไหว แล้วถ้าหนูจะปฏิบัติธรรมโดยไม่ต้องนั่งหลับตา แต่ยึดที่การรู้ตัว ให้มีสติรู้อยู่ตลอดเวลาเช่นนี้จะเป็นการฝึกสติวิปัสสนาหรือเปล่าคะ

เป็น หลับตายุ่งนี้ก็ตามถ้าสติไม่มีก็ใช้ไม่ได้ ถ้าหากว่าใช้ได้ คนตาบอดเขาก็วิเศษไปนานแล้ว

หลวงปู่คะ ถ้าเช่นนั้นนะคะ หนูจะฝึกสติโดยที่ไม่ต้องนั่งสมาธิเลยนะคะ แต่ใช้วิธีฝึกเดินจงกรมโดยวิธีทำความรู้สึกตัวอยู่ตลอดเวลา

สำหรับเราเองก็แล้วแต่ความเหมาะสมของเราที่จะใช้วิธีใด จะบอกว่าอย่างนั้นไม่ต้องนั่งสมาธินะ อย่างนี้ก็ผิด ทั้งนี้จึงพูดไม่ได้ เพราะนี่ก็เคยนั่งสมาธิมาแล้วนี่ จะมาลบล้างสมาธิกันไม่ได้

หลวงตาคะ ถ้าฆราวาสถือศีล ๕ หรือถือศีล ๘ อย่างนี้ะคะ ถ้าเทียบกับสงฆ์ซึ่งถือศีล ๒๐๐ กว่าข้อ ในเมื่อถือศีลต่างกัน ในการปฏิบัติธรรมเพื่อให้รู้ได้ถึงที่สุดแห่งธรรม จะถึงได้เท่ากันหรือเปล่านั้นคะ

ท่านได้บอกไว้หรือเปล่านั้นว่า นี้นิพพานของศีล ๕ นี้นิพพานของศีล ๘ นี้นิพพานของพระ ๒๒๗ ท่านได้บอกไว้หรือเปล่านั้น ถ้าไม่ได้บอกไว้ เราก็อุตริละสิถามแบบอุตริเราตอบไม่ได้ ตอบแบบอุตริอย่างนั้น เราจะตอบตามหลักความจริงว่า นิพพานมีอันเดียวเท่านั้น ธรรมแท้มีอันเดียวเท่านั้น ไม่มีสอง ใครจะปฏิบัติในศีลในธรรมข้อใดก็ตาม ธรรมแท้นั้นสามารถจะปฏิบัติได้ด้วยกันถึงได้ด้วยกันทั้งนั้น ไม่ว่าผู้หญิงผู้ชาย เพราะการรักษาศีลนี้เป็นอาการของธรรมแต่ละประเภทๆ แต่ธรรมแท้ๆ ที่เข้าไปสู่ความละเอียดนั้น เข้าไปได้เหมือนกัน

หลวงพ่อกะ แล้วฆราวาสอย่างพวกเรานี้ะคะ จะมีโอกาสได้มองเห็นธรรมหรือเปล่านั้นคะ ในเมื่อการดำรงชีวิตอย่างธรรมดานี้ มันยากมากเลยคะ

ธรรมท่านบอกว่ายากมากหรือ อะไรบอกว่ายากมาก ยากอย่างนั้น ยากอย่างนี้ ก็คือกิเลสมันหลอกคน ก็บอกแล้วว่า ธรรมไม่ได้หลอก ธรรมไม่ได้บอกว่ายาก กิเลสต่างหากยาก ก็พูดแล้วตะกี้ี้ ยังจะเอาหน้ากิเลสมาหลอกเราอีกให้เราหลงตาม เราไม่หลงตามแหละ ส่วนมากมักเป็นอย่างนั้นแหละ พอจะทำงานทางด้านธรรมะนี้ กิเลสจะมาทำแทนที่เสียทันทีๆ เราไม่เคยรู้เรื่องของธรรม มีแต่เรื่องของกิเลสที่พัวพันกับเรา เราก็เชื่อมั่นเลย พอจะทำอะไร เอะอะก็อันนั้นเข้ามาขวางเสีย ทำหน้าที่แทนธรรมไปเสีย นั่นมันไม่ได้เรื่อง เพราะฉะนั้น คนเราจึงไม่สนใจในศีลในธรรมเพราะกิเลสไม่ให้สนใจ มันคอยขัดคอยขวาง จึงต้องได้ฝึกกัน อย่างเช่นท่านว่า วิริยะ ความเพียร ไม่ฝืน จะเรียกว่าเพียรได้ยังไง ต้องฝืน ขันติ ความอดทน ไม่ฝืน จะอดได้ทนได้ยังไง ต้องอดต้องทนต้องสู้ พระพุทธเจ้าองค์ศาสดาของเรานั้น ท่านประพฤติปฏิบัติธรรมต่อสู้กับกิเลสสลบ ๓ หนในตำรา นั้นเห็นไหม ท่านสู้หรือไม่สู้ ท่านทนหรือไม่ทน แล้วพระสาวกมีจำนวนมากที่ได้รับความลำบากเพราะการต่อสู้กับกิเลส เพราะกิเลสมันไม่ใช้กล้วยหอมพอที่จะปอกแล้วกินเอากินเอา อะไรจะเหนียวแน่นยิ่งกว่ากิเลส ถ้ากิเลสเป็นกล้วยหอม หลวงตาบ้วน

ท้องป่องไปนานแล้วแหละ พัดกิเลสเรียบหมดเลย ปอกกินๆ สบายเลย ไม่ต้องมาสอน
คนว่า วิริยะอย่างนั้นนะ อุตทนอย่างนั้นนะ ไม่ต้องมาสอนละ เอ้า ปอกเลยเรา จะบอก
อย่างนี้เลย ปอกเลย พัดกิเลสให้หมดเรียบวุธเลย ชาวพุทธต้องอดต้องทนจึงว่าต่อสู้
กับกิเลส การต่อสู้ต้องมีความอดความทน ไม่ทนเป็นเรื่องของกิเลสหมด สุดท้ายตัวเรา
ทั้งคนเป็นอาหารของกิเลสทั้งนั้น ไม่ได้เป็นเครื่องบูชาธรรมเลย ถ้าไม่ใช้ความอดความ
ทน ความพยายาม ความพากเพียร ให้พากันจำเอาไว้ธรรมข้อนี้

**หลวงปู่คะ สมมุติว่าเราภาวนาแล้วถึงขั้นที่ว่าคล้ายๆ ว่าลมหายใจละเอียดลงๆ
พุทโธหายไป อย่างฟังเมื่อกี้นี้ยังไม่ค่อยเข้าใจว่าจะต้องภาวนากำหนดพุทโธต่อหรือ
อย่างไรคะ ที่ว่าพุทโธหายไปเพราะความไม่มีสติ**

คือความมีสติอยู่ พุทโธๆ ค่อยๆ หมดไปๆ จิตละเอียดลงไปๆ จนกระทั่ง
พุทโธกับความรู้กลมกลืนเป็นอันเดียวกัน นี่อันหนึ่งนะ เวลานั้นไม่จำเป็นจะต้องว่า
พุทโธ เข้าใจหรือ เราอยากทราบพุทโธหายๆ แบบนี้ ถ้าผู้ถามถามอย่างนี้เราอยากจะ
ตอบทันที มีได้เป็นได้ แม้แต่ลมหายใจก็เหมือนกัน เวลาคำหนดลมหายใจ ลมหายใจ
จะค่อยละเอียดเข้าไปๆ จนกระทั่งลมหายใจหมดในความรู้สึกนะ นี่อันหนึ่ง ถ้าไม่ได้รับ
คำแนะนำไว้แล้ว จะสร้างอุปสรรคให้ผู้ภาวนา จะไปติดแค่นั้นแหละ เช่น พอกำหนด
ลมหายใจละเอียดลงไปๆ พอลมหายใจหมดแล้ว มันกระตุกเจ้าของว่า เอ๊ะ นี่ลมหายใจ
หมดแล้วจะไม่ตายหรือ นั่นสร้างเหตุขึ้นมาแล้ว คนเรามันกลัวตายด้วยกันทั้งนั้นแหละ
และหยุดทันทีเลย ภาวนาไปวันหลังก็ได้แค่นั้น ไม่เลยจุดนั้นไปได้ เพราะฉะนั้นเพื่อตัด
ปัญหานี้ เมื่อลมหายใจค่อยแผ่วเบาลงๆ ละเอียดลงไปๆ จนกระทั่งหมดไป เอ้า หมด
ก็หมดไปเถอะ เราไม่ได้ภาวนาเอาลม เราภาวนาเอาความรู้ต่างหากนี่ ความรู้นี้อยู่กับเรา
ลงความรู้ได้ครองร่างอยู่แล้วนี่ไม่ตาย เท่านั้นมันก็พุงของมันเลย เต็มที่ของมัน เห็น
ได้ชัดเรื่องภาวนา

ธรรมของพระพุทธเจ้าไม่ใช่โกหกโลกนี้ ทำลงไปให้มันเห็น ใจเท่านั้นจะพิสดาร
มากที่สุด ตาไม่ได้พิสดารละ เราอย่าเข้าใจว่าตา หู จมูก ลิ้น กาย ของเรานี้พิสดารกว่า
ใจเลย เอ้า ปฏิบัติดี นักปฏิบัติ ไม่มีอะไรจะพิสดารกว้างขวางละเอียดลึกซึ้งยิ่งกว่าใจ

ไม่เคยเห็นก็เห็น ไม่เคยรู้ก็รู้ ดังพระพุทธเจ้ามาประกาศสอนโลก เทวบุตรเทวดาอินทร์พรหมทั้งหลาย เราเคยเห็นที่ไหนตั้งแต่เกิดมา มีแต่ชื่อนายพรหมนายแพมเต็มอยู่ในเรือนจำก็มี นางสาวรค์แสวนก็มีในเรือนจำ แต่เป็นคนไม่ใช่พรหมจริงๆ พระพุทธเจ้าเห็นหมดนั่นแหละ จิตละเอียดขนาดไหนดูซิ อะไรจะพิสดารแหลมคมยิ่งกว่าจิตไม่มี นี่ก็เหมือนกัน นักภวณาพอกภาวณาไป ตะกี้ก็รู้พูดแล้วไซ้ใหม่เรื่องปัญญา ไม่มีอะไรจะกว้างขวางยิ่งกว่าปัญญา ปัญหานี้กว้างขวางมาก ละเอียดลออมาก ซึมซาบไปได้หมดทุกแง่ทุกมุมตา หู จมูก ลิ้น กาย ของเราเนี่ย อย่าเข้าใจว่ากว้างขวางพิสดารเลย ใจเท่านั้นที่กว้างขวางมากที่สุด ลองเปิดกิเลสออกซิ กิเลสมันครอบอยู่เนี่ย มันจะกว้างขวางได้อย่างไร จะไปรู้เห็นได้อย่างไร ก็กิเลสครอบหุ้มมันอยู่เนี่ย แม้แต่ตะเกียงเรานี้ก็ลองดู เอาสิ่งดำๆ มาครอบดูซิ จะเห็นอะไรไซ้ใหม่...ไม่เห็น ที่นี้พอเปิดออก ก็สว่างจ้าเต็มภูมิของมัน จิตนี้ก็เหมือนกัน เมื่อเปิดสิ่งปกคลุมคือกิเลสออกแล้ว มันจะจ้าไปหมดเลย และกราบพระพุทธเจ้าอย่างราบเลย ไม่ราบอย่างไร ก็ทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงไว้แล้วจริงทั้งนั้น เห็นแล้วรู้แล้วด้วยตัวเองนี่

พวกตาบอดหูหนวกละซิ ข้าไม่กลัวแหละ แล้วโดนสะดุดเก่งกว่าเขา คนตาดีไม่โดน คนตาบอดมันเอาจริงๆ แหละ ปั้งเรื่อยๆ ผู้ที่ว่าบาปไม่มีนั่นละ ผู้ที่จะเป็นกองรับเหมาบาป กองรับเหมากองทุกข์ ผู้ที่ว่ารักไม่มี นั่นแหละจะไปตกนรก คนตาดีแล้วหลีกคนที่เชื่อพระพุทธเจ้าแล้วหลีกๆ เหมือนกับคนตาดีเดินไปตามถนนหนทาง อันนี้ขวาก อันนี้หนาม อันนี้หัวตอ อันนี้หินโสโครก หลีกไปๆ ข้ามไปๆ ไม่โดน แต่คนตาบอดนี่ปั้งเอออๆ นั่นแหละ หัวแม่เท้าก็แหลก หน้าผากก็แหลก ก็คือคนตาบอดนั่นแล คนที่ว่าบาปไม่มีบุญไม่มีนั่นแหละคือกองรับเหมาบาป บาปก็ดีบุญก็ดี จะไปกลัวคนตาบอดอย่างไร ไม่ได้กลัว เราอย่าเข้าใจว่าคนตาบอดว่าบาปไม่มี บาปจะกลัวนะ บุญไม่มีบุญจะกลัว แต่ส่วนมากคนที่ว่าบาปไม่มีบุญไม่มีนั่นแหละจะไม่ทำบุญ บาปไม่มีบุญไม่มี ถ้าอย่างนั้นแล้วนรกจะหายเจียบไปเลย เพราะถูกคนตาบอดลบล้างย้อมเป็นไปไม่ได้ เพราะอันนี้เป็นของจริงลบล้างไม่ได้ นอกจากสอนวิธีหลบวิธีหลีกเท่านั้น และสอนวิธีบำเพ็ญ

แล้วอย่างเวลาที่นั่งภาวณา บางครั้งสำหรับบางสถานที่มักมีอาการปวดมึนศีรษะอยู่เรื่อยๆ ก็ให้ทนนั่งภาวณาต่อไปไซ้ใหม่คะ

นี่ก็แล้วแต่เจ้าของจะพิจารณาเอาเองเถอะนะ

แต่ว่าเคยอ่านในหนังสือ ท่านเคยพูดในแง่ที่ว่าเราเพ่งมากเกินไปหรือเปล่าคะ

เรื่องร่างกายนี้มีส่วนเป็นได้ กระแสจิตนี้แรงนะ เป็นไปตามนิสัย บางนิสัยกระแสจิตรุนแรงมาก แต่ไม่ได้เป็นไปทุกนินัยนะ จิตเหมือนกันก็ตาม แต่กระแสจิตรุนแรงหรือไม่รุนแรงต่างกัน ถ้าเป็นอย่างนั้น เราก็อำไปเพ่งแรงนะ

หลวงตาครับ กระผมขออนุญาตถ่ายรูปครับ

ถ่ายไปทำไม นี่หลวงตาบัวดูเอา นี่ละรูปจริงตามสมมุติ ถ่ายไปแล้วเป็นกระดาดไปหาอะไรกับกระดาดซึ่งเป็นของปลอม ศาสนาเป็นของจริง สอนคนให้จริง นี่มาเห็นตัวจริงแล้วยังมาถ่าย ไปตะครุบเงาทำไม อย่าถ่ายนะ ไม่ดีหรอก เราเคยคิดแล้ว ไม่ได้ผิด เราไม่หึงไม่หวงการถ่ายรูป แต่เราหึงหวงด้วยเหตุผลคืออรรถธรรมต่างหาก นี่สำคัญส่วนมากถ่ายแล้วไปล้างฟิล์มที่ร้านเขานั้นไม่ได้คิด พอไปล้างฟิล์มปั๊บ โอ้ อาหารว่างเกิดแล้ว นั่นเห็นไหม รูปครูบาอาจารย์เคลื่อนไหวกลายเป็นปลาเน่าเต็มไปหมด อู๊ย เราไปเห็นแล้วสลดสังเวช เพราะเราไม่เคยมีเรื่องการเงินการทองที่จะเก็บงำไว้เป็นของเราแม่สตางค์หนึ่งเลย พอได้มานับ ปู๊ปๆ ตรงไหนจำเป็นตรงนั้นกองทุกข์ ก็แก้กันสิ ตรงนี้ไม่มีทุกข์ ไม่ต้องแก้ แก้ทำไม ตรงไหนมีทุกข์แก้ตรงนั้น...จำเป็น ความจำเป็นอยู่ตรงไหน ความทุกข์อยู่ตรงนั้น จำเป็นมาก กองทุกข์มีมาก เอาๆ ช่วยๆ จึงไม่เคยมีเงิน วัดป่าบ้านตาดพูดตรงๆ นะ คนทั้งหลายเข้าใจว่าวัดป่าบ้านตาดจะมั่งมี แต่ตรงกันข้าม จนที่สุดคือวัดป่าบ้านตาด แต่ก็ไม่จนนะ หากมีมาอย่างนี้ละ คนนั้นให้ คนนี้เอาออก ออกอยู่ตลอด เรื่องเก็บไม่มีวัดนี้นะ เราพูดได้เต็มปากว่าไม่เคยเก็บ ไม่เก็บจริงๆ มีเท่าไรเอาออก สงเคราะห์โลกหมด

อีกประการหนึ่ง หลวงตาบัวไม่ใช่เป็นคนมีอำนาจวาสนาบุญญาภิสมภารพอจะได้ออกหน้าออกตาให้ลูกศิษย์ลูกหาทั้งหลายถ่ายไปประกาศโลกว่า นี่หลวงตาบัวเก่งนะ

ไม่เอา...หลวงตาบัวไม่มีวาสนาอย่างนั้น เพราะฉะนั้นจึงไม่ค่อยให้ใครถ่าย แต่เราก็ไม่ได้หวง หากแต่หวงคืออรรถธรรมมากกว่าทุกอย่าง มันเป็นอย่างที่เห็นนั่นแหละ ถ้าควรจะให้เราก็ให้เลย ไม่ยากเลย ถ้าไม่ควรให้แล้ว จะว่ายากก็ยากที่สุด ดีไม่ดี ดุคนเหลกไปเลย ไม่เพียงยากเฉยๆ ดุคนเหลกไปอีก

มีคนเชื่อว่า การปฏิบัติธรรมไม่จำเป็นต้องทำสมาธิก่อนก็ได้ แต่ให้พิจารณาเลย แล้วค่อยกลับมาทำสมาธิทีหลัง อย่างนี้จะถูกต้องไหมคะ

นั่นคนเขาบอก ที่นี้พระพุทธเจ้าบอกนะ **สมาธิปริภาวิตา ปญญา มหปฺผลา โหติ มหานิสฺสา. ปญญา ปริภาวิตํ จิตฺตํ สมฺมทฺเว อสฺสเวหิ วิมฺบุจฺจติ.** ทำจิตใจให้มีความสงบร่มเย็นและอิมัตถ์แล้วพิจารณาทางด้านปัญญา ปัญญาเมื่อใจมีความอิมัตถ์ย่อมไม่ระเห่ร่อน ไม่หิวโหยวอกโหนวอกนี้ โยกๆ คลอนๆ ให้พิจารณาอะไรก็พิจารณาตามนั้นเลยเพราะอิมัตถ์ เพราะฉะนั้น การทำจิตให้มีความอิมัตถ์ให้มีความสงบ จึงเป็นบาทฐานของการพิจารณาโดยไม่ต้องสงสัย หายสงสัยหรือยังที่ว่าพิจารณาเสียก่อนแล้วค่อยมาเอาสมาธินั้น เอานิพพานเสียก่อน ค่อยมาเอาเถอะสมาธิ สำหรับอาจารย์เอง ลงได้ไปนิพพานแล้ว ไม่กลับมาเอาทะเละสมาธิ ยังจะมาเสียตายอยู่หรือสมาธินี้วะ

มีคนพูดอย่างที่ว่านะ เห็นใจเหมือนกัน เพราะเราก็เคยผ่านโลกมานาน บางรายก็บอกว่า เอ้า พิจารณาไปเลย ไม่ต้องมาฝึกสมาธิให้เสียเวล่ำเวลาแหละ พิจารณาไปเลย มันเลยไปไหน...ก็มีแต่ลงคลองเท่านั้นแหละ ไม่เลยไปไหนแหละ ถ้าเราเก่งกว่าครูแล้ว พระพุทธเจ้าท่านสอนไว้อย่างนี้ แต่เรามันเก่งกว่าครูใช่ไหมละ เราไม่ต้องฝึกอะไรเรื่องสมาธินี้ มันเหมือนกับว่าล้าสมัย เอานิพพานเลย...มันไม่ได้เรื่อง นิพพานก็ไม่ได้เรื่องมีเยอะอย่างนี้นะ พระพุทธเจ้าท่านทำมาก่อนแล้ว สมควรอะไรๆ ท่านแนะไว้ตามที่ท่านได้รู้ได้เห็นจากการดำเนินของท่านมาแล้วทั้งนั้นจึงไม่มีผิด สมกับธรรมบทว่า สวากขาตธรรม ตรัสไว้ชอบแล้ว พวกเราไม่เคยทำ เรื่องอยากได้อะไรได้เลย มองดูแต่ผล เหตุไม่ทราบว่าเป็นยังไง เช่น ผลไม้ต้นนี้ทำไมมันดกหนา มันมากันหนา มันเป็นอย่างนี้ เราไม่ดูลำต้นของมัน ไม่ดูพื้นฐาน ไม่ดูอาหารของมันว่ามีอะไรถึงได้ดกนัก

ดอกหนา เราไปดูแต่ดอกแต่ผล ไม่ได้ดูเหตุ นี่ก็เหมือนกัน เรามองดูแต่นิพพานโน้น ก็ไม่ทราบว่าเป็นฐานที่จะเป็นนิพพาน หรือปุ๋ยที่จะให้เกิดพระนิพพานคืออะไร ถ้าไม่ดูสมานินี้จะดูอะไร ปุ๋ยสำคัญคือสมานินี้ละ

เจ้าหน้าที่ส่วนมากที่มาอบรมเที่ยวนี้ เวลาฟังนี้ จิตใจไม่ค่อยจะมาอยู่ในบทเรียน จะมีวิธีการยังไงที่จะเรียกให้มาจดจ่ออยู่ที่เดียว คือเวลานั่งฟังนี้ให้อยู่ทั้งกายทั้งใจด้วย

เวลาไปฟังระบารำไป มันไปอยู่ที่ไหนล่ะ ตอนนั้นอยู่กับตัวดีหรือไม่เห็นพูด ตอนนั้นให้ฟังบ้าง ตะกี้ก็ฟังถึงการรักษาจิต มันจะเหนือสติปัญญาของเราไปได้หรือนั้นพูดแล้ว ความเพลิดความเพลิดฟังเพื่อเห่อเหิมไม่เป็นประโยชน์ มีแต่ความเสียหายแก่ตน รุ่งเข้ามา เหยียบเบรคห้ามล้อ ไม่ใช่เหยียบคันเร่งให้มันลงคลอง ลงคลองจมไปรถขึ้นได้ เราขึ้นไม่ได้ มีเท่านั้นเหอ อยู่กับตัวแล้วเหอที่นี่

ที่จัดอบรมเที่ยวนี้ก็มีหลายฝ่าย ฝ่ายนั้นหนาการเป็นฝ่ายจัดกิจกรรมต่างๆ ให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม ได้จัดให้มีกิจกรรมพิเศษขึ้น ก็เลยมีวิธีการหนึ่งที่จะเรียกจิตใจให้เข้ามาก่อนการอบรม โดยการเรียกสติให้ตัวเองกลับมาโดยการเข้าสมาธิ ก็เลยมาถามทางฝ่ายผม ผมเองก็ตอบไม่ได้ว่าจะทำได้แค่ไหนหรือไม่ ๔-๕ นาทีที่จะให้ปฏิบัติกันจะเหมาะสมเพียงใดหรือไม่

การที่จะมานั่งภาวนารัจจิต ๕ นาที นี่เราไม่คัดค้าน แต่กรุณาฟังอีกคำหนึ่งที่จะแทรกขึ้นมาในข้างๆ เคียงๆ กัน ตะกี้ก็ได้บอกว่า จิตจะเหนือสติปัญญาไปไม่ได้ มันคิดไปไหน รุ่งเข้ามา เหยียบเบรคห้ามล้อเข้ามา พอคิดนั้นปั๊บ จิตห้ามเข้ามาให้หยุดที่ตรงนี้ นั่งภาวนาคือการบังคับจิต การจ่อดูจิต ซึ่งเป็นตัวโจรตัวผู้ร้ายตัวทำลาย มันจะออกไปจากนั้นขโมยนี้ จกนั้นขโมยนี้อย่างไร ไปขโมยรักเขาบ้าง ไปขโมยเกลียดเขาบ้าง ไปขโมยโกรธเขาบ้าง ซึ่งเป็นของไม่ดี เราห้ามจิตเข้ามาสู่จุดเดียว เช่น เราจะเอาคำบริกรรมว่า พุทโธก็ตาม ธัมโมก็ตาม สังโฆก็ตาม เพื่อเป็นหลักยึดของใจ ในขณะนั้น ห้ามไม่ให้มันไปคิดอารมณ์อื่น นอกจากอารมณ์ที่เรามอบให้เท่านั้น นี่ท่านเรียกว่าเป็นการ

หักห้ามจิตใจประเภทหนึ่ง ให้อยู่ในนี้ชั่วขณะหนึ่งก็ยิ่งดีกว่าที่จะปล่อยให้เพ่นพ่านไป
ทำลายตัวเอง แล้วการนั่งสมาธิจะอธิบายให้ฟัง จะทำวิธีให้ดูนะ ท่านทั้งหลายค่อยไปทำ
ต่อในบ้านนะ จะบอกวิธีเฉยๆ นี่ใครจะนั่งแบบนี้ก็ได้ ที่นี้จิตมันจะคิดไปไหน กำหนด
ให้มันอยู่ในหัวใจเรา นี่ให้รู้สมมุติว่า พุทโธๆๆ ก็ให้รู้อยู่ในวงกายของเรา นี่ จะรู้อยู่
ข้างบนข้างล่างไม่ต้องสำคัญ แต่ขอให้รู้อยู่กับตัวของเรานี้เป็นสิ่งสำคัญ เช่น พุทโธๆ
ให้รู้นี้ มันจะคิดอะไรให้กำหนดพุทโธถึยิบ เพื่อห้ามไม่ให้มันมีขณะใดขณะหนึ่งที่จะ
สอดแทรกออกไปคิดข้างนอกได้ นี่เป็นวิธีการฝึกจิต ที่นี้เวลาจิตของเราได้รับการฝึก
อบรมหลายครั้งนี้ มันจะอยู่นะ หากจะรู้ในตัวของมันรอบอยู่ในนี้ไม่ออก นอกจากนั้น
แล้ว มันจะสว่างภายในนี้ พอมันส่องของมันนี้ปั๊บ มันจะต้องสว่าง เหมือนกับตาของเรา
มองโน้นมันสว่างโน้น มองโน้นมันเห็นโน้นๆ มองนี้เห็นนี้ มองปั๊บเข้าไปนี้ มันก็เห็นนี้
จิตก็เหมือนกัน ส่งไปโน้นก็รู้โน้น ส่งโน้นรู้โน้น ส่งเข้ามาปั๊บรู้นี้ แล้วจิตของเราก็สงบเย็น
วิธีหนึ่ง ให้ท่านทั้งหลายไปพิจารณานะ ให้ไปปฏิบัติ ท่านทำอย่างนี้ละ พระกรรมฐาน
ท่านภาวนาของท่าน พระพุทธเจ้าที่เราได้แปลมาจนถึงท่านว่า **พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ** ท่าน
ฝึกกรรมฐานท่านได้เป็นศาสดาองค์เอกเพราะเหตุนี้ พระสงฆ์สาวกท่านฝึกกรรมฐาน ท่านฆ่า
กิเลสความวุ่นวายทั้งหลายภายในจิตใจให้ราบไปหมด เหลือแต่ความบริสุทธิ์ล้วนๆ เกิด
ที่ตรงนี้ด้วยวิธีนี้ จึงได้เป็น **สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ** ของพวกเรา คำว่า **ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ**
ธรรมได้เกิดขึ้นแล้วแก่พระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลาย ก็เกิดขึ้นที่ใจซึ่งได้ฝึกฝนกรรมฐาน
เรียบร้อยแล้ว

ให้อาวิธีการที่สอนนี้ไปปฏิบัติตัวเองนะ แล้วเราจะเห็นความแปลกประหลาด
ขึ้นที่ตัวของเรา ซึ่งแต่ก่อนมันเคยเถลไถลระเหวระเหวหาหลักหาเกณฑ์ไม่ได้ พอเรา
เหยียบเบรกปั๊บเข้าไปด้วยสติด้วยปัญญา พิจารณาใคร่ครวญเหตุผลดีชั่วประการต่างๆ
แล้วหักห้ามตัวเอง นี่แหละความศักดิ์สิทธิ์ความดีเด่นของเราจะเกิดที่ตรงนี้ สำคัญอยู่
ตรงนี้แหละ

**คืออย่างนี้ครับ เหยียบเบรกก็เหยียบแล้ว พยายามแล้วพยายามอีก แม้แต่
การระงับสติอารมณ์ด้วยความตั้งใจว่าจะให้สงบ**

ไม่ใช่เหยียบเบรกไม่ติดเครื่องเธอ

ไม่ยอมมอยู่ครับ

เบรกรถไม่ติดเครื่องนี้ มันอยู่ของมันอยู่แล้ว คืออยู่กับกฎมตรกของกฎ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม ก็นี่เราไม่เคยเหยียบไม่เคยห้าม ถ้าห้ามทำไมจะไม่อยู่ เวลาไปยังไปได้ ทำไมห้ามไม่ได้ เราต้องคิดอย่างนั้นสิ ไปเหยียบเบรกตอนรถไม่ติดเครื่องจะเป็นท่าอะไร เวลานอนหลับครอกๆ จะไปห้ามมัน เวลานั้นมันไม่ได้ไป มันไปตอนเราไม่หลับต่างหากนี่ เหยียบเบรกตอนนั้นสิ ต้องหักห้ามตอนมันคึกมันคะนองสิ เอากันตรงนั้น แล้วจะเห็นฤทธิ์ของสติปัญญากับสิ่งที่เป็นข้าศึกต่อเรา ถ้ามีแต่ปล่อยตามๆ แล้วเราทั้งคนจะไม่มีศักดิ์ศรีตั้งมาอะไรเลย คนเราอยู่ด้วยความแพ้นั่งอยู่ด้วยความแพ้นอนอยู่ด้วยความแพ้นไม่ว่าอิริยาบถใด อยู่ด้วยความแพ้นไปที่ไหนมีแต่ความแพ้น แล้วให้ตายเสียดีกว่ามนุษย์เรา ต้องมีชนะบ้างสิ มันถึงเป็นศักดิ์ศรีของมนุษย์ อย่างเราไปเล่นกีฬาด้วยกันนี่ แม้จะคำว่าเล่นๆ ก็ตาม ถ้าอะไรที่ไหนๆ ก็มีแต่แพ้นเขาๆ ให้ตายเสียดีกว่า เพราะฉะนั้น คำว่าแข่งแล้วต้องให้มีแพ้มีชนะบ้าง ถ้าสมมุติว่าคราวนี้แพ้ คราวหน้าให้ได้ชนะ อย่างนั้นบ้างสิ

ท่านคะ ผู้หญิงจะขึ้นเป็นถึงพระอรหันต์ได้ไหมคะ

ผู้หญิงผู้ชายมันขึ้นไม่ได้ละ ใจต่างหากขึ้น ผู้หญิงมีใจผู้ชายมีใจแล้วขึ้นได้ทั้งนั้น ขอให้กิเลสสิ้นไปด้วยความเพียรของเราเถอะ มีความเพียรเป็นหลักตั้ง ความเพียรนี้แหละจะเป็นกุญแจเปิดตูมรรคผลนิพพาน เราอย่าเอาเพศมาเปิด เอาเพศมาเปิดแล้วติดเพศไปไม่รอดนะ ถ้าว่าเพศพระก็ว่าเราเป็นพระ ใครก็นับถือ นอนกินก็ได้ นั่งกินก็ได้นอนใจ อันนี้ตัวชี้เกียจใหญ่ ตัวกิเลสตัวกิเลสอยู่ในนั้นแหละ แม้แต่หลวงตาบัวคุยโวๆ อยู่ที่นี่ ก็ไม่เห็นดีอะไร ถ้าชี้เกียจเสียอย่างเดียวไม่เป็นท่า เรืองกินแล้วขยันยิ่งกว่าลิงใช้ไม่ได้อย่างนั้น การประกอบความเพียรให้เร็วให้คล่องตัว สติปัญญาให้คล่องตัวนั้นละกิเลสจะกลัว

บางทีก็ได้ยินคนพูดเหมือนกันว่าผู้หญิง...

คนพูดเป็นคนประเภทใดวะ คนประเภทอย่างเราพูดก็ได้ นี่ คนมีหลายประเภท เขาพูดก็ได้ เราพูดก็ได้ เขาพูด... เขามันเกิดทีหลังหู เราอย่าไปเชื่อง่ายๆ ชี หูเกิดแล้ว เขาจึงเกิดทีหลังนี้ เออะอะไปเชื่อเขาแล้ว

หลวงปู่คะ มีคนเขาอยากเห็นพุทธศาสนาแท้ๆ ท่านสอนและปฏิบัติอย่างไรคะ

เอาหนังสือนี้ไปอ่านดูเสียก่อนก็แล้วกัน ถ้าอยากจะให้ชัดเจนไป อ่านแล้วนำไปปฏิบัติ จะรู้กันแท้หรือไม่แท้ตรงนี้แหละ ดินไม่ใช่ธรรม น้ำไม่ใช่ธรรม ลม ไฟ ไม่ใช่ธรรม อากาศอะไรๆ ไม่ใช่ธรรมทั้งนั้น ธรรมคือธรรม อะไรจะสัมผัสธรรมได้ ตาสัมผัสรูป หูสัมผัสเสียง จมูกสัมผัสกลิ่น ลิ้นสัมผัสรส ไม่ใช่สัมผัสธรรม ใจเท่านั้นจะสัมผัสธรรมได้ เพราะฉะนั้น ท่านจึงสอนให้ปฏิบัติใจ บำรุงใจ เรียกว่าปรับใจให้เหมาะสม ที่ควรจะได้รับทราบธรรมชั้นใด สัมผัสธรรมชั้นใดได้ ธรรมตั้งแต่สมาธิธรรมขึ้นไปหรือ สมถธรรม วิปัสสนาธรรม ตลอดถึงวิมุตติธรรม จะไม่นอกเหนือไปจากจิตนี้ไปได้เลย เพราะฉะนั้น ธรรมจะมีอยู่ขนาดไหนก็ตาม ถ้าโลกไม่อาจปรับจิตเข้าสู่ธรรมที่ควรจะรู้ จะเห็นจะสัมผัสสัมผัสกันได้ ธรรมก็เป็นโมฆะอยู่เช่นนั้นสำหรับโลกที่เป็นโมฆะ

ถ้าโลกไม่เป็นโมฆะ ก็มุ่งจุดตามที่พระพุทธเจ้าสอน พอเริ่มปฏิบัติตามนั้นก็จะเริ่มสัมผัสสัมผัสสัมผัสธรรม ตั้งแต่ความสงบร่มเย็นเข้าไปโดยลำดับ อ้อ สงบตรงนี้แหละ ท่านว่าสงบๆ ท่านว่าสมาธิ อ้อ เป็นตรงนี้แหละ คือเป็นที่ใจนี้ ไม่ได้เป็นที่ต้นไม้ภูเขา ดินฟ้าอากาศ ไม่ได้เป็นที่คัมภีร์ คัมภีร์มันชื่อของธรรมต่างหาก ตัวธรรมแท้สถิตอยู่ที่ใจ พร้อมเสมอที่ใจ แต่ใจปรับตัวไม่ได้ ถึงจะมีธรรมห้อมล้อมก็ไม่รู้ พอปรับใจตัวเองได้แล้วก็เหมือนกับว่าเปิดแยมออกมารับธรรม ธรรมก็ค่อยสัมผัสกันเข้ามาน้อย โดยลำดับลำดับ จนกระทั่งว่าเปิดกว้างเท่าไร ธรรมกับใจก็จะค่อยประสานกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไปเลย

จะไปหาธรรม ไปหาดันไม้ก็เห็นต้นไม้ นั่นแหละ ไม่มีธรรมอยู่ในนั้น เอาที่จิตช

ฝึกที่จิตสอนที่จิต เวลาที่จิตถูกกิเลสครอบไว้ไม่ให้ธรรมแทรกเข้าไปได้เลย เพราะฉะนั้น
จึงต้องเปิดกิเลสออก ถากถางกิเลสออกเพื่อให้ธรรมไหลเข้าไปได้ ที่นี้เวลาเปิดออก
ธรรมก็พร้อมที่จะไหลเข้าอยู่เสมอ เพราะธรรมมีอยู่แล้ว เป็นแต่เพียงกิเลสครอบเอาไว้
ภายในเสีย ไม่ให้ธรรมเข้าไปได้ ต้องเปิดกิเลส เปิดกิเลสจะเอาอะไรไปเปิด เอาความ
ซี้เกียจไปเปิดนั่นก็คือกิเลส เอาความท้อแท้อ่อนแอไปเปิดนั่นก็คือกิเลส เอาความไม่มี
วสาไปเปิดนั่นก็คือตัวกิเลสใหญ่ เลยมมีแต่กิเลสๆ ไม่มีธรรม ถ้าจะเอาธรรมแล้ว
ต้องเอาความอุตสาหะพยายาม ความหนักเอาเบาสู้ไม่ถอย แก่กันได้ตรงนี้ เปิดกันตรงนี้
อย่าเอาความซี้เกียจไปเปิด อ่านหนังสือก็อ่านยาก ค่อยๆ อ่านไป ค่อยๆ อ่านไปมันก็
ค่อยๆ หลุดมือเองแหละ นั่นละจึงว่ามันเปิดมากนะ ไม่ใช่เปิดน้อยๆ ในเมื่อมีแต่กิเลสๆ
ทั้งนั้น จะไปเปิดกิเลสได้ยังไง กิเลสต่อกิเลสมันเปิดกันอยู่แล้ว พอจะนั่งภาวนา โอ๊ย
เหนื่อย หมอบราบลงหมอน ได้ยินแต่เสียงครอกๆ นั้น เห็นไหมกิเลสนี่อกไม่รู้เรื่องเลย
ถ้าอยาการู้คำพูดเหล่านี้เป็นความจริงเพียงใด ให้ต่อสู้กับกิเลสซิ เราจะรู้หมด เพลง
ของกิเลสมาแบบไหนๆ รู้หมด เพลงกล่อมของกิเลสนี้สนิทมากอ้อยอิงมาก สัตว์โลกถึง
ได้ติดได้จม จะให้ทุกข์ขนาดไหนสัตว์โลกไม่เคยเห็นโทษของมันเลย ธรรมเท่านั้นที่ส่อง
กล้องเข้าไปเห็นๆ โดยลำดับลำดับๆ ปราบกันไปๆ เอ้า ที่นี้กิเลสจะมาไม่ไหนอยู่ในหัวใจ
ใด แสดงกิริยาอาการได้ออกมาก็ตาม รู้หมด เพราะเคยถูกนี่ออกมาแล้วนี่ จึงว่าไม่เหนื
ธรรมไปได้ ธรรมเท่านั้นที่จะปราบกิเลสได้อยู่หมด

หลวงปู่คะ จะแก้อย่างไรคะ พอนั่งฟังเทศน์สงบแล้วมันดิ่ง ไม่ได้ยินคำเทศน์

มันก็ดิ่งลงว้างค์หลวงนั่นแหละ จะเป็นอะไรไป พอนั่งฟังเทศน์แล้วว้าง มันอยาก
หลับ

ไม่ใช่มันง่วงคะ แต่ไม่ได้ยินคะและก็รู้อยู่

รู้จักให้มันรู้อยู่อย่างนั้น ไม่ได้ยินก็ช่างมันเถอะ เราเคยได้ฟังมาพอแรงแล้วจน
หูจะฉีก จะฟังอะไรนักหนา เสียตายอะไรนักหนาเรื่องการฟังนั้น ฟังความรู้นั้นซิ ที่มัน
กังวานครอบโลกธาตุอยู่ เวลามันรู้เด่นจริงๆ เหมือนกับกังวานครอบโลกธาตุ ออานาจ

ของความรู้เด่นขนาดนั้นนะ ถ้าธรรมได้เปิดกิเลสออกหมดแล้ว ไม่มีอะไรที่จะกังวล ยิ่งกว่าธรรมกับจิตอยู่ด้วยกันละ กังวานครอบโลกธาตุโน่น

ผมขอโอกาสครับ คือว่าการทำสมาธิ เมื่อเราทำได้ที่มีจิตลงสู่แล้วก็ขาดไป พอมาตอนหลังจะเอาอารมณ์อย่างนั้นขึ้นมาพิจารณาอีก มันเป็นไปได้ไม่ค่อยได้ เป็นเพราะเหตุไรครับผม

อย่าไปเป็นอารมณ์ซี ถ้าเราภาวนายังไง จิตของเราถึงได้ลงอย่างนั้น ให้ยึดเอาอารมณ์นั้นเข้ามาสู่วงปัจจุบัน อย่าไปคิดว่าเราเคยได้อย่างนั้น เคยเสื่อมอย่างนี้ เคยขาดอย่างนั้นมาเป็นอารมณ์ ไม่เกิดประโยชน์ นี่ละที่ผมพูดอย่างนี้ มันเข้าเงื่อนไขเดียวกันปุ๊บเลย ไม่มีผิดเพี้ยนไปได้ จึงพูดให้หมู่เพื่อนฟังอยู่เวลานี้

บางครั้งก็ไม่ได้คิดอะไร พอนั่งก็ลงปักแล้วก็หายไปเลย บางครั้งก็ไม่ค่อยได้

เวลาไม่ค่อยได้เป็นเพราะกิเลสมันออกเฟ้นฟ่าน กำลังของกิเลสมีมาก กำลังของธรรมไม่พอ ก็เข้าไม่ได้

แต่ก็รู้สึ่วจิตในขณะนั้นอ่อนเต็มทีครับ แต่ว่าไม่ขาดเท่านั้นเอง ยังมีสติอยู่กับจิต แต่ว่ามันไม่ลงมันไม่ขาด แต่ก็เบาเต็มที บางครั้งก็ขาดไปเลย

มันขาดก็ขาดให้เรารู้ได้ชั่วระยะหนึ่ง คำว่าสมาธินี้ยังเป็นของไม่แน่นอน ยังจะละเอียดเข้าไปเรื่อยๆ และจะมีเสื่อมได้ ถ้าปฏิบัติผิดหรืออ่อนใจยังมีเสื่อมได้และมีเจริญได้ จึงว่าให้ออกพิจารณาทางด้านปัญญาดังที่เคยสอนไว้ จะรู้เองว่าผิดกับสมาธิขนาดไหน

ถ้าหมู่เราได้เข้าใจธรรมอย่างพระเดชพระคุณอาจารย์อบรมสั่งสอน ก็จะมีธรรมะที่พระเดชพระคุณอาจารย์สอนนั้น ถ้าใครปฏิบัติตามก็จะเห็นอาจารย์ว่าเป็นดังสมัยพุทธกาลกล่าวว่า ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นย่อมเห็นตถาคต

ถูกแล้ว คือความจริงมันอันเดียวกัน ไม่มีอดีตอนาคต เมื่อความจริงประกาศอย่างเด่นชัดภายในหัวใจแล้ว จะไปสงสัยพระพุทธเจ้าที่ไหนกัน

ถ้าหมู่พวกเราได้ปฏิบัติถึงขนาดนั้น ก็จะได้เห็นตัวอาจารย์ได้แจ่มแจ้ง

ผมไม่อยากให้เห็นผมละ ให้เห็นเจ้าของนั่นแหละ

กระผมขอโอกาสถามอีกสักครั้งหนึ่งครับ การที่จะกำจัดกิเลสอย่างละเอียดที่เรียกว่าอนุสัย ซึ่งนอนเนื่องอยู่นั้น อนุสัยตามที่พระเดชพระคุณอาจารย์สอนกับบอกว่า ถ้าหากมันไปกระทบกระทั่งก็จะชุ่นขึ้นเหมือนน้ำใสที่มีตะกอนนอนกัน ทีนี้จะเอาธรรมะอะไรครับเข้ามาสกัดน้ำชุ่นที่นอนกันไม่ให้มันชุ่นมา

ปัญญา, ปัญญาเป็นสารส้ม แกว่งลงไป เพียงเอาสมาธิกดมันไม่อยู่ ถ้ามันรุนแรงสมาธิกดไม่อยู่ เตียวพาสมาธิพังไปด้วย ปัญญาเท่านั้นพัดกันลงไป

เมื่อปีที่แล้วครับผม ผมไปอยู่ที่บ้านคือ เติมนังกรมอยู่ ผมพยายามคิดว่าจะเอาธรรมะอะไรมาสกัดกันอนุสัยไม่ให้กระทบกระทั่งออกมา ผมก็เลยคิดขึ้นมาว่าต้องมีสติด้วยสมาธิด้วย

เรื่องสตินั้นเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ถึงไม่พูดถึงก็คือพูดถึงอยู่นั่นแหละ เรื่องสติเป็นพื้นฐานสำคัญมากทีเดียว ก่อนที่ปัญญาจะเคลื่อนไหว สติต้องเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว มิฉะนั้นปัญญาก็เป็นสัญญาไปได้ ในขั้นเริ่มแรก ปัญญามักจะเป็นสัญญาไปถ้าไม่มีสติตาม เพราะปัญญายังไม่เคยเห็นผลของตัวเอง ต่อค่อยเห็นผลของตัวเองแล้วที่นี้เกิดความสนใจ ปัญญาก็ขยับตาม เมื่อปัญญาขยับ เรื่องสติก็ไปตามกัน สุดท้ายสติกับปัญญาเลยกลมกลืนเป็นอันเดียวกัน แต่ถึงขั้นนี้มันหมุ่นเป็นอัตโนมติ ขั้นที่ต้องบังคับอยู่นี้เป็นเพราะสติกับปัญญายังแยกกันอยู่ ถ้าเราระลึกไม่ทัน ปัญญาก็เผลอเผลอไปเป็นสัญญาอารมณ์ไปเสียและถูกกิเลสลากไปเสีย พอถึงขั้นเข้าใจตัวเองได้เห็นผลของตัวเองแล้วที่นี้ มันก็สนใจ จ่ออะไรเข้าไปก็อยากเข้าใจจริงๆ สนใจจริงๆ มันหมุ่นไปตามคำว่าจ่อ สติก็ไปด้วยกันนั่นแหละ

คำว่า อนุสัย ก็คือความละเอียดของกิเลสนั้นแหละ ละเอียดลงไปๆ ตัดพิน
มันลงไปเรื่อยๆ อย่างที่ท่านพูดถึงเรื่องอุปกิเลส ๑๖ เป็นโอภาส เป็นแสงสว่าง
เป็นอะไรๆ ก็เข้าไปที่มมพุดนั้นแหละ แต่ผมพูดธรรมะป่านี้นี้ ไม่ค่อยจะเอาอุปกิเลส
หรืออันนั้นอันนี้มาพูดหรอก แต่ก็พูดเรื่องอุปกิเลสอยู่โดยดี

แต่ถ้าหนักปฏิบัติแล้วก็รู้สึกว่าจะแจ่มแจ้ง ถ้าปฏิบัติถึงนะครับผม ถ้ายังไม่ถึง กระทบ
ก็ไม่ทราบ

คือผมไม่ได้พูดภาคปริยัติ ผมพูดภาคปฏิบัติ ภาคปริยัติก็รู้ แต่ว่าก็เหมือนกับมิด
ที่ถืออยู่ กับมือกับมิดที่เห็นบกไว้ นี่ มันต่างกัน คว่านี่มันเสียเวลา อยู่กับมิดนี้ที่มิดได้เลย
แทงได้เลย สถิติปัญญาที่เกิดกับภาคปฏิบัติเป็นอย่างนั้น ฟุ้งเลย ทั่นเลยๆ จะไปถอดมิด
อยู่ในปากเสียก่อนไม่ทัน ก็เหมือนปริยัติ ในขั้นที่เราจะเอาปริยัติมาพิจารณาก็พิจารณา
แต่ในขั้นที่จะไม่เอาปริยัติมา มันมีนี่ มันเกิดพร้อม เกิดพร้อมกันนั้น มันทันกัน ไม่ทัน
ไม่ทัน ถึงขั้นหมุนมันหมุนจริงๆ เห็นโทษก็เห็นอย่างถึงใจ เห็นคุณก็เห็นอย่างถึงใจ
เมื่อต่างอันต่างถึงใจแล้ว ก็มาหมุนกำลังใจเพื่อความรอดพ้นไปเสียให้มีกำลังมากขึ้น

แต่ก่อนผมก็ไม่เคยคิดที่ว่าท่านเดินจงกรมจนฝ่าเท้าแตก ถ้าจะเดินโดยการบังคับ
ธรรมดาจนฝ่าเท้าแตกนี่ก็ยังไม่สมเหตุสมผล เดินเพราะความดูดี เดินเพราะความ
เพลิดเพลิดในความเพียรนั้นเหมาะ พอถึงขั้นแล้วมันเป็นจริงๆ มันไม่ได้ดูพระอาทิตย์
พระจันทร์ ไม่ได้ดูเดือนดาวตะวองตะวันมิดแสงสว่างอะไรเลย มันหมุนตัวๆ อยู่ภายใน
เหมือนกับนกมวนเข้าวงในกัน ใครจะไปคำนึงว่ากำลังน้อยกำลังมาก คิดไปไหนไม่ได้
เวลานั้น อันนี้ก็เหมือนกัน มันหมุนตัวๆๆ เวลาเวลาไม่มี ความหิวความกระหายไม่มี
มีแต่จิตกับอารมณ์ที่พัดกันอยู่เท่านั้น ที่นี้ฝ่าเท้าจะไม่แตกได้ยังไง ก็ฝ่าเท้ามันเป็น
เครื่องมือ เมื่อเดินไม่หยุด มันก็แตก เพราะความเพียรหมุนอยู่ภายใน เพียงความเพียร
แบบหนูๆ อย่างผมนี่ก็พอนำมาเทียบมาพูดได้ เวลาก้าวเข้าทางจงกรมแล้วไม่มีเวลาเวลา
ความหิวความโหยไม่มีเลย น้ำก็ไม่หิว หมาทุกพลูหรืออะไรๆ ก็ไม่สนใจ มีแต่มุ่งมั่นอย่าง
เดียวเท่านั้น โน่น พอออกจากทางจงกรม มองไปเห็นกาน้ำ โอ้โฮ มันจะโดดใส่ฝั่งเลยนะ
ก็มันหิวน้ำจะตาย พอเติมน้ำเข้าไปล่ำล่ำกึกๆ เหมือนไม่ได้กินน้ำ ที่อยู่กับทางจงกรม

มันก็ไม่หิวนะ มันลืมไปหมดเพราะความเพียรอันนี้หมุนตัวเป็นเกลียวเป็นอัตโนมัติไปเลย อยู่ที่ไหนจนบางที่ได้รำพึงให้เจ้าของ เอ๊ ทำไมเราไม่เคยคาดเคยฝันว่าจะเป็นอย่างนี้ ความคาดความคิดนั้นกับความจริงนี้มันผิดกัน นึกว่าจิตใจมีความละเอียดลออเข้าไปเท่าไร แล้วการงานก็จะลดน้อยถอยลงไป ใจก็จะสบายขึ้นๆ มันกลับตรงกันข้าม ยิ่งหมุนทั้งวันทั้งคืน ทำไมถึงเป็นอย่างนี้ เมื่อไรมันจะได้สะดวกสบายกันเสียทีนา พอหยุดรำพึง มันก็โดดปื๊ดเข้าสู่งานอีกแล้ว จนกระทั่งมันไปหมดกำลังของมันแล้วก็หยุดของมันเอง แต่ในขณะนั้นมันไม่ได้คำนึงอะไร คิดดู พอตื่นขึ้นมาจนกระทั่งถึงหลับ มันเพลอเมื่อไร ถ้าจะว่าเพลอ มันเพลออะไร เพลอไปกับอะไร มันเหมือนกับว่าหักเราอยู่อย่างนั้นก็มันไม่เพลอ มันเป็นเองของมันนี่ ที่ว่ามหาสติมหาปัญญาในครั้งพุทธกาล ก็คือสติปัญญาอัตโนมัตินี้เอง มันเป็นของมันเอง อันนี้เป็นสมมุตินะ ทำไมถึงว่าเป็นสมมุติ ก็ถึงวาระที่มันจะพรวดตัวเอง มันก็พรวดของมันเองนี่ สติปัญญาแบบนี้ก็ไม่มีเมื่อถึงวาระที่จะไม่มีแล้ว มันเป็นความเหมาะสมของแต่ละอย่างๆ นี่ อันนี้ก็เป็นสมมุติ ปัญญาเป็นสมมุติ สติเป็นสมมุติมาแก้สมมุติด้วยกัน คือสมุทัยเป็นสมมุติเป็นฝ่ายชั่ว มรรคเป็นฝ่ายดี สติปัญญาเป็นฝ่ายแก้ ก็เลสเป็นฝ่ายผูกมัด พออันนี้หมดปัญหา อันนั้นก็หมดปัญหาไปตามๆ กัน ที่ท่านพูดถึงเรื่องพระอรหันต์ท่านมีสติวิปลະ ท่านยกรับสมมุติต่างหาก เช่น มีคนมาฟ้องพระอรหันต์ว่าท่านเป็นลัิงฆาฯ ปาราชิกอะไรก็แล้วแต่เถอะ พระพุทธเจ้าทรงเป็นประธาน พระองค์ทรงรับสั่งว่า โอ อย่าไปฟ้องร้องเธอ เธอเป็นสติวินัยแล้ว ก็คือหมายเอาความบริสุทธิ์ อันนั้นมันพ้นจากสมมุติทั้งมวลแล้ว การฟ้องการร้องเหล่านี้เป็นเรื่องสมมุติทั้งมวล จิตอันนั้นพ้นไปแล้ว จะเอาอะไรมาเป็นอันนี้ได้ ท่านก็ยกเอาสติวินัยขึ้นมาเสีย นี่ท่านก็ยกขึ้นมาเป็นสมมุติ พื้นฐานจริงๆ ของหลักธรรมชาตินี้กับสมมุติทั้งหลาย หรือกับสิ่งที่เขาหาเรื่องทั้งหลายนั้น มันเข้ากันไม่ได้ ว่างั้นเลย มันเป็นคนละโลกอยู่แล้ว ถ้าเป็นโลก แต่นั่นไม่ใช่โลก ท่านถึงได้ว่า โลกุตระ โลกุตระธรรมก็ธรรมเหนือโลกนั่นเอง พูดอะไรก็ไม่สนทใจ ถ้าว่าธรรมเหนือโลก...ถูกอุตระก็แปลว่าสูง โลกะ...โลก โลกุตระธรรม...ธรรมสูง ที่นี้เวลาเอาความก็ธรรมเหนือโลกเหนือโลกก็คือเหนือสมมุติตั้งแต่โสดา สกิทาขึ้นไป ธรรมสูงก็ถูก ถูกไปเรื่อยๆ พอถึงวาระสุดท้ายที่พ้นจากโลกไปแล้ว ก็ว่าธรรมเหนือโลกไปเสีย เพราะแปรไปตามขั้นของธรรม คือธรรมอันนี้สูง แต่ยังไม่พ้นจากโลก โสดา สกิทาคา อนาคา นี่ยังไม่พ้นจากโลก

จากสมมุติ ก็ว่าโลกุตระ โลกุตระ สูงๆๆ หรือว่าสูงไปโดยลำดับ พอถึงขั้นอรหัตตภูมิแล้ว ก็บอกธรรมเหนือโลกเลยที่นี้ คือเหนือไปหมด สูงจนหากำหนดกฎเกณฑ์ไม่ได้ พอว่าเหนือโลกก็รู้กันชัดเจนว่า เหนือหมดแล้ว

สามขั้นนี้จะจัดเป็นสมุทัยได้ไหมครับผม

สมมุติมีอยู่ ก็เป็นสมุทัยได้อยู่แน่นอนแหละ พระอนาคามีก็มีสมุทัยตามขั้นของพระอนาคา โสดา สกิทา อนาคา สมมุติยังครองใจอยู่ เมื่อสมมุติยังครองใจ ก็เลสประเภทละเอียดตามขั้นของธรรม ตามขั้นของจิต ตามขั้นของกิเลส จะไม่ครองใจได้อย่างไร เมื่อผ่านนี้หมดแล้วที่นี้ ไม่มีเหลือที่จะอะไรจะไปครองใจ...ไม่มี จะว่าอวกาศของจิตก็ได้ เว้งว้างหมดเลย มันติดอะไรจิตนี้ มันก็ติดสมมุตินั่นเอง พอผ่านอันนี้ไปแล้ว มันติดอะไร ไม่ติดอะไรนี้ ถ้าไม่รักษาสมมุติแล้วพูดไปได้ตรงเป้งๆ ไปเลยตามความจริง แต่ในโลกมีสมมุติ เราก็พูดมีสูงมีต่ำเป็นธรรมดาไปตามโลกตามสมมุติ ถ้าจะพูดตามหลักธรรมชาติ เสียจริงๆ แล้วก็ไม่มีอะไรน่ากลัวไม่มีอะไรน่ากลัวหาญนี้ เพราะเรื่องกลัวเรื่องกล้าเรื่องอายไม่อาย เหล่านี้เป็นเรื่องของสมมุติทั้งหมด จิตดวงนั้นมีได้เป็นจิตอย่างนั้น แต่เป็นความจริงล้วนๆ ความจริงกับความจริงจึงเข้ากันได้สนิท นี่พูดตามความจริง ที่นี้โลกมันมีสมมุติก็ต้องเป็นไปตามสมมุติ เพราะธาตุขันธ์เราก็เป็นสมมุติ ยังเกี่ยวกับสมมุติ จึงต้องปฏิบัติตามสมมุติเท่าที่ควร เพราะฉะนั้นจึงมีสูงมีต่ำ สำหรับจิตดวงนั้นไม่มีเอาอะไรมา มีไม่มีอะไรติดอะไรข้อง ถ้าจะเทียบแบบสมมุติก็เรียกว่าอวกาศ ขั้นหมดความดึงดูดแล้ว มันก็พุ่งตัวได้เต็มที่เหมือนยานอวกาศ เมื่อไม่มีอะไรดึงดูดกีดขวางแล้ว พุ่งไปได้เต็มที่ นี่จิตไม่มีอะไรดึงดูด สมมุติหมดแล้ว ก็ไปได้เต็มที่เหี่ยวถ้าจะไป แต่นี้ท่านยังไม่ไป ไม่เหมือนจรวดเขา นี่พูดเทียบเฉยๆ จิตจะไปไหน จะอยู่ที่ไหน จะไปที่ไหน ท่านไม่ได้สนใจกับคำว่าอยู่ว่าไปยังกว่าหลักธรรมชาติที่ปรากฏอยู่เท่านั้น จะให้เหมือนสมมุติจริงๆ มันไม่เหมือน ก็เทียบกันไปอย่างนั้นแหละ จะให้มันเหมือนจริงๆ ก็คือว่า ให้เจ้าของรู้ก็แล้วกัน ใครรู้เข้าแล้วก็หมดปัญหา และอะไรจะมาเป็นปัญหาต่อจิตดวงนั้น มันไม่มี เรื่องปัญหาทั้งมวลก็คือเรื่องสมมุตินั้นแล หมดสมมุติปัญหาก็คือหมดไป พูดให้มัน

สุดๆ ลื่นๆ ลงไปว่า ตายแล้วจะไปเกิดที่ไหน มันก็หมดไปเสีย ความกลัวเป็นกลัวตาย ก็หมดไปเสีย กลัวอะไรกลัวอะไร

ถ้าแยกออกมาดูร่างกายนี้กับสิ่งเหล่านี้ก็เหมือนกัน ส่วนแข็งๆ ก็เป็นดินก็เหมือนดิน ส่วนอ่อนก็เป็นน้ำเหมือนน้ำเสีย ก็คือน้ำ อยู่ในนี้เป็นดินเป็นน้ำเป็นลมเป็นไฟเสีย ก็ไม่ได้เป็นเราเป็นของเรา เราไม่ได้เป็นสัตว์เป็นบุคคล เราทำให้ชื่อเขาต่างหากนี้ เมื่อรู้ตามความจริงนี้แล้วก็จะไปตื่นอะไร จะเป็นจะตายก็คือธาตุ ส่วนความจริงของมันแต่ละอย่างๆ เมื่อสลายลงไปก็เข้าสู่ความจริงของมันตามเดิม ก็เท่านั้น จิตจะไปได้ไปเสียอะไรกับมัน แม้อยู่ด้วยกันก็ไม่เห็นมีอะไรได้เสียจากกัน อันนี้สลายไปแล้วจะไปมีได้มีเสียอะไรจากสิ่งเหล่านี้มันไม่มี จึงได้พูดว่า บรรดาพระชินาสพทั้งหลายนั้น ถ้าหากพูดโดยลำพังตามหลักธรรมชาติของท่านแล้ว ความเป็นอยู่ความตายไปจะมีน้ำหนักเท่ากัน เพราะท่านอยู่กับความจริง ท่านไม่ได้อยู่กับความเป็นอยู่และตายไปนี่นะ ความเป็นอยู่และความตายไปสำหรับท่านแล้วมีน้ำหนักเท่ากัน ถ้าจะพิจารณาคิดออกไปในแง่ประโยชน์ของโลกว่ามีชีวิตอยู่ก็ได้ทำประโยชน์อย่างนั้นๆ ถ้าตายไปเสียการทำประโยชน์ให้โลกที่ควรได้รับประโยชน์มากนักก็ขาดสะบั้นไปตามๆ กัน ความเป็นอยู่ก็มีน้ำหนักมากกว่า เพราะท่านคิดเทียบเคียงต่างหาก ไม่ได้คิดด้วยความอยากอยู่อยากไป ท่านไม่อยาก ความอยากก็กังวล อยากหาอะไร ความไม่อยากมันสบายที่สุดแล้ว จะไปเสาะหาอะไรกับความอยากมาทิ่มแทงหัวใจ

พื้นศาลานี้ใช้อะไรขัดคะถึงได้เงาอย่างนี้

ใช้ความเพียร ไม่ได้ใช้ความเกียจคร้าน ถ้าเอาความเกียจคร้านมาใส่แล้วแหละหมดเลย เลอะเทอะไปหมด ต้องเอาความขยันหมั่นเพียร ความพยายาม ความพินิจพิจารณา ศาสนาละเอียดอย่างนั้นละ ถ้าตามหลักของพระพุทธศาสนาจริงๆ แล้วจะไม่มีทางตำหนิ นอกจากจะเกิดทวนสุดหัวใจเท่านั้น ถ้าเป็นเรื่องของกิเลสเข้าแทรก ต้องทำลายศาสนา ตำหนิติเตียนศาสนาว่าไม่ดี และเอาของสกปรกเข้าไปแทนที่ดี ธรรมดาของกิเลสต้องเป็นข้าศึกของธรรมเสมอ กิเลสไปที่ไหนแหละที่นั่น แต่มันยากกว่ามันดี ธรรมทำเสมอๆ ตรงไปตรงมา

หลวงพ่อกะ การปฏิบัติธรรมในชั้นพื้นฐานจะปฏิบัติอย่างไรคะ

ก่อนที่จะทำ ก็ดูตามตำรับตำราหรือครูบาอาจารย์ท่านแนะนำเสียก่อน และทำตามนั้น คือธรรมะที่เขียนไว้ตามตำรับตำราหรือครูบาอาจารย์สอนนี้ เป็นแผนที่หรือว่าเป็นเข็มทิศทางเดิน เวลาท่านสอนอย่างนั้นๆ แล้วเราก็ตำเนินตามนั้น เช่นอย่างเราจะมาวัดป่าบ้านตาดนี้ มาวัดป่าบ้านตาดนี้ไปสายไหน เราก็ตาม ไปสายขอนแก่น-อุดรฯ นี่เริ่มแรก แล้วจากนั้นแยกไปอีกว่า เมื่อขอนแก่นไปอุดรฯ แล้วแยกตรงไหน ก็จะต้องมีบอกอีกว่า แยกที่ตรงนั้นๆ เช่น กิโลเมตรที่ ๕๕๕ เป็นทางแยกนะ และตรงนั้นมีสี่แยก แยกซ้ายเข้ามาและตรงมาตามทางลาดยาง ทางลาดยางนี้จะเข้าไปถึงวัดทีเดียว ไม่มีทางแยกที่ไหนอีก ถ้ามาตามทางลาดยางนี้ จะถึงประตูวัดเลย นี่เป็นแผนที่ใช้ใหม่ละ รู้ทิศทางเดิน แล้วก็มาตามนั้น นี่คือการปฏิบัติ เราก็ตามตามนั้นและเข้าถึงวัด ท่านบอกว่าให้แยกทางนี้ แต่เราแยกทางนั้นเสีย มันก็ผิด ให้มาตามทางลาดยาง แต่เราไปตามทางหินลูกรังเสีย ก็ผิด ท่านบอกให้ปฏิบัติอย่างนี้ แต่เราปฏิบัติอย่างนั้นเสียก็ผิด จึงต้องดำเนินตามที่ท่านสอน นั่นแหละเรียกว่าเข็มทิศ ธรรมนี้เป็นเข็มทิศทางเดินทางด้านจิตใจ

ก่อนเริ่มปฏิบัติธรรม เราจำเป็นจะต้องสมาทานศีลทุกครั้งไหมครับ

อันนี้ตามอรรถาจารย์นะ สมาทานก็ได้ไม่สมาทานก็ได้ ไม่มีอะไรขัดข้อง ถ้าผู้ต้องการสมาทานก็สมาทาน ผู้ไม่ต้องการก็ไม่ต้องการ สมาทานจะสมาทานกับใคร คือการรับศีลก็มีอยู่หลายประเภท ท่านอนุญาตให้เป็นความสะดวกซึ่งเป็นศีลสมบูรณ์ด้วยกัน เช่น สมาทานวิรัติ สมาทานจากพระ เอาพระเป็นพยาน จะเป็นพระสงฆ์หรือพระพุทธรูปก็ได้ นี่เรียกว่า สมาทานวิรัติ เจตนาวิรัติ นี่เราเจตนาขึ้นในตัวของเราเอง ก็เป็นศีลขึ้นมาแล้ว เช่น วันนี้เราจะรักษาศีล ๕ อย่างนี้เป็นต้น จากนั้นถึงเวลาเท่านั้น มีเท่านั้นก็เป็นศีลขึ้นมาแล้ว สัมปัตตะวิรัติ ไปพบสิ่งที่เป็นข้าศึกต่อศีล เราไม่ทำเสีย เช่น เห็นของตก เรียรายเสียหาย หรือเห็นของควรจะขโมย เราไม่ขโมย เห็นสัตว์ที่ควรฆ่า เราไม่ฆ่าอย่างนี้เป็นต้น นี่ก็เป็นศีลๆ ขึ้นโดยลำดับแล้ว มี ๓ ประเภท ส่วน สมุจเฉทวิรัติ เรียกว่างดเว้นตลอดไปเลย นั่นอันหนึ่ง อีกอันหนึ่งเป็นศีลของพระอริยเจ้าตั้งแต่พระโสดาบัน

ขึ้นไป สมุจเฉทวิรติมีอยู่ภายในจิตใจของท่านตลอดไปเลย ท่านไม่ทำอะไรทั้งนั้นที่เป็นเรื่องผิดศีล เราจะสมาทานก็ได้ ไม่สมาทานก็ได้

หลวงพ่อดับ ระหว่างปฏิบัติบางครั้งก็รู้สึกว่างๆ ไปเหมือนกับว่าสัปหงก แต่พอมาสำรวจจิตเราเอง เอ...เราก็ไม่ได้หลับนี่

แม้แต่เราเขียนหนังสือก็ยังงๆ ไป ก็ไม่เห็นทำให้เรา เราเดินโน้นเดินนี้ บางทีทำงานนั้นงานนี้ก็ยังงๆ จิบๆ เป็นธรรมดา... ก็คนทำงาน อันนี้ก็คนทำงานจะเป็นอะไรไป ไม่ใช่คนตายนี่ ถ้าคนตายเอาไว้ที่ไหน มันก็อยู่ที่นั่น

กระผมสงสัยว่าตัวเองจะหลับไปทุกที

ก็อย่าสงสัยสิ ถ้ายังสงสัยแสดงว่าอาจหลับได้ ถ้าไม่สงสัยไม่หลับ ตอนที่ไม่แน่ใจจงทำให้แน่ใจเจ้าของเสียนะ ถ้าสงสัยว่าจะหลับ เอ้ มันจะหลับหรือไง ก็ตั้งทำใหม่เอา จนกระทั่งเจ้าของไม่สงสัยเจ้าของว่าหลับ ถึงมันจะง่วงไปไหนก็ง่วงไปสิ ก็เราทำงานนี้มันจะไปสนใจแต่ส่วนร่างกายส่วนต่างๆ นี่ เรื่องทางด้านจิตใจก็จะอ่อนไป เมื่อเราจดจ่อทางด้านจิตใจ ร่างกายมันอาจไหวไปโน้นไหวไปนี่บ้าง ก็ปล่อยตามเรื่องของมัน

บางที่กำลังพิจารณาสุกจะอยู่เหมือนกัน ตัวผู้พิจารณาสุกจะขาดหายไปเฉยๆ ครับ

อสุกจะขาดหายไป แสดงว่าสติหายไป ความรับทราบตามหน้าที่ของตนก็หายไปด้วย อย่างนี้ไม่ดี การทำงานทางจิตที่สำคัญก็คือสติ จะทำงานอะไรก็ตาม จะกำหนดจิตให้อยู่ เช่น เราจะทำคำบริกรรม จะเป็นพุทโธหรืออานาปานสติ ก็ให้สติรู้อยู่กับคำบริกรรมของเราเท่านั้น ไม่ไปสนใจกับอดีตอนาคตเรื่องราวอะไรทั้งสิ้น นอกจากคำบริกรรมกับความรู้ที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอยู่เท่านั้น และไม่ต้องคาดหวังว่าจะรู้ อย่างนั้นจะเห็นอย่างนี้ จะเห็นนรกจะเห็นสวรรค์ อย่าไปคาดหวังจะทำให้จิตเขว ให้รู้อยู่เท่านั้น ที่นี้เวลาเรากำหนดมีสติบังคับในงานของเรา เช่น คำบริกรรม ความรู้จะสืบเนื่องกันโดยลำดับ นั่นแลคือการทำงานอยู่ตลอด การทำงานก็เป็นผลของงานขึ้นมาเรื่อยๆ

อยู่ในนั้น ต่อไปก็รู้เอง สิ่งใดที่จะควรรู้ควรเห็นก็จะรู้เห็นในวงปัจจุบันนั้น ไม่ใช่ความรู้
ความเห็นจากการคาดโน้นคาดนี้ นั่นเป็นความรู้เห็นของธรรมดาสามัญชน ไม่ใช่รู้เห็น
จากด้านภาวนา ถ้าด้านภาวนาแล้วลงในหลักปัจจุบัน จากนั้นจะกระจายไป มันจะรู้จะ
เห็นในวงปัจจุบันนั้นแหละ นั่นแหละเป็นความถูกต้อง

**ถ้าอย่างนี้เราจำเป็นจะต้องพิจารณาทุกครั้งไหมครับเวลาที่เราทำสมาธิ
จะเป็นอสุภะกัฏฐิ สักกายทิฐิ กัฏฐิ หรือว่าจะนั่งสมาธิอย่างเดียวเฉยๆ**

นั่งสมาธิเป็นคำกลางๆ เราจะนั่งแล้วบริกรรมภาวนาก็ได้ พิจารณาอสุภะอสุภัง
อะไรก็ได้ หรือจะนั่งรำพึงถึงเรื่องอรรถเรื่องธรรมอะไรก็ได้ คำว่านั่งภาวนาเป็นคำกลางๆ
ถ้าแยกประเภทออกก็มีมากในงานของการนั่ง

**บางท่านก็ว่าการทำสมถกรรมฐานเป็นแต่เพียงไปข่มจิตไว้เท่านั้นเอง เหมือน
กับไปกดเอาไว้เฉยๆ อย่างนี้จะผิดถูกประการใด**

การพูดก็ต้องมีการแยกแยะ ผู้ท่านชอบแต่นั่งภาวนา จิตสงบขนาดไหนก็อยู่แต่
เพียงแค่สงบเท่านั้น ก็ถูกอย่างคำที่ท่านว่านี้ แต่เมื่อเรานั่งลงไปแล้วมันวุ่นเรื่องอะไร
ก็ต้องบังคับให้มันสงบ จิตไม่สงบไม่อึดตัวจะพาจิตทางด้านปัญญาอะไรๆ นี่ มัน
ระเห่ร่อนไปเสีย เพราะความหิวโหยในอารมณ์ต่างๆ ถ้าจิตสงบแล้วจิตก็อึดตัวให้
ทำงานอะไรก็ตาม ไม่หิวโหยในอารมณ์ต่างๆ ไม่แทรกไม่แซงไปในงานอื่นๆ ถ้าเจ้าของให้
ทำนี้ มันไม่ทำ กลับไปทำงานอื่นเสีย นี่เรียกว่าจิตหิวโหยต่ออารมณ์ แทนที่จะพิจารณา
ให้เป็นปัญญา มันกลายเป็นสัญญาอารมณ์ไปตามโลกตามสงสารซึ่งเป็นเรื่องของกิเลส
ไปเสีย ที่นี้เวลาจิตอึดตัว หมายถึงจิตมีความสงบแล้ว จิตอึดตัวอึดอารมณ์นั้น เราจะ
พาพิจารณาอะไรๆ ก็เป็นงานนั้นๆ ขึ้นมา นี่ละท่านจึงสอนให้พิจารณาทางด้านวิปัสสนา
มีสมาธิแล้วสอนทางวิปัสสนา ก็คือว่าถ้าไม่มีสมาธิ เราจะใช้วิปัสสนาเลย มันกลายเป็น
วิปัสสนูหลอกเจ้าของ

ถ้าอย่างนั้นก็ต้องทำจิตเราให้สงบเสียก่อน จึงค่อยมาพิจารณาสุภาะใช้ไหม
ครับ

ส่วนมากเป็นอย่างนั้น พอจิตสงบแล้วเราจะพิจารณาสุภาะก็ได้ หรือบางทีจิตมัน
ผาดโผน เราจะใช้ปัญญาสกัดกั้นมันก็ได้ จึงแล้วแต่กรณีที่จะต้องทำอะไร แต่หลัก
ใหญ่ก็อยู่ในความสงบนั้นแหละ ท่านจึงสอนว่า **สมาธิปริภาวิตา ปญญา มหปผลา โหติ
มหานิสสา**. ปัญญาที่มีสมาธิเป็นเครื่องอุดหนุนแล้วย่อมทำงานได้คล่องตัว **ปญญา
ปริภาวิตํ จิตตํ สมุมเทว อาสเวหิ วิมูจจติ**. จิตที่มีปัญญารอบตัวแล้ว ย่อมสามารถ
หลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวงได้โดยชอบ

ช่วงนี้ใช้ไหมครับที่ว่าเป็นวิปัสสนา

นี่เป็นหลักที่ท่านสอนภาคต่างๆ ไป คือมีสมาธิเป็นพื้น จากนั้นก็ออกทางด้าน
ปัญญา จะเป็นสมาธิขั้นใดก็ตาม ก็ควรแก่วิปัสสนาขั้นนั้นๆ คือสมาธิละเอียดก็ควรแก่วิปัสสนาขั้นละเอียด มันก็เป็นไปตามๆ กันนั้นแหละจากจิตดวงเดียวนั้น

เห็นท่านทั้งหลายมีความสนใจทางด้านธรรมะธัมโม หลวงพ่อก็อนุโมทนาด้วย
ดีใจด้วยเป็นอย่างยิ่ง เพราะโลกจะมีความร่มเย็นเป็นสุขอยู่ด้วยกันเป็นผาสุก เพราะ
อำนาจแห่งธรรมเป็นเครื่องปกครอง ถ้าไม่มีธรรมเสียเลยแล้ว ความรู้ขนาดไหนก็เถอะ
เป็นเครื่องมือของกิเลสได้ทั้งนั้น และเป็นเครื่องมือของกิเลสได้อย่างคล่องตัวด้วย ถ้า
มีธรรมเข้าแทรกแล้ว กิเลสเดินไม่สะดวก ถ้าไม่มีธรรมเข้าแทรกเลยนี่ เหมือนกับทาง
ลาดยางนั้นแล ลื่นไปเลย ความรู้ไม่สำคัญ ถ้าไม่มีธรรมแทรกเสียอย่างเดียวนั้น
เป็นเครื่องมือของกิเลสได้อย่างคล่องตัวเลย

เพราะฉะนั้นคนเราที่มีแต่โลกล้วนๆ ในหัวใจแล้ว ความรู้มากเท่าไรยิ่งคิดได้
มากโกงได้มาก มีเล่ห์เหลี่ยมหลายล้านหลายคมปลิ้นปล้อนหลอกลวงเขาเก่งที่สุด นี่ละ
คือเครื่องมือของกิเลส เรื่องของกิเลสต้องเป็นเช่นนั้น เอารัดเอาเปรียบ มีแต่ทางรัดทาง
ไถเห็นแก่ตัว เหยียบย่ำทำลายคนอื่น ล้วนแล้วแต่วิชาที่เป็นเครื่องมือของกิเลสทั้งนั้น

ถ้าเป็นเรื่องธรรมแล้ว...ทำเขาทำไม เหยียบเบรกแล้วนั่น ที่นี้รถก็วิ่งไม่คล่องตัวใช่ไหม
ละ เมื่อถูกเหยียบเบรกเข้าไป ถ้าเหยียบแต่คันเร่ง รถก็พุ่งลงคลองเลย ท่านจึงสอนให้
มีธรรม

ธรรมไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย ธรรมไม่เคยทำโลกให้เสียหายให้ด้อยลงแม้แต่นิดเดียว
เลย เรื่องธรรมของพระพุทธเจ้าแล้ว เป็นเครื่องเสริมทั้งนั้น แต่เมื่อกิเลสมีอำนาจมาก
มันก็กดธรรมลง ทำอันตรายแก่ธรรม ทำลายธรรม ยกธรรมที่เป็นของดีว่าเป็นของชั่ว
ยกของชั่วว่าเป็นของดีขึ้นมาเสีย เหยียบย่ำของดีไปเสีย ที่นี้หาของดีก็ไม่เจอ ก็กิเลส
พาพา มันจะเจออย่างไร ถ้าธรรมพาพา ก็เจอของดีใช่ไหม ถ้ากิเลสพาพา มันพาหลงรถนี้
มันจะว่าดีอะไร จึงต้องอาศัยธรรม

ธรรมนี้เห็นใจท่านใจเราเหมือนกัน สมบัติท่านสมบัติเราเหมือนกัน ไม่ว่าสมบัติ
น้อยใหญ่ของเขาของเรา เห็นเสมอกันแล้วทำกันไม่ลง ถ้าเป็นเรื่องของกิเลสไม่ใช่อย่าง
นั้น ได้ขึ้นไปนั่งบนหัวเขา ขับลำทำเพลงอยู่นั้น เขาร้องก็อึกๆ เขาจะตายอยู่แล้วเพราะ
นั่งบนหัวเขา คอเขาจะหักนี่นะ ทางนี้สนุกร้องเพลงเลย...กิเลส ถ้าเป็นเรื่องของกิเลสเป็น
อย่างนั้นนะ ไม่รู้ว่าคอเขาจะหักทั้งที่ขึ้นไปนั่งอยู่บนหัวเขา คนนั่งทั้งคน คอมันเล็กแค่นี้
ทำไมจะไม่หักใช่ไหม มันก็ร้องโกกๆ ละชี คนมันจะตายนี้ กิเลสมันสนุก ร้องเพลงเลย
ถ้าเป็นธรรมไม่ใช่อย่างนั้น ก็ลองให้เขามานั่งคอเราดูสิ นั่งหัวเราดูสิ เท่านั้นพอ เราจะ
เป็นอย่างไร จะไปนั่งหัวเขาทำไม หัวเขาหัวเรามันเหมือนกันนี่นะ นี่เหยียบเบรกแล้วก็ทำกัน
ไม่ลง

**แล้วอย่างผู้ปฏิบัติธรรมนี้ จำเป็นไหมว่าตัวเองได้ฝึกปฏิบัติแล้วจะต้องรู้ว่า
เราได้ระดับปฐมฌานหรือทุติยฌานอะไรอย่างนี้**

อันนี้ไม่จำเป็น เหมือนกับเรารับประทาน เราหิวเต็มทีก็ทราบว่าหิวเต็มที ความหิว
มันอยู่ชั้นไหน เราก็ไม่ได้ถามมันใช่ไหม ถ้าจะพูดแต่เพียงว่าอยู่ชั้นหิวเต็มทีกำลังจะตาย
ก็บอกอย่างนั้น ที่นี้รับประทานลงไป เปิดก็รู้ ไม่ต้องบอกว่านี่ชั้นเผ็ดนะ เค็มก็รู้ หวานก็รู้
คาวก็รู้ และอิมมากน้อยก็รู้ รู้ไปโดยลำดับๆ นี่มันอยู่ชั้นไหนๆ ไม่จำเป็นต้องถามใช่ไหม

พออิมเต็มที่แล้วก็ปล่อยปู้ปเลย นี่ถึงขั้นไหน ขั้นอิม เราบอกพอแล้ว นั่น เราไม่จำเป็นจะต้องไปหาเรียงลำดับลำดับอย่างนั้น เดี่ยวจะเป็นอย่างที่เขาวา ลำเจ็จไสดาๆ ก็จะกลายเป็นไสดาไปนะ ส่วนมากมีแต่ไสดา ไม่ค่อยมีไสดาแหละ ไสดา ไสตะ แปลว่า กระแสแห่งพระนิพพาน

หลังจากอ่านหนังสือแล้วก็เลยยังสงสัยตัวเอง เอ๊ เรานั่งฝึกหัดปฏิบัตินี้ เราจะทราบได้อย่างไรว่าตัวเราเองขณะนี้ได้ปฐมฌานหรือว่าเฉียดฌานบ้างหรือไม่ สงสัยอยู่ครับ

เรายังไม่ก้าวเลย แล้วยังจะเฉียดฌานไปแล้ว หรือก้าวผ่านไปโน้น ไม่มาหาฌานแล้วก็เฉียดฌานไปแล้วอย่างนั้นหรือ เฉียดไม่เฉียดมันก็รู้เอง ธรรมชาติของพระพุทธเจ้าว่า สันทิฏฐิโก พระองค์ไม่ได้ผู้ขาด ไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้ใด แต่ขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติจะต้องรู้เองสำหรับผู้ปฏิบัติ เหมือนกับผู้รับประทานจะต้องรู้เอง เรื่องเผ็ด เค็ม เปรี้ยว หวาน อะไร จะต้องรู้เองๆ จนกระทั่งถึงขั้นอิมตัวก็รู้เอง นี่ท่านเทียบกันอย่างนั้น ไม่จำเป็นจะต้องไปถามใคร ลองไปถามสักรายดูซิ เขาจะว่าบ้าไปหมดนั่นแหละ สมมุติว่าเรานั่งอยู่มากมายด้วยกันนี่ ต่างก็รับประทานด้วยกัน เผ็ดก็รู้ เค็มก็รู้ด้วยกันทุกคน และอิมขนาดไหนก็รู้ แล้วมีอีกรายหนึ่งลูกปู้ปบับขึ้นมามาว่า นี่ผมอิมแล้วยัง เขาจะว่าคุณกำลังจะเป็นบ้าแล้วหรือ เขาจะว่าอย่างนั้นแหละ คุณจะมาขายบ้าให้คนอื่นเขาฟังหรือ นี่ก็เหมือนกัน สันทิฏฐิโก เอ๊ะ เราเฉียดฌานแล้วยัง นี่กำลังจะเป็นบ้า จะว่าไม่บอกนะ หลงตาบ้ว พุดตามความจริงตรงไปตรงมา เราไม่อยากให้ลูกศิษย์เป็นบ้า เพราะฉะนั้น เราจึงห้ามไว้ก่อน อาจารย์ห้ามไม่ให้เป็นบ้าไม่เป็นไร ไม่เสียหายใช้ไหม ถ้าคนอื่นเขาว่าลูกศิษย์เป็นบ้า นี่ แหม เสียหายมาก ฉะนั้น อาจารย์จึงต้องสกัดไว้ตรงนี้ก่อน กลัวเขาจะว่าลูกศิษย์เรา ลูกศิษย์เราเราก็ดวงนี้ อยากให้ใครมาว่าเมื่อไร อาจารย์ว่าเสียก่อนดีกว่า เหมือนอย่างนักมวยเขาขึ้นต่อยกัน เวลาต่อยกัน ลูกศิษย์เผลอตรงไหนๆ เปิดช่องว่างตรงไหน ครูก็บอก พอต่อเลยไปๆ อย่าเปิดตรงนั้นๆ และต่อเลยไปอย่าเปิดตรงนั้น พอครั้งที่สามตูมเข้าไปอย่าเปิดตรงนั้นที่ครูมวยตีหรือครูมวยต่อไม่ได้เจ็บเหมือนคู่ต่อสู้ต่อยเพราะเพียงฝึกซ้อมกัน ถ้าเป็นคู่ต่อสู้แล้ว โอ้โฮ ดีไม่ดีตายโน่นว้าเง้อ อันนี้ก็เหมือนกัน เราสกัด

ลูกศิษย์ว่าอย่าเป็นบ้า จะเป็นไรไปใช้ไหม ก็เหมือนกับว่าอย่าเปิดตรงนั้นนั่นเอง ถ้าคนอื่นเขาว่าบ้าแล้วเสร็จนะ

ในเวลาปฏิบัติ อย่าไปคำนึงถึงฉนวนนั้นฉนวนนี้ เพราะการปฏิบัตินั้นแลเป็นเรื่องที่จะให้รู้ให้เห็นสิ่งเหล่านี้ สิ่งเหล่านี้ไม่ได้นอกเหนือจากภาคปฏิบัติเลย ตลอดถึงมรรคผลนิพพาน จะไม่นอกเหนือจากภาคปฏิบัติ จะไปคาดมรรคผลนิพพานคาดโน้นคาดนี้ ไม่ถูกทั้งนั้นผู้ปฏิบัติ เหมือนอย่างจะมาวัดป่าบ้านตาด มีแต่คาดเฉยๆ ไม่เดินไม่ก้าว มันจะถึงที่ไหนใช้ไหม นั่งอยู่กรุงเทพฯ ก็คาดได้ คาดวัดป่าบ้านตาด คาดทวีปยุโรป ก็คาดได้ แต่ไม่ได้ไปก็ไม่ถึง อันนี้ก็เหมือนกัน คาดโน้นคาดนี้คาดไปคาดมา เขาว่าบ้าเดี๋ยวจะไม่โหดอีก มันสองชั้นนั่นนะ

หลวงพ่อดับ ผลจากการปฏิบัติธรรมจะทำให้เราหลุดพ้นจากอกุศลกรรมได้ไหมครับ

การปฏิบัติธรรม ใครว่าเป็นเครื่องผูกมัดตัวเองให้ล่มจมในนรกอเวจี อกุศลกรรมเป็นเครื่องแก่ออกจากสิ่งเหล่านี้ทั้งนั้น ธรรมมีแต่เครื่องแก้ ก็เลสเป็นเครื่องผูก

แม้แต่กรรมหนักถึงขนาดฆ่าคนอะไรเหล่านี้ จะหลุดพ้นได้ไหมครับ

มันก็ค่อยเบาไปๆ ต่อไปก็หลุดพ้นได้ เพราะคำว่ากรรมๆ เหล่านี้เป็นของไม่แน่นอนเป็นของไม่เที่ยง เมื่อหมดวาระของมันแล้ว ก็หมดวาระที่จะให้ผล เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นของไม่เที่ยงทั้งนั้น เวลานั้นมันก็หนัก ถ้าเราแก้ในระยะนั้นให้เบาลง เราก็แก่งไปๆ ถ้าปล่อยให้หมดเอง มันก็นานและทุกข์ก็นาน ถ้าเราแก้เข้าไปๆ นี่ ก็ย่นเวลาเข้ามาผ่อนหนักผ่อนเบา ที่เคยหนักก็เบาลงมา ควรจะยาวก็สั้นเข้ามาๆ จนกระทั่งหมดไปได้ด้วยการแก้ ถ้าจะปล่อยให้เป็นไปตามกรรม มันก็สุดขีดของมันนั่นละถึงจะหมดนี้พูดอย่างนี้เข้าใจหรือเปล่าละ

อันนี้ผมก็สงสัย กรณีย่าง องค์ลีมาล เป็นต้นนะครับ ได้ฆ่าคนถึง ๔๔๔ คนแล้ว เมื่อได้มารับฟังธรรมจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ยังได้เป็นพระอรหันต์เข้าสู่นิพพานได้ ก็แสดงว่าหลุดพ้นแล้ว

ก็เราไม่ได้ฆ่าใครถึง ๔๔๔ คน นี่นะ เราจะไปสร้างบาปที่ไหนถ้าไม่หาเรื่องบาปใส่เราต่างหาก อยู่ๆ ก็เอาไฟมาจี้เจ้าของ อู๊ย เจ็บ เจ้าของนั้นแหละจี้เจ้าของ เข้าใจไหมที่พูดอย่างนี้ คือกล่าวหาเรื่องมาใส่เจ้าของ ความจริงแล้ว เจ้าของเอาไฟจี้เจ้าของ เรื่องบาป เรื่องบุญ นรก สวรรค์ นิพพาน ตายแล้วเกิดถ้ายังมีเชื่อคือกิเลสอยู่ภายในใจ นี่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ ไม่มีผิดเพี้ยนจากกันแม้หนึ่งน้อยหนึ่งเลย ไม่เคยมีศาสดาองค์ใดเป็นศาสดาองค์แหวกแนวสอนผิดเพี้ยนจากศาสดาทั้งหลาย ไม่เคยมีศาสดาองค์ไหนก็องค์นั้นสอนแบบเดียวกันหมด เพราะความจริงเหล่านี้เป็นของที่มีอยู่เหมือนกัน องค์ไหนเห็นก็เห็นแบบเดียวกัน เห็นอย่างเดียวกัน เช่นอย่างท่านทั้งหลายที่นั่งอยู่ด้วยกันมองมาดูอันนี้ มาเห็นด้วยกัน ใครจะค้านกันได้ไหมว่าไม่เห็น อันนี้คืออะไร ก็ค้านกันไม่ได้เพราะมองเห็นแล้วด้วยกัน ที่นี้คำว่า นรก ท่านก็เห็นอย่างนี้เหมือนกัน สัตว์ทั้งหลายตายแล้วเกิด ท่านก็เห็นอยู่อย่างนี้เหมือนกัน ถ้าเรายังไม่เห็น สัตว์ทั้งหลายเกิดแล้ว ในบ้านของเรามีไหม เราทั้งหลายที่นั่งอยู่ด้วยกันนี้ล้วนแต่เกิดมาด้วยกันแล้วใช่ไหม เกิดแล้วถึงได้เป็นคนขึ้นมา นี่เราปฏิเสธได้ไหมว่าเราไม่เกิด แต่ทำไมเมื่อกิเลสว่าตายแล้วสูญ ทำไมไม่เชื่อมั่น พิจารณาดูซิ ก็เราทุกคนมาด้วยความเกิดทั้งนั้น ไม่ได้มาด้วยความสูญนี้ แล้วทำไมเราถึงเชื่อกิเลส นี่แสดงว่าเรานิ่งมาก ไม่ทันกลมายาของกิเลสเลย พระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์มาสอนยังสู้กิเลสไม่ได้ กิเลสยังมีน้ำหนักมากกว่าและลากเอาคนลงนรกไปได้สบายๆ พระพุทธเจ้าลากขึ้นสวรรค์ไม่ยอมขึ้นว่าบาปมีนะ ก็ไม่ยอมฟัง บุญมีก็ไม่ยอมฟัง นรกมีสวรรค์มีก็ไม่ยอมฟัง แต่เวลามันจะฟังว่าบาปไม่มี นั่นกิเลสหลอก บุญไม่มี นรกไม่มี สวรรค์ไม่มี ตายแล้วสูญ ทั้งๆ ที่เจ้าของเกิดมาเป็นมนุษย์นี้จากความคิด ยังเชื่อกิเลสว่าตายแล้วสูญ ถ้าสูญ เราเกิดได้อย่างไร เหนือเราก็อัดกันได้แล้วกับกิเลสใช่ไหม ถ้าจะเป็นนักต่อยกัน นี่ก็มีแต่หมอบๆ ยังไม่ได้ต่อยกันเลย ยอมเขาแล้ว ยกมือไหว้เขาแล้ว ทำยังไง อันนี้แบบยกมือไหว้กิเลส ถ้าเอาธรรมของพระพุทธเจ้าเข้าต่อกรแล้ว กิเลสจะเก่งขนาดไหน หงายทั้งนั้นแหละ

พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้เพราะกิเลสหายลงมาจากเวที พระสาวกทั้งหลายมีแต่กิเลสหาย
ทั้งนั้นจึงได้ตรัสรู้ นี่เพราะสู้มันจนหาย หายไม่มีท่าลงเลย เผาศพกิเลสด้วย **กุสลา
ธมฺมา กุสลา ธมฺมา** คือความฉลาดเผากิเลสตัวทำเราให้โง่ **อกุสลา ธมฺมา** กิเลสตัวทำคน
ให้โง่ **กุสลา ธมฺมา** ทำคนให้ฉลาดฆ่ากิเลสได้ ท่านสอนอย่างนี้ ให้พากันจำเอานะ

เราเชื่อมั่นอะไร...กิเลส พระพุทธเจ้าท่านสอนทุกๆ พระองค์ท่านสอนอย่างนี้ เช่น
อย่างตายแล้วสูญ สิ่งที่ถูกกล่าวทั้งหมดเหล่านี้เป็นผลรายได้ของกิเลสทั้งหมด ถ้าว่าบาปมี
บุญมี คนก็จะชยะแขยงบาปแล้วคนก็อยากได้บุญ คนต้องสร้างความคิด การที่สร้างความคิด
ดี คือคนจะหนีจากอำนาจของกิเลสและจะพ้นจากอำนาจของกิเลส มันจึงกินไว้เสียว่า
บาปไม่มีบุญไม่มีเพื่อจะกว้านเข้ามาสู่อำนาจของมัน นรกไม่มี สวรรค์ไม่มี ตายแล้ว
สูญ คนเราถ้าตายแล้วเกิด มันยังมีหวัง มันก็กลัวไซ้ใหม่ นี่เวลาเกิดชาติหน้าจะเป็น
อย่างไรๆ ก็จะมีแง่ใจบำเพ็ญแต่คุณงามความดี

กิเลสตัวที่หลวงพ่อกล่าวถึง ได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ ไซ้ใหม่ครับ

มีแต่กิเลสทั้งนั้นแหละ นี่ละแก่นมัน ความโลภ ความโกรธ ความหลง ราคะ
ตัณหา มีแต่รากเหง้าเค้ามูลของกิเลสที่ทำคนให้เสียคนทั้งนั้นแหละ ที่นี้ความไม่โลภ
ความไม่โกรธ ความไม่หลง ความไม่มีราคะตัณหา นี่แสนสบายไม่มีอะไรกวนใจ เรื่อง
ของกิเลสเป็นสิ่งที่กวนใจทั้งนั้น ความโลภเกิดขึ้น คนเราอยู่เป็นปกติสุขได้เมื่อไร ตากี้
เป็นฟืนเป็นไฟ หุกี้เป็นฟืนเป็นไฟ มีแต่อยากได้อยากเอาเท่าเดียว ความโกรธมองเห็น
อะไรไม่ได้ ได้ยินอะไรไม่ได้ เป็นไฟขึ้นมา เป็นพริกสุกเลยไซ้ใหม่ ความหลงก็งุ่มง่าม
ตัวมดเตี้ยม ไม่สนใจกับบุญกับบาป ไม่สนใจกับดีกับชั่ว เหมือนลัศตว์ที่เดินอยู่ตามท้อง
ถนนหรือตามท้องนา มันน่าดูเมื่อไร พิจารณาดูซิ ราคะตัณหาเวลาเกิดขึ้นเราเห็นใหม่
หน้าเดือน ๑๑-๑๒ นะ มันเห่าหอนอีกทีก็ กัดกันฉีกกันแหลกไปหมด นั่นละเวลาราคะ
ตัณหามันเกิด แม้สุนัขก็ไม่สบาย แล้วคนจะหาความสบายมาจากไหน เมื่อราคะตัณหา
เกิดขึ้นมากๆ มันกัดมันฉีกกันเพราะราคะตัณหามีมากเห็นใหม่ ธรรมท่านไปกัดไปฉีก
ผู้ใดที่ไหน ไม่เคยมี มีแต่กิเลสนั้นแหละ ตัวราคะตัณหาที่ยิ่งร้ายกาจมาก มีเมียหนึ่งแล้ว

อยากได้ ๕ เมีย ๑๐ เมีย มีผิวหนึ่งแล้วอยากได้ตั้ง ๒๐ ผิว ๓๐ ผิวโน่น กิเลสตัณหามัน
ใช้เล่นเมื่อไร **นตฺถิ ตณฺหาสมา นที** น้ำมหาสมุทรอย่าเอามาเปรียบสู่ค้นหาไม่ได้ ค้นหา
เอาตุ้มเดียวหางายเลย มหาสมุทรมันยังมีฝั่งของมัน เช่นฝั่งโน้นฝั่งนี้ แต่กิเลสตัณหาไม่
เคยมีฝั่ง เอามาให้มันชื เอ้า สมมุติว่าเอานี้มาแล้ว มันต้องการสองอีกแล้ว เอามาสอง
มันต้องการสามทันทีๆ ได้มามากเท่าไรยิ่งต้องการมากเหมือนกับไฟได้เชื้อ ไฟมันเข้าไป
จะให้ไฟดับไม่มีทาง ไฟเข้าไปมากเท่าไร ยิ่งแสดงเปลวขึ้นจรดเมฆโน่น อันนี้ก็เหมือนกัน
เราไฟสิ่งที่มันต้องการเข้าไป เหมือนกับเชื้อไฟนั่นแหละ มันก็แสดงเปลวโพลงๆ จรดเมฆ
ท่านจึงว่า **นตฺถิ ตณฺหาสมา นที** แม่น้ำในท้องมหาสมุทรยังน้อยไป มากล้นน้ำตื้นหานี้
ไม่ได้เลย น้ำตื้นหานี้ไม่มีฝั่ง นี่ถึงกว้างกว่ามหาสมุทร มหาสมุทรจะลึกขนาดไหน ก็มี
พื้นแผ่นดินเป็นที่รองรับกัน กว้างขนาดไหนก็มีฝั่งเป็นเขตแดนของมัน แต่เราคะตื้นหานี้
ไม่มีฝั่งไม่มีแดน ได้เท่าไรยิ่งอยากได้ เอาจนตายว้างนั่นเถอะ ส่วนมากเราลองพิจารณาดู
ก็รู้ พ่ออิหนูกับแม่อิหนูอยู่ตามครอบครัวนั้นนะ ที่ทะเลาะกันส่วนมาก มักทะเลาะกัน
เรื่องนี้แหละ คนหนึ่งจะเอาให้อยู่เมืองพอ ก็เลยทะเลาะกัน สุดท้ายก็แตกกันได้ แล้ว
มันสุขไหมระหว่างพ่ออิหนูกับแม่อิหนูแตกกัน บางทีหน้าแข้งของพ่ออิหนูแตกก็มี ถูกแม่
อิหนูตีเอา นี่เป็นอย่างไรละ เพราะเราคะตื้นหา มันไม่มีเมืองพอ ขอบหาเศษหาเลยหา
ของเดนมาเผาบ้านเผาเรือนเผาเมืองเผาครอบครัว แต่ก็ไม่เช็ดกันมนุษย์เรา

เท่านี้กระผมก็เห็นด้วย เพราะว่าเป็นความจริงในทุกครอบครัว แต่กระผม
ยังสงสัยว่า บางศาสนาที่ได้รับคำยกย่องว่าเป็นศาสนาแล้วยังบัญญัติได้ อันนี้ผมต้อง
ขออนุญาตออกไปทางศาสนาอื่นสักเล็กน้อย อย่างเช่น ศาสนา...อย่างนี้จะครับ ยัง
อนุญาตให้มีถึง ๔ แล้วในเรื่องการฆ่าสัตว์ก็เหมือนกัน อย่างเช่น ชาว...อยากจะกินไก่
อย่างนี้ ต้องเชือดคอกไก่ด้วยตนเอง เขากลับหาว่าได้บุญ รู้สึกจะตรงกันข้ามกับศาสนา
เรา

ถ้าอย่างนั้นก็เอามา อันนี้ให้เชือดคอกนี้จะกินด้วยตนเอง นี่จะให้เชือดไหม
พิจารณาดูซิ คอเขาคอเรา ใครอยากให้เชือดเมื่อไร เป็นไก่มันก็วิ่งเข้าป่าใช้ไหมละ ก็
จะไปเชือดคอกมัน คนยังรู้อยู่ที่นั่นใครจะยอมให้เชือดล่ะ ใครจะกินไม่กินก็ตาม ถ้าคอ

หลวงตาบ๊วเป็นไม้ให้เชือด เราก็คิดดูซิ คิดเท่านั้นก็รู้กันแล้วว่า แล้วเราอยากเป็นลูกศิษย์ของศาสตาดองค์นี้ไหมละ

ก็ไม่ละครับ แต่ยังสงสัยว่าชาวโลกไม่น้อยที่ยังยกย่องอยู่

ก็ไม่ จะเอาของเขามาพูดทำไม ของเขาเป็นเรื่องของเขา อย่าเอามาพูดในวงศาสนาของเรา จะกระทบกระเทือนกัน จะยกศาสนามาแข่งกัน แล้วสุดท้ายก็เอาศาสนาขึ้นเวทีต่อยกัน และเราก็ดูศาสนาต่อยกัน ใช้ไม่ได้เลย เรื่องของเขาเป็นเรื่องของเขา เรื่องของเราก็เป็นเรื่องของเรา ครอบครัวก็เป็นครอบครัวเรา ครอบครัวของเราก็เป็นของเรา เราปกครองกันในครอบครัวเรา อย่าไปยุ่งกับครอบครัวเขา ศาสนาเขาเป็นเรื่องของเขา ศาสนาเราเป็นเรื่องของเรา ให้ปฏิบัติตามเรื่องของเรา ถ้าเราเชื่อศาสนานี้ว่าเป็นที่ลงใจได้แล้วก็ปฏิบัติตามนี้ พวกกันไปพิจารณาดูซิ ได้ ๔ เมีย ๕ เมีย มันดีเมื่อไร มีใครวิเศษวิโสว่าได้ ๕ เมีย ๖ เมีย ดี เห็นดีแต่ผิวเดียวเมียเดียวเท่านั้น พระพุทธเจ้าท่านสอนว่า **อปฺปิจุจฺตา** ให้มีความมักน้อย มักน้อยในอะไร มักน้อยในอารมณ์ จะมีกิเลสที่แสนกล้านหญิงล้านชายก็ตาม นั่นไม่ใช่ของเรา ของเรามีเพียงคนเดียวเท่านั้น มีแม่มีหนูคนเดียวพ่อมีหนูคนเดียวเท่านั้นพอ มีเท่านั้นไปไหนไปเถอะ จะไปทำงานในบ้านนอกบ้านไม่ต้องระแคะระคายกัน ผลรายได้ที่เกิดมาเลี้ยงกันเป็นผาสุก เพราะไม่มีอะไรเคลือบแฝงอยู่ภายในนั้น เพียงเท่านั้นก็เห็นได้ชัดแล้วว่ามีสุขแค่ไหน ลองมี ๒ ดูซิ ไม่ต้องมีมากแหละ มี ๒ เท่านั้น เป็นยังงัย ยิงจะมี ๓ มี ๔ ด้วยแล้ว เสร็จเลย ใครอยากเสร็จก็ไป ไปหา ๕ หา ๖ โน่น แล้วเอามาแข่งศาสนาพุทธด้วย และเอามาอวดหลวงตาบ๊วด้วยว่า นี่ผมมีเมีย ๕ คนนะหลวงตา เอามาแข่งหลวงตาบ๊วด้วย ก็หลวงตาบ๊วไม่เคยมีเมียนี่ ให้หลวงตาบ๊วได้อัจฉริยะ ให้ **๔ เมีย สรณํ คจฺฉามิ** ลักหน้อยเถอะน่า เราจะได้ปล่อย **พุทฺธํ ธมฺมํ สงฺขมํ สรณํ คจฺฉามิ** เสียที ถ้าเราควรจะปล่อยได้ เราจะปล่อย แต่ที่เราพึ่งพอแล้ว ๕ เมีย ๖ เมีย อย่าเอามายุ่งเราเท่านั้นละพอ พิจารณาดูซิ เพียงเท่านั้น ก็เห็นกันแล้วด้วยตาโลกหัวใจของโลกด้วยกัน ใครจะไม่หึงไม่หวงใช่ไหม มีเป็นของตัวเองแล้วไปแบ่งปันปันส่วนให้ใคร เท่านั้นเรารู้แล้ว การแตกกระจายอย่างนั้น มันแตกภายในหัวใจนี่ละ แบ่งไปอย่างนั้นไม่ดี

หลวงพ่อกับ ที่ว่าตายแล้วไม่สูญอย่างนั้นะครับ ยังมาเกิดใหม่ได้ แล้วทำไมคนในปัจจุบันจึงมากกว่าอดีตครับ

เอ้า ก็เกิดใหม่ได้ มันจึงค่อยเพิ่มละชิ เกิดใหม่ไม่ได้ จะเอาอะไรมาเพิ่มใช้ไหมละ เรื่องสัตว์เรื่องวิญญาณนี้มีเต็มแผ่นดิน แต่มันยังไม่มีช่องมีโอกาที่จะเกิดได้ และกรรมยังไม่อำนวยที่จะเกิดได้ ช่องไหนควรเกิดได้ เกิดได้ด้วยวิธีใด มันก็เข้าของมันๆ อย่างสัตว์เกิด สัตว์ก็เกิดมากเหมือนกันแต่ถูกฆ่าไม่หยุดไม่ถอย คนเราไม่ค่อยถูกฆ่า มันจึงมากขึ้นๆ สัตว์มันถูกฆ่าจึงน้อยลงเรื่อยๆ จนกระทั่งจะไม่มีสัตว์เหลืออยู่ในโลกแล้วเวลานี้เพราะถูกฆ่าถูกทำลาย มนุษย์เราไม่ได้ถูกฆ่าเหมือนสัตว์นี้ มีแต่เสริมกันเรื่อยๆ คิดดูซิ มี ๔ เมีย ๕ เมีย ยังไม่พอ ยังอยากได้ ๑๐ เมียอีก เมื่อมีแต่เรื่องเสริมทั้งนั้น จะไม่มีมากยังไ

แล้ววิญญาณเริ่มแรกล่ะครับ มาจากไหน

เรามีดวงวิญญาณกันทุกๆ คน มันมาจากไหน ถามเจ้าของนั้นซิ ไปถามคนอื่นทำไม ถ้าเจ้าของไม่มีวิญญาณ ไปถามคนอื่นค่อยยังชั่ว นี่เจ้าของก็มีวิญญาณ ไปถามคนอื่น มันขายโงะนะ เข้าใจไหมละ นั่นแหละอยู่ในตัวนั้น ดวงวิญญาณมีทุกคน นี่ก็มี นั่นก็มี มาจากไหนถึงได้มาเกิด มาจากไหนก็ตาม ก็รู้ๆ กันอยู่นี้จะว่าไง เดี่ยวจะเป็นเรื่องอาหารรับประทาน พอเขายกจานข้าวมานี้ เอ๊ จานนี้เขาทำโรงงานไหนนะ ไล่ไปจนกว่าจะถึงโรงงาน...เสร็จไม่ได้กินข้าวแล้ว นี่อาหารนี้มาจากไหนๆ ไล่ไปเรื่อยๆ กว่าจะถึงที่เกิดของอาหารเสร็จเลยไม่ได้กิน อาหารเน่าเฟะ อันนี้ก็เหมือนกัน วิญญาณมาจากไหน ค้นหาวิญญาณ กว่าจะรู้เรื่องวิญญาณหรือยังไม่ทันรู้ เจ้าของตายเสียก่อนแล้ว และเกิดอีกแล้ว หาวิญญาณตัวเก่ามันแหละ เลยไม่เจอสักทีทั้งๆ ที่อยู่กับตัว มันเป็นอย่างนั้นแหละพิจารณาเอา อันไหนที่ควรตอบ เราก็ตอบให้ อันไหนที่เป็นอธิปไตยตอบแล้วไม่เกิดประโยชน์ เราก็ไม่ตอบ เช่นอย่างหนามยอกเท้าเราที่ ถูก ต้องรีบถอดหัวหนามออกมาทันทีใช่ไหม ไม่จำเป็นจะต้องว่าหนามนี้เกิดมาจากสกุลใด มาจากไม้ไผ่กอใด เป็นหนามอะไร และถามหาโคตรหาเชื้อมันทั้งๆ ที่มันกำลังจมอยู่ในเท้า ไม่ยอมถอนมัน แต่ไปถามหาโคตรหาเชื้อมันก่อนหน้านี้เป็นอย่างไร มันไม่ดี อย่างนั้นไม่ควรถามชนิดนี้ไม่

ควรถาม ให้ถอนหนามที่ยอกเท้าเราอยู่ออกทันทีจะได้หาย และยาใส่เข้าไปนี้เป็นความถูกต้อง ไม่จำเป็นจะต้องไปถามสกุลหนามแหละ เรื่องสกุลของวิญญานก็เหมือนกันไม่ควรไปถาม มันจะเป็นทำนองเดียวกันนั่นแหละ คือเป็นอินไทย

เอ้อ... ต้องขอภัยนะที่พูดถึงภาวนาตะกี้นี้ ยังไม่ได้พูดถึงเรื่องภาวนาให้ท่านทั้งหลายพอเข้าใจบ้าง เรื่องจิตตภาวนาตามหลักท่านสอนไว้ว่า เช่นอย่างเราจะทำจิตให้มีความสงบ ตามธรรมชาติของจิตถ้าไม่มีอะไรยึด จะพยายามบังคับให้สงบย่อมเป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นจึงต้องมีที่ยึดที่เกาะ เช่น คำบริกรรม เราจะเอาคำใดก็ตาม เช่น พุทโธ หรือธัมโม หรือสังโฆ หรือกำหนดอานาปานสติ กำหนดลมหายใจเข้าออก กำหนดให้รู้ลมเข้าลมออก นี่ก็เป็นจุดอันหนึ่งที่ตั้งของจิตที่ตั้งของสติ และให้ทำความรู้เกี่ยวกับคำบริกรรมนั้นๆ ของตน แล้วจิตจะค่อยสงบตัวเข้าไปๆ พอสงบตัวเข้าไป ถ้าสงบมากจิตก็ละเอียดมาก เช่น ผู้กำหนดลมหายใจนี้ ลมหายใจปรากฏว่าหายไปเลยก็มี หายในความรู้สึก เพราะจิตละเอียดมากเข้าไป ลมก็ละเอียดมากเข้าไป จนกระทั่งลมหายไปเสีย แต่จิตนั้นลึกแต่ารู้เพราะละเอียดมาก จึงบอกว่าลึกแต่รู้ว่ารู้เท่านั้น นี่ทางสมณะเรียกว่าความสงบ จะกำหนดบริกรรมคำใดก็ตาม เวลาจิตละเอียดลงไปแล้วก็เหมือนกัน คำบริกรรมกับความรู้นั้นจะกลมกลืนเป็นอันเดียวกัน เช่น เราบริกรรมพุทโธๆ คำว่าพุทโธๆ กับความรู้เลยกลมกลืนเป็นอันเดียวกัน ที่แรกคำว่าพุทโธเป็นอันหนึ่ง ผู้รู้เป็นอันหนึ่ง เหมือนกับว่ามันจ่อกันอยู่อย่างนี้ ทีนี้พอภาวนาเข้าไป จิตละเอียดเข้าไปๆ คำว่าพุทโธกับความรู้เลยกลมกลืนเป็นอันเดียวกัน คำว่าพุทโธหายไป เหลือแต่ความรู้ที่เด่นให้อยู่กับมันเสีย นี่เรียกว่าภาวนา ทำจิตของเราให้สงบอย่างนี้ เมื่อจิตของเราสงบเพียงครั้งเดียวเท่านั้นแหละ ถ้าไม่ได้ละเอียดมากกว่านี้ไป เราจะไม่มีวันลืมเลยจนกระทั่งถึงวันตาย เพราะเหตุไร เพราะรสแห่งความสุขที่เกิดขึ้นจากธรรมคือความสงบนี้ ต่างกันกับรสทั้งหลายที่เราเคยผ่านมามากมาย ถ้าหากว่าเราได้ทำความสงบแก่จิตของเราให้มีความละเอียดลออยิ่งกว่านี้ อันนี้ก็จะค่อยจางไปๆ เพราะอันนั้นมีคุณค่ามากกว่ามีรสชาติที่ละเอียดแหลมคมมากกว่า มันก็ตี๋มไปทางโน้นๆ แล้วก็ปล่อยนี้ไป ถ้าเราพบเพียงความสงบขั้นเดียวนี้เท่านั้น เราไม่เคยเจออะไรอีกเลยแล้ว เราจะไม่ลืมจนกระทั่งถึงวันตาย คือมันเป็นสิ่งที่สะกดใจเอาอย่างมาก ผั่งใจอย่างลึกทีเดียว นี่ละความสุขทางด้านจิตใจ

ในทางด้านปฏิบัตินี้ เอาแต่เพียงกำหนดรู้ลมหายใจเท่านั้น หรือยังต้องเอา
จิตกำหนดไว้ตรงนี้เลย ถ้ากำหนดเป็นจุดหนึ่งไว้ตรงนี้หรือว่าเอาผสมกัน

อันนี้แล้วแต่ถนัด สมมุติว่ากำหนดลม ส่วนมากก็จะกำหนดที่ตั้งจมูก เวลาเรา
กำหนดที่ตั้งจมูกนี้ลมเข้าก็ให้รู้ ลมออกก็ให้รู้ ให้เราทำความเข้าใจไว้อีกประการหนึ่ง
คือ เวลาเรากำหนดเพลिनอยู่กับที่ที่เรากำหนดอยู่ที่ตั้งจมูก ที่นี้พอลมเข้าลมออกนาน
เข้าๆ จิตละเอียดเข้าไปๆ แล้วมันจะค่อยลึ้ม มันเพลिन รู้แต่ลมอยู่เท่านั้น เลยลึ้มไปว่าเรา
ตั้งสูงขนาดไหนต่ำขนาดไหน เพราะที่แรกเราก็ตั้งตรงนี้แล้ว และต่อไปมันจะมีลักษณะ
อันใดอันหนึ่งที่แฝงขึ้นมาหาเรา เอ๊ การตั้งลมนี้ ดูมันต่ำไปบ้างหรือว่าสูงไปบ้าง
หรือสูงไปต่ำไปอย่างนี้ อย่าไปสนใจกับที่ที่เราตั้งไว้อย่างไร ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า อย่าให้
เปลออกจากลมเท่านั้นเป็นสำคัญ จะสูงก็ตามต่ำก็ตาม ไม่ให้เปลออกจากลมแล้วเป็นใช้ได้
เป็นความถูกต้อง ถ้าหากว่า เอ๊ะ สูงไปแล้วตั้งใหม่ เอ๊ะ ต่ำไปแล้วตั้งใหม่ เลยจะตั้งอยู่
เรื่อยๆ เหมือนกับปลุกต้นไม้ พอปลุกแล้วย้ายไปปลุกโน้นและย้ายไปปลุกนี้ สุดท้าย
ต้นไม้ยังไม่ทันขึ้นเลยตายแล้ว นี่ลมก็เหมือนกัน เราตั้งใหม่อยู่เรื่อยๆ อย่างนี้จะทำให้
ไม่มีหลักแน่นอน จะสูงหรือต่ำก็ตาม ขออย่าเปลอลมที่เราจับไว้นี้ก็แล้วกัน ลมเข้าก็รู้
ลมออกก็รู้ รู้ตรงนี้แล้วมันจะสงบเอง ถ้าหากเราไม่ไปคว้าไปหมายอย่างที่ว่าสูงไปต่ำไป
และตั้งใหม่ นั่นไม่ได้เรื่อง พวกเราจำเอาไว้ตรงนี้แล้วทำจิตให้สงบ

จิตเป็นของสำคัญมาก พิสดารมากเชี่ยวชาญจิตนี้ ความรู้ความเห็นแปลกๆ ต่างๆ
ที่เราเคยรู้เคยเห็นธรรมดาๆ สามัญเราซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องภาวนากับความรู้ความเห็น
ที่เกิดขึ้นจากด้านภาวนานี้ มันผิดกันมาก ผิดกันจนคาดไม่ถึงเลย นี่ละที่สาวกอรหัต
อรหัตทั้งหลายยอมพระพุทธรเจ้า ยอมเพราะเหตุนี้เอง เพราะว่าความรู้ของพระพุทธรเจ้า
พิสดารมาก ดินฟ้าอากาศตลอดไตรโลกธาตุสามารถแทงทะลุไปหมด จึงได้มาเป็นศาสดา
ของโลก ที่นี้เวลาสาวกอรหัตปฏิบัติตามจนได้รู้เห็นตามพระพุทธรเจ้า แม้จะไม่กว้าง
ขวางเหมือนพระพุทธรเจ้าก็ตาม ต่างยอมรับความเป็นพระพุทธรเจ้าทุกอย่าง เพราะเงื่อนที่
สำคัญๆ สาวกทั้งหลายได้รู้แล้วตามพระพุทธรเจ้า นั้นยอมรับเลย ใจจึงพิสดารมาก ตาไม่
เห็นใจเห็น หูไม่ได้ยินใจได้ยิน สิ่งเหล่านี้บรรดา ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจไม่รู้ ใจรู้ ใจแทง

ทะลุไปหมด แต่เวลานี้มันถูกปิดบัง จึงเป็นใจธรรมดา ตาธรรมดา หูธรรมดา ใจธรรมดา พอเปิดอันนี้ออกด้วยธรรม ธรรมเป็นผู้เปิดความสกปรกโสภณที่ปิดปกคลุมหุ้มห่อจิตไว้ นี่ เปิดออกมากน้อยมันก็เห็น สว่างออกไปเรื่อยๆ เปิดออกมากเท่าไร ยิ่งสว่างมากเพียง นั้น เปิดออกเต็มที่สว่างจ้าไปหมดเลย ใจจึงเป็นของสำคัญอยู่มาก แต่ธรรมเท่านั้นจะ เปิดได้ จะให้กิเลสมาเปิดก็มีแต่มันจะปิดเข้าไปเรื่อยๆ นั่นแหละ สุดท้ายตายเลย ธรรม เท่านั้นจะเปิดได้

ใจเป็นหลักสำคัญมากในร่างกายของเรา พอร่างกายนี้แตกสลาย ใจนี้ไม่แตก... ไปอีกแล้ว มีวิบากผลของกรรมดีชั่วพาให้ไปเกิดสูงๆ ต่ำๆ ลุ่มๆ ดอนๆ เตี้ยๆ ไปเกิด เป็นสัตว์เป็นบุคคล เป็นเทวบุตรเทวดาอินทร์พรหม และเกิดในนรกก็มี เป็นไปได้เพราะ อำนาจแห่งวิบากกรรม คือผลของกรรมที่ดีและชั่วพาให้สูงพาให้ต่ำมันหมุนไปๆ เจ้าของ ก็เหมือนสัตว์ที่ถูกเจ้าของบังคับไปนั่นเอง อันนี้วิบากบังคับจิตให้เป็นไปเช่นนั้น เพราะ ฉะนั้นจึงให้สร้างความคิด

จิตที่จะไปจุติในร่างกายใหม่ จะไปทันทีไหมครับ หรือยังลอยแคว้งอยู่ก็มี

ออกจากร่างมันออกทันทีนั่นแหละ แต่มันจะไปไกลไปใกล้ไหน แล้วแต่วิบากมี ความรุนแรงต่างกัน ถ้าวิบากไม่รุนแรง มันก็ไม่รุนแรงก็ไม่เร็ว อย่างพวกเราลมหายใจ ขาด มันก็ออกทันที แต่ออกไปแล้วไม่พุ่งไปที่เดียวก็มี พุ่งใส่ภพนั้นภพนี้ทันทีที่เดียว ก็มี ถ้าบาปหนักบุญหนักเหล่านีก็เร็ว ถ้าไม่หนักมากก็ไม่เร็ว เพราะฉะนั้นจึงว่าสัมภเวสี แสงหาที่เกิด ยังมีโอกาสแสงหาที่เกิดได้อยู่ ถ้าเป็นเรื่องหนักแล้วแสงไม่ได้ พุ่งเลย เชี่ยว ถึงที่ๆ เลย

แล้วอย่างที่พระท่านสอนว่า คนใกล้จะถึงจุดดับที่ยังมีสติอยู่ให้ภาวนาว่า นิพพานๆ จะไปนิพพานได้จริงๆ ไหมครับ หรือต้องแล้วแต่บุญอีกครับ

นิพพานๆ ในขณะที่ใจจะขาด ใจลื่นจากกิเลสแล้วก็ไปนิพพานได้ ถ้าในขณะที่ ใจจะขาดทั้งๆ ที่ว่า นิพพานๆ แต่ใจมีกิเลสอยู่ก็ไม่ถึงนิพพาน แต่อย่างไรก็ตาม อารมณ์

แห่งนิพพานนั้นเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงของจิตได้เป็นอย่างดี ไม่เสียเรื่องเสียนั้น แต่จะให้รับรองว่าไปนิพพานได้นั้น รับรองไม่ได้ ถ้าจิตไม่พ้นจากกิเลส ว่าเท่าไรก็เท่านั้นแหละ แต่มันเป็นอารมณ์ที่ดี อารมณ์ที่เป็นกุศล แต่ถ้าในขณะที่เราบริกรรมว่า **นิพพานๆ** อยู่ นั้นพอดีขณะจิตที่จะดับ จิตหลุดพ้นจากกิเลสโดยประการทั้งปวงแล้วก็เป็นนิพพานได้เลย สมที่เราบริกรรม ถ้าจิตยังไม่พ้นก็ไม่เป็นนิพพาน แต่ก็ยังเป็นคุณสมบัติของจิตอย่างที่ดีเดียว คือเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตเป็นอย่างดี

หลวงปู่คะ แล้วพิจารณากับภาวนาต่างกันอย่างไร

ภาวนาเป็นคำกลางๆ พิจารณาเป็นการแยกแยะ พิจารณานี้เป็นด้านของปัญญา ถ้าคำว่าภาวนา จะให้เป็นบริกรรมภาวนาก็ได้ เช่น สมถภาวนาก็ได้ วิปัสสนาภาวนาก็ได้ แยกกันไปอย่างนั้น คำว่าภาวนาเป็นคำกลางๆ ถ้าสมถะแยกแล้ว นี่คือฝ่ายสงบ วิปัสสนาฝ่ายรู้แจ้งเกี่ยวกับเรื่องปัญญา อย่างเขาพูดตามภาษาภาษาของเขาว่า ไปนั่งวิปัสสนาก่อน คำว่า วิปัสสนา นั้น คือนั่งพิจารณาทางด้านปัญญาให้รู้แจ้งแทงทะลุ แต่เขาไม่รู้เรื่อง เขาก็พูดไปนั่งวิปัสสนา ก็ฟังได้ เราก็อ่านได้ทำไมจะฟังไม่ได้ คือเขาไปนั่งภาวนานั้นแหละ แต่เขาไม่รู้ความหมาย

หลวงปู่คะ เบื้องต้นที่จะปฏิบัติธรรม เรายังไม่ควรพิจารณาใช่ไหมคะ หรือว่า...

อันนี้ถ้าเรามีโอกาสที่จะพิจารณาก็พิจารณาได้ เรื่องพิจารณาไม่สิ้นสุดอยู่กับผู้ใด บางทีไปสัมผัสสัมพันธ์กับเรื่องราวอะไร เช่น เราไปงานศพไปเห็นคนตายมา มันเป็นอารมณ์ของใจทำให้คิดอยู่เรื่อยๆ ถึงเรื่องความเกิด แก่ เจ็บ ตาย แล้วเราแยกเรา แยะ พิจารณาเรื่องเขาเรื่องเราเรื่องสัตว์ทั่วๆ ไป มันอดไม่ได้อย่างนี้นะ ต้องพิจารณาอย่างนี้เราก็ปล่อยให้พิจารณา ในขณะที่ต้องการให้จิตสงบ เราก็ให้สงบเสียด้วยบทธรรม เข้าใจหรือ ไม่ใช่ว่าเป็นการกั้นทางหวงห้ามทั่วๆ ไป จิตยังไม่มี ความสงบ จะพิจารณา ไม่ได้ก็ไม่ถูก ถึงวาระที่จะพิจารณาให้รู้แจ้งในสิ่งเหล่านั้นแล้ว จิตย้อนเข้ามาเป็นความสงบของจิตก็ได้ มันมีเหมือนกัน

หลวงพ่อกะ อย่างฝันเห็นคนตายนี้ คนตายจิตเขามาผูกพันกับเราหรือว่ามาหาเราหรือเปล่าคะ

เราไปผูกพันกับเขา ฝันเห็นเขายังไม่รู้อยู่หรือ เราไปผูกพันกับเขาไปฝันเห็นเขา

บางทีก่อนจะหลับก็ไม่ได้นึกถึงนะครั้นหลวงพ่อกะ เป็นไปได้ยังงัยยังสงสัย

จิตเวลาไม่เข้าวังค์แห่งความหลับอย่างสนิท มันฝันได้ทั้งนั้นละ มันออกเที่ยว คือจิตที่เข้าสู่วังค์แห่งความหลับแล้วจะไม่ฝันเลยคนเรา ถ้าไม่เข้าสู่วังค์แห่งความหลับอย่างสนิทแล้ว มันจะออกของมัน จึงเรียกว่าฝันๆ

จริงหรือเปล่าคะที่จิตไปพบ...

จริงไม่จริง ถามตัวเองซิ ตัวเองฝัน ถามคนอื่นได้ยังงัย หลวงตาบ๊วฝันไม่เห็นไปถามใคร หลวงตาบ๊วเคยฝันมามากต่อมากแล้ว ไม่เห็นไปถามใคร นี่มาถามทำไม เพราะฉะนั้นจึงไม่ตอบ

ให้นาเอาธรรมะนี้ไปปฏิบัตินะ ลองซิ พอจิตได้รับความสงบเย็นใจแล้ว ที่นี้ทำหน้าที่การงานอะไรมันคล่องตัวนะ มันผิดกัน จิตที่มีธรรม ทำหน้าที่การงานอะไรมันราบเรียบสม่ำเสมอ ไม่พรวดพราดไม่วู่วาม อะไรๆ ที่เคยเป็นมาแต่ก่อนซึ่งเป็นของไม่ดี มันจะระงับตัวเข้ามา แม้แต่คนอื่นเขามาวาให้เราอย่างนี้ แทนที่จะโกรธบู๊บบบเสียทีเดียวเหมือนแต่ก่อนที่เคยเป็น มันไม่เป็น กลับนำเอาเรื่องนั้นมาพิจารณาแล้วเป็นเครื่องสอนตนได้อีก ยังได้อุบายไปสอนคนอื่นได้อีก

ในการปฏิบัติธรรม บางครั้งจิตใจสงบร่มเย็น มีความกระหยิ่มยิ้มย่องในการเอาชนะความฟุ้งซ่านรำคาญของตนได้ แต่บ่อยครั้งที่เสียใจอยู่ไม่หายในอารมณ์ที่คิดปรุงจนจิตหาความสงบไม่ได้ กระผมอยากจะเรียนถามว่า ความพอใจในการเอาชนะกิเลสได้ก็ดี หรือความเสียใจที่ไม่อาจเอาชนะมันได้ก็ดี จะเป็นเรื่องของกิเลสเครื่องทำใจให้เศร้าหมองหรือไม่ครับ

เอาอีกๆ เมืองพอมันมีอยู่ที่นี่ ตะกี้เทศน์เมืองพอใช้ไหม ความอยากอันหนึ่งเป็นมรรค ความอยากอันหนึ่งเป็นสมุทัย ให้เข้าใจอย่างนี้ อยากพันทุกข์ต่อสู้กับกิเลส การต่อสู้กับกิเลสจะเข้มข้นขนาดไหน เอาเป็นเอาตายก็สู้ เป็นเรื่องมรรคทั้งมวล เพราะกิเลสตัวนี้มันเก่ง ไม่เก่งสู้มันไม่ได้ อะไรจะเหมาะสมกับการปราบกิเลส เอาอันนั้นมาใช้ ความพอใจในความชนะของเราเป็นมรรค ไม่ใช่เป็นกิเลส ถ้าเราแพ้กิเลสแล้ว เราเสียใจ ความเสียใจนี้ก็ยังเป็นมรรคอีก คือเราจะต่อสู้กับมัน คือเสียใจจะไม่ถอย จะหาทางเอาชนะได้ นี่ เป็นตามธรรมดาของกิเลสยังมีอยู่ก็ต้องเสียใจ แต่ความเสียใจนี้แยกเป็นทางมรรคแล้วที่จะกลับไปฆ่ากิเลส เพราะฉะนั้น คำว่าอยากๆ จึงผิดกัน แต่ส่วนมากมาตีเอาแต่ความหมายฝ่ายกิเลสเสียทั้งหมด สุดท้ายจะอยากอะไรก็ไม่อยาก กลัวจะเป็นกิเลสไปทั้งหมด ก็เหมือนกับคนตายละซิ คนตายแล้วมีความอยากอะไร คนเป็นต้องอยาก พระพุทธเจ้าอยากพันทุกข์ พระสาวกอยากพันทุกข์ อยากจนถึงขนาดนั้น

นี่อาจารย์จะเล่าเรื่องนิทานหลวงตาบัวให้ฟัง จะจริงหรือไม่จริงให้ท่านทั้งหลายพิจารณาเอา หลวงตาบัวเป็นเหตุเฉยๆ หลวงตาบัวไม่ได้พูดเพื่อหลวงตาบัว แต่พูดเพื่อเป็นธรรมเป็นคติให้ท่านทั้งหลายได้พิจารณา

บวชมาที่แรกนี่ หลวงตาบัวไม่ได้ตั้งใจว่าจะบวชอยู่ถึงขนาดนี้หรอกนะ คิดว่าบวชสักปีสองปีสึกกันไปเลยไม่อยู่ นี่เป็นความจริงนะ แต่เวลาบวชจะเอาให้จริงให้จืดต่อการบวช เพราะนิสัยเราเป็นอย่างนั้นอยู่แล้ว พอบวชไปแล้วก็ตั้งหน้าตั้งตาเรียนหนังสือ เรียนไปก็ เอ๊ะๆ ซอบกลๆ เรื่อยไป นี่ธรรมะท่านว่าอย่างนั้น เราทำอย่างนี้ เราผิดๆ นี่ ท่านทำอย่างนี้ แต่ตอนสำคัญก็คือไปอ่านประวัติพระพุทธเจ้า แล้วไปอ่านประวัติของพระสาวก ดูว่าท่านดำเนินยังไง พระพุทธเจ้าทรงสลบถึง ๓ หน เวลาท่านบำเพ็ญ สงสารท่านเป็นกำลัง น้ำตาร่วง ต่อจากนั้นท่านได้ตรัสรู้ อัจฉรย์ท่านถึงกับน้ำตาร่วงอีก น้ำตาร่วงทั้งสองครั้งนี้ เป็นเครื่องดึงดูดสำคัญอันหนึ่งนะ จากนั้นก็ดูประวัติของสาวกออกมาจากสกุลไหนก็ตาม สกุลพระราชามหากษัตริย์ เศรษฐี กุฎุมพี พ่อค้าประชาชน คนธรรมดาเวลามาบวชได้รับพระโอวาทจากพระพุทธเจ้าแล้ว องค์นั้นเข้าอยู่ในป่านั้น องค์นี้ในเขาลูกนั้น องค์นั้นอยู่ในถ้ำนั้น เจื่อมผานนั้น ไม่สนใจไยดีในเรื่องสมบัติเงินทองซึ่งเคยเป็น

เศรษฐี ภูมุนี และเจ้าอำนาจาสนามาแต่ก่อนนั้นเลย สลัดบัตทั้งทั้งหมดเข้าอยู่ในป่าใน
เขา อยู่อย่างไรก็ตาม กินอย่างไรก็ตาม ขอแต่ให้ดำเนินทางธรรมะให้เต็มหัวใจด้วยความ
อยากนี้ อยากพ้นทุกข์ อยากเหลือประมาณ นี่มันอยากฟังนะ อยากทำอะไรจิตยิ่งหมุ่น
เราก็อ่านนั้นมาเทียบ ที่นี้พอเห็นท่านในตำรับตำรา องค์นั้นตรัสรู้ องค์นั้นบรรลुธรรม
ที่นั้นๆ เราก็ออยากเป็นพระอรหันต์นี้ เราจะเอาให้เป็นพระอรหันต์ให้ได้ เราจะเรียนเสีย
ก่อนพอให้รู้แนวทางแล้วเราจะออกปฏิบัติ เอาให้เป็นพระอรหันต์องค์หนึ่ง ไม่ได้เอาให้
ตายเลยเชียว พอเรียนจบชั้นที่เจ้าของตั้งสัจอธิฐานไว้แล้ว ที่นี้เกิดความสงสัย พอจะ
เอาจริงเอางี้ ก็เลสมันปิดเรา ถ้าหากว่าเราปฏิบัติไปแทบล้มแทบตาย สละกำลังชีวิต
จิตใจทุกด้านลงไปนี้ ไม่มีมรรคผลนิพพานเป็นเครื่องต้อนรับแล้ว เราจะไม่ขาดทุนไป
หรือ เกิดข้อข้องใจขึ้นมา นี่ก็ตั้งสัจอธิฐานขอให้เราได้พบครูบาอาจารย์องค์ใดองค์หนึ่ง
มาชี้แจงในเหตุในผลเรื่องของมรรคผลนิพพานว่า ยังมีอยู่ด้วยเหตุนี้ๆ ให้เราได้ถึงใจ
เท่านั้นแหละ เราจะมอบกายถวายตัวต่อครูบาอาจารย์องค์นั้นด้วย และเราจะมอบหัวใจ
เราลงสู่อหัตตผลนั้นด้วย ตายก็ตาย ยังไม่ได้ก็ตาม ให้ตายอยู่ในสนามรบ ที่นี้ก็ไปถึง
ท่านอาจารย์มันละซิ

พอเรียนจบแล้วก็ด่วนถึงท่านอาจารย์มัน ความคิดความเห็นของเราทั้งหลายที่ตั้ง
สัจอธิฐานไว้นี้ ไปเข้าเรดาร์ท่านหมดแล้ว พอไปถึง ท่านก็ลากมามีแต่เรื่องภาพของเรา
กับเรื่องของเราเติมไปหมด นี่น่าๆ ไอนี่ของท่านใช้ใหม่ๆ เรื่องของเรานี้คิดมากน้อยอยู่
ทั้งหมด เวลาท่านเทศน์ก็เหมือนกับถอดออกมา นี่เห็นไหมมรรคหรือไม่มรรค ผลหรือไม่
ผล นิพพานหรือไม่นิพพาน คนเราเมื่อมาหาความจริงอยู่แล้วจะไม่เชื่อได้อย่างไร ก็ถอด
ออกมาคำไหนหาที่ค้านไม่ได้ๆ นี่เห็นไหม ตาบอดหรือๆ ตามีทำไมไม่ดู นี่น่าเห็นใหม่ๆ
เหมือนถอดออกมาจากหัวใจท่าน จิตมันก็ลงซิ โอ้โฮ ไม่เคยได้ยินได้ฟัง จิตปรากฏว่า
ลั่นสะเทือนไปหมด อาจจะสะเทือนไปด้วยความตื่นเต้น ความยินดีความอะไรพูดไม่ถูก
เอาละที่นี้พบแล้วครูบาอาจารย์ผู้ทรงมรรคทรงผล หาที่สงสัยไม่ได้แล้ว เราจะจริงไหม
ที่นี้ คือแต่ก่อนคิดไว้ว่าขอให้ได้มีครูบาอาจารย์แนะนำเรานี้ เราจะมอบกายถวายตัวต่อ
ท่าน แล้วทุกอย่างเราจะมอบลงเพื่อมรรคผลนิพพาน เมื่อเรามาเจออย่างนี้แล้ว ท่านจริง
ขนาดนี้แล้ว ที่นี้เราจะจริงไหม จริงซิ ว่าท่านที่ ฟาดกันตั้งแต่บัดนั้น เอ้า เป็นก็เป็น ตาย

ก็ตาย เพราะเหตุไร เพราะอยากเป็นพระอรหันต์ เอาพูดอย่างนี้ละ ใครจะว่าหลงตาบัว
งอภัยอมรับ มันเป็นอย่างนี้จริงๆ จะไม่ให้ว่าอย่างนี้ได้อย่างไร เริ่มแรกก็อยากไปสวรรค์
เสียก่อน ครั้นต่อมาอยากไปพรหมโลก พอได้อ่านอย่างนี้เข้า หนักๆ เข้า จิตมันหมุนไป
ทางอยากไปนิพพาน อยากเป็นพระอรหันต์ อยากเรื่อยเชียว มันอยากนักอยากหนา
ก็พาดมันลง โอโฮ จนจะสลบไสล บางครั้งต่อสู้กับกิเลสไม่ได้นึกว่าชีวิตจิตใจจะมาให้ท่าน
ทั้งหลายได้เห็นนะ ไม่ได้คุย โน่นเข้าอยู่ในป่าในเขา ไม่มีใครละอยู่คนเดียว เอ้า อยาก
กินก็กิน ก็วันช่างมันไม่ต้องกิน อยากกินเมื่อไรค่อยมากิน เดินโซซัดโซเซเซซัดบดเนือง
ลมหายใจไม่ได้ออกจมูก ออกทางนี้ (หู) ตอนนั้นยังหนุ่มพ้ออยู่นะ แต่ทำไมถึงต้องทำ
อย่างนั้น เพราะต้องการตัดสันดานมันนี่ ถ้ากินมาก ภาวนาไม่ได้เรื่อง มีอะไรติดขึ้นมา
เป็นกิเลสๆ เอ้า บังคับลงไปๆ เข้มแข็งทำความเพียรด้านจิตใจขึ้น บังคับทางส่วนร่างกาย
ร่างกายมันเป็นเครื่องทับจิตใจให้ส่งเสริมกิเลสได้ดีเหมือนกัน ที่นี้ตัดทางนี้ลง เอาทางนี้ขึ้น
ตัดทำความเพียรขึ้น เอากันอย่างนั้น ความอยากมันก็อยาก อยากตะพึดตะพือ ที่นี้
พอพาดเต็มเหนี่ยว มันหมดยางก็ไม่รู้แหละ ทุกวันนี้เลยเป็นหลงตาบัว อยากอะไรก็
ไม่อยาก อยู่เฉยๆ อยากตกนรกก็ไม่อยากตก อยากไปเกิดก็ไม่อยาก อยากไปสวรรค์ก็
ไม่อยาก อยากไปนิพพานก็ไม่อยาก ความอยากมันก็ยุติของมันได้เหมือนกัน เมื่อสุดขีด
ของมันแล้ว มันเลยไม่อยาก เข้าใจหรือยังล่ะ ทำไมความอยากจะไม่ตาย เมื่อเราหมด
ฤทธิ์แล้ว มันก็ตายของมันไปเอง ถ้าเรายังไม่หมดฤทธิ์ ความอยากมันก็ยังมิไป พอเรา
หมดฤทธิ์หมดความสามารถแล้ว ความอยากมันก็หมดของมัน เข้าใจหรือยัง หรือจะให้
ว่าอะไรอีก

**ยังไม่แจ่มแจ้งทีเดียวชะ คือผมขอเรียนถามต่อนิดหนึ่ง ถ้าสมมุติว่าระหว่างที่
กำลังแสวงหาธรรมหรือแสวงหาอะไรก็ตาม ขณะที่เรากำลังแสวงหา เราจะมี
ความสงบได้อย่างไร คือตราบใดที่เรายังมีการแสวงหา หากือหาความสงบหรืออะไรนี้**

ก็เราหาความสงบ

ครับ ระหว่างที่เราแสวงหาอยู่ เราจะเกิดความไม่สงบ

ก็นั่นแหละ เรา กำลังหาความสงบด้วยวิธีการที่จะให้สงบ ทำไมจะสงบไม่ได้ เราไม่ใช้หาความสงบด้วยวิธีการฟุ้งซ่าน มันผิดกันที่ตรงนี้ เข้าใจหรือยัง วิธีการที่จะให้สงบคืออะไร ตะกี้ก็อธิบายให้ฟังแล้ว นั่นนะวิธีการ คือการแสวงหาด้วยวิธีการนี้ จะเป็นไปเพื่ออย่างนี้ การแสวงหาด้วยวิธีการนั้น จะเป็นไปเพื่ออย่างนั้น มันต่างกันเป็นที่เหตุพาให้ต่าง ผลก็ต้องต่างกัน มาแสวงหาความสงบอย่างนี้เป็นต้นนะ เวลานี้ จิตมันไม่สงบ ทำยังไงจึงจะสงบ เราก็ทำอย่างนี้ สมมุติว่าเรากำหนดพุทโธๆ มันไม่สงบ เพราะมันทำงานพุทโธๆ อยู่ นี่ แต่พุทโธนี้เป็นอุบายที่จะทำจิตให้สงบ มันต่างกันตรงนี้

มีญาติโยมที่มาด้วยกันอยากจะให้หลวงพ่อบรรณพญานาค คือไม่เคยประพฤติปฏิบัติเลยครับ อยากจะให้หลวงพ่อบรรณพญานาคแนะนำวิธีการปฏิบัติทำสมาธิภาวนาว่า เริ่มต้นจะนั่งยังไง จะบริกรรมภาวนายังไง ค่ะนี่เขาจะได้ทำกัน เพราะบางคนยังไม่เคยมาและยังไม่ทราบเลย

เราจะนั่งขัดสมาธิก็ได้ เฉพาะผู้ที่ท่านจะตั้งหน้าตั้งตาทำภาวนาเป็นการเป็นงาน ท่านจริงๆ ส่วนมากท่านมักขัดสมาธิกันทั้งนั้น เพราะมันไม่หนักทางโน้นหนักทางนี้ มันเสมอ ถ้านั่งพับเพียบอย่างนี้ มันจะหนักทางหนึ่ง และเจ็บทางหนึ่งมากกว่ากัน แต่ถ้านั่งขัดสมาธิแล้ว มันเสมอ

ที่นี้เราจะกำหนดเอาพุทโธ หรือธัมโม หรือสังโฆ หรือธรรมบทใดก็ตามที่เหมาะสมกับจริต หากมีลักษณะของจิตที่ทำให้รู้สึกโล่งๆ ในใจของเรา เราก็เอาอันนั้นมาเป็นหลัก แล้วกำหนดยึดเอาตรงนี้ ยกตัวอย่างเช่น พุทโธ เป็นต้นนะ เรากำหนดเฉพาะพุทโธๆ ให้มันรู้้อยู่ภายในนี้ ไม่ต้องไปกำหนดไว้ที่ตรงนั้นตรงนี้ ให้เรารู้ว่าเรานึกพุทโธ ไม่ให้จิตส่งไปทางโน้นส่งมาทางนี้ บังคับไว้ให้อยู่กับพุทโธๆ ที่นี้คำว่าพุทโธนี้มันเป็นเครื่องยึดของความรู้ ความรู้ถ้าไม่มีที่ยึดที่เกาะก็รวนเรไปหมดหาที่เกาะไม่ได้ เมื่อหยุดเกาะอยู่กับคำว่าพุทโธนี้ ก็ค่อยสงบตัวเข้ามาๆ พอสงบตัวเข้ามาจริงๆ แล้วคำว่าพุทโธกับความรู้นั้นก็กลมกลืนเป็นอันเดียวกัน ตอนนั้นไม่จำเป็นที่จะว่าพุทโธ หรือไม่ว่าพุทโธ ก็รู้อยู่ชัดๆ เเด่นอยู่ภายใน อันนั้นพุทโธก็ปล่อยได้เอง นี่วิธีการภาวนาให้จิตสงบเป็นอย่างนั้น อย่างกำหนดอานาปานสติก็เหมือนกัน เราไม่ต้องทำให้มีภาระอะไรมากในขั้นเริ่มแรก ส่วน

มากลมจะสัมผัสที่ดังจุมูกมากกว่าเพื่อน เวลากำหนดลมหายใจเข้าออก เวลามันผ่านดังจุมูกนี้ มันก็รู้ว่าลมออกลมเข้า ให้กำหนดรู้ที่อยู่ตรงนี้ เข้าก็รู้ ออกก็รู้ แต่ไม่ตามลมเข้าไป ไม่ตามลมออกไป ให้มีแต่รู้ เหมือนกับว่าคนยืนอยู่ที่ประตู คนเข้าก็รู้แต่ไม่ตามเขาเข้าไป คนออกมาก็รู้แต่ไม่ตามเขาออกไป ดูคนเข้าก็รู้ ออกก็รู้ๆ แล้วจิตก็ค่อยสงบๆ ทีนี้เมื่อจิตค่อยสงบกับลมค่อยละเอียดลงไป มันทำงานไปพร้อมๆ กัน ยิ่งลมละเอียดเข้าไปๆ แล้วการกำหนดอานาปานสตินี้แหละ ที่แรกเราได้ตั้งลมไว้ตรงนี้ เวลาทำไปเพลินๆ มันอาจจะมีความสำคัญอันหนึ่งหลอกขึ้นมาได้ เอ๊ะ ก็เรากำหนดลมที่ตรงนี้ ทำไมจึงไปอยู่สูงไปต่ำไป เลยกำหนดที่เราตั้งไว้บ้าง นี่เป็นเครื่องหลอก อย่าไปสำคัญกับความสูงความต่ำ ให้มีกำหนดกฎเกณฑ์อยู่กับความสัมผัสของลมเข้าออกเท่านั้น ให้รู้กันอยู่ตรงนี้ จะสูงก็ตามจะต่ำก็ตาม ไม่เหนียวความรู้ของเราที่รู้อยู่นี้ เอาตรงนี้ แล้วมันก็ปล่อยกังวลได้

ทีนี้พอลมหายใจละเอียดเข้าไปๆ จนกระทั่งถึงขั้นลมดับจริงๆ มันมีได้ในความรู้สึก แต่ลมจะดับจริงๆ หรือไม่จริง เราไม่ไปสนใจ เราเอาความจริงที่ปรากฏในตัวของเราให้พอ ทีนี้ลมละเอียดลงไปๆ จนสุดขีดแล้วหายเงียบไปเลย นี่อันหนึ่งที่จะสร้างปัญหาหลอกเรา พอลมหายเงียบไปในขณะนั้น จิตเรียกว่าละเอียดมากเต็มที่ พอลมหายเงียบไป มันจะมีวิตกอันหนึ่งขึ้นมา เอ๊ะ นี่ลมหายใจดับไปแล้วจะไม่ตายหรือ พอกลัวตายจิตมันเคลื่อนปีบขึ้นมา ลมหายใจเลยมีตามเดิม ภาวนาคราวหลังเลยไม่ได้เรื่อง ก็ไปถึงแค่กลัวตายนั่นแหละ เพื่อตัดปัญหานี้ เมื่อลมหายใจค่อยละเอียดลงไปๆ จนกระทั่งลมหายใจหมดไปในความรู้สึกอย่างเด่นชัดก็ตาม เมื่อผู้รู้ยังครองร่างอยู่แล้ว ไม่ตายเท่านั้นละ จิตก็ฟุ้งของมัน นี่เรียกว่าเป็นได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยไม่มีอะไรมาหลอก ให้จำไว้ตรงนี้เป็นไปได้จริงๆ นักภาวนา ถ้ากำหนดลมหายใจจะเป็นอย่างนั้นจริงๆ พอถึงขั้นนี้

แต่เวลาภาวนา อย่าคิดว่าจะเห็นนั่นจะเห็นนี่ เห็นเปรตเห็นผี เห็นยักษ์เห็นมาร เห็นคนนั้นคนนี้ เห็นสวรรค์เห็นวิมาน เห็นนรกเห็นสวรรค์ อย่าไปคาดหวังขณะนั้น ห้ามคาดเป็นอันขาด ให้รู้อยู่กับงานของตอนที่ทำ กำหนดรู้อยู่ตรงนี้เท่านั้น เมื่ออันนี้พอตัวแล้วผลของมันจะแสดงขึ้นมาเองตามเหตุอันนี้ เรื่องที่ว่าเหล่านั้นปิดไม่อยู่ ถ้ามีนิสัยที่จะรู้แล้วต้องรู้ของมัน นี่เป็นหลักสำคัญ

คืนนี้ไหนๆ พวกผมก็มาถึงวัดกันแล้ว ก็ควรจะได้เริ่มปฏิบัติตามที่ท่านแนะนำ เพื่อเป็นประโยชน์ในการที่จะทำให้จิตใจสงบ จึงขอเรียนถามว่า ควรจะทำระยะแรก นานสักเท่าไรครับ

โอ้...ก็รู้สึกจะตอบยาก บทเวลาจะมาติด ก็มาติดหญ้าปากคอกอยู่นะ ไม่ทราบว่าจะตอบว่าเงาะที่นี้ ยังไม่เคยทำเลย จะให้ทำนานสักเท่าไร โอ๊ย...ยังงั้น

ส่วนมากก็มักจะจับเวลา แรกๆ ก็เอน้อยหน่อย ๑๕-๒๐ นาที

เรานั้นละบังคับเรา การที่เราบังคับเรานั้นดี ศาสนาไม่บังคับผู้ใดให้เคารพนับถือ แต่เวลาเรานับถือศาสนาแล้ว เราต้องบังคับเราให้เป็นไปตามหลักศาสนาเป็นขั้นๆ ตามกำลังของเรา สมมุติว่าเบื้องต้นเราจะเอาสักกี่นาที เอ้า ถ้าไม่ได้เท่านั้นเราไม่ออก ว่าเงาะจะกี่นาทีก็ตาม ให้เจ้าของกำหนดเองเสียก่อนและภาวนาไป เวลาภาวนาอย่าไปกังวล จนกระทั่งจะตายจริงๆ แล้วถึงมองดูนาฬิกา เข้าใจไหม แต่ระวังมีอนะ มันคะนองนะมือเวลานั้นนะ เวลามันเจ็บปวดมากๆ แล้วเดี๋ยวมันจะไปเคาะนาฬิกา ทำไมนาฬิกาทุกวัน มันเดินเร็ว วันนี้ทำไม่ถึงเดินช้านัก นั่น คนจะตายมันพาลโน้นพาลนี้เข้าใจไหม ระวังให้ดีนะ ก็เลสมันพาลนะ เดี่ยวนาฬิกาพังหมดในบ้านไม่มีเหลือ ถ้าขึ้นภาวนาไปนานๆ ให้เราบังคับเราบ้างอย่างนี้ ที่แรกมันจะได้ ๑๐ นาทีก็ตาม ๑๕ นาทีก็ตาม แต่ในขณะที่ทำเราจะต้องจริงจังต่อการทำของเรา ที่นี้พอจริงจังในการทำ มันปรากฏความสงบขึ้นมา เรื่องเวลานาฬิกา มันก็ลบของมันไปเอง เพราะมีสิ่งที่เพลินแล้ว มันยอมไปเพลินกับอันนั้น ไม่ไปเพลินกับนาฬิกา เข้าใจไหม มันเพลินกับอันนี้ มันก็ลืมนาฬิกาไป เข้าใจ

กระผมต้องขอกราบเรียนถามต่อไปอีกนิดหนึ่ง คือการที่จิตเป็นของที่สอส่าย อยู่เป็นปกติ เมื่อเราจับมันมาขังไว้อยู่ในที่ใดที่หนึ่งนี้ มันจะไม่ก่อให้เกิดความเครียด ยิ่งขึ้น หรือว่าจะทำให้อารมณ์ไม่สงบทวียิ่งขึ้นได้ เท่ากับว่าพยายามอย่างยิ่งที่จะกักขัง ยิ่งพยายามเท่าไรก็ยิ่งดันขึ้นไปเท่านั้น ขณะที่มันดัน เราจะปล่อยให้มันดันออกไป แล้วค่อยๆ รู้และดึงมันกลับมา หรือว่าเราพยายามจะเพียรกักไว้แบบนี้

ก่อนจะตอบปัญหาข้อนี้ ขอถามปัญหาก่อน ที่ปล่อยให้มันไปโกโรโกโสตามเรื่องตามราวนั้น มันสร้างอะไรให้บ้าง

มันก็อาจจะสร้างความเพลิน

มันไม่ใช่อาจนะ ตัดออกเสียก่อนอาจนะ

มันก็อาจสร้างความเพลิดเพลินไปในที่ต่างๆ ตามเคยของมัน

ปัญหานั้นกับปัญหานี้มันก็เข้ากันได้ คือการกักขังกิเลส มันตื่นจริงๆ ก็มันจะตาย มันก็ต้องตื่นใช้ไหมล่ะ พอเราปล่อย กิเลสก็เผ่นเลย คราวหลังมาตีเราเจ็บกว่าเก่า มันตื่นๆ เราก็ตีมันเลย ตีมันจนกระทั่งมันหมดบราบ คราวหลังมันไม่กล้าพองตัวขึ้นมาอีก

หลวงพ่อกะ ดิฉันขอเรียนถาม คือมันมีนิเวศอยู่ตัวหนึ่งคือวงอยู่เรื่อยเลย จะทำอย่างไรคะ

ก็เป็นธรรมดา ไม่ใช่คนตาย มันก็วงบ้างละ หลวงพ่อก็ค่อยวง เรื่องความวงเป็นธรรมดา มันมีบ้าง เช่น เราการทำงานหนักหนาอะไรมาจนเพียบแล้ว พอถึงเวลาที่จะภาวนามักจะวงๆ คือเวลาภาวนานี้ จิตสงบเข้าไปๆ มันมีความสุขนะ พอมีความสุขแล้ว นอนดิ้นะ หาความสุขเพิ่ม เข้าใจไหม เช่นอย่างคนไปฟังเทศน์นี้ ก็ไม่รู้เรื่องของเจ้าของ ถ้าจะนั่งอยู่ธรรมดานี้ไม่เป็นไร จิตมันก็มันคะนองไปได้ทุกทวีป พอนั่งภาวนา จิตจ่อหรือนั่งฟังเทศน์พอจิตจ่อ จิตมันจ่อก็พุ่งอยู่ในจุดเดียวนี้ ที่นี้ก็สงบละซิ ถ้าไม่คิดไปโน่นไปนี่ก็ค่อยสงบๆ ที่นี้ก็สัพหงกละซิ วงวนนอน เอ้ จิตนี้มันเหวหัตต์ ยังไงกันวะ แต่ก่อนยังไม่ได้ฟังเทศน์ฟังธรรมก็ไม่เห็นวงหลับวงนอน พอมาฟังเทศน์ท่านคอยแต่จะสัพหงกงกัน แล้วเราก็มันเป็นมาร ความจริงจิตมันสงบ ที่นี้จิตของเราพอสงบบ้างนี้ มันทำให้กลุ่มได้เหมือนกันนะ พอสงบๆ ลง มันอยากจะนอนเหมือนกัน แต่เวลาสงบจริงๆ แล้วมันไม่นอนแหละ คืออำนาจของความสงบนี้มันเหนื่อการนอน มันเป็นอย่างนั้นละ

หลวงพ่อกะ ถ้าสมมุติเวลาตัวขึ้นมาเนี่ย พอตื่นขึ้นมาปั๊บ เราก็พุทโธต่อ และก็ไปอีกสักพักหนึ่งก็หลับ เดี๋ยวเอาอีกแล้ว แล้วเราก็ขึ้นมาพุทโธต่ออีก

ก็ต้องต่อสู้อย่างนั้นก่อนแหละ สู้ไปเรื่อยๆ จนสู้ไม่ไหวแล้วค่อยล้ม อย่าล้มเอาง่ายๆ นะ หมอนใส่ไปให้ห่างๆ หน่อย ส่วนมากไม่ล้มไปไหน มันล้มไปที่อ่อนๆ แหละ

ฤทธิ์ของกิเลสเนี่ย ถ้าเราทำกรรมใดๆ มันก็ไม่รุนแรง แต่เราก็ไม่ทราบว่าเป็นกิเลสโน่นเวลาจะเอาจริงๆ จังๆ นี่สิ เราถึงจะได้เห็นฤทธิ์ของกิเลสว่ามันรุนแรงขนาดไหน มีกำลังวังชาขนาดไหน มีความฉลาดแหลมคมขนาดไหน เรารู้กันตรงนั้น ยิ่งเราผลิตสติปัญญาขึ้นมาและมีความสง่างามเผยต่อตัวเองขึ้นมาเรื่อยๆ แล้ว นั่นแหละเราจึงจะเห็นความแหลมคมของกิเลส ยิ่งเห็นกลมายาของกิเลสว่ามันร้อยล้านพันคมทีเดียว เพราะเรามีเครื่องจับ มาไม่ไหนก็ทันกันๆ ไม่ทันกันก็ต่อสู้อยู่จนทัน เราถึงได้รู้เรื่องของมัน เราอยากจะพูดอย่างเต็มปากตามภาษาบ้าของเราว่า ไม่มีอะไรที่จะฆ่ายากเหมือนฆ่ากิเลสในโลกธาตุนี้ และไม่มียานใดที่จะหนักมากยิ่งขึ้นกว่างานฆ่ากิเลส วังนั้นเลย ที่เรากล้าพูดเช่นนี้ก็เพราะเราเกิดมาในโลกนี้ก็นานพอสมควร ทำงานอะไรเราก็ได้ทำ ทำแทบเป็นแทบตาย เราก็ทำ แต่เราไม่เคยมอบกายถวายชีวิตต่องานนั้นเลย แต่เวลามางานภาวานี้ไม่รู้กี่ครั้งคือเรามอบเลย เอ้า ถึงขั้นแล้วจะไปก็ไป จะตายก็ตาย อย่างนี้ไม่รู้กี่ครั้งนะที่เรียกว่ามอบเลย เอาฟัง คือหมายความว่าต้องชนะท่าเดียว คำว่าแพ้ไม่มีไม่ได้ ถ้าว่ามีแพ้แล้ว ให้ตายเสียก่อนดีกว่าที่จะมาแพ้ นักศาสนาว่านั่นเลย นี่พูดถึงว่ามันถึงขั้นที่พอฟัดพอเหวี่ยงกันแล้ว มันจะถอยได้ยังไง ก็กิเลสเคยหมอบเรามาไม่รู้กี่ครั้งแล้ว ทำไมเราจะหมอบใส่กิเลสละทีนี้ เมื่อเราฟาดกิเลสหมอบมากเข้าๆ เท้าไรเราก็ยิ่งพองตัวขึ้น ธรรมะมีกำลังขึ้นฟาดกันลงไป สรุปแล้วในงานทั้งหลายนี้ ไม่เห็นงานอะไรสำหรับเราเองที่จะเป็นงานหนักหนา งานถึงขั้นสละชีวิตเลือดเนื้อทุกสิ่งทุกอย่าง มอบลงเพื่องานนั้นเหมือนงานฆ่ากิเลสนี้เลย อันนี้หนักมาก หนักจริงๆ เวลาไปเติมเหนียวสุดความรู้ความสามารถจนเรียกว่าหมดกำลังวังชาของเราแล้ว ทนไม่ได้ก็ต้องย้อนไปถึงพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทรงปรารถนาเป็นศาสดาสอนโลก คือปรารถนาพุทธภูมิ แม้เช่นนั้นเวลาตรัสรู้ใหม่ๆ ยังทรงท้อพระทัยทำความขวนขวายน้อย เอ๊ นี่เราจะสั่งสอนโลกได้อย่างไร ทรงรำพึงขึ้น

ธรรมนี้สุดวิสัยของมนุษย์ที่จะรู้ได้เห็นได้ เราจะสอนมนุษย์ไปทำไม ธรรมนี้เป็นธรรม ประเสริฐธรรมอัศจรรย์ มนุษย์จะสามารถรู้ได้ยังไง เลยทำให้เกิดความท้อพระทัยความ ขวนขวายน้อย ไม่อยากจะสอนสัตว์โลก นี่หมายถึงขณะที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ใหม่ๆ ที่ทรงทำความขวนขวายน้อย แต่ก็ไม่พ้นพระปรีชาสามารถของท่านเหมือนกัน เอ้า ถ้าหากธรรมชาตินี้สุดวิสัยของโลกที่จะรู้ได้จริงๆ สุดวิสัยของมนุษย์ที่จะรู้ได้เห็นได้จริงๆ แล้ว ก็เราเป็นมนุษย์หรือเทวดามาจากไหน ทำไมเราจึงรู้ได้ละ รู้ได้เพราะเหตุไร ก็รู้ได้ เพราะปฏิบัติคือข้อปฏิบัติการดำเนิน เมื่อนำข้อปฏิบัติวิธีการดำเนินไปสอนสัตว์โลก ทำไมสัตว์โลกจะรู้ไม่ได้ละ จากนั้นก็ยอมรับเหตุผล และมีแก่พระทัยที่จะสั่งสอน นั่นละ ธรรมชาตินี้เป็นของอัศจรรย์ถึงขนาดนั้น ถ้าพูดถึงเรื่องการทรมานทรมานก็ถึงเป็นถึงตาย เวลาผลปรากฏก็คุ้มค่าเป็นสิ่งที่อัศจรรย์ยิ่งกว่าสิ่งใดๆ ในโลก จนถึงกับว่าจะไม่สามารถ สั่งสอนสัตว์โลกได้เลยเพราะจะไม่เข้าใจ แต่เมื่อนำปฏิบัติเข้ามาเทียบเทียบเท่านั้น เช่น เรามาจากกรุงมาจนถึงวัดป่าบ้านตาดนี้ได้อย่างไร ก็สายทางมันมี มาตามสายทางมัน ก็ได้ละชิ ถึงได้ ผลอันนี้จะวิเศษขนาดไหน สายทางที่จะมาเพื่อความวิเศษนี้มีอยู่คือ ข้อปฏิบัติ สอนวิธีการปฏิบัติให้ก็สามารถถึงได้ จึงมีแก่พระทัยที่จะสั่งสอนสัตว์โลกและ สั่งสอนสัตว์โลกเรื่อยไป

นี่พูดถึงความยากความลำบากในการบำเพ็ญ ไม่ว่าสมัยไหนแหละ ก็เลสเป็นตัว ลำคัญมาก เป็นข้าศึกอันใหญ่โตทีเดียว ถ้าใครยังเสียดายป่าช้าอยู่แล้ว จะเหยียบหัว ก็เลสไม่ลง เฉพาะอย่างยิ่งธรรมชั้นคว่ำก็เลสวิญญูออกจากใจ จิตต้องเป็นเหมือนกับว่า ออกแสงแพรวพราวๆ เลื่อมพยับๆ ถ้าตาบก็เป็นยังงั้น แต่ทำไมจึงเป็นยังงั้นทั้งที่เป็น เหล็กเหมือนกัน คือนี้เหล็กนี้ดาบ ที่ต่างกันก็เพราะเอามาแปรรูปมาทำจนกระทั่งเป็นดาบ ขึ้นมาและคมกล้า ผิดกับเหล็กอันนั้นซึ่งเป็นเหล็กชนิดเดียวกันเป็นไหนๆ อันนั้นแปร สภาพมาอันนี้จากนายช่างมาเป็นดาบได้ อันนั้นยังไม่แปรสภาพ ยังเป็นเหล็กทั้งดุ้น มันก็ ต่างกัน คนทั้งดุ้นกับคนที่ดัดแปลงตัวเองแล้วก็เป็นอย่างนั้นเหมือนกัน

ไม่ทราบว่าจะกลัวอะไรครับ ขณะภาวนาไปรู้สึกกายใหญ่ขึ้น ก็เลยล้มตาลองคลำ ดูตัวเอง ก็เห็นเท่าเก่า

นั่นสิ เป็นบ้าอีกแล้วนั่นนะ เราไม่ได้ภาวนาให้เป็นบ้านี้ ใหญ่เล็กก็ช่าง อย่าไปยุ่งกับมัน เป็นเพียงอาการของจิต

พอวันหลังต่อมาไม่เป็นอีกแล้วครับ

นั่นแหละ เผลอลกมาของกิเลสแล้ว ตัวจะใหญ่เท่าภูเขาก็ให้ใหญ่ไปสิ ให้อยู่กับความรู้ นั่น ลักประเดี๋ยวมันก็สงบตัวเข้ามาๆ เอง เล็กเข้ามาๆ แล้วหายเงียบไป ผมเคยเป็นแล้วสิ่งเหล่านั้น เพราะฉะนั้นถึงได้พูดว่ามันจะเป็นบ้าตะครุบเงาแล้ว แต่ผมไม่เป็นยังงั้นนะ คือไม่ได้ไปหลงยังงั้น จะเป็นเท่าไรไม่ไปสนใจ ตอนนั้นจิตของเราแน่นิ่งเหมือนภูเขานี้ ภาวนาไปตัวมันใหญ่ออกๆๆ ขยายออกๆๆ จิตก็กำหนดลงตรงนี้ ไม่ปล่อย มันจะใหญ่โตขนาดไหนก็ตาม ไม่ไปเกี่ยวข้องกับความใหญ่โต ไม่ส่งไปให้อยู่กับความรู้ รู้้อย่างนั้น สมมุติว่าบริกรรมกับบริกรรมอยู่นั้น เมื่อจิตไม่เคลื่อนไปตามอาการนั้น คงฝังตัวอยู่ในความรู้อันเด่นอยู่นี้ เรื่องนั้นก็ค่อยๆ ยุบยอบเข้ามาๆๆ เราก็ไม่สนใจอีก จับตรงนี้อีกคือตรงจิตนี้ จนกระทั่งเข้ามาเต็มที จากนั้นร่างกายก็หายเหลือแต่จิตรู้ๆ ธรรมดา อาการนั้นไม่มี นืออย่าไปยุ่งกับมันสิ

เวลาเป็นมาแล้ว เราอยากจะทำให้มันเป็นอย่างนั้นอีก เราอย่าไปหมาย มันเป็นอย่างงั้นได้เพราะเราพิจารณาอย่างไร จับเงื่อนไขไว้ นี่แหละต้นเหตุ งานของเราก็จะให้เป็นอย่างนั้น หรือยิ่งกว่านั้นอีก คืองานนี้ไม่ปล่อย เป็นขึ้นมาอย่างนั้นแล้ว วันนี้ภาวนาอยากให้เป็นอย่างนั้นอีก จิตมันไปแยบไปมันไปหมายเสีย ไม่ได้เข้าวังปัจจุบัน มันก็ไม่เป็น อันนี้ก็เป็นมาแล้ว เพราะฉะนั้นจึงรีบเตือนหมู่เพื่อน อันใดที่ได้เคยเป็นมาแล้วรีบเตือนบอกไว้ให้รู้ไม่ให้เสียเวลา เพราะความผิดนั้นเป็นครูสำหรับเราแล้ว ก็กลายมาเป็นคำสอนหมู่เพื่อนอีก เพื่อให้ตรงแนวไปเลย บางทีภาวนากำหนดจิตลง จิตนี้มันพุ่งเหมือนไฟพะเนียง พุ่งขึ้นๆๆ ถึงเมฆโน่นนะ เราลองตามเฉยๆ นี่มันจะเป็นยังไงความสว่างนี้นะ ตามธรรมดาเราจะไม่ตามแหละ ปกติเราไม่ค่อยตามอะไรง่าย ๆ อ้อ มันเป็นอย่างนี้เอง ทีนี้ไม่ให้มันไป ค่อยถอยจิตลงๆ พอถอยจิตลงมาอันนั้นก็ลดลงๆ นั่นเราทันกลของมัน พอถอยจิตลงมาๆ อันนั้นก็หดลงมาๆๆ กระทั่งจิตลงมาสู่ตัวเดิมแล้วอันนั้นก็หายเงียบไป นี่ก็รู้ เคยเป็นแล้วทั้งนั้นสำหรับผม มีตอนหนึ่งที่นั่งภาวนาอยู่หนองผือ

พอจิตสงบลงไปปั๊บ มองเห็นหมา ก็คงผิบบนนั้นแหละ เราดูมันอยู่ ทีนี้หมานั้น กระโดดผឹងจะมากัดเรานะ เราก็พลิกตัวหลบ หมาเลยกระโดดผ่านไปโน้นเสีย ตอนเรา พลิกตัว นึกกายไหว จิตเลยถอนขึ้นมา โอ๊ย มันบ้านี่หว่า ว่าเจ้าของ

ท่าน...มาอยู่ที่นี้ภาวนาเป็นยังไง ฟังเทศน์เป็นยังไง

ก็เข้าใจดีครับ การภาวนาก็ไม่ห่างจากสติ แต่ไม่ค่อยเห็นนิมิตอะไรเลยครับ

นิมิตอะไรละ เห็นอยู่ทุกวันเวลานี้ ลืมตาแล้วมีแต่นิมิตเต็มไปหมด ตันไม้ ภูเขา หิน ทราย วัตถุต่างๆ รอบข้าง มองไปทางไหนมีแต่นิมิตเครื่องหมายของทางตาทางหู มีเต็มไปหมด สนใจอะไรกับมัน ดูกิเลสภายในจิตนั้นเป็นไร ให้มันสงบตัวลงไปด้วย อำนาจตปรรคม คือความแผดเผาด้วยความเพียร ดูตรงนั้นซิ

ตัวรู้ของเราเนี่ย ตั้งแต่เกิดมาเราก็รู้ แก่ไปยังงៃเราก็รู้ทั้งนั้น กำลังถอยลงไป ขนาดไหนก็รู้ ตัวรู้ตัวนี้เป็นไตรลักษณ์หรือเปล่า และจะเสื่อมลงไปได้ไหมครับ

อ้อ มีสิ่งที่เป็นไตรลักษณ์อยู่ในนั้น เราจึงพูดได้ว่าเป็นไตรลักษณ์ได้ สิ่งที่เราพูดถึงนั่นคือสมมุติ กิเลสแม้ชนิดหนึ่งก็เป็นสมมุติ นั่นละคือไตรลักษณ์ ที่จิตเจริญหรือเสื่อมลงนี้ตามอาการของจิตทั้งฝ่ายดีฝ่ายชั่วมีอยู่ภายในจิต เช่นว่าจิตเจริญขึ้นๆ นี่ก็หมายความว่าอาการของจิตค่อยดีขึ้น จึงแสดงแสงสว่างกระจ่างแจ้งออกมาให้เห็นชัดไปโดยลำดับๆ หรือผ่องใสไปโดยลำดับๆ นี่เป็นอาการของจิตทั้งนั้น แต่เราต้องเดินตามนี้ ไม่เดินตามนี้ไม่ได้ เพราะทางอยู่นี้ ดังเช่นพยายามให้เจริญขึ้นเรื่อยๆ เพราะมันจะไปถึงขีดจะต้องไปแบบนี้ ไปแบบอื่นไม่ได้ เราจึงต้องบอกว่า เวลานี้จิตเจริญ เวลานี้จิตเสื่อม ตัวจิตจริงๆ ถึงจะไม่เจริญไม่เสื่อมก็ตาม แต่ว่าเราจะสามารถเอาอันนั้นเอาไม่ได้ อันนี้มีอยู่รอบตัวของจิต จึงต้องแก้ไขตรงนี้เข้าไป จึงเรียกว่าจิตมีไตรลักษณ์ เพราะสิ่งเหล่านี้พาให้มี ถ้าหมดสิ่งเหล่านี้แล้ว อาการที่ว่าดีว่าชั่วก็ไม่มี คือหมดสมมุติโดยประการทั้งปวง เพราะฝ่ายดีฝ่ายชั่วดังที่พูดตะกี้เนี่ยว่า **บุญบุญบาป ปหิณบุคคล** บุญคือฝ่ายดี **ปาปะ** แปลว่า บาป คือฝ่ายเศร้าหมองที่ทำให้เกิดความทุกข์ อาการที่จะให้เจริญให้เสื่อมนี้เป็น

คู่แข่งกัน บาปกับบุญนี้เป็นคู่แข่งกัน พอทั้งสองนี้ปรากฏออกจากจิตเท่านั้น สิ่งเหล่านี้ก็หมดคำที่ว่าเจริญหรือเสื่อม หมดเลย เพราะไม่มีสมมุติเข้าไปแทรกเลยพูดไม่ได้ว่าเจริญหรือเสื่อม เพราะมันไม่เจริญไม่เสื่อม เรียกว่าพอถึงขั้นมัชฌิมา ในหลักธรรมชาติของจิต ถ้าพูดถึงเรื่องเป็นฝ่ายผลแล้ว ก็นี้แหละคือมัชฌิมาในหลักธรรมชาติ หรือว่าผลแห่งมัชฌิมาในหลักธรรมชาติ ฝ่ายมรรคนี้เดินเข้าไปๆ ก็เป็นมัชฌิมา คือศูนย์กลาง ให้ตรงแนวต่อจุดหมายอันนี้ พอถึงจุดหมายนี้แล้ว อันนี้ก็เป็นมัชฌิมาในหลักธรรมชาติ คือมัชฌิมาในฝ่ายผลโดยหลักธรรมชาติของตน ที่ว่าจิตเสื่อมไปนั้นเจริญไปนี้ ก็หมดที่จะพูดอันใด จึงเรียกว่า **อากาลิจิต อากาลิธรรม** คือจิตที่ไม่มีเวลาไหนที่อะไรเข้าไปเกี่ยวข้องเลย ไม่มีกาลสถานที่เข้าไปเกี่ยวข้องพูดง่ายๆ

การเดินจงกรมนี้ จิตจะเป็นสมาธิลงแนวไปถึงขั้นอัปปนาได้หรือเปล่าครับ

สำหรับอาจารย์เองไม่เคยเป็นนะ แต่เวลาจิตจะสงบหรือเข้าสู่ความละเอียดแล้ว ต้องหยุดยั้งเสียก่อน พอจะถึงจุดยั้งนี้ มันจะไม่ก้าวเลยนะ จะยั้งแนวอยู่นั้นเลย บางทีพอถึงจังหวะที่จิตจะหยุด การเดินก็หยุดทันทีและยืนอยู่นั้น นานสักเท่าไรก็ไม่รู้ จนกระทั่งถอนออกมา แบบนี้มีได้ แต่ว่าเวลาเดินไปนี้ให้จิตลงไปในนั้น ไม่เคยปรากฏคือมันเหมือนกับบอกอยู่ในตัวให้รู้ละ

อ้อ ถ้าเกิดจิตจะแนวลงไปถึงขนาดนั้น จะหยุดโดยอัตโนมัติใช่ไหมครับ

ใช่... มันบอกอยู่ในตัวของมันเอง แต่ไม่ให้ผู้ปฏิบัติทั้งหลายคาดนะ คือจะทราบด้วยตัวเอง แม้แต่การเดินเร็วหรือเดินช้าก็เหมือนกัน จะเป็นเรื่องที่บอกอยู่ในตัวเอง ที่ควรจะชำนาญกับบอก แต่ไม่ได้บอกเป็นคำ คือทราบในตัวเองนั่นแหละว่าควรช้า และเวลาจะเร็วก็บอกอยู่ในตัวของมัน พอจะถึงเวลาหยุดนี้ ก็อย่างเดียวกันนั่นแหละ หยุดก็เลยแล้วอยู่แนวกำหนดอย่างนี้ละ ทั้งๆ ที่รู้ที่อยู่ในตัวเองก็พูดยาก ที่จะพูดออกมาภายนอกนี้พูดไม่ค่อยถูกแหละ ทั้งๆ ที่รู้ที่อยู่ในตัวเองว่าควรยังงี้ เดินจงกรมควรจะช้าจะเร็วในเวลาเช่นไร อย่างนี้มันก็บอกอยู่ในตัวของมัน บางครั้งอยู่เฉยๆ ก็เดินเร็วไปของมันก็มีบ้างๆ หากบอกไม่ถูกว่าเพราะเหตุไรมันถึงเร็ว แต่ก็รู้ด้วยตัวเองว่าที่เดินเร็วนั้นเหมาะ

กับในเวลานั้นพูดง่ายๆ และเดินช้าเหมาะในเวลานั้น และหยุดเหมาะในเวลานั้น บางที่ยืนอยู่เสียจนเป็นชั่วโมงก็ยังมี พอถึงระยะที่จะยืน มันยืนของมันเอง เดินไปกำลังจะถึงระหว่างกลางทางจงกรม หยุดยืนอยู่นั้นเลยก็มี บางทีไปถึงหัวทางจงกรมพอดีเหมาะ กับจังหวะนั้นยืนอยู่นั้นเลยก็มี แต่จะบอกกับใครว่ายังไงบอกไม่ได้ หากเป็นเรื่องรู้ในตัวเองว่าควรจะหยุดก็หยุดของมันเอง จนกว่าเรื่องเหล่านั้นผ่านไป แล้วถึงจะก้าวเดินต่อไป บางทีเดินเสียจนกระทั่งอึดเกินไปที่นั่นยังไม่เห็นเลย สัตว์ตัวนี้คงจะอยู่ทางเหนือลมเลยไม่ได้กลิ่นคน มันมาใกล้แค่ ๑ เมตรเท่านั้น คือว่า ยืนนานขนาดนั้นละ จนกระทั่งสัตว์มานี้เราไม่รู้เลย และเราก็ไม่ได้ยินเสียงเพราะไม่ได้สนใจกับเสียงอะไร เรากำหนดพิจารณาโดยเฉพาะของเรา พอกระดูกกระดูกจะก้าว เก๊ก...มันตื่น ฟังเสียงดังป่าเล็กไปเลยเชียว โอ้โฮ มันกลัวตายนี้ ก็ดีนะเราได้เอามาคิด ไอนี้ก็กลัวตายเหมือนเรานั้นแหละวะ

ดิฉันอยากจะกราบเรียนว่า การเดินจงกรมเดินวิธีใดถึงจะถูกคะ

กิริยาของการเดินจงกรม เราก็เดินกลับไปกลับมา แต่ความระลึกรู้ของเราที่จิตทำงานก็ให้ทำงานอยู่ภายในตัวของเราดังที่เคยทำ เช่น กำหนดพุทโธ เดินไปก็ให้รู้อยู่กับพุทโธ เราเดินกลับไปกลับมานี้ก็ถูก นิ่ง...เราจะนั่งแบบไหนก็ได้ แต่ที่ท่านนั่งขัดสมาธิเพชรก็เพื่อความเสมอของร่างกาย คือร่างกายของเรานี้ ถ้านั่งพับเพียบอย่างนี้ มันจะหนักทางด้านนี้ นั่งพับทางด้านนี้ มันก็จะหนักทางด้านนี้ ไม่เสมอ ถ้าเรานั่งขัดสมาธินี้ มันเสมอ ความกดของส่วนร่างกายกับพื้นก็เสมอกัน เราจะได้เห็นคุณค่าแห่งการนั่งขัดสมาธินี้ในเวลาที่เรานั่งนาน ถ้าเรานั่งพอเหนื่อยก็พลิกเสียๆ เราก็ไม่ทราบและไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการนั่งขัดสมาธิ เวลานั้นนานๆ นี้นั่งลงเสมอกัน

ขณะที่กำหนดจิตว่าพุทโธๆๆ นี่จำเป็นที่จะต้องทราบลมหายใจเข้าออก หรือเปล่าครับ

ถ้าต้องการทราบก็ได้ไม่ขัดข้อง ไม่เป็นอุปสรรคต่อกัน

แต่ถ้าเพื่อเรากำหนดจิตให้ทราบพุทโธๆ อย่างเดียว แล้วเอาใจอยู่กับพุทโธอย่างเดียว โดยที่เราไม่ต้องไปคำนึงถึงลมหายใจเข้าออก จะเป็นการสะดวกกว่าหรือเปล่าครับ

อันนี้ให้เป็นตามอัธยาศัยเจ้าของนะ ถ้าเจ้าของเห็นว่าอะไรสะดวกก็ให้ยึดอันนั้นไว้ คือจิตนิสัยของเราไม่เหมือนกัน เช่น เราจะกำหนดลมหายใจตามด้วยพุทโธอย่างนี้ก็ได้ หรือกำหนดเฉพาะพุทโธก็ได้ หรือจะสังเกตดูเฉพาะลมก็ได้ แต่ส่วนมากถ้าสติเรายังไม่ดี ถ้าบังคับเฉพาะลมนี้ไม่ค่อยจะได้หลักเท่าไร จึงต้องอาศัยคำบริกรรม แต่ถ้าจิตของผู้ชำนาญแล้ว อันนั้นเป็นอีกแง่หนึ่งซึ่งฝึกกันมาก เพียงกำหนดจิตให้สงบอย่างนี้เอาเสียจนแทบล้มแทบตาย บางทีไม่สงบเลย พาเผ่นเสียด้วยซ้ำไป นอกจากไม่สงบแล้วยังพาเผ่น นี่คือหมายความว่ากำลังสติของเราไม่มี มีแต่กำลังของความเคยชินของจิตที่เคยคิดอย่างนั้น แล้วมันก็พาไปเสีย ทีนี้เวลาเราฝึกเข้าๆ สติเราก็ค่อยมีขึ้นมามาก ค่อยๆ มีกำลังขึ้นเรื่อยๆ แล้วจิตก็สงบได้ง่าย พอมีความชำนาญเข้าจริงๆ แล้ว เอาให้สงบเมื่อไรมันได้นี่ ทั้งๆ ที่แต่ก่อนมันพาเราเผ่น พอสติของเรามีความสามารถแล้ว มันหมอบเลย กำหนดปั๊บ นี่หมอบเลย ลงแนวเลย นี่ละเราจะเห็นว่าการฝึกกับไม่ฝึกนั้นต่างกันอย่างไร และการฝึกจิตในขณะที่สติยังไม่ดีกับสติที่มีความสามารถเป็นลำดับๆ แล้วฝึกกันยังไงนี้เราจะทราบภายในตัวของเราเอง

จิตถ้าสงบลงไปจริงๆ ไม่มีอะไรกวน การกวนก็คือเรื่องเจ้าของกวนเจ้าของนั้นแหละไม่ใช่อะไรนะ ตามหลักธรรมชาติแล้ว เจ้าของกวนตัวเอง คิดเรื่องนั้นคิดเรื่องนี้ มันปรุงออกจากนี้ไปเป็นภาพสิ่งนั้น เป็นภาพเรื่องนั้น เป็นภาพคนนั้น เป็นภาพคนนี่คือมันแยกออกจากนี้ไปเป็นภาพ ความจริงก็คือตัวนี้กระเพื่อมกวนตัวเองไม่ใช่อะไรที่โหน พอจิตสงบเข้าไป อันนี้ไม่แสดงตัวก็ไม่มีเรื่องอะไร เมื่อมีแต่ความรู้ล้วนๆ นี่แล้วก็เหมือนกับโลกนี้ไม่มี เพราะตัวนี้ไม่ไปให้ความหมายอะไรทั้งหมด มันอยู่ในนี้หมด นี่คือจิตสงบ คำว่าเหมือนไม่มี ทั้งๆ ที่โลกก็มี แต่ว่าความรู้สึกไม่ไปเกี่ยวข้องว่าอันนั้นมี อันนั้นเป็นอย่างนั้น มีความรู้อันเดียว ตอนนี้อยู่สบาย ไม่มีอะไรกวน เจ้าของก็ไม่กวนเจ้าของเพียงขั้นนี้ก็รู้สึกว่าได้ ได้หลักได้เกณฑ์ ถ้าขั้นละเอียดเข้าไปกว่านี้มีอีก มีเป็นลำดับๆ

จนกระทั่งสุดท้ายคำว่าละเอียดก็หมดความหมายไปอีก ถ้าถึงนั้นแล้วหมดปัญหภายในตัวเอง

หลวงปู่คะ อย่างปล่อยนกลปล่อยปลาปล่อยเต่า ที่เขาว่าเป็นการตัดกรรมตัดเวรอะไรอย่างนี้ เป็นไปได้ไหมคะ

เป็นไปได้ตามกำลังของการกระทำของเรา

กำลังนี้ หมายความว่าแรงใจที่เราส่งไปใช่ไหมครับ

อย่างสมมุติว่า เราเอาปลาไปปล่อยก็เท่ากับให้ชีวิตของเขายืดยาวไป ชีวิตของเรากียืดยาวไป ตัดชีวิตของเขาก็เหมือนตัดชีวิตของเรา มันเป็นอย่างนั้น การปล่อยสัตว์จึงเป็นของดี การฆ่าสัตว์จึงเป็นของชั่ว การปล่อยสัตว์ดี แต่การฆ่าสัตว์ไม่ดี

อย่างเช่นบอกว่า เราทำบุญนี่นะคะ เรากรวดน้ำหรืออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ แต่ว่าผู้ที่จะได้รับนี้คือผู้ที่อยู่ในลักษณะเปรตและภูตอย่างนี้ใช่ไหมคะ แต่ภาพอื่นไม่ทราบว่าจะมุดังอยู่ในขุมมรณิกไหน อย่างนี้อาจจะไม่ได้...

เปรตก็มีหลายประเภทตามหลักธรรมที่สอนไว้ พวกเปรตประเภทที่จะได้รับส่วนบุญส่วนกุศลนี้ก็คือ **ปรตัตตูปชีวิเปรต** มีจำพวกเดียวเท่านั้น เปรตมีถึง ๑๒-๑๓ จำพวกคือหนักเบาต่างกันโดยลำดับลำดับ พวกนี้เป็นพวกที่เบาที่สุด ปรตัตตูปชีวิเปรต คือผู้ที่จะสามารถรับส่วนบุญส่วนกุศลของท่านผู้อื่นที่อุทิศส่วนกุศลไปให้ เวลาเราเปลวออกนะ ปรตัตตูปชีวิเปรต นี้มีความเป็นอยู่และสามารถที่จะรับส่วนบุญส่วนกุศลของผู้อื่นที่อุทิศไปให้ มีญาติมิตร เป็นต้น จำพวกนี้ได้รับ

คือพวกที่กรรมของเขาหมดไปมากแล้วอย่างนั้นหรือคะ

ใช่แล้ว อยู่ในฐานะที่จะรับได้ถึงรับได้ แต่ที่รับไม่ได้ที่เราอุทิศไปนั้นจะเสียหายไหม ไม่เสียหาย สมมุติเราเอาของนี้ไปให้คนนั้น เมื่อคนนั้นเขาไม่ได้รับเสีย ของนั้นก็ติดอยู่กับมือเรานี้ไม่ได้ไปไหน เข้าใจไม่ใช่หรือ

ขอเรียนถามเรื่องศีลธรรมคือการสะเดาะเคราะห์ ไม่ทราบว่าจะเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือไม่

เป็นยังงัยสะเดาะเคราะห์ สะเดาะยังงัย

ที่เห็นเพื่อนฝูงเขาทำกัน เขาปล่อยนกปล่อยปลา แล้วมักจะพูดอยู่เสมอว่า อุทิศ แล้วเอาทุกข์โศกหรือความไม่ดีต่างๆ ปล่อยไปกับตัวปลาดังความเชื่อ จะเป็นไปได้ไหมครับ

เรานั้นแหละ เราไปเอง ให้นกให้สัตว์เอาไปได้ พอปล่อยเขาไป เขาก็พ้นภัยเราก็เป็นบุญเป็นกุศลอันหนึ่งขึ้นมาดังที่พูดนี้ ชีวิตของเราที่ยืดยาว นั้น หายสงสัยแล้วยัง

ในเวลาที่เราได้ทำบุญไปให้ผู้ที่เป็ญญาติหรือว่าพ่อแม่ของเรา เราจำเป็นต้องระลึกหรือกรวดน้ำอุทิศไปให้ไหมครับ

ความอุทิศนี้เป็นของสำคัญนะ อุทิศด้วยการกรวดน้ำก็ได้ ไม่กรวดน้ำก็ได้ สำคัญที่อุทิศทางใจ **อุทิศ** แปลว่าเจาะจง มุ่งต่อคนๆ ใดเป็นความเจาะจง เป็นความมุ่งต่อผู้นั้น ผู้นั้น นั้นเรียกว่าเป็นอุทิศแล้ว น้ำนี้เป็นสักขีพยานภายนอกต่างหาก หลักอันใหญ่โตจริงๆ คือใจ ถ้ายังไม่แนใจ ก็เอาน้ำเป็นสักขีพยานอีกทีหนึ่ง ความหมายว่าอย่างนั้น ไม่ใช่ น้ำนี้สามารถที่จะทำอย่างนั้นได้ น้ำใจต่างหาก นี่หลักของธรรมแท้เป็นอย่างนี้ ธรรมก็มีหลายประเภทนี้ คนนี้ควรจะอยู่ในขั้นนี้ ไม่สามารถที่จะรับขั้นนั้นได้ ก็ให้อาศัยนี้ไปก่อนๆ เช่น ได้กรวดน้ำนี้เป็นที่สนิทใจของคนนี้ที่อยู่ในภุมินีก็ทำอย่างนั้น ท่านไม่ว่าเอานี้เป็นเครื่องพยุ เอาน้ำเป็นหลักฐานพยานให้เป็นที่มั่นใจลงไปก็ได้ แต่หลักจริงๆ แล้ว **อุทิศ** หมายถึงน้ำใจ อุทิศทางน้ำใจเป็นสำคัญ แต่ถ้าไม่อุทิศตามหลักธรรมนั้น ก็บอกว่าไม่ได้รับ ยกตัวอย่างเช่น พวกเปตชน ญาติวงศ์ทำบุญอยู่ธรรมดๆ พวกนี้ไม่ได้รับ แต่พออุทิศพบบัก็ได้รับ และมาต่อว่าเลย ทำไมเราตายไปตั้งนานแล้วทำไมเพิ่งเอามาให้ ผู้นี้ก็ระลึกได้ทันทีว่าแต่ก่อนเราไม่ได้อุทิศ บุญก็เลยไม่ออก เลยเป็นของตนเอง เหมือนว่าคนนี้มีเงินเต็มกระเป๋าก็เต็มอย่างนั้นแหละ ไม่ได้จ่ายให้ใคร คนนั้นก็ไม่ได้รับ

พอจ่ายบิ๊ป คนนั้นก็ได้รับ นี้อุทิศบิ๊ปก็ถึง ความหมายว่าอย่างนั้น อุทิศ หมายถึงว่าจ่ายออกไป

คนเราที่จิตใจแน่วแน่สำคัญที่สุด เป็นอย่างนั้นหรือเปล่าครับ

สำคัญมาก จิตใจแน่วแน่สำคัญมาก และขอเรียนให้ท่านทั้งหลายทราบว่า ใจนี้มีความพิสดารมากที่สุดเกินกว่าความคิดธรรมดาเราจะรู้ เรื่องใจกับธรรมจึงเหมาะสมกัน ตานี้สามารถมองเห็นแต่รูปสีแสงต่างๆ หูสามารถเพียงเสียงเท่านั้น จมูกลิ้น กาย ไม่ต้องพูด มันสามารถตามหน้าที่ของมัน แต่ใจนี้ลึกซึ้งมาก สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถใจอันนี้สามารถๆ เป็นแต่เพียงว่ามีอะไรมาปกคลุมหุ้มห่ออยู่ในจิตใจ ใจแม้จะมีความสามารถ ก็ถูกปิดเอาไว้อยู่ในวงจำกัดก็ออกไม่ได้ ที่นี้พอเปิดสิ่งที่มืดดำทั้งหลายนี้ออกๆ ออกมากออกน้อยก็สว่างไปเรื่อย เพราะธรรมชาตินี้สว่างอยู่แล้ว พอเปิดออกไปเท่านั้นก็จ้าไปหมดเลย อย่างพระพุทธเจ้าของเรา ใจจึงพิสดารมาก ตาไม่เห็นใจเห็น หูไม่ได้ยิน ใจได้ยิน ท่านจึงเรียกว่า ทิพพโสต ทิพพจักขุ คือว่า ตาทิพย์ หูทิพย์ มันเลยวิสัยของตาเนื้อหูหนังไป

อย่างเช่นการสังฆรณ์ เป็นการรู้ด้วยใจในอย่างหนึ่งใช่ไหมคะ หรือว่าใจเนื้อ

สังฆรณ์ก็ต้องเป็นเกี่ยวกับเรื่องใจ บางทีก็มีภายนอกประกอบบ้างเหมือนกัน

ประธานโทษครับ หลวงตาอายุเท่าไรแล้วครับ

โอ๊ะ...อย่าถามเลย ไปถามมิดกับแจ้ก็แล้วกัน หลวงตาบ๊วกก็อยู่กับมิดกับแจ้ นั้นแหละ นับวันนั้นปีนั้นออกมาจากมิดกับแจ้ก็เท่านั้นเองละ ไม่ได้เรื่องอะไร เวลาเราเจ็บไข้ได้ป่วย มิดกับแจ้ไม่เห็นมาช่วยเรา ปีกบเดือนก็ไม่เห็นมาช่วยเรา โอ้เราช่วยเรา แทบตาย หาหยุกหายามากินแทบตาย มีอ้วนปีเดือนหายเจ็บไปไหนไม่รู้ ไม่เห็นมาช่วยเรา เพราะฉะนั้น เราจึงไม่ถามหามัน เกิดมาได้ก็ปีก็เดือนขึ้นก็เจียดตอบ เพราะพวกนั้นไม่เคยช่วยเรา

หลวงตาฯ ตายแล้วไปไหนคะ

ตายแล้วก็ไปป่าช้า ไปหาเมรุ

ไปหาเมรุก็หมดหรือคะ

ถ้าไปเมรุหมดแล้วมันมาเกิดได้ยังไง สิ่งที่ไม่หมด มันมีพาให้มาเกิดอยู่นั่น เข้าใจไหมละ ร่างนี้ไปหาเมรุ หมด กลายลงไปเป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ แต่ใจนี้ ออกไปถือภพใหม่แล้วเกิดมาอีกนี่แหละจึงไม่หมด ทำบุญก็เกิดตั้งแต่มนุษย์ขึ้นไปเรื่อยๆ สูงขึ้นไปโดยลำดับลำดับ ถ้าไม่มีบุญมีแต่บาปก็เกิด แต่ไปเกิดต่ำ อย่างน้อยไปเป็น สัตว์เดรัจฉาน มากกว่านั้นก็เป็นเปรตเป็นผีไป

หลวงตาฯ ไม่หมดสิ้นหรือคะ

ไม่หมด เพราะเชื่อที่จะไม่ให้หมดยังมีอยู่ในหัวใจ ใครจะไปลบล้างยังไงก็ไม่หมด ลมปากมาลบล้างสักก็แสนก็หมื่นลมปากก็ไม่หมด สามแดนโลกธาตุมาลบล้างก็ไม่หมด เพราะธรรมชาตินั้นไม่ใช่ลมปาก หากเป็นความจริงอยู่ในหัวใจของสัตว์โลก ที่พระพุทธรูปเจ้าทรงสอนไว้ไม่มีผิดแม้เปอร์เซ็นต์เดียว ไม่มีเลย **อวิชชาขบถจลา** สงขารอวิชชาเป็นตัวเชื้อ พาให้สัตว์ทั้งหลายเกิด ส่วนที่จะเกิดดีเกิดชั่วนั้น เป็นวิบากที่คนทำดีทำชั่ว เชื่อที่พาให้เกิดคืออวิชชา การเกิดนั้นเกิดแน่ แต่ว่าการเกิดจะต้องมีสูงๆ ต่ำๆ ไปตามวิบากกรรมดีชั่วของตนทำ ก็เหมือนกับว่าต้นไม้มีมันเป็นต้นแน่ แต่ว่าจะมีกิ่งมีก้านมากน้อยขนาดไหน สูงต่ำขนาดไหนนั้น ขึ้นอยู่กับการบำรุง เข้าใจ...

อาจารย์คะ ขึ้นอยู่กับกรรมใช่ไหมคะ

กรรมดีกรรมชั่วนั้นละ คิดดูตั้งแต่เรามาเกิดก็ยังไม่เหมือนกัน ภพต่างๆ ก็เหมือนกันอย่างนั้นแหละ ภพในโลกนี้มากขนาดไหน อย่างว่าแต่ภพมนุษย์ที่มองเห็นกันด้วยตานี้ว่าเป็นภพใหญ่ภพโตเลย ไม่ได้ใหญ่ สิ่งที่ไม่อาจมองเห็นด้วยตาเนี่ยมากกว่านี้เป็นแสนๆ หมื่นๆ ล้านๆ โน่น จะว่าอะไรกับภพของสัตว์ แต่เราจะเอาตานี้ไปจับมันไม่ได้

ภพนั้นไม่ใช่วิสัยของตา วิสัยของใจ วิสัยของญาณความรู้ที่จะหยั่งถึงกันเช่นเดียวกับ
เชื้อโรคตัวละเอียดยี่ จะเป็นวิสัยของกล้องเท่านั้น ถ้าคนตาบอดก็มองไม่เห็นอีก
เหมือนกัน นี่เอาธรรมมาสอง ถ้าใจบอดเสียอย่างเดียว ธรรมก็เป็นธรรม กล้องเป็นกล้อง
ก็ไม่เห็น ธรรมกับใจต้องเข้าถูกกัน ถึงกันแล้วพุ่งเลย

ท่านอาจารย์ครับ ช่วยแนะนำวิธีกำหนดจิตให้สงบเวลานั่งภาวนาด้วยครับ กระผมเคยภาวนา สัมมา อระหัง

เคยภาวนา สัมมา อระหัง ก็ให้จิตรู้อยู่กับ สัมมา อระหัง นั่นดี จิตมันก็สงบเอง
จะใช้ธรรมบทใดก็ให้จิตรู้อยู่กับธรรมบทนั้น ไม่ให้ส่งไปที่อื่น ให้รู้อยู่จำเพาะนั้นเท่านั้น
แล้วจิตจะค่อยสงบตัวเข้ามาเอง ธรรมบทใดก็ได้ตามจริตนิสัยที่ชอบที่เข้ากับตัวเอง
ธรรมทั้งหลายก็เหมือนกับยาหลายๆ ขนานนั้นแหละ ขนานนั้นถูกกับโรคนั้น ขนานนี้
ถูกกับโรคนี้ ที่นี้โรคของเรานั้นชอบอะไร ธรรมก็มีหลายบทหลายบาทที่จะเข้ากับจริต
นิสัยของเรา เราชอบอันไหน เราก็ให้นำนั้นมาบริกรรมภาวนา ก็เหมือนกับยาอะไรที่ถูกกับ
โรคของเรา ก็นำยานั้นมารักษา นี่ก็เหมือนกัน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นธัมมจักกัปปวัตตนสูตร
หลังหัก จะว่าไม่บอกนะ แล้วจิตก็ไม่รวม จิตก็ไม่สงบ หลังก็หักขาดทุนด้วย ใช้ไม่ได้
บทใดก็ตาม ธรรมจะมีมากมีน้อยเอาเฉพาะจำเป็นที่จะต้องใช้กับเรา เหมือนกับยามีน้อย
มีน้อย เอาเฉพาะจำเป็นกับโรคของเรา เอาแค่นั้น ให้จิตอยู่กับ สัมมา อระหัง มันจะ
ไปไหนจิต บังคับมันบ้างสิ ทำไมจะสงบไม่ได้ บังคับไม่ได้ พระพุทธเจ้าสอนให้บังคับจิต
ทำไม พระพุทธเจ้าวิเศษด้วยอะไร วิเศษด้วยการบังคับจิตได้ ฆ่ากิเลสตาย นี่เราก็บังคับ
จิตของเราให้มีความสงบ ถ้าสงบแล้วสบาย คนเราจิตไม่สงบ หาความสบายไม่ได้ แม้
จะไปนั่งอยู่บนกองเงินกองทอง ก็จะไปร้องไปครางอยู่อยู่บนกองเงินกองทองนั้นแหละ
เพราะจิตมันพว้าง พว้างจิตสบาย อยู่ไหนสบายหมดนั้นแหละมนุษย์เรา อยู่ได้ขาดๆ
เกินๆ บกๆ พร่องๆ อยู่ได้ทั้งนั้นแหละ เพราะจิตไม่บกพร่อง จิตมีอาหารเป็นเครื่องเสวย
สบาย...เย็น... นั่นมีธรรมเป็นเครื่องเสวย ถ้าเอายาพิษเข้าไปใส่... โอ๊ะ...ไม่ได้นะ ร้อนเป็น
พื้นเป็นไฟ ไม่มีอะไรร้อนยิ่งกว่าใจ ความโลภเผาเข้าไปก็ร้อน ความโกรธเผาเข้าไปก็ร้อน
ความหลงเผาเข้าไปก็ร้อน ความรักความชังเผาเข้าไปก็ร้อน มีแต่พื้นแต่ไฟ ภาคธรรมะ

ไม่โลภนี่ไม่ร้อน ไม่โกรธไม่ร้อน ไม่หลงไม่ร้อน ไม่รักไม่ร้อน ไม่ชังไม่ร้อน ไม่เกลียดไม่ร้อน นั่น พังซี ธรรมท่านเป็นอย่างนั้น ถ้าไม่ๆ แล้วสบายเลย ไม่ใช่ไม่สบายนะ ปฏิเสธในสิ่งที่กิเลสยอมรับ กิเลสมันเสกสรร เราปฏิเสธบ้าง ล้างออกๆ นั่นแหละเข้าใจไหม จึงว่าอย่างนี้นะ อะไรเข้ามากระเทือนจิตทั้งนั้นแหละ มาเขย่าทั้งนั้นแหละ ไม่มีอะไรเขย่าแล้วแสนสบาย รักก็เขย่า ชังก็เขย่า เกลียดก็เขย่า โกรธก็เขย่า โลภก็เขย่า เอ้า สมมุติคนหนึ่งอยู่ด้วยกันสองคนนี่ คนหนึ่งมีความโกรธเต็มตัว คนหนึ่งไม่มี...สบาย คนมีความโกรธเป็นยังไง ดูไม่ได้เลยใช่ไหม นี่เรายกตัวอย่างให้ดู คนหนึ่งมีความโลภเต็มตัว คนหนึ่งไม่มี คนไม่มีนั้นแหละเป็นคนสบาย คนมีนั้นแหละเป็นกองทุกข์ใหญ่ เราย่าว่าสิ่งนี้เป็นของดี ธรรมพระพุทธรเจ้าไม่เห็นว่าเป็นของดี การเสาะแสวงหาทุกสิ่งทุกอย่างอย่าให้กิเลสเหยียบย่ำทำลายเราด้วยการแสวงหา ขอให้แสวงหาด้วยอรรถด้วยธรรมด้วยเหตุด้วยผล จะสุขจะสบายไปด้วยกัน อย่าให้กิเลสเข้าไปเป็นเจ้าของก็แล้วกัน ถ้ากิเลสเอาไปเป็นเครื่องมือเมื่อไรแล้ว เป็นไฟเมื่อนั้น

ธรรมของพระพุทธรเจ้ากระเทือนโลกมา ๒,๕๐๐ กว่าปีแล้ว เฉพาะพระพุทธรเจ้าของเราองค์นี้ แล้วเป็นยังไงมากระเทือนหัวใจเราบ้างไหม เห็นมีแต่กิเลสเขย่าอยู่ตลอดเวลา กระเทือนด้วยกิเลสแทบล้มแทบตายแทบหงายท้องขึ้นฟ้ามีเยอะ ธรรมไม่ได้เข้าไปกระเทือนในหัวใจเลย จะหาความสุขได้อย่างไรมนุษย์เรา ความสุขจริงๆ แล้วไม่ได้อยู่กับสิ่งนั้นๆ อยู่กับตรงนี้...เอาตรงนี้ เพราะทุกข์ก็ตรงนี้เป็นตัวทุกข์นี่นะ ไม่ใช่สิ่งนั้นทุกข์ ไม่ใช่สิ่งนี้ทุกข์ ตัวนี้ทุกข์ต่างหาก พอแก้ตัวนี้ด้วยอรรถด้วยธรรมถูกต้องดังมาแล้ว อันนี้จะเป็นสุขขึ้นมาๆ อันนั้นก็มีมากี่สุข อันนั้นหายไปก็สุข ไม่เดือดร้อนวุ่นวาย มันอยู่ที่ตรงนี้ๆ เมื่อบอกว่าอยู่ที่ตรงนี้แล้ว ไปดูตรงโน้น มันก็ไม่เห็นละซี ได้มาก็ได้มาแต่ความปน...ยุ่ง...ก็เราหาเรื่องยุ่งนี่ละ...

เธอบอกว่าระหว่างที่ปฏิบัตินี้ เธอมองเห็นตัวของเธอเป็นสัตว์ต่างๆ แต่ครั้งๆ ในรูปของสัตว์ ซึ่งที่กล่าวมาก็มีสุนัขและก็มีกบ แล้วครั้งหลังที่สุดนี้เห็น เป็นช้างเจ้าคะ และบอกว่าครั้งหลังนี้ พอตัวรู้สึกว่าเป็นช้าง ไปกราบท่านในรูปของช้าง ตัวคุณ...เป็น ช้าง...ก็มลงกราบท่านอาจารย์เจ้าคะ แล้วที่มองเห็นตนเป็นสัตว์แต่ละชนิดๆ นี่ก็เป็น สัตว์ที่ดีเจ้าคะ คือว่าไม่ไปเบียดเบียนใครเจ้าคะ เป็นสัตว์ที่เรียบร้อย ถึงแม้เป็นกบ ก็เป็นกบที่เรียบร้อย

ภาวนาเห็นอย่างนั้นหรือ

เธอบอกว่าเหมือนอย่างกับอยู่ในใจเจ้าคะ และดิฉันก็ถามเหมือนกันว่า เห็นออกมาเลยหรือ เธอบอกว่าเห็นในทางมโนภาพเจ้าคะ

สัตว์ชนิดใดก็ตาม เราว่าเห็นเป็นมโนภาพ เราก็เห็นอยู่แล้วนี่ เต็มไปหมด เอา มาเทียบพิจารณาดูซิ ก็เรื่องเหล่านี้กับเรื่องของเรามันผิดกันที่ตรงไหน ก็คือสัตว์นั่นเอง เป็นแต่เพียงว่าความรู้กว้างแคบต่างกัน ลึกตื้นหยาบละเอียดต่างกันเท่านั้น เรื่องวัฏจักร คือความหมุนเวียน เขาก็หมุนไปแบบของเขา เราก็หมุนมาแบบของเรา เราพิจารณาอย่าง นั้นซิ ถ้าพิจารณาให้เป็นธรรม เวลานี้เราหมุนมาแบบของเรา เขาหมุนอยู่แบบของเขา แต่ก็อยู่ในวงของวัฏฏะ เป็นผู้เดินอยู่ในวัฏฏะด้วยกัน ไม่จำเป็นจะต้องอาศัยภาพนั้น มาถามเป็นปัญหา เอาภาพจากความคิดธรรมดาหรือเอาภาพที่เรามองเห็นในที่ต่างๆ ไป ธรรมดาเอามาพิจารณา มันก็ได้ความอย่างเดียวกันนี้ เข้าใจหรือยัง

เช่น เราจะนั่งภาวนานั้นะครับ โดยเอานิมิต...สมมุติว่าเราจะลึกลงถึงรูปพระ หรือรูปดวงแก้วอยู่ในท้องเหนือสะดือนี้ เป็นเครื่องช่วยเพื่อให้ใจสงบไวขึ้นนี้ จะมี ข้อเสียไหมครับ

ก็ได้ไม่เป็นไร แต่ข้อสำคัญอย่าให้นิมิตออกไปข้างนอกก็แล้วกัน ให้อยู่ภายในตัว

แล้วถ้าเผื่อว่าเราจะนึกถึงอสุภะ เราก็นึกอยู่ภายในตัวเราไม่ใช่ไหมครับ

ส่วนอสุภะ เราจะเอาอะไรมาเป็นอสุภะ อยู่ข้างนอกก็ยังไม่ได้อสุภะนี่นะ พอเห็นอสุภะชัดแล้ว ก็โน้มเข้ามาสู่ตัวของเราเทียบเคียงกันต่อไป อสุภะข้างนอกนั้นเมื่อพิจารณาได้ความแล้ว มาพิจารณาอสุภะภายในตัวก็ได้ความ แล้วมันก็ปล่อยอันนั้นเองเลยมายึดอันนี้เป็นหลัก

หมายความว่า ถ้าเผื่อเราชอบอสุภะ เราก็เอาอสุภะ แต่ว่าพอใจเราสงบแล้ว เราก็เข้ามาข้างในนี้

ใช่

คนที่ตายแล้วนี่นะคะ ถ้าหากไม่มีการสวดศพให้ จะผิดทำนองคลองธรรมหรือเปล่า

ผิดนั้นไม่ผิด แต่หลักใหญ่ที่ท่านสอนว่า **กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา** นั้น ท่านสอนคนเป็นนี้ให้ฉลาด ไม่ได้สอนคนตายให้ฉลาด

แล้วการอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตายนี้ ผู้ตายจะได้รับบ้างไหมคะ

ผู้ตายที่อยู่ในฐานะที่ควรได้ก็ตั้งได้ เพราะว่าในฐานะมี ในฐานะก็มีนี้ แต่สำคัญที่ว่าสวดศพนี้ เช่นว่า **กุสลา ธมฺมา** อะไรนี้ ให้พยายามสวดเราเสียก่อน อย่างพวกท่านทั้งหลายมาบำเพ็ญนี้ เรียกว่ามาสร้าง **กุสลา ธมฺมา** เข้าใจหรือ การพินิจพิจารณาสร้างบุญสร้างกุศลเป็นหนทางที่ดี กุศลก็แปลว่าความฉลาด บุญก็คือความสุขนี้ก็ออกไปจากความฉลาด อย่าง **กุสลา ธมฺมา** ส่วน **อกุสลา ธมฺมา** นั้น ธรรมยังคนให้โง่ เข้าใจไหม

กุสลา ธมฺมา ธรรมทำคนให้ฉลาด เราไม่ฉลาด เราก็จะเสาะแสวงหาบุญได้ยังไง เราก็สั่งสมของเราอย่างนี้แหละ เฉพาะอย่างยิ่ง เอ้า...ทำให้มันฉลาดเถิด ในเทคนิควางกัณฑ์ หลวงตาบัวก็ยังเทศน์นี้ ใครจะว่าบ้าก็ตาม เราเทศน์ตามความจริง พอเทศน์

ถึงเรื่อง **กุสลา ธมฺมา** เอาเต็มที่แล้ว ก็ฟัดลงเต็มเหนี่ยวลงในนี้ นี่เวลาหลวงตาบ๊วยตาย
อย่าไปหานิมนต์พระ หากจนพระมา **กุสลา ธมฺมา** หนา ขนาดนั้นยังมีเป็นบางกัณฑ์นะ
ที่เราพยายามสั่งสมความฉลาดมาตั้งแต่วันเราเริ่มบวชเริ่มปฏิบัติมา จนกระทั่งปานนี้แล้ว
มันยังจะโง่แบบบัดซบแล้ว อย่านิมนต์ท่านให้เสียเวล่ำเวลาเลย ให้มันจมไปเลยนะ ยังมี
บางกัณฑ์ใช้ไหม นี่ละความจริงไม่ใช่อุตริพุตนะ ให้ฉลาดเพียงพอภายในตัวของตัวนี้
เถอะ ไม่ได้คำนึงถึงอะไรทั้งนั้นแหละ ตายเวลาไหนก็ตาย อยู่ก็อยู่อย่างนี้ ก็เห็นอยู่นี้
ธาตุขันธ์นี้ รู้กันอยู่นี้ จิตก็เป็นจิต ธาตุก็เป็นธาตุ ก็เป็นเหมือนวัตถุทั้งหลายนั้นเอง เป็น
แต่เพียงว่าอันนี้มันเป็นเครื่องมือของใจยังใช้กันอยู่ พอใช้ได้ก็ใช้กันไป เมื่อสุดวิสัยแล้ว
ก็เหมือนกับรถติดเครื่อง ก็ไม่ติดนี่จะว่าไง ใช้ไม่ได้แล้ว อ้าว...ที่ติดเครื่องได้ ส่วนไหน
เสีย ส่วนนั้นก็ไปไม่ได้อีก สุดท้ายมันเสียทั้งคันแล้วจะไปขับขี่ได้อย่างไร ทีนี้ร่างกาย
ของเราเสียหมดทั้งร่าง ใจนี้ก็ไม่ได้ตาย เหมือนกับคนขับรถนั้นแหละ คนขับไม่ได้เสีย
รถเสียต่างหาก คนขับรถก็ขับไปไม่ได้นี่ถ้ารถเสียแล้ว อันนี้ใจของเราตี ร่างกายไป
ไม่รอดแล้ว ก็ปล่อยมันเสีย จะไปสวด **กุสลา ธมฺมา** ให้มันทำไม ถ้าวางได้แนใจขนาด
นั้นแล้ว ไม่ต้องสวดอะไรก็ได้ การพูดอย่างนี้ เราไม่ได้ปฏิเสธถึงการสวดทั้งหลายนะ
เราพูดเป็นวรรคเป็นตอนให้เข้าใจไว้ สรุปความลงก็คือว่า สอนเจ้าของให้ฉลาดตั้งแต่
บัดนี้ อันนั้นเป็นผลพลอยได้ที่ควรจะได้มาน้อยเพียงไร เป็นเรื่องของคนอื่นที่เขามาส่ง
มายืนให้เรา ควรได้ก็เอา ไม่ควรได้ก็ทำให้ได้ติดตัวของเราไปนี่เสีย เข้าใจหรือ ต้องการ
เมื่อไรก็ล้วงป้อออกมากินเลย ข้าวต้มขนมเอาติดตัวไปนี่กินได้เลยดีกว่าจะคอยให้เขามา
ส่งมาเสีย บางทีเขาไม่มาส่งก็แย่ เขาส่งไม่ถูกตามจุดหมายที่เราอยู่ก็แย่ นั้นมันดีแล้วหรือ
เสี่ยงทายอย่างนั้น เอาอันไม่เสี่ยงนี่ละดี อย่างท่านทั้งหลายบำเพ็ญนี้ไม่เสี่ยง เข้าใจหรือ

ธรรมชาติของพระพุทธรเจ้ามีเหตุมีผลทุกอย่าง เราจะพูดลอยๆ ทำลอยๆ ได้ยังไง
ทำลงให้มันถึงใจอย่างที่ว่านี้ คำพูดเหล่านี้จะออกมาเองจากจิตดวงนั้นแหละ ที่ว่าตาย
แล้วอย่านิมนต์พระมากุสลาหนา ทำไมจึงว่าไม่ต้องกุสลา จะกุสลาหาอะไรก็พอตัวแล้ว
กุสลาหาอะไร ไปเอามาจากไหน ก็พอแล้วนี่ เหมือนกับน้ำเต็มตุ่มแล้วจะเทลงมาเท่าไรก็
เทสิ เทก็ล้นไปหมดนั้นแหละ มันพอแล้วนี่ เอาจิตให้พอสิ จิตถึงเมืองพอแล้ว ไม่ต้องการ
อะไรทั้งนั้น สรรเสริญก็ไม่ต้องการ นิทานก็ไม่ต้องการ ทุกสิ่งทุกอย่างพอ ตกมาปั๊บ

มันไหลออกหมด มันพอแล้วนั้น ไม่ว่าดีว่าชั่ว ตำนานิตินินทาอะไรก็เท่านั้นแหละ เมื่ออันนี้พอแล้ว นั่นละ มันฉลาดพอตัว แม่แต่มหาสติมหาปัญญาที่เคยใช้ช่วยกัน เสียเต็มเหนี่ยวจนจะเป็นจะตายแล้ว บทเวลาน้ำเต็มตุ่มแล้ว มหาสติมหาปัญญาที่หลง จึกๆ อยู่เหมือนน้ำก็หมดปัญหาไปเอง เทไปหาอะไร เพราะฉะนั้น ท่านผู้บริสุทธ์แล้ว ท่านจึงไม่นิยมว่า ท่านมีสติ ท่านขาดสติ ท่านไม่นิยมทั้งนั้นแหละ บริสุทธ์แล้วเท่านั้นพอ เรียกว่าพอแล้ว น้ำอะไรก็มาเถอะ ไม่ต้องการทั้งนั้น พอแล้ว...แน่ะ เอาละ หายสงสัย แล้วนะที่พูดให้ฟังนี้ อุทิศก็อุทิศไปซี นั่นก็เป็นกุศลของเราที่คิดไว้อยู่แล้วตั้งแต่บัดนี้ เราอุทิศร่างของเรานี้ให้เป็นประโยชน์แก่โรงพยาบาล ก็ออกจากความฉลาดของคุณอยู่ แล้วนี้ จะว่าอะไรอีก

แต่คิดว่าไม่มีธรรมเนียมอะไรแบบนี้คะ

ธรรมเนียมไม่ธรรมเนียมก็ช่างเถอะ กิเลสตัณหาก็คือ บุญก็ดี ไม่ต้องหาธรรมเนียมแหละ ทำผิด มันผิดไปทันที ทำถูก ถูกไปทันที ไปหาธรรมเนียมมาจากไหน ศาสนาไม่ใช่ ศาสนาธรรมเนียม ศาสนาคือศาสนาของจริง บุญบาปไม่ใช่ธรรมเนียม เป็นของจริงทั้งสองอย่าง ทำลงไป ตรงไหนผิดมันก็เป็นบาป ถูกมันก็เป็นบุญ นี่ความจริงส่วนที่เราใช้เป็นบทเป็นบาทเป็นกฎเป็นข้อบังคับ อย่างนั้นก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง ที่ใช้เวลาใช้ไปนานๆ ก็เป็นขนบธรรมเนียม เพียงขนบธรรมเนียมเฉยๆ เราอยากทำได้ไม่ทำได้ จะเป็นไรไป เข้าใจแล้วหรือ ลำคัญอยู่ที่ว่าความจริงนั้นละเป็นหลักใหญ่

หลวงตาคะ อย่างฆราวาสนี่ ถ้าเราคิดว่าเป็นธรรมะแล้ว เราจะทำอะไร เราพูดออกไปตรงๆ อย่างนี้ ไม่ทราบว่าจะเหมาะสมไหมคะ

เพศพระกับฆราวาสต่างกัน เพศเรานี้เป็นเพศที่ชัดแจ้งอยู่แล้วทั้งสายตาของคนทั้งหัวใจเรา ทั้งเพศของเราที่ประจักษ์กับเราอยู่แล้วว่า เพศนี้ไม่มีอะไรจะผิดจะถูก จะเป็นจะตายก็อยู่ในหลักธรรมหลักวินัยนี้เท่านั้น สำหรับโลกมีการปลุกการแะการหลีกเลียงได้ตามสังคมหรือตามสมมุตินิยม อันนั้นเราไม่เอามาเกี่ยวข้องเข้าใจไหม แล้วแต่ผู้ปฏิบัติธรรมจะนำไปพิจารณาเอาเอง เข้าใจแล้วหรือ

ก็รู้สึกรู้ว่าเป็นฆราวาสนี่ บางทีถ้าทำตรงไปตรงมาก็ลำบากเหมือนกัน

อย่างนั้นแหละ เราจึงพยายามไม่ไปเกี่ยวข้องเรื่องที่เราจะปฏิบัติต่อฆราวาส เพราะนั่นก็ฆราวาส นี่ก็ฆราวาส คนนั้นไม่มีธรรม คนนี้มีธรรม จะปฏิบัติอย่างไร คนมีธรรมจะโง่กว่าคนไม่มีธรรม มันก็เป็นไปไม่ได้ ธรรมดาคนมีธรรมย่อมฉลาดกว่าเสมอ เพราะศาสดาสอนให้คนฉลาด ไม่ได้สอนคนให้โง่นี่ละ

คุณ...ฝากให้มากราบเรียนถามท่านอาจารย์ว่า กระแสจิตนี้ส่งถึงกันได้จริงหรือไม่

ตามธรรมดาของหลักความจริงหนึ่ง ตามหลักธรรมที่สอนไว้หนึ่ง ก็ส่งถึงกันได้ แต่ผู้ที่ส่งไม่ทราบว่าจะผิตส่งถูกประการใดนั้น เราไม่รับรองนะ แต่ตามหลักธรรมที่ถูกต้องที่เป็นความจริงแล้ว...ได้ แต่ผู้ที่จะนำไปใช้นั้น เหมือนอย่างว่า สิ่งนี้เอาไปทำประโยชน์อย่างนี้ๆ ได้สำหรับผู้รู้จักใช้แล้วได้ๆๆ แต่ผู้ไม่รู้จักใช้ อาจจะเอาไปฟันหัวเขาก็อัดนี้ มันเป็นอย่างนั้นเป็นได้หลายอย่างนี้ เราจึงจะพูดยันไปที่เดียวก็ไม่ได้ มันต้องพูดแยกแยะ เข้าใจไม่ใช่เหวอที่พูดอย่างนี้ คำว่า กระแสจิต นี้ กระแสจิตที่เป็นธรรมก็มี ไม่เป็นธรรมก็มี ใช้กระแสจิตถูกก็มี ใช้ผิดก็มี มันมีหลายด้าน ถ้าพูดถึงเรื่องอำนาจอะไรจะมามีอำนาจยิ่งกว่าจิต แม้แต่เขาทำนิวเคลียร์นิวตรอนไม่ออกไปจากจิต จะออกไปจากไหน นั้น ออกไปจากจิต จิตเป็นผู้บัญชาเป็นผู้บังคับ เป็นผู้คิดผู้อ่านผู้ทำ มันถึงแสดงอำนาจของทางด้านวัตถุโดยออกไปจากอำนาจของใจก่อน เพียงโลกๆ นี้ เราก็พอทราบได้ว่าเป็นไปจากไหน คนตายทำได้ไหมอันนี้ คนตายทำไม่ได้ใช่ไหม กระแสจิตมันใช้เล่นเมื่อไร แม้แต่นิวแท้มันยังเพ่งให้ละลายได้นี่

กระแสจิตจากคนนี้ถึงคนนี้ จะส่งผ่านถึงกันได้ไหมเจ้าคะ

อันนี้เป็นตามนิสสัยวาสนาของแต่ละคนที่จะสามารถรับกันได้ส่งกันได้ เราไม่ได้ยืนยันทั่วๆ ไป มีได้และมีไม่ได้สองอย่าง เป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ คือความเป็นไปได้

นี่เป็นหลักธรรมดา ที่ว่าหลักของความจริงนั้นเป็นไปได้ แต่ผู้ที่มาปฏิบัตินั้น บางคนเป็นไปไม่ได้ก็มี อย่างเป็นไปได้ก็มี และผู้รับกัน รับได้ก็มี รับไม่ได้ก็มี

อยู่ที่พลังจิตแรงหรือไม่แรงใช่ไหมเจ้าคะ

พูดเท่านี้ก็พอแล้ว อย่าให้พูดไปมากนักเถอะ พูดอะไรมากนักพลังจิต เลยจะกลายเป็นโลกๆ ไปแหละ หนังสือนี้ไปอ่านนะ อ่านแล้วจะได้เห็นกระแสกิเลสกระแสนธรรมพัดกัน หนังสือเล่มไหนที่เทศน์เผ็ดร้อนนั้นนะ ให้ฟังเข้าใจว่านั่นละคือวิธีการต่อสู้ของท่าน ท่านต่อสู้กันอย่างนั้นต่อสู้กับกิเลส พัดเหวี่ยงกันอย่างเต็มที่ แต่ไม่เผ็ดร้อนอะไรมากนัก เทศน์สอนพระล้วนๆ ยังเผ็ดร้อนยิ่งกว่าหนังสือที่ออกไปนั้นอีก

ที่ท่านอาจารย์ว่าเผ็ดร้อนมากนี้ หมายถึงดูมากใช่ไหมครับ

ถ้าพูดตามแบบโลกๆ เขาก็ว่าเทศน์ดูไปเสีย ถ้าพูดตามแบบของธรรมแล้ว ก็จริงต่อจริงถึงกัน เทศน์เปิดเต็มที่ ให้เห็นทั้งโทษทั้งคุณอย่างถึงใจ กิเลสมันอยู่ตรงไหน หลบซ่อนยังไง ชุดลงไปค้นลงไป กิเลสแต่ละประเภทๆ มันเป็นพิษเป็นภัยยังไง เวลามันเคลื่อนไหว เคลื่อนไหวยังไง และวิธีการของธรรมที่จะเข้าปราบกิเลสจะปราบอย่างไร เอาทั้งสองด้านนี้ใส่เข้าไปผางๆๆ จนว่ากิเลสพังทลาย เทศน์แบบนี้กิเลสไม่ชอบฟัง เพราะมันกลัวสัตว์โลกจะรู้เท่าทันมันนี่ จึงต้องหาอุบายหลอกลวงว่าท่านเทศน์ดูเทศน์ด่าไปเสีย เลยไม่อยากเข้าวัดเข้าวาหาครูบาอาจารย์ นั้น กิเลสมันกล่อมคน เข้าใจไหม ถ้าผู้ต้องการความจริงแล้วถึงไหนถึงกัน เทศน์ไม่เห็นโทษอย่างถึงใจคน จะถึงใจได้ยังไง เทศน์ไม่เห็นคุณอย่างถึงใจคน จะถึงใจได้ยังไง เมื่อเห็นโทษก็เห็นอย่างถึงใจ เห็นคุณก็เห็นอย่างถึงใจ ทั้งสองอย่างนี้จึงเป็นพลังที่จะเข้าหนุนจิตใจให้พุ่งตัวได้ทั้งนั้น พุ่งตัวหลบหลีกออกจากภัย หนีภัย พุ่งตัวเพื่อความหลุดพ้นจากภัย เมื่อมีกำลังทั้งสองอย่างช่วยสนับสนุน จิตก็พุ่ง เทศน์แบบงูๆ ปลาๆ การฟังก็ฟังแบบงูๆ ปลาๆ เชื่อก็เชื่อแบบงูๆ ปลาๆ เวลาปฏิบัติก็แบบงูๆ ปลาๆ เข้าใจไหม ก็เลยไม่ได้เรื่อง

ในธรรมท่านว่า อริยสัจนี้มีแต่ทุกข์เท่านั้นที่เกิดขึ้น มีแต่ทุกข์เท่านั้นที่ตั้งอยู่ มีแต่ทุกข์เท่านั้นที่ดับไป แล้วเราจะไปหาสุขที่ไหนคะ

เราได้เห็นจริงๆ แล้วเหอทุกข์นะ...นั่นซี ถึงถามอย่างนี้ เราได้เห็นแล้วหรือ มีแต่ทุกข์เท่านั้นเกิดขึ้น ทุกข์เท่านั้นดับไป เราได้เห็นแล้วหรือตรงนี้ ถ้ายังไม่เห็น ก็ทุกข์นั้นละบังสุข...จะว่าไป เปิดไปที่ไรก็มีแต่ทุกข์ อ่านดู โอ๊ย...ไม่ไหว...หนีแล้ว ถ้าจะภาวนาก็ไม่ไหวมีแต่ทุกข์บังไว้เสีย มันก็ไปไม่ได้ ลองผ่านทุกข์ให้ทะลุไปดูซิ ก่อนที่จะไปถึงสุข ท่านก็ให้เปิดทุกข์เสียก่อน ท่านถึงสอนสังขารม คือ **ทุกข์ อริยสัจ** ทุกข์เป็นของจริง ท่านว่า โอ้เราไม่ได้ว่าทุกข์เป็นของจริงนี่นะ เข้าใจแล้วยัง มันไม่มีอะไร มีแต่ทุกข์เกิดขึ้นดับไป ก็ให้เห็นซิว่าเกิดขึ้นดับไปจริงๆ เหอ ให้เห็นประจักษ์กับใจ นั่นซี นั่นละทุกข์จะจริง พอทุกข์จริงแล้ว ความรู้ก็จริงและไม่หลอกตนเอง

ทำไมทุกข์มันไม่จริง...

นั่นซี ทำไมถึงทุกข์ไม่จริง ทุกข์นั้นจริงอยู่ แต่เราไม่จริงต่างหากนี้ ทุกข์สัจเป็นของจริง ใครจะรู้ก็ตาม ใครจะหลงก็ตาม ทุกข์ก็เป็นของจริงอยู่อย่างนั้น ถ้าเป็นแต่เพียงจิต เรารู้แล้วเราพลิกตัวของเรา นี่ละจิตก็เป็นของจริง พอจิตจริงแล้วทุกข์ถึงจะเกิดขึ้นก็ตาม เช่น ในส่วนร่างกายนี้ก็ทราบทุกข์ แต่ไม่กระเทือนถึงจิต แต่ก่อนทุกข์กับใจนี้ประสานกันเข้าเลย เหมือนหอกเหมือนหลาวทิ่มแทงเข้าไปในหัวใจ ที่นี้พอเข้าใจเรื่องทุกข์ชัดเจนแล้ว ทุกข์ก็เป็นทุกข์ ใจก็เป็นใจ ต่างอันต่างจริงแล้วไม่กระทบกัน ถ้ามันปลอมมันกระทบกัน ทุกข์เป็นของจริงก็จริงอยู่ แต่ใจปลอม มันก็ไปคว้าเอาทุกข์เข้ามาแล้วก็หาว่าทุกข์เป็นข้าศึกแก่ตัวเอง ความจริงตัวเองไปคว้าเอามา ถ้าจริงแล้วก็ไม่ว่า ต่างอันต่างจริงแล้วไม่กระทบกัน ในด้านการปฏิบัติ ความจำได้เป็นอย่างหนึ่ง ความจริงเป็นอย่างหนึ่ง ไม่ใช่อันเดียวกัน ที่เราเรียนธรรม เรียนมากเรียนน้อยเรียนด้วยความจำทั้งนั้น ยังไม่เห็นความจริง แต่เวลาเราปฏิบัติไปเจอความจริงเข้าแล้ว ความจำนั้นก็ปล่อยของมันหมด เหลือแต่ความจริง เข้าใจหรือที่ว่าความจำกับความจริงต่างกัน อาจารย์เคยพูดให้ลูกศิษย์ลูกหาฟัง คือเราดูในตัวเรานี่แหละ เราปฏิบัตินี้ก็ได้อะไรตัวเราก่อนอื่น การปฏิบัติคือการเรียนธรรมภายใน คือดูตัวเอง เมื่อมีอะไรขึ้นมามันก็รู้ ถ้าจิตของเราอยู่ที่นี้แล้ว

มีอะไรผ่านก็รู้ นอกจากจิตของเราไม่อยู่ในนี้ เหมือนคนไม่อยู่ในบ้าน เขาจะมาขโมยโกยเอาของไปหมดก็ไม่รู้ รู้แต่ว่ากลับมาบ้านแล้ว โอ๊ย ของหมด ไม่ทราบว่ามีใครขโมยเอาไป ถ้าเราอยู่ในบ้าน ใครเข้ามาก็เห็น ถ้าจิตอยู่กับตัวแล้ว อะไรผ่านออกก็เห็นผ่านเข้าก็เห็น เราเรียนเข้ามานั้นก็รู้เรื่องของเรา ไปกระทบกับเรื่องอะไร เพราะเหตุไร ก็รู้ไปพร้อมๆ และพยายามแก้ไขไปเรื่อยๆ รู้จักวิธีแก้วิธีปลดปล่อยไปเรื่อยๆ มันก็เริ่มจริงเข้ามา เริ่มรู้จักวิธีปฏิบัติต่อตัวเอง สิ่งที่เป็นข้อขัดต่อเรา เราเริ่มรู้เรื่องก็มีวิธีแก้ไขกันได้ ถ้าไม่รู้เรื่องรู้แต่ทุกข์เฉยๆ ไม่ทราบวิธีแก้ไข ทุกข์ก็ทุกข์อยู่อย่างนั้นแหละ

มีใจดวงเดียวที่เป็นพิษเป็นภัยต่อตัวเราอยู่ตลอดเวลา ไม่ใช่อะไรนะ จะว่ารูปมาเป็นพิษต่อเรา เสียงเป็นพิษต่อเรา มันก็ไม่ใช่ เวลาพิจารณาเข้าถึงความจริงแล้ว รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส นี่มีอยู่ในโลกตั้งแต่เมื่อไร อย่างสมมุติว่า เขานินทาเรา ถ้าเราไม่ได้ยิน เขาจะนินทาจนไม่มีน้ำลายก็ไม่มีอะไร แต่พอมีใครมาเล่าให้เราฟังดูซิ “หือ...ว่านั้นหรือ...มันไม่น่าจะว่าให้เรา” เอาละ ที่นี้โกรธขึ้นละ เราหลงอารมณ์เราต่างหาก เขาพูดแล้วเขาไปไหนก็ไม่รู้แหละ เขาไปได้ก็โลกแล้วก็ไม่รู้ คำพูดนั้นหายไปไหนแล้วก็ไม่รู้ แต่เราก็มาปรุงขึ้นใหม่อุ่นขึ้นมาเผาเจ้าของ คือเราหลงอารมณ์เราที่ปรุงขึ้นมาหลอก ที่นี้พอรู้ทั้งที่เกิด รู้ทั้งสิ่งนั้นที่มาสัมผัสพบ รู้ทั้งอันนี้ไปกระทบ แก้กัณพบ ต่างอันต่างแยกกันพบๆ แล้วไม่มีปัญหาอะไร นี่วิธีปฏิบัติ ที่แรกเราต้องแก้อย่างนี้เสียก่อน ให้ทำความเข้าใจกับสิ่งนั้น ทำความเข้าใจกับตัวเองที่ไปเกี่ยวข้องกับรูป กับเสียง กับกลิ่น กับรส ระหว่างจิตกับสิ่งเหล่านั้นให้ทำความเข้าใจกันเสียก่อน และพยายามแก้ไขกัน จนกระทั่งแก้ไขได้แล้ว ไม่จำเป็นต้องทำความเข้าใจต่อไป พอสัมผัสพบ ดับไปพร้อม ไม่ต้องไปบอกให้ดับ มันก็ดับก็มีแต่เกิดกับดับเท่านั้นในโลกอันนี้ ไม่ใช่ว่ามีแต่ทุกข์เท่านั้นมีเกิดมีดับ สิ่งอื่นก็มีเกิดมีดับเหมือนกัน อะไรเกิดขึ้นอันนั้นต้องดับ มีตีความหมายไปได้หมดนั้นแหละ ธรรมที่ว่า เป็นของกว้างขวางมากมายละเอียดลออ เข้าใจเธอ

ที่ว่าปฏิบัติไปแล้วจะเห็นรูปเห็นนามนี้ หมายความว่าอย่างไรคะ

ก็เห็นอย่างนี้แหละ เช่นอย่างเห็นรูปอันนั้น ก็เห็นนามธรรม คือความปรุงของจิต ปรุงไปรับสิ่งนั้น นี่เรียกว่าเห็นรูปเห็นนาม สมมุติว่าเห็นรูปนี้ จะเป็นรูปหญิงรูปชาย รูป สัตว์สิ่งของอะไรก็ตาม

จิตมันนิ่งอยู่ มันไม่เห็นอะไรเลยคะ

ตอนมันนิ่งก็ไม่เห็น ถ้าเราพูดๆ ตอนที่มันนิ่งหรือไม่นิ่ง มันเป็นตัวเหตุ เวลานิ่ง มันไม่ก่อเหตุ ก็ให้เราทราบว่ามันนิ่งไม่ก่อเหตุ แต่เวลามันกระดิกขึ้นมาจะคว่ำมับ นั่นก่อเหตุแล้ว รักบ้าง ชังบ้าง เกลียดบ้าง โกรธบ้าง ชอบบ้าง เหล่านี้มีแต่เรื่องก่อเหตุ ก่อเหตุจากความปรุงของจิตนี่จะเป็นสำคัญ เพราะฉะนั้น จิตนี้จึงเรียกว่ามหาเหตุ แก่ตรงนี้หมด เหตุแล้วมันไม่มีอะไร อะไรก็มีอยู่อย่างนั้น แต่อันนี้ไม่สนใจ ไม่ไปเกี่ยวข้องไม่ไปเกาะ ไม่ไปปรุงไปแต่งว่าดีว่าชั่ว ว่าสุขว่าทุกข์ ว่าชอบไม่ชอบ เป็นจริงของมันอยู่อย่างนั้น

ขอถามว่า จะทำอย่างไรมันถึงจะหยุดปรุงเจ้าคะ

แล้วทำยังไงมันถึงปรุง พิจารณาตรงนั้นก่อนซิ

มันมีเหตุมากกระทบคะ

นั่นสิ อันนี้ก็ต้องให้มีเหตุเป็นตัวดับ สติเป็นเหตุ กำหนดจ่อมันอยู่นั้น เอ้า... มันจะปรุงเรื่องอะไร ให้กำหนดอยู่นั้น เราจ่อมอยู่อย่างนี้ แม้แต่ขโมยก็ไม่กล้าลักของ พอเราปล่อย มันฉวยมับไปเลย นั่นละ มันเอาตอนเราปล่อย พอเราปล่อยปั๊บ...แว็บ...นั่น เห็นไหม นั่นละเหตุมันปรุงเป็นเพราะเหตุนี้ และมันไม่ปรุงเพราะเหตุนี้ คือความมีสติ รอบคอบ เพราะความปล่อยสติมันถึงปรุง เข้าใจไหม

มันไม่ปล่อย แต่ว่ามันโกรธนี่คะ

มันเลยเถิดแล้ว มันก็เป็นได้ทุกเวลานั้นแหละจะว่าไง พวกเรานี่พวกเลยเถิด อาจารย์นี้ก็เลยเถิดเหมือนกัน อย่างที่เขาเรียนคาถาไม่โกรธมา ไปเรียนคาถามาแล้วก็มาเล่าให้เพื่อนฟังว่า แต่ก่อนเราเป็นคนโกรธเก่ง จนเรียกว่าคนขี้โกรธได้ ทีนี้เราไปเรียน

คาถามาแล้ว เราไม่โกรธ ไหนคาถาว่าไงคาถาไม่โกรธ คนหนึ่งมันจะยั่วถามขึ้น ไหนว่าไหนะไม่โกรธ ไหน ว่าไหนะที่ว่าไม่โกรธๆ ยั่วเอาซึ่งๆ หน้าจันทาแดงตัวแดงยิ่งกว่าพริกทั้งๆ ที่ท่องคาถาไม่โกรธนั้นแหละ เห็นไหม

พยายามเอาธรรมเข้าไปปราบชื กิเลสกลัวแต่ธรรม ก่อนไปโกรธเขา ก็ให้เห็นโทษของตัวเอง ความโกรธเกิดขึ้นจากเรา ก่อนที่จะไปกระทบกระเทือนคนอื่น มันกระทบกระเทือนตัวเองแล้ว เราต้องดูนี่ก่อน ถ้ามันจะปรุงแป้นไปเรื่องความโกรธ แล้วรู้จุดของมันว่าที่เป็นภัยอยู่ที่นี้ เมื่อเรารู้ที่นี้แล้ว มันก็ปล่อยทางโน้น ถ้าไม่รู้ที่นี้แล้ว มันจะไปยึดทางโน้น ยิ่งไปเสริมความโกรธให้รุนแรงขึ้น ไม่ว่าความโกรธ ไม่ว่าความรักอะไรก็ตาม ถ้าหากส่งไปข้างนอกและไม่สนใจจุดจุดของมันที่เกิดขึ้น จะต้องทวีความรุนแรงขึ้นไปเรื่อยๆ เป็นไง... เข้าใจไหมเล่า

เข้าใจคะ แต่เวลาโกรธจริงๆ มันไม่ยอมถอย มันไม่ค่อยยอม เพราะจับตัวมันไม่อยู่

ก็เราใส่ให้ไปมันก็ไป ถ้าจับทางดิ่งไว้บ้างก็กลัวทางขาดอย่างงั้นหรือ จับดิ่งจนทางขาด ลองดูซิจะเป็นไง คราวหลังเซ็ด...กลัวทางขาด เข้าใจไหม สติตามบ้างซิ

เพราะมันมีเหตุ เขาไม่มาว่าก็ไม่โกรธ

ถ้าเราไม่ปรุง เราก็ไม่โกรธ แต่เราปรุงไปต่างหาก เขาวาก็ให้เขาว่าไปซิ ถ้าเราไม่ปรุงไปปรับเขาก็ไม่โกรธจะว่าไง

และว่าไม่จริงก็โกรธ ว่าจริงก็โกรธ

ก็นั่นซิ มันทั้งขึ้นทั้งล่อง กิเลสมันไม่ยอมขาดทุน มันเอากำไรทั้งนั้นแหละ เราเนี่ยยอมเสียสละทุกอย่างให้เขา หมอบให้เขาเรื่อย เขาก็สับไปเรื่อยซิ จะว่าไง

ก็เขาว่าไม่จริงนี่คะ

ถ้าเขาว่าจริงก็โกรธได้เหมือนกันแหละ เอ๊ะ...นี่พูดอะไรกัน กระทบกระแทกกันนี้
ทั้งๆ ที่เขาว่าจริงก็ไปว่าเขากระทบกระแทกเอาอีกนั่น ก็เรื่องมันมีผิดอย่างนี้แล้วอะไรๆ
ก็ผิดหมด เหมือนกับเรามีแผลที่ฝ่าเท้านี้ เดินไปด้วยกันกับคนที่เขาไม่มีแผล เขาเดิน
ไปธรรมดาๆ แต่เราขยอกแซยก แม้ไปไม่อ่อนๆ หรือว่าหยาบอ่อนๆ มากะทบเข้าแล้ว
โดดผางเลย ก็จะไปตำหนิเส้นหญ้าอีกนั่นแหละ เราไม่ได้ดูว่าเรามีแผล แผลเราไม่เป็น
ท่าต่างหาก ทุกระยะไรค่อยแต่จะกระทบเจ้าของ ถ้าเราพยายามรักษาแผลที่ฝ่าเท้าเสีย เราก็
เดินไปได้สบายๆ เข้าใจไม่ใช่หรือ แผลอยู่กับเรา อะไรมาก็มาถูกแผลนั้นแหละ เขาเป็น
แผล เขายังพยายามใส่ยา แต่แผลที่ใจเรา เราไม่พยายามใส่ยา แล้วยังคอยแต่จะรับของ
แสงนั้นแหละเอามาทิ่มเรื่อย อันนั้นมาทิ่ม อันนี้มาทิ่ม ผ่านไปตั้งกับตั้งกลับแล้วก็มา
อุ้นขึ้น มาทิ่มแทงอยู่เนี่ย เข้าใจหรือ ระลึกถึงเรื่องอดีตที่เสียใจนี้ก็เอามาอุ้นทิ่มแทงเจ้าของ
อยู่นั่นแหละ เผลอเจ้าของอยู่นั่นแหละ อันนี้มันไม่น่า อันนั้นมันไม่น่า...เรื่อย...มีแต่เรื่อง
ไม่น่า และเรานี้ร้อนไปเรื่อยๆ ก็เหมือนกับเรียนคาถาไม่โกรธนั่นแหละ

วิธีที่จะเหออารมณ์อย่างนี้จะทำยังไง

ให้ดูตรงนี้ แก่ที่อื่นไม่ตก ให้แก่ตรงที่มันไปปรุงว่ามันไปโกรธเขา ไม่ได้ดูมาก
ถ้าเราไม่รู้ที่อื่น ก็ให้ดูเรื่องความโกรธที่มันกำลังร้อนอยู่นี้ กำหนดอันนั้นเป็นเป้าหมาย
เป็นจุดที่อยู่ของจิต ให้จิตอยู่กับจุดนั้น เช่น เอาความโกรธเป็นอารมณ์ หรือว่าเป็น
เป้าหมายของจิต ให้ดูที่นี้ อันนี้ดีหรือไม่ดี ความโกรธนี้เผลอใครเวลานี้...มันเผลอเรา มันดี
ไหมนี้ ผิด...ต่อไปพอจะเริ่มโกรธ พอมันแสบขึ้นมาก็รู้แล้ว ถ้าเราจะไประงับข้างนอก
มันไม่ได้ วิธีระงับต้องมาระงับตัวนี้ ตัวนี้ตัวโกรธ ตัวนี้ตัวปรุงให้โกรธ อันนี้ก็
เป็นอุบายหนึ่ง แต่ยังไงก็ตาม ผลของกิเลสที่จะให้เราเกิดทุกข์ต้องแสดงขึ้นที่จิต ให้เราเห็น
จุดนี้ก่อน เห็นความทุกข์นี้ก่อน แล้วเราค่อยพิจารณาแก้ไข เรื่องความรักเป็นอะไรถึงรัก
ก็พิจารณาเหตุผลเรื่อยจนกว่าจะสงบ แต่โดยมากจิตมักไม่ยอมพิจารณาอะ อะไรเป็น
ของแสงใจยิ่งจะไปเสริม

มันแก้ได้ด้วยกันนั่นแหละ ลำคัญที่อุบายของการแก้ เวลารักสิ่งนั้น สิ่งนั้น
ไม่ได้รักเรา เราก็อย่าไปรักเขาสิ ลูกก็คนละคนกับเรา ให้แยกคนละประเภท นั่นก็ลูก

นี่ก็เรา อย่าให้คละเคล้าเป็นอันเดียวกัน ความคิดความเห็นการกระทำของเขาก็เป็นอย่างของเราก็เป็นอย่าง จะให้เป็นแบบเดียวกับเรานี้เป็นไปไม่ได้ เพราะไม่ใช่คนๆ เดียวกัน แยกไปอย่างนั้นแหละ นี่เป็นเพียงเอกเทศและกรุณาแยกไปอย่างนี้ เข้าใจหรือ ถ้าเรามีความพยายามมีความสนใจอย่างนี้ก็จะค่อยเบาบางไปเรื่อยๆ พออะไรปรากฏขึ้นมา เราก็พยายามแก้ หาอุบายวิธีแก้

...นับวันเหมือนกับลิง...

เราไม่ใช่ลิง ก็อย่าให้มันเป็นอย่างงั้นซิ แก้ไปอย่างงั้นซิ เราไม่ใช่ลิงจะให้มันเป็นเหมือนลิงได้ยังไง เราจะให้เก่งกว่าลิงไปอีกอย่างนั้นก็ใช้ไม่ได้ซิ เรื่องอุบายที่จะพยายามแก้เราสำคัญมาก คือสติกับปัญญา

ท่านคะ อย่างอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ท่านว่าจะสำเร็จมรรคผลก็ต้องสำเร็จด้วยอริยสัจ ๔ ใช่ไหมคะ

แล้วสำหรับคุณล่ะว่าสำเร็จด้วยอะไร

แล้วทำไมถึงจะต้องพิจารณาปฏิจจนสมุปบาท...

ปฏิจจนสมุปบาทคืออะไร คุณเข้าใจว่าเป็นอะไร ปฏิจจนสมุปบาทนอกจากวงอริยสัจไปอย่างนั้นหรือ ปฏิจจนสมุปบาทนั่นแหละคือตัวอริยสัจ และยอดอริยสัจเสียด้วย **อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา...เรื่อย** มันเกี่ยวมันเนื่องอยู่ภายในจิตนี้ ไม่อยู่ที่อื่น

อริยสัจนี้มี ๔ เท่านั้นเอง แล้วปฏิจจนสมุปบาทมีตั้ง ๑๓

เช่น เรามองไปดูต้นไม้ ต้นไม้มีกี่ต้น บอกว่ามีต้นเดียว แล้วทำไมมีทั้งกิ่งทั้งก้าน ทั้งดอกทั้งใบ อันนี้ก็เหมือนกัน เข้าใจหรือที่ว่าทำไมจึงต้องพิจารณาอริยสัจที่อาจารย์อธิบายให้ฟังย่อยๆ ทำไมท่านจึงต้องให้พิจารณาปัจจยาการ ปัจจยาการนั่นแหละคือตัวอริยสัจ สมุทัยสัจก็คือมันแหละ **ชาติปิ ทุกฺขา ชราปิ ทุกฺขา** เหล่านี้เป็นทุกข์สัจ

ก็มีอยู่ในนั้น โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสา สมุภวนฺติ มันเกิดขึ้นพร้อมถ้ามีต้นเหตุ เกิดอันนี้ๆ แล้วก็ต้องไปอย่างนั้นๆ แกวของมันเป็นอย่างนั้น ที่นี้เวลาดับนี้แล้ว มันจะต้องดับนั้นๆ อย่างนั้นๆ สุดท้ายก็ลง **นิรุชฌนฺติ** หมายถึงดับ พอวิชาดับ คือ **อวิชชาเตว อสเสวราค...**เรื่อย...ทั้งหมดดับ เข้าใจไหม

อยากจะให้ท่านอาจารย์อธิบายเกี่ยวกับการพิจารณา เกสา โลมา นขา ทนต์ตา ตโจ ว่าจะพิจารณาอย่างไร

เราก็ดูสิ่งที่เกิดที่อยู่ของมันเป็นยัง ผม ขน เหล่านี้มันเกิดจากปุพฺพโพลิต น้ำเน่า น้ำหนองภายในไหลออกมา ต้องชะต้องล้างต้องอาบน้ำทุกวัน ที่ชะที่ล้างก็เพราะเป็นของสกปรก นั่นละความจริงของมัน พิจารณาชัดเกลียดออก กลับไปกลับมาหลายตลบทบทวน ด้วยความมีสติจดจ่อ ไม่ให้กระแสนะของจิตแสบออกไปทางโน้นทางนี้ พิจารณาไปตามอาการที่เป็นๆ จิตใจจะเข้าใจตามความจริงและซึ่งไปโดยลำดับ แต่การพิจารณานี้ แล้วแต่อุบายวิธีของแต่ละรายๆ เรียกว่าเป็นเทคนิคของแต่ละคน บอกก็บอกได้แต่เงื่อนไขสองเงื่อนไข ส่วนเจ้าของไปพิจารณาตีแผ่มันได้กว้างขวางมาก ครูอาจารย์เป็นแต่แนะแนว พอเป็นกรุยหาบ้ายทางให้เท่านั้น เราเองเวลาเราทำหน้าที่นี้ เราเป็นผู้บุกเบิกผู้ขุดค้น ให้กว้างขวางละเอียดลออไปตามจริตนิสัยของใครของมัน และความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากการพิจารณาของเรานี้เป็นความจริง รู้ก็รู้จริงเห็นจริง ละได้จริง เป็นความสุขจริงๆ เป็นความเบาจริงๆ ความปล่อยวางจริงโดยลำดับๆ นั่น เรียกว่าความจำกับความจริงมันต่างกันมาก ความจำนี้จำเท่าไรก็จำ ไม่ต้องพูดที่อื่นพูด หลวงตาบัวนี้จะพูดนิทานหลวงตาบัวให้ฟัง หลวงตาบัวอยู่โน้น เรียนหนังสือพอสอบได้นักธรรมตรี โอ้ ดีใจแหม เรายังภูมิใจสูงนะได้นักธรรมตรี สอบได้นักธรรมโทยิ่งดีใจใหญ่ ได้นักธรรมเอกเข้าไปได้มหาเข้าไป โอ้ จะได้เอาเชือกมามัดพุง มันจะแตกปัญญา มันมาก เข้าใจว่าเจ้าของมีความรู้มาก ความฉลาดมาก นี่มันจำได้เท่านั้น ความสำคัญนี้เลยเป็นกิเลสมาพอกพูนตัวเพิ่มขึ้นอีก การเรียนนั้นแทนที่จะทำกิเลสให้เหือดแห้งไป กลับเป็นการส่งเสริมพินทุกิเลสขึ้นมามากมายเต็มหัวใจจนก้าวไม่ออกเพราะหนักความรู้ ความจริงมันหนักกิเลสเข้าใจไหม นี่เราพูดถึงเรื่องภาคความจำ เราไม่ตำหนิ หากพูดตามความจริง คือความจำเป็น

อย่างนั้น เรียนไปมากเท่าไรยังมีความสำคัญตนมากขึ้นๆ จนจะก้าวไปไม่ได้ เพราะมัน
 หนักสติปัญญาความเฉลียวฉลาด ทั้งๆ ที่ไฉ่ยิ่งกว่าเด็ก ครั้นพอเราออกปฏิบัติ ออก
 ปฏิบัตินี้จะเอาจริงเอางัง เรียนแผนมันเรียบร้อย แล้วแผนจะฆ่ากิเลส เรียนแผนแล้วก็
 วางแผน เอ้า ดำเนินตามแผนตามภาคปฏิบัตินี้ การเรียนก็ยากแก่การจดจำ แต่ไม่ได้
 ยากเหมือนภาคปฏิบัติที่จะเอาจริงเอางัง ปฏิบัติเข้าไป พิจารณาเข้าไป พิจารณาอันใดจริง
 อันนั้น พิจารณาอย่างไรจริงอย่างนั้น ไม่ให้เคลื่อนคลาดเป็นอย่างอื่น บังคับเข้าไปจนเข้า
 สู่ความจริง เข้าใจไปโดยลำดับๆ ที่นี้ความสำคัญมันหมายของตอนที่เคยสำคัญไว้นั้น มัน
 ค่อยหลุดลอยไปๆ นักธรรมตรีก็ไม่ทราบหาหน้ไปไหน ไปแล้วไม่กลับ นักธรรมโทก็
 ไม่ทราบขโมยหนีไปทางไหน ไปแล้วไม่กลับ นักธรรมเอกไม่ทราบว่าวิ่งไปทางไหน ไป
 แล้วไม่กลับ มหากิไม่ทราบว่าได้ตกลงโลกไหนไปแล้วไม่กลับ จนกระทั่งยังเหลือแต่หลวง-
 ตาบัวเดียวนี้ คิดเอาก็แล้วกัน ไม่มีเรื่องอะไรแหละมีแต่หลวงตาบ้วยอยู่อย่างนั้นแหละ
 เข้าใจไหมที่พูดนี้ พอฟังเข้าใจหรือเปล่า นี่เทียบให้รู้ความจริงความจำ เป็นอย่างนั้น อยู่
 เปลาๆ ก็สบายอย่างหนึ่ง ว่าทุกข์ไม่ทุกข์ พออยู่เปลาๆ ไม่มีอะไรที่นี้ ไม่มีความรู้วิชา
 อะไรแล้ว อยู่แบบเซ่อๆ ซ่าๆ นี่สบายจริง อยู่แบบฉลาดนั้นแหละมันทุกข์ ทุกข์เพราะ
 ความฉลาดมาก เราอย่าเข้าใจว่าทุกข์เพราะความโง่ี่มากเลย ทุกข์เพราะความฉลาด
 ยิ่งมากยิ่งขึ้น ให้โง่แบบพระพุทเจ้า โง่แบบธรรมะ พุดง่าย ๆ นะ แบบธรรมะมันสบาย
 ดี ถ้าจะว่าฉลาดก็ฉลาดแบบธรรมเสีย ถ้าจะว่าโง่ก็โง่แบบธรรมเสีย แสนสบายทั้งสองอย่าง

ท่านอาจารย์ครับ คือการที่เรานั่งภาวนานี้ก็เพื่อต้องการความฉลาดแหลมคม และการหลุดพ้นต่อกิเลส นี่เราตั้งความหมายไว้อย่างนี้จะถือว่าเป็นกิเลสหรือเปล่าครับ

การตั้งความหมายเอาไว้ มันเป็นแผนฆ่ากิเลส ไม่เป็นกิเลส ถึงเราจะปฏิบัติ
 ยังไงๆ หรือเราจะต้องปฏิบัติอย่างนั้นๆ กิเลสถึงจะระงับดับลงไปโดยลำดับๆ จนกระทั่ง
 กิเลสตายหมด นั่นเป็นแผนการของเรา ที่นี้เราก็ปฏิบัติตั้งหน้าตั้งตาปฏิบัติ ไม่เป็นกิเลส
 ทั้งนั้น คนอยากไปนิพพานก็ไม่ใช่กิเลส เพราะไม่ใช่คนตาย อยากไปนิพพาน ความ
 อยากนี้เป็นมรรค เป็นทางเดินเพื่อความหลุดพ้น ความอยากเป็นสาเหตุให้ดำเนินเพื่อ

ความหลุดพ้น อยากได้บุญอยากพ้นทุกข์และทำความดี ไม่เป็นกิเลส อะไรๆ ก็ไม่อยากเลย จะทำอะไรไปบ้าง พอมีความอยากนิดหนึ่งๆ เป็นกิเลสแล้วๆ เลยไม่อยาก อยู่เฉยๆ เหมือนกับหัวตอไปเสีย ไม่งั้นก็เรียกคนตายไปเสีย พวกนี้เขาไม่อยาก เขาได้นิพพานแล้ว ใช้ไหมคนตาย ถ้าว่าเขาได้นิพพานแล้ว ไป **กุสลา ธมฺมา** ให้เขาทำไม นิมนต์พระไปจนว่าเต็มบ้านเต็มเมือง อยู่ไหนๆ ก็กว้านเอามา **กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา** ไอ้นี้มันตายแล้วนา ทำไมไม่ว่าไอ้นี้นิพพานแล้วนา มันหมดความอยากแล้วไปนิพพานแล้วนา อย่ามา กุสลาให้มันนา ทำไมไม่ว่าอย่างนั้นล่ะ

บางครั้งไม่ทราบว่ากิเลสคืออะไร

ที่ไม่ทราบว่ากิเลสคืออะไร นั่นแหละคือกิเลส เข้าใจไหม ยังไม่รู้อยู่หรือ นั่นแหละกิเลส

ทีนี้ถ้าหากว่าเรารู้ว่ากิเลสคืออะไร ก็เป็นกิเลสไปอีก

นั่นคือธรรม เข้าใจแล้วหรือทีนี้ พอเข้าใจแล้วหรือ

คนเขาคุยกันว่าคือว่าธรรมชาติของชาวบ้านเขาบอกว่า ไอ้กิเลสคือความเศร้าหมอง แล้วก็คุยกันไปคุยกันมา ผู้ที่ทำความชั่วก็เป็นกิเลส ผู้ที่ทำความดีก็เป็นกิเลส

ทีนี้เข้าใจแล้วหรือทีว่าผู้หวังความดีดำเนินประพฤติดิปฏิบัติตนดีนั้นจะเป็นมรรค เข้าใจแล้วหรือ ความอยากหลุดพ้นทุกข์ เป็นต้น เอาพูดง่ายๆ เอาสุดยอดเลยนะ อย่างไหนเป็นกิเลส มันมีขอบมีเขต ความอยากมี ๒ ประเภท ความอยากเป็นประเภทของกิเลสก็มี ความอยากเป็นประเภทของมรรคก็มี ไม่อยาก มันไม่มีจุดหมายปลายทาง แล้วเดินโซซัดโซเซไปชนกำแพง ไม่เดินไปตามทาง ดูชี้หัวแตกอย่าว่าไม่บอก เรื่องกำแพงแตกนี้จะยากอยู่นะ เราจะไปไหน ก็ต้องคำนึงถึงทางประตูเสียก่อนสิ ออกตรงช่องนั้นไปนั้น มันมีจุดหมายหลุดพ้นจากทุกข์ นี่พูดตามส่วนนี้ อันนี้ก็เป็นกระตุ๋ได้อันหนึ่งเหมือนกัน แต่อย่าเอามาเป็นแบบอันหนึ่งนะ ให้เอาเป็นแบบอย่างหนึ่งต่างหาก ไม่ให้เป็นแบบอันหนึ่ง แต่ให้เป็นแบบหนึ่งต่างหาก แยกไว้สองก่อน นี่เราเคยอย่างประจักษ์ใจทีเดียวไม่ลืมจนกระทั่งเดี๋ยวนี้ เพราะมันเด่นมาก ทีแรกไม่อยากบวช

ยกหลวงตาบัวอีกแหละ ถ้าความเลื่อมใสพระเลื่อมใสพระศาสนา นี้ เลื่อมใสยินดี แต่ไม่
อยากบวช หากจำเป็นด้วยเหตุผลบังคับเลยต้องบวช เวลาบวชไปแล้วดูหนังสือธรรมะ
ดูที่ตรงไหนทำให้เอะใจๆ เอ๊ะ ชอบกลๆ เรื่อย มันสะดุดใจ ยิ่งไปดูพุทธประวัติไปดู
ประวัติของสาวก โอ๊ย จิตหมุนตัว เห็นพระพุทธรูปเจ้าสลบก็เกิดความรู้สึกสงสารท่านจนน้ำตา
ร่วงในขณะที่อ่านหนังสือประวัติท่านอยู่ ที่นี้ตรัสรู้ก็น้ำตาร่วงอัศจรรย์ท่าน ดูประวัติของ
สาวกก็เหมือนกัน เป็นความอัศจรรย์ท่าน ได้รับความทุกข์ความลำบากก็สงสารท่าน
น้ำตาร่วงเหมือนกัน ที่ท่านได้รับความวิเศษวิโสคือบรรลุธรรม ก็เกิดความอัศจรรย์ท่าน
นี้ทั้งประวัติของพระพุทธเจ้า ทั้งประวัติของพระสาวก เลยหมุนเข้ามาสู่จิตใจนี้ จิตใจก็
หมุนเข้านั้นเลย หมุนเข้าเรื่องธรรม ที่นี้เรื่องภายนอกเลยจิตไปจางไปๆ จิตยิ่งหมุนเข้า
ไปๆ ประหวัดเรื่องธรรมเรื่องมรรคผลนิพพาน อยากเป็นพระอรหันต์ อยากไปนิพพาน
เลยมีความอยากอันเดียวเท่านั้น อยากอย่างเด่นนะ ไม่ใช่อยากธรรมดา อยากจนว่า ไม่
ได้รับมรรคผลนิพพาน เอ้า ตายก็ตาย ก็มีปัญหานั้นแหละขึ้นมา เวลาที่เราต้องการ
มรรคผลนิพพานเต็มที่ เรียกว่าเต็มหัวใจแล้ว แต่มรรคผลนิพพานในศาสนานี้จะยังอยู่
หรือไม่หา หรือว่ามรรคผลนิพพานเสื่อมไปหมดแล้ว ถ้าหากว่ามรรคผลนิพพานหมดเขต
หมดสมัยแล้ว การบำเพ็ญของเราจะบำเพ็ญยากลำบากแค่ไหนก็ไม่เห็นเกิดประโยชน์
เพราะไม่มีผลเป็นเครื่องตอบรับกัน เลยทำให้เกิดความคิดขึ้นมาอีกแง่หนึ่งว่า ขอให้เรา
ได้พบครูบาอาจารย์องค์ใดองค์หนึ่งได้ชี้แจงถึงเรื่องมรรคผลนิพพานให้เราฟังอย่างถึงใจ
ว่า มรรคผลนิพพานมีอยู่ ไม่มีทางสงสัยร้อยเปอร์เซ็นต์เพียงเท่านั้นละ เมื่อเราถึงใจแล้ว
เราจะมอบกายถวายตัวฝากครูบาอาจารย์องค์นั้นไว้เลย และเราจะบำเพ็ญเพียรเพื่อความ
เป็นพระอรหันต์ เพื่อนิพพานนี้อย่างเต็มความสามารถ ตายไหนไม่หมายป้าช้าเลย ขอ
ให้เราได้ทราบอันนี้อย่างถึงใจเถิด ได้เชื่อว่ามรรคผลนิพพานยังมีอยู่อย่างถึงใจเถิด การ
ประพฤติปฏิบัติเพื่อมรรคผลนิพพานนี้ จะเอาให้อย่างถึงใจเหมือนกันกับความเชื่อนั้นแล

ที่นี้พอหยุดเรียนตามที่เราตั้งคำสัตย์ไว้แล้ว ออกมาตามหาท่านอาจารย์มัน
ตามมาอุดรฯ ท่านไปสกลนครแล้ว เราก็เลยไปหนองคายเสียก่อน พักอยู่วัดทุ่งสว่างนี้
๓ เดือน ที่นี้ตามท่านไปถึงสกลนคร เลยไปถึงที่อยู่ของท่านบ้านโคกนามน ปีนั้นท่าน
จำพรรษาที่บ้านโคก พอไปถึงท่านมีดพอดี ท่านกำลังเดินจงกรมกุ่มกุ่มอยู่ข้างๆ ศาลา

หลังเล็กๆ ท่านก็นั่งอยู่ที่นี่ ห้องนั้นแหละเป็นห้องที่เราไปแอบฟังท่านสวดมนต์ ที่นี้พอเราไปถึงเท่านั้นละ ปัญหาที่เราคิดไว้ทั้งหมดเต็มอยู่ในหัวใจนี้ เหมือนกับท่านมาบันทึกเอาหมดทุกแง่ทุกมุม พอไปถึงท่าน ปัญหาที่เราคิดไว้ทั้งหมดนี้ ท่านแจ้งออกในขณะนั้นเลย เหมือนกับว่า นี่น่ามรรคผลนิพพาน หลงบ้าไปไหน คงว่าอย่างนั้น ฐิติมรรคผลนิพพานอยู่ตรงนี้ๆ เห็นไหมๆ ฟังเท่าไรยิ่งซึ่งๆ จนกระทั่งหายสงสัย ทั้งๆ ที่กิเลสยังมีเต็มหัวใจนะ หากหายสงสัยแล้วว่า มรรคผลนิพพานมีหรือไม่มี มีแต่ความแน่ใจว่า มรรคผลนิพพานมีอยู่อย่างสมบูรณ์ดังที่ท่านอาจารย์ได้ชี้แจงให้เราทราบอยู่ขณะนี้ เหมือนกับว่าท่านถอดออกมาจากหัวใจของท่าน ถ้าเป็นวัตถุก็เหมือนกับว่าท่านถอดออกมา นี่เห็นไหม ตามอดหรือ ถ้าคนไม่ตามอด เราเอวางไว้ฝ่ามือนี้ต้องเห็นเสมอ นี่เห็นแล้วยังๆ เราก็อยากจะพูดให้มันเต็มปากว่า ไม่เห็นยังงี้ ก็วางอยู่บนฝ่ามือคือความเชื่อมั่นเชื่อแล้ว เชื่อท่าน เพราะท่านถอดความจริงออกมาจากใจให้เห็นชัดเจนที่เรื่องราวทั้งหลายที่ว่าความอยากอันนี้มันรุนแรง พร้อมด้วยที่นี้ะความอยาก ยังสงสัยผลอยู่ยังมี เรียกว่าความอยากยังไม่สมบูรณ์ พอท่านแสดงเรื่องมรรคผลนิพพานให้ฟังแล้ว เอาละที่นี้ท่านอาจารย์อธิบายถึงขนาดนี้เชื่อแล้วยัง เชื่ออย่างถึงใจ เอ้า ที่นี้เราจะจริงไหม ต้องจริง ไม่จริงไม่ได้ จริงเอาตายเข้าว่าเลย แล้วมันก็เป็นอย่างนั้นจริงๆ ความเพียรของผู้ที่เอาตายเข้าว่ากับความเพียรธรรมดา นี่ต่างกันคนๆ เดียวกัน ความเพียรธรรมดานี้เป็นอย่างหนึ่ง ความเพียรที่มีความเชื่อมั่นและความมุ่งมั่นต่อสิ่งนั้น มีกำลังอย่างล้นหัวใจแล้ว ความพยายามที่จะให้เข้าถึงจุดนั้นต้องฟัดเต็มเหนี่ยว เอา ตายก็ตาย ไม่ตายให้รู้ มีเท่านั้น เป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ ถอยไม่ได้ ตายในสนามรบ นี่มีแต่ความอยาก จูงไปเท่านั้น เราเอาความอยากเข้ามาเทียบเคียงดู ความอยากนี้อยากจริงๆ อยากหลุดพ้น อยากรู้อยากเห็นมรรคผลนิพพาน อยากเป็นพระอรหันต์ อยากจริงๆ หลงตาบัวตัวเท่าหนูก็ตาม ความอยากมันเท่าภูเขา พอได้ทราบความจริงจากท่านอาจารย์มันแล้ว เอ้า ที่นี้กินให้สมอยากนะ พุดง่ายๆ พุดอย่างงั้นนะ กินให้สมอยากก็คือว่า เอ้า ทำให้เต็มที่ชี้ตั้งแต่นั้นแหละ ความเพียรถึงเป็นเหมือนกับกังหัน อุ๊ย เหมือนกับอะไรก็ไม่รู้แหละ พุดไม่ถูก ไม่มีจิตที่จะแยกออกไปที่ไหนๆ เกี่ยวกับประชาชนเพื่อนฝูงอะไรเลย หมุนตัวๆ เราไม่เคยสนใจคิดว่า เราจะได้เป็นครูเป็นอาจารย์สั่งสอนพระเถระประชาชนอย่างนี้ แต่มันเป็นขึ้นมาได้อย่างไรก็ไม่รู้ ขณะที่หมุนตัวเข้าตะลุมบอนไม่คิดเป็นคิดตายอะไรกับ

ผู้ใดทั้งนั้น นอกจากเจ้าของอย่างเดียว เข้ามาอยู่ตามธรรมดาไม่ได้ หาอยู่แต่ในป่าใน
เขา หากอยู่กับหมู่เพื่อนองค์หนึ่งสององค์สามองค์ไม่สะดวก พลิกคิดใหม่ เพราะเรารู้
ในใจของเรา ความเพียรไม่สะดวก อยู่คนเดียวทั้งนั้น อยากกินก็กิน ไม่อยากกินก็วัน
ช่าง เอ้า ตายก็ตาย โถ จนหนังห่อกระดูก แต่ก่อนมันหนุ่มป้อนะ ก็อายุ ๒๗ ออก
ปฏิบัติ แล้วหนังห่อกระดูกเป็นยังไง ผอมหรือไม่ผอม ฟังซิ จนกระทั่งลงมาหาหมู่เพื่อน
พากันตกตะลึง แม้แต่ท่านอาจารย์มันยังตกตะลึง โห้ ทำไมเป็นอย่างนี้ เหลืองเป็นขมิ้น
ลงมาจากภูเขา โห้ะ ทำไมเป็นอย่างนี้ พอว่าอย่างนั้น ท่านก็แก้ปู้บ มันต้องอย่างนี้จึง
เรียกว่านักรบ นั้น ท่านกลัวเราจะอ่อนแอร้องไห้แงๆ เข้าใจไหม พอท่านว่า ทำไมเป็น
อย่างนี้ เดียวก็ร้องไห้แงๆ ถ้าว่า มันต้องอย่างนี้ซิ ถึงเรียกว่านักรบ ท่านแก้ปู้บเดียวเลย
เพราะเรามันเป็นเหมือนกับลูกตัวแดงๆ อยู่ที่นี่ะ มันคอยแต่จะอดจะอ้อน พอว่าทำไม
เป็นอย่างนี้ คอยแต่จะร้องไห้แงๆ ท่านจึงรีบตัดปู้บเลย มันต้องอย่างนี้ จึงเรียกว่านักรบ
การปฏิบัติตามความอยากมันจึงต้องหมุนของมัน เรากล้าพูดได้อย่างเต็มปาก เราไม่ได้
อวดรู้อวดฉลาด เราพูดตามความจริง เพราะเราไม่ยากพูด มันไม่ยาก มันไม่หิว แต่
เมื่อเหตุผลที่ควรจะพูดมีก็พูด โดยยกความอยากนั้นกับความอยากที่เป็นต้นหาเป็น
กิเลสขึ้นมาเทียบกัน เราอยากเต็มหัวใจ เราก็เคยอยากมาแล้ว คืออยากได้มรรคผล
นิพพาน ที่นี้ความเพียรให้สนใจกับความอยาก เราก็ได้เคยทำเต็มสติกำลังของเรา จนถึง
กับบางครั้งบอكمอบเลยเชียว เอ้า ตายก็ตายเถอะ มันถึงขั้นหัวเลี้ยวหัวต่อจริงๆ มันมีนี่
จะถอยไม่ได้ นอกจากตายกับฟุ้งเท่านั้น ถ้าเป็นสวานก็ฟุ้ง ไม่ทะลุเอาให้ทะลุ ถ้าเป็นคน
โดนตันไม้ให้ทะลุ ที่เราจะถอยมานี้ ถอยไม่ได้แล้ว มันเข้าหัวเลี้ยวหัวต่อ จะเข้าด้ายเข้า
เข็ม ถอยไม่ได้ ลงประจัญบานกันอยู่ขนาดนั้น จะถอยไม่ได้เลย ต้องสู้ เอา ตายไม่ตาย
ให้ชนะ นั่นละ มันเป็นระยะๆ ที่มันวางพื้นไว้ในเรื่องสละชีวิตนี้ก็วางอยู่แล้ว พอถึงคราว
เข้า ยิ่งเหน็บเข้าไปอีก หนักเข้าไปอีก อ้าว ไปเถอะ ไม่ไปไม่รู้ ตายก็ตาย เพราะอะไร
เพราะความอยากรู้อยากเห็น โห้ ความทุกข์ความทรมานความลำบากลำบากในชีวิตนี้ ก็
ในเวลาปฏิบัติกรรมฐานนี้เอง เพราะอำนาจแห่งความอยากมันหนักจริงๆ เราไม่เห็นว่าเรา
จะยังเหลือเป็นผู้เป็นคนเดนตายมาอย่างนี้

หมู่เพื่อนก็ไม่มีแต่ก่อน เพราะเราไม่สนใจกับใครนี่ เข้าป่าไปอยู่คนเดียว ก็วันช่าง

ข้าวอยากกินก็กิน ไม่อยากกิน ก็วันก็ช่าง เวลามันจะตายจริงๆ ก็เดินโซซัดโซเซออกไป
บิดนวดจนเสียวันหนึ่ง แล้วหายเจ็บไปเลย เพราะเหตุไรถึงต้องทำอย่างนั้น เรามั่นคน
หยาบ เรายอม พอได้กินอิ่มเต็มท้องแล้ว มันนอนอยู่เหมือนหมู ไม่ยอมลุกละชิ จะมา
เลี้ยงหมูได้หรือ นี่ไม่ใช่โรงเลี้ยงหมูนี่นะ ที่นี้เวลาเราอดเข้าไปเท่าไร ร่างกายซุบผอมลงไป
ร่างกายไม่มีกำลัง แต่จิตใจมันติดผิงๆ เห็นอยู่ชัดๆ อันนี้ละ พอดไม่ใช่อะไรนะ พอถึง
เวลาที่เราจะฉันท โอ้ มันเกิดอิทธิพลเกิดคดีกันในศาลเตี้ยนี้ อันหนึ่งคิดบอกขึ้นว่า นี่จะ
อดให้ตายเหี่ยวเหรอ มันกำลังจะตายอยู่แล้วนะ คนหนึ่ง โห้ เวลามันได้กินแล้ว มันนอน
อยู่เหมือนหมูนี่นะ มันยิ่งตาย ขึ้นเชียงแล้วไม่ยอมลง จะให้มันกินอะไรนักหนา ตกลงเรา
นั้นแหละเป็นผู้พิพากษา โอ้ อดบ้างอิมบ้างนั้นแหละดี เอาตรงนั้น เราก็ฟาดลงไปเรื่อย
จนกระทั่งมันไปหมดสติกำลังความสามารถแล้ว ก็เป็นหลวงตาบัวโทร้อยู่อย่างนี้ อะไร
ก็เลยไม่อยาก จะว่าคนตายหรือตายแล้ว ทำไมมาพูดอยู่อย่างนี้ใช่ไหม มันไม่อยากก็
บอกไม่อยาก ใครจะว่าอะไรก็ตาม ว่าเรื่อบ้าก็ยอมรับว่าบ้า บ้าไม่อยากจะว่างั้น อยากไป
สวรรค์ก็ไปไม่อยาก อยากไปนิพพานก็ไปไม่อยาก อยากเป็นพระอรหันต์ก็ไปไม่อยาก อยู่เฉยๆ
เหมือนหลวงตาบัวนี่จะว่าไง มันก็เท่านั้น หมดแล้วเรื่องแก้ปัญหารื่องอยาก แล้วก็ไป
แปลออกพิจารณาดูซิ ถึงเวลามันอยาก มันก็อยาก ถึงเวลามันอยากนัก อ๊วย ไม่สมหวัง
อะไรก็เกียจอยาก ไม่อยากเสียอยู่อย่างนี้แหละจะว่าไ

ไม่มีความอยากไม่มีเครื่องดูดดื่มจิต จะหมุนไปได้อย่างไร มันต้องมีพลังของมัน
นี้มรรคผลนิพพานเป็นเหมือนแม่เหล็ก มันดึงดูดจิตให้หมุนตัวๆ ในใจ อะไรก็ตามอะไร
ก็ช่างเถอะ ถ้าไม่มีกำลังใจ เป็นไปไม่ได้ อันนี้กำลังใจบังคับ ความมุ่งมั่นนั้นแหละเป็นตัว
พาให้หมุน ความมุ่งมั่นต่อสิ่งที่เราต้องการ มันมุ่งมั่นเอาจริงๆ มุ่งไม่หยุดไม่ถอย ความ
เพียรทุกด้านก็หมุนไปตามกันหมด อดก็ยอมอด อิมก็ยอมอิม เป็นยอมเป็น ตายยอม
ตาย ถึงคราวแล้วอยู่ไหนก็ตาย โลกนี้มีปาชาด้วยกันทุกตัวสัตว์ เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา
อย่างนี้ อ๊วย ยาเม็ดหนึ่งก็ไม่เคยติดยามว่าไ แล้วก็สอนตัวเองนะ เราพูดอย่างนี้ เราไม่
ได้ประมาทหมอ คืออุบายพิตเจ้าของเพื่อให้แข็งแรงร่างกายในจิตเวลาเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา
มันจะคิดหาทุกข์หาภัย คิดไปไหนวะ ปาเหล่านี้ พวกสัตว์เหล่านี้เขาอยู่ที่นี่ เขาไม่เห็นมี
หมอมียามีโรงพยาบาลมีหูกมียารักษา เขายังไม่เห็นสูญพันธุ์ ทำไมเราคนทั้งคนว่าเป็น

พระกรรมฐานด้วย ยังต้องเสาะแสวงหาทุกข์หายา เราก็สู้สู้ไม่ได้ซิ เราแพ้แล้ว เราต้องการความแพ้แล้วหรือ ถ้าไม่ เอา ถึงคราวตายมันก็ตาย สัตว์ก็ตาย คนก็ตาย ใครก็ตาย ที่นี้จิตก็หมุนตัวเข้ามา มันไม่ไปคิดเสาะแสวงหาเรื่องทุกข์เรื่องยา มันก็พุ่งเข้ามาเป็นน้ำไหลช่องเดียว มันก็มีกำลัง พุ่ง นั่น นี่หมายถึงอุปายแก้เจ้าของในเวลาปฏิบัติ เราแก้เช่นนั้นเรื่อยมา ถ้าจะไปคิดเรื่องทุกข์เรื่องยาแล้ว จิตใจมันอ่อนเปียกไปหมดแล้ว เลยไม่สนใจกับธรรม อันนั้นจะดี อันนี้จะดีจะถูก เลยยุ่งอยู่โน่น ที่นี้มีแต่สิ่งที่จะถูกๆ เจ้าของเลยจะตาย อันนี้ร่างกายมันอ่อนก็จริง ร่างกายเป็นยังงี้ก็ตามแต่จิตไม่ได้เป็น จิตมันดีอยู่ผิงๆ มันแข็งตัว เพราะจิตกับกายเป็นคนละอย่างนี้ เพราะฉะนั้นเราอยากจะทราบเรื่องจิตกับกายแม้อยู่ด้วยกัน เราก็ยังไม่ทราบ ถ้าเราอยากทราบ ให้ปฏิบัติซิ พระพุทธเจ้าเป็นคนจริงด้วยการปฏิบัติ รู้จริงเห็นจริง สอนโลกสอนด้วยความจริงไม่ได้มาหลอกลวงโลก กายเป็นกาย จิตเป็นจิตจริงๆ ปฏิบัติไปพอรู้ความจริงแล้วจะปฏิเสธความจริงลบความจริง ลบได้หรือคนเรลบไม่ได้ ปฏิบัติตามหลักพระพุทธเจ้า ถ้ารู้อย่างพระพุทธเจ้าแล้ว จะไม่กราบพระพุทธเจ้าลงคอได้หรือคน ต้องกราบ ไม่ยอมพระพุทธเจ้าจะยอมใคร ความจริงใครลบได้เมื่อไร ของปลอมถึงสูญ ของจริงไม่สูญแหละ พระพุทธเจ้าสอนด้วยความจริงทั้งนั้น

อยากขออนุญาตถามท่านอาจารย์ว่า อย่างในวัยของเด็กๆ นักศึกษา การที่จะน้อมนำให้เขาได้เข้ามาสนใจทางด้านธรรมะนี้ เราจะใช้วิธีการอย่างไรให้มีผลมากขึ้น คือเด็กพวกนี้ยังอยู่ในวัย ซึ่งเรียกว่าคิดว่าจะรับทางนี้ยากหน่อย เพราะยังมีความสนุกสนานหรือมีอะไรๆ อยู่ ซึ่งตอนนี้ทางวิทยาลัยก็มีความมุ่งหวังที่จะปลูกฝังค่านิยมต่างๆ ให้ในทางที่ถูกต้อง

อันนี้ก็พอทราบ วัยนี้กำลังรุนแรง ถ้าพูดถึงเรื่องขับรถ ก็มักจะเหยียบแต่คันเร่ง เบรกจะไม่ค่อยสนใจ แล้วก็ให้สนใจเบรกด้วยนะ เพราะถ้าเหยียบแต่คันเร่งอย่างเดียวมันลงคลองได้ ถ้าเหยียบเบรกห้ามล้อเพื่อไม่ให้ลงคลองนั้นก็เป็นการปลอดภัย ชีวิตจิตใจของเราเป็นของมีคุณค่ามาก การเหยียบเบรกห้ามล้อ ไม่เป็นของลำบากนี้ ยังดีกว่าการเหยียบคันเร่งเพื่อความฉิบหายอย่างเดียวนั้นด้วยซ้ำ ให้เราพากันระมัดระวังความ

อยาก อยากด้วยกันทุกคน แต่การหักห้ามตนเองให้อยู่พอเหมาะพอดีนั้น เป็นความเหมาะสมสำหรับเราซึ่งเป็นผู้รักษาและรับผิดชอบเรา และเพื่อความมั่นคงในตัวของเรา ทั้งปัจจุบันและอนาคต ต้องไปจากการรักษาตัว ไม่ใช่เป็นไปจากการปล่อยตัว คนเราจะมี ความเจริญรุ่งเรือง มีความสุขความสบายขึ้นอยู่กับการรักษา ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับการปล่อยตัว นี่ให้พากันจำเอาไว้นะ

เป็นยังไง ธรรมมันถึงไม่ชอบ เราก็ถามใจเราบ้าง บทเวลาโลก ทำไม่ชอบนัก ธรรมทำคนให้เสียหายอย่างไรบ้าง ธรรมทำความเสียหายให้เราอย่างไรบ้างจึงไม่ชอบ ธรรม และโลกทำความดีความชอบ ทำความร่มเย็นเป็นสุขให้เราอย่างไรบ้าง เราถึงชอบเอานักเอาหนา ตั้งปัญหาขึ้นถามตัวเองก็พอจะได้รับคำตอบจากตัวเองไม่มากก็น้อย ใช้ไหมละ แต่ส่วนมากมักไม่ถาม มันต๋อยเลยกๆ นะซี ต๋อยเลยกๆ อย่างที่เขาพูดว่า ปัญญาชนนะให้ระมัดระวังนะ ปัญญาชนเป็นขั้นของคนมีปัญญา เป็นผู้มีความรู้ เป็นผู้ที่ควรเชื่อถือได้ เป็นคนที่ควรเคารพนับถือ ตรงกันข้าม อย่าให้เป็นอย่างว่าปัญญาชนแบบชนดะไปเลยนะ เข้าใจไหม อย่างนี้มักจะเป็นชนดะไปเลย อย่าให้เป็นชนดะนะ

คือตามหลักสูตรที่เขียนเกี่ยวกับการสอนทางด้านศีลธรรม เขียนไว้พร้อมทุกอย่าง แต่รู้สึกว่าการปฏิบัตินี้แม้แต่ผู้สอน ผมก็ลองสอบถามดูว่า ท่านลองปฏิบัติดูบ้าง หรือยัง ผู้สอนก็บอกว่ายังเลย ที่นี้ก็เลยไม่รู้จะอย่างไร

ถ้าอย่างนั้น มันก็เป็นแบบนายดาบที่อยู่อุดรนี่นะ เขาไม่ใช่เป็นนายดาบอย่างจริงจังอะไรหรอก เพื่อนฝูงเสกสรรขึ้นให้ชื่อเขานายดาบ เวลาเขาไปเที่ยวสนุกสนานกับเพื่อนฝูง เขาก็เอานาฬิกาข้อมือไปติดข้อมือไป ไปแล้ว เฮ้ย...เพื่อนเวลาเท่าไรแล้ว ฮึ...มึงอย่าถามแรงนักเพื่อน กูก็เขavnมาอย่างนั้นแหละ มันไม่มีเครื่องอะไรหรอก อันนี้ก็เวลาเขาถามมา เป็นยังไงที่เขียนตำรับตำราให้เขาเป็นยังไง อู๊ย...อย่าถามเพื่อน เราก็เขียนไปอย่างนั้นแหละ นั่นใช้ไม่ได้ละ จะเป็นเหมือนนาฬิกาข้อมือ นาฬิกาข้อมือไม่มีเครื่องภายในเลย ก็เขavnโก้งๆ ไปอย่างนั้นแหละ อันนี้ก็เขียนโก้งๆ... ใช้ไม่ได้แหละ อย่าไปเขียนโก้งๆ ซิ ให้ปฏิบัติตัวให้ไปด้วยศีลด้วยธรรม ถ้าศีลธรรมห่างเหินมากเท่าไร โลกก็วันเดือดร้อน

คนเราไม่มีชื่อมีแป เป็นที่ยึดเคว้งคว้างที่สุดเลย ถ้ามีหลักธรรมเป็นเครื่องยึดแล้ว พออยู่พอเป็นพอไปคนเรา มองดูก็น่าดู ไม่ว่าจะฟังเสียงก็น่าฟังผิดกัน คนมีธรรมกิริยา ที่แสดงออกย่อมมีภูมิเกณฑ์ แสดงการรักษาตัวความสวยงามให้เห็นชัดเจน คนไม่มี ธรรมแล้วไปดูซิ คนชี้เหล่านี้เป็นยังไง ลองถามดูซิ... โอ๊ะ... ความฉลาดอยู่ในตัว ไอ้โง่ที่กำลังเมาเต็มทีนั้นแหละ เข้าใจไหม เวลากินเหล้าเมาแล้ว สติก็ไม่มี ปัญญาไม่มี ลองไป ว่าแกโง่ดูซิ โอ้โฮ... ในโลกนี้ใครจะฉลาดยิ่งกว่ากูวะ นั้นเห็นไหม แล้วพูดไม่มีหยุดไม่มียั้ง น้ำลายหมดก็กินน้ำเรื่อยเข้าไป น้ำเหล้านั้นแหละ ประเดี๋ยวก็ลาละครับ แล้วคุณไม่ไปอีก เดี่ยวก็ลาละครับ หมดวันยังคำ ถ้าคนดีไม่หนีแล้วมันจะลาอยู่ทั้งวันนั้นแหละ เข้าใจไหม พวกน้ำลายฟูง นี่เรารู้กันอย่างนี้ก็รู้ คนไม่มีศีลธรรมเป็นยังไง น่าสลดสังเวชไหม เรา ไม่ถึงขนาดนั้นก็ตาม มันด้อยกว่านั้น ก็แสดงว่าเรายังเป็นอย่างนั้นอยู่ ให้พยายามปรับ ตัวของเรา เพราะไม่มีอะไรมีคุณค่ายิ่งกว่ามนุษย์ ยิ่งกว่าตัวของเรา เราพยายามรักษาเรา ด้วยศีลด้วยธรรม เอาอื่นมารักษาไม่ได้ ศีลธรรมจะทำให้ดีทั้งนั้น ไม่เคยมีศีลธรรม ข้อใดทำคนให้ล่มจมเสียหาย นอกจากสิ่งที่เป็นข้าศึกของศีลธรรมเท่านั้น จะมาลบล้าง ธรรมในหัวใจคนไม่ให้เกิดความเชื่อความเลื่อมใสในบุญในกรรม ในบาปบุญคุณโทษ อะไรทั้งนั้น ให้เชื่อแต่สิ่งที่จะมั่งคั่งว่าเป็นของดีอย่างเดียว คนนั้นละฉิบหายได้ล่มจมได้ เพราะความเชื่อฝ้ายต่ำ

ธรรมนี้ไม่มีที่จะทำใครให้เสียหาย ถึงเขาจะมาตำหนิทั้งบ้านทั้งเมืองก็ตามเถอะ โอ้ ไอ้โง่จะตาย นี่ทำอะไร กินเหล้ากับเขาก็ไม่เป็น ดื่มสุรายาเมาไม่เป็น จกลักไม่เป็น ปล้นไม่เป็น จี้ไม่เป็น “ก็ข้าไม่เป็นผีเป็นยักษ์เหมือนพวกเธอ” ไม่ต้องตอบอย่างนี้ก็ได้ ใช่มั้ย เราเป็นคนดีๆ นี่แหละ เขาก็เอาปากเขานั้นแหละพูด เขาเอาความคิดเขามาคิด เขาเอาน้ำลายของเขามาใช้ หมดน้ำลายของเขา เขาก็ไปเอง เราเป็นคนดีอยู่ เขาก็เป็นคน หมดน้ำลายไปเปล่าๆ นี่ละ คนดีไม่ขึ้นอยู่กับคนจะมาชมหรือไม่ชม มันติดอยู่กับคนนั้น เอง ถ้าคนชั่วแล้วก็ทำชั่วอยู่ในตัวเอง ไม่มีใครไปว่าชั่ว ก็ชั่วอยู่ในตัวของมัน นี่ละธรรม ของพระพุทธเจ้าท่านสอนไว้อย่างนี้ หลักของกรรมคือการกระทำการแสดงออกให้เห็นว่า เป็นคนดีคนชั่วได้อย่างชัดเจน ให้ระมัดระวัง

เราก็คิดถึงเรื่องว่า ธรรมดาคนไข้มักจะชอบของแสงมากกว่ายาไข้ใหม่ ถ้าเราไม่
อยากตาย ก็ให้เราเชื่อหมอบ้าง ถ้าอยากตาย ก็ไม่ต้องเชื่อหมอ อะไรเป็นของแสงเอามา
ฟาดมันเดี๋ยวนี้แหละเดี๋ยวนี้ กุสลาไม่จำเป็น ทนไม่ทนก็ตามเสร็จไปเลย เข้าใจไหม แล้ว
พระท่านจะรำคาญนะ ตายเกลื่อนอยู่โน้นแล้ว ยุ่งแต่พระมาสวด **กุสลา ฐมฺมา อกุสลา
ฐมฺมา** หาความฉลาดใส่ตัวนิดหนึ่งไม่มี ทำไม่ถึงทำลายตัว ถ้าว่าคนฉลาดทำลายตัวได้
ยังงี้ เราต้องสอนเราให้ฉลาดซิ พระพุทธเจ้าท่านสอนว่า **กุสลา ฐมฺมา** ธรรมยังคนให้
ฉลาด คือให้ปฏิบัติตามอรรถตามธรรมแล้วจะเป็นผู้ฉลาดรักษาตนได้ดี **อกุสลา ฐมฺมา**
เรื่องทำคนให้โง่ ปฏิบัติตามมันเท่าไรยิ่งโง่งงๆ จนกระทั่งบัดซบ นั้นมันเร็วยิ่งกว่าพระจะ
มากุสลาเป็นไหนๆ โง่เน่ ความชั่วของคน ความจมของคน ความตายของคนด้วยความ
ชั่วเป็นอย่างนั้นแหละ ก็อดบั้งซีของแสง เราเคยตามของแสงมาเท่าไรแล้ว ได้ผล
อย่างไรมาบวกลบกันซิ เราก็เป็นปัญญาชนคนหนึ่ง ทำไมเราจะโง่ต่อเล่ห์เหลี่ยมกิเลสฝ่าย
ต่ำทรมานเอานักหนา ธรรมของพระพุทธเจ้ากระเทือนโลกมามากมาย ทำไมไม่เอามายึดมา
ปฏิบัติมาพึ่งมาเกาะบ้าง เราต้องคิดอย่างนั้น แล้วเราจะได้เงื่อนตือออกมาใช้จนได้แหละ
ถ้าเรามีแง่คิดอยู่อย่างนี้

**อยากจะขออนุญาตอีกสักคำถามนะครับ ค่านิยมของชาวเราขณะนี้ รู้สีกว่านิยม
วัตถุมงคลมาก เราจะมีวิธีการแนะนำเขาอย่างไรบ้างให้เขามีความเข้าใจ**

ถ้าพัฒนาจิตได้พอสมควร หรือพัฒนาจิตได้ดีแล้ว วัตถุนิยมก็เป็นมงคลเป็น
ประโยชน์ เพราะออกจากจิตที่เป็นมงคลอยู่แล้ว ถ้าจิตไม่ดี จะพัฒนาอะไรก็เท่า นั้น
แหละ ไม่เป็นท่า เพราะจิตมันเลว พัฒนาอะไรก็เลว...เหลวไปหมด มันขึ้นอยู่กับจิต
เพราะฉะนั้น การพัฒนาจิตจึงเป็นอันดับหนึ่ง ตามหลักพระพุทธศาสนาท่านสอนอะไร
ก็ตาม จะดำเนินหน้าที่การงานอะไรก็ตาม ถ้าจิตไม่เป็นผู้ออกหน้าทำงานแล้ว สิ่งเหล่านั้น
จะไม่เป็นการเป็นงานอะไรให้เลย มันขึ้นอยู่กับความโง่หรือความฉลาดของจิต เอ้า ยก
ตัวอย่างเช่น นายช่างแปลน คำว่า นายช่างแปลน ต้องเป็นผู้รอบคอบทุกสิ่งทุกอย่างใน
แปลนไข้ใหม่ ถึงจะนำแปลนออกมาสร้างบ้านสร้างเรือนได้ แล้วให้นายสา นายมา มา
สร้างแปลนให้คนปลูกบ้าน มันจะฟาดอะไรขึ้นมา...เห็นไหม นี่ละมันพัฒนาออกมาจาก

จิตเสียก่อน ก่อนที่จะมาเป็นแปลน มันออกมาจากจิต จิตได้เรียนได้ศึกษามาเรียบร้อยแล้ว แล้วถึงจะสำเร็จรูปออกมาเป็นแปลนได้ และเมื่อออกมาเป็นแปลนแล้ว ก็สร้างตามโครงการของแปลนนี้ แล้วก็ป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา จนสำเร็จเป็นรูปร่างอันสมบูรณ์เพราะแปลนนี้ เพราะจิตนี้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา ที่นี้ทางด้านจิตใจเกี่ยวกับเรื่องธรรม ก็ศึกษาทางธรรมะให้รอบคอบทั้งทางโลกทางธรรม เอ้า พัฒนาไปไหนไปเถอะ ไม่มีเสีย ท่านจึงสอนให้พัฒนาจิตเป็นสำคัญมาก โอ้เราพัฒนาตั้งแต่ภายนอกละซิ ไม่พัฒนาภายในจิต วางประดับหน้าร้านไว้... โอ้โฮ... สวยงามอร่ามตาเหลือเกิน ภายในมีแต่ขี้หมูราขี้หมาแห้ง ใครจะเข้าไปเหยียบในร้านได้ละ เหยียบก็ไม่อยากจะเหยียบ อย่าว่าแต่จะมองดูเลย นั้น มันเป็นอย่างนั้นละ

ให้ประดับภายใน ภายนอกก็ประดับ ภายในให้มันดี ของดีๆ เขาเอาใส่ในตู้เซฟไว้เรียบร้อย นั้น เห็นไหมของดี นักปราชญ์ท่านไม่อดละ ผู้ที่อดเก่งๆ นั่นคือตัวเก๋ เข้าใจไหม โฆษณาบ้างๆ อันนั้นดี อันนี้ดีฯ นะ นั้นละตัวเช่ตัวโง่ตัวขี้ริ้วขี้เหร่ตัวไม่เป็นท่าของดีไม่จำเป็นต้องไปโฆษณา อยู่ไหนอยู่ได้ ของดีไม่ดั้น เข้าใจไหม ของดีแล้วไม่ดั้น คนทรมทรมายคนจะตายละมันดั้น เข้าใจไหม อันนี้พวกจะตายมันดั้นรู้ไหม คนปกติเขาจะไปดั้นอะไร คนใช้มันดั้นมันจะตาย เอาละ อย่าพากันเข็ดหลาบนะ มาหาหลวงตาบ้วน่ะ...

ผมอยากจะเรียนถามถึงเรื่องการกระทำวิปัสสนา ทราบว่าท่านพระอาจารย์เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงในทางปฏิบัติทางวิปัสสนามาก คำถามแรกก็อยากจะเรียนถามท่านพระอาจารย์ว่า การกระทำวิปัสสนานั้น มีคุณค่าต่อชีวิตของมนุษย์อย่างไรบ้าง

คุณค่าของการอบรมจิตทางวิปัสสนานี้มีมากมาย แต่จะอธิบายเพียงย่อๆ พอได้ใจความ คือทำให้เป็นคนเยือกเย็น แม้จะเคยมีนิสัยใจร้อนหรือวุ่นวายต่างๆ มา แต่เมื่อได้รับการอบรมจิตใจให้มีความสงบพอมิทางจิตอ่านได้บ้างแล้ว ย่อมทำผู้ปฏิบัตินั้นให้กลายเป็นคนใจเย็น เป็นคนมีเหตุผล ไม่พรวดพราด ทำอะไรก็ทำด้วยความตั้งใจและเป็นการเป็นงานจริงๆ ไม่เป็นนิสัยจับจด นี่เป็นผลย่อๆ ของการทำวิปัสสนาที่อธิบายในข้อหนึ่ง

การกระทำวิปัสสนานั้น เราจะทำได้ยากง่ายเพียงไร

ถ้าเราเป็นคนยาก การทำวิปัสสนาก็ยาก ถ้าเราเป็นคนชอบง่ายหน่อย วิปัสสนาก็ง่าย เพราะถ้าเราเป็นคนยาก พอเริ่มจะทำวิปัสสนาก็เห็นว่ายากไปเสียแล้ว ไม่อยากทำ วิปัสสนาก็กลายเป็นของยากไปด้วย ถ้าเราเป็นคนชอบวิปัสสนา พอทราบว่าทำวิปัสสนามีผลดีอย่างนั้นๆ เราชอบที่จะทำ การทำวิปัสสนาก็ง่ายเพราะเราเป็นผู้พาให้ง่าย

ผมทราบเรียนถามอีกอย่างหนึ่ง เท่าที่เคยได้ยินคนพูดกันว่า การปฏิบัติวิปัสสนานั้น บางทีทำดีไม่ได้ทำให้คนมีสติพื้นเพออกไปได้ อันนี้เป็นความจริงหรือไม่

เท่าที่เราเดินไปตามถนนหนทาง เราก็เคยเห็นคนประเภทที่น่าสลดสังเวช คือคนที่เสียสติที่เรียกกันว่าคนบ้า แต่เราได้ถามเขาดูบ้างหรือเปล่าว่า คนที่เขาเป็นโรคประเภทที่น่าสลดสังเวชนี้ เขาเป็นมาจากการทำวิปัสสนา หรือเขาเป็นมาโดยธรรมชาติของเขาเอง

ที่ผมทราบ บางคนบอกว่าพอเริ่มวิปัสสนาแล้ว ทำให้สติพื้นเพออกไป ไม่เหมือนเมื่อก่อนเริ่มปฏิบัติวิปัสสนา

ในข้อนี้อาจเป็นไปได้ แต่ไม่ใช่เป็นเพราะธรรมของพระพุทธเจ้า หากเป็นเพราะบุคคลที่ทำผิดต่างหาก เช่นเดียวกับธรรมเปรียบเหมือนเส้นทางที่ถูกจากที่นี่ไปสู่จุดนั้นมีกรูยหมายป้ายทางบอกไว้อย่างละเอียด แต่ผู้เดินทางไปในนั้นอาจจะเดินผิด คือปลื้กแวะไปจากทางเดิมที่ถูกนั้นเสีย ก็เลยทำให้ผู้เดินทางนั้นผิดไปจากจุดที่หมาย จึงปรากฏผลที่ไม่สมหมายขึ้นมา ความจริงหลักธรรมของพระพุทธเจ้าทรงชี้บอกไว้โดยถูกต้อง แต่ผู้ปฏิบัติอาจดำเนินผิดไปด้วยความรู้ความเห็นของตนที่เข้าใจว่าถูก การทำวิปัสสนาของผู้ปฏิบัตินั้นมีนิสัยต่างๆ กัน บางรายก็ปรากฏเป็นนิมิตต่างๆ ขึ้นมา เช่น นิมิตเกี่ยวกับเรื่องคนตายบ้าง นิมิตที่น่าเกลียดพิลึกบ้าง ที่น่าเศร้าโศกบ้าง ตามแต่จะปรากฏขึ้นตามานิสัย แต่ไม่ทุกรายไป เมื่อนิมิตปรากฏขึ้น ใจเกิดความชอบบ้าง เกิดความเศร้าโศกบ้าง เกิดความกลัวบ้าง เกิดความเสียใจบ้าง ตามแต่นิมิตจะแสดงขึ้นในท่าใด เมื่อจิตเป็นอย่างนั้น หากไม่ย่นจิตเข้ามาสู่หลักคือองค์ภาวนาเสีย ก็มีทางเสียได้ เช่น คนที่เคยมีนิสัย

ซึ่งลาดหวาดกลัวต่อผีมาแล้ว แต่พอเริ่มทำวิปัสสนา จิตเริ่มสงบลงบ้างเล็กน้อย ขณะนั้นปรากฏเห็นคนตายขึ้นมาทางนิมิตที่เฉพาะหน้าเป็นต้น ก็เกิดความกลัวขึ้นมาในขณะที่จนไม่มีสติยับยั้งใจตัวเองเลยกลายเป็นบ้าไปเลย นี่อาจมีทางเป็นไปได้ดังที่อธิบายมา แต่ถ้ามีหลักยึด แม้จะเป็นบุคคลประเภทกลัวผีก็ตาม พอเห็นเรื่องที่น่ากลัวในเวลาภาวนาปรากฏขึ้นมา ก็รีบย้อนจิตเข้ามาสู่องค์ภาวนาซึ่งตนเคยบริกรรมอยู่ดั้งเดิมเสีย นิมิตก็ดับไปในขณะนั้น ความเสียหายก็ไม่เกิดขึ้น เพราะการดำเนินถูกต้องทางที่ท่านสอนไว้ การดำเนินผิดทางนั้น คือเมื่อเห็นผีในนิมิตแล้วไม่ได้ย้อนจิตของตนเข้ามาสู่หลักธรรมปล่อยให้ความกลัวพาเตลิดเปิดเปิงไปเสียจนไม่มีที่ยึดเหนี่ยว ผลที่เกิดขึ้นอย่างน้อยก็มีสติฟื้นเพื่อน มากกว่านั้นก็เป็นบุคคลที่น่าสังเวชไปเลย ฉะนั้น การทำผิดทางจึงมีทางเสียได้ดังที่กล่าวมา ด้วยเหตุนี้ การทำวิปัสสนาแม้จะเอานามของพระศาสนาไปพูดว่าทำวิปัสสนาก็ตาม แต่อาจมีทางเสียได้ด้วยการเข้าใจผิด ผลที่เกิดขึ้นจากผู้ทำผิดนั้น อาจทำให้ผู้อื่นที่มีความสนใจอยากทำวิปัสสนาให้กลัวไปตามๆ กัน จึงคล้ายกับศาสนาเป็นโรงบ่ม...ขออภัยมากๆ คล้ายกับศาสนาเป็นโรงบ่มบ้าไปก็ได้

ผมอยากจะเรียนถามคำถามสุดท้ายอีกคำถามหนึ่ง คือรู้สึกจะมีผู้ที่สนใจในเรื่องวิปัสสนานี้อยู่หลายคน ถ้าหากว่าจะไปขอฝากตัวเป็นลูกศิษย์ท่านพระอาจารย์ ท่านจะกรุณาให้ความช่วยเหลือแก่พวกเราได้มากน้อยเพียงใดครับ

เท่าที่อาจารย์ปฏิบัติอยู่เวลานี้ ก็ปฏิบัติอยู่ในฐานะระหว่างลูกศิษย์กับอาจารย์อยู่แล้ว หากว่ามีท่านผู้สนใจจะไปอบรม ทางวัดก็เคยได้ปฏิบัติต่อพุทธศาสนิกชนมาเป็นจำนวนมาก แทบทั่วประเทศไทยสำหรับวัดป่าบ้านตาด แต่จะเรียนว่าไม่ขัดข้องเสียทีเดียวนั้น ก็ยังไม่กล้าที่จะเรียน เพราะอาจจะมีเหตุการณ์เกิดขึ้นที่จะทำให้ขัดข้องก็ได้ในอนาคต เพราะเป็นของไม่แน่นอน จึงขออภัยไว้ด้วย แต่เรื่องเกี่ยวแก่ท่านที่มีความสนใจหวังดีต่อตนเอง โดยที่ใครจะนำศาสนาเข้ามาเป็นเครื่องอบรมนี้ อาจารย์ขออนุโมทนากับท่านทั้งหลายเป็นอย่างยิ่ง

ขอเรียนเรื่องวิปัสสนาให้ท่านผู้ฟังทั้งหลายทราบย่อๆ พอเป็นข้อคิด คำว่า **วิปัสสนา** นั้นเป็นชื่ออันหนึ่งที่ท่านนักปฏิบัติท่านบำเพ็ญในครั้งพุทธกาล ซึ่งเป็นธรรมชั้น

สูงไปเป็นลำดับ แต่คำว่า **ภาวนา** นั้น เป็นคำกลางๆ ที่ใช้ได้ทั่วไปทั้งสมถะและวิปัสสนา รวมกันเข้าเรียกว่าภาวนา คำว่า **วิปัสสนา** นั้น หมายถึงความรู้แจ้งเห็นจริงในสังขารทั้งหลาย แม้เช่นนั้นจะนำมาใช้เป็นวิปัสสนาของการภาวนาทั่วๆ ไปก็ได้ ไม่ขัดข้อง การเจริญภาวนาหรือวิปัสสนานี้ มีผลประจักษ์ใจของผู้บำเพ็ญ คือใจที่เคยวอกแวก คลอนแคลนต่อสิ่งยั่วยวนต่างๆ เมื่อได้รับการอบรมจิตใจเท่าที่ควรแล้ว จิตจะค่อย เชื่องชินต่อเหตุการณ์ทั้งหลาย และปฏิบัติตัวไปด้วยความสม่ำเสมอ ผิดกับผู้ที่ไม่ได้ อบรมอยู่ไม่น้อย ดังนั้น วิปัสสนาจึงเป็นคุณสมบัติที่ช่วยเสริมบุคคลให้เป็นผู้หนักแน่น มั่นคงในตัวเอง และมีเหตุผลต่อสิ่งเกี่ยวข้องต่างๆ ได้ดี

กระผมใคร่จะเรียนถามท่านพระอาจารย์เกี่ยวกับความจริงของโลกอย่างหนึ่ง ในฐานะที่ท่านพระอาจารย์มีความเชี่ยวชาญทางวิปัสสนาอย่างมาก และวิปัสสนาก็ออย่าง ที่ท่านพระอาจารย์ว่าไว้ว่า คือศึกษาให้มีความรู้ให้เห็นแจ้งเห็นจริงเกี่ยวแก่ชีวิตสังคม ที่กระผมข้องใจใคร่จะเรียนถามก็คือว่า **การเกิดและการตายในพระคัมภีร์ของวิปัสสนา นั้นเป็นอย่างไร**

เรื่องการเกิดการตายนั่น แม้จะไม่ใช่พระคัมภีร์ของวิปัสสนาก็ตาม แต่เรื่องการเกิด การตายนั้มีอยู่ทุกรูปทุกนาม โดยเฉพาะท่านผู้ถามปัญหาอยู่เวลานี้ก็ตกอยู่ในภาวะเช่น นี้เหมือนกัน ถ้าอาจารย์จะเรียนอธิบายให้มากไปกว่านี้ ก็กลัวจะเป็นการนำเอาอ้อยไป ขายในสวนอ้อยไป จึงไม่กล้าจะเรียนมาก พอเข้าใจมิใช่หรือ

ความจริงกระผมก็ยังไม่เข้าใจหรอกครับ อยากจะให้พระอาจารย์กรุณาชี้แจง รายละเอียดให้บ้างสักเล็กน้อย?

โหน มีสงสัยข้อไหนละ

คือการเกิดนะครับ ถ้าพิจารณากันตามหลักชีววิทยา ก็บอกว่าเกิดจากสเปิร์ม ของผู้เป็นบิดาผสมกับโอวอมหรือไข่ของผู้เป็นมารดา ก็ปฏิสนธิออกมาเป็นบุคคล นั้นคือทางชีวะ ทีนี้ทางศาสนานั้นพูดไปในทำนองเดียวกันหรือเปล่า?

ท่านกล่าวไว้เหมือนกัน แต่ท่านมิได้บอกว่าสเปิร์ม คืออันนี้เป็นส่วนผสมสำหรับธาตุทางพระศาสนาท่านก็มีแง่หนึ่งที่จะพูดถึงเกี่ยวกับสิ่งนี้ แต่ตามหลักวิทยาศาสตร์ทางชีววิทยาที่พูดไปเมื่อสักครู่นี้ เป็นไปในทางหลักวิชาทั้งนั้น แต่ทางพุทธศาสนาท่านพูดถึงส่วนธาตุอะไรทำนองนี้ อันนี้เป็นด้านวัตถุคือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ที่มาผสมกัน แต่ส่วนนามธรรมที่หมายถึงธาตุรู้ ที่เข้าไปแทรกสิ่งอยู่ในระหว่างสิ่งทั้งสองผสมกันนั้น นั่นเป็นธาตุส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง ที่ทางพระพุทธศาสนาสนใจอยู่มากยิ่งกว่าส่วนของธาตุที่เป็นส่วนหยาบ

พระพุทธศาสนานั้นสอนให้บุคคลมักน้อยสันโดษ ที่นี้ทุกคนถ้ามีความมักน้อยสันโดษ คือพากันออกบวชหมด หรือไม่พยายามสร้างสรรค์ความเจริญแล้วชาติไทยเราจะไม่ถูกรุกรานง่ายขึ้นหรือครับ?

เรื่องศีลธรรมที่พระพุทธเจ้าสอนไว้นั้นมีมากมายหลายแขนง และมีเป็นขั้นๆ ของศีลและธรรม ผู้ที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติ ก็ควรจะนำไปปฏิบัติให้เหมาะสมแก่เพศและฐานะของตน คำว่า **ความสันโดษมักน้อย** นี้ เป็นธรรมอันกว้างขวางมาก สำหรับพระก็ดำเนินไปอีกทางหนึ่ง คือแยกออกจากหลักใหญ่คือความสันโดษมักน้อยเช่นเดียวกัน ส่วนฆราวาสก็มีอีกเป็นแขนงหนึ่ง ที่ควรปฏิบัติให้เป็นความเหมาะสมสำหรับตนและเป็นประโยชน์แก่ตนและครอบครัวตลอดส่วนรวมด้วย ถ้าจะพูดรวมๆ ไป ก็อาจจะไม่สะดวกแก่ผู้ฟัง ดังนั้น อาจารย์จะขอแยกอธิบายเป็นตอนๆ เพื่อเข้าใจง่ายขึ้น เรื่องความสันโดษความมักน้อย ที่พอเหมาะสมกับฆราวาสจะพึงปฏิบัติได้มีอยู่ แต่ถ้าปฏิบัติให้เป็นความมักมากซึ่งเลยความพอดีแล้ว กลับเป็นภัยแก่ฆราวาสก็มีอยู่เช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าท่านจึงทรงสอนไว้อย่างนั้น อะไรเล่าที่ว่าความมักมากซึ่งเป็นภัยแก่ฆราวาสนั้น คือความมักมากในอารมณ์ มีหนึ่งแล้วอยากมีสอง มีสองแล้วอยากมีสาม มีสามแล้วยังอยากมีสี่ห้าขึ้นไปไม่มีสิ้นสุด ไปที่ไหนมีแฟนเป็นพวงๆ อย่างนี้น่าเกลียดน่ากลัวมาก คือกลัวว่าโลกจะพินาศเพราะไฟอบาพวุ่นนี้เผาผลาญ ความมักมากประเภทนี้เป็นสิ่งที่น่าเกลียดมากมาย ไม่มีใครที่มีธรรมในใจอยู่บ้างจะชมว่าดี ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงไม่ทรงสอนฆราวาสให้เป็นผู้มักมากในทางนี้ เพียงแต่ผิวเดียวเมื่อยเดียวเท่านั้น

บางครั้งก็ยังมีทะเลาะเบาะแว้งกันได้ แถมยังอยากจะมีย่อยๆ อะไรต่ออะไรเผงกันไป คือมีอาหารโรงอาหารว่างยุ่งกันไปหมด โลกต้องแตกแน่ๆ พอเข้าใจมิใช่หรือ อาหารว่างความเป็นผู้มีผิวเดียวเมื่อยเดียวนี้แล ท่านเรียกว่าความมกน้อยของฆราวาส ในหลักธรรมท่านสอนไว้อย่างนี้ ทั้งนี้เพื่อให้ฆราวาสรู้จักความสำคัญของท่านและกัน ให้รู้จักหัวใจของท่านและกันซึ่งเป็นคู่ครอง และคู่พึงเป็นพึ่งตายของท่านและกัน นี่เป็นหลักใหญ่ที่พระพุทธเจ้าทรงเป็นห่วงสำหรับพุทธบริษัทผู้อยู่ครองเรือน และทรงสอนเน้นหนักลงไปในเรื่องบพนี้ว่า ให้มีความมกน้อยสันโดษ คือมกน้อยในอารมณ์เครื่องเสริมไฟในครอบครัว ถ้ามีเพียงหนึ่งแม้จะยุ่งบ้างก็ไม่เท่าไร พอมีทางหายใจได้บ้าง และพออดพอนทนเพราะความรัก ต่างฝ่ายต่างมีน้ำหนักเสมอกัน ไม่ไหลบ่าไปหาปลีกหาย่อย คือภริยาสามีประเภทกาฝากที่มีอยู่ในที่ต่างๆ เหมือนดอกเห็ดเต็มไปหมดใน... แม้ลูกที่เกิดในหัวอกของพ่อแม่ทั้งสองนั้นก็เป็ลือดเนื้ออันเดียวกัน การแนะนำสั่งสอนก็ง่ายและเชื่อมโยงความรักใคร่สงสารระหว่างแห่งกันและกันก็สนิท เพราะเป็นเลือดในหัวอกของตนด้วยกัน ผู้เป็นแม่จะดุว่ากล่าวลูกก็ไม่กระเทือนถึงผู้เป็นพ่อ ผู้เป็นพ่อจะดุว่ากล่าวหรือเฉียนตีลูกบ้างในบางครั้งก็ลูกดีดิ่ง ก็ไม่กระเทือนผู้เป็นแม่ ย่อมเป็นที่สนิทใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย เพราะต่างฝ่ายก็ถือว่าเป็นลูกของตนเสมอกัน และความรักลูกๆ ก็มีส่วนเท่ากัน เนื่องจากเป็นเลือดในหัวอกอันเดียวกัน ดังนั้น ผู้มีความมกน้อยในอารมณ์ดังกล่าว จะไปไหนมาไหนย่อมไม่เป็นอารมณ์ห่วงใยกับพินกับไฟว่าจะมาหรือจะไปไหมบ้านไหมเรือน (ไฟราคะตัณหา) ของเราหรือของใคร

จะไปทำงานในบ้านนอกบ้านหรือสังคมใดๆ เมื่อต่างฝ่ายต่างรู้จักความสำคัญ รู้จักกรรมสิทธิ์ของท่านและกัน รู้จักหัวใจกันแล้ว ระหว่างคู่ครองทั้งสองนั้น ต่างจะไม่มี ความระแวงแคลงใจและเป็นทุกข์เพราะอารมณ์ยุ่งมากวนใจ ทั้งเป็นการสะดวกในการทำมาหาเลี้ยงชีพ ตลอดจนการจับจ่ายและการเก็บรักษาไม่มีทางรั่วไหลและมีสิ่งมาคอย ดูดซึม ไม่ค่อยมีการทะเลาะกันในเรื่องไม่มีความอึดพทางอาหารว่างอาหารนอกบ้าน พอเข้าใจมิใช่หรือ หรือจะให้อาจารย์สอนว่า ให้มีกันคนละร้อยสองร้อยอย่างนั้นหรือ ถึงจะเป็นที่พอใจและเป็นการพัฒนาที่เจริญมากที่สุด จะเป็นที่เหมาะสมกับใจของผู้ต้องการ พัฒนาแผนใหม่

การฟื้นฟูเศรษฐกิจของบ้านเมืองนั้น เป็นอีกประเภทหนึ่งที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ว่า ให้มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานทุกด้านที่ชอบธรรม เพียงเท่านี้ก็พอที่จะทราบได้แล้วว่า พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนให้คนนั่งอมมืออยู่เฉยๆ โดยไม่แสวงหาสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนแก่ครอบครัวและประเทศชาติบ้านเมือง การฟื้นฟูเศรษฐกิจของบ้านเมืองด้วยวิธีมีร้อยมีพัน มีอาหารว่างรอบบ้านรอบเมืองทุกแห่งทุกหนทุกตำบล หมู่บ้าน ตามخانเมือง ไนท์คลับ อะไรต่ออะไรยุ่งกันไปหมด รู้สึกจะไม่ใช่เป็นการฟื้นฟูเศรษฐกิจให้เจริญ แต่จะเป็นการสังหารตนสังหารครอบครัวและสังหารประเทศชาติให้ล่มจมลงไปด้วยอำนาจของกิเลสประเภทเผาคนทั้งเป็นอย่างไม่สงสัย เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงไม่ส่งเสริมให้คนสนใจในทางนี้ กลัวโลกจะพินาศ ไม่มีมนุษย์เหลือค้างอยู่ในโลกอีกต่อไป

พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมีเกิดขึ้นแล้วย่อมมีดับเป็นธรรมดา นี่คำสั่งสอนของพระพุทธองค์ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อ ๒๕๐๐ กว่าปีมาแล้วนั้น จะไม่ดับหรือ

อ้อ ถ้าเรายังไม่ดับ คำสอนก็ยังไม่ดับ ถ้าเราดับเมื่อไร คำสอนก็ดับในบุคคลคนนั้น ส่วนคนที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ปฏิบัติกันต่อไป ที่สำคัญก็คือ เวลาจะไปเที่ยวหาความรื่นเริงบันเทิงโดยไม่มีขอบเขตนั้น รู้สึกจะไม่กลัวการเกิดการดับ แต่เวลาจะน้อมใจเข้ามาสู่ศีลธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า กลับกลัวแต่จะดับจะตาย ข้อนี้จึงน่าสลดสังเวชอยู่มาก เวลาจะออกไปเที่ยวเปิดอารมณ์ให้สบายๆ คล้ายกับจะไปขึ้นสวรรค์ทั้งเป็นนั้น ไม่กลัวว่าอะไรจะเกิดจะดับ แต่เวลาจะประพฤติศีลธรรม กลัวแต่ธรรมของพระพุทธเจ้าจะดับและกลัวว่าตัวจะตาย ฉะนั้น ความดีจึงไม่มีโอกาสก้าวไปได้ถึงไหน มีแต่ความหลอกลวงถ่วงจิตใจวิ่งแข่งหน้าไปอยู่ตลอดเวลา ไม่มีโอกาสตามมันให้ทันได้เลย

กระผมใคร่จะกราบนมัสการถามท่านอาจารย์ว่า เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ถือว่าเป็นกิ่งพุทธกาล หมายความว่าอย่างไรครับ

อ้อ กิ่งนั้น กิ่งเวลาต่างหาก ไม่ใช่ถึงคำสอนจะเกิดจะดับ

**การที่ถือว่าปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ที่ว่าเป็นกิ่งพุทธกาลหมายความว่า ศาสนาพุทธจะ
ยังยืนอยู่ ๕๐๐๐ ปีนั้น ใช่ไหมครับ**

อันนี้ท่านตรัสไว้ตามกาล คือหลักพระพุทธศาสนาที่สอนไว้ ท่านกำหนดไว้พอ
ประมาณว่า ห้าพันปี เมื่อถึง ๒๕๐๐ ก็เป็นอันว่าถึงตามเวลาของห้าพันปี เรียกว่า
กิ่งแห่งกาลเวลา แต่ที่พระพุทธเจ้าประทานไว้ขนาดนี้ เข้าใจว่าจะพอสมควรแก่ความ
สามารถของผู้มีความเชื่อความเลื่อมใสจะประพฤติปฏิบัติตามธรรมของพระองค์ได้
อย่างมากก็เพียงห้าพันปีเท่านั้น นอกจากนั้นก็อาจเป็นความเปลี่ยนแปลงทางความรู้
ความเห็นไปต่างๆ ซึ่งเป็นเหตุให้ขาดความเคารพนับถือไปเองสำหรับหมู่ชน จึงคล้ายกับ
ศาสนธรรมดับไป ความจริงศาสนธรรมมิได้ดับ แต่แม้ธรรมจะเป็นธรรมชาติที่อยู่ดั้งเดิม
ก็ตาม เมื่อไม่มีผู้สนใจจะฟื้นฟูขึ้นมาเพื่อประโยชน์แก่ตนแล้ว ธรรมก็กลายเป็นโมฆะ
ไปในหมู่ชนที่หมดความสนใจโดยสิ้นเชิงแล้ว ฉะนั้น ท่านจึงประทานศาสนาไว้พอ
ประมาณว่าห้าพันปี หากว่าเรามีอายุยืนยิ่งกว่าห้าพันปี จะประพฤติปฏิบัติธรรมให้มาก
ยิ่งกว่านั้น ก็ยังจะเป็นการเพิ่มพูนความดีได้มากขึ้น แต่นี้รู้สึกเสียใจ ที่อายุของมนุษย์เรา
มีเพียงไม่กี่ปีแล้วก็ดับไปเสีย บางรายก็ไม่สามารถทำความดีให้แก่ตนได้ และทำตัวให้
เป็นโมฆะทั้งปัจจุบันและอนาคตก็มีจำนวนไม่น้อย เพราะฉะนั้น เราทั้งหลายเมื่อได้ก้าว
เข้ามาสู่ความเป็นมนุษย์ และได้นับถือพระพุทธศาสนาที่ทรงไว้ซึ่งเหตุผลอย่างสมบูรณ์
ทุกอย่างแล้ว ก็ควรสนใจนำไปปฏิบัติดัดแปลง กาย วาจา ใจ ของตนให้มีคุณค่า แม้
จะดับไป ก็ให้ดับไปแบบบุคคลที่มีชัยชนะในตัว คือความเป็นผู้มีคุณงามความดีอย่าง
พร้อมมูลแล้ว อย่าให้สูญพันธุ์ไปโดยหาซากความดีติดตัวไปมิได้

**มีคำถามส่งมามากมาย อยากจะทราบกันว่านรกกับสวรรค์มีจริงหรือไม่ ถ้ามี
อยู่ที่ไหนบ้าง**

ไม่ได้ถามนักท่องเทียวเขาบ้างหรือ เขาไปเมืองไหนบ้าง นรกเขาได้ไปหรือเปล่า
อาจารย์ไม่ใช่นักท่องเทียว จึงไม่กล้าจะเรียนได้ แม้แต่เมืองนอกเมืองนาก็ไม่เคยไปเห็น
แล้วจะสามารถไปเห็นนรกสวรรค์ได้อย่างไร ต้องไปถามนักท่องเทียวเขาจึงจะรู้ในเรื่องนี้

ปัญหาต่อไปมีคำถามส่งมาว่า นิพพาน หมายความว่าอะไร และมีจริงหรือไม่

นิพพานนั้น ถ้าแปลเฉพาะคำว่านิพพาน ก็แปลว่าดับสนิท คำว่าดับสนิทนั้น เทียบกับไฟที่ก่อเปลวขึ้นมาด้วยเชื้ออย่างมากมาย แต่ได้ดับลงด้วยเครื่องดับไฟที่ทันสมัย เมื่อไฟดับลงไปอย่างสนิทแล้ว ผลก็คือความเย็นปรากฏขึ้นมา และไม่ทำให้สิ่งทั้งหลายถูกไฟไหม้ฉิบหายต่อไปอีก ก็เลสซึ่งเปรียบเหมือนกองเพลิงดับไปจากใจด้วยมรรค คือข้อปฏิบัติที่ทันสมัย นั้นเรียกว่า **นิพพาน** แปลว่า ความดับสนิทแห่งกิเลสทั้งหลาย คือบรรดาสิ่งที่เป็นภัยต่อใจดับไปโดยสิ้นเชิง คงเหลือแต่ความบริสุทธิ์และความเป็นบรมสุข อันเป็นหลักธรรมชาติของจิตที่บริสุทธิ์เท่านั้น นั่นแหละคือนิพพาน พอเข้าใจมิใช่หรือไม่ใช่คำว่านิพพานแล้วจะดับไปหมด ทุกคนทั้งสัตว์อะไรๆ ดับไปหมดอย่างนั้น ความดับสนิทแห่งกิเลส นั่นแหละ คือ สอุปาทิเสสนิพพานของพระพุทธเจ้า และพระอรหันต์ ท่านในเวลาชั้นนี้ยังครองตัวอยู่ เมื่อชั้นนี้สลายตัวลงไป ก็เป็นอนุปาทิเสสนิพพาน มีแต่ความบริสุทธิ์ล้วนๆ นี่ท่านเรียกว่า นิพพาน เราจะไปหานิพพานที่ไหนกัน

กระผมใคร่ขอถามท่านพระอาจารย์ว่า ในฐานะที่พวกกระผมเป็นนักศึกษา กระผมได้ทราบว่า ไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาหรือเป็นพระภิกษุก็ตาม ปัญหาที่สำคัญในการศึกษาที่สำคัญที่สุดก็คือ ไม่สามารถจะตั้งสมาธิให้แน่วแน่นสำหรับการศึกษานี้ได้ ฉะนั้นกระผมใคร่มีคำถามถามท่านพระอาจารย์ว่า **จะอย่างไรจึงจะทำให้ผู้ที่กำลังศึกษาธรรมหรือศึกษาทางโลกนี้ สามารถตั้งสมาธิให้แน่วแน่นได้โดยที่ไม่มีจิตใจฟุ้งเฟ้อ**

ในข้อนี้แม้แต่อาจารย์ผู้กำลังอธิบายอยู่เวลานี้ ก็ไม่ปรากฏว่าได้หาบทตั้งสมาธิมาเกิดด้วย แต่ก็ยอมรับว่าสมาธินั้นย่อมเกิดขึ้นจากการบำเพ็ญด้วยกันทุกราย ไม่ได้เกิดขึ้นด้วยการนั่งนอนใจอยู่เฉยๆ ด้วยการอดทนระอาใจและความไม่สนใจ แต่จะเกิดขึ้นด้วยความสนใจฝักใฝ่ในธรรมด้วยกัน แม้ท่านทั้งหลายซึ่งเป็นนักศึกษาก็ต้องเป็นผู้มีสมาธิคือความแน่วแน่อยู่ว่าจะศึกษาหลักวิชานั้นๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยความพากเพียรของตน นี่ก็จัดว่าเป็นสมาธิประเภทหนึ่งที่มีประจำอยู่ในใจของนักศึกษาซึ่งกำลังเล่าเรียนธรรมก็เหมือนกัน ถ้ามีความขยันหมั่นเพียรเหมือนกับงานทั่วๆ ไปแล้ว

เรื่องสมาธิแม้เราจะได้ห้ามหามตุ้มมาด้วยก็ตาม แต่จะต้องปรากฏขึ้นที่ใจของผู้มีความเพียรโดยไม่ต้องสงสัย

ผมขอแนะนำสการพระคุณเจ้า ผมมีปัญหาใครจะถามเรื่องศีล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องศีลห้า คือมีคนศาสนาอื่นมักจะโจมตีพระพุทธศาสนาในแง่ที่ว่า พุทธศาสนานี้มันจะดีแต่ภาคทฤษฎี แต่ในภาคปฏิบัติแล้วรู้สึกว่าย่ำแย่อยู่เยอะมาก โดยเฉพาะศีลข้อแรกคือ ข้อปาณา ห้าไม่ให้ฆ่าสัตว์ แต่ชาวพุทธส่วนมากก็มักจะฆ่าสัตว์ และก็รู้สึกว่าทางพระพุทธศาสนา ถ้าหากว่าไม่ฆ่าสัตว์ คนเราจะอยู่ได้อย่างไร โดยเฉพาะพระสงฆ์องค์เจ้า เมื่อไม่มีคนฆ่าสัตว์ไปถวาย ไม่ทราบว่าจะอยู่ด้วยวิธีไร

ก็อยู่ได้ด้วยการไม่ฆ่าสัตว์นั่นเอง จะอยู่ได้ด้วยอะไร เช่น พระท่านไม่ฆ่าสัตว์ ท่านก็ยังอยู่ได้ ขรवासไม่ฆ่าสัตว์ จะอยู่ไม่ได้ยังไง เราต้องคิดถึงความสำคัญของชีวิตแห่งสัตว์และมนุษย์ทั่วไป อย่าเห็นว่าสำคัญเฉพาะชีวิตของเราคนเดียว แต่ไม่เห็นความสำคัญในชีวิตของผู้อื่น ต้องเห็นความสำคัญทั้งชีวิตของเราด้วย ของคนอื่นและสัตว์อื่นด้วย ว่ามีคุณค่าแห่งความเป็นอยู่เท่าๆ กัน จึงจะเห็นความสำคัญของปาณาติบาตที่ท่านห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์ เช่น สัตว์ตัวหนึ่งมีชีวิตอยู่ไปได้กี่วัน เขาก็เป็นสัตว์เต็มภูมิของเขา หากได้ถูกฆ่าไปเสียความสืบทอดแห่งชีวิตของเขาก็ขาดไปทันที เราก็เช่นกัน เมื่อถูกทำลายชีวิตลงในขณะใดความเป็นมนุษย์ก็ขาดลงในขณะนั้น เมื่อกล่าวโดยส่วนรวมแล้วคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์และคุณค่าแห่งความเป็นสัตว์มีชีวิตเหมือนกันหมด ถ้าชีวิตยังเป็นไปอยู่ สัตว์ก็เป็นสัตว์เต็มภูมิของสัตว์ มนุษย์ก็เต็มภูมิของมนุษย์ หากชีวิตหาไม่แล้ว ไม่ว่ามนุษย์และสัตว์ต้องเป็นผู้หมดคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์และเป็นสัตว์ลงเท่าเทียมกัน เท่าที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์เบียดเบียนสัตว์ที่มีชีวิตทั้งหลายนั้น เป็นความชอบยิ่งแล้ว คนเราถ้าเห็นคุณค่าเฉพาะชีวิตของตัวเอง แต่ไม่เห็นคุณค่าแห่งชีวิตของผู้อื่น ก็รู้สึกว่าเป็นคนที่เห็นแก่ตัวและเอาเปรียบผู้อื่นมากเกินไป อาจจะอยู่กับโลกเขาไม่ได้ ที่มีคนศาสนาอื่นโจมตีศาสนาพุทธว่าดีแต่ภาคทฤษฎี แต่ภาคปฏิบัตินั้นรู้สึกว่าย่ำแย่อยู่เยอะมาก ข้อนั้นไม่ว่าแต่พุทธศาสนา แม้ศาสนาอื่นๆ ที่เขาผู้โจมตีย่อมรับนับถือก็ย่อมเป็นความจริงดังที่ว่านั้น เพราะทุกๆ ศาสนาเป็นแต่ผู้ชี้

แนวทางให้คนทำดีและชี้บอกทางชั่วให้คนละวันปล่อยวางเท่านั้น จะดีหรือชั่วก็ขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติหรือไม่เท่านั้น ศาสนาไม่ได้เป็นผู้ไปคอยรับบาปหากรรมแทนเขา และไม่มีสิทธิที่จะยกคนนั้นว่าดีแล้วพาขึ้นสวรรค์ทั้งเป็น และตำหนิคนนี้ว่าชั่วแล้วจับโยนลงนรกไปเสีย

ที่ว่าชาวพุทธฆ่าสัตว์นั้น ความจริงผู้ที่ฆ่าก็มี ผู้ที่ถือเคร่งครัดไม่ฆ่าก็มีมากมาย ถ้าจะดีด้วยความชอบธรรมสมกับนักธรรมด้วยกันแล้ว สิ่งที่น่าชมก็ควรชมด้วยความชอบธรรม ผู้ฟังที่มีธรรมในใจจะได้อนุโมทนา ไม่แสดงหยาบเพราะการตีว่ามีอะไรแฝงอยู่ เมื่อพูดด้วยความเป็นธรรมโดยทั่วๆ ไปแล้ว ไม่ว่าชาวพุทธหรือชาวอะไรทั่วโลกล้วนเป็นนักฆ่าสัตว์ด้วยกัน จนปลาทั้งตัวเล็กและตัวใหญ่เท่าๆ กันที่อยู่ในมหาสมุทรทะเลที่กว้าง แล่นกว้าง ลึกแสนลึก จะไม่เหลือพอจะสืบพันธุ์ต่อไปอยู่แล้ว อีกไม่นานน่ากลัวจะไม่มีสัตว์น้ำสัตว์บกตลอดมนุษยมนายังเหลือติดแผ่นดินแผ่นน้ำนี้เลย จะว่าอะไรปูๆ ปลาๆ ละ ถ้าใจมนุษย์จะกำเริบเห็นการฆ่าการเบียดเบียนกันว่าเป็นของดี และเสริมความรู้ความฉลาดของตนว่าเป็นบุคคลพิเศษเกินโลกอยู่ สรุปแล้วจะมีชาวอะไรกันบ้างที่ไม่นิยมการฆ่าการเบียดเบียน นอกจากชาวสัตว์และชาวมนุษย์ที่ตายแล้ว และผู้ยังมีชีวิตอยู่แต่เป็นผู้มีใจเปี่ยมด้วยเมตตา มองเห็นนอกเขาออกเราว่าสัตว์ทั้งหลายรักความเป็นอยู่แต่เกลียดกลัวความล้มความตายเสมอกันเท่านั้น ส่วนที่เกี่ยวกับพระนั้น สำหรับพระท่านมิได้บวชมาเพื่อรบกวนลวนลามเถียงกินเนื้อกินปลากับท่านผู้ใด ท่านองค์ใดมาบวชต่างก็บวชเพื่อรักษาศีลรักษารธรรม มีความเป็นอยู่เกี่ยวกับศรัทธาญาติโยมตามธรรมเนียมที่มีภาระงานและความเป็นอยู่ติดกับฆราวาส มีผู้นำอะไรมาถวาย ถ้าไม่ผิดวินัย ท่านก็รับฉันและใช้สอยไปตามเรื่องของคนที่มีความเป็นอยู่เนื่องด้วยผู้อื่น การไม่ฆ่าสัตว์และฉันเนื้อสัตว์นั้น พระท่านพอทนได้ แม้แต่เรื่องใหญ่ๆ กว่านี้ที่โลกชอบทำกันมากๆ พระท่านยังทนได้ จึงกรุณาอย่าเป็นห่วงกับพระถึงกับต้องไปเที่ยวฆ่าและเบียดเบียนเขาให้ร้อนเป็นไฟไปเพราะพระเป็นสาเหตุ อาจารย์ไม่เห็นด้วย เพราะไม่ได้บวชมาเพื่อส่งเสริมใครให้เป็นคนชั่วและก่อความเดือดร้อนให้แก่กันด้วยการฆ่าและการเบียดเบียน แม้จะมีความลำบากเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนท่านที่มาเกี่ยวข้องทั้งใกล้และไกล ก็ยอมทนเอา เพราะความมุ่งหวังอยากให้คนดีมีเมตตาต่อกัน โลกจะได้เย็น ไม่ประสงค์ดังที่ว่า

นั้น มีอะไรๆ ที่เข้าใจว่าเกี่ยวกับพระเป็นต้นเหตุ กรุณาตัดออกให้หมด อย่าให้ปรากฏว่ามีความกังวลอยู่ในใจอีกต่อไป พระท่านจะได้สบายใจว่าตนบรรลุมาด้วยความบริสุทธิ์ใจ โยมจะได้หายห่วงเกี่ยวกับเรื่องเล่าๆ ฟันๆ ซึ่งฟังแล้วไม่สบายใจเลย

กระผมใคร่ทราบมัสดการว่า ตามพระพุทธประวัติที่ว่า วันออกพรรษาหรือวันเทโว... เป็นวันที่ต้อนรับการเสด็จกลับจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรื่องนี้เป็นจริงอย่างไรครับ

อ้อ ก็ถามในสิ่งที่มองไม่เห็นกันด้วยตาเนื้อ ถ้าจะบอกว่าจริงก็เหมือนโกหกกัน จะว่าไม่จริง ก็ไม่ได้ไปเห็นเวลาท่านเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ไม่ทราบจะให้เรียนตอบอย่างไร อาจารย์ต้องยอมในข้อนี้เพราะไม่เคยไปสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ จึงไม่รู้เรื่องอะไร ถ้าจะถามก็กรุณาถามอย่างนี้ดีกว่าว่า ท่านมาจากวัดป่าบ้านตาดหรือ เวลานี้วัดป่าบ้านตาดยังมีอยู่หรือเปล่า อาจารย์จะได้ตอบทันที

ถ้าอย่างนั้นก็หมายความว่า คัมภีร์บทนั้นเป็นคัมภีร์ที่ยืนยันไม่ได้ใช่ไหมครับ

ถ้าเราจะถือคัมภีร์เป็นเครื่องยืนยันแล้ว ผู้ที่เคยเห็นคัมภีร์มาแล้ว มาถาม ก็ไม่ควรถาม เพราะได้ดูคัมภีร์เหมือนกัน และเป็นคัมภีร์ที่ยืนยันทั้งแก่ผู้ถามทั้งแก่ผู้ตอบ และแก่ผู้ฟังเหมือนกัน

พระพุทธองค์ตรัสว่า สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา โดยเฉพาะข้อหลังสุดนี้ สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา นี้ หมายความว่าทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่มีตัวตน เพราะฉะนั้น กระผมผู้ยินพุดนี้ก็ไม่มีตัวตน ถ้าเช่นนั้นแล้ว กระผมไปฆ่าใครเข้า ไปฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเข้า ก็ควรจะกล่าวว่าไม่มีตัวตน เป็นการไม่ไปฆ่าอะไรทั้งสิ้น เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว บาป-บุญ-ความดี-ความผิด ก็คงไม่มีใช่ไหมครับ

ขอภัยด้วย คือถ้าเรายังเห็นว่ามีตัวตนอยู่ก็อย่าไปฆ่า ถ้าไปฆ่าเดี๋ยวจะผิดกฎหมายและจะติดคุกติดตะราง เพราะเป็นการฆ่าคน ถ้าอันไหนไม่เป็นตัวเป็นตนแล้ว ก็ฆ่าได้ เช่น กิเลสตัณหาอาสวะ มันมีอยู่ภายในตัวเราเนี่ย แม้จะฆ่าวันยังค่ำก็ไม่มีใครมา

จับให้ติดคุกติดตะราง ทั้งไม่เป็นบาปด้วย นอกจากเป็นคุณแก่เราโดยถ่ายเดียวเท่านั้น โปรดพยายามฆ่าตรงนี้ อย่าไปเที่ยวหาฆ่าสิ่งที่เป็นตัวเป็นตน เช่น คนและสัตว์ เป็นต้น มันเป็นโทษ

กระผมขอกราบนมัสการถามว่า ในทางพระพุทธศาสนาได้แบ่งออกเป็นสองทาง คือทางมหานิกายและธรรมยุต บางครั้งทำไมถึงไม่ถูกกัน และทางไหนที่ดีที่สุดครับ

อ้อ ข้อนี้เราควรคิดว่า แม้แต่สามเณร-ภิกษุ ก็ยังมีลูกหญิงลูกชาย เช่น นาย ก. นาย ข. นาง ง. นาง ช. ซึ่งแตกแขนงออกมาจากพ่อแม่คนเดียวกัน และบางครั้งระหว่างลูกสองสามคนนั้นก็ยังมีทะเลาะกันได้ พระสงฆ์ท่านก็เป็นคนเช่นเดียวกับพวกเรา ก็อาจมีบ้างเป็นธรรมดา ทางที่ดีที่สุดนั้นคืออย่าทะเลาะกันนั้นแหละเป็นทางที่ดีที่สุด

อาจารย์ขอสรุปธรรมที่ได้มาบรรยายให้ท่านนักศึกษาทั้งหลายฟังในวันนี้ กรุณาทุกท่านได้นำไปขบคิดแล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงตนเองนั้น เป็นสิ่งที่ดีงามอย่างยิ่งและประเสริฐสุดในการฟังธรรม คือฟังแล้วนำไปปรับปรุงตัวเราให้เป็นไปตามหลักธรรม จะนำไปเพื่อความเจริญรุ่งเรืองโดยสม่าเสมอ ไม่อับเฉาเศร้าใจในความผิดพลาดต่างๆ ซึ่งเคยมีอยู่เสมอและทั่วไป ข้ออรรถข้อธรรมใดที่ได้วิไลขึ้นไปในวันนี้ หากมีความขาดตกบกพร่องไม่เหมาะกับจริตจิตใจ บรรดาท่านผู้ฟังทั้งหลายก็กรุณาให้อภัยด้วย ต่อไปขอทุกท่านจงมีความเจริญงอกงามโดยทั่วกัน เทอญ

กรรมดีที่เราต้องการอุทิศให้คนอื่น อย่างตอนที่ท่านให้พระนาคะครับ จะต้องกรวดน้ำด้วยหรือเปล่าครับ จึงจะได้ผล

ถ้าตามหลักกรรมแล้ว ไม่กรวดน้ำก็ได้ เช่น ทำความชั่วไม่ต้องกรวดน้ำต่อความชั่วก็ได้ชั่ว การทำดีไม่กรวดน้ำก็ไม่น่าจะผิด ต้องได้ความดีเสมอ การกรวดน้ำให้คนอื่น ท่านก็พูดไว้ในหลักกรรม แต่ไม่กรวดก็ไม่ผิด คือเราอุทิศทางน้ำใจ อุทิศ หมายถึงว่า เจาะจงแก่คนนั้นๆ หรือสัตว์จำพวกไหนๆ ก็ตามก็เป็นเจาะจง อุทิศ แปลว่า เจาะจง เรา

จะกรวดทางน้ำใจก็ได้ ธรรมมีหลายชั้น อาจารย์มีแต่พูดให้ฟังเท่านั้น ไม่ได้กรวดน้ำด้วย แต่ว่าการทำเพื่อประโยชน์แก่โลกทำไม่หยุด แต่ไม่กรวดน้ำ ถ้าผิดก็ผิดมากที่สุดอาจารย์นี้ หากทำไม่หยุด ทำบางคืบจนนอนจะไม่หลับ แต่ไม่ได้กรวดน้ำสักที ไม่ทราบว่าเป็นยังไง ถ้าผิดก็ผิดมาก แต่แน่ใจว่าไม่ผิดทั้งสองอย่าง

การกรวดน้ำก็ไม่ผิด การไม่กรวดก็ไม่ผิด เพราะมันเป็นธรรมคนละชั้นๆ เป็นชั้นๆ ขึ้นไป ถ้าเราแน่ใจแล้วไม่กรวดก็ได้ เพราะธรรมะนี้เรียกว่า **อนุပ္พพิกขา** พระพุทธเจ้าแสดงธรรมขึ้นไปโดยลำดับๆ อนุပ္พพิกขา หมายถึงว่า การแสดงธรรมขึ้นไปโดยลำดับๆ ตั้งแต่ธรรมขั้นต่ำขึ้นไปๆ เห็นขึ้นไปเรื่อยถึงธรรมขั้นสูงสุด และการกรวดน้ำนี้ก็เช่นกัน ไปโดยลำดับ กรวดน้ำธรรมดาก็มี กรวดทางน้ำใจก็มี น้ำธรรมดาก็มีน้ำใจเป็นเครื่องประกอบ ถ้าเป็นแต่เพียงเทน้ำแจ็กๆ น้ำใจไม่มีก็ไม่เกิดผล เพราะการกรวดน้ำนี้เป็นพยานของน้ำใจว่าเราได้ทำอย่างนี้ เห็นว่าสำคัญอยู่มากในน้ำใจ

ขอประทานโทษครับ คือเวลากรวดน้ำนั้นะครับ กระผมจำคำบาลีไม่ได้ แล้วกระผมก็พูดภาษาไทยอยู่ในใจนี้ จะเข้าท่าไหมครับ

เข้าท่า ใจมีภาษาเดียวเท่านั้นละ อุทิศต่อผู้ใดก็เป็นอันอุทิศ เป็นผู้มุ่งแล้ว ใจมีภาษาเดียว ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาบาลี ก็เป็นอีกภาษาหนึ่งๆ แต่ภาษาใจนี้มุ่งจุดเฉพาะ เช่นถึงคนไหน นี่เป็นภาษาเดียวมันชัดเจนแล้ว เราระลึกได้มุ่งต่อคนนั้นๆ ได้

ท่านอาจารย์ครับ กรรมที่เราทำเมื่อตอนที่เรายังไม่เชื่อผลแห่งกรรมเมื่อสมัยเรายังเป็นเด็กไม่รู้ภาษานี้ะครับ เราควรจะทำอะไรตอบแทนสิ่งที่เราเคยทำมาแล้ว

อ้าว เราก็ทำความดีตอบซิ เราเป็นผู้ใหญ่ เราทำดีได้นี้ ตอนเราทำไม่ดีในตอนเป็นเด็ก พอเป็นผู้ใหญ่ เราก็ทำดีตอบแทนในสมัยยังเด็กนั่นซิ เวลาเด็กมันโง่ โตเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมามันฉลาดก็แก้กันตรงนั้นซิ แต่อย่าให้ใจที่ใหญ่เท่าไรร่างโง่งลงไปนะ ผิด ตรงนี้แก้กันไม่ได้ มีแต่จะเพิ่ม

แต่ไม่อาจลบล้างกันใช้ไหมครับ

ลบล้างได้ก็มี ลบล้างไม่ได้ก็มี ถ้าหากว่าลบล้างไม่ได้เสียเลยนั้น พระพุทธเจ้าจะ
บริสุทธิไม่ได้ เพราะเกิดขึ้นมาในท่ามกลางแห่งกิเลสทั้งหลาย สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ของดี กิเลส
เป็นของชั่วทั้งนั้น ถ้าหากว่าลบล้างไม่ได้แล้ว พระพุทธเจ้าแลสาวกทั้งหลายจะเกิดขึ้นมา
ไม่ได้ แต่ส่วนที่ปลีกย่อยมาตามธาตุตามชั้นเป็นไปได้ เช่น ชาตินี้เราเคยทำนั้น แม้ใจ
บริสุทธิแล้วก็ตาม สามารถลบล้างได้แล้วภายในจิตใจ แต่ทางธาตุทางชั้นยังติดตามกัน
ได้อยู่ก็มี แต่ได้เพียงเปลือกเมืองเท่านั้น ตัวเมืองจริงๆ ไม่ได้ อย่างสมัยพระพุทธเจ้า
ยังมี

คือกรรมชั่วนี้ะครับ สมมุติว่าเราทำไปโดยที่ไม่ตั้งใจ เราไม่ทราบเลยจริงๆ
ว่า เราได้ทำกรรมชั่วลงไป แต่การกระทำนั้นได้ทำลงไปแล้ว ทำให้คนอื่นเดือดร้อน
อะไรต่อมิอะไร ภายหลังเราก็มาระลึกสำนึกผิดในนั้น และก็พร้อมที่จะให้เขาจับไป
ตัดหัวควั่นหางอะไรแล้วแต่ะครับ อันนั้นถือว่าเป็นการลบล้างกรรมชั่วได้หรือเปล่า
ครับ

ใช่ ถือว่าเป็นการแก้กัน เป็นการถูกต้องแล้วอย่างนั้น

ท่านอาจารย์ครับ คำที่พูดกันว่า กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย น้ำเต้าน้อยจะถอยจม
จะเอาหลักกรรมมาอธิบายอย่างไรครับ

กระเบื้องจะเฟื่องฟู นั้นหมายความว่าไถ่ไปซิ ว่าความหมายของกระเบื้องก่อน

คือคนชั่วจะได้ดี คนดีจะได้ความชั่วครับ

อ้าว...ว่าเรื่องคนชั่วจะได้ดี เขาได้อย่างไร เรื่องคนดีจะได้ชั่ว เขาได้ยังไง อ้าว ให้อาจารย์ฟังเสียก่อน ตอนนี้อย่างไม่แจ่ม

คือคำที่ว่า กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย นั้น ก็หมายถึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้
ครับ และน้ำเต้าน้อยจะถอยจม ก็เป็นไปได้อีกแหละ แต่ว่าทำไมถึงจะเกิดขึ้นใน
เหตุการณ์ปัจจุบันได้

ถ้าเป็นไปไม่ได้เช่นนั้น หลักของกรรมก็เป็นไปไม่ได้เช่นเดียวกัน ทำกรรมดีจะได้ชั่วนี้เป็นไปไม่ได้ ทำชั่วจะได้ดีนี้เป็นไปไม่ได้

คืออย่างนี้ครับ ในสังคมสมัยนี้ปรากฏว่าทำความเลวกลับรวย คนที่ทำความดี ชื่อสัตย์สุจริต โกงก็ไม่โกง กินก็ไม่กิน ก็จนกันอยู่อย่างนั้น ลูกก็เป็นโหลงไม่ทราบว่าจะเลี้ยงยังไถ มันเป็นลักษณะอย่างนั้นครับ

เข้าใจ ถ้าอย่างนั้นสมมุติว่าเราอยู่ด้วยกันนี้ เราต้องการความรวย เข้าไปปล้น เมืองอุดรฯ โดยอาจารย์เป็นหัวหน้า จะว่าอาจารย์ดีไหมละ เพราะเวลานี้เราจน อยากได้เงินมาก แล้วไปปล้นเอาเมืองอุดรฯ ทั้งเมืองเลยละ แล้วเราโกงเอาเงินเขามา นี้ อาจารย์มหาบัวจะมีชื่อเสียงโด่งดังใหม่ว่า อาจารย์มหาบัวนี้ดีมาก พาลูกศิษย์ปล้นได้

มิได้ครับ อันนั้นมันโจ่งชัดเกินไป

เราต้องให้มันชัดอย่างนี้ ถ้าไม่ชัดก็ถามกันไม่ได้ใช่ไหม จะเอาอะไรมาดี โกงก็ทราบว่โกงอยู่แล้ว อาจารย์พาไปปล้นก็ทราบว่อาจารย์พาปล้นอยู่แล้ว ตรงไหนไม่แจ้ง คิดดูซิ มันเหมือนกันนี้เราพูดตามความจริง โกง เขาก็ทราบว่เขาโกงอยู่แล้ว ได้เงินมาตั้งล้านก็ล้านได้มาด้วยความโกง มันดีแล้วหรือ ถ้าดีก็สอนให้โกงกันทั้งโลกนี้เป็นไถ โลกนี้จะไถ่เจริญ เอ้า ถ้าอย่างนั้นพวกเราหากันโกงกันเดี๋ยวนีจะเจริญไหมละ

ก็มีตัวอย่างท่าน อย่างคนที่อยู่ด้วยกันนี้ะครับ อย่างคนที่ทำราชการงานเมืองอยู่ด้วยกันนี้ อีกคนหนึ่งประจบสอพลอ ซึ่งเราถือว่าเป็นกรรมไม่ดีใช่ไหมละ ทีนี้ก็ปรากฏว่เขาก้าวหน้าไป

ก็ไถ่ดีนั่นแหละ ก้าวหน้าด้วยความสอพลอนั่นแหละ มันจะก้าวไปไหน ถึงขึ้นฟากเมฆก็ไปด้วยความสอพลอ จะเลยพระอาทิตย์พระจันทร์ไป ก็เลยไปด้วยความสอพลอ

ผู้ที่ทำความดีก็เกิดความท้อถอยซิคับ คือบางคนยังเข้าไม่ถึงธรรมก็เลยไม่
อยากจะทำความดีแหละ อยากจะประจบสอพลอแต่ก็ทำไม่ได้เพราะว่าจิตเดิมไม่เป็น
อย่างนั้น

ถ้าอย่างนั้นอาจารย์ก็เหมือนกัน อาจารย์ไม่สอพลอ จะจนก็จนแบบหลงตาบัว
นี้ดีกว่า หลงตาบัวจะอยู่อย่างนี้แหละ สอพลอไม่เป็น ใครจะว่าหลงตาบัวชั่วก็ชั่วไป
หลงตาบัวจะอยู่แบบนี้ ความจริงเป็นอย่างนี้ อันนั้นมันเรื่องของโลกเอานิยายไม่ได้
เรื่องของกิเลสมันมีเล่ห์มีเหลี่ยมมีทุกสิ่งทุกอย่าง เราจะเอามาเป็นแบบฉบับไม่ได้ แบบ
ฉบับจริงๆ คือหลักธรรมที่จะทำให้โลกให้มีความร่มเย็น การคดการโกงการรีดการไถมันดี
เมื่อไร ผู้เดือดร้อนเดือดร้อนจะตาย ดีแล้วหรืออย่างนั้น คนหนึ่งว่าตัวดี คนหนึ่งว่า
เดือดร้อน มันดีแล้วแล้วหรือ มันไม่ถูกมันก็ไม่ดีอย่างนั้น เข้าใจแล้วหรือ ถ้ามก็ได้อ
คำตอบ ไม่ถ้ามก็ไม่ได้คำตอบ เราเป็นนักกีฬาพาดกันลงไป อาจารย์ไม่ว่าอะไร แต่เวลา
เสียงมันดังขึ้นบ้างก็กรุนาระวังนะ เวลาไม่มีเสียงฟ้าฝนก็ไม่ตก มันต้องกระหึ่มๆ บ้าง
เบรียงโน่นเบรียงนี่ ฝนตกมาบางที่มันอาจเย็นใช้ไหมละ

เหตุการณ์ปัจจุบันนะท่านอาจารย์ ทำให้เราเห็นตัวอย่างที่ไม่เหมือนคำสั่งสอน
นะชะ แต่ไม่ใช่ว่าคำสั่งสอนไม่ถูก เป็นต้นว่า คนที่มีการศึกษามีเงินมีทองร่ำรวยนี้
มักจะไม่นสนใจในศาสนานะครับ ถือนิดเดียวว่าไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อนก็พอใจแล้ว
ที่นี้พื้นฐานเดิมของเขาเกิดมาร่ำรวย เกิดมามีสติปัญญาสูง นี่แสดงว่าพื้นฐานเดิมเขา
ดี คล้ายๆ เขาเกิดมาจากผลบุญเก่า แต่ว่าความประพฤติดต่อไปจะเป็นอย่างไร

ที่พื้นฐานสมบัติเขาได้มาด้วยวิธีใด

ก็อย่างมีพ่อแม่ร่ำรวย เป็นต้น

อ้อ อันนั้นก็ให้เป็นพื้นฐานในส่วนนั้นของเขาดีเสีย ถ้าเขาไม่ทำต่ออันนั้นก็ต่อ
ส่วนที่ดีมันก็ดี ส่วนที่ไม่ต่อ มันก็ไม่ต่ออยู่อย่างนั้นแหละ

ครับ มันน่าแปลกที่ว่า เมื่อมีกรรมดีมาแล้วก็น่าจะต่อไปได้ เหมือนกับเรือบินที่วิ่งมาด้วยไอพ่น มันก็น่าจะวิ่งไปได้

แต่เวลามันหมดไอพ่น มันตกไซ้ไหมล่ะ ก็เวลาไอพ่นตก ไม่พูดกันบ้าง เมื่อยังไม่ตกก็เห็นแต่มันพุ่งไปท่าเดียว เวลามันตกยังมี ก็ว่ากันมังสิ ตอนที่เราจะว่ามีอยู่ไม่พูดนี้

มันน่าแปลกใจ

แปลกที่ตรงไหน เวลามันหมดไอพ่นตก มันแปลกอะไร คนก็เหมือนกันแหละ เวลาไม่มีที่ต่อก็ตกได้ เข้าใจหรือ แต่เราว่าแต่มันพุ่งๆ บทเวลาตกไม่พูด อันนี้ก็เวลาเขาพุ่งๆ ก็ให้เขาพุ่งไปนะ ถ้าไม่ต่อและหมดน้ำมัน มันก็ตกได้เหมือนกันแหละ เพราะฉะนั้นถ้าไม่อยากให้เรือบินเราตก ให้เพิ่มน้ำมันเรื่อยๆ มันจะค่อยเห็นฟ้าขึ้นไปเรื่อยๆแหละ

ผมแปลกใจว่า ทำไมกรรมดีถึงมาหมดเอาแค่นี้

อ้าว เรื่องหมดไปหมดได้ก็โลกอนิจจัง อยู่ในโลกอนิจจังต้องหมดได้ด้วยกัน ดีก็หมดได้ถ้าไม่ต่อ กินอยู่เสมอๆ มันก็หมดได้ ชั่วก็หมดได้จะว่าไง มันไม่หมดจริงๆ ตั้งแต่พ้นจากสมมุติแล้วเท่านั้น อย่างพระอรหันต์ท่านอันนั้นท่านไม่หมด ท่านไม่มี ท่านไม่หมด คือธรรมชาตินั้นพ้นจากสมมุติแล้ว ถ้าอยู่ในกฎของอนิจจังอยู่แล้ว ยิ่งไงก็ต้องเป็นลุ่มๆ ดอนๆ เสมอ แต่อย่างไรก็ตาม ขอให้พยายามสร้างชาติไว้จนกระทั่งสามารถที่จะพ้นไปได้ ความดีเท่านั้นที่จะทำให้พ้นไปได้ โลกอนิจจัง ท่านจึงสอนเสมอ ดีก็เป็นอนิจจัง ชั่วก็เป็นอนิจจัง เพราะอยู่ในโลกอนิจจัง แต่อนิจจังมันต่างกัน คือความชั่วเกิดขึ้นมานิดหนึ่งก็ตาม เราก็ไม่อยากให้เกิดไซ้ไหม ความดีอยากให้เกิด เพราะฉะนั้นจึงต้องสร้างชาติดีให้หนุนขึ้นไปเรื่อยๆ อย่างพระพุทธเจ้าแลพระสาวกทั้งหลายที่วิเศษวิโสออกจากความดีทั้งนั้นหนุนขึ้นไปจนกระทั่งผ่านพ้นไปได้ ความชั่วไม่มีทางพ้น มีแต่ทางจมไปเรื่อยๆ เอาตรงนี้

ทำไมชาติสุดท้ายของพระพุทธเจ้าเป็นเหมือนไอพ่นที่ไม่ตก คงวิ่งไปเรื่อยๆจนกระทั่งถึงพระนิพพาน

ถึงแล้วก็ไม่ตก ก็เหมือนอย่างเรือบินมันถึงที่และไปจอดแล้วก็ไม่ตก รถยนต์ไปถึงที่แล้วก็ไม่ตกใช้ไหมล่ะ ถ้ายังไม่ถึง มันก็มีได้ บางทีลงคลองก็ยังมีถ้าขับไม่ดี ถ้าถึงที่แล้วก็ไม่ตกแหละ ทำยังไงก็ไม่ตก เพราะเมื่อไม่ขึ้น จะเอาอะไรมาตก ถ้าขึ้นมันก็ตก ถ้าเล่นมันก็ลง เนอะ มีขึ้นมีลง ถ้าไม่ขึ้นไม่ลงแล้ว มันก็หมดปัญหา พระพุทธเจ้าถึงจุดที่ไม่ขึ้นไม่ลงแล้ว คือพ้นจากกฎอนิจจังนี้แล้ว มันก็หมดปัญหาที่เราจะพูด ที่เราพูดเดี๋ยวนี้เราพูดเรื่องอนิจจังต่างหากที่จะว่าไง

ผมจะเรียนถามอีกอันหนึ่ง เรื่องอนัตตานี้ะครับ ถ้าเพื่อมันเป็นของที่นอกกาย และก็ไม่ใช่ของที่เรารักใคร่มาก ก็พอนึกออกว่าอันนี้เป็นอนัตตา หากจะสูญจะหาย จะคว้ามันก็ไม่ได้ค่อยว่า แต่นี่มันใกล้ชิดตัวเข้ามาหรือของที่เรารักมาก จะทำยังไงถึงจะตัดออกไปได้ให้เป็นอนัตตา เราจะใช้ความคิดอันไหนดีครับ

เราได้ตัดบ้างหรือเปล่าละ

ก็พยายามตัดอยู่ครับ

พยายามเฉยๆ ไม่ตัดก็ไม่ออก ถ้าพยายามตัด มันก็ออกได้ เป็นแต่เพียงพยายามเฉยๆ ไม่ตัด ไม่ว่าสิ่งภายนอกภายในก็ตัดไม่ได้เหมือนกัน เพราะเป็นเพียงพยายามไม่ได้ตัดนี้ ภายนอกก็ไม่ขาด ภายในก็ไม่ขาด ก็เท่ากันแหละ ถ้าพยายาม ไม่ว่าข้างนอกข้างในตัดได้ทั้งนั้น ถ้าตัดไม่ได้ พระพุทธเจ้าไม่สอน เพราะธรรมนี้เป็นสวากขาตธรรม ตรัสไว้ชอบแล้ว ทรงรู้ทรงเห็นทุกสิ่งทุกอย่างทั้งภายนอกภายใน ตัดได้ทั้งภายนอกภายในแล้วจึงนำมาสอนโลก พวกเราไม่ยอมตัดแต่จะให้ขาด ไม่ได้กินแต่จะให้อิ่มทำเดียว มันก็ไม่อิ่ม

ท่านครับ ถ้าเพื่อในโลกของเราทุกวันนี้ วงสังคมอย่างนี้ และถ้าทุกคนเราทำอุเบกขาเสีย คือไม่สนใจ ใครจะมาเอาอะไรก็ช่าง บ้านเมืองของเราจะเจริญอย่างไร อันนี้ผมอยู่ในโลกียะนะชะ ไม่ใช่โลกุตระ มันไปอีกอย่างหนึ่ง

ได้ลองทำกันทุกคนแล้วหรือ คือว่าทุกคนให้ทำเป็นอย่างนั้นและไม่สนใจกับอะไรเลย แล้วบ้านเมืองของเราจะเจริญไหม พวกเราได้ทำกันบ้างแล้วหรือยัง

ก็คิดว่าถ้าทำมันก็คงจะไม่เกิน ตามประสาผมล่ะครับ

ถ้าอย่างนั้นก็ไม่ควรตอบตามภาษา ตามภาษาเฉยๆ ก็จะทำให้ตอบตามภาษา มันตอบไม่ได้ จึงของดอันนี้ไม่ตอบ นี่เป็นอันตอบแล้วไม่ใช่หรือ ตอบแล้วนะนี่ อย่าเข้าใจว่าไม่ตอบ ตอบแล้ว บางคนจะไม่เข้าใจว่าท่านไม่ตอบ ต่างคนต่างจะให้เฉยไปเสียหมด ถ้าต่างคนต่างให้เฉยหมด แต่ยังไม่เฉย แล้วจะเอาผลมาแล้วนี่นะ เราก็ตอบไม่ได้ซี ผลยังไม่มี ผลต้องตามเหตุมา เวลานี้เหตุยังไม่มีเลย จะให้ตอบผลก่อนแล้ว ตอบไม่ได้ เพราะฉะนั้นจึงงด นี่ก็คือการตอบแล้วนั่นเอง

ท่านอาจารย์ครับ พระพุทธเจ้านี่นะครับ ฟังตามพุทธประวัติท่านก็ทำคุณงามความดีไว้เยอะ แต่ทำไมท่านถึงมีเรื่องไม่ดีหนักกว่าอย่างคนธรรมดาเราเยอะครับ อย่างมีพระเวทศักดิ์สิทธิ์ลงมาจากเขาจะปลงพระชนม์ท่าน เป็นต้น

อ้อ คิดดูบางที่เราเดินจงกรมในป่า ยุ้งยังมากัดเรา มันยังไม่เห็นว่าเราภาวนาไม่ภาวนา เอ้า ยุ้งก็ตามภาษายุ้ง คนชั่วก็ตามภาษาคนชั่วใช่ไหม

ไม่ครับ เล็กน้อยผิดกันแยะเมื่อเทียบกับพระพุทธเจ้า อย่างพระพุทธเจ้าท่านทำความดีมากกว่าเราไม่รู้จักก็หมิ่นก็พินทุ์ แล้วท่านยังมีสิ่งร้ายๆ ประเภทนั้นมาเกี่ยวข้องด้วย อย่างเราถ้าเชื่อว่าเปรียบเทียบกับเรามีแล้ว เราทำได้นิดเดียวของท่านเท่านั้นเอง

เราไม่ใหญ่เหมือนพระพุทธเจ้าก็ตาม แต่เรานั่งภาวนา ยุ้งตัวเล็กๆ ยังกัดเราได้ ไม่ต้องพูดถึงเรื่องใหญ่ๆ เพราะเราเป็นคนเล็กน้อยไม่ได้เหมือนพระพุทธเจ้า มันยังไม่ได้ว่า เอ ท่านนั่งภาวนานา มันไม่เห็นว่ามันยังกัดได้ บางทีเรานั่งอยู่หรือยืนอยู่เดินจงกรมอยู่อย่างนี้ มันยังมากัดเราได้ ทำไมถึงกัด นั่นเรื่องของมัน เรื่องของยุ้ง อันนี้เรื่องของเราที่เราจะทำได้ก็ทำของเราเรื่อยไป อย่างพระพุทธเจ้า ใครจะว่าอะไรก็เฉย ใครจะมาตำหนิติโทษ ใครจะมาผูกพยาบาทอาฆาต พระองค์ก็เฉย เรื่องของพระองค์ ก็เหมือนเรา

เดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนานี้แหละ ยุ้งจะกัดก็เฉย มดจะกัดก็เฉย เก็บออกเสีย ถ้าเจ็บมากก็เอาออกเสีย เราก็เดินจงกรมของเราไป ถ้าหากว่า เอ้ นี่เราเดินจงกรมนั่งสมาธิแท้ๆ ทำไมยุ้งถึงมากัดเรา เราหยุดสมาธิเสียดีกว่า นี่มันก็ไม่ดี เขามาทำอย่างนั้น พระพุทธเจ้าหยุดเสีย พระพุทธเจ้าก็เป็นพระพุทธเจ้าไม่ได้ เรื่องคนชั่วเอาประมาณไม่ได้อย่างที่อาจารย์ว่าเราเป็นคนดี เรามีขอบเขต เรามีประมาณ เราก็ทำของเราไป ถ้าไม่เข้าใจถามอีก เรื่องกรรมเรื่องเวรมีอยู่ทั่วๆ ไปนั่นละ ไม่มีสิ้นสุด

ดูคล้ายกับว่าท่านยังมีกรรมเหลืออยู่อีกเยอะแยะที่จะต้องชดใช้

มี อย่างอาจารย์ว่าเรื่องวิบากกรรมที่เกี่ยวกับส่วนร่างกายมันมีได้ ส่วนความบริสุทธิ์นั้นไม่มีอะไรจะติดตามได้เลย ส่วนกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องวิบากมีได้ อาจารย์ก็พูดแล้วตะกี้เนี่ย อย่างพระพุทธเจ้าของเรา พระเวทัตตอย่างนี้เป็นต้น ตั้งแต่สมัยโน้นผูกอาฆาตกัน เริ่มแรกไปขายเครื่องประดับจำพวกสายสร้อยสังวาลอะไรนี้แหละ พระพุทธเจ้าเป็นคนดีมาตั้งแต่โน้น เป็นคนชื่อสัตย์สุจริต พระเวทัตตนี้เป็นเพื่อนเป็นสหายกัน ทีนี้เข้าไปในหมู่บ้านหนึ่ง พระเวทัตตนั้นไปก่อน นี่เริ่มแรกที่จะก่อเวรกัน เอาเครื่องประดับตกแต่งต่างๆ ไปขาย แล้วก็มียาไม่มีเงินเป็นคนจน แกมีเถาทองคำเถาหนึ่งเก่าเป็นสนิมจับเกรอะกรังหมด แต่ไม่ใช่สนิมบนทองคำนะ สนิมที่ว่าสกปรกนั่นเอง พุดง่าย ๆ ก็แม่ไม่มีอะไร แต่อยากได้เครื่องประดับนี้ให้หลาน และแม่มีเถาใบเดียวนี้จะให้แม่เท่าไรแม่ก็ไม่ว่า แต่แม่ขอเอาเถาดีเปลี่ยน ลูกจะเห็นได้อย่างไร พระเวทัตตพอมองเห็นเข้า โอ้ นี่มันเถาทองคำ โอ้ย ของอย่างนี้จะเอาไปยั้งงั้น ของเก่าเก่ามาตั้งแต่ไหนก็ไม่รู้ ใช้ไม่ได้แล้ว วังนั้นนะ และใจมีความกระหายอยู่แล้ว เป็นยั้งงั้นเราต้องมีหวัง เราจะไปขายของที่อื่นเสียก่อนแล้วค่อยกลับมา พอดีพระพุทธเจ้าของเราก็เป็นพ่อค้าเหมือนกัน ไปขายแบบเดียวกันนั้นแหละ พอไปเห็นแล้ว ยายคนนั้นก็มาหา โอ้โฮ คุณแม่ของนี่มันของมาแต่ดั้งเดิม ถาดนี้เป็นเถาทองคำ ราคาของทั้งหมดที่พวกลูกเอามาเนี่ยไม่เท่ากันกับถาดนี้ ของนี้มีค่ามากมีราคาแพง ถ้าคุณแม่จะเอาก็ไม่ว่าจะยกให้ทั้งหมดนี้ก็ยังไม่พอกับค่าของเถาทองคำของคุณแม่เนี่ย แม่ไม่ว่า วังนั้นเลย แล้วยกถาดนี้ให้เลย ทางนั้นก็ยกของให้ทั้งหมดเลยแล้วก็ไป พอพระเวทัตตไปขายของหมดแล้ว

กลับมาจะมาเอาเถา ที่ไหนได้คนนี่เอาไปแล้ว นั่นละ ผูกอาฆาตตรงนั้นละ ก่อกรรม
ก่อเวรกันมาตั้งแต่บัดนั้นเรื่อยมานี้เรื่องเป็นอย่างนั้นนั่นละเวรพระเวทตัดกับพระพุทธเจ้า
เริ่มเป็นมาตั้งแต่บัดนั้น คือโลกนรกมีกลาภหาย กลาภหายแล้วก่อเวรขึ้นมา ที่นี้ไปขายที่อื่น
เสียก่อนถึงจะกลับมาเอา อย่างไรก็ตามอยู่ในเงื้อมมือเราแล้วแหละ ไม่คิดว่าคนอื่นเขาก็มี
เงื้อมมือเหมือนกัน นี่กว่ามีเงื้อมมือแต่ตัวเอง เขาก็เอาไปกินเจียบเสียนั่นแหละ เรื่องเหตุ
เบื้องต้นเป็นอย่างนั้น เป็นไปได้เรื่องกรรมที่ติดตามวิบากขึ้น แม้ท่านที่เป็นพระอรหันต์
แล้วท่านก็ยังมี แต่ไม่สามารถที่จะซึมซาบเข้าถึงจิตใจให้เป็นความเอนเอียงไปตามนั้นได้
ไม่มีปัญหาอันนี้ เป็นไปปัญหาที่ถามกับอันนี้ลงกันได้หรือยัง

**แล้วอย่างนี้ถ้าเพื่อคนธรรมดาเนี่ย สมมุติว่าจะถึงชาติสุดท้ายนี้ ก็ต้องไปใช้กรรม
อะไรหนักๆ เหมือนแบบพระพุทธเจ้านี้ใช้ไหมครับ ถึงจะได้จบเกมกันเสียที**

ก็เราเป็นนักต่อสู้แล้ว อะไรมาก็สู้มันหมดแหละ ตั้งแต่เรามาจากกรุงเทพฯ นี่
อะไรที่รถไม่ได้มันเสียไปตรงไหน เราก็ต่อสู้แก้ไขจนมาได้ พอเราตั้งหน้าจะมา เราไม่ถอย
เอาจนกระทั่งมาถึงนี้ได้ ถ้าเราไปถอย ก็อยู่โน้นแหละไม่ได้มานี้ นี่ก็แสดงว่าเราไม่ถอย
ใช้ไหม อันนั้นก็เหมือนกัน เราก็ไม่ถอย หากไปเรื่อยๆ อย่างนี้แหละจะไปถอยยังงัย...
ไม่ถอย ไปจนถึงจุดที่หมาย ยางแตกๆ ระเบิดๆ ไป ชีวิตเรายังอยู่ หามาใส่ใหม่ไปเรื่อย
จนถึงที่สุดจุดหมายปลายทาง

...กิเลสหนาแน่นเท่าไร มีกำลังมากเท่าไร เราไม่ทำอย่างหนัก สู้กิเลสได้หรือ
กิเลสเป็นของชั่ว ธรรมเป็นของดี ชั่วมีน้ำหนักมากขนาดไหน ธรรมต้องมีน้ำหนักขนาด
นั้นเป็นอย่างน้อยหรือยิ่งกว่านั้น มันถึงจะผ่านพอดี ยกตัวอย่างเช่น สถานที่ที่สภปรก
สภปรกมาน้อยเพียงไร เอาน้ำสะอาดมาถั่งหนึ่งเทปแล้วลงไป มันยังไม่สะอาด ฟาด
เข้าไปสองถัง ไม่สะอาด ฟาดเข้าไปสามถังจนสะอาด กำลังของน้ำที่สะอาดมีน้อยไม่พอ
ต้องให้มากกว่าเสมอ ที่นี้กำลังของความชั่วมีมาก กำลังของความดีไม่มากไม่พอ เอา
กิเลสเด็ดมา ธรรมะเด็ดไป นี่ท่านว่ามัชฌิมา เข้าใจไหม ไม่ใช่ว่ามัชฌิมาปฏิบัติเดินทาง
สายกลางไม่ถึงนักไม่หย่อนนัก มันเดินยังงัยเดินสายกลางนั้นนะ ถ้าจะเทียบก็เหมือนกับ
ว่า ทหารเรียนวิชารบด้วยกันทั้งสอง คนหนึ่งได้เข้าแนวรบ คนหนึ่งไม่ได้เข้า คนทั้งสองนี้

ใครจะพูดถูกต้องตามเหตุการณ์มากหรือจะฉานยิ่งกว่ากัน หรือแม่นยำยิ่งกว่ากัน ก็ต้องคนที่เข้าสู่สนามรบแล้วใช้ไหม ที่นี้เรื่องมัชฌิมาปฏิปทา เดินทางสายกลาง มันเดินยังไงทางสายกลาง พระพุทธเจ้าเป็นผู้เดินมาแล้วถึงได้นำมาสอนโลก โอ้เราเป็นเพียงแต่จดจำเฉยๆ เหมือนนกขุนทอง จะไปรู้ได้ยังไงว่าทางอะไรสายกลางไม่กลาง มีก็แค่กลางเลื้อกลางหมอนเท่านั้นละ สายกลางมันอยู่ตรงนั้น นั่นก็กลาง ใจกลางของกิเลสเสียด้วย ไม่ใช่ทางสายกลางของธรรม ถ้าทางสายกลางของธรรม เอ้า กิเลสโผนมา ธรรมต้องโผนไปนั้น ถ้าจะเป็นทางสายกลาง เอ้า กิเลสโหดมา ธรรมโหดไป คือปราบความชั่ว ไม่ใช่โหดปราบความดีนี่ละ กิเลสโหดร้าย เราโหดดี เห็นไหม มันแก้กัน เหมือนอย่างน้ำที่สะอาดเอ้า ยกตัวอย่างเช่น ถังนี้เต็มไปด้วยน้ำที่สกปรก เปิดออกไปมันก็ฟุ้งกระจายไปหมดไปถึงที่ไหนมีแต่ของสกปรกเต็มไปหมด เอ้า เปิดถังที่น้ำสะอาด พอเปิดถัง มันก็กระจายไปหมด กระจายไปถึงไหน น้ำสะอาดไปถึงนั้น ความสะอาดไปถึงนั้น นั่น เห็นไหม

แล้วอย่างที่ท่านอาจารย์ว่าเมื่อไหร่ ก็โอ้เรื่องสัจจะเรื่องอะไรที่ว่าเดินจงกรมหรืออะไรนี้ มันไม่เคร่งไปหน่อยหรือครับ

ถ้าไม่ใช่กลางเลื้อกลางหมอนก็เคร่งไปนั่นแหละ กิเลสชอบกลางเลื้อกลางหมอน ธรรมไม่ชอบอย่างนั้น เพราะฉะนั้นมันจึงเคร่งไป ถ้าเป็นเรื่องของกิเลส มันเคร่งไปถ้านอนทั้งวันไม่หิว อย่าลุกขึ้นมา นั่น กิเลสเป็นอย่างนั้น ถ้าเป็นธรรมแล้ว พัดกันลงไปนอนมาเท่าไร นอนมาตั้งแต่วันเกิดนอนเหมือนหมู่นี้ เราไม่ได้บวชมาเป็นหมู่นี้ละ ถ้าเป็นพระก็ว่าอย่างนี้ ก็เราเป็นชาวพุทธ เราไม่ได้เป็นชาวหมู่นี้ละ พัดลงไปกับกิเลส มันก็ได้เท่านั้นละซิ เวลาพูดนี้เหมือนจะฉีกกิน นี่แหละที่เขาเห็นว่าหลงตาบวดู ความจริงเราไม่ได้ดู หากพูดตามเหตุตามผล พลังของกิเลสมี พลังของธรรมต้องมี ไม่มีแก้กันได้ยังไง เป็นยังไงเข้าใจไหมที่พูดนี้

“มัชฌิมาปฏิปทา” เดินทางสายกลาง ไม่ยิ่งนักไม่หย่อนนัก ก็ไม่รู้ เพราะไม่ใช่ นักปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติเข้าสู่แนวรบเจอกับกิเลส กิเลสประเภทนี้เป็นประเภทไหน กำลังของมันหนักขนาดไหน ความเฉลียวฉลาดแหลมคมหนักขนาดไหน เราจะใช้ธรรมะแบบไหนสู้กับมัน ที่นี้กิเลสหนักมาทางนี้ก็หนักไป หนักด้วยความฉลาด กิเลสฉลาดแบบหนึ่ง

ธรรมชาติแบบหนึ่ง ใส่เข้าไปเปรี้ยวๆ แหวก นี่แหละมัชฌิมา กิเลสละเอียดลงไป ธรรมชาติละเอียดลงไป ชัดเกลากันลงไป เกลากันลงไปจนกระทั่งกิเลสหมด ธรรมะก็หมด ปัญหาที่แก้ เหลือแต่ผลล้วนๆ คือความสุข

ที่นี้ถ้าปฏิบัติธรรมะนี้ เราจะปฏิบัติตัวอย่างเดียว โดยที่ไม่ต้องไปปฏิบัติกรรมฐานพุทธ อะไรต่ออะไรพวกนี้ จะได้ผลไหมชะ

ก็ได้ผล ถ้าปฏิบัติทางไหนก็ได้ผลทางนั้น ถ้าปฏิบัติแค่ไหนก็ได้ผลแค่นั้น เรื่องผลไม่ปฏิเสธ แต่จะได้มากได้น้อย ได้หยาบได้ละเอียดแค่ไหนนั้น เป็นอีกแง่หนึ่งจากการปฏิบัติ อันนี้ต้องมีเหตุเดินหน้าเสมอ เหตุเป็นแม่พิมพ์เป็นแม่บท เป็นสถานที่เกิดแห่งผล เหตุเบา ผลก็เบา เหตุหนัก ผลก็หนัก นั่นเป็นยังงั้น อย่างสมมุติว่าบวชมารักษาศีลอยู่ได้ ก็ได้แต่ศีล แต่ธรรมไม่ได้ เนอะ เอ้า ปฏิบัติธรรม เอาลงไปได้ธรรม ก็ยังงั้นซิ สมมุติว่า สำหรับนี้เต็มอยู่ทั้งหวนทั้งคาว เรากินแต่หวนอย่างเดียว คาวอยู่นี้ ไม่เป็นไรหรอก เพราะคาวก็อยู่ในสำหรับเดียวกัน เรากินแต่หวนไม่เป็นไรละ จะให้ถึงกันเอง มันไม่ถึงเห็นไหม หวานก็หวานอยู่อย่างนั้นแหละ ถ้าหยิบทั้งหวนทั้งคาวก็ได้ทั้งหวนทั้งคาวนั้นแหละ แม้แต่อยู่นอกสำหรับ เราไปหยิบโน้นก็ได้เหมือนกันนี่

ผมมีปัญหายุ่งอันหนึ่งอยากจะเรียนถามท่านอาจารย์ ที่นี้ปัญหานี้ก็ไม่ได้สลักสำคัญอะไร แต่ว่ามันสะกิดใจอยู่เรื่อย คือผมไปอ่านหนังสือเกี่ยวกับเรื่องข้อเขียนของท่านอาจารย์...อยู่ที่วัด...แถวๆ...นะชะ พุดถึงเรื่องวิชามารอะไรต่างๆ เรื่องการฝึกสมาธิอะไรพวกนั้นนะชะ ท่านก็กล่าวถึงตอนหนึ่งว่า การฝึกการทำเกี่ยวกับสะกิดจิตนี้ เป็นมารนะชะ ใครฝึกสะกิดจิตหรือเล่นเกี่ยวกับเรื่องสะกิดจิตนี้ตกนรกหมด ผมก็ไม่สบายใจ อยากจะเรียนถามท่านอาจารย์ว่าเป็นความจริงยังงั้นไหม

สะกิดให้ลงนรกก็ลง สะกิดให้ขึ้นสวรรค์ก็ขึ้น สะกิดให้ขึ้นนิพพานก็ขึ้น ใจนั้นนะ ก็ตอบอย่างนั้นซิ พิจารณาอย่างนั้นซิ สะกิดให้ลงนรกเป็นยังงี้ ก็บังคับมันพาไปตกไปลักไปปล้นไปสะดมไปฆ่าเขานั้นซิ นี่บังคับไป สะกิดไปยังงั้น มันก็ตกนรกได้ติดตะรางได้ ถ้าสะกิดให้เข้าศีลเข้าธรรมเข้าภาวนา สะกิดเท่าไรก็ยังขึ้นเข้าใจไหม มันหลายสะกิด

ก็เห็นท่านเขียนไว้เด็ดขาดเลยนะชะ บอกว่า ใครฝึกสะกดจิต ใครเล่นสะกดจิตอะไรนี้ตกนรกหมด ท่านว่าฉัน ผมก็เลยข้องใจ เพราะผมเล่นสะกดจิตมา ๒๐ กว่าปีแล้ว

เราก็อย่าไปสะกดแบบตกนรกสิ เราก็แยกได้นี่นะ ใครจะไปสะกดให้ตกนรกหมด เราสะกดแบบนี้ เราไม่ตกนรก เราก็สะกดแบบไม่ตกนรกสิ มันมีอยู่นี่ แบบขึ้นสวรรค์ก็ได้ แบบตกนรกก็ได้ ใจดวงเดียวนั่นแหละ สะกดไปทางไหนก็ไปทางนั้นว่าไง...ถูกไหม

ก็สบายใจขึ้น

เราก็มีหัวใจ เขาก็มีหัวใจ ทำไมจะให้เขามาบังคับบีบบี้สไฟหัวใจเราดวงนี้ จนกระทั่งหาทางคิดไม่ได้มีหรือ เราก็หัวใจดวงหนึ่ง เขาก็หัวใจดวงหนึ่ง เราก็ปัญญาคนหนึ่ง เขาก็ปัญญาคนหนึ่ง เขาก็มีความคิด เราก็มีความคิด ต่างคนต่างคิดต่างมีหัวใจ ทำไมจะมาบีบบี้สไฟจนหาทางคิดไม่ได้ แสดงว่าเราสิ้นท่าแน่ๆ เอาตรงนี้ซิ ถ้าหากเราไม่ยอมสิ้นท่า เราก็ใช้ความคิดซิ ความจริงของเรามีนี้ เห็นด้วยไหม เป็นยังไงเรื่องสะกดจิต ถ้ายังไม่แน่ใจก็ไปถามท่าน สะกดจิตยังงั้นตกนรก สะกดแบบไหนขึ้นสวรรค์ สะกดให้ผมหน่อยนะ ว่าฉันเลย

ท่านบอกไม่ได้เลย

ไม่ได้ ท่านก็ไม่เก่งละซิ ท่านว่าแต่คนตกนรก ท่านก็ว่าปาวๆ นี่ท่านโกหกโลก ใครสะกดจิตตกนรก ท่านก็สะกดจิตให้ขึ้นสวรรค์บ้างซิถ้าท่านเก่งจริง ก็ว่าฉันซิ ท่านไม่เก่งทางนั้น ท่านก็ไม่เก่งทางนี้

อยากเรียนถาม “แดนนิพพาน” นี่เป็นยังไงคะ

โอ้... อย่ามาถามหลวงตาบัว แดนนิพพาน ถ้าถามควรจะถามเรื่องข้าวต้มขนมอย่างนี้ๆ นั่นแหละ ไม่ได้เรื่องหรือหลวงตาบัวนะ ถ้าจะพูดให้ท่านทั้งหลายฟัง ท่านทั้งหลายก็จะไม่ได้เรื่องด้วย อันใดไม่ได้เรื่อง ก็ไม่ควรนำเอามาให้เป็นเรื่อง สมมุติว่า เรา

หลับตาอยู่นี้ สีนั่นเป็นอย่างไรมันจะได้ความใหม่ละ บอกสิ ก็ต้องบอกให้คนลืมตา คนตาบอดจะบอกสีบอกแสงให้ได้ยังไง มันไม่ได้เรื่อง พวกเราพวกใจบอด จะไปบอก นิพพานให้ฟัง มันได้เรื่องอะไร เข้าใจหรือยัง แदनโน้นแदनนี้ มันจะคว้านั้นคว้านี้คว่า ไปเรื่อยๆ จะเป็นบ้าสตๆ ร้อนๆ ต้องขออภัยนะ ไม่อยากว่าคนเป็นบ้า นอกจากว่าผู้้นั้น ต่างหาก เราไม่ได้ว่าพวกเรานี้ละ

กระผมขอโอกาสครับผม กระผมสงสัยอยู่ในจิตใจ ขอเรียนถามพระเดช พระคุณอาจารย์ว่า เมื่อพระเดชพระคุณอาจารย์ได้อบรมสั่งสอนหมู่พระพวกเรา นี่จนแจ่มแจ้งตลอดหมดเรียบร้อยแล้ว ความรู้อะไรทุกสิ่งทุกอย่างผ่านพ้นมาเสร็จ เรียบร้อยแล้ว กรณีกิจของพระเดชพระคุณอาจารย์ที่ประจำอยู่ในขณะเดินจงกรม ก็ดี นั่งสมาธิก็ดี พระเดชพระคุณอาจารย์เอาธรรมะอะไรขึ้นมาพิจารณาครับ

ก็อย่างนี้แล้ว เวลานี้ผมก็เอาหามาพิจารณา นี่ๆ เวลานี้เอาหามาก จากนั้นผมก็ไป กุฏิผม ผมก็เอามอนมาพิจารณา เอาเลื้อมาพิจารณา ท่านทั้งหลายระวังตรงนี้ให้ดี

อย่างนั้นพระเดชพระคุณอาจารย์มีสติบริบูรณ์มากนะครับผม ตอนเดินจงกรม หรือนั่ง

ไม่ว่าใครแหละสงสัยกันทั้งนั้น แต่ก่อนผมก็สงสัย ธรรมเป็นยังไง เราคิดไปโน้น ว่า พระพุทธเจ้าท่านเดินจงกรมอยู่บ้าง ทรงเข้าสมาธิสมาบัติอยู่บ้าง ตามตำรับตำราก็มี อยู่ พระอรหันต์ก็เหมือนกัน ท่านไม่ทรงละความเพียรจนกระทั่งวันปรินิพพาน ท่านทำ เพื่ออะไรหนอ นี่ผมก็เคยพูดให้หมู่เพื่อนฟังมาแล้วตั้งแต่ท่านพระครูยังไม่มา เทคนั้ ไม่รู้กี่ครั้งก็หนแล้ว นี่ก็ไม่ทราบว่าจะพูดอะไรอีก ถ้าจะพูดตามแบบของผมนั้น หมู่เพื่อนก็จะไม่ได้เรื่องอะไร ถ้าผมจะพูดตามความจริงในหลักธรรมชาติที่เป็นอยู่ของ เจ้าของหรืออะไรๆ เรื่องโลกมันมีสมมุติ สมมุติอันนั้นก็จะไปกระเทือนจิตใจให้มีส่วน เสียได้เช่นอย่างว่าอวด เพราะฉะนั้น การพูดแต่ละเรื่องๆ จึงต้องได้คำนึงเสมอในเรื่อง เหล่านี้ พระพุทธเจ้าท่านเข้าสมาธิสมาบัติ เดินจงกรมภาวนา เดินไปตามนิสัยของท่าน ผู้บริสุทธิ์ไม่ใช้นิสัยของผู้มีกิเลสจะแก้กิเลส แต่เดินไปตามนิสัยของผู้บริสุทธิ์ซึ่งยังครอง

ชั้นอยู่ เรื่องธาตุเรื่องชั้นยังเป็นสมมุติเต็มตัวของมัน แม้จิตจะเป็นจิตตวิมุตติหลุดพ้นจากความยึดมั่นถือมั่นในชั้นแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีความรับผิดชอบในชั้นอยู่โดยหลักธรรมชาติ นี่ความรับผิดชอบมีอยู่ก็ต้องใช้ชั้น เช่น ความคิดปรุงหรือทำการงานอะไรต่ออะไรด้วยกาย ด้วยความคิดทางใจ ซึ่งเป็นเรื่องของสังขารชั้น สัญญาชั้น หรือ วิญญาณชั้น ที่ต้องใช้กันอยู่เป็นประจำ ที่นี้การใช้ไปนานๆ แม้แต่ถ่วงไปนานๆ ก็ต้องพักเครื่อง ธาตุชั้นเมื่อใช้นานๆ เราจะเรียกว่าพักเครื่องก็ได้ไม่ผิด นั่นแหละที่ว่าท่านเดินจงกรม นั่งสมาธิสมาบัติ พักมีหลายพัก เดินจงกรมเป็นอีกประเภทหนึ่ง พักอยู่ในวงชั้น อันนี้ ที่นี้นั่งสมาธิที่ว่าพักจริงๆ คือพักชั้น ความคิดความปรุงต่างๆ ซึ่งเคยใช้นั้นระบับตัวไป เรียกว่าเป็นวัฏธรรมในทิวฏธรรม คือในเวลาที่มีชีวิตอยู่ก็มีการพักผ่อนระหว่างชั้นกับจิต ด้วยเหตุนี้ความจำเป็นจึงมีให้ท่านทำ คำว่าจำเป็น ก็จำเป็นระหว่างชั้นกับจิตเท่านั้น ไม่ได้จำเป็นนอกเหนือกว่านั้นไปเลย ส่วนที่จะไปเที่ยวแกกิลสอันได้นั้น ไม่มีในพระอรหันต์ทั้งหลาย ตั้งแต่กิลสพังลงมาจากจิตเท่านั้น ไม่มีคำว่ากิลสจะแทรกขึ้นมาได้อีกเกิดขึ้นมาได้อีกไม่มี แต่ระหว่างชั้นกับจิตก็เป็นความจำเป็นในทิวฏธรรม จนกว่าจะปล่อยวางความรับผิดชอบกันเรียกว่า “ตาย” ท่านเข้าใจหรือยังที่พูดนี้

ก็เพิ่งจะเข้าใจว่าท่านมีสมาธิเป็นที่บำเพ็ญครับผม เพราะว่าธรรมทุกสิ่งทุกอย่างแจ้งแล้วนี้ครับ

เรื่องชั้น ถ้าเราจะเทียบ เหมือนเรามีเงิน ๑๐๐ บาท วันหนึ่งเราใช้ประมาณเท่าไร ถึงจะพอดี ถ้าสมมุติว่าใช้วันละ ๒๐ บาท เงิน ๑๐๐ บาท จะใช้ได้ถึง ๕ วัน พอเรามาใช้เสียอย่างสุรุ่ยสุร่ายนี้ เพียงวันเดียวไม่พอใช้ก็ได้ หรือใช้เสียวันละ ๕๐ บาท ก็ได้เพียง ๒ วัน ใช้เสีย ๓๐ บาท ก็ได้เพียง ๓ วัน ถ้าใช้ให้พอเหมาะแล้วจะได้ถึง ๕ วัน เมื่อเราใช้วันละ ๒๐ บาท ได้ถึง ๕ วัน เรื่องอายุขัยของพระอรหันต์ก็เป็นเช่นเดียวกัน เรื่องชั้นถ้าใช้สมบุกสมบันมากๆ ไม่มีการพักเลยนั้น ก็เรียกว่าใช้ไม่ประหยัด ที่นี้เมื่อเวลาชั้นอ่อนตัวลงไป มันก็ไปทับตัวเองนั่นแหละ เรียกว่าตายผ่อนลงไปในอายุขัยของชั้นก็ยื่นเข้าไป เพราะการใช้ไม่รู้จักประมาณ ที่จะให้ไปเป็นอันตรายต่อจิตที่บริสุทธิ์แล้วนั้นไม่มีทาง ก็คือว่ามันมาตัดทอนเรื่องความเป็นอยู่ของธาตุของชั้นเรื่องอายุขัยให้ลดน้อยลงไปๆ เช่น

เดียวกับเราใช้เงินมากนั่นแหละ ถ้าเราใช้ให้พอเหมาะพอสม มันก็ได้เงินจำนวนนั้น ที่นี้อายุขัยของแต่ละองค์จะได้ขนาดไหน มันก็ได้ไปตามนั้น ถ้าไม่มีเหตุมาดลบันดาลอย่างอื่นใด แต่อันนี้มันหากรู้ตัวเอง ไม่มีใครบอกที่สมควรจะพักผ่อนเรื่องธาตุเรื่องขันธ์ด้วยจิตตภาวนาอะไรนี้ ก็รู้กันเอง มันพูดยากนะ พูดได้เพียงเท่านี้ ที่ละเอียดยิ่งกว่านี้ยังมีรู้อยู่ในจำเพาะเจ้าของ แต่ไม่สามารถที่จะอธิบายออกมาได้ก็ยังมีอยู่มาก จึงพูดได้เพียงเท่านี้

เพราะเหตุนั้น ธรรมะของพระพุทธเจ้าที่มาแสดงให้โลกฟัง เราอย่าเข้าใจว่าเป็นธรรมที่ละเอียดเต็มส่วนของธรรมแท้ะ ไม่ละเอียดเต็มส่วนหรอก ถ้าอยากให้ทราบเต็มส่วนของธรรมแท้ ให้จิตเข้าไปถึงธรรมนั้นก็รู้เอง เข้าใจไหมที่พูดนี้ อย่างที่ว่า ศาสนธรรมที่ท่านสอนไว้นี้เป็นกิริยาแห่งธรรม อย่างนี้ก็ไม่เห็นมีในที่ไหนใครพูดนี้ ก็มีแต่หลวงตาบัวองค์เดียวนี่ละซิ ศาสนธรรมที่แสดงออกมาเป็นบทเป็นพาหนะเป็นแต่เพียงกิริยา ทั้งผลก็บอกว่าเป็นกิริยาของผล ทั้งมรรคคือวิธีดำเนินก็เป็นกิริยาของมรรค กิริยาของธรรมเสีย ไม่ใช่ธรรมแท้ เมื่อก้าวไปตามนี้ๆ นั่นละที่นี้ อย่างเช่นว่าทำจิตให้เป็นสมาธิ เราจำได้ก็ตาม ถ้าจิตของเรายังไม่ถึงธรรมอันนี้เราก็ไม่รู้ พวกเราก็ยังไม่ถึงธรรมอันนี้แท้ ทำสมาธิขึ้นใด เราก็รู้รู้ในใจๆ ธรรมแท้เริ่มเข้าไปละ คือแท้พึ้นๆ แท้เป็นชั้นๆ ไปจนกระทั่งถึงวิมุตติหลุดพ้น มันก็ถึงใจ ที่นี้ธรรมเป็นยังงัยกับธรรมที่ท่านแสดงไว้ คืออันใดที่ท่านควรจะแสดงได้มากพอเหมาะสมกับสมมุติ ท่านก็เอาออกมาแสดง อันไหนที่ไม่ควรที่จะนำออกมาได้ มันก็ออกไม่ได้ อันนั้นละที่เอาออกไม่ได้คืออันเต็มส่วน แต่ที่นี้ท่านก็ไม่ได้ปิด ให้ผู้นั้นไปรู้เองซิ พูดง่ายๆ พอรู้เอง ท่านว่า **สนทฺธิจฺจโก** เช่นว่า เป็นอย่างไรสมาธิ พอจิตเป็นสมาธิ มันก็รู้เองๆ สมาธิขึ้นใดก็รู้เองๆ ปัญญาขึ้นใดก็รู้เองๆ จนกระทั่งถึงวิมุตติหลุดพ้นรู้เองๆ แม้พระพุทธเจ้าประทับอยู่ข้างหน้าก็ไม่ทูลถามท่าน นั่นแหละถึงได้เรียกว่า **สนทฺธิจฺจโก** เต็มภูมิ ทูลถามท่านหาอะไร ก็ความจริงมันเหมือนกัน

ยกตัวอย่างเช่น พระอัญญตรภิกขุ ที่มีอยู่ในตำรา ท่านเกิดปัญหา แต่ธรรมท่านเป็นธรรมะขั้นสูงมาก เลยจะไปทูลถามพระพุทธเจ้า พอไปถึงใต้ถุนพระคันธกุฎี

ฝนกระหน่ำลงมา ก็เลยยืนอยู่ใต้ถุนนั้นแหละ ยังไม่ขึ้นทูลถามพระองค์ ฝนตกจากหลังคาหยดย้อยลงมาจากชายคาก็มาถูกน้ำที่มีอยู่ข้างพื้นนี้ ตั้งเป็นตาต่อมเป็นฟองขึ้นมา แล้วดับไป ตั้งขึ้นมาดับไป พอกระทบกันก็ตั้งขึ้นแล้วดับไปๆ ท่านก็เทียบเข้ามาภายในสังขารคือความคิดความปรุง มันปรุงขึ้นพื้ก็ดับไปพร้อมกันๆ นั่น ท่านเทียบเข้ามาดูอันนั้นแล้วดูอันนี้ พิจารณาอันนี้ ท่านก็บรรลुरुธรรมในขณะนั้น พอฝนหยุดตก ท่านกลับไปกุฏิ ไม่ขึ้นทูลถามพระพุทธเจ้าเลย นั่น พังซิ เมื่อเข้าถึงความจริงนั้นแล้ว ก็จะไปทูลถามอะไรอีก ตอนนั้นยังไม่เข้าใจ พออันนี้เทียบเคียงเข้ามานี้ได้สัດได้ส่วนนี้แล้ว อันนี้ก็พื้บ...หมดเลย พื้บ หมายความว่า ตปธรรมใหม่กิเลส พื้บ...หมดเลย ตัวอย่างนี้ท่านก็ยกมาไว้เพื่อให้เราได้พิจารณา สงสัยจะไปทูลถาม พอไปรู้ไปบรรลुरुธรรมอยู่ที่นั่นถึงขั้นสุดยอดธรรมแล้ว ก็เลยกลับไม่ไปทูลถาม นี่ถึงกล่าวพูดถึงเรื่องทั้งหลายไม่สะทกสะท้าน ผมพูดตรงๆ ผมพูดอย่างนั้นเพื่อให้เข้าใจตามอรรถตามธรรม ความจริงมียังไง ว่ากันไปตามความจริง ถ้าไม่ว่าไปตามความจริง ผู้ฟังฟังเพื่อเอาความจริงจะไม่ได้ความจริง เป็นอย่างนั้น ต้องพูดให้ตรงเป้งๆ ไปเลย ผู้ตรงตรงตามนั้นและต้องเข้าใจตามนั้น

แต่ก่อนผมก็ฟังและอ่านในตำรับตำรา พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรม พุทธบริษัทได้บรรลุมรรคผลนิพพานเป็นจำนวนมาก ก็ยังไม่ได้คิดอะไรมากนัก ต่อเมื่อได้มาฟังเทศน์ของพ่อแม่ครูอาจารย์มั่นนี้ ชักคิดแล้วว่าที่นี้ โอ...เหมือนน้ำไหลไฟสว่างไม่มีอะไรผิดกัน ที่นี้เวลาจิตของเรากำลังพิจารณาอยู่ตรงนี้ กำลังของอยู่ที่นี่ ท่านเทศน์มาถึงตรงนี้ ท่านจะว่าไง นี่สำคัญ ก็ท่านรู้แล้วว่า พอท่านมาถึงนี้ ท่านก็ฟังไปเลย เราก็บ๊อบไปได้เลยก็มี ไม่ได้มากก็ตาม ได้ที่ละวรรคละตอน มันก็ค่อยขยับของมันไปเอง นี่ละที่ว่า พุทธบริษัททั้งหลายฟังเทศน์ เพราะหลักจิตของคนมีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงต่างกัน คราวนี้คนนี้ขยับนี้ คนนี้ขยับนี้ คราวต่อไปๆ ขยับได้เท่านี้ๆ ก็ผ่านไปได้อย่างว่ ที่นี้มากต่อมากก็ได้สำเร็จมาก ยิ่งเป็นชั้นพวกอุคคฆิฏัตถัญญ วิจิตัตถัญญ ด้วยแล้วก็ยิ่งเร็ว เราเป็นแต่เพียงชั้นญโถ อยากจะว่าพวกปทปรมะก็พูดได้ มันก็ยังพอยิบๆ แยะๆ เหมือนแสงหิ่งห้อยในเวลาฟังเทศน์ท่าน ที่นี้ผมเลยเชื่อร้อยเปอร์เซ็นต์เลยว่า พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมแก่พุทธบริษัทได้บรรลุมรรคผลนิพพาน ใครจะว่าผมโง่ก็ตาม ให้มันโง่แต่ผม คนอื่นอย่าโง่ก็แล้วกัน เราจับหลักโดยลำดับลำดับตั้งแต่พ่อแม่ครูอาจารย์มั่นเทศน์นี้ โอ้ย เวลาจะได้

ฟังเทศน์ท่านนี้ มันกระหึ่มยืดย่องในหัวใจเหมือนจะเหาะจะบินนี่ละ พอถึงวันประชุม มันเป็นอย่างนั้นจริงๆ หัวใจเรา ฟังนี้มันจ่อเอาจริงๆ ยิ่งไปถึงระยะที่เรากำลังพิจารณา ชูลมุนวุ่นวายอยู่นั้น มันหาทางออกทางเข้าไม่ได้ก็เหมือนตามรอยโคในคอกนี้แล ท่านอธิบายมาจนจะถึงนั้นแล้ว ...จ่อ เอ้า ตรงนี้ท่านจะว่าไง พอถึงนี้ ท่านฟังพุบไปเลย เราก็ขยับปู้บตามเลย อ้อ...ที่เดียวเลย มันถึงหนองอ้อทันที คือมันอ้อไปตามขั้นที่เรา ดิตข้องอยู่ตรงไหน อ้อ ทันทีเลย ที่นี้หลายครั้งหลายหนก็ผ่านไปได้ละซี ผู้เป็น ขิปปาภิญญา

ซินเมื่อไรไปอยู่กับท่านอาจารย์มันมา ก็พูดตามความจริง ๘ ปี ผมไปอยู่กับ ท่าน ผมไม่เคยมีความชินอะไรเลย มันเหมือนเทพนี่ละ พูดไม่ว่าที่เล่นที่จริง ก็ในฐานะ ลูกศิษย์กับอาจารย์อยู่ด้วยกันตั้ง ๘ ปี ก็เหมือนกับลูก ๘ ปี สนธิสนมขนาดไหน ท่านก็ต้องพูดในฐานะลูกกับพ่อแม่แน่นอนแหละ อยากพูดอะไรก็พูด แต่ใจอันนี้มันจริง ตลอด เหมือนเปิดเทปไว้ตลอดเลย เข้าหมด ไม่ลืมเสียด้วย มันแปลกนะ ผมก็อัศจรรย์ เหมือนกัน ถ้าว่าเป็นความจำ มันก็ลืมได้ อันนี้ทำไมไม่ลืม แปลกมาก มันเข้าจริงๆ ฟังจริงๆ ฟังอย่างถึงใจ ยิ่งเข้าป่าเข้าเขาแล้ว เวลาออกมาจากป่าจากเขา ...โอ้ย หอบปัญหา มาจนจะก้าวไม่ออก มันหนักปัญหา พอมากราบเรียนท่าน ท่านใส่เปรี้ยวๆ ฟังทลายลง ไปหมด ตัวเบาหวิวเลยชากลับไป พอมาฟังนี้มันจ่อๆ กราบเรียนถามท่านแต่ละข้อๆ นี่ ฟังเอาจริงๆ ถ้าตรงไหนยังไม่ลงกัน ก็ถูกกันเหมือนกันนะผมกับพ่อแม่ครูอาจารย์มัน โอ้โฮ ไม่ใช่เล่น บรรดาครูบาอาจารย์ที่เป็นลูกศิษย์ของท่านนี้ ไม่มีใครเป็นพระตัวชน ตัวชี้ดียิ่งกว่าผมไปละ คือเราต้องการความจริง ท่านก็ทราบความจริงของเรา เพราะ เราไม่ใช่เป็นคนหน้าด้านที่จะไปอวดทูลิฐิมานะต่อท่าน ท่านก็ทราบ ท่านจึงแสดงให้เราฟัง ถ้าท่านเข้าใจว่าไปทูลิฐิมานะ ท่านจะมาแสดงให้เราอะไร เราเผ็ดร้อนขนาดไหน ท่านก็ยัง เผ็ดร้อนเข้ามา เปรี้ยวๆ จนฟังทลาย พอลงแล้วบ๊ีบ ยอมบ๊ีบ ตรงไหนที่เข้ากันยังไม่ได้เอากันอยู่นั่นแหละ เพราะเราก็มีเหตุมีผลของเรา เหตุผลอันนี้มันค้ำตนเอง มันขัดตัวเอง ไม่ใช่เป็นเหตุผลที่สะดวก แต่เรายังสำคัญว่ามันถูกอยู่นั่นแหละ จนกระทั่งท่านฟังเข้ามา ทลายแตกกระจายออกไปแล้ว มันก็ยอม อ้อๆ เป็นอย่างนั้น ลงเลยๆ

ผมจะว่าเป็นเจ้าปัญหาที่ถูก ถึงขั้นมันเป็นๆ ได้จริงๆ บางทีไปได้ ๓-๔ วัน กลับมาแล้ว ท่านก็ยิ้มนะ มาแล้วหรือ ท่านเข้าใจแล้วว่ามันแบกปัญหามาแล้ว ขึ้นไปก็เอาเลย ผางๆ ท่านก็ใส่เปรี้ยวมาเลยเชียว ตัวเบาหวิวเหมือนจะเหาะจะบินกลับไป ที่นี้เราคิดเราพิจารณาอยู่ไม่หยุดไม่ถอย ปัญหามันก็ขึ้นอีกละซิ อันไหนที่เราควรแก้ได้เราก็แก้ไป อันไหนที่ยังแก้ไม่ได้ กอดวงจิตใจมาก ทั้งทำเวลาให้เสียไป ก็ครูบาอาจารย์มีอยู่ที่นี่มันก็ถึงเลยถึงท่านเลยนั่นแหละ พอมาเล่าถวายท่าน ท่านใส่เปรี้ยวเดียวแล้วฟังเลย ครูบาอาจารย์ที่รู้แก้ปัญหานี้แก่ง่ายนิดเดียว ไม่ได้แบบสุมเตาหินา เราพูดอะไรๆ ไป ท่านรู้หมด เหมือนกับเด็กทะเลาะกันเรื่องบวกลบคูณหาร ครูนั่งอยู่เก้าอี้นี้ ฟังก็รู้แล้วว่าใครผิดใครถูก เด็กทั้งสองมันเอากันซูลมุนวุ่นวายไม่ลงกันเลย แต่ครูนี้รู้แล้วว่าใครเป็นฝ่ายผิดฝ่ายถูก อันนี้ก็เหมือนกัน เราพูดปัญหาเป็นอย่างไรๆ นี่ ท่านเข้าใจทันทีๆ ใส่เปรี้ยวเดียวหมดเลย นั่นละ ผู้รู้แก้ปัญหามันผิดกันมากนา ก็เหมือนหมอเถื่อนกับหมอปริญญานั่นแหละ ผิดกันยังงี้ก็ดูเอาซิ หมอเถื่อนนั่นทุ้มกันทั้งหีบ ดีไม่ดีคนไข้ตาย หมอปริญญาเขาไม่ใช่อย่างนั้น เขาถามอาการแล้วตรวจดูแล้ว เขาก็หยิบยามานิดเดียวเท่านั้นใส่ปั๊บเลย ควรคิดก็คิด ควรให้รับประทานก็รับประทาน มันก็หายไปเลย มันผิดกัน ไม่จำเป็นต้องยกยามาทั้งหีบแหละ นี่ก็เหมือนกัน ธรรมอันใดที่จำเป็นเหมาะสมกับปัญหาที่เกิดเวลานี้ของคนนี้ ใส่เปรี้ยวเดียวเท่านั้น ปั๊บเลย มีปัญหาอะไรอีก ท่านพระครูมีอะไรอีกว่าไปซิ

ก็ไม่มีแล้วครับผม มีแต่อยากจะบอกกับเพื่อนพระด้วยกันว่า พระเดชพระคุณอาจารย์ที่อบรมสั่งสอนมานี้ของจริง ถ้าใครปฏิบัติตามละก็เห็นจริงๆ เลยครับผม ขออภัยเท่านั้นเองครับ

ก็อย่างงั้นจริงๆ นี่ ผมไม่สงสัยจริงๆ การสอนหมู่เพื่อนผมก็ไม่ได้สอนด้วยความสงสัย ทุ้มลงไปหมดพุงเลยไม่มีอะไรเหลือ ถ้าเลยนี้แล้ว ผมก็หมดทำคิดเท่านั้นแหละ ผมแจกแต่ต้นเรียงลำดับลำดับไปเลย บางทีก็ตัดตอนเอาตรงนั้นบ้างตรงนี้บ้าง ผู้ฟังฟังมาไม่รู้กี่ครั้งก็หนแล้ว มันควรจะเข้าใจวิธีใดจะปฏิบัติยังงี้ๆ เพราะที่เราผิดเราพลาดมาอะไรก็ดี ผิดก็ดี ถูกก็ดี เป็นครูมาทั้งนั้น เป็นประสบการณ์ทั้งนั้นแหละ นำอันนั้น

แหละมาสอนหมู่เพื่อน มันโคงเกินไปหรืออะไรมันก็รู้ การปฏิบัติไม่มีครูมีอาจารย์คอย
แนะนำมันไปซ้ำและผิดทางไปได้

ภาคปฏิบัติไม่เหมือนภาคปริยัติ ปริยัตินี้เรียนมาจากครูก็เรียนมา เช่น คำว่า
“**มหาสติ มหาปัญญา**” เราพูดตามหลักธรรมชาติของการปฏิบัติแล้ว มหาสติ มหาปัญญา
นี้ผมก็คาดคะเนเอาอย่างนั้นแหละ เพราะอยู่ในชั้นอรหัตตมรรคนี้ พอผ่านอันนั้นไปแล้ว
คำว่ามหาสติก็ดี มหาปัญญาก็ดี ท่านไม่นิยมมันนะ นั่น ฟังซิ ไปแบกอะไร แบกมหาสติ
มหาปัญญาไว้ทำไม มหาสติ มหาปัญญา เป็นสมมุติเครื่องแก้กิเลส กิเลสพังไปแล้ว
มหาสติ มหาปัญญา ก็หมดปัญหาไปเอง เหลือแต่หลักธรรมชาติที่บริสุทธิ์เท่านั้น
ไม่นิยมตนเองไม่เสกสรรตนเองว่ามีสติหรือไม่มีสติ ว่าขาดสติหรือไม่ขาดสติ เป็น
ธรรมชาติที่เรียกว่าบริสุทธิ์เท่านั้น ถ้าพูดก็พูดว่า “**บริสุทธิ์**” เท่านั้น ไม่นิยมว่าตนมีสติ
ตนขาดสติ

อ้าว ฟังซิท่านพระครู ตอนนี้เคยได้ยินไหมคำพวกนี้ คำว่า “**มหาสติ มหาปัญญา**”
นี่เป็นเครื่องมือสำหรับต่อสู้กับกิเลส ทีนี้กิเลสละเอียด มหาสติ มหาปัญญา เป็นของ
ละเอียดนี้ พอสมมุติอันนี้พังไปแล้ว สมมุตินี้ก็หมดปัญหาไปเหมือนกัน เหมือนกัน
กับมิดเราบอกทุเรียน พอบอกทุเรียนเสร็จแล้ว อันนี้ก็ปล่อยๆ แน่ ใครจะมากินมิด
มหาสติ มหาปัญญา เป็นสมมุตินี้ สังขารธรรมทั้งสี่เป็นสมมุติทั้งนั้น นั่น ฟังซิ ทุกข์ สมุทัย
เป็นสมมุติฝ่ายผูกมัด นิโรธ มรรค เป็นสมมุติฝ่ายแก้ฝ่ายถอดฝ่ายถอน ผ่านจากนั้น
ไปแล้วนั่นที่นี้ ใครจะมาอยู่ในสังขารธรรมทั้งสี่นี้ยังงี้ จิตที่บริสุทธิ์ย่อมไม่อยู่ในที่นี้ เพราะ
อันนี้เป็นทางก้าวเดิน นิโรธ คำว่า ดับ ลักษณะของนิโรธที่ดับทุกข์ก็เพราะอำนาจของ
มรรคที่มีกำลังเต็มที่แล้ว สังหารทุกข์ดับพินลงไป ขณะเดียวเท่านั้นก็หมดปัญหาไปแล้ว
แล้วจะไปแบกเอานิโรธที่ไหนอีก คำว่านิโรธดับ ก็ดับทุกข์ต่างหากนี่ จะไปแบกเอาอะไร
สติปัญญาก็ใช้แก้กิเลส จะอยู่โดยลำพังตัวเองได้เมื่อไร สติปัญญาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นดับไป
ได้ ธรรมชาติที่บริสุทธิ์ต่างหาก ไม่นิยมการเกิด การดับ ฟังซิ ตรงนี้เป็นยังงี้

เคยอ่านแต่หนังสือบอกว่า พระอรหันต์ท่านมีสติบริบูรณ์ครับผม

อ้อ อันนี้เป็นคำชมเชยท่าน ผมไม่ปฏิเสธว่าพระอรหันต์ท่านมีสติสมบูรณ์ ผมไม่ปฏิเสธ เพราะเป็นคำชมเชยสมกับภูมิท่าน แต่หลักธรรมชาติจริงๆ แล้ว พระอรหันต์ท่านจะไม่มารับเอามหาสติ มหาปัญญา ท่านจะไม่มาเสกมาสรร จะไม่มาสำคัญเลย เช่นอย่างเวลาพระพุทธรูปของท่านทรงแสดงถึงเรื่องสติในเวลาที่เหมาะสม แสดง เช่นมีพระอรหันต์ถูกเขาฟ้องร้องว่าเป็นนั่นเป็นนี่ เป็นสูงๆ เลียดด้วย ทีนี้เวลาไปทูลพระพุทธรูปเจ้า พระองค์ทรงว่า **“อย่าไปหาเรื่องใส่เธอเลย เธอเป็นสติวิปลະแล้วนี่”** คือเอาสตินี้ขึ้นมาพูด ถ้าไม่งั้นก็ไม่มีการที่จะพูด หรือว่าเธอบริสุทธิ์แล้ว เธอเป็นสติวินัยแล้ว นั่น เอามารับกันกับสมมุติอันนั้น เมื่อไม่มีสมมุติดังนั้นแล้ว อันนี้ก็ไม่ต้องเอามาใช้ เพราะธรรมชาตินั้นเหนือสมมุติแล้ว คนฟ้องร้องนี้อยู่ในสมมุติ อันนี้ก็ไม่ต้องเอามาแก้กัน เธอเป็นสติวินัยแล้ว เอาสมมุตินี้มาแก้สมมุติอันนี้ ส่วนนั้นเหนือแล้วก็ไม่พูด เข้าใจแล้วนะ

ผมเคยพูดเสมอว่า ผมเป็นคนลงไครยากนะ ลงใครก็ตาม ทุกวันนี้ยิ่งทึบมานะ จดจำด้วยซ้ำถ้ามีฟานะ ใครว่าองค์ไหนเก่งขนาดไหน ใครเก่งอย่างไรก็ตาม หากไม่กด หากไม่ยกยอ คือกดลงก็ไม่กด ต่ำหนิก็ไม่ต่ำหนิ ชมก็ยังไม่ชม ถ้ายังไม่เข้าถึงตัวเมื่อไรแล้วยังเสียก่อน จนกระทั่งถึงตัวแล้ว เอาละที่นี้แหละ จะควรเชื่อขนาดไหน ลงขนาดไหน สมมุติว่าลง ๕๐% ก็อยู่ ๕๐% เลย ถ้าง ๑๐๐% แล้ว เอาละ ที่นี้ถึงขึ้น ๑๐๐% แล้ว ใครเขาจะฟ้องร้องว่าท่านองค์นั้นเป็นสังฆา ปาราชิกอะไร เหย ผมไม่ฟังเลย เนะ เป็นยังงั้น ถ้าได้ลงแล้ว ยกผลประโยชน์ให้ท่านเต็ม ๑๐๐% เลย ไม่มีทางที่ว่าจะไปสงสัยท่าน เอ๊ ท่านเป็นถึงขนาดนั้นแล้วทำไมถึงเป็นอย่างนั้นได้ ไม่มีเลยในหัวใจ เขาว่าอะไรก็ให้เขาว่าไปซิ ปากของเขามี หัวใจของเขามี สมมุติมีอยู่ในโลกนี้จะว่ายังไง แล้วธาตุขันธ์ของท่านก็ยังมีอยู่ในโลก ก็สมควรที่จะถูกตำหนิได้เช่นเดียวกับโลกทั่วๆ ไป แต่ส่วนจิตตวิมุตตินั้น ท่านไม่มายุ่งกับอันนั้น ให้ทราบอันนี้ไว้เสีย เข้าใจนะที่พูดนี้ เป็นอย่างนั้น มันหลายชั้นหลายภูมิหลายตอน ก็เมื่อถึงอันนั้นแล้ว จะเอาอะไรไปพูด มันพูดไม่ถูก อย่างนี้มีแต่สมมุติทั้งนั้น ว่าเป็นอันนั้น ว่าเป็นอันนั้นอะไรๆ ก็ว่าไป อันนั้นมันเหนืออันนี้ไปหมดแล้ว มันไม่มีอะไรจะเอามาพูด เข้ากันไม่ได้เลยว้างๆ พูดง่ายๆ ถ้าโลกก็เป็นคนละโลกแล้ว แต่ฉันไม่ใช่โลก นอกจากโลกุตรธรรม คือ ธรรมเหนือโลก ก็ว้างขึ้นเสีย และที่ตรงนั้นละ ตรงที่ว่าพระอรหันต์ไม่มีเวทนา ท่านพระครูว่าไง มีความรู้สึกยังงี้

ก็ในขณะที่มีชีวิตอยู่ ก็ยังมีเวทนาอยู่

หมายถึงเวทนาทางใจนะ ผมพูดหมายถึงเวทนาทางใจ จิตเวทนา ส่วนกายเวทนา
นี้เรายอมรับกัน เพราะเวทนามีเป็นสมมุติ กายก็เป็นสมมุติ มันก็เป็นภาชนะของกันอยู่
โดยดี ส่วนจิตที่เป็นจิตตวิมุตติแล้ว... อันนี้ผมเคยได้ยินพระท่านเทศน์ ผมสะดุดใจปิ้ง
เลยนะ โง่แสนโง่ก็ตาม จะเปิดความโง่ให้หมู่เพื่อนฟังเสีย ผมสะดุดใจปิ้งเลยทันที
ท่านพูดท่านอ้างเอาพระพุทธเจ้ามาด้วยว่า พระพุทธเจ้ายังต้องเสวยทุกข์ อย่างเช่นเวลา
เสด็จไปกรุงกุสินารา ให้พระอานนท์ตักน้ำมาให้พระองค์ว่า **“อานนท์ ตักน้ำมาให้เรา
ตถาคตดื่มหน่อย ตถาคตเพลีย” “อานนท์ ลาดผ้าสังฆาฏิให้ตถาคตพักผ่อนหน่อย”**
ก็แสดงว่าพระองค์ทรงเสวยทุกข์ขเวทนา ท่านมาเอาเรื่องธาตุเรื่องขันธ์นี้ไปทำลายความ
บริสุทธิ์หรือไปยุ่งกับความบริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า ของพุทธะอันแท้จริงนี้ เรานี้โง่แสนโง่
ก็ตาม มันหากเป็นตามความโง่ของเจ้าของนั้นแหละ มันผิงออกมา... ทำไม่ถึงพูดออกไป
ไปยังนั้นนา แต่เราก็ไม่พูดเพราะท่านก็ไม่ได้ปฏิบัติอะไรนักหนา ถ้าเป็นองค์ปฏิบัติจริงๆ
ว่ามีจิตสูงละเอียดขนาดไหนแล้ว ใส่กันเปรี้ยวเลย นั่น ตรงนั้น เพราะมันต่างกันนี้
ผู้ปฏิบัติทำไมจึงมาพูดได้ขนาดนี้ ถ้าว่ารู้จริงเห็นจริง ทำไมจึงเอานี้มาพูดได้ยังงี้

หมายถึงจิตว่างครับผม

ก็ว่างโดยหลักธรรมชาติของท่านแล้ว

ไม่มีเวทนา ท่านปล่อยวางเฉยแล้วหรือครับ

มันเป็นหลักธรรมชาติ เวทนามีเป็นสมมุติ ธรรมชาติมันเป็นสมมุติเมื่อไร มันจะเข้า
กันได้ยังไง มันเป็นเท่าไร มันก็เป็นอยู่ในเนื้อในกาย เป็นหลักธรรมชาติที่จะห้ามไม่ให้
ไปเข้าถึงจิต... ท่านไม่ได้ห้าม มันเป็นหลักธรรมชาติของมันเอง หากรู้ชัดๆ กันอยู่ยังงั้น
มันจะเป็นอะไรไปก็จะเป็น ก็รู้ชัดๆ ต่างอันต่างจริง ของใครของเราอยู่อย่างนั้นไม่ไป
ก้าวกายกัน อันนี้ก็ดีมันอยู่ในวงสมมุตินี้เสีย พวกวิมุตติก็อยู่วิมุตติเสีย

ในสภาพของสังคมไทยเราปัจจุบัน ผมเองในฐานะฆราวาสซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้จะไม่มีอำนาจวาสนาได้เป็นใหญ่เป็นโตกับเขา มีความเห็นว่าเราควรจะได้ช่วยเหลือกันคนละไม้ละมือเพื่อผ่อนคลายปัญหาต่างๆ ให้เบาบางลงไปได้แม้ไม่ได้มาก น้อยก็ยังดี แต่มีบุคคลบางจำพวกทั้งที่ยังต้องมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวและหน้าที่การงาน กลับละทิ้งเสีย เข้าไปอาศัยร่มเงาของพุทธศาสนา หลีกหนีจากสังคมเพื่อการปฏิบัติธรรมอะไรก็แล้วแต่เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ ปล่อยให้คนที่อยู่เบื้องหลังมีครอบครัวเหี่ยวเหือนเป็นต้น ต้องเผชิญทุกข์อยู่โดยลำพัง อันนี้จะไม่เป็นการว่าช่วยเสริมให้ครอบครัวตลอดจนสังคมสับสนวุ่นวายมากขึ้นหรือครับ ถ้าว่าต่างคนต่างก็คิดจะกระทำอย่างนี้ บ้านเราเมืองเราเห็นจะอยู่ไม่เป็นปกติสุขไปได้เป็นแน่

ในบทพุทธคุณ **สตฺถา เทวมนุสฺसानํ** เห็นไหมว่า พระพุทธเจ้าเป็นนักสังคม หรือไม่สังคม พิจารณาดูซิ มีใครบ้างที่เป็นศาสดาเป็นครูของโลกทั้งสาม ใครอวดเก่ง เอ้าว่ามาซิ ว่าเป็นนักสงเคราะห์หรือนักสังคม ช่วยสงเคราะห์คนได้มากยิ่งกว่าพระพุทธเจ้า มีไหม พระอรหันตอรหันต์แต่ละองค์ๆ ล้วนแต่เป็นนักสงเคราะห์นักสังคมทั้งนั้น สอนโลกใครสอนได้มากยิ่งกว่าท่าน ใครทำได้มากยิ่งกว่าท่าน ภาระมากยิ่งกว่าท่าน แม้แต่หลวงตาบัวตัวเท่าหนูนี้ บางวันจนแทบล้มแทบตายนอนจะไม่หลับ เพราะคนมาเกี่ยวข้องจะว่าสังคมหรือไม่สังคม พิจารณาดูซิ ว่าศาสนาทำการชวนชวนน้อย ไม่เห็นแก่ผู้ใดได้ ยังไง ศาสนาไม่ได้สอนคนให้ใจดำน้ำขุ่นนั้นะ ใครจะมีความเมตตายิ่งกว่าพระพุทธเจ้า ยิ่งกว่าพระสงฆ์ผู้เป็นอรรธเป็นธรรมมีเธอ

ส่วนเรื่องวุ่นวายเป็นเรื่องของกิเลสต่างหาก เรื่องธรรมไม่ได้วุ่นวาย ไม่ทำความวุ่นวายให้แก่ผู้ใด แต่คนไม่ได้สนใจความไม่วุ่นวายนี้ มันสนใจความวุ่นวายต่างหาก ความโลภมันพาคนให้วุ่นวายไหม ความไม่โลภมันพาคนวุ่นวายที่ไหน ความโกรธมันพาคนให้วุ่นวายให้เดือดร้อนให้ทำลายกัน ความไม่โกรธทำลายใคร นั้นพิจารณาดูซิ

ในบรรดาศีล ๕ ข้อ นี่นะครับ ข้ออื่นก็พอว่า แต่ข้อที่ว่าด้วยปาณาฯ ช่างรักษาได้ลำบากยากเย็นเสียเหลือเกิน เพราะที่บ้านผมนั้นมดชุมมากจริงๆ ก่อความรำคาญให้ไม่น้อยทีเดียว

วัดป่าบ้านตาดมีเนื้อที่ ๑๖๐ ไร่ ทั้งวัดจะไม่มีมดบ้างเหอ แล้วทำไมพระท่านอยู่ที่ไหน ท่านยังอุตส่าห์เข้ามารักษาศีลอยู่นี้ได้ ทำไมมดจึงไม่ทำลายท่านให้ตายให้ฉิบหายไปหมดนับแต่หลวงตาบัวลงไป ทำไมในบ้านคุณถึงมีแต่มดชุมไปหมดทั้งแผ่นดินไทยนี้เข้าไปรวมอยู่ในบ้านคุณคนเดียวงั้นเหอ จึงรักษาศีลแค่นี้ไม่ได้ ถ้าเห็นการฆ่ามดดีกว่าศีลกว่าธรรม เอ้า เอาลงไปให้มันแหลกทั้งเจ้าของมันนั่นแหละ ถ้าว่าศีลดีกว่ามด เราก็รักษาศีลไป มดก็อยู่กับมด ที่ไหนๆ มันก็มีมดนี่ละ สัตว์เต็มแผ่นดิน ไม่มีแต่เราคนเดียว ทำไมคุณถึงพูดอย่างนั้น เป็นการเอารัดเอาเปรียบลัทธิเกินไป เหมือนในโลกนี้มีแต่เราคนเดียว พอเข้าใจเหอ

ผมมีปัญหายากกราบเรียนท่านอาจารย์ว่า ผมภาวนาเป็นประจำ บางครั้งรู้สึกตัวเบา จากกายเบาแล้วคล้ายๆ กับว่าจะลดลง

ลดลงก็ให้รู้ว่ามันลดลง มันเบาก็ให้รู้ว่าเบา ความรู้นี้ไม่ได้เปลี่ยนแปลงตัวเอง แต่อาการมีความเปลี่ยนแปลงได้ ความรู้ก็รับทราบไปตามอาการที่ว่าเบาบ้างหนักบ้าง หรือว่าเบามากก็มี บางทีจนกระทั่งร่างกายหายหมดก็มี คือหายในความรู้สึกนั้นแหละ ความรู้สึกไม่ได้เกี่ยวข้องกับร่างกายเลยในเวลานั้น มันหดตัวเข้าไปอยู่โดยลำพังตัวเอง ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลาย บางทีเหมือนกับว่าร่างกายไม่มีเลย หายเจียบเลย นี่เป็นอาการของจิตที่ถอยเข้าถอยออก เวลาจิตเป็นธรรมดานี้ มันก็รู้ๆ ไปหมด ที่นี้พอเวลาจิตได้รับความสงบ มันก็ถอยเข้ามาๆ บางทีก็ทำให้กายเบาๆ หิวๆ จากนั้นก็หายเจียบเลย นี่มันเลยเบาไปแล้ว มันเก่งกว่าเบาพูดง่ายๆ ดีกว่าเบา เข้าใจไหม

อย่างนั้นจะเกิดประโยชน์อะไร และจะอย่างไร

ประโยชน์ของมันก็อยู่ในจิตนั้นแหละ

ให้พิจารณา...

ตอนนั้นไม่ต้องไปพิจารณาอะไร สมมุติว่าเราพิจารณาอันนี้อยู่ กายเบาก็ให้รู้ว่าเบาเฉยๆ แต่อย่าปล่อยงานอันนี้ คุณกำหนดลมหายใจหรือกำหนดอะไร

กำหนดลมหายใจครับ

ก็กำหนดให้รู้อยู่กับลมนะ เรื่องกายจะเบาไม่เบา นั่นเป็นผลพลอยได้ต่างหาก ตัวสำคัญแท้ก็คือลมกับความรู้ให้มันติดกันเรื่อยๆ ลมละเอียดก็ให้รู้ว่าลมละเอียดละเอียดลงไปๆ ที่สุดของลมคือลมหมด ความรู้สึกหายเงิบเลย ตอนนั้นแหละสร้างปัญหาให้คน คนที่ยังไม่เคยดำเนินแล้วจะเป็นปัญหาขึ้นตรงนี้ เอ๊ะ ลมหมดไปจะไม่ตายหรือ เท่านั้นละ ลมจะมีขึ้นมาแล้ว และวันหลังพอภาวนาไปถึงนั้นก็ไปถึงปัญหาเท่านั้น ก็ถูกปัญหาตีเอาแหละๆ ถอยกลับๆ เอ้า เพื่อตัดปัญหาข้อนี้ ถึงลมจะหมดไปก็ตาม ความรู้ยังมีอยู่ครองร่างอยู่แล้วไม่ตาย ประการที่สอง เราไม่ได้ภาวนาเพื่อเอาลมนี้ เราภาวนาเพื่อเอาความรู้ต่างหาก ลมหมดก็หมดไปซิ ความรู้ไม่หมดนี้ ให้อยู่กับความรู้เสียแล้วก็ฟุ้งเลยที่นี้ หายเงิบไปหมดเลย

ผมมีปัญหาคือว่า ผมเคยแปลคำสวดมนต์แล้วก็ภาวนาไปเรื่อย ถึงขั้นห้า ก็พิจารณาขั้นห้า เสร็จแล้วเกิดความรู้สึกว่ากายเบา และกายกับจิตนี้แยกกันคนละส่วน บางทีหนึ่งไปเหินขาเกิดขึ้นมา ผมก็เอาเหินขานี้แหละเป็นคำภาวนา ดูเวทนาไปเรื่อยจนกระทั่งเวทนาหายไป จิตเด่นชัดขึ้นมา มีความรู้ว่ากายกับจิตนี้มันคนละส่วน ทำไปๆ เกิดความว่างขึ้นมาเหมือนกับกระทะใหญ่ๆ ว่างโล่งไปหมด ผมก็ดูอยู่อย่างนั้น แต่ว่าไม่มีอะไรเกิดขึ้น ไม่มีอะไรก้าวหน้า

ไม่จำเป็นจะต้องว่าต้องก้าวหน้า ต้องถอยกลับนะ ผู้รู้ผู้นั้นทำงานตลอด รู้ตลอด อย่างที่คุณว่าทั้งหมดนี้เป็นเรื่องความรู้ทั้งนั้น ตอนลมละเอียดลงไปๆ จนกระทั่งถึงกายว่าง ผู้รู้ว่ากายว่างนั้นคือผู้รู้แท้ ความว่างเป็นอาการอันหนึ่งของจิต มันค่อยเปลี่ยนอาการของมันไปเรื่อยๆ จิตนะ แต่ธรรมชาติที่รู้ไม่เปลี่ยนตัวเอง รู้ตลอดเวลา นี่ละคือหลักเกณฑ์หรือว่าแปลนแท้ๆ แปลนของภพของชาติก็คืออันนี้ แปลนของมรรคผลนิพพานก็คืออันนี้ เมื่อเวลาชำระซักฟอกออกหมด อันนี้ละคือว่าพระนิพพาน ความบริสุทธิ์คืออันนี้ ที่ว่าแปลนของภพของชาติก็คือว่ามันมีกิเลสอย่างละเอียดแทรกอยู่ในจิต จิตเป็นตัวตั้ง จิตเป็นตัวประธาน สิ่งเหล่านั้นจึงมีแทรกได้ พอกิเลสถูกกำจัดออกไปหมดแล้ว อันนี้กับบริสุทธิ์ อันนี้ไม่เปลี่ยนแปลง

ตอนที่เรากำหนดลม คล้ายๆ กับเราบังคับนิดหน่อย แต่พอทำไปๆ แล้วไม่ต้องบังคับ มันรู้ของมันเอง มันรู้มันออก มันรู้มันเข้า เกือบไม่ต้องใช้กำลังอะไรเลย เสร็จแล้วมีอย่างอื่นเข้ามาแทรกแซงของแต่ละภาวะจิต อันนี้เราไม่ต้องไปสนใจ สนใจแต่ทำให้รู้อาการที่เกิดขึ้นที่เป็นไปใช้ไหมครับ

ใช่ ให้รู้อยู่กับอาการที่เกี่ยวข้องกับจิตโดยเฉพาะๆ เช่นอย่างเกิดเหินบเกิดทุกขเวทนา คุณพิจารณาทุกขเวทนานั้นละ คือคุณพิจารณาลัทธิธรรม และเวทนานั้นแลจะเป็นหีนลับปัญญาให้คมกล้าโดยลำดับ จนกระทั่งถึงเวทนาเป็นเวทนา คือทุกข์เป็นทุกข์ กายเป็นกาย ใจเป็นใจ แยกกันออกคนละภาคละส่วน นี่ละเวลามันได้ลับหีนะคือทุกข์สัจ เข้าไปพิจารณากาย แยกมาดูจิตก็เป็นหีนลับปัญญาให้คมกล้า แล้วมันถอยตัวมาแยกตัวออกมา ทุกข์ก็ลักแต่ว่าทุกข์ กายก็ลักแต่ว่ากาย จิตลักแต่ว่าจิตต่างอันต่างจริงแล้ว แม้ทุกข์จะมีอยู่ก็ไม่กระทบกัน เข้าใจไหม

อย่างนี้ชินักปฏิบัติ เราอยากฟังเหลือเกิน มีแต่หลวงตาบัวพูดพละมๆ เดียวเขาว่า หลวงตาบัวโกหกเอาได้ อยากให้มีคนมารู้ เราไม่มีภูมิจริงๆ เราจะไปหาครูบาอาจารย์มาช่วยสอน ว่าอย่างนั้นเลยเรา ทำไมธรรมของพระพุทธเจ้ากระเทือนโลกมาได้ตั้ง ๒,๕๐๐ กว่าปี ทำไมจะไม่ไม่มีใครรู้วะ ว่างั้นเลยเชียว เอาอย่างนี้ละ คุณถูกต้องแล้ว ทุกขเวทนาเกิดขึ้น คุณไม่ต้องกลัวเป็นกลัวตาย เรื่องกลัวเป็นกลัวตายลมๆ แล้งๆ มันหลอกเราต่างหาก ให้เห็นความจริงนั้นละมากกว่าความตาย จะเป็นจะตายก็ตามไม่สำคัญ สำคัญเราอยากรู้ความจริง เอ้า อันนี้จะเป็นไปถึงไหน ดูตัวจริงนี้ แล้วจิตจะเด่นขึ้นๆ แยกตัวออกๆ มีตรงไหน มันแยกของมันออกๆ แล้วก็เหลือแต่จิตเห็นชัด

คือหมายความว่าไม่ต้องไปคำนึงมันจะรู้อะไร สำคัญที่เราเป็นผู้ดูนั่นเอง

ไม่ต้องไปยุ่ง ผู้ดูนั่นละคือผู้รู้ กำลังทำงานอยู่เวลานี้ อะไรปรากฏขึ้นมาให้ดู อาการที่ปรากฏกับจิต ปรากฏขึ้นมาแล้วให้ดูเฉพาะๆ ไม่ต้องไปคาดโน้นคาดนี้ อันนั้นไม่ถูกไม่ใช่ความจริง อันนี้จะเป็นผู้รู้ผู้เห็นเองทุกสิ่งทุกอย่าง ผู้รู้จะเป็นผู้รู้ผู้เห็นเอง

หลวงตาคะ ดิฉันเกิดอาการเฉยๆ รู้สึกเฉยๆ อย่างนี้ค่ะ

เฉย มันก็รู้ว่าเฉยอยู่ จะให้ทำอะไรอีก หรือจะให้มันวิ่ง หรือจะว่าให้มันเฉยอยู่ จะว่าอย่างนั้นหรือ เวลามันวิ่งก็วิ่ง เวลามันเฉยก็เฉยบ้างซึ่งจะเป็นไรไป แม้แต่คนเรา เวลาวิ่งก็ยังวิ่ง เวลาเดินยังเดิน เวลานั่งยังนั่ง เวลานอนยังนอน

ท่านอาจารย์คะ เพิ่งจะฝึกนั่งนะคะ แล้วก็นั่งถึงจุดๆ หนึ่ง มีความรู้สึกว่าจะกระดูกกระดูกตัวไม่ได้ตั้งแต่ป่าถึงตะโพกนะคะ แต่ความรู้สึกมันอยู่กะที่ค่ะ

อย่าไปกวนนะ จิตอย่างนี้มี บางทีพระเราเวลาจิตรวมลงไปแล้ว ถึงเวลาจะบิณฑบาต มันออกไม่ได้ มันไม่ออก พระท่านเลยฝืนบังคับมันออก ที่นี้พอออกแล้ว คราวหลังเข้าไม่ได้เลย นั่นเป็นบทเรียนแล้ว เพราะฉะนั้น ตั้งแต่นั้นมาก็เป็นบทเรียนแล้ว เวลามันอยู่อย่างนั้นแล้วก็ชั่วโม่งก็ตาม อย่าไปกวน ถึงเวลาแล้วมันจะออกของมันเอง หน้าที่การงานปล่อยเสียก่อน ไม่มีอะไรเลิศจึงกว่าอันนี้ เข้าใจไหม

ให้นั่งเฉยๆ ต่อไปใช้ไหมคะ

ถ้าเป็นอย่างนั้นแล้วก็ให้อยู่อย่างนั้นต่อไป จนกระทั่งมันพอตัวของมันแล้ว ก็เหมือนคนนอนหลับ เวลานอนหลับแล้วก็หลับของมันอย่างนั้นละ บทเวลาพอตัวแล้ว มันจะตื่นของมันเอง อันนี้ไม่ใช่คนนอนหลับ หากเป็นสภาพหนึ่งของจิตที่พักตัว มีได้เป็นบางราย ไม่ใช่เหมือนกันหมด พอไปถึงจุดนี้แล้ว มันจะไม่กระดูกกระดูกอะไรทั้งนั้น กระดูกกระดูกเป็นการรบกวนอันนั้น เป็นการกระดูกอันนั้น อันนั้นไม่อยากกระดูกกระดูก คือมีหนึ่งเท่านั้นไม่มีสอง กระดูกกระดูกมีสองแล้ว นั่น เข้าใจไหม ปล่อยให้เป็นไปตามสภาพของมัน จนกระทั่งพอตัวของมันแล้วออกทำงานของมันได้ ไม่ต้องบอกละ ที่นี้เรื่องคิดนั้น ลิงร้อยตัวสู้ไม่ได้ เอ้า พุดมันตรงๆ อย่างนี้ชินกปฏิบัตินะ ก็ เวลามันได้ออกแล้ว ลิงร้อยตัวสู้ไม่ได้แหละ ไม่ทันเข้าใจไหม แต่เวลามันนอน ให้มันนอนเสียก่อนซิ

**อย่างวิธีอานาปานสติ เวลาทำไปแล้วจะมีแสงสว่างเกิดขึ้น จะต้องเป็นอย่างนี้
ทุกคนไหมคะ**

ก็ไม่ทุกคน แต่เป็นอยู่ภายในใจนี้เป็นได้ด้วยกัน คำว่าสว่างภายในจิตใจนี้ ไม่ได้
สว่างเหมือนไฟสว่างนะ สว่างแบบใจสว่าง อย่างนี้เป็นได้ แต่ที่จะสว่างออกไปข้างนอกไป
โน้นไปโน้น เป็นได้เป็นบางราย แต่จำนวนน้อยมากที่จะเป็นอย่างนั้นได้ เคยพิจารณา
แล้วหรือ เคยภาวนาอย่างนี้แล้วหรือ

ค่ะ

แล้วเป็นยังไง ผลเป็นยังไง

บางที่มันก็วิ่งจากส่วนล่างไปบนแล้วก็นิ่งๆ ค่ะ

นิ่งก็ยังมี นิ่งก็ดี นิ่งนั้นแหละเป็นบาทฐานที่จะให้ความรู้ที่กระจายออกไปสู่ธรรม
ทั้งหลายให้รู้แจ้ง

พอนิ่งแล้วก็นึกไม่ออกว่าจะทำยังไงต่อไป

ในขณะที่นิ่งนั้น เราไม่ต้องไปนึก ปล่อยให้นิ่ง ให้นิ่งให้รู้ยุ่นั้น ไม่ต้องคิดโน้น
ยุ่นนี้ นี่เรียกว่าความสงบ

พอจิตนิ่งก็ให้ทราบว่านิ่งเท่านั้นหรือคะ

ความสงบก็นิ่ง ออกจากนั้น เราจะพิจารณาแยกแยะออกไปนี้ เป็นการทำงานของ
ทางด้านปัญญาที่พิจารณาได้ ที่เทศน์วันนี้เข้าใจหรือเปล่าละ

พอเข้าใจบ้างเจ้าค่ะ

บ้างก็ยังมี มันต้องบ้างเสียก่อนแหละ ใครๆ ก็บ้างเสียก่อน ต่อไปก็ค่อยมากขึ้นๆ เอง ที่แรกก็ต้องมีบ้างๆ ด้วยกันแหละ ขอให้มันบ้างเถอะ ไม่เข้าใจเลยนี่เหม...บั้ง (บ้าง) ไม่ติดเลยนี่แยะ

กระผมเคยเรียนถามท่านอาจารย์... ท่านมีความเห็นเหมือนกับท่านอาจารย์ในเรื่องนิกายธรรมยุตและมหานิกาย ว่าในเมืองไทยคนเขาเห็นว่าต่างกัน แต่ในบรรดาพวกกระผม (พระฝรั่ง) ที่มาศึกษาอบรมที่นี่ กลับมีความรู้สึกเหมือนๆ กัน ไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างได้ ในด้านท่านอาจารย์...ท่านสนใจที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปในประเทศทางตะวันตก โดยจะส่งพระไปประจำอยู่ที่นั่นด้วย ส่วนกระผมเองแม้จะเห็นด้วย แต่ก็อยากฝึกหัดอบรมตนเองให้แน่ใจเสียก่อนในด้านปฏิบัติจึงค่อยไป พร้อมทั้งให้มีความรอบรู้ในพระวินัยอย่างเพียงพอด้วย

ถ้าอย่างนั้นก็เรียกว่าทางอังกฤษจะเอาพระธรรมยุต มหานิกาย เข้าไปรวมกันใช้ไหมล่ะ

คงไม่แน่ครับ

เรื่องธรรมเป็นเรื่องหนึ่ง เรื่องขนบธรรมเนียมเกี่ยวกับพระวินัยก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง คือเรื่องมรรคผลนิพพาน ท่านไม่ห้าม การปฏิบัติ ปฏิบัติได้ ผู้ที่ปฏิบัติให้ตรงตามหลักธรรมนั้น ก็ไม่ห้ามมรรคผลนิพพาน แต่เรื่องระเบียบกฎธรรมวินัยที่สภามณฑลสังฆและนานาสังฆาสภาก็มีอยู่ตั้งแต่ครั้งพุทธกาล นานาสังฆาสภาก็ือนอกจากสังฆาสนของคณะนี้ นี่เป็นคณะหนึ่ง ที่เกี่ยวกับพระวินัย เราก็ควรจะให้แยกเป็นพระวินัย เพราะพระวินัยกับพระธรรมเป็นคู่เคียงกัน ซึ่งออกมาจากหลักศาสนานี้เดียวกัน ถ้าเราไปรวมกันเสียทีเดียว อันนั้นก็เป็นการลบหลู่พระวินัยไปซึ่งมีอยู่แล้วตั้งเดิมนานาสังฆาสภและสภามณฑลสังฆ คือ นานาสังฆาสภานี้เป็นสังฆาสนอันหนึ่ง อันนั้นเป็นสังฆาสนอันหนึ่ง เคยมีมาแล้วตั้งแต่ครั้งพุทธกาล การปฏิบัติถูกต้องตามพระวินัยก็ตาม ก็ต้องแยกออกเป็นแผนกไว้ตามคณะ เช่น สมมุติว่าคณะนี้คณะธรรมยุต นี้คณะมหานิกาย ต่างปฏิบัติดีแล้ว มรรคผลนิพพานไม่ห้าม แต่เกี่ยวกับวงคณะแล้วก็ต้องเป็นคณะ เกี่ยวกับนานาสังฆาสภก็ต้องเป็น

นานาสังวาสตามหลักพระวินัย จึงชื่อว่าเราเคารพทั้งธรรมทั้งวินัย ถ้าหากเราจะไปรวมเสียทีเดียวนี้ เราก็ไม่เคารพในพระวินัย เคารพแต่ธรรมมันก็บกพร่อง ที่นี้มันมีทั้งธรรมทั้งวินัย ถ้าหากสมมุติว่าไปทางโน้นแล้วจะไม่มีธรรมยุตมหานิกาย จะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างนี้ มันก็เหมือนกับว่าเอาพระไปรวมกันให้ไปเป็นอันเดียวกัน มันก็ขัดต่อคณะสองคณะนี้ มันเป็นอย่างนั้น

มีอีกอย่างหนึ่งในครั้งพุทธกาล พระอรหันต์บางองค์ว่าเราสำเร็จแล้ว เดียวนี้เราอยู่ที่ไหน เราก็ไม่เห็นมีอะไรขัดข้อง เราก็ไม่จำเป็นจะต้องไปลงอุโบสถสังฆกรรมร่วมกับพระสงฆ์ พอพระพุทเจ้าทรงทราบเข้า เธออย่าพูดอย่างนั้น เรื่องความเป็นพระอรหันต์นั้นไม่มีใครปฏิเสธได้ เราตถาคตยอมรับว่าเป็นพระอรหันต์ ไม่มีโทษมีกรรมอันใดเลยในการที่พระอรหันต์จะลงอุโบสถหรือไม่ลงอุโบสถ เพราะพระอรหันต์นั้นสิ้นโทษไปหมดแล้วทุกสิ่งทุกอย่าง แต่เวลานี้เรามีหมู่มีคณะ เรายังครองร่างอยู่นี้ซึ่งเป็นสมมุติจึงต้องปฏิบัติต่อสมมุติให้สมบูรณ์ เพราะฉะนั้น การเข้าร่วมอุโบสถสังฆกรรมกับพระทั้งหลายนั้น จึงเป็นความจำเป็นทั้งพระอรหันต์และปฤชณ นั่นคือท่านเคารพทั้งพระวินัยเคารพทั้งธรรม พระพุทเจ้าไม่ปลงล้างไม่ปฏิเสธว่าพระอรหันต์เป็นพระอรหันต์แล้วไม่มีโทษมีกรรม เพราะสิ้นโทษไปหมดแล้ว แต่เวลานี้ธาตุขันธ์เรายังมีอยู่ หมู่คณะยังมีอยู่ สมมุติขั้นนี้ยังมีอยู่ พระวินัยก็ต้องเดินไปตามนี้ เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องลงอุโบสถสังฆกรรมเกี่ยวกับหมู่กับคณะ ซึ่งตามหลักพระวินัยท่านว่าฉัน

ดูเหมือนว่าท่านอาจารย์...ท่านเตรียมส่งพระมหานิกายลัทธิฯ ไปอยู่ที่อังกฤษหลายองค์ ผมจึงเกรงไปว่าต่อไปข้างหน้าในอังกฤษคงจะต้องมีทั้งพระธรรมยุตและมหานิกายเช่นที่เป็นอยู่ในเมืองไทย ถ้าเป็นเช่นนี้ ผมคิดว่าให้มีนิกายเดียวเสียจะดีกว่า

อันนั้นให้เป็นเรื่องของชาวอังกฤษที่จะพิจารณาเองนะ เรื่องความจริง ผมก็พูดให้ฟังแล้ว ทางนั้นจะเอาที่คณะหรืออะไรก็แล้วแต่ทางโน้น ทางนี้ไม่ได้ว่าอะไร พูดให้ฟังตามความจริง ความจริงมันเป็นอย่างนั้น

สมมุติว่าทางโน้นไปแล้วก็มารับทางนี้ใช่ไหม ถ้าว่าใช่ รับไม่ได้ ทางนี้ก็ไม่ได้ มันก็จะยากอะไร ไม่เห็นยากอะไรนี่ ความดี คนดี เราทำได้ทั้งนั้นแหละ มีก็คนที่รับได้ แม้แต่ลูกของเราเกิดมาก็คน เรายังเลี้ยงได้ ครูบาอาจารย์ไม่ว่าคณะไหนถ้าไปได้แล้ว ทำไมจะปฏิบัติกับท่านไม่ได้รับท่านไม่ได้ พิจารณาชีวิตจริงนี้ จะมีก็นิกาย ท่านดีก็รับท่านได้นี้ เป็นอะไรไป เรื่องสังฆกิจสังฆกรรมเป็นหน้าที่ของท่าน เป็นเรื่องของท่านต่างหาก ไม่ใช่เรื่องของเราที่จะไปรับภาระมากมายกายกองพอที่จะเกิดปัญหาวุ่นวายขึ้นมาอย่างนี้ เมืองไทยนี้ก็มี ๒ นิกาย ท่านก็อยู่ของท่านได้ ท่านไม่เห็นเป็นอะไรกัน ถ้าว่าอังกฤษมีความต้องการอย่างนั้นก็เข้าใจว่าจะไม่มีปัญหาอะไรนี้ เหมือนอย่างเลื้อนี้ เกิดมาลูกมันก็ลาย พ่อลายแล้วลูกไม่ให้ลายได้ยังไง อันนี้ออกไปจากเมืองไทย เมืองไทยก็มีทั้งธรรมยุต มีทั้งมหานิกาย แล้วไปทางโน้นจะไปปล้างเอาหมดให้มีแต่อันเดียว แล้วอันเดียวจะเอาอะไรก็เอา หรือว่าเอาพระไปรวมกัน เอาพระไปมัดคอติดกัน พระท่านไม่ใช่กบไม่ใช่เขียดไม่ใช่หมีพอจะไปมัดคอติดกัน เมื่อท่านไม่เห็นสมควรจะไป ท่านก็ไม่ไปเสีย ถ้าทางโน้นไม่ยินดี ท่านก็ไม่ไป ถ้าทางโน้นยินดี ท่านก็ไป ก็นิกายก็ไม่มีปัญหาอะไรที่ขึ้นชื่อว่าความดีแล้วผู้ดีแล้ว มันก็มีเท่านั้นเอง จะมีก็นิกายก็ดีจะเป็นอะไรไป อันไหนที่มันขัดพระวินัยที่จะเป็นไม่ได้ ก็เราตั้งใจจะเป็นพุทธบริษัทแล้วนี่ เราก็อำเอาไปให้มันขัดกันซิ มันก็เท่านั้นเอง อันไหนมันสะดวกตามหลักพระวินัย เราถือ **พุทธ ธรรม์ สรรณ คจฺจามิ** เราก็เดินตามนั้น ลูกเราก็คน เรายังเลี้ยงได้เรายังดูได้จะว่าไง ทำไมพระเพียง ๒ นิกายจะเข้ากันไม่ได้อยู่ด้วยกันไม่ได้รับไม่ได้ ว่าไงมีข้อค้านตรงไหนที่ว่านี้ มีที่ขัดแย้งตรงไหนที่ผมพูดให้ฟังนี้สงสัยตรงไหน

อย่างที่เห็นในเมืองไทย เวลาพระต่างนิกายเข้าไปพักแรมร่วมกันในวัดของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เมื่อถึงวันทำอุโบสถสังฆกรรม พระอาคันตุกะเพียงแต่แสดงบริสุทธิ์เท่านั้น ผมเข้าใจว่าที่ท่านอาจารย์พูดหมายถึงเรื่องธรรมปฏิบัติแล้ว ทั้งสองนิกายอยู่ร่วมกันได้ไม่มีอะไรขัดข้อง แต่เรื่องสังฆกรรมแล้ว ต้องเป็นเรื่องของพวกนั้นพวกนี้ใช่ไหมครับ

ถ้าหากเรามีธรรมจริงๆ ก็ไม่มีปัญหาอะไร คำว่าพระวินัยนี้ ก็คือจะมีคนผิดคนถูก มีคณะนั้นคณื่อนี้เข้าไปเกี่ยวไปข้องไปยุ่งกันอยู่นั่นละซี อันนี้ที่มันเป็นปัญหาอยู่นี้ละ

เมืองอังกฤษก็ไม่ใช่มีแต่เมืองอังกฤษเท่านั้น แล้วเมืองไทยก็ยังต้องไปเกี่ยวข้องกับ เมืองอังกฤษนั้น ก็อาจมาเกี่ยวข้องกับเมืองไทย อย่างวัดนั้นวัดนี้ วัดนี้วัดธรรมยุต วัดนั้นวัดมหานิกาย นี่แหละตรงนี้แหละที่คงจะเป็นปัญหาอีกอันหนึ่ง ที่ท่านรักษาเป็นส่วนใหญ่ไว้ นี้ก็เพื่อรักษาส่วนใหญ่แน่นอน หรือคุณ...ว่าไง

**คือบางที่เราเข้าไปเข้าใจว่าคนจะดีเหมือนกัน บางทีมันก็ไม่เหมือนกัน ตรงนี้ก็
จะลำบาก**

ใช่ คือว่ามันไม่มีแต่เฉพาะเท่านั้น มันจะเกี่ยวข้องมาจากทางนั้นเกี่ยวจากทางนี้ หลายทางเข้ามาทั้งสองคณะนี้ใช่ไหมล่ะ คณะใดคณะหนึ่งก็ต้องเข้ามาประสาน อย่างนี้ แล้วจะปฏิบัติอย่างไร ที่นี้ก็ยุ่งกันละ ท่านรักษาไว้เพื่อส่วนใหญ่แน่นอน ที่ท่านว่าไว้นี้เหมาะแล้ว ที่ท่านทำไว้นั้นๆ เหมาะแล้ว อันนี้ไม่ยุ่งนี้ ก็เพียงเท่านั้น อย่างที่ว่าใช่ไหมล่ะ มันไม่ยุ่ง ถ้าเป็นอย่างนี้มันจะยุ่งภายหลัง ที่ท่านทำไว้นั้น ผมว่ามันเหมาะแล้ว คุณ...เห็นด้วยไหมที่ว่านี้ มันจะไม่มีเพียงเท่านั้นละซี ในลอนดอนก็ดีใช่ไหม ทางนี้ก็จะไปๆ ทางโน้นก็จะมาๆ แล้วไม่ทราบว่าเป็นใครละ แล้วที่นี้จะมายุ่งทีหลัง ที่ท่านทำไว้เป็นแผนกๆ นี่ มันเหมาะแล้ว หน้าทีของใครตามกฎหมายตามคณะของใครก็ให้ทำไปเลย มันสะดวก ถ้าเป็นอย่างนั้นแล้ว มันจะยุ่งภายหลังแน่นอนทีเดียว อาตมาภาวว่างั้น มันเหมาะ

ถ้าผู้ไปอยู่มีหลักธรรมในใจก็อาจจะไม่ถึงกับเป็นปัญหาใหญ่

ใช่ อย่างแต่ก่อนครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้ายังอยู่ มันก็ไม่ยากอะไรเลย พอพระแตกสามัคคีกันปุ๊บนี้ ก็แยกให้เป็นคนละนิกายไปเลยทันที ที่นี้พอเข้ากันได้ในความเห็นตามหลักธรรมวินัยอันเดียวกัน พระพุทธเจ้าก็ให้ร่วมกันทันที ก็พระพุทธเจ้า แต่ที่นี้เราไม่ใช่พระพุทธเจ้านี้ ไม่ทราบว่ายังงัยอำนาจที่ให้ไปอย่างนั้น มันก็เป็นไปไม่ได้ จึงว่าคณะใหญ่ท่านทำเอาไว้นั้นก็เหมาะแล้ว ในครั้งพุทธกาลมีนะ เวลาธรรมกถึกกับวินัยชเรตถกัน ในระหว่างนั้นเลยไม่ทำสังฆกรรมร่วมกันเลย พระพุทธเจ้าเป็นผู้มาพิจารณาเรื่องอธิกรณ์ ลงกันหมดแล้วก็รวมกันได้ทันที แน่ะ นี่พระพุทธเจ้านะ อันนี้เราไม่ใช่อย่าง

นั่นนี่ มันก็ไม่พ้นอย่างที่ว่าแหละ จะวุ่นวายอย่างไร ถ้าอย่างนั้นที่มันเป็นอยู่แล้วนี่มันก็เหมาะสมแล้ว ธรรมดาแล้ว ถ้าอะอะจะไปทำอย่างนั้นเลย เวลาเกิดความวุ่นวายมาทีหลังแล้วจะทำยังไง จะไปหาหลักยึดไม่ได้ว่าใครเป็นอะไร เลยไม่ทราบว่าเป็นอะไรเลยยุ่งกันไปหมด แล้วใครจะว่าใครเป็นมหานิกาย ใครจะว่าใครเป็นธรรมยุต มันก็ยุ่งกันเลย

มันก็มีข้อตายตัวอยู่แล้ว กฎวางไว้แล้วมันก็สะดวก อย่างทุกวันนี้เหมาะสมอยู่แล้ว เอาปฏิบัติเข้าซิ เรื่องของหลักธรรมหลักวินัยเพื่อมรรคผลนิพพานทำลงไป คณะนั้นเป็นยังไงเอาให้ปกครองกันไป คณะนั้นเป็นยังไง เอ้า ปกครองกันไป ดีไม่ดีดูด่าว่ากล่าวกันไป ลงฝึกทรมานกันไป หวดกันไปเชียนกันไปก็ได้ คณะนั้นเหตุผลจะทำอย่างนั้นก็ได้นี้ นะ ลูกของเราที่มีก็คนเอาปกครองเอาว่าเอา มันสะดวกแหละอย่างนั้น พอมาคละคล้าให้ลูกสองแม่มาอยู่ด้วยกันมันก็ยุ่ง แล้วไม่ทราบว่าเป็นอะไรจะมาตัดสิน เอาแม่นั้นมาตัดสินก็ว่าลูกเราถูก เอาแม่นี้มาตัดสินก็จะว่าลูกเราถูก ตกลงที่นี้มันก็ยุ่งกันใหญ่ใช้ไหมล่ะ นั่นมันสงครามนะ เป็นอย่างนั้น ที่ท่านทำไว้แล้วมันเหมาะแล้วผมว่า ผมก็ไม่มีที่ค้าน เพราะมันมีอยู่อย่างนั้นแล้วจะทำยังไง ถ้าหากมันไม่มี เราอุทริมาทำให้มี มันก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง แต่ที่นี้สมมุติว่าเราจะรวมแล้วจะรวมด้วยเหตุใด นี่ปัญหาเพราะเราไม่สามารถ รวมกันไป แล้วมันก็จะยุ่ง ไม่พ่นยุ่ง ถ้าเมื่อมันไม่พ่นยุ่ง ก็ปล่อยไว้อย่างนี้มันไม่ยุ่งก็ยิ่งดีกว่า เมื่อเราเทียบทั้งสองอย่างนี้ อย่างนี้มันดีอยู่แล้ว เราพูดตามเหตุผลนะ เราไม่เข้าไปใครออกใครทั้งนั้นแหละ

กระผมขอโอกาสกราบเรียนพระเดชพระคุณอาจารย์ คนที่ว่าชาครธรรมพระอรหันต์เป็นทุกลำดับ ผมเข้าใจว่าคนที่พูดคงจะไม่รู้ว่าพระอรหันต์ท่านตื่นนั้นตื่นด้วยอะไร กระผมเข้าใจว่าพระอรหันต์ท่านตื่นอยู่ในโลกทั้งสามนี้ตลอดเวลา แต่ส่วนรูปขันธ์และจิตนั้นหลับ ขณะนี้ยังเป็นไปตามธาตุขันธ์อยู่ ที่นี้คนที่พูดว่าพระอรหันต์นอนไม่หลับนั้น จับเอาคำที่พระอรหันต์ท่านตื่นอยู่ในสามโลกธาตุนี้ คือท่านรู้แจ้งอะไรหมดทุกสิ่งทุกอย่าง แล้วเข้าใจว่าท่านเป็นผู้ตื่นอยู่ในสามโลกธาตุนี้ ที่นี้คนที่พูดเข้าใจว่าคงจะไปได้จากคำว่า ท่านตื่นอยู่ในสามโลกธาตุ แล้วก็บอกว่าพระอรหันต์เป็นผู้ที่ไม่หลับ

ก็คงเป็นอย่างนั้น ไม่ว่าแต่คงเป็นแหละ ว่าเป็นเอาเลยจะเป็นอะไรไป อย่าไปว่า
คงๆ เค็งๆ เลย มอบให้หมดกับคนประเภทนั้น กับเรื่องตายเกิดตายสูญนี้ แหม สำคัญ
มากนะ บาปบุญมีหรือไม่มีนั่นเป็นอีกอย่างหนึ่ง ยังไม่หนักยิ่งกว่าคำว่าตายเกิดตาย
สูญนี้ อันนี้หนักมาก จะพิสูจน์ได้ในภาคปฏิบัติเท่านั้น นอกนั้นพิสูจน์ไม่ได้ เรียบจบ
พระไตรปิฎกก็เถอะว้างนั้นเลย เราไม่ได้ประมาทพระไตรปิฎก ท่านก็แสดงไว้ แต่ความ
เชื่อนั้นมันไม่เชื่อเพราะกิเลสไม่ให้เชื่อ นี่สิ่งปิดบังมันปิดอยู่นี้ เกิดมาก็ همینก็แสนกล้าน
ภพล้านชาติ มันก็ลบบอกหมดเหมือนไม่มี เหมือนเพิ่งมามีในอัตภาพเดียวนี้ ออกจากนี้
มันก็ตัดไว้หมดเลย ที่จะไปข้างหน้าจะมากยิ่งขึ้นกว่า ที่ผ่านมาแล้วมันก็ปิดไว้หมดไม่ให้เห็น
มันให้เห็นเฉพาะปัจจุบันที่รู้ๆ อยู่ในธาตุในชั้นนี้เท่านั้น พอออกจากนี้ไปแล้ว มันก็พัง
ไปเลยไม่มีอะไรเหลือ

กิเลสตัวนี้สำคัญมากนะ มันอยู่บนหัวใจที่ไม่สูญนั้นแหละ หัวใจดวงนี้ไม่สูญ
กิเลสก็อยู่บนหัวใจนี้ละ แต่มันปิดหัวใจไว้เสียไม่ให้รู้เจอนต้นเจอนปลาย เจอนต้นก็คือ
ว่าตั้งแต่เกิดเรื่อยมาก็ภพที่ชาติ และเจอนปลายที่จะสืบต่อภพต่อชาติอีกเท่าไร มันปิดไว้
หมด มันให้เห็นในวงปัจจุบัน ให้รู้อยู่ปัจจุบันเท่านั้น ไม่ให้รู้มากกว่านี้ เมื่อมันไม่ให้รู้มาก
กว่านี้ พออัตภาพนี้ดับลงไปมันก็หมด ว้างนั้น ส่วนกิเลสอยู่บนหัวใจมันไม่ได้บอกนะว่า
ถ้าจิตสูญแล้วกิเลสบรรลัยหนา มันไม่ได้บอกนี้ เท่าที่กิเลสยังมีอยู่ในหัวใจเพราะใจไม่
สูญนั่นเอง กิเลสยังมี ถึงได้หลอกลวงตมตุนโลกอยู่เรื่อยมา มันไม่บอกตรงนี้ อยากจะ
ทราบก็พิจารณาลงไปซิ จะค่อยรู้โดยลำดับๆ ไปตั้งแต่ขั้นสมาธินี้แหละ คือจะค่อยเป็นวง
เข้ามาๆ แคบเข้ามา ทะล่อมเข้ามา พอออกจากนี้ก็กระจายออกเรื่องปัญญา ธรรมดาของ
จิตยังมีที่ยึดที่เหนี่ยวอะไรนี้ มันจะบอกเป็นสายไปยังไงๆ นี่ ปัญญาจะตัดเข้ามาๆ วน
เข้ามาเรื่อย ส่วนหยาบ ส่วนกลาง ส่วนละเอียดลงไปเรื่อยๆ จนกระทั่งหาที่ตัดไม่ได้ ไป
รวมอยู่ที่จิตที่เรียกว่า อวิชชา คือมันขาดหมด เชื่ออันนี้ที่จะไปต่อที่ตรงไหนไม่มี แต่ก็อยู่
ที่อวิชชาสามารถอยู่ที่ตรงนั้น เกิดเป็นภูมิละเอียดที่ตรงนั้น เช่น อย่างพระอนาคามีอย่าง
นี้ คือพวกที่อวิชชารวมตัว นี่เป็นพระอนาคามี เมื่อพังอันนี้ออกไปหมดแล้ว ที่นี้ขาดเลย
มันก็เห็นชัดอยู่ในใจนั้น ไม่มีอะไรแล้ว มันก็รู้ชัด จะสืบต่อในอะไรๆ เหตุที่เป็นมาตั้งแต่
ภพไหนชาติใดก็รู้มาโดยลำดับแล้ว พออันนี้ขาดสะบั้นออกไปแล้ว เรียกว่าปัจจุบันนี้ขาด

สะบันไปหมดอนาคตก็ไม่มีเงื่อนต่อ อดีตก็ขาดมาแล้ว อนาคตก็ไปจากอันเดียวนี้ ขาดสะบันลงไปแล้วนี้ มันก็รู้ชัด ที่นี้ไม่เกิด สูญไหมที่นี้ เอาอะไรมาสูญ ถ้าสูญ ทำไม่รู้ว่าไม่เกิดละ ผู้บริสุทธิ์เอาอะไรมาสูญวะ อะไรจะไปลบความบริสุทธิ์นั้นได้ ความบริสุทธิ์นี้เป็นธรรมเหนือโลก ก็เลสตายแล้ว ก็เลสลบไม่ได้แล้ว ยิ่งรู้ชัดละซิ นี่ต้องพิสูจน์ทางภาคปฏิบัติ

อย่างพระพุทธเจ้าว่า **อวิชชาปจฺจยา สงฺขาร๑, สงฺขารปจฺจยา วิญญาน๑** ... แหม... ซึ่งเอามากทีเดียว แต่เราจะไปพิจารณาอวิชชา ปฏิบัติต่ออวิชชาอย่างที่ท่านเรียงลำดับไว้ไม่ได้ ท่านบอกเรื่องสาเหตุของมัน เมื่อมีอวิชชาแล้วจะเป็นอย่างนั้นๆ ไปต่างหาก ท่านบรรยายถึงเรื่องมันต่างหาก แต่ภาคปฏิบัติจะไปดับอวิชชาแล้วดับสังขารแล้วดับวิญญานไม่ได้ อวิชชาเป็นสาเหตุให้แตกกระจายเป็นแขนงออกไปต่างหาก พอถอนพรุดขึ้นมาแล้ว ไม่ต้องบอก กิ่งก้านสาขาทายไปด้วยกันหมด ท่านจึงว่า **อวิชชาขยเตวว อเสสสิราคณิโรธา สงฺขารณิโรโธ** ...แล้วก็ดับเรื่อยๆ จนกระทั่ง **นิโรโธ โหติ** เหล่านี้ดับ อันนั้นก็ดับหมด ถ้ามีอันนี้แล้วต้องเป็นอย่างนั้นๆ ต่อแขนงไป พอถอนพรุดขึ้นมาแล้วดับไปหมดเลย ความหมายว่างั้น เพราะฉะนั้น การอธิบายธรรมะนี้ก็คืออธิบายเรื่องอวิชชานั้นเอง พอถึงขั้นละเอียดแล้วเป็นอวิชชาล้วนๆ อธิบายถึงเรื่องอวิชชาล้วนๆ จะไม่บอกว่าแสดงปฏิจจสมุปบาท **อวิชชาปจฺจยา สงฺขาร๑** ก็ตาม การพิจารณาเข้าไปโดยลำดับๆ นั้นละคือตัดกิ่งก้านสาขา หรือว่าตัดรากฝอยรากอะไรเข้าไปเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงรากแก้วถอนพรุดขึ้นมา หมายถึงว่าดับกันที่จิตเลย ผลสุดท้ายกิเลสไปรวมอยู่ที่จิตก็ดับกันที่นั่นเลย พออันนั้นหมดแล้วมันก็หมด

เมื่ออวิชชาหมดไปแล้ว สังขารปรุงขึ้นมาก็เป็นสังขารชั้นล้วนๆ ไปเสีย ไม่ใช่สังขาร สมุทัย พออวิชชาดับ สังขารก็ดับ คือว่าสังขารที่เป็นสมุทัยซึ่งออกมาจากอวิชชาบงการนั้นนะดับไป ความหมายว่าอย่างนั้น แต่ก่อนปรุงขึ้นมาก็เป็นสมุทัยรับทราบกับวิญญานก็เป็นสมุทัย สัมผัสก็เป็นสมุทัย และเป็นสมุทัยไปหมด **สมุทโย โหติ** นั้น ท่านว่า ที่นี้พอดับอันนี้หมดแล้ว สังขารก็ดับ สังขารที่เป็นตัวสมุทัยดับ วิญญานที่เป็นตัวสมุทัยดับ...ดับเรื่อย...จนกระทั่งถึงภพชาติ นั้น อวิชชาแท้ๆ เป็นอย่างนี้นี่นะ เหล่านี้เวลา

ท่านเรียงลำดับ ผู้ปฏิบัติเลยจะไปเรียงอย่างนั้น...ตาย ท่านพูดถึงต้นเหตุที่เป็นสมุทัย ต้นเหตุที่เป็นนิโรธเป็นมาจากไหน มาจากมรรค แน่ะ ต้นเหตุที่มาจากสมุทัยคือกิเลส อวิชชา นั่นละ ท่านพูดตามเรื่องของมันต่างหากนี่ ไม่ใช่ทำให้ดับอวิชชาแล้วจึงจะดับ สังขาร ดับวิญญาน ดับนามรูป...ดับไปเรื่อย...ไม่ใช่ อย่าไปตะครุบเงาหนา นั้น ท่าน บรรยายตามเรื่องของความดับของมัน

ถ้าจะพูดย้ำอันเดียวกัน เขียนลงในตัวเดียวกัน มันจะอ่านออกได้ยังไง ก็ต้อง เรียงลำดับ เช่นอย่าง ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค นี่ผู้ปฏิบัติทั้งหลายจะไปกำหนดทุกข์ แล้วจึงจะไปละสมุทัย จึงจะไปเจริญมรรค จึงจะไปทำนิโรธให้แจ้ง...ตาย ธรรมทั้งสี่นี้ ทำงานเกี่ยวโยงกัน พอทุกข์เกิดขึ้น ทราบว่าทุกข์เกิดขึ้น เกิดขึ้นมาจากอะไร นั่นเป็น มรรคแล้วนะ ค้นหาเหตุแล้วนั้นนะ สติจ่อลงไป ปัญญาพิจารณาลงไป มรรคทำงาน ค้นหาสมุทัยตัวพาให้เกิด เกิดเพราะอะไร พอทราบแล้วมันก็ดับ นั่นละนิโรธขึ้นมาใน ระยะเดียวกันเป็นลำดับลำดา ไม่ใช่ชนิดโรธจะดับพื้ที่เดียวจะ ค่อยดับไปโดยลำดับๆ จนกระทั่งถึงขั้นถอนรากแก้ว มันถึงพรวดที่เดียวนั้นดับพร้อมมูล สติปัญญาสี่ก็เหมือนกัน เวลาท่านแสดงท่านก็แสดงเป็นอาการของมัน เหมือนกับว่าทำอย่างนี้และให้ทำ อย่างนั้น แต่ผู้ปฏิบัติจะไปทำอย่างนั้นไม่ได้ พอจ่อลงไปทีเดียวนี้ก็ถึงกันหมด สติปัญญาสี่ อริยสัจสี่ ถึงกันหมด อวิชชาเหมือนกัน พออวิชชาดับเท่านั้นก็หมดเชื้อดับ แล้ว สังขารก็มีแต่สังขารล้วนๆ ไม่มีสังขารที่เป็นตัวสมุทัย เพราะสมุทัยไม่มี จึงเรียกว่า ชันธ์ล้วนๆ วิญญานก็ล้วนๆ ไปเสีย สัมผัสก็สัมผัสไปธรรมดา รับทราบไปธรรมดाल้วนๆ อะไรก็ดับ เป็นภาพเป็นชาติก็ดับไปหมด ไม่มีอะไรเหลือเลย

เข้าใจไหม อธิบายอวิชชาวันนี้ เป็นอย่างนั้นละ แต่ท่านก็เรียงลำดับไปให้รู้ ไม่ อย่างนั้นจะสมมุติศาสตยังไง ต้องวางให้ละเอียดลออ เช่นอย่างมรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ นี่ทำงานเกี่ยวโยงกันไปๆ ท่านก็ชี้แจงไว้อย่างละเอียดลออ เราจะไปหาเรียงลำดับ เหมือนแบบเหมือนแผนนั้นไม่ได้การปฏิบัติ มันเกี่ยวโยงกันไปหมดเหมือนกัน คำว่า ขึ้นๆ ขึ้นของจิตไม่ใช่เหมือนขึ้นบันได ขึ้นขึ้นนี้แล้วจะไปขึ้นขึ้นนั้น แล้วจะไปขึ้นขึ้นนั้น มันหากเชื่อมโยงกันไปโดยลำดับลำดา จะรู้กันได้อย่างชัดเจนก็คือภาคกามราคะ มันรู้มัน

ถอนของมันอย่างชัดเจน เอ้อ...ขาดแล้วเห็นได้ชัด ไม่มีเงื่อนต่อกันแล้ว กามราคะขาดก็รู้ เอ้า...อวิชชาขาดก็รู้เนี่ย เราเอานั้นเป็นขั้นก็ได้ หากรู้อยู่ในจิตดวงเดียวกันนั้น จะให้เป็นขั้นโน้นขั้นนี้ มันไม่ได้ว่านี่นะ อะไรขาดมันก็รู้อะไรเหลืออยู่ ละเอียดมากน้อยเพียงไรก็รู้ รั้วๆ อย่างนั้นจะว่าเป็นขั้นนั้นภูมินี้มันไม่ได้ว่า นี่ท่านก็เรียงออกมา เพราะจอมปราชญ์ใครจะเกินพระพุทธเจ้า เรียงออกมาไม่ให้สงสัย แต่อย่าไปหลงเอาสิ่งเหล่านั้นมาเป็นเนื้อเป็นหนังยิ่งกว่าการปฏิบัติ ความหมายว่าอย่างนั้น อันนั้นเป็นสิ่งที่จะหลุดไปตามเรื่องราวต่างหาก ขอให้เข้าไปในวงปฏิบัติของตัวเองนี่เถอะ

เหมือนกับเรารับประทานอาหาร รับประทานอาหารลงไปเรื่อย ก็ช้อนก็ตักก็ทัพพีก็ตาม ก็เปิบก็ตามเปิบลงไป ก็ปั้นก็คำเอกลงไป ความอึดของมัน ความเอร็ดอร่อยของมันไม่มีชั้นมีภูมิอะไรแหละ ไปเรื่อยๆ พอถึงที่แล้ว เอ้า เอกลงไปถ้าไม่อยากตาย มันอึดก็รู้เอง ไข้ไหมล่ะ มันก็กึกกักใส่น้ำเท่านั้นแหละ พออึดน้ำแล้วก็หยุดเอง ได้ชั้นไหนที่นี้ ใครไปกำหนดชั้นกำหนดภูมิของมัน นั้น เอาชื่อว่าชั้นอึดเสียเท่านั้นเอง จวนอึดแล้ว นี่ชั้นหนึ่งเสีย นั่นละธรรมชาติเหมือนอย่างนั้นละ พออึดก็รู้เอง

ผมไปวัด...หมอะอะไรมาบวชอยู่นั้น เขาเขียนภาพอวิชชา ทำเป็นลูกศรอะไรยุ่งไปหมด โอ๊ย...ใครขึ้นปฏิบัติแบบนี้ ตายแล้วเกิด เกิดแล้วตาย ก็ไม่รู้วิชาแหละ ผมพูดด้วยความอาชญา ผมไม่ได้พูดด้วยความโอ้อวดนะ ทำอย่างนั้นก็จะไปหาเรียงลำดับอวิชชา นับแขนงนั้นแขนงนี้ มีแต่นับกิ่งนับแขนง ตายทิ้งเปล่าๆ ไม่ได้เรื่องอะไร ถูกอวิชชาหลอกให้นับแขนงไปเฉยๆ อวิชชาจะปล่อยให้เราฆ่ามันได้ยังไง มีแต่หลอกให้ออกหนีจากตัวของมันนั่นแหละ ถ้าธรรมได้ลงไปแล้วเอกลงไปเถอะ มันอยู่ตรงไหน พัดลงไปเลย เวลากิเลสจะเกิดขึ้นไม่เห็นมันว่ากิเลสชั้นนั้นกิเลสภูมินี้หนา ไม่เห็นบอกมันเกิดขึ้นมาตัวไหนเป็นกิเลสทั้งนั้น ไม่เห็นเรียงลำดับลำดับ ไม่เห็นว่าใครมาก่อนมาหลัง มันเป็นกิเลสด้วยกันทั้งนั้น เกิดขึ้นตัวไหนก็ดี อาการใดก็ดี ไม่เห็นไปเรียงลำดับ เวลาเราจะปฏิบัติธรรมเพื่อฆ่ากิเลส เราจะไปหาเรียงลำดับ มันจะทันกันหรือ พัดกันลงไปซี

โอ้ สดๆ ร้อนๆ จริงๆ นะ ธรรมของพระพุทธเจ้า เหมือนกับว่านี่น่าๆๆ พระพุทธเจ้าที่ร้อยก็พันก็ปีก็ตาม ก็องค์ที่ล้านองค์ก็ตาม ก็ล้านปีก็ตาม ไม่ได้ลำดับอะไร

เลย ความจริงอยู่กับเราทุกคน ท่านสอนลงมาสู่ความจริง นี่น่าๆ อยู่อย่างนั้น นี่สำคัญ แต่กิเลสมันว่าโน่นนั่น แล้วนี่ก็โดดโล่นโน่นเสีย ไม่เอาเนื่อน่าอย่างธรรมท่านบอก โน่นนั่นเลย ฟาดขากุดแขนขาดถลอกปอกเปิกไปตามมันเสีย นั่นสิ กิเลสหลอกลัทธิโลก มันหลอกง่ายนิดเดียว บทเวลากิเลสมีกำลังหลอกง่ายนิดเดียว แสบเดียวเท่านั้นแหละหายแล้ว ไม่เห็นหมดมันเลย เห็นแต่หางยผล็องลงไปแล้ว ผล็องลงไปไหน ก็ผล็องลงไปหมอนั่นแหละ ดังเสียงครอกๆ ...ได้การ ได้ยินแต่เสียงพวกได้การ ...ครอกๆ ...ได้การๆ

กระผมขอโอกาสกราบเรียนท่านอาจารย์ มีอยู่ครั้งหนึ่งกระผมนั่งสมาธิ ที่นี้จิตก็สงบนิ่งอยู่ จิตก็รู้อยู่ขณะหนึ่ง อ้อ นี่ขณะวิ้งมันมีความสุขความสบาย... มันว่างหมด กระผมถอนขึ้นมาก็พิจารณา ใจคำว่าจิตว่างนี่อย่างที่ท่านบอกว่าสูญๆ เข้าใจว่าจิตที่ว่างไม่รับอารมณ์ต่างๆ นั่นเองกรรมงที่เรียกว่าสูญ เพราะจิตไม่รับอารมณ์ใดๆ เสีย ทุกสิ่งทุกอย่างแล้วก็ไม่มีความอะไรเกิดขึ้น นี่ก็เป็นอารมณ์นิพพานใช่ไหมครับ จิตรู้อยู่แต่ว่าจิตไม่รับอารมณ์

ก็ถูกแล้วนี่ ถ้าหากจิตเป็นนิพพานแล้วก็เป็นอารมณ์ของนิพพานเต็มตัว ถ้าจิตยังไม่เป็นนิพพานแต่เป็นระยะที่จิตว่างปล่อยวาง นั่นก็เป็นกระแสแห่งอารมณ์ของนิพพาน ก็อย่างพระโสดา โสตะ ก็แปลว่ากระแสพาตึงถึงแล้ว ความหมายว่าอย่างนั้น คือจิตมันเป็นขั้นๆ นะ อย่างจิตว่างอย่างหนึ่ง คือว่างในขณะที่จิตก้าวเข้าสู่ความสงบเต็มที่ของตัวเองขณะที่เป็นสมาธิเต็มหรือรวมเต็มที่ที่กว้าง พอถอนออกจากสมาธิขึ้นมาแล้วก็ไม่ว่าง มันก็เกี่ยวข้องกับอารมณ์ต่างๆ ที่นี้พอจิตเข้าถึงขั้นว่างของมันจริงๆ มันก็ว่างไปหมด มองดูต้นไม้ภูเขาเห็นเป็นรางๆ แต่จิตนี้ทะลุไปหมด มองดูต้นไม้มันก็ทะลุไปเลยๆ ว่างไปหมด ตาเห็นพอเป็นเงาๆ รางๆ เท่านั้นละ เช่นอย่างมองดูศาลาทั้งหลายนี้ก็เป็นเพียงรางๆ เป็นเหมือนกับเงา แต่ความว่างของจิตมันพุ่งทะลุไปหมดเลย อันนี้ก็เรียกว่า “**ว่างตามฐานของจิต**” แต่ในจิตตัวเองยังไม่ว่างจากตัวเอง ที่นี้พอวาระสุดท้ายตัวนี้มันก็ว่างจากตัวเอง สมมุติเราเข้าไปอยู่ในห้องนี้ อ้อ ห้องนี้ว่าง แต่เรายังกิดขวางห้องอยู่ เราไปยืนอยู่กลางห้องนั้น เราไม่ว่าง นี่จิตยังไม่ปล่อยไม่ว่างตัวเอง ห้องว่าง แต่คนๆ นั้นยังไปขวางอยู่ในห้องนั้น แล้วมีอีกความรู้หนึ่งขึ้นมา เหมือนกับมีคนหนึ่งมาบอกห้องนี้ว่าว่าง

การว่างในลักษณะนี้ ได้แก่ผู้ปฏิบัติที่เอาสติจ้องตัวของตัวเองอยู่เรื่อย คล้ายๆ ว่าปิดประตูไม่ให้ออกไปข้างนอกเลย เอาสติจ้องๆ อยู่อย่างนี้ อันนี้เป็นผลของการปฏิบัติที่ไม่ต้องไปถามใครว่าจะได้ธรรมขั้นไหนๆ กระผมสงสัยว่า ผู้ที่จ้องอยู่นี้จะเป็นผู้รู้เองใช่ไหมครับ

คำถามนี้ก็ดูมันลักษณะเดาๆ อยู่ เพราะฉะนั้น ผู้ตอบนี้ก็ตอบเดาเหมือนกัน ผมไม่กล้าตอบนะ เรื่องวงกว้างวงแคบของการพิจารณานั้น เมื่อรู้พอตัวของมันแล้ว มันก็ปล่อยเข้ามาๆ นี่เท่านี้ก่อน แม้ที่สุดเข้าสู่ร่างกายนี้ มันก็รู้ของมัน นอกจากรู้นี้แล้วมันยังปล่อย เช่นอย่างภาพข้างนอกนี้ก็เห็นได้ชัด ปล่อยของมันไป แล้วยังมีภาพข้างในภายในจิต โดยอาศัยร่างกายนี้เป็นภาพอยู่ภายใน กำหนดพิจารณาภาพภายในจนกระทั่งว่างไปหมด ที่นี้ไม่มีอะไรเหลือแล้ว นั้นละจิตว่างตามฐานของมันว่าง เอาตรงนั้นอย่างนี้ชี้ นี่ถ้าหากว่าได้เคยพิจารณาด้วยกันได้รู้ด้วยกัน พูดอย่างนี้ก็ไม่มีปัญหา ถ้ายังไม่เป็น ก็เป็นปัญหาอยู่วันยังค่ำนั่นแหละ อย่างที่ท่านพูดนี้ก็เหมือนกัน

อุปมาอย่างนี้นะครับ ผู้หนึ่งมาหาเราว่าจะฆ่าเรา ผู้ที่สองมาอีกทีว่าไม่ฆ่า แต่ในด้านธรรมะ ผมเชื่อคนที่ว่าจะฆ่า แต่ผู้ที่มาที่สองนี้ผมยังทิ้ง แล้วถ้าปฏิบัติอย่างนี้นะครับ ไม่ต้องไปถามใคร

ก็ยังไม่ลงใจว่าจะตอบอย่างไรนะนี้ เราก็ไม่ทราบว่าผู้รับคำตอบไปนั้นจะยึดไปได้ ผิดถูกประการใด ก็ให้จำเอาแต่เงื่อนไขที่ว่านี้แล้วก็แล้วกันไปพิจารณาตัวเอง จำเอาเงื่อนไขที่ผมอธิบายให้ฟังนี้ไปพิจารณาตัวเอง การตอบที่จะมีผลสมบูรณ์ก็มี การตอบจะทำให้เกิดแง่สงสัยก็มี เพราะฉะนั้นการตอบจึงต้องระวัง จิตยังไม่ถึงขั้นที่จะยอมรับมันก็คาดไปอีก พอถึงขั้นยอมรับแล้ว ที่พูดไปทั้งหมดนี้จะยอมรับเรื่อยไปเลย แต่ว่ารับเป็นขั้นๆ นะ ไม่ได้หมายความว่ายอมรับเอาหมด ยอมรับเป็นขั้นๆ ไป จนกระทั่งถึงขั้นยอมรับหมด มันก็ยอมรับหมด การตอบปัญหานั้น โอ้ มันมีหลายแง่หลายกระทรวง เวลาบางทีเขาถามมาปั๊บนี้ มันขึ้นปั๊บเลย คือขึ้นนั้น มันขึ้นร้อยเปอร์เซ็นต์เลยแหละ แต่ที่จะไปแยกแยะไปตอบให้ผู้ฟังได้รับประโยชน์เล็กน้อยเพียงไร ยังต้องมาแยกแยะปัญหาอีก สมควรจะได้รับประโยชน์แค่ไหนก็ออกมาแค่นั้น สมมุติว่า ๑๐๐% นี้ควรจะให้ ๕๐% ก็ออก ๕๐%

ควรเข้าใจทั้ง ๑๐๐ ก็ฟาดออกทั้ง ๑๐๐ เลย ควรจะเข้าใจแค่ ๕๐ ก็ออก ๕๐ ถ้าไม่เข้าใจใจเลยก็ไม่ตอบ คือเรามุ่งเหตุผลอันนั้นมากกว่า โอ้...การปฏิบัตินี้มีน้อหาญนะ มันรู้ตรงไหน มันน้อหาญเป็นลำดับลำดับและไม่ลืมด้วยนะ เพราะอันนี้เป็นวงสัจธรรม จะลืมได้อย่างไร มันก็ตรงกับที่พระนาคนกับพระยามิลินท์ถามกันนั้นแหละ ที่ว่าพระอรหันต์ท่านยังมีหลงลืมอยู่เหมือนคนทั้งหลายไหม อ้อ มีหลงลืมในสิ่งที่ควรหลงลืม จำได้ในสิ่งที่ควรจำได้ นี่เราสรุปเอาเลยนะ เช่นอะไร เช่น จำบ้านจำเมือง จำชื่อจำเสียง จำสูตรจำคัมภีร์ไบเบิลอะไรๆ ก็แล้วแต่ อันนี้จำได้ มันก็หลงได้ลืมได้ท่านว่า แต่สิ่งที่ไม่ลืมคืออะไร... คืออริยสัจ นั่น อริยสัจไม่ลืม ก็อย่างนั้นซิ คือความจริงมันประกาศตัวอยู่ตลอดเวลา จะเอาอะไรมาลืม รู้ก็รู้ความจริงอยู่ มันจะลืมอะไร แล้วก็เป็นอย่างนั้นจริงๆ ด้วย มันจริงต่อจริงอยู่ด้วยกันพูดง่ายๆ ก็ไม่ทราบจะหลงจะลืมอะไร ไม่ใช่จริงกับปลอมนี้

แต่ก่อนเราพิจารณาอสุภะอย่างนี้ละ เวลาอสุภะมันกล้าทางด้านปัญญาเนี่ย มองเห็นคนนี่ไม่ว่าหญิงว่าชาย มันทะลุไปทันที เราก้าวไปเพียง ๓ ก้าวนี้ มันสามารถพิจารณารอบไปถึง ๕ รอบ โดยหลักธรรมชาติของมันที่รวดเร็วเนี่ย ซึ่งเราไม่เคยเป็น มันก็เป็นของมันเมื่อคล่องตัว มองดูพบนี้ มันวิ่งพุดเข้าไปเลยแหละ มันไม่ได้อยู่นอกๆ นี่นะ พุดเข้าไปทะลุเหมือนกับได้ ๕ รอบแล้ว ก้าวเท้าลงไป จะได้เพียง ๓ ก้าว อันนั้นไป ๕ รอบแล้วไม่อย่างนั้นมันก็ปล่อยไม่ได้ มันไม่ถึงขนาดเกรียงไกรในปัญญาขั้นนี้ พอจากนั้นแล้วมันก็ว่าง ส่วนรูปหยาบๆ มันก็ว่างไปหมด มันก็มาปรุงภาพภายในขึ้นมา กำหนดขึ้นมาก็ดับๆ เป็นภาพภายในจิต พออันนี้ดับไปหมดแล้วก็เหมือนแสงหึ่งห้อย พอปรุงขึ้นมาเป็นภาพพบ ดับพร้อมๆๆ ทีนี้เราจะเอาอสุภะมาพิจารณาอย่างที่ว่าไม่ได้เลย นั่น ฟังดูซิ จะเอาอะไรเป็นอสุภะ พอตั้งขึ้นมาพบ มันดับพร้อมไปแล้ว เอาอะไรมาเป็นอสุภะได้ นั่น ทั้งๆ ที่แต่ก่อนอสุภะมันเก่งของมัน

อสุภะก็ต้องอาศัยรูปนั้นแหละเป็นอสุภะ แต่พอมันหมดจากขั้นนั้นแล้ว พอปรุงขึ้นพบ มันจะดับพุดไปเลยทันที จะแยกอะไรไม่ถูกแหละ มันเหมือนกับแสงหึ่งห้อยหรือฟ้าแหม่นนี่ละ ฟ้าขึ้นมาเป็นภาพแล้วดับไปพร้อมกันเลย เป็นหลักธรรมชาติของมันเอาไว้ไม่อยู่ จะกางเอาไว้ให้เห็นอย่างแต่ก่อนนี้ไม่ได้ พอปรากฏขึ้นมาพบมันดับพุดๆ มันก็มี

แต่เพียงแสงแยบๆ เหมือนฟ้าแลบอยู่ภายในจิตเป็นภาพออกมา มันก็ฝึกซ้อมกันอยู่นั้น
สุดท้ายมันแยบๆ มาจากไหน มันก็ยื่นเข้าไปๆ ถึงจิต จนกระทั่งเข้าไปทำลายกันในส่วน
เสีย แล้วมันก็หมดปัญหา เงานี้ก็ไม่ตื่น ลังซาร์ก็ปรุงได้แต่ไม่ตื่น หรือมันจะว่างก็ไม่ตื่น
ไม่ว่าง ก็ไม่ตื่น คิดอะไรขึ้นมาพบ มันก็รู้ว่ามันคิดขึ้นมา มันก็ดับของมันเสีย มันก็ไม่ตื่น
เสีย นั่น มันหลงมันตื่นก็คือกำลังอันนั้นมันยังไม่รอบ มันก็เอาอันนั้นเป็นเครื่องฝึกซ้อม
ของจิต ก็เหมือนกับว่าเป็นตุ๊กตานั่นแหละ เป็นเครื่องเล่นของจิต บทมันพอของมันแล้ว
มันก็ปล่อย ถึงจะมีภาพขึ้นมา มันก็รู้ก็ไม่ตื่นเสีย นั่น มันรู้

จิตกับกิเลสนี้ลึกลับมาก เราอยากว่าพอๆ กัน ความลึกลับของธรรม ความลึกลับ
ของกิเลส นี่พอๆ กัน อยู่ในวาระที่กิเลสมันออกหน้าออกตานี้ แหม มีแต่เรื่องของกิเลส
ทั้งนั้น ธรรมขยับไม่ได้ ถูกมันปิดที่เดียว โอ้ย ตกเวทีกลิ้งโน่น ที่นี้พอหมุนธรรมเข้าไป
หลายครั้งหลายหนเข้าไป ก็ปิดกิเลสตกลงไปกลิ้งไปเหมือนกัน พอธรรมได้ออกทำหน้าที่
แล้ว ที่นี้กิเลสเข้ามาในเวทีไม่ได้ ตกเลยๆ แหละ เพราะฉะนั้นจึงได้ว่าคันทามัน แต่ก่อน
ค้นหาธรรมก็ไม่เจอ มีแต่กิเลสอยู่บนเวทีเต็มไปหมด ต่อมาก็ค้นหากิเลสก็ไม่เจอ กิเลส
ตกเวที มีแต่ธรรมเต็มเวที นั่น เจอตรงไหน ใส่กันเปรี้ยงลงตูมเลยๆ เจอไม่ได้ เจอ
ต้องพังเลย สถิติปัญญาชั้นนั้นเป็นชั้นที่ถอยไม่ได้ว่าั่นถะนะ ชั้นที่เกรียงไกรที่สุด กล้า
หาญที่สุด มันมีวาระเหมือนกัน เวลาธรรมเปิดเผยก็เปิดเผยเต็มที่ เวลากิเลสเปิดเผยก็
เปิดเผยเต็มที่ของมัน แสดงสุดเหวี่ยงของมันนั่นแหละ ธรรมก็สุดเหวี่ยงของธรรมแหละ
ธรรมเครื่องต่อสู้กันนะ คือมรรคกับสมุทัยต่อสู้กัน เวลามรรคมีกำลังก็มีแต่ธรรมบนเวที
มีแต่สถิติปัญญาบนหัวใจเต็มหัวใจเลย กิเลสก็หมอบ กิเลสหมอบอะไร กิเลสมันฉลาด
ต่างหาก มันหลบมันซ่อน จึงต้องคู้เขี่ยหาอยู่นั้น งานคู้เขี่ยเป็นงานอันหนึ่ง เจอที่ไหน
ก็เออะ เจองานแล้วใส่เปรี้ยง จนกระทั่งมันรวมตัวเข้าไปๆ ก็จิตกับกิเลสซึ่งมันอยู่ด้วย
กันนั้น เป็นฟุตบอลแหละ เตะกันไปกลิ้งกันมาอยู่นั่นแหละ เอาไปเอามากี่พันกันแตก
กระจาย หมดปัญหา

การปฏิบัตินี้ ท่านอาจารย์...ท่านบอกว่าให้พิจารณากาย หัวถึงเท้า เท้าถึงหัวอยู่
อย่างนั้นแต่อย่างเดียว ดิฉันก็พิจารณาอย่างท่านว่า ข้าไปข้ามาอยู่อย่างนั้นจนเกิดความ

รู้ขึ้นมา ก็พิจารณาทุกๆ ครั้งที่รู้แล้ว การพิจารณาก็พยายามให้มีสติอยู่ทุกอิริยาบถไม่ให้เผลอ โดยมากนั่งสมาธิชั่วโมงสองชั่วโมงก็สบาย รู้สึกว่างไปหมดเลย สุดท้ายพอว่างไปหมดแล้วที่นี้ เขาก็สบายๆ พอสบายๆ บ๊ีบ จะมีเวทนาเกิดขึ้น ตอนที่ดูกาย เวทนาไปไหนไม่รู้ ไม่รู้สึกเลย พอดูกายเสร็จ จิตก็ว่าง แล้วเวทณาก็จะเกิดอีก ให้ปวดตรงนั้น เจ็บตรงนั้น มีมาต่างๆ นานาหลายรูปหลายแบบ ดิฉันก็พิจารณาเวทนา แรกทีเดียวก็แบบง่ายๆ แบบพิจารณาปวดไปเฉยๆ แล้วก็พิจารณาดูที่จิต เอาสติไว้ที่จิตอย่างนั้น ดูไปจนกระทั่งจิตอิมัตถะขึ้น แล้วก็หันมาดูเวทนา อุบายที่จะผันดูเวทนานี้ไม่เหมือนกันแต่ละครั้ง มีอยู่หลายแบบที่มันจะหาย บางแบบเวทณาก็ไม่หายแต่จิตไม่วุ่นวาย ดิฉันเลยเรียนท่านอาจารย์...ให้ทราบว่ เวลานี้กำลังพิจารณากาย เวทนาอยู่ ก็ยังไม่มีปัญหาอะไร ท่านตอบมาว่า เวทนาไม่ต้องพิจารณา ให้พิจารณาแต่กายอย่างเดียว หัวจดเท้า เท้าจดหัวๆ ท่านว่าอย่างนี้ แต่นิสัยของดิฉันไม่ได้เป็นอย่างนั้น มันพิจารณาได้หัวจดเท้านี้แหละคะ แล้วก็เร็วขึ้นทุกที ที่แรกนี่ ๒ ชั่วโมง ๒ ชั่วโมงครึ่ง ตอนหลังนี้ไม่ถึง แต่มันผ่อนคลายความหมายเหมือนกัน แล้วจิตก็รู้ซึ่งอยู่อย่างนั้น ถึงแม้ว่าจะละสั่นแต่มันรู้ของมัน

อ้าว พูดสรุปลงไป ความรู้มันเป็นยังไง พิจารณายังไง สรุปลงไป จะอธิบายให้ฟังย่อๆ ไม่เอามาก

ความรู้มันก็สรุปตรงนี้ ตรงกายที่สรุปนั้น มันจะมาอะไรก็สรุปว่า ไม่มีอะไร มัน
เป็นสภาวะ จะเป็นดินจริงๆ ก็ไม่ใช่ แต่มันเป็นสภาวะอย่างนั้น ไอ้ดิน น้ำ ลม ไฟ นี่
เป็นคล้ายๆ ภาษาพูด แต่ภาษาที่เห็นมันไม่ใช่ มันเป็นภาษาสภาวะ เป็นภาษาธรรม
แล้วจิตก็ว่างไปหมดเลย มันเป็นอยู่พักหนึ่ง เดียวก็เกิดเวทนาอีก...

เอาละ...เอาแค่นี้ เข้าใจแล้ว คือถึงเวลาที่จะพิจารณาเวทณาก็พิจารณา แต่พิจารณาเข้าประสานกับจิต เวลาพิจารณากายก็พิจารณา แต่จำเป็นจะต้องไปประสานกับเวทณากับจิต กาย เวทนา จิต สามอย่างนี้เกี่ยวข้องกันอยู่ที่นี่ที่สมมุติว่าเราจะพิจารณากายตามความชอบใจของเรา ในขณะที่ต้องการจะพิจารณากายมันมี เราก็พิจารณากายแล้วเวทนาเกิดขึ้นก็พิจารณาเรื่องเวทนา ซึ่งเป็นความจริงอันหนึ่งของมันเท่านั้น มันจะประสานเข้าไปที่จิตก็ตาม จะประสานมาทางกายก็ตาม มันก็เป็นความจริงของมันแต่ละ

อย่างๆ จิตผู้พิจารณาสิ่งเหล่านี้ มันก็เป็นความจริงของมัน แต่ถ้าหากว่ามันหลง มันก็จะยึดเอาอันนี้ ถ้าไม่หลงก็ไม่ยึด ต่างอันก็ต่างจริง จะว่าเวทนานี้เป็นอะไรก็ตาม ก็อย่างที่บอกว่าอะไรเมื่อไหร่ ชื่อนี้เป็นชื่อสมมุติให้ชื่อว่าอย่างนั้นๆ แต่หลักธรรมชาติของจิตที่รู้ก็รู้ของมัน...ซึ่งๆ อย่างนั้น ที่คุณพิจารณานี้ถูกต้องแล้ว ไม่ผิด เอ้า...มันจะไปไหนก็ไป จะไปไกลก็ให้มันไป เวลาไปพอของมันแล้ว มันก็หยุดกายนะ มันจะมาเป็นครั้งเป็นคราวเท่านั้นละ แล้วอย่างไรมันก็ต้องเข้าเวทนา เวทนามาเกี่ยวกับกาย เวทนามาเกี่ยวกับจิต ถ้าจิตยังมีเวทนาอยู่ เวทนานี้จะเกี่ยวเข้าไปหาจิต ถ้าจิตไม่มีเวทนาแล้ว จิตนี้จะออกมาทางกายก็เป็นกายเวทนา จะอย่างไรก็ตาม จิตไม่หลงกาย เวทนานี้มันก็พอเท่านั้น แล้วไม่หลงตัวเองด้วยก็พอ

อย่าสำคัญอยู่ที่กาย อย่าสำคัญอยู่ที่จิตหรือเวทนา ถ้ามันเกี่ยวโยงกัน มันก็รู้จนกระทั่งต่างอันต่างจริงแล้ว เวทนาของจิตก็หายไปหมด จิตจะแว้งว้างไปหมดไม่มีอะไรเหลือเลย เวทนาที่ปรากฏขึ้นสักแต่ว่าแสบๆ ในกายเท่านั้น ที่เกิดขึ้นก็เป็นความจริงของแต่ละอย่างๆ เกิดขึ้นดับไปของมัน จิตก็เป็นผู้รู้อยู่ รู้ความเกิดขึ้นความปรากฏขึ้นของเวทนาที่เป็นส่วนละเอียด เช่น สุขเวทนา นั้น ถ้ามีอยู่ในจิต มันเกิดขึ้นก็รู้ ก็ต้องพิจารณาอีก เวทนาอันนั้น ไม่ได้ถืออะไรเป็นเราเสียทีเดียว แม้ที่สุดจิตจะพังพินาศไปด้วยกันกับสิ่งเหล่านั้นก็ให้พังไปซิ สงวนมันทำไมจิต นั้น ถ้ามันจริง จริงแล้วไม่ต้องสงวนพิจารณาให้แหลกละเอียดไปตามๆ กัน และเมื่อกลายเป็นของจริงด้วยกันแล้ว ไม่มีอะไรดับมันต่างอันต่างจริงและต่างอันต่างอยู่ สบาย ไม่กระทบกระเทือนกัน นั้น การพิจารณา

ถึงวาระที่ควรพิจารณาอะไร ไม่ต้องไปคอยคำพูดของครูบาอาจารย์องค์นั้น ไม่ต้องไปคอยคำพูดขององค์นี้ ให้ทำงานในหน้าที่ของตัวเองภายในจิต สติปัญญาเคยทำงานอยู่แล้วภายในใจของตัวเอง ให้ทำที่ตรงนั้น อันไหนเหมาะสมที่ควรพิจารณาอะไรก่อนหลังหนักเบาเล็กน้อย พลิกแพลงเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เป็นอุปายของสติปัญญาที่จะผลิตตัวขึ้นมาในเวลานั้น เราจะไปคอยเอาโอวาทของครูบาอาจารย์ไม่ทันกับเหตุการณ์ ก็เลสมันไปคอยเอาจากใครเมื่อไร มันเกิดขึ้นจากจิต

มันมาหลายแง่หลายมุม มันมีมาเหมือนกัน

มีมาแง่ไหนก็ตามเถอะ มันเกิดขึ้นจากใจนั่นแหละ ก็เลสเกิดขึ้นกับใจ สติปัญญา ก็อยู่กับใจเหมือนกันนั่นแหละ ขอให้ผลิตสติปัญญาขึ้นมาให้ทันเถอะ **สนธิญาณิโก** จะรู้เอง เห็นเองทุกอย่างนั่นแหละ แม้สติปัญญาเกิดกับตัวเองยังรู้ ทันกับกิเลสหรือไม่ทันก็รู้

เดี๋ยวนี้นะคะ มันเหมือนกับว่าจะคิดอะไรสักนิด มันก็รู้ว่าไม่ใช่ คำว่า อวิชชาอุปจฺจยา สงฺขารธา นี่ไอ้ตัวนี้ที่มันคิดออกมาเนี่ย คิดนิดหนึ่งไม่ว่าเรื่องอะไร จะแยม คิดหรือแยมสัญญาหโลกเข้ามานี้มันรู้แล้ว

พอแล้วนะ ไม่บอกอะไรมาก เพราะเรื่องไม่มีมาก มันอยู่กับจิตกับเวทนານี้เท่านั้น จุดสำคัญอยู่ตรงนั้น บอกตรงนั้นแล้วให้จับตรงนั้น พิจารณาตรงนั้นจริงๆ อย่าไปคิดไป คาดเอาโอวาทของครูบาอาจารย์ที่ท่านมาสอนให้พิจารณาอย่างนั้นๆ แล้ว เราจะบังคับจิต ให้พิจารณาอย่างนั้นๆ ในฐานะที่มันปล่อยของมัน มันไม่พอใจจะพิจารณาในเวลานั้น เราก็ไม่เอา เราเอาที่มันสัมผัสสัมพันธ์ที่เราพอใจจะพิจารณาอย่างไรในตัวของเราเอง นั่น เอาตรงนั้น

ท่านอาจารย์จะให้อะไรอีก...

จะให้อะไรอีก ก็ไม่ใช่โอ่งอ่างกระถางพอจะมาจับโยนทุ่มให้กันวะ พอละ เท่านั้น แล้ว ก็ให้ยอดธรรมแล้วที่จะเอาอะไรอีก จะไปเอามูลสดมูลแห้งธรรมเหวอ

คือเราก็อ่านเยอะ บางทีนั่งไปนั่งมาก็ปลง เอ๊ ทำไมตัวเองเป็นอย่างนี้ มันวน เวียนอยู่อย่างนี้นะคะ เคยไปคุยกับผู้ใหญ่เขาบอกว่า เอาสิ ถ้าวันว่างก็ไปหาที่สงบๆ นั่ง มันก็สงบไม่ได้ เพราะชีวิตนี้ยังต้องต่อสู้ ยังมีภาระเยอะแยะที่จะต้องทำ ก็เลย นึก เอ๊ แหม อายุปุนนี้แล้วทำไมยังต้องอยู่อย่างนี้ ก็พยายามจะตัดไม่สนใจสิ่งรอบตัว หมายถึงการรับผิดชอบ ซึ่งบางทีก็ไม่ใช่ธุระของเรา ก็เลยกลายเป็นตัวเองที่จะต้องนั่ง สงสารตัวเอง จนเป็นโรคประสาทอันนี้นะฮะ จึงเรียนถามท่านว่า ทำยังไงเราจะไม่ สงสารตัวเองนะฮะ

นั่นละ ให้นึกเอา พุทฺโธ เข้าไปติดอยู่ในใจนะ

แล้วจะมาราบท่านใหม่

ทางนี้ก็เตรียมคอยฟัง ทางโน้นจะมาราบใหม่ ทางนี้ก็เตรียมคอยฟัง ทางโน้นขึ้น
ธรรมาส์ ทางนี้ก็ขึ้นธรรมาส์ ทางโน้นขึ้นเวที ทางนี้ก็ขึ้นเวทีเหมือนกัน

กลับไปจะไปปฏิบัติใหม่

ไปปฏิบัติให้ได้ผลดี ใจเป็นของประเสริฐเลิศโลกนี้ ถ้าเราเปิดสิ่งสกปรกโสภณทั้ง
หลายออกแล้ว จิตจะเด่นดวงขึ้นมาๆ ทุกสิ่งทุกอย่าง แก้วสารพัดนี้จะอยู่ในตรงนั้น
แหละ ที่เรานึกเป็นลมเป็นแล้งนี้ เป็นเรื่องของฝ่ายต่ำมันหลอกลวง อันนั้นก็ดี อันนี้ก็ดี
ก็คว่ำไปตามมัน เลยไม่ได้เรื่อง คำนาน่าเหลว

เวลาทำงานมากๆ มันเหนื่อย ทำไมยังต้องมีภาระเยอะ

เหนื่อยก็พักเสียก่อนซิ ถึงเวลาพักก็ต้องพักเสียก่อน บทเวลาเราตายแล้วจะเอา
ภาระไปแบกด้วยเหวอ ก็ต้องถามอย่างนั้นซิ ถามตัวเอง ก็เวลานี้พักไม่ได้ บทเวลาเรา
จะตาย เราทำไม่เราจะพักได้ นี่เรายังไม่ตาย ทำไม่เราจะพักไม่ได้ เข้าใจว่าไม่มีเวลาลำเวลา
เวลาเกิด มาเกิดกับอะไร ไม่เกิดกับเวลาเหวอ อยู่กับอะไร ไม่ใช่อยู่กับเวลาเหวอ ทำไม่
จะไม่มีเวลา นั้น นี่หมายถึงว่าเราสร้างปัญหาถามตัวเองเพื่อให้มีข้อยุติ เข้าใจไหมที่พูด
นี้ ไม่ยั้งงั้นมันจะไม่มีเวลาจนกระทั่งวันตาย บทเวลาตายทำไม่มีเวลา เวลายังมีชีวิตอยู่
ทำไมจึงไม่มีเวลา ไม่ใช่แพ้กิเลสจมไปแล้วหรือ เอาอย่างนั้น ฝึกให้ได้ใจเจ้าของ คนเรา
ไม่มีการฝึกจิตใจเลยนั้นหาที่จอดที่แะไม่ได้ หาหลักหาเกณฑ์ไม่ได้นะ รวนเร ถ้ามีหลัก
ใจแล้ว จะทุกข์บ้างจนบ้างมีบ้างไม่สำคัญ สบายไปหมด

**ไม่นึกกลัวเรื่องจนฮะ เพราะตัวเองเป็นคนขยัน แต่ว่าทำไมถึงว่าจะต้องเป็น
เราอยู่เรื่อยๆ มันก็เหนื่อยนะคะ เหนื่อยแล้วบางครั้งก็เวทนา มีพระผู้ใหญ่ท่านเคย
บอกว่า ถ้าเวทนาตัวเองนี้ คุณต้องรักษาใหม่แล้ว ต้องทำใจ ก็พยายามอยู่ค่ะ**

ก็ดีแล้ว สงสารตัวเองนั่นนะมันดีแล้วแหละ เพราะฉะนั้นจึงให้อาพุทโธเข้าไปเป็นอาหารหล่อเลี้ยงจิตใจให้สมกับความสงสารตน นี่ละถูกต้อง อย่าไปเอาความโลภ ความโกรธ ความหลง มาหล่อเลี้ยง มันจะเป็นไฟเผาเจ้าของ แล้วจะไม่ตรงกับคำว่า สงสารตน แต่ทำไม่ดีอย่างนั้นใส่ตน เข้าใจไหม

เพราะเป็นคนพอๆ เป็นคนว่าทำแค่นี้พอแล้วนะ แต่ทำไมยัง เอ๊ ไม่พอนี้ ทำไมต้องมีมา

อ้อ นั่นมันเชื่อไม่พอยังอยู่ในใจมี ตัวนั้นมันไม่พอสักทีแหละ ถ้ามีกรรมบิ๊บเข้าไปแล้ว มันจะพอโดยลำดับลำดับ ถ้ามีเรื่องความโลภ มันไม่พอแหละ จนวันตาย ก็ไม่พอ

มันถึงได้เวทนาตัวเองสงสารตัวเอง

สงสารๆ เหยๆ สงสารตัวเอง แต่หาวิธีแก้ตัวเองไม่ได้ ดีไม่ดีไม่สนใจจะแก้ตัวเองด้วยซ้ำไป

สนใจซะ ผิดพลาดก็หาแล้ว ก็ยังวนเวียนอยู่อย่างนี้คะ

ที่นี่เอาแต่พุทโธนะ ให่วนอยู่กับพุทโธ ให้อยู่กับพุทโธ ให้สบายอยู่นั่นซิ พยายามฝึก อย่าคิดมาก ไม่ดี คิดมากเท่าไรยิ่งเป็นการทำลายตัวเองไปเรื่อยๆ ให้หักห้ามความคิดอันไหนที่คิดลงไปแล้วจะทำเจ้าของให้เสียเล็กเสียน้อยไปโดยลำดับลำดับแล้ว ให้หักห้ามทันที ดีไม่ดีต้องตั้งท่า ตั้งท่าต่อสู้ความคิดประเภทนั้น พอคิดบิ๊บ มันก็ดับพร้อมๆ

พอกกลางคืนวนเวียน เข้าขึ้นมา อู้ย วันนี้อาใหม่ พอเย็นกลับบ้านวนเวียนอีกแล้ว มันก็เป็นอยู่อย่างนี้

ก็เจ้าของคนเป็นเอง เจ้าของหากวนเจ้าของ บอกว่าหยุดๆ ก็ยังไม่หยุดจะทำไง

พวกที่มาด้วยนี้เคยเห็นแต่ดิฉันหัวเราะ ไม่เคยเห็นดิฉันร้องไห้

ดี... เขาหัวเราะ เขาไม่ร้องไห้ เข้าใจไหมล่ะ คนหัวเราะมันดี เขาไม่ร้องไห้

กลับไปจะไปปฏิบัติคะ แล้วจะกลับมาราบหลวงพ่อกใหม่

ให้ไปปฏิบัติอย่างนี้แหละ ถ้าปฏิบัติอย่างนี้แล้ว จิตมันจะคะนองยิ่งกว่าม้าตัวคึกคะนองก็ตามเถอะ มันจะต้องยุบลงทันที ถ้ามีธรรมเป็นเครื่องปราบ ถ้าไม่มีอะไรเป็นเครื่องปราบแล้ว มันไม่อยู่ ต้องเอาธรรมเท่านั้นแหละปราบให้มันอยู่ชัใจใครก็คึกก็คะนองเหมือนกัน คิดเหมือนกัน ใจเป็นตัวนึกคิด มันต้องคิดเหมือนกันนั่นแหละ แต่ผู้ที่รับผิดชอบในหัวใจมี สติปัญญา มี คิดในเรื่องใดเป็นประโยชน์หรือเป็นความเสียหาย ถ้าเป็นความเสียหายก็หักห้ามทันที นั่นแหละเรียกว่าเรารับผิดชอบเรา

มันรับผิดชอบเยอะเกินไป บางครั้งก็รู้สึกหนัก แล้วก็มาเวทนาว่า ทำไม ตัวเองแค่นี้ต้องไปรับเยอะขนาดนั้น อะไรรู้อย่างนี้ รอบนี้จบ เอ้า มาอีกแล้ว จะไม่ฟังก็ไม่ไหวว่าจะไม่ฟังๆ มันก็อดไม่ได้

ก็เจ้าของหามาเองนี่ ผีก็ซ่อมเอา ผีก็จิตนี้สำคัญ ให้พัฒนาจิต พัฒนาจิตกับพัฒนาทางด้านวัตถุ อย่างน้อยให้ไปพร้อมๆ กัน มากกว่านั้นให้พัฒนาจิตหนักมากกว่าภายนอก พัฒนาจิตใจให้รู้เหตุรู้ผลรู้ตัวรู้ชั่วในวิธีดำเนินทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งตัวเองและผู้เกี่ยวข้อง ตลอดถึงงานทั้งหลาย แล้วมันจะรอบของมันไปเอง นี่สำคัญมาก พัฒนาตั้งแต่ภายนอกภายในจิตกรงรังไม่พัฒนา ก็อย่างว่าแหละ ประดับตกแต่งแต่หน้าร้าน ภายในร้านมีแต่มูลสดมูลแห้งเต็มดูได้หรือ มันต้องพัฒนาตั้งแต่ภายในออกไป พัฒนาจิตเป็นที่หนึ่ง พัฒนาสิ่งภายนอกเป็นอันดับต่อไป ฉะนั้นจึงต้องพัฒนาจิตเสียก่อน หากพัฒนาจิตได้มากน้อยเพียงไร การพัฒนาภายนอกก็เป็นผลเป็นประโยชน์ไปตามๆ กัน หากไม่สนใจพัฒนาจิตเลย แต่จะสนใจแต่พัฒนาภายนอกแล้ว หาที่ยึดไม่ได้เลย สุดท้ายเหลวไปไม่ได้อะไร

ต้นตอมันอยู่ที่จิต อะไรรๆ ก็ตามให้ดูตัวสำคัญตัวนี้ เพราะตัวนี้เป็นผู้พาดำเนินงาน หากตัวนี้ได้รับการศึกษาอบรมในทางที่ถูกที่ดีที่รอบคอบชอบชิตแล้ว งานทุกสิ่งทุก

อย่างจะเป็นไปเพื่อความราบรื่นดีงาม ไม่ผิดๆ พลาดๆ เหลวๆ ไหลๆ พระพุทธเจ้าแหละ เป็นนักพัฒนาจิตเป็นที่หนึ่ง รองลงมาก็สาวกท่าน เมื่อพัฒนาจิตดีแล้วก็ดีไปหมด ทุกสิ่งทุกอย่างจิตเป็นผู้พาให้ดี

กระผมจะขอถวายผ้าป่าครับ

เดี๋ยวถามดูเสียก่อน การกล่าวคำถวายผ้าป่ากล่าวอย่างไร ว่าให้ฟังหน่อย

อิมานิ มยํ ภนฺเต, ปัสสูกจิวรานิ, สปริวารานิ, ภิกขุสงฺฆสฺส โอโณชยาม, สาธุ โน ภนฺเต, ภิกขุสงฺโฆ, อิมานิ ปัสสูกจิวรานิ, สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ, อมฺหากํ, ทิฆรตฺตํ, หิตาย, สุขาย.

เอาละเข้าใจ คือที่กล่าวนี้เป็นสังฆทาน ไม่ใช่เรื่องบังสุกุล บังสุกุลไม่ได้เป็นสังฆัสสะ เพราะฉะนั้นจึงให้ว่าให้ฟังเสียก่อน เพราะส่วนมากมาร้อยทั้งร้อยพูดแบบเดียวกันหมด แม้แต่พระบางองค์ท่านเป็นหัวหน้ามาทอด เวลากล่าว ถวายบังสุกุลก็ใส่สังฆัสสะลงไป พอจบลงแล้วก็นิมนต์เราไปชักบังสุกุล เราก็ตอบไปทันทีบอกว่าชักไม่ได้ อันนี้ถวายสังฆทานแล้ว ถ้าไปชักบังสุกุลท่านปรับอาบัติ ท่านก็ว่า โอ้ ใช้อย่างไร เปลี่ยนว่าใหม่ทันที นั่น คัมภีร์เดียวกัน คำกันได้อย่างไรใช่ไหม ผู้ปฏิบัติ ปฏิบัติอยู่นี้ ผู้รักษา รักษาอยู่นี้ ความหมายว่าอย่างนั้น

แล้วที่ถูกละครับ

อิมานิ มยํ ภนฺเต, ปัสสูกจิวรานิ, สปริวารานิ, สีสวนตฺสฺส โอโณชยาม, สาธุ โน ภนฺเต, อิมานิ ปัสสูกจิวรานิ, สปริวารานิ ปฏิคฺคณฺหาตุ, อมฺหากํ, ทิฆรตฺตํ, หิตาย, สุขาย. ที่ว่า สังฆัสสะ ให้เป็น สีสวันตฺสสะ สังโฆ ก็ สีสระวา แทนกันเท่านั้นแหละ นี่เป็นบังสุกุล ถ้าเป็นสังฆัสสะ โอโณชยามะ แล้วก็ปัสสูกจิวรานิ พระไปชักบังสุกุล ท่านปรับอาบัติ มีอยู่ในพระวินัยนี้ว่า

ทำไมเขาถึงพิมพ์มาอย่างนี้ล่ะครับ

โอ้ เรื่องพิมพ์ พิมพ์อย่างไรก็ได้ไม่ขัดข้องใช่ไหม แต่สำคัญที่ว่าคัมภีร์ว่ายังไง นั่น
ซิ คือคัมภีร์มันมีนี่ คัมภีร์อันตายตัว อันนี้เราพิมพ์ออกมาจำหน่ายขายไปที่ไหนก็ได้ แต่
ว่าหลักใหญ่คือคัมภีร์ว่ายังไงนั่นมันมี คือบทบรรณาธิ ท่านก็มีของท่านนี้จะว่าไง เห็น
อยู่ด้วยกัน อย่างภาพพระพุทธเจ้าออกบิณฑบาตก็เหมือนกัน วางขายกันให้เกลื่อน ผู้
วาดไม่ได้คำนึงถึงพระวินัยว่าทรงวางไว้อย่างไร เวลาเข้าไปในบ้านในเมือง ท่านให้ห่ม
คลุม แล้วภาพที่วางขาย เราเห็นไหม พระองค์ท่านเป็นผู้บัญญัติเองแท้ๆ ท่านจะฝ่าฝืน
ได้อย่างไร เพราะท่านเคารพธรรมและวินัยยิ่งกว่าสิ่งใดๆ นี่ เข้าใจ

กระผมสงสัยว่า จิตที่เกิดปัญญานั้นมีลักษณะยังไง เพราะว่าจากชีวิตประจำวัน
ผมเข้าใจว่าเราสามารถเข้าใจเรื่องต่างๆ ได้ เพราะว่าเราได้เห็นเราได้ยินเราได้ฟัง
แต่ที่ท่านอาจารย์พูดถึงนั้น เราไม่ให้สิ่งเหล่านี้มามีอิทธิพลกับจิตแล้วจึงจะเกิดปัญญา
แล้วเมื่อเกิดปัญญาในลักษณะนี้ ปัญญาเป็นอย่างไรครับ

มันตอบยากเหมือนกัน สมมุติว่าปัญญาที่มีสิ่งภายนอกมาเป็นอิทธิพลนั้นเป็น
ปัญญายังไงล่ะ ลองว่าดูซิ

ในความเข้าใจของกระผมนะครับ คือพอเราเห็น เราก็สามารถที่จะคิดมีเหตุ
มีผล มองเห็นความถูกต้องในเงื่อนไขที่เราได้มองเห็น หรือว่าได้ยินได้ฟังได้คิด ซึ่ง
กระผมเข้าใจว่าที่ท่านอาจารย์พูดถึงนั้นเป็นความเข้าใจในอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งไม่
เหมือนกับที่ได้ยินได้ฟังหรือว่าได้คิดจากสิ่งที่เราได้เห็น เพราะฉะนั้น กระผมก็เลย
ไม่เข้าใจว่าปัญญาที่ท่านอาจารย์พูดถึงนั้นมีลักษณะอย่างไร

คือที่แรกมันก็มีอย่างที่ว่านะ มันอาศัยสิ่งที่ได้เห็นได้ยินมาใช้พิจารณาในสิ่งนั้น
พอจากนั้นแล้วมันก็ปล่อยของมันเข้ามา ปล่อยของมันเข้ามาด้วยความรู้แจ้งเห็นจริง
ด้วยความรู้ชัดหายสงสัยเข้ามาๆ ทีนี้มันก็มาเป็นปัญญาของตัวเองได้โดยไม่ต้องอาศัย
อะไรมากระทบกระเทือนมันก็พิจารณาของมันไปได้ แต่เมื่อไม่มีภายนอก มันก็มีภายใน
เป็นเครื่องสัมผัสสัมผัสพันธ์ให้พิจารณาอยู่ได้ เพียงแต่ภายในขั้นนี้ มันก็พอตัวกันแล้วกับ
การพิจารณา เพราะภายในขั้นนี้ภายในจิต ภายในขั้นนี้คือว่า ขั้น ๕ รูป เวทนา สัญญา

สังขาร วิญญาณ ของเราเนี่ย มันก็แสดงตัวของมันอยู่ตลอด เฉพาะอย่างยิ่งสัญญา สังขาร
ชั้นนี้ มันแสดงของมันอยู่เสมอ ปัญญาที่ควรแก่ขั้นนี้ก็ถือสิ่งที่ไม่ควรแก่สิ่งเหล่านี้ หรือมี
ปัญญาที่เป็นขั้นนี้แล้วมันก็พิจารณาเสมอ นี่เป็นงานของตัวเองอยู่โดยไม่ต้องไปอาศัย
ภายนอก ตอนที่อาศัยภายนอกก็เพราะสิ่งๆ นั้นยังมีความเกี่ยวข้องพัวพันกันอยู่ ต้อง
พิจารณา เมื่อหมดความเกี่ยวข้องแล้ว มันก็หมดปัญหา มันก็ไม่พิจารณา เช่นเดียวกับ
เรารับประทานอาหาร ยังมีความเกี่ยวข้องยังมีความสัมผัสสัมพันธ์กับอาหารประเภทใด
อาหารประเภทนั้นก็สำคัญ มีความจำเป็นสำหรับเรา ที่นี้พอเราพอกับอาหารประเภทนั้น
แล้ว มันก็ปล่อยของมัน ปล่อยของมันเข้ามาจนกระทั่งถึงหวาน หวานประเภทใดที่ยัง
มันพอแล้ว มันก็ปล่อยๆ จนกระทั่งปล่อยหมด เป็นความอึดขึ้นมา นี่ปัญญาของเรา
เหมือนกันอย่างนั้นแหละ

**คือปัญญาที่ท่านอาจารย์พูดนี้คล้ายๆ กับที่เขาสงสัยว่า คือกระผมจะพยายาม
อธิบายแต่ไม่แน่ใจว่าคงมีหลายชั้นนะครับ คือปัญญาที่คิดเอาเองหรือว่าด้วยเหตุด้วย
ผล ก็อาจจะเป็นขั้นต้นๆ ที่นี้ปัญญาในที่นี้ เข้าใจว่าคงจะมีลึกๆ ลงไปอีกหลายชั้น
ใช่ไหมครับ**

ท่านก็บอกไว้แล้วในธรรมะ สติปัญญาธรรมดาพื้นๆ ของคนทั่วไป สติปัญญา
ในภาคปฏิบัติ นั้นขยับเข้าไปแล้ว ภาคปฏิบัติธรรม สติปัญญาขั้นอัตโนมัตติ นั้น อัตโนมัตติ
คือว่าเป็นไปเองหมุนไปเอง ก็เรียกว่ามันละเอียดกว่ากันไปโดยลำดับๆ เป็นขั้นๆ จนถึง
ขั้นเป็นไปเอง คือเมื่อเป็นไปเองแล้ว ก็ไม่ต้องอาศัยอะไรมาสัมผัสสัมพันธ์ถึงจะเกิด

**ท่านอาจารย์ครับ เมื่อปัญญาถึงขั้นที่เป็นไปเองนี้ ในที่นี้หมายถึงสมองไม่มี
บทบาทแล้วใช่ไหมครับ**

เรื่องสมองมันไม่ได้เกี่ยวข้องกันแล้วนะ ถ้าวางถึงขั้นปัญญาไปแล้ว สมองไม่ใช่
เสียแล้ว ไม่ไป มันหากเป็นของมันอย่างนี้แล มันไม่ได้เกี่ยวกับอะไร

แล้วเมื่อเกิดปัญญาแล้วครับอาจารย์ครับ เมื่อเราเกิดปัญญาแล้วเราจะมี การกระทำ มีพฤติกรรมได้ไหมครับ

ก็ปัญญามันก็เป็นการกระทำของมันอยู่ในตัวอยู่แล้ว ถ้าว่าพฤติกรรม มันก็ พฤติกรรมในตัวของมันอยู่แล้ว

ถ้าอย่างนี้จะอธิบาย คืออย่างนักวิทยาศาสตร์ที่คิดประมาณูได้นะครับ ชื่อ ไอสไตน์ ทางพวกนักวิทยาศาสตร์ทั้งหลายนี้ เขาก็นึกไม่ออกว่า ไอสไตน์ใช้หลักวิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เรียกว่าคนธรรมดาสามัญนี้ ปัญญาที่วิทยาศาสตร์นี้คิด ได้แค่นี้ ได้สูงแค่นี้ แต่ว่าที่ไอสไตน์ไปคิดทฤษฎีสัมพัทธ์แล้วไปคิดประมาณูได้ เขา หาคำอธิบายไม่ได้ว่าทำไมจึงคิดได้ มันสูงไปกว่าที่คนธรรมดาจะไปคิด แล้วก็เลย ออกมาเป็นสูตรประมาณู ทำให้ไปพิสูจน์อะไรบางสิ่งบางอย่างที่เดี๋ยวมผมจะถามนะครับ อันนี้ไ้ตรงช่วงที่มันว่างนี้ มันสูงตรงนี้ มันมีคำที่อธิบายไม่ได้ อันนี้จะอธิบายว่าคือ ปัญญาอันนี้ใช่หรือไม่ ปัญญาชั้นสูงที่กระผมคิดว่ามีหลายชั้น ไ้นี้คือชั้นสูง แต่ที่นี้ ไ้ตรงที่เขาคิดได้ตรงนั้น นักวิทยาศาสตร์อื่นที่เขาอธิบายไม่ได้ว่า นักวิทยาศาสตร์ที่ มีความรู้ชั้นยอดๆ รู้ได้แค่นี้ แต่ทำไมตรงนี้ที่มันนิดเดียว มันคล้ายๆ กับเกิดอะไร แวบเข้ามาก็ไม่ทราบ จะอธิบายว่ายังไง อันนี้จะถือว่าเป็นปัญญาชั้นสูง อันนี้เกี่ยวข้องกับ ด้วยใช่หรือไม่ ไม่ทราบ

ถ้าว่าอธิบายไม่ได้ ก็อธิบายไปอยู่เรื่อยๆ ไม่รู้จะว่ายังไงอีก เทคน์สอนหมู่เพื่อน นี้ก็เทคน์ พระพุทธเจ้าเทคน์เรื่องของปัญญาว่าเป็นชั้นๆ ก็อธิบายอยู่เรื่อยๆ จะว่ายังไง ถ้าว่าอธิบายไม่ได้ มันก็อธิบายอยู่จะทำไม

ท่านอาจารย์ครับ ที่ท่านอาจารย์พูดถึงปัญญาที่จะเกิดขึ้นได้จากการปฏิบัติ อย่างเดียวเท่านั้นใช่ไหมครับ

ปัญญาประเภทนี้ เราแน่ใจว่าอย่างนั้น ประเภทนี้ละ เพราะว่าแต่ก่อนๆ เราไม่เคยปรากฏนี้ แม้แต่เวลาปฏิบัติเมื่อไม่ถึงขั้นนี้ ที่จะเป็นขึ้นมาอย่างนี้แล้ว ปัญญาขั้นนี้ก็

ไม่มี ทั้งๆ ที่เราพิจารณาด้วยปัญญาทางด้านธรรมะอยู่แล้ว แต่ยังไม่ถึงขั้นที่จะเป็นอย่างนี้ก็เป็นไม่ได้อีกแหละ พอถึงขั้นนี้จะให้มาเป็นอย่างนี้อีก มันก็เป็นไม่ได้อีกแหละ มันก็เป็นอันนั้นไปเรื่อยๆ

การที่จะให้เกิดปัญญาอันนี้ได้ สภาพจิตต้องเป็นอย่างไรไม่ทราบครับ การที่จะให้เกิดปัญญาอย่างที่ท่านอาจารย์พูดได้ สภาพจิตจะต้องมีคุณสมบัติอะไรบ้างครับ

อย่างน้อยคือความสงบ ท่านถึงว่าสมถวิปัสสนาพูดง่ายๆ นะ สมถะนี้เป็นพื้นอันสำคัญ แต่เราเว้นท่านผู้เป็นขิปยาปัญญาเสีย คือผู้ที่รู้ได้เร็ว สมถวิปัสสนาจะวิ่งกลมกลืนกันไปในขณะที่นั้น แต่สำหรับพื้นๆ เราทั่วๆ ไปที่พิจารณานี้ สมถะเป็นสำคัญที่เป็นรากฐานที่จะให้ปัญญานี้เคลื่อนตัวออก และเคลื่อนตัวออกไปเรื่อยๆ เหมือนกับรถที่กำลังเริ่มออกก็เอื่อยๆ พอออกได้จังหวะแล้วก็พุ่งๆ นี่อาศัยสมถะ คือสมถะนี้เป็นพื้นฐานอันสำคัญที่จะยังปัญญาให้เกิด หรือเป็นเครื่องหนุนปัญญาให้เกิดได้เป็นอย่างดี สมถะคือความสงบใจ พอจากนี้แล้วปัญญาก็ค่อยเอื่อยๆ ออกตามขั้นของตัวเอง พอมีกำลังแล้วที่นี้ ปัญญาก็พุ่งๆ จนกลายเป็นปัญญาอัตโนมัติ คำว่าปัญญาอัตโนมัติ สติอัตโนมัตินี้ แต่ก่อนครั้งพุทธกาลท่านว่า มหาสติ มหาปัญญา ท่านว่าอย่างนั้น คือหมุนตัวเป็นเกลียวอยู่ตลอดเวลา คือเป็นไปเอง แต่เวลาเรานำมาพูดในปัจจุบันนี้ เราก็มองสติปัญญาอัตโนมัตินั้นแล้วเหมาะ มันก็เข้ากันได้กับอันนั้นแหละ

ปัญญาอัตโนมัติที่ท่านอาจารย์พูดนี้ เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะอยู่ตลอดไปหรือว่าจะหมดหายไปได้

หมดหายไปได้ ในเมื่อหมดเหตุหมดปัจจัยที่มันจะตามแล้ว มันเหมือนกับไฟได้เชื้อ เชื้ออยู่ที่ไหน ไฟก็ลุกลามไปที่นั่น พอเชื้อหมด ไฟก็หมด ตบธรรมนี้ ปัญญานี้ เป็นเหมือนกับไฟที่จะตามฟาดฟันนั้นแหละกับกิเลส พุดง่ายๆ ท่านให้ชื่อว่ากิเลส คือเชื้ออันหนึ่งที่จะให้ตามเข้ามา ปัญญาเป็นเครื่องมือสังหารลบล้าง พุดง่ายๆ นะ

ต้องฝึกฝนอยู่ตลอดเวลาใช่ไหมครับ

ที่แรกก็เป็นอย่างนั้น จนกระทั่งมันเป็นสติปัญญาอัตโนมัติแล้วนั้นมันเป็นไปเอง จะว่าฝึกหรือไม่ฝึกก็ตาม มันเป็นของมันอย่างนั้น จนกระทั่งว่ามันจะสิ้นสุดกับสิ่งที่มันอยากรู้ อยากเห็น อยากเข้าใจ หรือว่าอยากทำลายนั้นเมื่อไรแล้ว มันถึงจะหยุด คือเราจะทำลายสิ่งนี้หรือเราจะให้รู้สิ่งนี้ๆ นี่มันก็หมุนของมันเป็นลำดับลำดับเข้าไป แล้วรู้แบบนี้แล้วละสิ่งนี้ รู้มันละอันนั้น รู้สิ่งนี้ปล่อยนี้เรื่อยๆ เข้าไป จนกระทั่งหมดที่จะรู้หมดที่จะปล่อย ที่นี้สติปัญญานี้ก็หมด

ที่นี้อย่างนี้ นะครับ สมมุติ นะครับ ผู้จะเป็นสงฆ์หรือว่าเป็นฆราวาสนี้ ถ้ามีการปฏิบัติถึงขั้นอย่างที่ท่านอาจารย์ว่า นะครับ ที่นี้บังเอิญได้รับอุบัติเหตุทางสมอง เมื่ออุบัติเหตุทางสมองเกิดขึ้นนี้ แต่ที่หมายความว่าที่ฝึกนี้มันเรื่องจิต เพราะว่าผมก็เชื่อว่าสมองกับเรื่องจิตที่ท่านอยู่ตรงหัวใจนี้ มันเกี่ยวเนื่องกัน แต่ว่ามันอยู่คนละที่กัน ที่นี้ถ้าสมมุติว่าผู้นี้ได้ผ่านการฝึกการปฏิบัติแล้ว ที่นี้บังเอิญมีเหตุ อุบัติเหตุอะไรทางสมองเกิดขึ้น เขาอาจจะพิการอะไรบางสิ่งบางอย่าง ความทรงจำอะไรเปลี่ยนไป เคยมีนิสัยอะไรอย่างหนึ่ง อาจจะเปลี่ยนไปอีกอย่างหนึ่ง แต่เนื่องจากที่เขาเคยปฏิบัติ เขาเคยฝึกอยู่เป็นประจำ แต่บังเอิญทันใดนั้นเป็นอย่างนั้นขึ้นมา ปัญญาที่เขาเคยมีอยู่ที่นี่ มันจะหมดไปหรือว่ามันยังไ้

เอายกตัวอย่างอย่างนี้นะ เรายกตัวอย่างอย่างนี้เอาเลย คืออันนี้มันเป็นเหตุที่จะพูดให้ยกเป็นเรื่องของธรรมะก็แล้วกัน อาจารย์ก็รู้สึกจะมีประสบการณ์เหมือนกันในเรื่องอย่างนี้ เช่นในขณะที่จิตของเราเอาพูดง่ายๆ มันจะตาย พอถึงขั้นจะตายมี เราเคยเป็นมาแล้วนี่ ครั้งนั้นถ่ายท้อง ๒๕ หน อาเจียน ๒ หน อาเจียนครั้งสุดท้ายนี้ พอมันออกจาก ขอภัย ออกจากปาก มันพุ่งจนติดฝา ความแรงของอาเจียนนั้นละ ที่นี้มันก็อ่อน อ่อนลงทันที ทุกขเวทนาดับหมด ร่างกายนี้หมด อย่างว่าแต่สมองนี้มันวิกลจริตเลย ร่างกายนี้มันเป็นท่อนพินทั้งท่อน ท่อนไม้ทั้งท่อนไปเลย ไม่มีความหมายอะไรเลย ในร่างกายนี้ แม้เขาจะมาตัดออกเวลานั้นก็เหมือนกับตัดพิน คือว่าทุกขเวทนาภายในร่างกายนี้ดับหมดไม่มีเหลือ เพราะร่างกายนี้หมดความหมายไปแล้ว จะว่าหูหนวก มันเลยหนวกแล้ว พูดง่ายๆ มันเป็นท่อนไม้ เอา พูดอย่างนี้ก็แล้วกัน ตาบอดก็ไม่มี หู

หนวกก็ไม่มี อะไรก็ไม่มี มันเป็นท่อนไม้ไปหมดแล้วร่างกาย แต่เวลานั้นจิตยังครองตัว อยู่ในร่างนี้นะ ส่วนสมองมันจะวิการหรือไม่วิการ ก็แล้วแต่จะพิจารณานะตอนนั้นนะ เมื่อมันหมดความหมายทุกสิ่งทุกอย่างแล้วนั้น สมองจะไม่หมดความหมายได้อย่างไร ที่นี้พอถึงอันนี้ อันนี้ไม่เห็นวิกลวิการอะไร ทราบได้ชัดๆ ว่า คือ จะไปเดี๋ยวนี้เชียวหรือ นั่นรู้ได้ชัดๆ มีแต่ความรู้อยู่ตรงนี้นะนั่น สักแต่ว่ารู้ ตอนนั้นร่างกายหมดทุกขเวทนาที่เป็นอย่างสาหัสในขณะที่กำลังเพียบอยู่นั้น มันดับวูบเข้ามา คือความรู้ความรับผิดชอบนี้ ก็วูบเข้ามา ความรู้ที่วูบเข้ามาอันนี้ เข้ามาๆ เข้ามาตรงนี้แห่งเดียว แต่เข้ามาตรงนี้ก็ไม่ได้หมายความว่ามันอยู่ที่ตรงไหนๆ นะ หากทราบชัดอยู่ตรงนี้ ในท่ามกลางแห่งกองฟืน พุดง่าย ๆ เหมือนกับว่าท่อนฟืน มันอยู่นี่ อันนี้หมดความหมายไปหมดแล้ว แขนของเราสมมุติว่าจะตัดเวลานั้น ตัดได้เลย มันหมดจริงๆ แต่ความรู้มันไม่เห็นวิกลวิการอะไร มันก็รู้อิสระของมันอยู่อย่างนั้น หือ จะไปเดี๋ยวนี้เชียวหรือ มันปรงได้นะ จะไปเดี๋ยวนี้เชียวหรือ เอ้า ไปก็ไป ถ้าจะไปก็ไปซิ กำหนดความรู้ความรู้เข้าไปอีก ไม่นานเดียวความรู้มันมันก็ชานออกไปเป็นความรับผิดชอบ ที่นี้หูก็เริ่มได้ยิน ตาก็เริ่มเห็นแม้จะฝ้าฟาง และทุกขเวทาก็เริ่มเกิด ในขณะที่มันหมดความหมายทุกสิ่งทุกอย่างภายในร่างกายนี้นับแต่สมองลงไปนี่ จิตไม่เห็นมีอะไรผิดแปลก ไม่มีเลย นี่พอพุดยืนยันกันได้เท่านี้ หมายถึงตามความจริงที่เป็นอย่างงั้น ไม่มีอะไรผิดแปลกภายในจิต

คือที่กระผมถามนี้ หมายความว่าเวลาที่เราเรียนทางวิชาแพทย์ก็ดี หรือคนธรรมดาสามัญก็ว่ามีสมองๆ นี่สั่งกาย ที่นี้เนื่องจากว่าท่านอาจารย์ท่านเคยเล่าเรื่องนี้ให้กระผมฟังครั้งหนึ่ง กระผมจำได้ แล้วก็ที่ท่าน คือบังเอิญท่านเกิดในตัวท่านเอง ก็เป็นเครื่องพิสูจน์ได้ว่านอกจากสมองกับกายแล้วนี้ ยังมีดวงจิต อันนั้นดับหมดแล้ว แต่มันยังรู้ๆ มีอยู่ ซึ่งก็ตรงกับที่พระพุทธเจ้าท่านว่า

คือความรู้ไม่ละ พุดง่าย ๆ นะ รู้อยู่อย่างนั้น รู้เฉพาะเท่านั้น ส่วนนี้มันหมดความหมายไปแล้วทุกอย่าง หมดแล้ว เหลือแต่ความรู้ คือมันเราแน่ใจของเราไว้ว่า ๙๙% คืออันนี้ดับ จนกระทั่งถึงได้มาพุดกับหมู่เพื่อนอย่างเต็มความจริงพุดง่าย ๆ หรืออาจหาญเต็มที่ พุดนั้นก็ถูกนะ ว่าคนเราถ้ามีสติเวลาจะตายแล้ว ทุกขเวทนาต้องดับหมด

มีอีกอันที่ผมอยากจะกราบเรียน คือไม่สามารถจะอธิบายได้ยังไง ก็เลยพยายามที่จะหาคำอธิบาย คือในขณะนั้นมันมีเป็นองค์การอะไรอันหนึ่ง ซึ่งผู้ที่เป็นหัวหน้าองค์การนี้ก็เป็นที่ปรึกษา เป็นชาวอินเดีย ซึ่งมีความรู้เป็นโยคี ก็มีความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับทางด้านวิปัสสนากรรมฐาน เรียกว่าสมาธิ เขาก็พยายามที่จะเผยแพร่เรื่องสมาธินี้ คือแทนที่จะเป็นเรื่องของศาสนา เพราะเขาคงจะเข้าใจในเรื่องนี้ดีพอสมควร เขาก็เอาให้มันเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาเสีย แล้วเขาก็ถือเป็นวิทยาศาสตร์ แต่ทำให้มันง่ายๆ เพื่อที่จะให้ทุกคนได้ปฏิบัติเอาไว้สำหรับในการที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานอะไรต่างๆ และรวมทั้งเขาเชื่อว่า ถ้าหากว่าทุกกลุ่มคนอย่างน้อย ๑% ถ้าได้หันทำสมาธิสมาธิ ไม่เลือกชาติศาสนา สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดความสงบขึ้นในละแวกนั้น เขาบอกว่าเพียง ๑% เท่านั้น ร้อยหนึ่งมีหนึ่งคน เพราะฉะนั้น ถ้าเผื่อที่ไหนมีสักพันหนึ่ง ก็มีสัก ๑๐ คนนี่ มันจะทำให้ลดการทะเลาะวิวาทอาชญากรรมอะไรต่างๆ ที่นี้กระผมก็เลยมาดูเหตุการณ์ของบ้านเมืองเรานะครับ อยากจะปรึกษาว่า ถ้าจะอธิบายอย่างนี้จะได้อธิบายหรือไม่ คือเรามักจะพูดอยู่เสมอว่า พระสยามเทวาธิราช ซึ่งอะไรก็ไม่ทราบ และอีกประการหนึ่ง บางทีเรามักจะพูดว่า บ้านเมืองไทยเรานี้เราไม่เคยเป็นข้าใคร เราอยู่ได้ด้วยอิสระ ถึงแม้ว่าจะตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า ๒ ครั้ง ก็มีคนที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ ในที่ลาว หรือเขมร ในญวนไกลๆ บ้านแล้ว ก็เกิดปัญหาขุนวาย แล้วก็ตอนที่เขมร ลาว ญวน เกิดมีปัญหาเมื่อ ๓-๔ ปีมาแล้ว ทุกประเทศในโลกบอกว่า เมืองไทยต้องไปแปลภาษาเขาใช้คำว่าโดมิโน ทฤษฎีของโดมิโนคือว่า ล้ม ๑ แล้ว ล้ม ๒ ล้ม ๓ เดี่ยวล้ม ๔-๕-๖ ที่นี้เมืองไทยไม่เป็นอย่างนั้น มันจะล้มๆ แต่มันมีอะไรก็ไม่ทราบที่ผมก็ไม่รู้จะอธิบายว่ายังไง ก็ได้หลายๆ กัน แต่ผมนึกถึงท่านอาจารย์มั่น คือผมว่าท่านได้สั่งสอนลูกศิษย์ลูกหาเป็นร้อยเป็นพัน แล้วบังเอิญอาจจะเป็นโชคดีของเมืองไทยหรืออะไรก็ไม่ทราบ ลูกศิษย์ลูกหาของท่านทั้งหลาย ท่านอยู่แนวตั้งแต่เหนือลงมาตะวันออก เจียงเหนือ ตามป่าตามเขาตามที่ต่างๆ เรื่อยลงมาถึงตะวันออก และที่ไหนที่อยู่ที่นี่ ความสงบความสุขความร่มรื่นของประชาชนความอบอุ่นมันเกิดขึ้น เมื่อเกิดขึ้นอย่างนี้แล้ว คนก็ไม่กล้า คือคล้ายๆ กับไม่รู้ว่าจะทำอะไรกับคนที่อยู่ในศีลในธรรมในลักษณะอย่างนั้น ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดที่วัด...ฝั่งหนึ่งก็ท่านอาจารย์...อีกฝั่งหนึ่งก็เป็นวัดร้าง แต่มีทหารลาวยืนถือปืนอยู่ วันดีคืนดีก็ยิงโป้งๆ เข้ามา แต่ว่าฝั่งนี้ก็มีแต่ความ

สงบ คนก็ไปพึ่งเทศน์ฟังธรรมอะไรต่างๆ ก็ดูเรียบร้อยดี แต่ฝั่งโน้นผู้คนหนีหายไปหมดเลย มีทหารไปอยู่ที่วัดซึ่งไม่มีพระแล้ว มีแต่พระพุทธรูป พระพุทธรูปจะถูกทำอะไรบ้างก็ไม่ทราบ เห็นกันอยู่ชัดๆ อย่างนั้น ก็เลยไม่รู้จะอธิบายว่ายังไง ก็อธิบายว่า อาจจะเป็นบุญญาบารมี หรือว่าสิ่งอันนี้จะป็นสาเหตุที่มีส่วนช่วยให้บ้านเมืองไทยไม่เป็นเหมือนอย่างเวียดนาม หรือไม่เป็นอย่างลาวเป็นอย่างเขมร ซึ่งล้มหายตายจากกันอย่างมากมายเหลือเกิน แล้วก็มีเรียกว่าล้มหมดนะครับ ก็ถูกรอบงำด้วยลัทธิฝ่ายตรงข้ามอะไรก็แล้วแต่ แต่บ้านเมืองไทยเราก็ปลอดภัยมาเดี๋ยวนี ก็ไม่ได้วิเศษอะไร แต่ว่าก็รู้จะอธิบายว่าอย่างไร คำอธิบายอันนี้จะพอฟังได้ไม่ได้ไม่ทราบกระผม

ฟังได้ ที่คุณหมอพุดนี้ก็ต้องแล้วที่ว่านี้ คือความสงบร่มเย็นเป็นจุดมุ่งหมายของคน ไม่ว่าคนดีคนชั่วก็ชอบ เพราะความดีไม่ไปยั่วยุคนให้ชั่ว มีแต่ความชั่วต่างหาก ยั่วยุให้คนเป็นคนชั่ว ความดีไม่ได้ยั่วยุให้คนเป็นคนชั่ว เพราะฉะนั้น หลักศาสนาของเราจึงครอบคลุมได้ทั้งสามโลกธาตุนี้ ทนสมัยตลอดเวลาเพราะเป็นความดี สัตว์โลกไม่อึดพอกับความดีอยู่แล้ว และทำไมศาสนาจะไปเป็นภัยต่อโลกมีหรือ ไม่มี นอกจากโลกมันคิดเองมันหาเรื่องเอง อันนั้นก็มันเป็นเรื่องของโลก ไม่ใช่เรื่องของธรรม ไม่ใช่เรื่องของความจริง มันเป็นเรื่องเสกสรร เป็นเรื่องย่ำยี เป็นกิริยาอันหนึ่ง และก็เรื่องร้ายคน แต่ละร้ายคนๆ นี้ ให้มีหมอบประจำๆ แต่ละร้ายคนๆ จะมีความสงบสุขมากกว่านี้ โรคก็ไม่ระบาด ชาติกระจายไปมากมาย คิดอย่างนั้นก็แล้วกัน แล้วยิ่งบ่นเข้ามา ๕๐ คน ต่อหมอบ ๑ คน ประชาชน ๕๐ คน ต่อหมอบ ๑ คน แล้วเป็นไง ผลจะยิ่งดีขึ้นๆ ที่นี้ศาสนาก็เป็นอย่างนั้นเหมือนกัน ครูบาอาจารย์แต่ละองค์ๆ นี่ก็เป็นเหมือนแม่เหล็ก เป็นกำลังเครื่องดึงดูดจิตใจของคนให้น้อมเข้ามาสู่ความดี นี่หลักใหญ่ให้น้อมเข้าสู่ความดี ไม่ใช่จะเป็นความเคารพนับถือท่านอย่างเดียว คนนั้นยังพอใจที่จะทำความดีด้วย นั้น

ศาสนาจึงมีส่วนสำคัญอยู่มากเกี่ยวกับความร่มเย็นของโลก ความสงบสุขของโลกและเป็นยังงี้ที่พูดถึงปัญญาตะกั้กับเรื่องที่อาจารย์อธิบายให้ฟัง ยกตัวอย่างมาให้เห็นเป็นอย่างนั้น คือแต่ก่อนก็เป็น สมมุติว่าเรียนนี้ก็ต้องใช้สมอง จนกระทั่งสมองชื่อ อาจารย์เคยเป็นแล้วนะ เรียนหนังสือมีแต่ใจ เหลือแต่ใจ พุดง่ายๆ นะ จะเอาให้

ได้ จะเอาให้จำให้ได้ๆ บิกบินเรียนอยู่ไม่หยุดไม่ถอย ที่นี้สมองเลยที่อ ไม่จำอะไรเลย
เลย เอ้า ทำไมเป็นอย่างนี้ สมองหยุดไม่ทำงานเสียแล้วเลยต้องหยุด เวลาเรียนเป็นอย่าง
นั้น ใช้สมองเต็มที่ จะเรียนธรรมะก็ตาม เรียนอะไรก็ตาม ต้องใช้สมองเต็มที่เหมือนกัน
หมด เพราะเป็นภาคความจำ ใช้ปัญญาทางโลกๆ ก็ต้องใช้สมองอีกเพราะมันไม่รู้ว่าจิต
อันแท้จริงอยู่ที่ไหน มันมาเด่นอยู่แต่ที่สมอง มาเด่นตรงนี้ทั้งนั้น ที่นี้พอเราฝึกหัดทาง
ด้านจิตใจเข้าไปนี้ ความเด่นอันนี้มันค่อยจางไปๆ ลงมาอยู่จุดนี้และจุดนี้ๆ ยิ่งเด่นขึ้นๆ
จุดนี้ยิ่งเด่นขึ้นเพียงไร อันนี้ยิ่งลดลงๆ สุดท้ายเลยมาอยู่ที่ตรงนี้หมด ไม่ว่าจะเป็นปัญญา
อะไรก็ตาม หมายถึงปัญญาทางด้านธรรมะนะ ผลสุดท้ายเราคิดไปเรื่องโลกเรื่องอะไรนี้
มันก็เลยไม่ขึ้นที่นี้ละ มันก็เห็นชัดๆ อยู่ในคนๆ เดียวนี้แหละ แต่ก่อนมันเป็นอย่างนั้น
นะ เดียวนี้มันเคลื่อนที่ลงมาเป็นอย่างนี้ๆ มันก็เห็นชัดๆ อยู่อย่างนี้ มันจะมีอะไรระดิก
นิดหนึ่ง มันก็จะขึ้นที่นี้เลย ไม่ได้ขึ้นที่ไหน มันไม่ได้ขึ้นที่สมองเหมือนแต่ก่อน พุด
ง่ายๆ นะแต่ก่อนเราก็เด่นชัดมันอยู่ที่นี้เด่นที่สุด ครั้นต่อมามันก็ค่อยเคลื่อนลงมาเลยมา
อยู่จุดนี้ทั้งหมด อย่างปกตินี้มันก็อยู่ที่นี้ อันนี้ก็เลยเหมือนกับอวัยวะต่างๆ ไปเสีย

มีความรู้สึกของเด็กรุ่นใหม่จะครับ ไม่ต้องอื่นไกล เช่น ลูกกระผมเอง มักจะ
มองดูว่า คล้ายๆ กับว่าอยากจะเห็นอะไรให้มันเป็นประโยชน์กับประเทศชาติกับบ้าน
เมืองให้มากกว่านั้น มองดูว่าอันนี้เป็นแน่นอนที่สุด พอฝึกวิปัสสนาแล้วพอปฏิบัติแล้วนี้
ความสุขมันเกิดขึ้นกับตัว มันก็เหมือนกับว่า เอ๊ นี่เพื่อตัวเอง ไม่ได้เพื่อบุคคลอื่นด้วย ที่
กระผมถามเมื่อกี้นี้ และก็พอผมยกตัวอย่างถึงท่านอาจารย์มั่นและลูกศิษย์ท่านที่ปฏิบัติ
มา ผมพยายามที่จะตอบคำถามลูก บอกไม่ใช่อย่างนั้น ก่อนที่เราจะไปช่วยคนอื่น นั้น
หมายความว่าเราจะต้องดีเสียก่อน เมื่อดีแล้วนี้ แน่ชอนก็ออกไปเทศน์สั่งสอนเหมือน
พระพุทธเจ้าท่านเหมือนกัน คือเขาก็มองดูอีกในแง่หนึ่งว่าจริงอยู่ เป็นลูกพระเจ้าแผ่นดิน
แล้วก็เกิดความรู้สึกไม่สบาย อยากจะไปหาความสงบหาความสุข ingsหมดเลย ingsทั้งเมีย
ingsลูกingsอะไร เอาตัวเองออกไปเลย เขามองในแง่นี้นะครับ ที่นี้ผมก็พยายามที่จะตอบ
ว่า เอ้า ก็เสร็จแล้ว เมื่อingsไปแล้ว เมื่อรู้ว่าเป็นอย่างนั้นแล้วก็พยายามที่จะเทศนาสั่งสอน
อะไรต่างๆ ไป แต่ยังมีอยู่อันหนึ่งเท่านั้นที่ท่านบอกว่าตัวเองเป็นที่ingsของตัวเอง อันนี้ซึ่ง
เป็นของดินะ ก็ต้องอธิบายเขาไปอย่างนั้น ที่นี้เมื่อหันกลับมาพูดถึงตามทฤษฎีที่กระผม

คิดว่า ท่านอุบล่าห์ไปทำแล้วก็มีลูกศิษย์ลูกหาอะไรต่างๆ ไปอยู่ตามป่าตามเขาตามอะไรต่างๆ นี่ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งบังเอิญเป็นภาคอีสาน ซึ่งอยู่ในภาคที่มีเหตุการณ์ไม่ค่อยสงบเกิดขึ้น ที่นี้ถ้าเผื่อว่าเมื่อเป็นอย่างนั้นแล้วนี้ ถ้าจะให้มันเร็วขึ้นไปอีก กระผมว่าอย่างนั้นเพื่อที่จะให้มันมากขึ้น โดยช่วยกันแพร่กระจายให้มากขึ้น **กระผมคิดว่าความสงบสุขนี้จะต้องเกิดขึ้นกับบ้านเมืองโดยเร็วมากเท่าไรยิ่งดีเท่านั้น** ที่นี้จะมีวิธียังไงที่จะให้มันเร็วให้มันทันการหรืออะไรก็สุดแท้แต่ กระผมคิดว่าประชาชนที่อยู่ในละแวกนั้นจะได้รับบริศมีได้รับการมีอะไรบางสิ่งบางอย่างเป็นเครื่องอบอุ่นให้กว้างขวางขึ้นให้มากขึ้น มันก็จะยิ่งดีขึ้น อันนี้ผมว่าจะมีวิธียังไงที่จะทำ คือว่าเมื่อได้ศึกษาเล่าเรียนแล้วเผื่อยังไงจะได้ออกไปเผยแพร่ แต่กระผมทราบดีว่าท่านอาจารย์ได้ออกไปดำเนินการ แต่ที่นี้เกรงว่ามันจะเข้าไป ถ้าเผื่อว่าได้มากเท่าไรก็ยิ่งจะดี แต่ก็หมายถึงว่าไม่ได้คิดถึงเรื่องปริมาณอย่างเดียว ก็ต้องคิดถึงเรื่องคุณภาพด้วย ก็คงจะช่วยการเผยแพร่ศาสนา และนอกจากนั้นยังเป็นธรรมทาน แล้วก็ทำให้เกิดความสงบเกิดขึ้น ทำให้คนอยู่ในศีลในธรรมมากขึ้น เพราะในขณะนี้เรารู้ไอ้อิทธิพลของทางตะวันตก อิทธิพลอะไรต่างๆ นี่ ไอ้ความเจริญมันขึ้นมาทางวัตถุนี้ มันมากเหลือเกินและมันเร็วเหลือเกิน จะทำยังไงถึงจะให้ทางด้านจิตนี้มันเร็วพอๆ กัน นี่กระผมคิดอย่างนี้ครับว่าจะมีวิธียังไงที่จะให้มันเร็วขึ้น

ก็แล้วสอนพระอยู่ที่นี่แหละ มันเร็วขึ้นก็ให้สติปัญญามันเร็ว อะไรจะยกมาทั้งสามโลกธาตุมาหลอก มันก็ไม่ตื่น มันเร็วแล้วมันใช้ใหม่ละ อย่าว่าธรรมดาเพียงขึ้นได้ขึ้นหนึ่งให้ยกมาทั้งสามโลกธาตุมาหลอก มันก็ไม่ตื่น นั่นคือสติปัญญาพอแล้ว มันเร็วแล้ว นี่ก็สอนพระอยู่ที่นี่ให้มันเร็วอย่างนั้น และเมื่อตัวเร็วแล้วสอนใครก็ได้ ถ้าตัวเจ้าของไม่มีอะไรแล้วจะแบมือเปล่าๆ ไปให้เขาจะได้หรือ ต้องมีอย่างใดอย่างหนึ่งติดมือเจ้าของยื่นให้เขา การที่ไปสอนคน ถ้าเราไม่มีคุณงามความดีพอเป็นหลักเป็นแหล่งภายในจิตใจแล้วมันแจ้งทั้งนั้นแหละ หลักใจจึงเป็นของสำคัญมากในการสั่งสอนคน ทางพุทธศาสนาเป็นอย่างนั้น ไม่ใช่มีแต่น้ำลายเฉยๆ ให้มีหลักใจ คือว่านี่นะ จริงนะ นั่น พูดออกมาจะเอาแค่นี้ เออแค่นี้ให้แค่นี้ๆ เอาๆ หมดหรือ ยกให้หมดเลย เอ้า ฟาดลงเต็มเหนี่ยว นั่นตามขั้นตามภูมิของผู้มาต้องการจะเอา หรืออยู่ๆ ก็จะไปละลายกะบิใส่ น้ำทะเลไปหมด

อ้าย เสียกะปิเปล่าๆ มาละลายใส่ในถ้วยพอจะจิ้มน้ำพริกก็ยังดี มันก็ต้องเห็นกะปิเป็นของสำคัญบ้าง เราจะไปเห็นแต่น้ำทะเลเป็นของสำคัญอย่างเดียวก็น่าจะไม่ถูก คุณหมอว่าไ้ การสั่งสอนคนก็ต้องให้เหมาะกับคนที่ควรจะรับจะพูดถึงเรื่องศาสนาก็มีมาากแล้ว ถ้าหากพระเณรที่จะเป็นหลักเป็นเกณฑ์ของศาสนาตามหลักพระพุทธเจ้าทรงสอนแล้ว พระเณรก็ไม่ควรจะเหลวไหล ควรจะปฏิบัติตามหลักศาสนา นั่นก็คือเป็นการประกาศศาสนา อยู่ในตัวแล้ว แต่นี่ตัวเองก็ไม่ทำ แล้วไปสอนคนอื่นให้ดี มันก็ไม่ได้ ถ้าตัวเองดีแล้ว อยู่ที่ไหนมันก็มา แน่ะ เอาอีกแหละ ไปโน้นก็ขาดนี้ ไปนี้ก็ขาดโน้น เอ้า สมมุติว่าเขานับถือ วัดป่าบ้านตาด เอ้า ยกวัดป่าบ้านตาดไปเที่ยวประกาศศาสนานะ แล้ววัดป่าบ้านตาดร้างทำยังงัย ภาคกลางมาเจอเห็นแต่พระอยู่ในป่าในเขา ภาคกลางเดินไม่ได้นี่จะว่าไ้ ไปไหนก็ขึ้นรถขึ้นราไป นั่นแหละภาคกลางจะตาย อย่าหาเรื่องให้ภาคกลางตายเลย ภาคอีสานเขาวิ่งเลยนะ เขาไปได้ เข้าป่าเข้ารก เขาไปได้ทั้งนั้น ก็พวกนี้พวกกองทุกข์ มันเคยแล้วนี่ ภาคกลางไปไหนมีแต่ขึ้นรถขึ้นราไป แต่อาจารย์ต้องขอภัยนะ ไม่ได้ประมาท พูดตามความจริง นี่มานี่เพียงไม่เห็นอาจารย์เท่านั้น อ้าย อ่อนเปียกไปหมด ขั้บรถขั้บราที่แรก ชิ่งชิ่งตืดตัง พออาจารย์ไม่อยู่เท่านั้น อ่อนไปหมดแล้วจะว่าไ้ แล้ววัดนี้ร้างแล้ว อาจารย์ไปเที่ยวประกาศศาสนาเข้าไปอยู่ในป่าในเขาโน้นแล้วทำยังงัย ตาย ทำยังงัยนั้น เลยตายๆ ไปตามๆ กัน ได้ทางหนึ่ง ทางหนึ่งตาย ว่าไ้ดีไหมละ หมดท่า ไม่ดีอย่างนั้น ก็ยังงี้แหละ เหมาะะพูดง่ายๆ องค์ไหนที่ท่านจะไป ให้เป็นอัครยาชัยของท่าน คืออัครยาชัยที่เป็นไปโดยธรรมนี้เหมาะ เหมาะยิ่งกว่าความทะเยอทะยานที่จะทำคนให้รวดเร็วไว้อย่างนั้น นี่มันไม่เหมาะ

เห็นว่าที่ผ่านมาแล้วประมาณสัก ๗๐ ปี ๘๐ หรือ ๙๐ ปีนี้ แหม ตั้งแต่เหนือไล่มาเรื่อยตามที่ต่างๆ นี่ก็เลยอยากจะทำให้มีมากกว่านั้นคงจะดี เพราะเห็นเวลานี้วัตถุมันเจริญมาก ทางด้านจิตใจนี้มันเสื่อมลง ถ้าหากว่าได้มีการฝึกหรือว่า...

ใช่ อาจารย์เห็นด้วย อันนี้อาจารย์เห็นด้วย แม้แต่ในวัดก็ยังมี จะว่ายังงัยสิ่งทำลายพระ เช่น วิทย์ โทรทัศน์เทวทัต เต็มไปหมดในวัดนี้ นั่นเป็นของดีแล้วหรือ พระพุทธเจ้าทรงชมเชยหรือ ตำหนิที่สุดก็คือพระพุทธเจ้า เป็นข้าศึกต่อธรรมที่สุดก็คือสิ่ง

เหล่านี้ ต่อพระณเรศคือสิ่งเหล่านี้ สำหรับโลก เรายกให้เป็นเรื่องของโลกใช้ไหม แต่พระ
นี้กว่าเข้ามาทำลายตัวเองเสียเองนี้ แล้วจะไปประกาศศาสนายังงี้ ถ้าไม่แบกหามวิทย์
ไปด้วยโทรทัศน์เทวทัตไปด้วย พระเหล่านี้นักไม่ไป ถ้าเอาเทวทัตไปด้วยวิทย์ไปด้วยแล้ว
พระเหล่านี้นักจะไปประกาศพระศาสนา แล้วเอาอะไรไปประกาศเขา โลกเขามีเต็มหมด
แล้วเรื่องเหล่านี้ จะเอาอะไรเป็นของอัศจรรย์ ต้องขอภัยนะ เราพูดอย่างกันเองต้อง
พูดอย่างนี้ คือพระผู้เป็นธรรมท่านไป ท่านไปด้วยความเหมาะสมของท่าน ไปประกาศ
ศาสนา ท่านก็เป็นตัวประกาศอยู่ในตัวของท่านแล้ว ท่านมีคุณภาพของท่านอยู่แล้วเป็นที่
แน่ใจของท่านอยู่แล้ว ไปที่ไหนก็เสมอ คือไม่สูงๆ ต่ำๆ ลุ่มๆ ดอนๆ ไม่ผาดไม่โผน ผู้
มีธรรมไปผิดกัน อย่างที่เขาไปเที่ยวประกาศศาสนาปีไหน ให้พระไปแบกเก้าอี้ให้มัน ให้
พระไปประกาศที่นั่นประกาศที่นี่ แล้วก็มาให้วัดนี้ไป มันใช้ไม่ได้ ไปที่ไหนพระรุ่งพระรัง
มันอะไรไปประกาศศาสนา ไปขายให้เขาเห็นหมดอย่างนี้ เขาว่าอย่างนั้นอย่าไปขายดีกว่า
อยู่ในวัดมันก็ขายพอแล้ว ก็ว่ายังงั้นแหละเรา อย่าไปขายให้มันกว้างขวางนักเลย มันเหม็น
คลุ้งไปหมดแล้ว เฉพาะเจ้าของมันก็เหม็นพอแล้ว นี่จะไปให้คนอื่นดมอีกหรือ ไม่เอา
บอกกัน อยู่เดี๋ยวนี้ก็ประกาศศาสนาจนแทบตายนี้รู้ไหม เราก็มั่งวัน วันหนึ่งๆ เกี่ยวข้อง
กับประชาชนมากน้อยเพียงไรดูเอา เราว่างี้ แล้วจะให้ไปประกาศที่ไหนอีก ไม่ไป เรา
บอกก็เลย ตกลงผู้ใหญ่ก็ไม่กล้า เพราะนิสัยอาจารย์ถ้าว่าดื้อมันคือจริงนะ ถ้าไม่มีเหตุ
มีผล อย่ามาแหย่มนะ บอกอย่างงี้เลย ถ้ามีเหตุผล เรายอมทันที แต่จะมาเอาแบบโลกๆ
อย่าดีกว่า เราบอกทันที เราไม่ใช่โลกนี่นะ วังนั้น

เรื่องปัญญา อันนี้มันพูดยาก ถ้าไม่เป็นในเจ้าของ มันพูดไม่ได้ ปัญญาที่ว่านะที่
พูดถึงว่าขั้นอัตโนมัติ ถ้าว่าพูดไม่ได้หรือก็เทศน์พระผู้ที่ควรฟังได้อยู่เนาะ ผู้ฟังไม่เข้าใจ
ก็มี ผู้เข้าใจอยู่ก็มี เนอะจะว่าไงภูมิที่พูดเหล่านี้ ที่เทศน์ก็ให้ภูมิจะเข้าใจได้ทั้งนั้น และ
แน่ใจว่าท่านเหล่านี้เข้าใจ ทั้งๆ ที่คนอื่นไม่เข้าใจ มันก็ตามขั้น เหมือนอย่างวิชาหมอ
ขยายมาเท่าไรก็ตามที่ ถ้าไม่ใช่พวกเรียนหมอก็ไม่รู้เรื่อง ถ้าเป็นหมอแล้ววามา แง่ไหนก็รู้
หมดใช้ไหม มันเป็นอย่างงั้นแหละ อันนี้ก็เหมือนกัน

ขั้นสมาธินี้ เวลาจิตสงบลงไปถึงขั้นอัปปนาสมาธิ ที่พูดว่าขั้นนี้ดับหมดนะครับ เวลาที่ถอนจิตออกมาแล้ว ทำไมเราถึงรู้ว่าจิตเราเป็นสมาธิถึงขั้นอัปปนาสมาธิ เราเอาสัญญาขั้นนี้มารู้หรือครับ

คือในขณะนั้นความรู้ไม่ได้สืบต่อกับอะไรทั้งหมด ธาตุชั้นยังไม่เจ็บเลย

นั่นสิครับ คือที่พูดว่าเวลาที่อยู่ขั้นอัปปนาเนี่ย เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อะไรพวกนี้ดับหมด

ดับ เวลามันลงเต็มที ดับจริงๆ ไม่เหลือเลย

ตอนที่จิตถอนขึ้นมาแล้วนี้ทำไมถึงรู้ครับ

รู้ตอนมันถอนขึ้นมา มายุ่งละซิ ตอนนั้นไม่ยุ่งนี่นะ ตอนนั้นมันยุ่งนี่ มันถึงได้พูดกัน ถ้าว่ามีแต่อย่างเดียวนั้นก็ไม่ได้มาพูดกัน เพราะมันมีตอนยุ่งเข้ามาเกี่ยวข้องมาเป็นคู่แข่งกัน ถึงได้บอกว่าตอนนี้นั้นยุ่ง ว่าใจเข้าไปไม่ใช่หรือนี่ เหมือนอย่างเรานอนหลับสนิท ตอนหลับสนิทนั้นใครจะพูดได้ พอตื่นขึ้นมา แหม เมื่อคืนหลับสนิทดีจัง เหมือนตาย ทำไมเราจึงทราบว่าหลับสนิทดีล่ะ

อย่างนี้หมายความว่า เรารู้ด้วยปัญญาหรือรู้ด้วยสัญญาครับ ที่ว่าหลับสนิทนั้นนะครับ

ก็ต่างคนต่างเคยหลับสนิทอยู่แล้ว มาถามกันทำไม หรือคุณไม่เคยหลับสนิทถึงต้องมาถามอาจารย์ ถ้าหากว่าเคยหลับสนิทแล้วก็ไม่ควรถาม มันเป็นการขายตัวเอง นี่นะ คือเราก็ใช้สัญญาของเราไปจับเอาตอนที่มันหลับสนิท ตอนนั้นจริงๆ ไม่รู้ว่าสนิทไม่สนิทหรอก พอออกมาแล้ว ความรู้เอาสัญญาไปจับอันเดิมมาพูด

ถ้าสัญญาไปจับตัวเดิมมาพูด ก็หมายความว่ามันไม่ได้ดับสนิทสิครับถึงไปจำมาได้

แล้วคุณ...เข้าใจว่ามันดับสนิทไหม กลับสนิทไหมเล่า

กระผมว่ามีครับ ดับสนิท

คุณ...เคยเคยดับสนิทไหม

หมายถึงนอนหลับสนิทใช่ไหมครับ เคยครับ

แล้วที่นี้คุณ...เอามาพูดได้ไหมว่า แหม เมื่อคืนนี้หลับสนิทดี บางที่ยังยั่วว่า แหม เหมือนตายเลย คือจิตเวลามันทำงานแล้วก็ไปจับเอาอันนั้นมาพูด ตอนไม่ทำงานนี้ก็รู้อยู่เฉพาะ คือจิตเวลาที่มันดับขณะนั้นแล้วจะไม่มีอะไรทั้งหมด เรื่องอาการว่านั่งหรืออะไร ไม่มี อะไรๆ ทั้งหมดไม่มี พูดได้แต่ว่าสักแต่ารู้เท่านั้น พูดอย่างอื่นไม่ได้เลย แต่คำว่ารู้ นี่ มันปฏิเสธไม่ได้นะ มันหากสักแต่ารู้ แต่คำที่ว่าสักแต่รู้ นี่ เป็นเรื่องอัศจรรย์อันหนึ่ง ยิ่งกว่าอะไรอีกแหละ นี่ที่ว่าสักแต่รู้ ถ้าไปแยบอะไรอีกไม่ได้ ต้องเป็นสองชั้นมาทันที แยบไม่ได้เลย เราจะพูดได้แต่ว่าสักแต่รู้เท่านั้น นี่แหละมันดับจริงๆ ดับอย่างนั้น เรา จะว่าเรานั่งอยู่หรือนอนอยู่หรืออะไรนี้ จิตแยบออกมาไม่ได้ ถ้าแยบออกมา มันก็มา ทราบว่าเป็นอาการนอน อาการยืน อาการเดิน เสีย จึงแยบออกมาอย่างนี้ไม่ได้ใน ขณะนั้น มีอันเดียวแล้วพูดไม่ได้เลย พูดได้แต่ว่าสักแต่รู้เท่านั้นมีเท่านั้น ถ้าว่าสัก แต่เท่านั้น พูดอย่างเต็มปากไม่ได้ ได้เพียงว่าสักแต่รู้

ตอนนี้พอสักแต่รู้ถึงขนาดนั้น ตัวสติกับตัวปัญญาและกัตัวผู้รู้เป็นตัว เดียวกันหมด ใช่ไหมครับ

ก็น่าจะเป็นอย่างนั้น เหมือนอย่างเวลาเราทำงานด้วยสติอยู่ สติก็ตั้งท่า ปัญญา ก็ทำงาน นี่มันเป็นท่าตั้งท่า อันนั้นมันไม่มี เราจะว่าสติไม่มีหรือว่าสติลงไปรวมอยู่ในจุด เดียวก็ถูก คือสติไม่ทำงานในเวลานั้น ปัญญาก็ไม่ทำงาน มีแต่สักแต่รู้ซึ่งเป็นอันเดิม เข้าใจว่ารู้ไม่แสดงอาการว่างั้นเถอะ คืออาการนั้นก็ได้แก่ปัญญา ไม่แสดงเหมือนกันใน ตอนนั้น

มีผู้รู้ตัวเดียว

ผู้รู้ตัวเดียว จะว่ารู้เด่นๆ อย่างเราคาดกันนี้ก็ไม่ได้ถูก ได้เพียงว่าสักแต่ว่ารู้ แต่ว่าเป็นธรรมชาติที่อัศจรรย์ตามภูมิของจิต อัศจรรย์ไม่ใช่เล่นเหมือนกันในขณะที่เป็นอย่างนั้น เรียกว่าไปแตะต้องมันไม่ได้เลย ต้องสักแต่ว่าเท่านั้น จะอยู่นานแค่ไหนเหมือนกัน แต่ในเวลาภาวนาใครอย่าไปคาดไม่ได้นะ มันต้องเป็นโดยหลักธรรมชาติของมันเอง มันเป็นของมันไปเอง เราจะไปคาดนี้ไม่ได้เรื่องเลย อย่างที่เล่าให้ฟังวันนี้ผู้ภาวนามักจะคาดที่นี้พอภาวนา ถ้าเราเป็นอย่างนั้นๆ ไปคาดเลยไม่ได้เรื่อง

มันจะเป็นอย่างไรก็ตาม เราอย่าไปคาดว่าจะให้จิตเราเป็นอย่างนั้น ทำนองว่าอย่างนั้นจะให้จิตเราเป็นอย่างนั้นๆ ไม่ต้อง คือให้เรารู้ตามความจริงความเป็นของเรา มันเป็นอย่างนี้ให้รู้ตามนั้นเท่านั้นเอง เราไม่ต้องไปหยิบอันนี้ยกไปใส่โน้นๆ ไม่ได้ ผิด

ตอนที่จิตหลุดพ้นก็เหมือนกัน จะว่าจิตหลุดพ้นในสมาธิในเวลาจิตรวมนั้นมีไม่ได้ จะว่าในขณะที่จิตธรรมดาที่ไม่ค่อยถูก หากอยู่ในย่านกลางๆ เช่นอย่างพระอานนท์ พระอานนท์พอได้รับพุทธพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าว่าอีก ๓ เดือนเท่านั้นจะเป็นผู้สิ้นกิเลส ก็ดีอกดีใจ พระพุทธเจ้าท่านทรงทราบไว้แล้วว่าจะมีการทำสังคายนา จึงตรัสทำนายพระอานนท์ว่า อานนท์ อย่าเสียใจ คือตอนนั้นพระอานนท์ร้องไห้เสียใจที่พระพุทธเจ้าจะปรินิพพาน ร้องให้ทำไม อย่าเสียใจ เธอจะเป็นผู้สิ้นกิเลสในวันทำสังคายนานั้นแล เราพูดย่อๆ เอาเลยอย่างนี้ ที่นี้พระอานนท์ก็ยึดคำนั้น พอถึงวันนั้นก็เร่งความเพียร มีแต่จะบรรลุนั่นเท่านั้น งานก็เลยไม่ทำ จนกระทั่งจะสว่าง เอ๊ จะทำยังไงพอสว่างขึ้นมาตอนเช้านั้นก็ทำสังคายนา ทำความเพียรเสียจนแยกก็ยังไม่ได้อะไรเลย ทอดอาลัย นั่นแหละคือถอนอุปาทานที่ไปยึดคำว่าเดี๋ยวนี้ออกเสีย แล้วก็ล้มตัวนอนหวั่งไม่ถึงหมอน คือเรียกว่าอิริยาบถทั้งสี่ จะว่ายืนก็ไม่ใช่ เดินก็ไม่ใช่ นั่งก็ไม่ใช่ นอนก็ไม่ใช่ พอเอนลงไปนี้หวั่งไม่ถึงหมอน ก็บรรลุนั่นแหละ

ตอนทำความเพียรที่ตั้งทำตั้งทางต่อความบรรลุนั่นเลยลืมคำนึงถึงงานของตัวเองที่ได้ทำ ทำยังไงจะบรรลุนั่นคำนึงถึงแต่บรรลุนั่นแล้วจิตก็ไปอยู่นั่นเสีย ไม่ได้ทำงาน

โดยตรง ที่นี้ตอนเห็นว่าจวนจะสว่างแล้วทำไง วันพรุ่งนี้จะทำสังคายนายอยู่แล้ว และการทำสังคายนาเนี่ย เราก็ได้ทราบจากพระสงฆ์ว่าจะปราศจากพระอาณนที่ไปไม่ได้ เพราะพระอาณนที่เป็นพหูสูตร แม้จะยังไม่ได้ไม่ถึงวิมุตติหลุดพ้นเป็นพระอรหันต์ก็ตาม แต่จะเว้นพระอาณนที่ไปไม่ได้ในการสังคายนาเนี่ย พระอาณนที่จะต้องเข้าสู่ที่ประชุมสังคายนาเนี่ยแน่ๆ อีกประการหนึ่ง พระพุทธเจ้าก็ทรงทำนายไว้แล้วด้วย พระอาณนที่ก็ยึดแต่พอเห็นทำไม่ได้การแล้วก็ทอดธุระ นั่นคือความยึดโน้นยึดนี้มันก็ปล่อยไปหมด จิตตอนนี้เป็นกลางๆ แล้วนี่ คือปล่อยเข้ามาเป็นกลางๆ แล้วมันพับออกตรงนั้น จะว่าจิตรวมเป็นสมาธิก็ไม่ใช่ว่าทำงานอะไรอยู่ก็ไม่เชิง มาบรรลุเอาตอนกลางๆ คือ ตอนกลางๆ จิตมันรวมตัวกันอยู่เสมอแล้ว เพราะจิตนี้เป็นอย่างนี้

นี่แม้แต่ขณะที่จะบรรลุก็ต้องเป็นกลางๆ คือมัชฌิมา ฉะนั้น การบรรลุธรรมไม่ใช่จะไปบรรลุในภูมิของสมาธิ บรรลุไปไม่ได้ จิตมันบรรลุอยู่ใน พุดง่าย ๆ ก็ว่า ต้องปัญญา ถ้าจะว่าตอนทำงานชุลมุนวุ่นวายนี้แล้วบรรลุ ก็ยังงี้ อาจารย์เองก็ไม่สนิทใจเหมือนกัน ที่สนิทก็คือสนิทตอนที่ เป็นกลาง จิตเป็นกลาง สนิทใจมาก คือกำลังพิจารณา กันชุลมุนวุ่นวายอยู่เนี่ย มันก็ไม่บรรลุ ตอนออกมาเป็นกลางๆ กลางของจิต ไม่ใช่กลางของสมาธิโน้น ไม่ใช่อยู่ในสมาธิโน้น ไม่ได้อยู่กำลังทำงานนี้ เช่น เรากำลังพิจารณานี้อยู่ พอพิจารณาแล้วก็ปล่อยจากนั้นมา มาอยู่กลางๆ นี่

การบรรลุนี้ ถ้าตามธรรมชาติเนี่ย มันก็ขณะจิตเดียวหรือแผล็บเดียวเท่านั้น เพราะมันรวมตัวของมันหมดแล้ว ก็เหมือนกับรากแก้วนี้ถอนพรวดเดียวเท่านั้น รากฝอยอะไรๆ เหล่านี้ขาดออกหมดแล้ว เหลือแต่รากแก้ว ถอนพรวดเดียวมันก็หมด คืออะไรๆ ตัดมาหมดๆ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส จิตถอนเข้ามาหมดๆ แม้แต่ขันธุ์เจ้าของ มันยังหมดไป ที่นี้ก็เหลืออยู่ที่จิต ก็เลยไปรวมตัวอยู่ เรียกว่าเป็นอวิชชาล้วนๆ อาการของอวิชชาก็ออกมาทางรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ออกมาทางตา หู จมูก ลิ้น กาย เรียกว่าขันธุ์ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นอาการ คือกิเลสออกทางอาการนี้ หรือว่าเป็นทางเดินของมัน ที่นี้ติดเข้าไปๆ ด้วยปัญญา ไล่ต้อนมันเข้าไป พอเข้าใจนี้ปล่อยๆ ปล่อยเข้าไปๆ จนกระทั่งอะไรๆ ในขันธุ์ทำนี้เข้าใจไปหมด

รวมตัวแล้วนั้น อันนี้ไม่ติด อันโน้นไม่ติด เหลือแต่ความรู้อันเดียวติด พอวิชานี้แตกกระจาย ก็เรียกว่ามีขณะเดียว พับเดียวรู้ ก็หมดปัญหาไป

ในธรรมท่านพูดว่า กัลยาณบุรุษไม่สามารถจะแก้ปัญหาของพระอริยบุคคลชั้นพระโสดาได้ พระโสดาไม่สามารถจะแก้ปัญหาของพระสกิทาคาได้ พระสกิทาคาไม่สามารถจะแก้ปัญหาของพระอนาคาได้ พระอนาคาไม่สามารถจะแก้ปัญหาของพระอรหันต์ได้ แล้วก็ลำดับกันไป พระอรหันต์ไม่สามารถจะแก้ปัญหาของพระอัครสาวกได้ พระอัครสาวกไม่สามารถจะแก้ปัญหาของพระพุทธเจ้าได้ พระพุทธเจ้าเป็นพุทธวิสัยนี้คือมันมีเคล็ด มีเคล็ดๆ อันหนึ่ง ขณะที่บรรลुरुทรมขั้นนี้เป็นยังไง มันเป็นขึ้นโดยหลักธรรมชาติ ผู้นี้อาหลักธรรมชาตินี้ไปถามผู้นั้นลองดูซิ ผู้นั้นไม่เคยรู้นี้ ถามปั๊บติดปั๊บเลยเอ้า ขั้นนี้มันมีเคล็ดลับ ภูมินั้นภูมินี้รู้ขึ้นภายในใจนี้มันเป็นเป็นอย่างนี้ แล้วเอาจุดนี้แหละหรือเอาเคล็ดนี้ไปถามผู้นั้น ผู้นั้นยังไม่ผ่านนี้ก็ 모르 เช่น พระอนาคารู้ยังไปถึงเรียกว่าอนาคา จิตทำหน้าที่ยังงี้บ้าง “ขณะ” จิตเป็นยังงี้ ถามปั๊บ ติด ถ้าหากว่าเป็นผู้รู้ด้วยกันแล้ว พอถามปั๊บ ตอบทันทีเลย อย่างพระอรหันต์ ก่อนที่จะสำเร็จเป็นยังงี้ ใส่ปั๊บเดียวเท่านั้นยากอะไร เพียงถามเท่านั้น ก็ท่านเข้าใจแล้ว ท่านทำไมจะตอบไม่ได้ พอทางนั้นถามปั๊บ ทางนี้เข้าใจพร้อมแล้วแต่ยังไม่ตอบ แล้วการตอบมันจะยากอะไร สำคัญที่ว่านี่ๆ เท่าไรก็ไม่รู้เรื่องนะซิ เอากระหะครอบหัวอยู่ นี่น่าฟ้าๆ มันก็เท่านั้นแหละ ก็มันไม่เห็น พอเปิดแล้วถึงเห็น

ฉะนั้น ผู้ที่ท่านผ่านไปหลายๆ เวลาใครมาพูดเรื่องภาวนาให้ท่านฟัง ก็เหมือนครูเด็กทะเลาะเถียงกันยุ่งเรื่องบวกเรื่องลบ ใครผิดใครถูก ครูฟังอยู่ครู่ครู่หมด แต่เด็กคนนั้นก็ว่าของตัวถูก คนนี้ก็ว่าของตัวถูก ก็เถียงกันยุ่ง แต่ครู่ครู่หมด นอกจากจะตอบหรือไม่ตอบ บอกหรือไม่บอกเท่านั้น ครูรู้แล้วว่าฝ่ายไหนเป็นฝ่ายบวกผิด ฝ่ายไหนเป็นฝ่ายบวกถูก นี่ก็เหมือนกัน พอทางนั้นพูดมาปั๊บ ผู้ที่ผ่านไปแล้วเข้าใจทันทีทีเดียวยะสนทนากันก็ตามหรือท่านพูดขึ้นมาก็ตาม ท่านจะเข้าใจทันที นี่เป็นอันว่าเฉพาะๆ ธรรมะภาคปฏิบัติเป็นเฉพาะๆ หรือพูดง่ายๆ อาจารย์จะสอนองค์นั้น ผู้มาศึกษามอบบรมครั้นเล่าให้อาจารย์องค์นี้ฟัง ถ้าอาจารย์องค์นี้ภูมิสูงองค์นั้นไม่ได้ แต่ถือว่าตนเป็นอาจารย์และอธิบาย

ไป ก็เท่ากับขายภูมิให้ห้องคั่นพัง ทราบได้ทันที ทางภาคปฏิบัติเป็นอย่างนั้นแหละ คือถ้า ภูมิปฏิบัติทางด้านจิตใจไม่เข้าใจแล้วจะอธิบายไม่ได้เลย พอทางนั้นเล่าขึ้นมา ทางนี้จะ ตอบส้อมสี้ส้อมห้าไปไม่ได้ โดยที่เราถือว่าเราเป็นอาจารย์แต่ไม่รู้จริง เราก็เป็นอาจารย์เขา นี้ ว่าเลยซี ว่าเท่าไรขายเท่านั้น มันเป็นอย่างนั้น จึงว่าผิดกัน หากว่าทางนี้ผ่านไป แล้ว ทาง โน้นพูดขึ้นมาถึงจุดหมายที่ผู้นั้นสงสัยปั๊บ ใส่ใบเดียวเท่านั้นแหละ เข้าใจเท่านั้น ยอมรับ ทันที มันเป็นอย่างนั้น ทางภาคปฏิบัติผิดกันมากนะ การสนทนาธรรมกันก็เหมือนกับว่า มาเปิดจิตให้กันดูเลย พอทางนั้นเล่า ทางนี้ก็เข้าใจเรื่อย เข้าใจขนาดไหนก็รู้กันทันทีๆ จึง ไม่เหมือนการจดจำมา ถ้าไม่เข้าใจไม่รู้ ไม่ผ่านไปก่อน แล้วจะอธิบายไม่ได้ ไม่ทราบจะ อธิบายได้ยังไง เหมือนเอากระทะครอบหัวนั้นแหละ ผ่านไปแล้วไม่ยาก พอพูดพบ เข้าใจ ทันที

ตอนกิเลสชั้นเบาบาง ที่ว่าสติปัญญาโลภีเลสเข้าไปในดวงจิต แล้วเสร็จแล้ว สติปัญญาก็ฟาดฟันกันเสร็จแล้วก็หมดไปเลย ขอให้อาจารย์กรุณาอธิบายอีกครั้ง

ทั้งส่วนภายนอก รูป เสียง กลิ่น รส เป็นต้นที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับตา หู จมูก ลิ้น กาย ที่ในชั้นนี้ของเรา อันนี้มันก็พิจารณารอบตัวของมันและปล่อยๆ จึงเป็นเหมือนกับ ที่เขาวิดน้ำจะเอาปลาในบึงหรือในหนองก็ตาม เช่น ปลาในหนองในบึงนี้ เราจับปลาไม่ ได้เพราะน้ำมาก เราจะทำยังไงถึงจะจับได้ ถ้าเราจะเอาปลาทั้งหมดก็ต้องวิดน้ำออกไปๆ เวลาน้ำลดลงเท่าไร ปลาก็รวมตัวลงไปๆ วิดออกไปจนกระทั่งน้ำหมด ปลาหาที่หลบซ่อน ไม่ได้ ก็รวมลงไปกองกันอยู่นั้น ที่นี้สติปัญญาของเราพิจารณาตีต่อนเข้ามาๆ ทางโน้นก็ พิจารณา รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสอะไรๆ พิจารณาโดย **อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา** ชัดด้วยปัญญาแล้วก็ปล่อยเข้ามา เหมือนกับว่าน้ำลดลงมา ความยึดมั่นถือมั่นของกิเลส ที่ไปแทรกอยู่ตามนั้นก็ถอยตัวเข้ามา กิเลสนี้ละเหมือนปลา ที่นี้รวมเข้ามา มาถึงรูป มัน ก็มาถือรูปเป็นเราเป็นของเรา มันซ่อนอยู่อีก มันเป็นของเราที่ตรงไหน พิจารณาดูทุก ลัดทุกส่วนของร่างกายนี้ อาการนั้นเป็นนั้น รวมแล้วถ้าพูดถึงธาตุก็เป็นเพียงธาตุ มันชัด ภายในจิต ถ้าส่วนไหนเป็นธาตุ เช่น ธาตุดิน มันก็เป็นธาตุดินอย่างชัดๆ เป็นเราเป็นเขา ได้อย่างไร

คือให้เราทราบว่าปกติกิเลสจะหนีไปตามที่ต่างๆ ไข่ไหมคะ เพราะฉะนั้น เราก็พยายามไล่ต้อนไปอยู่ที่จิต เราจึงรู้ความจริงว่า อ้อ ความจริงมันก็มาจากจิตนี่เอง

ไข่ เพราะทางโน้นมันไม่เกี่ยวแล้ว พอปัญญาพิจารณาได้ความแล้ว หายสงสัยแล้วก็ถอยตัวเข้ามา ความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งนั้น รักในสิ่งนั้น ชังสิ่งนั้น มันก็ไม่ไปเกี่ยวแล้ว หมดกัวงวลภายนอก ถ้ากิเลสไปอยู่ที่ไหน จะต้องเป็นความกัวงวลุ่นวายกับสิ่งนั้นอยู่เสมอ ทีนี้พอกิเลสหดตัวเข้ามา ความกัวงวลกับสิ่งภายนอกก็หมดไป ภาวะที่จะพิจารณาภายนอกก็หมดไป และรวมเข้ามาในธาตุในชั้นนี้ เอ้า ดุรูปชั้นนี้คือร่างกายของเราเนี่ย ทั้งหมดนี้เรียกว่ารูปหรือรูปชั้นนี้ จิตกับรูปชั้นนี้เป็นอันเดียวกันหรือ ทำไมถึงถือว่าอันนี้เป็นเราเป็นของเรา เป็นเพราะเหตุใด มันก็ค้นคว้าเข้าไปพิจารณาเข้าไป เอ้า เราจะพิจารณาแยกไปเป็นชิ้นเป็นอันก็ได้ตามแต่ความถนัดใจ อันนี้เป็นอุปายวิธีหรือความถนัดใจของแต่ละรายที่จะพิจารณา ขอให้อยู่ในวงสังขธรรมด้วยกันก็ถูกต้อง ทีนี้จนกระทั่งถึงรูปไม่ว่าอาการใดมันก็สักแต่ว่ารูป รวมแล้วถ้าพิจารณาว่าเป็นธาตุนี้ก็แค่เป็นแต่ธาตุดิน เวทนา ไม่ว่าเวทนาทางใจ เวทนาทางกาย มันมีทั้งสามนะ ๓ เวทนาและมี ๒ นั่นด้วย คือ เวทนา สุข ทุกข์ เฉยๆ ทางกายก็มี ทางใจก็มี ทั้งหมดนี้เป็นอะไร ท่านก็บอกว่า **เวทนา อนตฺตา เวทนา อนิจฺจา** สัญญา คือความจำได้หมายรู้ก็เป็นแต่เพียงอาการ ออกไปจำไปหมายแล้วก็ดับไปๆ สัญญาก็ **อนิจฺจา** สัญญาก็ **อนตฺตา** สังขาร ความคิดความปรุงภายในจิตใจนี้ ปรุงดีปรุงชั่วไปแล้วมันก็ดับๆ เมื่อถึงขั้นจะพิจารณาทะล่อมของมัน มันจะต้องพิจารณาเท่านั้นแหละ และจะไม่ไปเกี่ยวข้องข้างนอกเลย เพราะปล่อยมาหมดแล้ว เรียกว่าทะล่อมเข้ามา ปัญญาหว่านล้อมเข้าเรื่อย พิจารณาเข้าเรื่อย เหมือนกับเราวิดน้ำเรื่อย ทีนี้ปลาที่รวมตัวลงไปๆ วิดเรื่อยๆ แล้วรวมลงไปๆ ปล่อย รูปชั้นนี้ก็รู้เท่าทัน เข้าใจด้วยปัญญาแล้ว เวทนาชั้นนี้ก็รู้เท่าทันด้วยปัญญาแล้ว สัญญาชั้นนี้ ความจำได้หมายรู้ สังขารชั้นนี้ วิญญาณชั้นนี้ ก็รู้ด้วยปัญญาอย่างชัดเจนแล้วปล่อย ปล่อยนี้หมายความว่าความวุ่นวายมันแห้งลงไป คือกิเลสรวมตัวลงไปแล้ว ปล่อยอย่างนี้แล้วรวมตัวลงไป ไปอยู่ที่จิต ตอนที่กิเลสรวมไปอยู่ที่จิตนี้เป็นสิ่งที่ละเอียดมากที่สุดทีเดียว ไม่มีกิเลสใดที่จะละเอียดยิ่งกว่ากิเลสที่เข้าไปอยู่ในจิตแห่งเดียว แม้แต่สติปัญญาในชั้นอัตโนมัตติยังต้องหลงกลอุบายมันจนได้ เช่นอย่างที่เราเขียนไว้ในหนังสือว่า ความปล่อยใจ ความมองจากล้า

หาญ ความแปลกประหลาดอัศจรรย์ ทำให้ติดให้ผูกพันอ้อยอิ่งอยู่กับอันนี้ แสดงว่าสติ ปัญญาขั้นนี้ถึงขนาดนั้นแล้วยังไปเผลอตัวให้มันจนได้ แต่ยังไงก็ตามขั้นนี้ชื่อว่าสติปัญญา ขั้นนี้แล้วไม่พอใจ จะต้องสังเกตอยู่ตลอดเวลา ถึงจะรักษาวิชาที่เรียกว่ากิเลสอัน ละเอียดอยู่นี้ด้วยความติดพันก็ตาม แต่จะอยู่ด้วยการพิจารณา รักษาที่รักษา สังเกตก็ สังเกต

ที่นี้คำว่า **สมมุติ** กิเลสนี้แม้จะละเอียดอย่างไรก็เป็นสมมุติ ย่อมจะต้องแสดง อาการตามส่วนของมันที่ละเอียดให้เห็นจนได้ เห็นความเปลี่ยนแปลงของมันจนได้ เหมือนกับว่าจิตนี้ เอ๊ะ เดียวทำไมว่าใส เดียวทำไมเป็นลักษณะเฉาๆ นิดๆ เพียงเท่านี้ ก็รู้แล้วกับสติปัญญาขั้นนี้ เดียวทำไมถึงว่าฟองใส เอ๊ะ ทำไมถึงว่าเศร้าหมอง เอ๊ะ เดียว ทำไมถึงว่าสุข เอ๊ะ เดียวทำไมถึงว่าทุกข์ ก็หมายความว่าสุขอันละเอียด ทุกข์อันละเอียด มีอยู่ในกิเลสตัวนั้นพอให้ทราบได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว สติปัญญาก็หมุนตัวเข้ามาสู่จุดนี้ จุดนี้เลยกลายเป็นสนามรบขึ้นมา กิเลสก็กลายเป็นเป้าหมายของกระสุนไปเสีย กระสุน ก็ได้แก่สติปัญญา จ่อลงไปก็พุ่งๆ ทะลุ พอมันแตกกระจายลงไปหมดแล้ว ความที่ว่า อัศจรรย์ก็ดี ความอ้อยอิ่งก็ดี ความมองอาจกล้าหาญก็ดี ที่ทำให้จิตได้ติดอย่างแน่นใน ขณะนั้น ทำให้สติปัญญาหลงในขณะนั้น เมื่ออันนี้สลายตัวลงไปแล้ว อันที่อยู่ได้นั้นคือ อะไรละ เพราะแต่ก่อนถูกอันนี้หุ้มห่อไว้ เราก็มาหลงอันนี้ พออันนี้แตกกระจายลงไป แล้วมันก็เทียบอันนี้เหมือนขี้ควายกองหนึ่ง ที่เหลืออยู่เหมือนอะไร ถ้าจะเทียบก็เหมือน เพชรน้ำหนึ่ง พอถึงชั้นของมันแล้วมันเป็นอย่างนั้น จะยังงี้ก็ตามักปฏิบัติถ้าไม่ได้รับการอบรมจากครูบาอาจารย์ผู้ที่เชี่ยวชาญในทางนี้โดยเฉพาะ ยังงี้ก็พันติดไปไม่ได้ ต้อง ติดเสียก่อน อันนี้เป็นของสำคัญมาก

คิดว่าสำเร็จหรืออะ

ก็นึกว่าสำเร็จนั่นแล้ว ก็อย่างที่เขาเขียนไว้ในหนังสือว่า พระอรหันต์นกหวีดนั้นไง คือ มีพระ ๒ องค์ ท่านไปภาวนาด้วยกันที่อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น โดยขึ้นไปอยู่บนภูเขา ต่างองค์ต่างอยู่ห่างๆ กัน เพราะไปหาภาวนา พอตีกลองตรงกับเที่ยงคืนพอดี ท่านคงจะพิจารณาอะไรของท่านอยู่เหมือนว่าประสบความสำเร็จแล้ว จึงให้สัญญาณหมู่เพื่อนที่

ไปด้วยกันว่าตัวสำเร็จแล้ว ก็เอามือล้วงเข้าไปในย่ามได้ขวดยานัตถุ์เล็กๆ ออกมา ก็มาเป่า เป่าเป็นเป่านกหวีดแว๊ๆๆ ขึ้นมาเลย หมู่เพื่อนนี่กว่ามีอันตรายเกิดขึ้นเลยรีบมาดูเป็นอะไรๆ จะเป็นอะไร ก็ผมสำเร็จแล้วนี่ หมู่เพื่อนที่ไปด้วยกันจะพูดอะไรก็พูดไม่ออก สำเร็จอะไรอย่างนี้ มันไม่สำเร็จขั้นบ้าแล้วหรือ แต่ไม่กล้าพูด ก็เรียกว่าอ่อนใจไปหมด จึงกลับที่พัก พอคืนหลังเที่ยงคืนอีก เสียงนกหวีดลั่นขึ้นอีกแล้ว สำเร็จขั้นไหนๆ ขั้นนี้เห็นจะเป็นขั้นบ้าอันสมบูรณ์ละมังพระองค์นี้หน้า ก็อย่างว่าแหละ แม่ไม่ยอมมาแต่ว่าจำเป็นต้องมา ลองดู คราวนี้สำเร็จขั้นไหนแล้วละ ไม่ใช่ขั้นบ้าแล้วหรือ ใส่ปัญหาเข้าแล้วเห็บเข้าไปแล้ว มันขั้นบ้าอะไร มันไม่สำเร็จ เมื่อไม่สำเร็จแล้วทำไมจึงเป่า ก็เมื่อคืนนี้เข้าใจว่าสำเร็จ ก็เป่าให้หมู่เพื่อนทราบ วันนี้มันไม่สำเร็จ ก็ต้องเป่าละซิ ท่านก็ตรงขนาดนั้นละ ก็ดีอันหนึ่งเหมือนกัน ต้นกับปลายตรงกัน พอไม่สำเร็จก็ต้องเป่าให้หมู่เพื่อนทราบ แต่ที่เราไม่ได้หมายถึงขั้นที่ว่าเหล่านี้ มันอาจเป็นความสำคัญในขั้นใดขั้นหนึ่ง เพราะไม่เคยเห็นไม่เคยรู้ พอรู้ขึ้นมามันก็ตื่นเต้น แล้วเข้าใจว่าใช่ เลยเป่านกหวีดปัดขึ้น มา ก็เลยเป็นอรหันต์นกหวีดไป

เรื่องการพิจารณาการภาวนานี้ไม่สิ้นสุดกับผู้ใด ลำคัญที่มีครูบาอาจารย์คอยแนะ ยิ่งถึงขั้นปัญญาด้วยแล้ว ยิ่งเป็นขั้นปัญหามากทีเดียว มันรู้ทั้งวันทั้งคืน เพราะเราพิจารณาตลอดเวลา นี้ทุกอิริยาบถ ไม่มีอิริยาบถใดที่จะไม่ทำงาน แม้ที่สุดฉันอาหารอยู่นี้ก็ทำงาน หมุนตัวๆ กับกิเลส ถ้าพิจารณาอะไรยังไม่แจ่มแจ้ง มันจะต้องค้นคว้าอยู่นั้นโดยไม่ไปสนใจกับรสกับชาติอะไรทั้งสิ้น นอนว่าจะนอนให้หลับแต่มันไม่ยอมหลับ ยังทำงานของมัน จนเหนื่อย เอ้า ลูกขึ้น ถ้างั้นลงทางจงกรม เดินเท่าไรมันก็เพลินของมันไปไม่รู้เวลาลำเวลา เดินจงกรม สมมุติตั้งแต่ฉันอาหารเสร็จแล้วจนกระทั่งบ่าย ๓ โมง คิดดูซิคือมันเพลิน มันไม่ได้เกี่ยวข้องกับเวลาลำเวลา เรื่องสังขารร่างกายเป็นยังไง มันไม่สนใจคงหมุนตัวๆ อยู่ จิตมุ่งอยู่น้อย่างเดียว ดังนั้นจึงไม่มีกาลเวลาเข้ามารบกวน ถึงได้เรียกว่า **สติปัญญาอัตโนมติ ความเพียรอัตโนมติ** เมื่อถึงขั้นของมันแล้วเป็นอย่างนั้น บางครั้งจนถึงให้คิดเหมือนกัน คือความคาดหมายนั้นแลมันรบกันกับความจริง เวลาเป็นอยู่ในจิตนี้เป็นความจริง ส่วนความคาดหมายของเรานั้นเป็นอันหนึ่ง เอ๊ นี่ เราคิดไว้ว่า เมื่อจิตมีความละเอียดลออเข้าไปมากเพียงไรแล้ว หน้าที่การงานของเรา ที่ทำนี้ก็จะค่อยเบา

ลงๆ ความสุขก็จะมีมากขึ้นๆ แต่ทำไมมันกลับยุ่งยิ่งกว่าอะไร นอนก็ไม่หลับ กลางคืน กลางวันเป็นอันเดียวกัน เป็นราตรีเดียว มีแต่มีดกับเงาเท่านั้น งานกับจิตนี้ไม่ปล่อยมือ กัน ทำไมจึงต้องเป็นอย่างนี้ แล้วเมื่อไรมันจะได้สะดวกสบายหายห่วงเสียทีนา เพียงเรา คิดชั่วขณะเท่านั้น พอปล่อยนี้ปั๊บ ปั๊บบ้างงานแล้ว เพราะว่างานยังไม่เสร็จ ก็ฟังแต่ว่างานนี้ จะแพ้ไปไม่ได้นอกจากให้ตายเสียเท่านั้น ไม่ตายให้ชนะมีเท่านั้น ที่จะเอาคำว่าแพ้เข้ามา ในจิตนี้เป็นไปไม่ได้เลย ชีวิตจิตใจไม่มีความหมาย มีความหมายแต่คำว่าให้แพ้หรือให้ ชนะเท่านั้น เมื่อถึงขั้นนั้นแล้ว ความเห็นโทษก็เต็มหัวใจ เมื่อเป็นอย่างนั้น ความเห็นคุณ จะไม่เต็มหัวใจได้อย่างไร เมื่อต่างอันต่างเต็ม แล้วมันก็หมุนของมันตัวๆ ที่นับทเวลามัน ไปเต็มทีของมันแล้ว สติปัญญาที่หมุนตัวเป็นเกลียวก็ยุติของมันเองโดยหลักธรรมชาติ ก็จะให้ไปฟาดไปฟันไปพิจารณากับอะไรอีก ในเมื่อสู้ก็สู้กับข้าศึก เมื่อข้าศึกมันพินาศ จิบหายไปหมดแล้ว ก็จะไปพิจารณากับอะไร สติปัญญาก็หมดหน้าที่ไปเอง บทเวลาจะ มาใช้ก็ใช้ธรรมดา เพราะกิเลสเป็นสมมุติ สติปัญญาก็เป็นสมมุติ เป็นเครื่องใช้แก้กิเลส เมื่อแก้กิเลสเสร็จแล้วก็หมดหน้าที่ไปเอง เหมือนเรามีมืออยู่ใช้ปอกทุเรียน ฟันทุเรียน บั้งๆ อยู่ พอแกะทุเรียนออกมารับประทานแล้ว มีดก็หมดปัญหาไปเอง ใครจะไปกิน มีดอันเป็นเครื่องมือ อันนี้ใครจะไปยึดเอาสติปัญญามาเป็นตัวของตัวเอง มันก็เป็นสมมุติ เหมือนกัน มันรู้กันหมดจนว่าสังขารทั้งสี่เป็นกิริยาเท่านั้น ทุกข์ก็เป็นกิริยา สมุทัยเป็น กิริยา มรรค คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ก็เป็นกิริยา นิโรธคือความดับทุกข์ กิริยาที่ดับก็เป็น กิริยา ผ่านจากนั้นแล้วคืออะไร นั่น เลยจากสี่นี้แล้วถึงจะเป็นความจริง คือผู้ที่รู้ว่ากิเลส ลื่นไปแล้ว ทุกข์ทั้งหลายลื่นไปแล้ว นั่นแหละคือผู้บริสุทธิ์ อันนั้นหมดกิริยา

เป็นยังงี้ละ เข้าใจแล้วยังที่ได้อธิบายให้ฟังเรื่องเขาวิตน้ำจะเอาปลา วิตเข้าไปๆ จนกระทั่งถึงตัวปลาแล้ว

มันยากค่ะ

นั่นนะกิเลสเข้ามาเหยียบแล้ว เออะอะยาก แล้วยังไม่ถึงไหนเลย

ที่ดับกิเลสที่ตัวปลานั้น หมายความว่ายังงี้ครับ

เอ้า ก็เทียบขนาดนั้นแล้ว เป็นข้อเทียบเคียงก็จะให้เป็นปลาเป็นกิเลสไปยังไง

ข้อเทียบเคียงหรือชะ ถ้าวิดน้ำออกไปหมดแล้ว

ก็ได้ปลา ก็ฟันหัวปลา ฆ่าปลาได้ ปลาก็ตาย เราเทียบเป็นข้อเทียบนะ มันเป็นอย่างนั้น โอ้ ไม่ใช่เล่นนะกิเลสนี้ อันนี้ไม่ลืมหูละจนกระทั่งถึงวันตายก็ไม่ลืมนะ ตั้งแต่วันเริ่มแรกเราปฏิบัติลุ่มลูกคลุกคลานมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ลืมนะไม่ได้ เพราะอยู่ที่หัวใจเราเอง เวลาฝึกหัดที่แรกมันลุ่มลูกคลุกคลาน พอจะเริ่มภาวนา กิเลสชักบังเหียนทีเดียวเท่านั้น หายตั้งเลย หายตั้งไปไหน ก็ลงหมอนนั่นแหละ แล้วก็ลงวัจค์หลงเสียด้วยครอกๆ เลย จนตะวันโผล่ขึ้นฟ้าขึ้นนั้น ไม่หิวข้าวไม่ยอมตื่นจะว่าไง นั่นเวลากิเลสมีอำนาจเป็นอย่างนั้น ทีนี้พอเราฝึกหัดอบรมสั่งสมสติเข้าไปเรื่อยๆ มันก็ค่อยมีกำลังขึ้นๆ ค่อยต่อสู้เรื่อย มีที่แพ้ที่ชนะ ที่แรกก็มีแต่แพ้ทำเดียว พอจะต่อสู้แพ้แล้ว ขึ้นเวทีเรายังไม่เห็นมันเลย มัวแต่ไปมองอยู่ทางนั้น มันอยู่ทางหลังค่อยเสียตกเวทีไปแล้ว ขึ้นมาอีกไปไหน มันอยู่ไหน มันเอาอีกลงอีก ลงไปไหนก็ลงไปแต่หมอนนั่นแหละ นี่เป็นข้อเทียบเคียงเวทีคือเวทีต่อสู้ หายปั๊บก็ลงหมอน ทีนี้พอต่อไปมันมีกำลังได้นี่ เพราะสิ่งใดที่เราอบรมย่อมมีกำลัง สติปัญญาเวลาลุ่มลูกคลุกคลานมันก็ลุ่ม แต่พอได้หลัก เช่น จิตมีความสงบปั๊บลงไป ความเชื่อความเลื่อมใสหรือความสนใจนี้เกิดมีมากขึ้น ความเพียรมากขึ้นๆ ค่อยเพิ่มกันเข้าโดยลำดับลำดับ ผลที่ปรากฏก็มากขึ้นโดยลำดับ แปลกประหลาดอัศจรรย์ขึ้นโดยลำดับ ความเพียรก็ยิ่งแรง แรงๆ ลงไป จนกระทั่งถึงขั้นว่าแพ้ไม่ได้ ถ้าว่าแพ้ให้ตายเสียดีกว่า ถ้าลงถึงขนาดนั้นแล้ว เรื่องการต่อสู้จะไม่สุดขีดได้ยังไง นั่นละความเพียรจึงเต็มเม็ดเต็มหน่วย ถึงกับต้องได้ตั้งเอาไว้ คือมันเลยเถิดจนหาเวลาเวลาไม่ได้ บางทีกลางคืนนั้นนอนไม่หลับ กลางวันยังไม่หลับอีก ทีนี้ตัวก็ซบเซาตกลงไป พลังของจิตก็ไม่มี อ่อนเหนียว จึงต้องได้พัก คำว่าพักคืออะไร พักจิตให้เข้าสู่ความสงบ ไม่ต้องไปทำงาน หยุดกิจกรรมแห่งการพิจารณาประการหนึ่ง ประการที่สอง พักนอน พยายามรังจิตของเราเข้ามาสู่ เช่น ธรรมบทใดบทหนึ่งก็ตามเป็นที่ยึดของจิตไม่ให้ออกไปทำงาน เช่น พุทโธๆ ถึยบ ไม่ให้มันคิดออกไปได้เลย แล้วจิตก็สงบตัวลงไป สบาย จากนั้นก็หลับ พอตื่นขึ้นมาเนี่ยก็คึกคัก หลังจากนั้นงานกับสติปัญญานี้จะวิ่งถึงกันปั๊บเลย นี่เรียก

ว่าสติปัญญาอัตโนมัตติ เป็นอย่างนั้นเราพูดได้เมื่อไรว่าตั้งแต่ขณะตื่นขึ้นมาจนกระทั่งถึง
ขณะที่จะนอน เวลานี้เราได้เพลอเมื่อไรบ้าง หาช่องไม่มีเลย จึงเรียกว่าสติปัญญาอัตโน-
มัตติ คือมันหมุนอยู่นั่นตลอด รู้ตัวอยู่ตลอดทีเดียว

**หลวงตาคะ ถ้าทุกคนสู้แบบไม่ยอมถอยแบบที่หลวงตาว่า จะชนะมันได้ใน
ที่สุดทุกคนหรือคะ**

อันนี้ก็ตอบยากเหมือนกัน เราจะพูดแนได้ว่า ถ้าสติปัญญาก็เป็นอย่างนั้น พลัง
ของจิตก็เป็นอย่างนั้น การต่อสู้ของเราก็เป็นอย่างนั้น ก็เลสจะเหนือไปไม่ได้เลย แต่
บางทีสติปัญญาอาจอ่อนบ้าง แต่จะสู้ไปเฉยๆ ยังงี้ คืออาวุธของเราไม่ดี มันก็ตายเหมือน
กันในสงครามใช่ไหมล่ะ เราไม่ถอยหลังแต่เราก็อาจตายได้ เพราะว่าอาวุธของเราไม่ทัน
สมัย สู้อาวุธกิเลสไม่ได้นี้ก็ตายได้เหมือนกัน แพ้กิเลสเหมือนกัน แพ้ด้วยการตาย

แต่ถ้าหากสติปัญญาเราพอ

พอแล้วมันหากรู้ตัวเอง มาถึงขั้นนี้มันรู้ตัวเอง คือเราไม่ได้คาดไว้อ่อนก็ตาม มัน
หากเป็นไปตามความจริงนั้น คือขณะนั้นจิตเป็นยังงั้น ขณะนี้จิตเป็นยังงี้ มันเป็นไปเอง
จึงเรียกว่าความจริง เมื่อความจริงของมันเป็นไปเต็มที่แล้ว พลังของจิตมีแล้ว แน่ละ
ที่นี้ไม่ถอยเลย ถ้ากิเลสไม่ตายเสียเท่านั้นก็ให้เราตาย ถ้าเราไม่ตาย กิเลสต้องตาย ที่
จะให้เราแพ้เป็นไม่มี มีไม่ได้ว่างั้นเลย นั่นถึงขั้นเต็มเหนี่ยวมันเต็มจริงๆ เพราะเราเชื่อ
กำลังของเรา กำลังอาวุธ ทุกสิ่งทุกอย่างเราเชื่อของเราแล้ว จนกระทั่งถึงได้ค้นหามัน
กิเลสอยู่ไหนเวลานี้ แต่ก่อนเราไปหมอบที่ไหน กิเลสไล่ตีเราๆ ไล่ตีลงหมอนนั่นแหละ
หมอบเรื่อย ที่นี้พอเรามีกำลังแล้วเราคู้ยเขี่ยหากิเลส เหมือนกับว่าไล่ตีกิเลส ไล่ฟันกิเลส
จนกระทั่งกิเลสละเอียดเข้าไปก็คู้ยเขี่ยหากัน คือกิเลสอ่อนลงไป สติปัญญาของเรามีกำ
ลังมาก คู้ยเขี่ยชุดค้นหาจนเจอ อันนี้เกิดจากความรอบคอบของตัวเอง นั่นแหละ มันติด
มันข้องอยู่ที่จุดไหนอะไรค้นหา

แล้วเราจะรู้ได้อย่างไรว่าเป็นกิเลสชนิดไหน

ชนิดไหนมันพูดไม่ออกนะ พูดไม่ถูก แต่สติปัญญากับกิเลสมันรู้กัน

อย่างความปิติก็เป็นกิเลสหรืออะ

ความปิติในธรรมก็ไม่ใช่กิเลส ถ้าเป็นกิเลส เราก็จะไปเดินทางไหนได้ นี่เป็นผลของธรรม

สมมุติเวลาเรานั่งแล้วรู้สึกปิติในธรรม

ปิติในธรรมไม่ใช่กิเลส เป็นธรรมชาติความอิ่มใจ เป็นของคู่เคียงกัน เป็นผลที่เกิดขึ้นมาจากการปฏิบัติของเรา จะเรียกว่าเป็นกิเลสได้อย่างไร เช่น ความอยากพ้นทุกข์ ความอยากประกอบความเพียร อยากทำบุญให้ทาน ไม่ใช่กิเลส เป็นมรรค คิดอย่างนี้ เป็นมรรค กิเลสมันตระหนี่ ไม่อยากให้ทาน ถ้าจะรักษาศีล ก็กลัวว่าจะอดข้าวอดอะไรๆ ไม่ไหวจะตายแล้ว งานอยู่วันพรุ่งนี้ มันก็ลากมาเดี๋ยวนี้ เดี๋ยวยุ่งนะ วันพรุ่งนี้ไม่ได้ทำงานนะ ทำงานได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย งานอยู่วันพรุ่งนี้ มันก็ลากเอามาเดี๋ยวนี้เลย กิเลสเป็นอย่างนั้น ถ้าภาวนาก็มองดูแต่นาฬิกา แต่ก่อนนาฬิกาก็เดินและรู้สึกว่าได้เร็ว ที่นี้นาฬิกาทำไมเป็นอย่างนั้น คำนานาฬิกามาทุบทิ้งเสียจะเป็นไรวะ อยากให้มันถึงเวลา แล้วจะได้ออก เหมือนกับว่าไปภาวนาเอานาฬิกา ไม่ได้ภาวนาฆ่ากิเลส

ถ้าเกิดปิติในสมาธิละคะ

ปิติในสมาธิเป็นธรรม อันนี้เราพูดถึงกิเลสเป็นอย่างนี้ การต่อสู้กับกิเลสจะเป็นวิธีใดก็ตาม เป็นมรรคทั้งนั้น เราจะว่าเป็นความมานะหรือเป็นกิเลสมันไม่ใช่ เป็นพลังของธรรมต่างหาก เช่น มุมนานะสู้กับกิเลส นี่เป็นพลังของธรรม เป็นพลังของใจที่จะต่อสู้กับข้าศึกต่างหาก เรียกว่ามรรค ถ้าหากว่าไม่มีสิ่งเหล่านี้ ไม่มีพลังจะสู้กันได้อย่างไร ไม่มีแก้ใจเลย มันก็เป็นคนตายละซิ แต่กิเลสมันไม่ตายนี่นะ เราพูดอย่างนี้ก็แล้วกัน กิเลสมีพลัง ธรรมไม่มีพลัง สู้กิเลสได้อย่างไร กิเลสมีพลังมีกำลัง ธรรมะต้องมีกำลัง การต่อสู้กับกิเลสถึงจะสู้กันได้ ธรรมะต้องมีพลังเหนือกว่า ไม่เหนือกว่าสู้ไม่ได้

ความอยากในทางธรรมะก็กลายเป็นมรรคไป

ใช่ ความอยากถ้าเป็นฝ่ายธรรมแล้วเป็นมรรค มีมากที่พูดกันว่า ทำไปกลางๆ เกิดอยากไอนั้นไอนี้มากเป็นกิเลสๆ อันนี้เหมือนกับว่ามัชฌิมาปฏิปทาอยู่อย่างนี้ ถ้าเป็นทัพพีก็ตกลงไปตรงๆ เอาขึ้นมาตรงๆ มันจะได้เรื่องอะไร แengขึ้นหนึ่งก็ไม่ติดขึ้นมาใช้ใหม่ ก็เราก็ตกลงไปเพื่อจะดักแeng เราถึงเอาทัพพีลงไป ทัพพีก็ต้องงอๆ ยั้งใช้ใหม่ ดักปั๊บ ช้อนขึ้นมายั้งนี้ จะไปจึ้งไปอย่างนี้ขึ้นมามันได้เรื่องอะไร แบบนี้ไม่ใช่มัชฌิมา มัชฌิมาแบบขุดคุ้ย นั่นถึงเรียกว่ามัชฌิมา ใครจะฉลาดยิ่งกว่าพระพุทธเจ้า จะสอนคนให้โง่หรือ แบบนั้นแบบโง่เนี่ย ค่อยเป็นค่อยไปเถอะ เราทำมากนักจะเคร่งเกินไป ที่ว่าเคร่งเกินไปนั้นละคือเรื่องของกิเลส ทำอย่างนี้พอดีละ ทำมากกว่านี้ไม่ดี มันเคร่งเกินไป

ที่มีพระองค์หนึ่งถามท่านอาจารย์มั่นว่า ทำไมท่านไม่เปลี่ยนจีวร แล้วท่านตอบได้ดีมาก แหม ฟังแล้วเปรียบเทียบกับตัวเราอย่างนี้ ท่านว่าเป็นลิง

เป็นอย่างนั้น โอ๊ย ท่านอาจารย์มั่นท่านมีเหตุมีผลทุกอย่างรอบตัวเลย นิสัยท่านอาจารย์มั่นเป็นนิสัยอาชาไนย คือองอาจกล้าหาญ สง่าผ่าเผย แม้จะองค์เล็กก็ตาม ท่านไม่สูง แต่กิริยาท่าทางนี้ไม่เหมือนใครเลย คือเป็นกิริยาที่สง่าผ่าเผยมากที่สุดทีเดียว งามองอาจกล้าหาญ ถึงได้เรียกว่าอาชาไนย มีความสง่าผ่าเผยเหมือนม้าอาชาไนย ไม่สะทกสะท้าน ไม่กลัวอะไร ตามท่านกล่าวไว้ในหนังสือ ม้าอาชาไนยนี้เป็นม้าที่องอาจกล้าหาญสง่าผ่าเผยมาก นิสัยของท่านอาจารย์มั่นก็เหมือนกัน ยังมีคนมาถามปัญหา พอถามปั๊บ ตอบปั๊บ ไม่ทราบท่านคิดไว้ตั้งแต่เมื่อไร ท่านไม่ได้คิด พอถามมาปั๊บ ก็เหมือนกับมาเปิดพระไตรปิฎกท่านออก เหมือนกับเราไขก๊อคนั่นละ พอไขก๊อกปั๊บ...จ๊อก พอเปิดปั๊บ...จ๊อก ก็มันเต็มอยู่แล้วนี่ ไ้อ้เรานี้ อู้ย คุ้ยเขี่ยขุดค้นเท่าไรก็ไม่ได้เรื่อง เวลาไปเจอ เจอแต่ความขี้เกียจเต็มตัว หลวงพ่อบัวยิงแล้วในตัวไม่มีอะไร คำนึงมีตั้งแต่ความขี้เกียจ อ่อนแอ ความเช่ซ้าเซอะเซอะ เอาไปแข่งที่ไหน สมมุติว่าไล่แคร่หมาไปยั้งนี้ พวกนั้นตกแคร่ไปหมดเลยยังไม่ทันได้ต่อสู้ ลู้เราไม่ได้มันกลัว พอมองเห็น มันกลัวฤทธิ์แล้ว

ถ้าไม่สนใจจะรู้ มันก็รู้ไม่ได้ว่าความอยากคืออะไร สนใจแต่จะคล้อยตามมัน หรือให้มันลากถลอกปอกเปิกไปอย่างนั้น มันจะลากเข้าโรงบารโรงบ้าไปหมดนั่นแหละ มันอยากไม่ใช่หรือถึงไปโรงสุรายาผีเนี่ย เทียวเตร็ดเตร่เร่ร่อนเพราะความอยาก นี่ถ้าหากว่าไม่มีธรรมเป็นเครื่องเทียบเคียงเป็นเครื่องจุดรั้งกันไว้ ความอยากเหล่านี้ก็ไม่สะດุดใจ เราว่าผิดหรือถูกดังที่อธิบายนี้ พอเราได้ปฏิบัติธรรมเข้า การห้ามความอยากประเภทที่พาให้เสียหายอย่างนี้เรียกว่าธรรม อยากก็ไม่ให้ไป อยากก็ไม่ทำ เพราะทำแล้วเสียหาย รู้ทำไมจะไม่รู้ ถ้าเราตั้งใจจะรู้ เพราะจิตนี้รู้อยู่แล้ว...

ความอยากที่ประกอบด้วยสติปัญญาก็เป็นทางฝ่ายธรรม ความอยากที่ประกอบไปทางกิเลสก็เป็นทางต่ำ อย่างนี้ใช้ไหมครับ

ใช่ เช่น ความอยากรุนแรงถึงอยากพันทุกข้ออย่างนี้ ความอยากนี้เป็นธรรม เป็นฝ่ายมรรค

ผมพิจารณาดูสติปัญญาก็เป็นอาการของจิต ฝ่ายกิเลสก็เป็นอาการของจิต แต่ฝ่ายหนึ่งมืด ฝ่ายหนึ่งสว่าง ทีนี้ถ้าหากว่าเราเจริญทางฝ่ายสติปัญญาให้มากขึ้นๆ มันก็จะไล่ความมืดให้ถอยหนีๆ ออกไปใช้ไหมครับ

ใช่

เมื่อกี้นี้ท่านอาจารย์ได้พูดถึงเกี่ยวกับว่า อย่างข้าวนี้แหละ มันก็ต้องมีที่มา คือถ้าพูดอย่างนี้ก็เข้าใจง่ายว่า อะไรก็ตามต้องมีที่มา แต่นี่ส่วนใหญ่คนยังสงสัยอยู่มากกว่าจะมีชาติก่อน ชาติปัจจุบัน และก็ในอนาคต ท่านอาจารย์ได้บอกว่า พระพุทธเจ้าท่านรอบรู้ทุกอย่าง ในสิ่งที่ท่านตรัสไว้ทุกอย่างนี่เป็นความจริง คือเรานี้ยัง 모르 ก็เปรียบเสมือนกับเราไม่สามารถที่จะมองเห็นได้ ฉะนั้นก็ควรจะยอมรับในสิ่งที่ท่านได้ตรัสไว้ในกรณีเช่นนี้ ในฐานะทางวิทยาศาสตร์รู้สึกว่ายอมรับในสิ่งที่เราเองไม่เห็นและก็ไม่เข้าใจ บางครั้งก็ยอมรับได้ยาก ซึ่งท่านก็บอกว่าเป็นเพราะเรารู้น้อย ทีนี้ทำอย่างไรถึงจะทำให้ใจให้ยอมรับได้

ถ้าเราเข้าใจว่าเรารู้มน้อยอย่างนี้ยังมีส่วนดี และพยายามจะให้มีความรู้มากขึ้นไปเพื่อจะยอมรับพระพุทธเจ้ามากขึ้น แต่สำคัญก็คือว่า เรานี้ความรู้มากยิ่งกว่าพระพุทธเจ้านี้สิ แก่ไม่ได้ตรงนี้แหละ มันมักจะรู้มากกว่าใครๆ นั่นนะ ยืนเอาเลยไม่เชื่อ โดยหาเหตุผลไม่ได้เลย ทั้งๆ ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงด้วยเหตุด้วยผล ทรงรู้มาแล้วจริงๆ ด้วยเหตุด้วยผล แต่แล้วเรตัดสินเอาเลยที่เดียวโดยไม่มีเหตุมีผล นี่มันก็ขัดกันกับธรรม สุดท้ายก็คือเรารู้มาก แบกความรู้มากอยู่นั่น ซาติก่อนซาติหลังอะไรเหล่านี้ เปิดเทปฟังก็รู้เนี่ยเป็นยังไง ของอยู่กับตัว ยังให้คนอื่นไปชี้ไปบอกแทบล้มแทบตายก็ยังไม่ยอมรับ เกิด ใครเป็นคนเกิด เราเกิดมาเป็นมนุษย์เดี๋ยวนี้ไม่ใช่เรา จะเป็นใครเป็นคนเกิด อะไรเป็นสาเหตุให้เราเกิดก็ไม่ทราบทั้งๆ ที่มีอยู่กับเรา จะไปเกิดข้างหน้าเป็นเพราะสาเหตุอันใดเราก็ไม่รู้ นี่เรียกว่าไม่รู้ทั้งอดีต ไม่รู้ทั้งอนาคต ไม่รู้ทั้งปัจจุบัน นั่นแหละปัจจุบันนี้จิตเป็นยังไง มันแหวกแนวอยู่ตลอดเวลาที่จะหาภพหาชาติ หรือว่าสงบตัวดีก็ไม่ว่าจะว่าไง เรื่องเกิดเรื่องตายภพใหม่ภพเก่านี้ก็ได้พูดแล้วนี่ เรียนจบพระไตรปิฎกก็เถอะว่านั่นเลย ถ้าจะจำแต่แถวแต่แนวไปหาความจริงไม่ได้ แต่พระพุทธเจ้าทรงรู้สิ่งเหล่านี้ด้วยความจริง ไม่ได้รู้ด้วยความจำ เราไปเรียนไปจดไปจำมาเฉยๆ ได้ประโยชน์อะไร กิเลสก็ยังท่วมหัวอยู่ตามเดิมนั้นแหละ มันไม่ได้ลดลงเพราะความจำนะ ดีไม่ดีความจำนั้นแหละจะช่วยเสริมกิเลสเสียอีกเท่าภูเขาเนี่ย ไม่ต้องว่าคนอื่นแหละ ว่าหลงตาบวนี้แหละ หลงตาบวไม่เป็นท่า เรียนนักธรรมตรีได้ขนาดนี้ โอ้โฮ เราได้เป็นนักธรรมตรีวะ เรียนนักธรรมโทได้กิเลสออกขนาดนี้ พอเรียนนักธรรมเอกได้ กับเป็นมหาเปรียญ ขึ้นแล้วกิเลสกองเท่าภูเขา ไปไหนไม่ได้ มันหนักความรู้ ความจริงมันหนักกิเลสด้วยความจำเห็นไหม นั่นละ ความจำกับความสำคัญมันขึ้นมาพร้อมกันว่าเรารู้เราฉลาด อะไรๆ สำคัญเอาเฉยๆ ทั้งที่ไม่รู้ไม่ฉลาด นี่ไม่เป็นความจริง มันเป็นความจำความสำคัญ ที่นี้เวลาประพฤติปฏิบัติเรื่องจิตตภาวนาเข้าไปๆ ค่อยรู้ความจริงเข้าไป รู้ความจริงเข้าไปๆ รู้ตรงไหน กิเลสก็ค่อยหลุดลอยออกไปๆ รู้เต็มที่ กิเลสหลุดลอยออกหมด แล้วจะไม่เข้าใจได้อย่างไร ของมีอยู่กับตัวแท้ๆ

สำหรับคนที่ไม่สามารถที่จะรู้แจ้งในตอนนั้น จะทำยังไงดีในเมื่อท่านบอกไม่ให้จำ

อย่างพวกเรายูอย่างนี้จะทำยังไง ใครรู้แจ้งลึกคน อย่างหลวงตาบัวจะรู้แจ้งอะไร ก็อยู่อย่างนี้แหละจะทำยังไง ก็อยู่อย่างนี้แหละ เราไม่รู้ เราก็ออยู่อย่างนี้จะว่าไง จะไปทำอย่างไรรู้ วิธีสอนก็สอนแล้วนี้ แต่มันก็ยังไม่รู้ ก็เหมือนอย่างเราเรียนวิชาทางโลก ถ้า ยังไม่ได้ก็อยู่อย่างนี้ก่อนใช้ใหม่ละ สอบไม่ได้ เราก้ยังต้องสอบของเก่าเรียนของเก่าก่อน อยู่โน้นแหละจะทำยังไง เอาจนกระทั่งมันได้แล้วค่อยเขยิบขึ้นไป

ท่านอาจารย์ครับ การดำเนินชีวิตทางโลกนี้ครับ บางอย่างนี่เป็นการกระทำ ซึ่งคิดว่าดีนะครับ แต่อาจจะไปเบียดเบียนสัตว์อื่น อย่างเช่นนักวิทยาศาสตร์ซึ่งต้อง ทำการศึกษาทดลอง และจะต้องนำสัตว์มาทำการทดลองอย่างนี้นะครับ ท่านอาจารย์ จะช่วยอธิบายให้ด้วยว่าเราจะทำใจอย่างไร

โอ้...นี่ไม่ใช่หน้าที่ของอาจารย์จะไปอธิบาย ให้ไปหาสัตว์มาทำการทดลองทาง วิทยาศาสตร์อย่างนั้นก็ผิดอีก ว่าอย่าไปทำนะ ก็พวกทำมีอยู่จะทำยังไง อาจารย์ก็เป็น อาจารย์ พวกทำก็เป็นพวกทำ มันก็เป็นคนละคนไปยั้งนั้น เพราะมันไม่เหมือนกันนี้

อันนี้บาปก็ติดตัวซิคะ ไม่ทำก็ไม่ได้เพราะเป็นวิชาบังคับ

ใครทำก็ติดแหละจะว่าไง ความจำเป็นมันบังคับนี้ ก็เหมือนอย่างอวัยวะของเรา ส่วนนี้มันเสียและจะเป็นผลร้ายต่อส่วนใหญ่อย่างนี้ จำเป็นต้องตัดออก เจ็บก็ต้องยอม ให้ตัด เสียตายเท่าไรก็ต้องตัด เพราะสละน้อยเพื่อมาก มันก็มีเหตุผลของมันอยู่อย่าง นั้น แต่เราไม่ได้ส่งเสริมนะว่าไปนี้ไปเที่ยวหาฆ่าสัตว์มาทำวิทยาศาสตร์นะ เราก้ไม่ได้ส่งเสริม สิ่งผิดมันก็ผิด แต่เหตุผลที่เป็นไปเป็นไปอย่างที่ว่านี้ เช่น อวัยวะส่วนนี้มันเสีย ถ้า เอาไว้จะลูกลามเข้าไปสู่อวัยวะส่วนใหญ่ให้เสียนี้ จำเป็นต้องตัดมัน มีความจำเป็นบังคับ อยู่แล้ว เสียตายเท่าไรก็ต้องตัดออก ถ้าไม่ทำก็ไม่ได้ เรื่องนักวิทยาศาสตร์เรื่องหมออะไร ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์นี้ก็ทำนองเดียวกัน จะว่าไม่มีบาปเลยพูดไม่ได้ ก็ทำบาปไม่มีบาปได้ เหนอ ผิดถูกต้องไหนต้องยอมรับกัน ถึงเรียกว่านักธรรมะ อ้อ ไม่ใช่ไรแหละทำเพื่อ วิทยาศาสตร์ เพื่อโลก เพื่อสงสาร ไม่ใช่ไรละๆ ไม่ได้ สิ่งที่เป็นไรมันเป็นอยู่นั้น แต่ว่า ส่วนอันไหนที่มันจะได้มากได้น้อยต่างกันอะไร มันก็มีใช้ใหม่ละ ตามเหตุผลดังที่พูดนี้

เรื่องวิทยาศาสตร์ก็พูดได้เท่านั้นแหละ จะไปแก้ความจริงของพระพุทธเจ้าแก้ไม่ได้หรอก ต้องพูดตามความจริงนั้น เหตุผลก็เป็นไปอย่างที่ว่านี้แหละ

ท่านอาจารย์เคยมีปรากฏไหมครับ เวลาปฏิบัติธรรมแล้วเกิดข้อสงสัยเบื่อบ่อย

ไม่เคยมีเลย เรื่องจิตเสื่อมก็เคยเสื่อม เสื่อมจนแทบล้มแทบตาย ทุกข์แทบล้มแทบตาย

หมายความว่าไงครับเรื่องจิตเสื่อม

ก็จิตเคยเจริญขึ้นแล้วกลับเสื่อมลงละซี จิตเป็นสมาธิ จิตแน่วหนามั่นคง มีความสงบสุขมาก แต่มันเสื่อมลงเสียนี้ มันก็เคย แต่ขยับตัวเข้าไปพลิกใหม่ที่จะเอาให้เจริญขึ้นอย่างนั้นและยิ่งกว่านั้น นั่นก็ต้องใช้กำลังหนักเหมือนกันแทบเป็นแทบตาย แต่ก็ไม่เคยได้เบื่อบ่อยในธรรม คนเราถ้าเบื่อบ่อยต้องอ่อนแอทันที จิตต้องถอย ความเพียรทุกอย่างๆ ถอยหมด ถ้ากำลังจิตยังมีอยู่แล้วไม่ถอย นี่ถึงจะเสื่อมก็เสื่อมไป ความมุ่งมั่นของเรายังมีอยู่ อันนี้ละพาดุดลากันไป เวลาจิตเสื่อมนี้ทุกข์มาก จนกระทั่งถึงว่าเวลาเจริญขึ้นมาได้แล้วคราวนี้จะเสื่อมไปไม่ได้ ถ้าเสื่อมคราวนี้ เราต้องตายไปพร้อมกัน จะตายด้วยเหตุใดก็ตาม เราจะอยู่เป็นมนุษย์อีกไม่ได้แล้ว เราได้เห็นกองทุกข์พอแล้ว ในเวลาจิตเสื่อม จึงได้ทำความเข้าใจกับตัวเองอย่างนั้น และเห็นตลาดอย่างถึงใจด้วยนะ เพราะฉะนั้นเราถึงเชื่อเรื่อง พระโคตมิกะ ท่านเจริญฌานเจริญถึง ๖ ครั้ง เสื่อมถึง ๖ ครั้ง ครั้งที่ ๖ ท่านเอาเม็ดโกนมาจะฉีกคอเจ้าของ ก็คงเป็นเพราะแบบอย่างเรา คือจิตเสื่อมนี้ มันทุกข์เอามากมาย ถ้าจะพอยกข้อเปรียบเทียบ ก็เหมือนกับคนธรรมดาสามัญหาเช้ากินเย็น กับคนหนึ่งเป็นมหาเศรษฐีมีเงินนับร้อยๆ ล้าน แต่ผู้ที่เป็นมหาเศรษฐีมีเงินเป็นร้อยๆ ล้านนั้น ถูกล่อลวงจมเสียด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ยังเหลือเงินในธนาคารหรือในกระเป๋าเพียง ๑ ล้านบาท นอกจากนั้นฉิบหายป่นปี้ไปด้วยอุบัติเหตุหรือเหตุใดก็ตาม เสียหมด แล้วคนที่หาเช้ากินเย็นกับคนที่มั่งมีเงินจำนวนล้านนี้ ใครจะมีทุกข์มีสุขต่างกันอย่างไร คนที่หาเช้ากินเย็นเขาไม่เคยมีเงินร้อยเงินพันเงินหมื่นเงินแสนเงินล้าน เขาจะเอาทุกข์มาจากไหน เขาก็ธรรมดาของเขา ผู้ที่เคยมีเงินเป็นร้อยๆ ล้านนั้นละซีและมาล่อลวงจมเสียฉิบหายป่นปี้ แม้

เงินจะมีอยู่ในธนาคาร ๑ ล้าน ก็ตามเถอะ ไม่มีความหมายเลยเงินจำนวนนี้ ความหมายจะไปอยู่ที่เงินจำนวน ๔๔ ล้านหมดเลย กองทุกข์ไปอยู่นั่นละ หมุนอยู่ตัวๆ ในกองทุกข์ เสียตายด้วยเหตุผลกลไกต่างๆ จนจะสลับไสล ดีไม่ดีเป็นบ้าไปได้ ถ้าเปรียบเทียบก็เหมือนกับว่า คนที่หาเช้ากินเย็นไม่เคยภาวนา จึงไม่เคยรู้ความสุขในทางธรรมและความสุขทางด้านจิตใจว่าเป็นยังไงๆ ทีนี้พอฝึกหัดภาวนาเข้าไป จิตเป็นไปๆ ก็เหมือนกับว่าได้เงินหมื่นเงินแสนเงินล้านเข้าไปแล้ว พอได้เข้าไปๆ เกิดเสื่อมไปเสีย นี่ก็เสื่อมด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของเรานั่นแหละ ไม่ใช่เสื่อมด้วยอะไรนะ เราปฏิบัติไม่ถูก บางทีเรามีกิจการหรืออะไร เพราะเราไม่เคยเจออย่างนี้ก็ดี จึงไม่รู้จักรูฏีปฏิบัติรักษา ทีนี้พอเสื่อมลงไปแล้ว คราวหลังจะเอาคืนมาตรงนี้จะร้อนมาก แหม ร้อนจริงๆ

ช่วงนี้ลำบากหรือครับ

ลำบากมาก มันคิดเห็นได้ทั้งนั้นแหละ คิดเห็นความสุขความสบาย ความแปลกประหลาดอัศจรรย์อยู่ภายในที่เคยมีและเสื่อมไปแล้วนั้น เหมือนกับคนที่มียีนร้อยล้านนั้นนะ ๔๔ ล้านมันฉิบหายไปหมด มันไปอยู่นั่นหมด อันนี้ก็เหมือนกัน

อย่างนั้นก็หมายความว่าพะวงอยู่เมื่อวานนี้อย่างที่ท่านอาจารย์เคยบอก คนที่ภาวนาพอจิตสงบก็รู้สึกปีติ แต่พอรุ่งขึ้นก็หาไอ้สิ่งนั้น ที่แท้ก็ความหาสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อวานนี้อย่างเดียวกันหรือเปล่าครับ

คล้ายกัน คือเราไปเสียตาย ก็เราไม่รู้วิธีปฏิบัติ ทีนี้เวลาจิตของเราจะเจริญขึ้นมาอีกนั้นก็เพราะเราตัดอันนั้นเอง อ้าว ที่มันหายก็ให้หายไปสิ มันจะหายเราจะพยายามที่จะให้ได้กลับคืนมา มันพยายามแทบล้มแทบตายจนจะสลับไสล เมื่อไม่เห็นมันกลับมาได้ตามใจหวังจึงเกิดทุกข์ ทีนี้จะตัดมันออกหมดไม่ต้องไปห่วงใยมัน แต่ก่อนเราภาวนายังไงจิตของเราจึงเจริญ เราจะภาวนาอันนี้เท่านั้น ไม่ต้องไปหมุ่นกับอะไร ให้อยู่กับนี้ สมมุติว่ากำหนดพุทโธก็ให้อยู่กับพุทโธเท่านั้น ไอ้เรื่องมันได้มันเสียไป มันเป็นไปแล้ว ช่างมันเถอะ เราอยากได้เท่าไร มันก็ไม่กลับมานี่นะ ถ้าหากได้กลับมาตามความต้องการแล้ว มันควรจะได้อะไรแล้ว แต่ทีนี้มันไม่ได้ เพราะฉะนั้นเราถึงไม่สนใจกับมัน เราจะเอา

เฉพาะอย่างนี้ ไม่สนใจเลยทีนี้นะ จะเสื่อมก็เสื่อมไป จะเจริญก็เจริญไป เราจะพุทโธ ไม่วาง กำหนดพุทโธกันอยู่นั้น ทีนี้มันก็ค่อยเจริญขึ้นๆ เอามันจะเสื่อมไปไหนก็เสื่อมที่นี้ เรื่องความเสียดาย ความกลัว กลัวมันจะเสื่อม ไม่กลัว เพราะเราเคยกลัวมาแล้ว ไม่เห็น ได้ผล เสียดายมาแล้วก็ไม่ได้ผล เราจะเอาจุดนี้เท่านั้น ทีนี้มันก็เลยเจริญขึ้นเรื่อยๆ เอ็มมันไม่เสื่อม พอถึงขั้นที่เคยอยู่แล้ว จิตก็ไม่เสื่อมไปอีก มันแน่น แล้วก็ค่อยก้าวเข้าไปๆ ก็รู้ว่ามันไม่เสื่อม ถึงจะเสื่อมไม่เสื่อมก็ตาม พุทโธไม่เคยปล่อย เอาอยู่ตรงนี้ ทีนี้พอได้ที่บิ๊บบเข้าเท่านั้นละ เอาที่นี้เอากัน ถ้าหากจิตได้เสื่อมคราวนี้ เราต้องตายเท่านั้น ไม่มีชีวิต จะอยู่ไปได้เลย เพราะเราเซ็ดหลาบพอแล้วกับความทุกข์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นจากจิตเสื่อมนี้ ทุกข์แสนสาหัส ทุกข์ยิ่งกว่าคนไม่เคยภาวนาเป็นไหนๆ เพราะเขาไม่เคยเห็นของอัศจรรย์ เราเห็นเสียแล้วของอัศจรรย์ แต่นี้ได้หลุดมือเราไปแล้ว เราจะเอาอันนั้นกลับมาอีกมันไม่ได้ มันก็เสียใจมากซิคนเรา เพราะฉะนั้นถึงว่าทีนี้จะเสื่อมไปไม่ได้ ถ้าอันนี้เสื่อมไป เราต้องตายไปด้วยกันเท่านั้นไม่เป็นอย่างอื่น เมื่อจิตถึงขนาดนั้นแล้ว จะปล่อยกันได้ อย่างไม่ ความระมัดระวังกันก็เหมือนกับผู้ต้องหานั้นใช่ไหม มันจะบังคับกันอยู่ตลอดเวลาให้พรากจากมือไปไม่ได้ มัดคอมันอยู่ตลอด มันจะไปไหนวะ ตกลงก็เจริญเรื่อยๆ

นี่เราพูดเรื่องอะไรถึงมาอย่างนี้ละ อ้อ มีความรู้สึกยังไงผู้ที่บวชนานๆ เป็นยังไง ถึงอยู่ได้เยอะ เพราะเหตุอะไรว่านี้นะ แล้วต่อจากนั้นก็มาถามอาจารย์ อาจารย์อยู่ได้ ยังไง เราก็เลยเล่าเรื่องให้ฟังอย่างนี้แหละ อยู่ได้ยังไงก็อยู่มายังงี้แหละ จากนั้นมากับหมู่เพื่อน แม้แต่หมู่เพื่อนไม่มีอย่างนี้ เราก็ไม่มีวิตกวิจารณ์อะไรกับใคร เราอยู่คนเดียวเราสบาย ทุกวันนี้เป็นอย่างนี้นะ มันไม่เคยเกี่ยวข้องว่าใครมาหาเรา มานับหน้าถือตาเรา มีความยินดีต่อเรา สรรเสริญเรา เราดีใจ มันไม่เป็นอย่างนี้นะ ทุกวันนี้เขาสรรเสริญ ก็ตามเป็นอยู่ในหัวใจของเขา เขาสร้างเหตุอันดีขึ้นมา นี่เป็นความดีของเขา เขาพูดออกมาทางปาก ปากก็เป็นมงคล คิดในทางใจของเขาในทางดี คำชมเชยสรรเสริญเป็นอรรถ เป็นธรรม เขาก็เป็นสิริมงคลแก่ใจของเขา ถ้าเผื่อว่าเขามาตำหนิเรานี่ ก็ว่าเขาคิดไม่เป็นมงคลแก่หัวใจเขา สร้างความไม่เป็นมงคลแก่หัวใจเขา ผลที่เขาจะได้รับ ปากก็ไม่มีมงคล กิริยาท่าทางที่แสดงออกมาด้วยความไม่ดีนั้น ไม่เป็นมงคลทั้งนั้นแก่เขาเอง เรารักษาเราอยู่จะเป็นอะไรไป มันไปยั้งงั้นเสียเข้าใจไหมล่ะ เพราะฉะนั้น เราจึงไม่ได้สนใจ

กับใครจะสรรเสริญ ใครจะนิทา เพราะเรารักษาของเราตลอดเวลาอยู่แล้ว เราเป็นผู้รับผิดชอบเราด้วยและรักษาอยู่ตลอดเวลาด้วย เมื่อเราไม่เสีย ใครจะมาตำหนิให้เสียได้ ใครจะมาชมให้ได้ดีได้ ก็กำลังของเรามีเพียงเท่านี้ เท่านั้นเองมันก็อยู่ เพราะฉะนั้นถึงมีใครมาอยู่ด้วยหรือไม่มาอยู่ด้วย ก็ไม่เคยวิตกวิจารณ์ นี่เราอยู่ด้วยอัธยาศัยที่มีความเมตตาสงสารแก่หมู่เพื่อนเฉยๆ นะ ถ้าเป็นอัธยาศัยของตัวเองจริงๆ แล้ว เราเคยขโมยหนีจากหมู่เพื่อนก็ครั้งมาแล้ว ตั้งแต่สมัยท่านอาจารย์มั่นมรณภาพใหม่ๆ หมู่เพื่อนพากันมาเกาะมารุมเราจะตาย เข้าไปป่าก็ตามเข้าไป ไปในเขาลูกไหนได้ไม่กี่วัน เดี่ยวตามเข้าไปอีกเต็มหมดในเขา มาอะไรกันนี่วะ มันรำคาญ พุดง่าย ๆ เราอยู่คนเดียวเราสบายนี้ ถ้าว่าพอหมู่เพื่อนพลอ กลางคืนก็ขโมยหนีไปเลย เป็นอย่างนั้นนะ ก็มีบาตรเปล่าๆ ไม่มีข้าวอยู่ในนั้นนี่ ไปไหนก็ต้องไปอาศัยบ้านเขา บิณฑบาตบ้านเขา ที่นี้คนมันเห็นเราละชี คนเห็นออกไป เข้ามาอยู่เรื่อยๆ แล้วพระก็ตามหาเราอยู่เรื่อยๆ ก็ทราบว่าอาจารย์มหาบัวอยู่ที่นั่นๆ เนอะ ก็เข้าไปอีก องค์กรนั้นเข้าองค์กรนี้เข้าเต็มอีก พอเต็มแล้วเราก็มารำคาญ ขโมยหนีอีก อย่างนั้นไม่รู้กี่ครั้งแล้วนะ บางทีกลางวันหมู่เพื่อนเดินจงกรม เราก็เดินไปดูลาดเลาเสียก่อน เราเตรียมของเตรียมบริขารอะไรเรียบร้อยไม่ให้ใครรู้อยู่ในแคร่ในป่า จากนั้นทำท่าเดินไป หมู่เพื่อนที่ไปอยู่กับเราเต็มอยู่ในป่าหมด เราก็เดินดูลาดเลาไป องค์กรนั้นเดินจงกรมอยู่บ้าง องค์กรนี้นั่งสมาธิบ้าง เห็นว่าไม่สนใจกับเราแล้ว พอกลับมาก็เอาบาตรขึ้นป่าแล้วก็เฟ่นเข้าป่า ไม่ออกทางนั้นนะ พระจะเห็น เข้าป่าบุกไปเลย นี่ไม่รู้กี่ครั้ง มันก็ไปไม่รอด ไปไหนก็เป็นอย่างนี้ สุดท้ายก็เลยต้องยอมรับกัน นี้อยู่ด้วยการยอมรับอย่างนี้ต่างหาก ถ้าเป็นอัธยาศัยของเราแล้ว เราอยู่อย่างนั้นได้สบายๆ ของเราอยู่กับความเป็นคนคนเดียวนี้เหมาะที่สุดแล้ว ด้วยเหตุนี้ พระอยู่ในวัดนี้มีจำนวนมาก ขึ้นเท่าไรก็ตาม พอพ้นเวลาแล้วจะมาหาเราไม่ได้ พระเหล่านี้ท่านทราบนิสัยเรา เราอยู่คนเดียวตลอดทั้งวันทั้งคืน ถ้าวันไหนจะมีการประชุม เราก็บอก วันไหนเวลาเท่านั้นประชุมก่อนเวลาเล็กน้อย พระก็มารออยู่แล้ว เราก็ลงไปให้การอบรมแนะนำ เสร็จแล้วมีธุระอะไรบ้าง มีปัญหาอะไร ถ้าไม่มีอะไรก็กลับ

มีอยู่อย่าง ผมอยากกราบเรียนให้ท่านอาจารย์ช่วยอธิบายนิดหนึ่ง คือคนที่อยู่ข้างนอกที่ไม่ได้เป็นพระแล้วเวลาเขามาอยู่วัด พวกนั้นวันๆ เวลามันเยอะจริง ไม่รู้จะทำอะไรนะครับ คนปกตินะครับ แต่พระที่อยู่อย่างครูบาอาจารย์ โอ๊ย เวลามันน้อยจริง มันรู้สึกต้องเร่งรีบอะไรสักอย่าง ผมอยากจะให้อาจารย์ช่วยอธิบายความคิดของคน ๒ ประเภทนี้ ทำไมมันถึงแตกต่างกันครับ ทั้งๆ ที่ที่สถานที่เดียวกัน

อ้าว...ก็จิตอันหนึ่งมันมีที่อยู่ อีกอันไม่มีที่อยู่ มันก็เสาะแสวงหาที่อยู่ ไม่มีที่อยู่ ไม่มีอะไรก็เอาเวล่ำเวลามาเป็นอารมณ์ เพราะอยู่คนเดียวมันรำคาญ คิดหาแต่เวล่ำเวลา อยากให้หมดให้สิ้นไป ลึ้นวันนั้นลึ้นวันนี้ หวังจะเอาความสุขกับวันนั้น และวันนั้นผ่านไปวันนี้ผ่านไปก็ไม่ได้เรื่องอะไร จิตมันก็เรว่อนไป วันหนึ่งจึงเท่ากับปีหนึ่งมันคิด คือจิตไม่ได้อยู่กับตัว จิตหวังพึ่งสิ่งนั้นหวังพึ่งสิ่งนี้ หวังพึ่งสิ่งใด สิ่งนั้นก็ไม่มีหวัง อะไรไม่สมหวัง แล้วก็ผ่านไป มีดกับแจ่งจะไปสมหวังอะไรกับมัน ที่นี้ผู้ที่ว่าเวลา มีน้อยนักนั้น ท่านมีงานของท่าน ๑ มีความสุขความสบาย ๑ เหมือนกับคนหิวไม่หิวนั้นแหละ คนหิวเป็นคนดิ้นรน อยากอย่างนั้นอยากอย่างนี้ อยากถึงเวลากิน ถ้าไม่ถึงเวลากินยังไม่ได้กิน นี่ก็อยาก เวลาวันหนึ่งก็เหมือนกับปีหนึ่งจะว่าไง ถ้าอยากถึงนี้เหมือนกับสถานที่นั้นได้ ๕,๐๐๐ กิโลเมตร ทั้งๆ ที่เพียง ๔๐ หรือ ๒๐ กิโลเมตรนั้นแหละ มันก็ยาวไปตั้งพันกิโล ถ้าความอยากไปจดอยู่ตรงไหน ความร้อนต้องเป็นที่ตรงนั้นแหละให้กระวนกระวาย ที่นี้ท่านไม่ได้อยากอย่างนั้น ท่านอยากเป็นธรรมของท่าน ความอยากเป็นกิเลส ทำคนให้ทุกข์ ความอยากเป็นธรรม ไม่ได้ทำคนให้ทุกข์นี่นะ อยากอรรถ อยากธรรม เร่งไปเท่าไร ก็มีความเพลินกับงานกับการกับภาวนาไปนั้น ไม่ได้เป็นทุกข์นี่ ทุกข์มากน้อยเรื่องความลำบากลำบากอะไรในสกลกายลำบากเหมือนกัน แต่มันไม่ไปอยู่กับความลำบาก หากอยู่กับธรรมที่จะเอาๆ สิ่งที่เราอยากคือความสุข ได้สหายก็สหายกันเรื่อยๆ สิ่งที่ยังไม่ได้ก็มุ่งกันไปเรื่อย มันเขิบในนี้ มันเลยม้วนลิ่มคั่นลิ่มปิลืมเดือนไปเสีย เข้าใจไหมละ นี่ก็เคยเป็นมาแล้ว ไม่ใช่ไม่เคยเป็น เคยเป็นยังงี้มา นี่ไม่ต้องพูดที่อื่นแหละ เอาหนองผือนี้ อยู่กับท่านอาจารย์มัน คือนิสัยเราทางภาษาภาคอีสานเขาเรียกว่า คนหลักความ คือถ้าไปเดินจงกรม นั่งสมาธิให้คนอื่นเห็นอย่างนี้มันไม่ขลัง เจ้าของเองถ้าไปเดินจงกรมหรือไปนั่งสมาธิภาวนาอยู่ที่ใดๆ ไม่มีคนเห็นเลย เอาวันยังค่ำก็ได้ มันสนิทใจ สนุกทำความ

เพียร ถ้าไปเดินจงกรม มีคนไปเห็น โอ๊ย...เสียความขลัง ดีไม่ดี สมมุติว่าพระเดินเข้าไป
ก็ดูพระ เณรเดินเข้าไปก็ดูเณรนั่น เตี้ยๆ เจ้าของก็เฝื่อนหนึ่แล้ว มันเสียความขลังแล้ว
ถ้าไม่มีใครแล้วเดินได้ทั้งวัน เพราะฉะนั้น อยู่หนองผือจึงไปทำทางจงกรมในป่าลึกๆ ไม่
ให้ใครเห็น ไปเดินอยู่คนเดียวไม่ให้ใครรู้ เหมือนขโมย ที่นี้เวลากลางคืนนี้ หมู่เพื่อน
นอนกันหมดแล้ว เราถึงจะลงทางจงกรม ถ้าจำเป็นแล้วมาอยู่กับหมู่กับเพื่อนนี้ หมู่เพื่อน
นอนกันหมดแล้วเงียบไป มองไปหาใครไม่เห็นแล้วที่นี้ลงละนะ ที่นี้เอาแหละ ถ้าวางได้
ก้าวลงทางจงกรมแล้ว ไม่ทราบเวลาเท่าไรไม่สนใจเลย จนกระทั่งมองเห็นไฟ ที่เวลาพระ
ตื่นละนะ พระตื่นแล้ว เตี้ยจะมาเห็นเราเดินจงกรม เฝื่อนขึ้นกุฎิเลย ทำท่าเหมือนไม่ได้
เดินจงกรม เหมือนกินแล้วนอน ก่อนแล้วนินอยู่อย่างนั้น บางเวลาคนมาเห็น อู๊ย...เก่ง
มาก ที่นี้ก็ไปเดินจงกรมกลางวัน นู่นอยู่ในป่า บางทีกลางวันแสดๆ ไม่มีร่มไม้เลย เรา
เอาผ้าอาบนํ้ามาพับครึ่งแล้วก็มัดติดให้เห็นแต่ตานี้ เดินตากแดดทั้งวันเดินได้สบาย เหงื่อ
ไหลโชกไปหมด ไม่เคยร้อน ไม่เคยสนใจกับความร้อน เดินได้ตั้งแต่จันจ้งหันเสร็จแล้ว
จนกระทั่งปวดกวาด ฟังดูซิ ถ้าธรรมดามันอยู่ได้ยังไง นี่มันอยู่ได้ของมันสบายๆ นี่เราพูด
ได้ที่เป็นเรื่องของเรา แต่เราไม่อวด เราพูดตามความจริงของเรา คนอื่นเราไม่กล่าววิจิฉัย
ใครแหละ สำหรับเราเอง เราเคยวิจิฉัยไต่สวนเรามาพอแล้ว ฝึกทรมานเราเองก็เป็น
อย่างนั้น เวล่ำเวลา มันอยู่กับใจต่างหาก ใจเป็นผู้ไปวุ่นวายกับเวล่ำเวลา มันก็ร้อนไปหา
เวล่ำเวลา ก็เหมือนกับว่ายึดเยื่อเอาเหลือเกิน ถ้าใจไม่ไปวุ่นวายกับมัน ใจมีหน้าที่ของตัว
ทำหรือมีความสุขความสบายไม่กระวนกระวายแล้ว มันจะไปวุ่นวายกับอะไร มีดกับแจ้ง
นี้เคยมีมาตั้งกับตั้งกัลป์ วุ่นกับมันอะไร ถ้ามันจะให้ความสุขแก่คน คนทั้งโลกนี้ก็ต้อง
ได้รับความสุขเพียงพอแล้ว เพราะมีดกับแจ้งมีอยู่ตลอดไป นี่มีแต่คนมาบ่นกันเป็นทุกข์
อยู่ตลอด เพราะความสุขมันไม่ได้อยู่กับมีดกับแจ้ง มันอยู่กับตัวของเราเอง เสาะแสวงหา
ที่นี้ ผิดก็ผิดที่นี้ ทุกข์ก็ทุกข์ที่นี้ ถูกก็ถูกที่นี้ สุขก็สุขที่นี้ แก้กแก้ที่นี้ ก็เท่านั้นเอง

แสดงว่าเราต้องต่อสู้ตลอด

คนอื่นจะว่าตลอดไม่ตลอดก็แล้วแต่ แต่สำหรับเราเคยต่อสู้มาอย่างนั้น จน
กระทั่งถึงขนาดที่ว่า เอาๆ ถ้าชีวิตไปไม่ได้แล้ว เอาให้อยู่ แต่ความมุ่งมั่นจะไม่ถอย เอา

ตายๆ เลย ตายบูชาพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ถ้าเราไม่ตายเมื่อไร ธรรมนี้ต้องเป็นของเราแน่ๆ ให้รู้อย่างเดียวเท่านั้น ไม่รู้... เอา ตาย เคยสละมาไม่รู้กี่ครั้งแล้ว ลงความเพียรขนาดนั้นแล้ว มันเป็นเพชรไปทั้งหัวใจใช่ไหมละ ขาดสะบันเลย อะไรๆ มาผ่านไม่ได้ละ กำลังอะไรจะไปรุนแรงยิ่งกว่ากำลังใจ ไม่ว่าทางชั่วทางดีมันมีกำลังเหมือนกัน ความชั่วก็เหมือนกัน สมมุติคนนี้ได้เคียดแค้นให้คนนั้น เราตามฆ่ามันเท่านั้นจึงจะอยู่ได้ ไม่ฆ่าอยู่ไม่ได้ ต้องฆ่าอย่างเดียว นั่นถึงใจแล้วใช่ไหมฆ่าได้ คนเราเกิดมาไม่ได้ตั้งใจจะฆ่าใครละนะ แต่เวลามันถึงใจแล้ว มันฆ่าได้ คนเราเพราะกำลังใจ นี่หมายถึงทางชั่วมันมีกำลัง ที่นี้ทางดีมันก็เหมือนกัน ไม่มีกำลังใจก็ก้าวไม่ออก สมมุติว่าธรรมไม่มีกำลังฆ่ากิเลสได้ยังไง กำลังต้องเหนือกิเลสถึงจะฆ่ากิเลสได้ คิดอย่างนั้นซิ เพราะฉะนั้นครูบาอาจารย์ท่านที่มุตติหลุดพ้นไปแล้ว ท่านแสดงอาการกิริยาเป็นพลังของธรรมพุ่งๆ มาเนี่ย เราไม่เคยเห็นพลังของธรรมท่านก็จะว่า อู๊ย...ท่านอาจารย์องค์นี้ดูนะ ท่านอาจารย์องค์นั้นดูนะ ไม่ทราบว่าเป็นพลังของธรรม เพราะเคยเห็นแต่พลังของกิเลสที่แสดงออกมาด้วยความโมโหโทโสใช่ไหมละ ท่านไม่มีโมโหโทโส แต่เป็นพลังของธรรมที่พูดออกมาอย่างเด็ดอย่างจริงอย่างจังทุกอย่าง มีแต่ความถูกต้องดีงาม ผิงๆ ออกมา เราไม่เคยเห็นกิริยาอันนี้ เราก็คือว่าท่านโมโหโทโส ความจริงผิดไป ๑๐๐% เลย เนอะ พลังของธรรมต่างหาก ถ้าจะเทียบอุปมาเหมือนกับว่า ใ้ถึงน้ำที่สกปรกเต็มถัง ถังน้ำที่สะอาดเต็มถัง เราไขก๊อกปล่อยลงไป ถังน้ำที่สกปรกเต็มถังนี้ มันจะพุ่งของมันออกไป แล้วก็มาเปิดถังน้ำสะอาดเต็มถังเหมือนกัน มันก็พุ่งออกเหมือนกัน ที่นี้ น้ำสกปรกนี้ไหลไปถึงไหนสกปรกไปถึงนั้นใช่ไหมละ น้ำสะอาดพุ่งไปถึงไหนสะอาดไปถึงนั้น ถ้าหากว่าน้ำที่สะอาดไม่พอกับสิ่งที่สกปรก ก็ไม่สามารถที่จะชะล้างสิ่งนั้นสถานทีนั้นให้หายสกปรกได้ นี่พลังของธรรมถ้าไม่มีกำลังใจเหนือกิเลสก็ชำระกิเลสไม่ได้ เพราะฉะนั้น ธรรมจึงต้องมีกำลังใจ ที่นี้ครูบาอาจารย์ทั้งหลายเวลาท่านแสดงออก ก็เพราะเหตุว่าธรรมไม่มีเครื่องมือเป็นของตนเอง อันนี้เป็นเครื่องมือของกิเลสต่างหาก เป็นวิบากของกิเลสทำให้เกิดใช่ไหมละ กิเลสเป็นเจ้าของ เป็นเครื่องมือของกิเลส ที่นี้ธรรมไม่มีเครื่องมือเป็นของตัวเอง ก็จำเป็นต้องมาอาศัยนี้เป็นเครื่องมือ กิเลสตายไปแล้ว ส่วนของวิบากของกิเลสยังเหลืออยู่ เราก็อาศัยวิบากของกิเลสนี้มาเป็นเครื่องมือแสดงธรรม เพราะฉะนั้น กิริยาท่าทางจึงไปคล้ายคลึง

กับคนมีกิเลส เหมือนกับคนมีโมโหโทโส ความจริงแล้ว เป็นพลังของจิตที่ออกมาจากความบริสุทธิ์ล้วนๆ ฟุ้งๆ ใจอยู่แล้วหรือที่นี้ ปานนี้ถึงเข้าใจ พุทฺจนจะตาย

บางทีวิบเดียวก็เข้าใจ บางทีมันต้องฟังจนเกิดมีสติปัญญามาวินิจฉัยอีกที

ถ้าหากธรรมมีเครื่องมือเป็นของตนแล้ว ไม่มีอะไรจะสวยงามยิ่งกว่าลวดลายของธรรมที่แสดงออกจากเครื่องมือของตน แต่เครื่องมือของธรรมไม่มี จึงยืมนี้มาแสดง มันจึงเป็นคล้ายกับโลกไป เวลาพลังของธรรมแสดงออกมาฟุ้งๆ ฟุ้งออกมาเต็มที่นี้ กิริยานั้นจะเป็นเหมือนกับคนมีโมโหโทโสใช้ไหมล่ะ เพราะพลังแรง นี่ละคนจึงว่า โอ... ท่านโมโหนะ ท่านดุจังวะ ไปอย่างนั้นเสีย เอาอย่างนี้นะ สมมุติว่าเราไปวัดไปวาไปฟังเทศน์นี้ เราเป็นหุ่นให้กิเลสจับไปข้างหน้า กิเลสอยู่ข้างหลัง แล้วกระซิบบอก อาจารย์องค์นี้ดูนะ กิเลสอยู่ข้างหลังอย่างนี้นะ แล้วมากระซิบ จับลากพาเผ่นหนีเลยไม่อยากฟังเทศน์ต่อไป ลืกกิเลสไม่ได้ เข้าใจไหมล่ะ

ที่อธิบายธรรมะไปวันนี้ ท่านเจ้าคุณมีข้อข้องใจตรงไหนบ้าง

หายสงสัยตรงที่ว่า พระพุทธเจ้านี้ทรงสวดยทุกขเวทนา ตอนแรกก็มีความเข้าใจไปอย่างหนึ่ง เข้าใจว่าที่ว่า อานนท์ ปุสังฆาภู เราเหนื่อยอะไรต่ออะไรนี้ เข้าใจว่าเป็นเรื่องของทุกขเวทนา และตอนนี้หายสงสัยในข้อนี้ ที่แท้เป็นเรื่องของธาตุของขันธ

หลักธรรมชาติแท้ จิตก็บริสุทธิ์เต็มตัว ขันธก็เป็นขันธเต็มตัวอยู่โดยหลักธรรมชาติของเขา แต่จิตไปยึด ครั้งพอจิตบริสุทธิ์แล้ว ต่างอันต่างจริงก็ไม่ยึดกัน

แต่ไม่จัดเป็นขันธมารหรือครับผม

ไม่ ไม่เป็น ขันธมาร สิ่งแรกก็คือสังขารขันธเรามาปรุงหลอก พวกเรานี่พวกขันธมารทั้งนั้น นี่ๆ พวกขันธมาร ปรุงหลอกเจ้าของวันยังค่ำไม่มีความอึดพอ ปรุงหลอกแล้วหลอกเล่า มันบ้านี่พวกนี้ หลอกเจ้าของ ปรุงว่าอย่างนั้น ปรุงว่าอย่างนี้ เล่นตุ๊กตาเหมือนเด็ก มันน่าขันเจ้าของ เรื่องราวผ่านไปก็ปีก็เดือนแล้วระลึกขึ้นมาได้เอาสดๆ

ร้อนๆ หลอกสดๆ ร้อนๆ ด้วยนะ หลอกเจ้าของ ถ้าเราจะพูดให้สนุกๆ ก็ว่ามองดูที่ไหน ก็เห็นแต่พระร้ายบ้าอยู่เรื่อย เล่นกับตุ๊กตาเจ้าของเอง ปรงหลอกเจ้าของ มองดูที่ไหน ก็เห็นแต่พระร้ายบ้าอยู่ ผมอยากจะพูดอย่างนั้น มันถึงใจดี สนุกด้วยนะ

ละเอียดจริงๆ... มันอัศจรรย์พระพุทธรูปเจ้านี้ละ หากเป็นขึ้นในใจเองความ อัศจรรย์พระพุทธรูปเจ้าตรง แหม ทรงชุดขึ้นมาได้ยังไงโดยไม่มีใครบอกใครสอนเลย อันนี้หนาแน่นยิ่งกว่าอะไร สัตว์โลกไม่มีรายใดที่จะผุดโผล่ขึ้นมาได้ พระพุทธรูปเจ้าทรงโผล่ขึ้นมาได้อย่างมหัศจรรย์ เรียกว่า สยัมภู... แปลก อธิบายวิธีการทุกอย่างก็ทรงชวนขวายเอง รู้ก็รู้ขึ้นมาเองโดยไม่มีใครบอกใครสอน นี่ท่านเจ้าคุณ ถ้าเราเรียนฝ่ายเปรียญแล้วก็พูดกันเข้าใจ เช่นอย่างพระสารีบุตรว่าไม่เชื่อพระพุทธรูปเจ้า ท่านเจ้าคุณก็เห็นมิใช่หรือ นั่นละตรงนี้จะตรงปัญญาที่เกิดขึ้นมา เกิดขึ้นมาแล้วรู้... มันอย่างนี้เอง ตรงพระสารีบุตรรู้ อันนี้ แล้วพระที่ตามอดทั้งหลายก็หาว่าพระสารีบุตรไม่เชื่อพระพุทธรูปเจ้า ดูถูกพระพุทธรูปเจ้าไปอย่างนั้นเสียพวกตามอด พอถึงพระพุทธรูปเจ้า ท่านก็รับสั่ง “ว่าไงสารีบุตร” ท่านก็ถาม “ไม่เชื่อเราตถาคตใช่ไหม” ใช่ “เพราะเหตุไร” เพราะเหตุนี้ ข้าพระองค์พิจารณาอย่างนี้ เมื่อข้าพระองค์รู้เองเห็นเองจึงไม่เชื่อใคร หากเชื่อธรรมชาติอันนี้ “ใช่ ถูกแล้ว” คืออันนี้เองแหละ “ถูกต้องแล้วสารีบุตร” ถ้าหากภาษาตลก เราก็บอกว่า พวกบ้านี้อะไรๆ มันเกิดเรื่องทั้งนั้นแหละ ก็เราไม่มีเรื่องกับสารีบุตร มันมีแต่พวกบ้านั้น เราจะว่ากันภาษาเรา นะ รืออ่านจะมาฟ้องเรา ต้องให้เราชำระ คงหมายว่านั่น

เชื่อตัวเอง สนุกทฤษฎีโกๆ นี่สำคัญ ถึงขั้น สนุกทฤษฎีโก วาระสุดท้ายก็คือการหลุดพ้นของเจ้าของ ความหลุดพ้นไปแล้วเป็นยังไง นั่น สนุกทฤษฎีโก สุดยอด ออกจากหนังสือก็มีพูดถึงเรื่องพระอรหันต์ ท่านเป็นชาकरะ ว่าท่านตื่นอยู่ตลอดเวลาอะไรนี้ คนเลยถืออันนั้นมาโปะไปหมดเลยว่า พระอรหันต์ท่านไม่นอน ไปยังงั้นเสีย ใครยังนอนอยู่ ไม่ใช่พระอรหันต์ ไปยังงั้นเลย ไปใหญ่แล้วที่นี้ ก็เรื่องหลับเรื่องนอนเป็นเรื่องของชั้นเรื่องระดับชั้นนี้ ชาकरะ นี่หมายถึงจิตที่หลุดพ้นจากทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว มันต่างกัน การหลับนอนคือการระดับชั้นนี้ ชั้นนี้ทำงานของมัน เช่น ความคิดความปรง ความเคลื่อนไหวไปมา มีแต่เรื่องชั้นนี้ทำงานทั้งนั้น มันก็ต้องเหน็ดต้องเหนื่อย ตั้งแต่วิถีเราวิ่งไปยังต้องได้

พักเครื่อง อันนี้ชั้นทำงานต่างหาก ภาวค์แห่งความหลับ เนอะ มันต่างกัน ภาวค์แห่งความหลับเป็นเรื่องของชั้น ภาวค์แห่งความหลับ จิตก็พัก ชั้นที่อาศัยอยู่กับจิตนี้ ระวังตัวของมัน เรียกว่า “หลับ” แต่ชาคระนั้น นอกจากชั้นอยู่แล้วเป็นปกติโดยหลักธรรมชาติ ท่านหมายถึงอันนี้ว่า **ชาครธรรม** ที่นี้เลยไปกว่าชั้นทั้ง ๕ มาเป็นชาคระด้วยกันอีก ไม่ให้พระอรหันต์นอน...จะได้ตายซิ พวกบ้านี้ ยังงั้นซิ

เวลาจิตที่เป็นชาคระ จิตตื่นหรือจิตเป็นชาคระนี้ มันละภวังคจิตใหรือเปล่าครับผม

อันนั้นเป็นหลักธรรมชาติของตัวเองเป็นประจำอยู่แล้ว เป็นอภาลิกจิต อภาลิกธรรม ตะกี้ว่าหลับว่าตื่นนี้ มันเป็นเรื่องของชั้นทั้งนั้น ชั้นทำงานแล้วระวังตัว อาการเหล่านี้จะเอาเข้ามาใส่ชาครธรรมไม่ได้ เพียงอาศัยกันอยู่เท่านั้นเอง

ต่างอันต่างอยู่

ถ้าเราจะพูดให้ชัดเจนตามภาษาสมมุติก็เรียกว่า “**ต่างคนต่างอยู่**” ธรรมชาตินั้นเป็นธรรมชาติของตัวเอง เรียกว่าเป็นอฐานะกับสิ่งใดๆ ทั้งนั้น ขึ้นชื่อว่าสมมุติแล้วเป็นอฐานะ เข้ากันไม่ได้ในหลักธรรมชาติว่ายังงั้น เพราะฉะนั้น พระอรหันต์ท่านจะนิพพานทำได้ก็ตาม เช่น เรื่องอุบัติเหตุหรืออะไรก็แล้วแต่เถอะ จะไม่มีปัญหาอะไรเลย ก็เรื่องของชั้น เพราะอันนั้นบริสุทธิ์เต็มที่แล้ว เป็นตัวของตัว ถ้าหากว่าตัวของตัว ก็เต็มที่แล้วว่างั้นเลย จึงไม่มีกาลสถานที่ เป็นอภาลิกจิต อภาลิกธรรม คือธรรมกับจิต เป็นอันเดียวกันแล้ว จึงไม่มีปัญหา จะตายทำได้ก็ตาม เช่น อุบัติเหตุ ถูกควายชน ตกต้นไม้ รถคว่ำ ตายด้วยแบบไหนก็ตาม ไม่มีปัญหากับจิตดวงนั้นเลย อย่างที่ท่านเข้าสมาธิสมาบัติไปนิพพานนั้น ท่านทำตามอภัยาศัยของท่านต่างหาก ไม่ใช่ว่าท่านไม่ทำนี้ ท่านจะไม่บริสุทธิ์ ท่านจะบกพร่องในความบริสุทธิ์ของท่านอย่างนั้น... ไม่ใช่ เพราะอันนี้เป็นสมมุติ อย่างพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงเป็นศาสดา คำว่า ศาสดา ไม่ใช่จะขึ้นบนธรรมาสน์แล้วถึงจะว่าเทศน์ ถ้าเป็นภาษาเราๆ ก็เรียกว่าต้องขึ้น นโม ตสฺส... ถึงจะว่าเทศน์ ทรงเป็นศาสดาทุกพระอาการที่เคลื่อนไหว ยึดเป็นหลักเป็นเกณฑ์ได้ทั้งนั้น เป็น

คติได้ทั้งหมด วาระสุดท้ายที่จะเสด็จเข้าสู่ปรินิพพานก็ทรงเข้ามาน หมายถึงว่า นี่ก็เป็น
ศาสนาวาระสุดท้าย ผู้ที่มีภูมินี้ยังมีอยู่มากมาย พระสาวกเป็นอาทิ ปราชญ์ทั้งหลายผู้มี
ภูมิที่จะเป็นไปอย่างพระพุทธเจ้ายังมีมาก พระองค์ก็ทรงเสด็จให้เห็นเป็นตัวอย่าง โดย
เข้าปฐมฌาน ทุตติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน อากาสนัญจายตนะ วิญญานัญ-
จายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ แล้วเข้าสัญญาเวทิตนโรธ ดับระงับหมด...เจียบ
นี่ที่พระรูปไหนถามพระอนุรุธะที่ว่า เอ๊ย นี่ไม่ใช่พระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วหรือ ผมก็
ลืมชื่อเสียแล้ว

พระอานนท์ถามพระอนุรุธะ

ยัง ท่านว่า กำลังประทับอยู่ที่นิโรธสมาบัติ สัญญาเวทิตนโรธ ที่นี้เราพูดได้
ท่านเจ้าคุณว่าสุญหรือไม่สุญ เราพูดได้ตรงนี้ พอพูดได้ว่า พระจิตที่บริสุทธิ์ถ้าไม่มีสมมุติ
มาเกี่ยวข้องนี้จะพูดไม่ได้ พอมีสมมุติเข้ามาเกี่ยวข้องนี้ พระจิตที่บริสุทธิ์เข้าปฐมฌาน
เข้าทุตติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน รูปฌานสี่ และก็เข้าอรูปฌานสี่ อากาสนัญจายตนะ
จนกระทั่งถึง สัญญาเวทิตนโรธ พักตรงนั้น เหล่านี้เป็นสมมุติทั้งนั้น ธรรมสมมุติ พูด
ง่ายๆ ไม่ใช่โลกสมมุติ ธรรมสมมุติ ธรรมวิมุตติ จิตที่บริสุทธิ์นั้นอาศัยธรรมสมมุติเข้า
ฌานนี้เข้าฌานนั้น พระอนุรุธะจึงรู้ว่า ก็เพราะรู้แล้วก็ต้องรู้ แต่ถ้าไม่มีอะไรพาตึง ก็พูด
ไม่ถูกพูดไม่ได้ ที่นี้พอมีที่พาตึง นี่เข้าปฐมฌานแล้ว เข้าทุตติยฌานแล้ว เข้าตติยฌาน
แล้ว จตุตถฌานแล้ว... สัญญาเวทิตนโรธ ออกจากนั้นก็ย้อนพระจิตลงมาจนกระทั่ง
ถึงพระจิตบริสุทธิ์ธรรมชาติธรรมดา ไม่เกี่ยวข้องกับสมมุติธรรมเหล่านี้ ที่นี้พอก้าวขึ้นอีก
แล้ว คราวนี้ออกทางนี้ รูปฌานสี่ รูปฌานสี่ซึ่งเป็นสมมุติธรรมก็ไม่ไป อรูปฌานสี่ซึ่งเป็น
สมมุติธรรมนี้ก็ไม่ไปไม่อยู่ ออกนี้ปรินิพพานแล้ว ที่นี้ไม่มีที่พาตึงแล้ว พูดไม่ได้แล้ว
นั้น พูดไม่ได้เฉยๆ ไม่ใช่สุญ คือไม่มีอะไรพาตึง เข้าใจมิใช่หรือที่พูดนี้

ครั้นผม คมมาก

นั้นนะ พระจิต พระอนุรุธะรู้หมดเพราะท่านเก่งในทางนี้ ตามเสด็จเรื่อยๆ ไป
ไหนก็ตามรู้ตามเห็น ท่านไม่ต้องเข้าฌานดูอย่างนี้ก็รู้

ที่พ่อแม่ครูอาจารย์เทศน์ในเทศน์ที่ว่า จิตนี้ไม่มีอายุ ก็รู้สึกประทับใจดีครับผม ว่า
กิเลสไม่มีอายุ มานึกถึงตอนที่ท่านเจ้าคุณอุบาลีท่านว่า ใจของคนเราก็ไม่แก่เหมือนกัน
อ้อ กระผมยังมีอีกข้อหนึ่งที่สงสัย คือว่าคำว่าสลดกับธรรมสังเวช ธรรมสังเวชเกิดขึ้น
กับพระอรหันต์อย่างนี้

หมายความว่าขั้นกระเพื่อม

กระเพื่อมนี้เพราะมีอะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยครับผม ถึงได้กระเพื่อม

ก็คือขั้นนี้กับสิ่งที่สัมผัสทำให้เกิดความสังเวชมันกระทบกันเท่านั้นเอง ส่วนที่จะ
ให้จิตอันนั้นกระเพื่อม มันไม่มีแล้ว ซากระนั้นไม่มีกระเพื่อม...ไม่มีเลย มีแต่อาการเวลา
ที่ครองชั้นอยู่ ขั้นนี้กับอันนั้นสัมผัสกันเท่านั้นกระเพื่อมขึ้นมา ก็เห็นว่า ปลงธรรม
สังเวช...ก็เท่านั้นเอง

กระเพื่อมนี้กระทบไตรลักษณ์ด้วย

นั่นแหละ เท่านั้นเอง ท่านสังเวช ความสังเวชของพระอรหันต์ไม่ได้เหมือนความ
สังเวชของเรา มันผิดกัน แต่ก็ไม่ได้ทราบว่าจะเอาอะไรมาพูด ก็เลยเอาสมมุติขึ้นมาพูด ที่นี้
พวกเราเลยเอามามัดคอเราอีกว่า พระอรหันต์นี้ก็เหมือนเราไปอีกแล้ว

กระผมก็เข้าใจอย่างนั้น ธรรมสังเวชสลด

ก็เหมือนการหัวเราะของพระอรหันต์เหล่านี้แหละ พระอรหันต์หัวเราะกับเราหัวเราะ
มันผิดกัน อย่างเช่นพระพุทธเจ้าแย้มพระโอษฐ์ พระองค์แย้มพระโอษฐ์มีเหตุผลของ
พระองค์นี้ ถ้ายิ้มธรรมดาก็เป็นอีกอย่าง ไม่ใช่ว่าพระพุทธเจ้าจะยิ้มไม่ได้ หัวเราะไม่ได้
หัวเราะได้เหมือนกัน แต่ทรงยิ้มด้วยเหตุผลอะไรนี้มี นั่นต่างหาก ไม่ใช่พระพุทธเจ้าจะ
ไม่ยิ้ม ทรงยิ้มเหมือนกัน พูดเหมือนกัน หัวเราะเหมือนกันนั่นแหละ แต่ธรรมดาๆ ท่าน
เหล่านั้นสาวกทั้งหลายเหล่านั้นไม่ใช่เป็นคนโง่ เป็นคนฉลาด อะไรที่แสดงออกมามีเหตุ
มีผล ยิ้มออกมาด้วยมีเหตุผลเป็นต้นเหตุ ก็ยึดกับว่าพระองค์ทรงยิ้ม (แย้ม) พระโอษฐ์

ให้ปรากฏอย่างนั้นๆ ว่าไป ถ้ายึดธรรมดาเหมือนเราพูดสนุกกันนี่จะเป็นอะไรไป มันก็เป็นอีกอย่าง เข้าใจไหมท่านเจ้าคุณ เป็นอย่างนั้นหนา เวลาทรงแสดงนิมิต ความยึดนี้ก็เป็นนิมิตอันหนึ่งออกมา โดยเหตุผลที่ควรจะต้องยึดเป็นหลักก็ออกมา แต่ธรรมดาก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง

ความกระเพื่อมของชั้นทำให้เกิดธรรมสังเวช นี่คมมากครับผม ไม่เคยนึกถึงเลย

ก็ความกระเพื่อมของชั้นนั้นแหละแยกออกมา เพราะสมมุตินี้กับสมมุติโน้น กระทบกันปั๊บแยกออกมา มันก็เท่านั้นแหละ พอแยกออกไปก็หายเงียบไป

ตอนที่เรียนยังเข้าใจว่า เอ...พระอรหันต์ก็ยังสังเวช เราก็เข้าใจคำว่าสังเวชเป็นภาษาไทย ไม่ได้นึกว่าชั้นมันกระเพื่อม

ถ้าเทียบก็เหมือนกับคนเล่นลิเก พอถึงบทหัวเราะก็หัวเราะ บทร้องก็ร้องไห้ให้นะ แต่คนร้องไห้ที่เขาเล่นลิเกละครกันนั้น ไม่ได้โศกเศร้าเหงาหงอยเหมือนอย่างเรา มันผิดกัน เพราะอันนั้นเป็นบทเล่นเฉยๆ อันนี้ก็เป็นบทเล่นในสมมุติหรือว่าใช้ในสมมุติเฉยๆ เหมือนๆ กันนั้นแหละ เพียงใช้ในสมมุติ องค์กรท่านเองไม่เป็น ท่านใช้ตามสมมุติ

อาศัยสมมุติ แต่ไม่อาศัยกิเลส

ใช่ เพราะท่านไม่มีแล้ว คำว่าไม่มีนี่ ถึงจะทำให้มีก็ไม่มี ถ้าหมดแล้ว มันก็เป็นอัฐานะเหมือนกัน เช่น โกรธอย่างนั้นนะ แต่ก่อนเคยโกรธเพราะอำนาจของกิเลส ที่นี้กิเลสไม่มี จะทำท่าก็ทำท่าไปยั้งนั่น จิตไม่ได้โกรธ เช่นว่าดูเอาเป็นแพดเป็นเผาขนาดไหน ก็เป็นไปด้วยพลังของธรรมต่างหาก ไม่ใช่พลังของกิเลส มันผิดกัน คือกิเลสก็มีพลังของมันเหมือนกันมันถึงแสดง ความโลภก็โลภเต็มที่ โกรธเต็มที่ หลงเต็มที่ เป็นพลังของกิเลส ที่นี้เวลากิเลสหมดไปแล้ว พลังของธรรมเข้าแทนที่ แต่ก่อนเป็นพลังของกิเลส ดันจิต ที่นี้เป็นพลังของธรรมกับจิตเป็นอันเดียวกัน แล้วก็พุ่งออกมาๆ พุดให้ถึงเหตุถึงผลเหมือนกับดูด่าว่ากล่าวเป็นฟืนเป็นไฟไป แต่ไม่ใช่พลังของกิเลสหนา เป็นพลังของ

ธรรม เพราะฉะนั้น คนจึงเอาไปกว้านมัดคออีกละ อูย... นี่ท่านยังงั้น ยังดุษฎีว่า... เอา
อีกแล้ว พลังของธรรมต่างหากไม่ใช่พลังของกิเลส มันผิดกันตรงนี้ ถ้างกิเลสหมดแล้ว
จะเอาอะไรมาโกรธ มันหมด จะเอาอะไรมาโกรธ ไม่งั้นเรียกว่าหมดได้อย่างไร เรียกตัวหา
ได้ จะเรียกว่าหมดอย่างไร หมดก็หมดอย่างงั้น มีแต่พลังของธรรมที่พุ่งๆ เต็มเหตุเต็มผล
เต็มอรรถเต็มธรรม เต็มตามความสัตย์ความจริง การพูดจึงมีเน้นลงในที่ควรเน้น ควร
หนักก็หนัก จะว่าอะไร...ปัจจุบันนี้อาจพ่อแม่ครูอาจารย์มันนี่ ผมเห็นทีแรกต่างๆ ที่ผมก็
ตั้งท่าเสาะอาจหาญหาท่าน ว่าท่านดุเก่งหนา ดีไม่ดีพระอยู่กับท่านถูกไล่เลยว้างั้น เรายัง
องค์หนึ่ง...ว้างั้นเลยนะ เราหาอาจารย์อย่างนั้นแหละ หาอาจารย์เด็ดๆ เอา...ถ้าถูกท่าน
ขับ ก็ให้เราองค์หนึ่งว่าท่านขับเพราะเหตุผลกลไกอะไร ขนาดท่านอาจารย์มันนี่ เราได้
เคยได้ยินชื่อกิตติศัพท์กิตติคุณมาตั้งแต่เราเป็นเด็กจนกระทั่งปานนี้ ท่านจะขับหนี
ตีส่งคนด้วยหาเหตุผลไม่ได้ด้วยอารมณ์นี้มีหรือ...เป็นไปได้ เราเชื่อตรงนี้นะ เราจะ
ต้องไปหาท่านในเร็ววัน แล้วไปจริงๆ ไปก็เบรียงจริงๆ โอ้อ้อๆ กล้าหาญขนาดนั้น มันยัง
กลัวนี่ว่าไ กิเลสมันก็ต้องกลัวว่าท่านดุ ครั้นเวลาอยู่กับท่านไปนานๆ จิตเราก็ประกอบ
ของเราอยู่ตลอดเวลา ปรับปรุงทางนี้ๆ ให้มันเรื่อยๆ จิตก็ค่อยๆเข้าไปเข้าใจเข้าไป
ต่อไปนี่บางที่มันยังพูดสนุกด้วยซ้ำ เห็นท่านดุพระเหลกนี่นะ เบรียงๆ บางที่ท่านหันหน้า
ไปทางนี้ พระองค์นี้เบรียงๆ พอมีอีกองค์ขึ้นมากกราบเรียนเรื่องอะไรๆ ท่านก็หันหน้ามา
พูดด้วยธรรมดาๆ เออ...อย่างนั้นนะๆ พอเสร็จแล้วก็กลับมาเบรียงๆ...ดู เป็นอย่างนั้น
นะ ถึงเวลาเบรียงๆ พอหันไปทางนี้ไปอีกแบบหนึ่ง เหมือนไม่เคยดูเลย พอหันมาอีกทาง
ก็เบรียงอีกแหละ เหมือนว่างานนี้ยังไม่เสร็จ งานสับยายังไม่เสร็จคงว้างั้น สับเสียก่อน
เหมือนเราสับลาบยาลาบนีละ เราไม่ได้โกรธให้ลาบ แต่สับยามัน

หาดยาก

ทีนี้ขั้นต่อไป พอจิตของเราเข้าระดับที่ควรเชื่อสิ่งเหล่านี้ได้แล้ว เลยหาย
สงสัยว่าท่านดุด้วยกิเลส หายสงสัยจริงๆ ถึงมีเวลาท่านดูใครต่อใครให้เห็น โอ้ย ทำ
ท่าไปอย่างนั้นแหละ บางทีพูดอย่างนี้ก็มีความนะ จะว่าคะนองปากหรือเป็นกรรม ผมก็
ยอมรับ แต่เราไม่ได้ถึงใจนี้ พูดอะไรเราก็พูดด้วยความรักท่าน ด้วยความเคารพเลื่อมใส

ท่านต่างหาก ที่ว่า โอ้ ก็ทำทำไปยั้งนั่นแหละ คือแต่ก่อนเรากลัว หมู่เพื่อนก็กลัวจะตาย
ที่นี้เราก็ดายกลัว คำว่าหายกลัว ไม่ใช่เราดื้อนะ คือเรายอมรับ พุดง่าย ๆ เราหายกลัว
ด้วยความยอมรับท่านว่าท่านเป็นธรรมทั้งแท่ง ที่นี้เวลาท่านดูใครที่ยังไม่รู้เรื่องราว แหม
เอาเหล็กเหมือนกันนะ เบรียงๆ โอ้ ก็ทำทำไปยั้งนั่นแหละ ในเมื่อไม่มีกิเลสตัวตุ๋นไหน
มาเป็นความโมโหโทโส แล้วจะเอาอะไรมาเป็นความโมโห ดูได้แต่ไม่โกรธ ที่ทั้งดูทั้งโกรธ
ก็มี แต่ดูได้แต่ไม่โกรธ เป็นอย่างนั้น ถ้ากิเลสไม่มี มันก็ไม่โกรธ ถ้ากิเลสมี มันทั้งดูทั้ง
โกรธ เอาไว้ไม่อยู่แหละ มันไปพร้อมกันนั่นแหละ ถ้ากิเลสมี ก็กิเลสพาดูเลย อย่าว่าแต่
กิเลสจะไปตามหลังความดูเลย กิเลสนั่นแลไปก่อน ถ้ากิเลสไม่มีแล้วก็มีแต่ธรรมพุ่งออก
เลย

**ปัญญามันยังแยกไม่ออก เช่น คนดูหรือพ่อแม่ติลูก อาจารย์ดูศิษย์อะไรนี้ เรา
ปัญญายังไม่ถึง ก็นี้กว่าท่านยังต้องใช้อารมณ์อยู่**

ก็มี พ่อแม่ก็ยังมีกิเลสก็มีส่วนอยู่บ้าง ความรักนะรัก ความถือว่าลูก ดูด่าว่ากล่าว
อันนี้มีส่วนใหญ่ แต่ความโมโหโทโสมันก็มี เพราะกิเลสมันมีอยู่นั่น ยังไงกิเลสต้องออก
มาทำงานด้วยจนได้ ถ้าไม่มีเสียจริงๆ แล้วก็รู้ได้ชัด ทำยังไงมันก็ไม่มี จะดูจนเป็นพื้น
เป็นไฟก็ไม่มี ก็มีแต่ลมแพะๆ มันไม่มีอะไรที่จะมาเสริม มีแต่พลังของธรรมพุงๆ พอ
หมดเรื่องที่จะพูดแล้วก็หายเงียบไปเลย ก็เหมือนไม่มี ดูเบรียงๆ ก็เหมือนไม่เคยดู
เพราะอันนี้ไม่ได้เป็นอุปาทาน ว่าไปตามเหตุตามผล พอหมดแล้วก็ขาดกันไปเลย เหมือน
กับเราเอามิดพันน้ำ พอยกมิดขึ้นมา มันก็หายเงียบ ไม่มีร่องมีรอย

จิตนี้ละเอียดมากนะท่านเจ้าคุณ ละเอียดมากทีเดียว ถ้าไม่ใช่วิชาธรรมแล้วยังไง
ก็ไม่มีทางเจอได้ เจอจิตเป็นจิตนี้ละ มันจะเหมาเอาหมดทั้งร่าง นอกจากนั้นแล้วพอร่าง
สลายลงไปแล้ว ความรู้นี้ก็หมดความหมายไปตามๆ กัน เมื่อเป็นยั้งนี้ เราจะพูดร้อยทั้ง
ร้อย พันทั้งพัน ล้านทั้งล้าน ต้องเข้าใจเอาว่ากายกับจิตเป็นอันเดียวกัน การปฏิบัติเท่านั้น
จึงรู้จิตเป็นจิต ธาตุเป็นธาตุ ชันธเป็นชันธ รู้จริงเป็นจริง ตรงนี้เราจะเริ่มรู้ตั้งแต่จิตสงบ
จิตเป็นสมาธิ มันจะเป็นเชื้อให้เกิดความรู้หรือว่าเป็นเชื้อให้เกิด ความเชื่อว่าจิตเป็นจิต
มันเป็นเชื่ออันหนึ่ง พอจิตสงบแล้ว มันจะทะล่อมของมันเข้าไป กระแสของจิตจะหดตัว

เข้ามาๆ เหมือนกับเราตากแหไว้บนลานหญ้านั้น เรามองไปจะไม่เห็นเพราะตากไว้ แหม่น
บาง ที่นี้พอจับจอมแหดึงเข้ามาๆ มันก็จะรวมตัวเข้ามาๆ จนเป็นก้อนแหกองแห เอามาได้
นี้กองๆ แล้วกระแสน้ำของจิตมันทะลอมเข้ามาๆ พอจิตสงบจากความฟุ้งซ่านเข้ามาๆ แล้ว
จุดความรู้นี้จะเด่นขึ้นๆ เหมือนกองแหเด่นขึ้นๆ ต่อไป พอจิตมีฐานเป็นของตัวเองแล้ว
ที่นี้คำที่ว่าจิตเป็นสมาธิตามความรู้สึกของทางภาคปฏิบัติหรือของพระองค์เอง จิตรวมเป็นครั้ง
เป็นคราวนั้น ยังเรียกไม่ได้ว่าจิตเป็นสมาธิ เรียกว่าจิตรวม จิตสงบ ที่นี้พอรวมหลายครั้ง
หลายหนแล้ว มันสร้างฐานขึ้นมาในตัวทุกๆ ครั้งทุกๆ ระยะเวลาจนกลายเป็นจิตที่มีความ
แน่นหนามั่นคงขึ้นในตัวเอง ทั้งๆ ที่เราคิดอ่านไตร่ตรอง ไม่ได้เข้าที่สมาธิภาวนาก็ตาม
ความสงบนี้จะเป็นตัวของตัวอยู่ที่นี่ เป็นพื้นฐานแล้วที่นี้แหละ เราคิดเรื่องอะไรก็ได้สบายๆ
พอย้อนเข้ามาสู่ภายในนี้ เราจะเห็นฐานแห่งความมั่นคงของจิตแน่นซึ่งอยู่ภายในตัวอยู่นี้
นี่เพราะจิตเป็นสมาธิ คือสร้างฐานขึ้นเป็นของตัวเอง ที่นี้พอจิตสงบ อาการของความคิด
ต่างๆ จะสงบตัวเข้ามาสู่ฐานนี้ พอออกจากนี้ อาการก็ใช้ๆ แต่ฐานอันนี้ไม่ละตัวเอง นี่ผม
เรียกว่าจิตเป็นสมาธิ เป็นยังงั้นจริงๆ นี่ ที่นี้เราจะรู้ว่า อ้อ จิตเป็นอย่างนี้ เหล่านี้เป็นธาตุ
เป็นขั้นๆ ก็จะเริ่มรู้แต่ยังไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เพียงเริ่มจับเงื่อนได้แล้ว ที่นี้พอก้าวเข้าสู่
ปัญญา จิตนี้ก็ยิ่งละเอียดเข้าไปๆ จนกระทั่งถึงปัญญาขั้นอภิญญาแล้ว เอาละที่นี้ เรื่อง
ความเชื่อของจิตอันนี้ จิตกับกิเลสที่พันกัน อันไหนที่ตัดได้แล้ว อันไหนที่ยัง มันรู้ๆ ก็
วนเข้ามาๆ แคมเข้ามาๆ ที่แรกพิจารณาอะไรมันกว้างขวาง พอเข้าใจแล้วมันตัดออกมาๆ
ปล่อยเข้ามาๆ ย่นเข้ามาๆ วงแคบเข้ามา จนกระทั่งถึงขั้นนี้ เอ้า รูปขั้นนี้ เวทนา สัญญา
สังขาร วิญญาณขั้นนี้ พิจารณาเสร็จแล้วเข้าใจแล้ว มันแยกออกๆ ตัดออก จึงเข้าไปสู่
จิต ที่ผมเคยพูดว่าอวิชชารวมตัว ในหนังสือก็มีในเทปก็มี นั่นเป็นภาคปฏิบัติจริงๆ เมื่อ
รู้จริงๆ แล้วจะทำยังไงให้ติด มันก็ไม่ติด ให้ไปพิจารณาอีก มันก็ไม่ยอม เหมือนกับว่า
เรารู้แล้ว จะกินอะไรอีก ความหมายว่างั้น ที่ไหนยังไม่อิ่มก็กินได้อีก นี่จิตมันเต็มอย่าง
นี้ อันนี้ยิ่งชัด ชัดถึงว่า อ้อ จิตเป็นอย่างนี้ๆ ความใสของจิตดวงนี้ ความสว่างของจิตดวง
นี้ ความอัศจรรย์ไม่เหมือนจิตดวงไหน คือไม่เหมือนที่เคยเป็นมาๆ ความละเอียดต่างกัน
มาก มากเข้ามาเป็นลำดับลำดับ เหล่านี้เป็นอาการทั้งนั้นละท่านเจ้าคุณ

จะเรียกว่าเป็น “ธรรมจิต” เสียเลยจะได้ไหมครับ

ได้ ถ้าลงถึงขั้นเต็มๆ ที่นี้พอเข้าไปถึงแล้ว เมื่อกิเลสรวมตัวของมันแล้วก็ไปเป็นก้อนอันหนึ่งอยู่นั้น ที่ว่าจิตผ่องใสอะไรที่ในหนังสือ “ดูก่อน ภิกษุทั้งหลาย จิตเดิมแท้เป็นจิตประภัสสร” นี่ๆ ที่พวกนักปริยัติเราถกเถียงกัน ผมเองก็เคยถกเถียงกับหมู่เพื่อนเหมือนกัน แต่ก่อนก็ถกเถียงแบบเราหลับตาชนกันเลย ไม่ได้ลืมตาชนกัน หลับตาเถียงกันถึงว่าจิตผ่องใส จิตเดิมเป็นประภัสสร ถ้าเป็นประภัสสรแล้วเกิดทำไม เลยยุ่งและหาทางออกไม่ได้ ก็เหมือนไขกับไก่อ้นแหละ ทั้งนี้เพราะไม่ได้ใช้ภาคปฏิบัติ พอใช้ภาคปฏิบัติเข้าไป นอกจากผ่องใสแล้ว ยังเลยไปอีกที่ว่าอวิชชารวมตัว แต่เราไม่รู้ขั้นตอนนั้น ไม่รู้เหมือนกันว่าธรรมรวมตัว ที่ท่านว่าโอภาสแสงสว่างในวิปัสสนากิเลส ๑๐ (ได้แก่ โอภาส ปิติ ญาณ ปัสสัทธิ สุข อธิโมกข์ ปัคคาหะ อุပ္ปฐานะ อุเบกขา นิกันติ) พอเข้าถึงตัวจริงๆ แล้ว โอ ปัญญาขนาดว่าเกรียงไกรขนาดนั้นยังงี้ได้ ยังเป็นองค์กรรักษารักษามันจนได้ นี่ถึงเรียกว่ามันละเอียดมาก

ประภัสสรจิตนี้หรือครับผม

ประภัสสรจิตนี้แหละ มันละเอียดล่อ มันผ่องมันใสมันอะไร มันทำให้อ้อยอิงเสียทุกอย่างนั่นแหละ นี่หมายถึงว่ามันไปเป็นประภัสสรของจิตที่ชำระได้นะ พออันนี้กระจายตัวลงไป เมื่อสติปัญญารู้ทันมันแล้ว กำหนดเข้าไปตรงนี้ มันก็เหมือนกับสภาวะธรรมทั้งหลาย มันก็เข้าใจเหมือนกัน ปล่อยเหมือนกัน แต่อันนี้ไม่เพียงปล่อยเฉยๆ มันพังลงด้วยนี่ กระจายลงผิงเดียวเท่านั้นหมด ขณะเดียวเท่านั้น พออันนั้นหมดไปแล้ว โอ้ที่ว่าผ่องใส มันเลยกลายเป็นกองขี้ควายทับทองคำทั้งแท่งไว้ข้างล่าง พุดง่าย ๆ ว่างั้น นี่จึงรู้ว่า เก่งไหมวิชา เก่งไหมที่ที่นี้ละ โอโฮ ขนาดนี้เขียวหรือ หลอกจนได้ ขนาดนี้เขียวหรือ พอถึงอันนั้นแล้วพุดไม่ถูกเลยที่นี้ อัจฉริยะเกินคาดเสียทุกอย่าง อย่างอันนี้เลยกลายเป็นกองขี้ควายทั้งกองไปเลย โอโฮ สดลึงเวทจนน้ำตาร่วง โอ้ หารธรรมหาที่ไหน ธรรมอยู่ที่ไหน กิเลสอยู่ที่ไหน นั่น หาวิชาที่ไหน เหมือนเสือโคร่งเสือดาวที่ไหน...ตัววิชาแท้ๆ นั้น

ที่ชี้ควายทับทอง

นี่ละที่ว่าจะเกิดอีกหรือไม่เกิดอีกทีนี้ ชัดขนาดไหน ที่นี้หมดเครื่องสืบต่ออะไร ทั้งหมดแล้ว หมด ไม่มีอะไรสืบต่อแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างจะมีมากไม่มีมาก มันก็เป็นเรื่องของเขา มันไม่มาติดมาต่อ มาสุดท้ายก็คืออวิชชาที่มันเป็นอันนี้กับอยู่นี้ มีจุดให้จับอยู่ที่นี่ พออันนี้กระจายลงไปแล้วหาจุดจับไม่ได้...ไม่มี ไม่มีที่จับ ไม่สงสัยที่จะจับอะไร พูดง่ายๆ มันไม่สงสัยด้วย ก็ทำให้ย้อนถึงเรื่องของพระพุทธเจ้าเมื่อพระองค์ตรัสรู้ใหม่ๆ นั้น ทรงท้อพระทัยในการสั่งสอนสัตว์โลก ก็ทรงเห็นอันนี้เป็นของอัศจรรย์เกินคาดเกินหมาย เกินโลกเกินสงสาร เกินสติปัญญาของสัตว์โลกทั้งหลายจะรู้ตามเห็นตามได้ เมื่อเป็นอย่างนี้จะทำอย่างไร ทรงท้อพระทัยในเมื่อปรากฏอันนี้ที่แรกนะ ถ้าพูดภาษาของโลกก็เรียกว่าตื่นเต้น ว่าอย่างนั้นเถอะ เพราะยังไม่ได้พิจารณาแยกออกตอนนั้น

ที่นี้เวลาพิจารณา มันก็ย้อนปั๊บกันซิ ถ้าหากว่าสอนใครไม่ได้แล้วว่าอันนี้เป็นสิ่งที่สวดวิสัยของโลก แล้วเรารู้ได้อย่างไร รู้ได้เพราะเหตุไร เรารู้ได้เพราะปฏิบัติ เพราะการดำเนิน เมื่อนำปฏิบัตินี้ไปสอนเขา ทำไมจะรู้ไม่ได้ ทางมีอยู่ บันไดมีอยู่ สอนมาซิ พาดมาซิบันได พูดง่ายๆ จึงทรงมีแก่พระทัยที่จะสั่งสอนสัตว์โลก ลำดับแรกทรงมีแก่พระทัยที่จะสั่งสอนสัตว์โลก ลำดับที่สองก็เป็น พุทธมา จ โลกฯ อย่างเราตัวเท่าหนู มันก็เป็นนี้ อย่าวว่าแต่พระพุทธเจ้าเลย เวลาปรากฏขึ้นมาแล้ว โอ้โฮๆ จะไปสอนใครได้ ไปสอนใครเขาจะว่าบ้า แน่ะ ถึงขนาดนี้แล้วจะไปสอนใคร ใครจะไปรู้ไปเห็นได้ มันสวดวิสัยของใครๆ ที่จะได้รู้ได้ สอนใครเขาจะว่าบ้า อยู่ไปกินไป พอถึงวันตายแล้วไปเลยเสียสบายดี ที่นี้มันย้อนเจ้าของซิ ก็เมื่อเป็นเช่นนั้น เราเป็นใคร ไม่ใช่โลกหรือ แล้วเรารู้ได้ด้วยเหตุผลกลไकोะไร ถ้าว่าใครจะไม่สามารถ เราเอาความสามารถมาจากไหน ด้วยเหตุผลกลไकोะไร พอย้อนมานี้ ก็เพราะการปฏิบัตินั้น ก็เมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว นำข้อปฏิบัติหรือวิธีการนี้สอน ทำไมใครจะไม่รู้ นั่นละ เรื่องมันก็ขยายออกคลี่คลายออกไป ถ้าจะมาดูแต่ดวงปัจจุบันนี้ไม่ดูเหตุ ดูแต่ผลอันนี้แล้วก็อย่างว่าละ ทำให้หัดได้ แต่นี่ผลกับเหตุมันเกี่ยวเนื่องกัน จะไม่พูดได้ยังไง จะไม่วิ่งถึงกันได้อย่างไร ก็ต้องวิ่งถึงกันอยู่โดยดี แต่ว่าขณะที่หยุดก็ มันก็ก็ของมัน แต่พอเวลาขยายก็ขยายของมันไป รู้ได้ด้วยเหตุ

นั้นๆ เมื่อสอนอย่างนั้น ทำไมจะรู้ไม่ได้วะ จึงว่าเรื่องกิเลสนี้ แหม สลับซับซ้อนมากจริงๆ ละเอียดๆ มากทีเดียว

ถาม โยมขอคำแนะนำในการปฏิบัติธรรมค่ะ สภาวะที่เกิดขึ้นมีดังนี้ ตอนแรกเริ่มเบาและมีความรู้สึกเหมือนอยู่ในคลื่นลูกใหญ่ๆ แบบคนกำลังจะจมน้ำ รุ่งขึ้นตัวเบาจนไม่มีน้ำหนัก และจิตเดินพุทโธตลอดเวลา ลูกไม่ได้ เวียนศีรษะ ต้องนอนอยู่และไม่อยากรับประทานด้วย จิตนิ่งสบายดีมาก นอนอยู่สองวัน ตอนกลางคืนของวันแรกก็นอนมีความรู้สึกว่าจะไปแล้ว ไม่กลับละ จิตกำลังจะออก โยมกำหนดไว้ว่า รู้หน่อๆ ก็เลยหลับไปในเวลาไม่นาน รุ่งขึ้นวันที่สองที่นอนอยู่ ก็ภาวนาพุทโธตลอดเป็นอัตโนมัติ จิตสบาย ผ่องใสมาก แต่กายรู้สึกเบาไม่มีน้ำหนักและเวียนศีรษะ เป็นอยู่ต่อมาอีกกว่าสัปดาห์ แต่ก็พอไปทำงานได้บ้าง เมื่อนอนอยู่บ้าน ทางโรงเรียนไม่มีครูยอมเข้าสอนแทน และด่าทั้งครูและนักเรียน นอนอยู่บ้าน จิตรับรู้หมดทุกอย่าง และมีความรู้สึกว่ามีอะไรใหม่ๆ เหมือนนักเรียนได้เลื่อนชั้น เวลานี้ก็ยังเบาะๆ อยู่ อาการอีกอันหนึ่งที่ตึกคือ ความวางเฉยของจิตต่อการกระทบกระทั่งของบุคคลภายนอกดีขึ้นมาก แต่ก็ยังเป็นเพียงบางช่วง บางระยะก็ยังกลับทวนยากอยู่ แต่บางที่ก็วางเฉยได้เลย **ขอท่านอาจารย์โปรดแนะนำการปฏิบัติว่า เวลานี้ควรจะทำอย่างไรจึงจะก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมต่อจากสภาวะที่กำลังดำเนินอยู่นี้**

ตอบ จิตที่สงบผ่องใสนั้น ถูกต้องแล้ว ต่อไปควรพิจารณาแยกแยะร่างกายด้วยการใช้ปัญญาได้แล้วตามที่เคยอธิบายไว้ในหนังสือ ให้เห็นเป็นอสุภะ-ไตรลักษณ์ใดก็ได้ตามแต่ถนัด ปัญญาจะพาก้าวเดินออกไปที่กว้างขวางแว้งว้าง ซึ่งผิดกับสมณะอยู่มาก เวลาพักบริกรรม พุทโธก็มี เวลาพิจารณาทางวิปัสสนาปัญญาเพื่อความเห็นแจ้งในกายก็มี สลับเปลี่ยนวาระกัน ใจดวงผ่องใสนั้นแล จะพาผู้บำเพ็ญถึงแดนประเสริฐเกษม

ถาม หนูกำลังอ่านหนังสือ **เข้าสู่แดนอวกาศของจิตของธรรม** ของท่านอาจารย์ค่ะ อ่านแล้วหนูคิดว่าท่านอาจารย์คงจะเมตตาผู้ปฏิบัติใหม่ซึ่งกำลังล้มลุกคลุกคลานอยู่นะคะ หนูอยากกราบเรียนท่านอาจารย์ว่า ทำไมท่านอาจารย์ดำเนินผู้มีรูปภาพของครูบาอาจารย์ซึ่งเป็นภาพสมมุติ เพราะสำหรับผู้มีปัญญาน้อยเช่นหนู บางครั้งเกิดข้อ

เพราะปฏิบัติไม่ได้ผล ก็รีบไปดูไปกราบรูปท่านอาจารย์บ้าง รูปท่านอาจารย์มันบ้าง เพราะหนูคิดว่าเป็นหลักชัยในชีวิตของเราที่เราควรจะถือเป็นกำลังใจในการมุ่งมั่น ปฏิบัติตามครูบาอาจารย์ของเรา แม้ไม่เหมือนหรือไม่เท่าท่าน แต่ก็ยังดีกว่ามองไม่เห็นครูอาจารย์เลยนะคะ หนูว่าท่านอาจารย์ต้องสงสารพวกหนูหรือศิษย์สมัยนี้มากๆ นะคะ เพราะสมัยนี้เรามีครูอาจารย์ที่ปฏิบัติจริงๆ น้อยกว่าสมัยท่านอาจารย์มันมีชีวิตอยู่

หนูกราบเรียนท่านอาจารย์มาด้วยความเคารพ ถ้าสิ่งใดไม่สมควรหรือเป็นการล่วงเกินท่านอาจารย์ ขอบุญท่านอาจารย์จงเมตตายกโทษให้ด้วยค่ะ

ตอบ อาจารย์ไม่มีเจตนาตำหนิรูปภาพของครูอาจารย์ทั้งหลายซึ่งเป็นที่เคารพนับถือแต่อย่างใดเลย ยิ่งกราบไหว้รูปภาพท่านอาจารย์เหล่านั้นทุกๆ เข้าเย็นมิได้ขาดด้วย ทั้งยังพอใจกราบไหว้ท่านตลอดไปจนวันวสานแห่งชีวิตอีกด้วย

ที่พูดให้คนส่วนมากฟังเกี่ยวกับรูปภาพของอาจารย์เองนั้น เป็นอีกกรณีหนึ่งต่างหาก จึงกรุณาเข้าใจตามที่เรียนมานี้

ปกติอาจารย์เป็นคนอภิวาสนา ถ้าพูดเป็นเชิงตำหนิตัวไว้ ความเย่อหยิ่งอันเป็นเรื่องของกิเลสไม่ค่อยแสดงตัวออกเฟ้นพ่านัก ดุมันสงบดี จึงใช้วิธีนี้ปราบมันเรื่อยมา

ขรัวตาอภิวาสนา

ป.ล. หนังสืออวakashของจิตของธรรม เป็นธรรมที่แผ่รื้อนอยู่มาก เพราะเทศน์สอนพระวัดป่าบ้านตาดโดยแท้ ซึ่งมีแต่องค์กิเลสหนาๆ กันทั้งวัด เห็นว่าเหมาะสมกันดีสำหรับท่านที่มีกิเลสเบาบาง อาจขยะๆ ในสำนวนหนังสือก็เป็นได้ จึงต้องขอภัยไว้ด้วย

ขรัวตาทิเลสหนา

ถาม ดิฉันได้รับความเมตตาจากท่านอาจารย์ในเรื่องหนังสือและเทพธรรมะ ซึ่งเป็นคำแนะนำของท่านอาจารย์ ดิฉันเปิดฟังตลอดมา ปัจจุบันรู้สึกที่มีความรับผิดชอบในการงานดีขึ้นทั้งงานบ้านและงานที่ทำงาน เท่าที่ดิฉันสังเกตดูรู้สึกว่า เวลาทำงานก็ไม่ค่อยคิดฟุ้งซ่านเรื่องอื่น จิตใจอยู่ทำงาน โดยเฉพาะเวลาทำงานบ้านรู้สึกชอบมาก เพราะจะได้เปิดฟังเทปไปด้วย มีความสนใจอยู่กับการทำงาน พร้อมกับพยายามสำรวจตัวเองเวลาได้ฟังคำสอนของท่านอาจารย์ และพยายามปฏิบัติตาม ซึ่งก็ได้มั่งไม่ได้มั่ง แต่ก็พยายามอยู่เสมอมาค่ะ

ในช่วงปลายเดือน...ที่ผ่านมา ดิฉันได้ไปอบรมที่วัด...เป็นเวลาเจ็ดวัน ได้รับการอบรมจากท่านเจ้าคุณ... ในช่วงเจ็ดวันนี้ ได้เริ่มฝึกนั่งสมาธิภาวนาพุทโธ และฝึกเดินจงกรมด้วยเจ้าค่ะ ดิฉันรู้สึกว่าเดินจงกรมนี้จิตใจสงบดีมาก ความคิดไม่ค่อยฟุ้งซ่านมากเท่านั่งภาวนา แต่ก็บางครั้งบางคราวที่ดีบ้างไม่ดีบ้าง แต่อย่างไรก็ตามจากการฝึกเจ็ดวันนี้ สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดก็คือความศรัทธาที่เพิ่มมากขึ้น และทำให้มีความเพียรพยายามเพิ่มมากขึ้นในอันที่จะก้าวเดินต่อไปเพื่อความหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดนี้ ดิฉันทราบว่าสำหรับตัวดิฉันคงอีกนานกว่าจะถึงจุดหมายปลายทาง แต่ดิฉันก็คิดว่าจะพยายามสร้างบุญให้เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ด้วยการทำแต่สิ่งที่ดี ละเว้นการทำชั่ว และพยายามบำเพ็ญภาวนาให้มากๆ อย่างนี้ได้ใช้ไหมเจ้าค่ะ

ท่านอาจารย์คะ ดิฉันอยากรบกวนท่านอาจารย์ ขอรบกวนถามเมตตาแก่ดิฉัน ไม่ทราบว่าจะเป็นการรบกวนเกินไปหรือไม่ คือดิฉันอยากกราบขออนุญาตท่านอาจารย์ไปพักที่วัดป่าบ้านตาดเพื่อบำเพ็ญภาวนาและเพื่อกราบท่านอาจารย์และได้รับฟังเทศนาจากท่านอาจารย์ ไม่ทราบว่าต้องเป็นผู้ที่ฝึกมานานพอสมควรแล้วหรือไม่ เจ้าค่ะ ขอรบกวนถามเมตตาแนะนำด้วยนะเจ้าค่ะ

ตอบ ที่ว่าตัวคุณเองคงอีกนานกว่าจะถึงจุดหมายปลายทางพันทุกขนั้น กรุณาอย่าปล่อยโอกาสให้กิเลสถือเอาเป็นเครื่องมือพาให้ว่าอย่างนั้น มันจะคว้าเอาความท้อถอยน้อยใจมายึดใส่มือให้ (ยึดใส่หัวใจ) แล้วอ่อนเปียกในการทำมาความดีเพื่อหนีจากอำนาจของมันที่คุมสัตว์โลกไว้ในเงื้อมมือทั่วไตรภพ

กิเลสความมืดบอดอยู่กับใจ มิได้อยู่กับกาลสถานที่เวล่ำเวลา ธรรมประทีปดวงสว่างก็อยู่กับใจ เกิดที่ใจ ไม่มีกาลสถานที่เวล่ำเวลาเช่นเดียวกัน กรุณาเปิดธรรมประทีปด้วยการบำเพ็ญขึ้นที่ใจ จนกิเลสพังทลายลงจากใจนั้นแลคือความถูกต้องของชาวพุทธ ซึ่งเป็นศิษย์มีครูสั่งสอน อย่าคาดคะเนดันเดาตามเพลงกล่อมของกิเลสต่อไปอีก ถ้าไม่อย่าทำให้มันมึนคอ (ดวงใจ) ติดกับตันเสาวัญจักรไม่มีวันพ้นโทษตลอดอนันตกาลนะ ลูกศิษย์มีครูต้องสู้ไม่ถอย

ความมืดแม้จะเคยมีมาตั้งกับตั้งกัลป์ไม่สำคัญ พอเปิดไฟจ้าขึ้นขณะเดียวเท่านั้น ความมืดหายหน้าไปหมด ไม่มีอำนาจเอากาลเวลามาอ้างได้เลย กรุณาอ่านให้ถึงใจ อาจารย์พยายามเขียนให้คุณอ่านโดยตรง เขียนด้วยความถึงใจกับกิเลสและธรรมเครื่องปราบปรามมัน ทั้งนี้เพราะความเคียดแค้นแทนคุณที่กำลังจะตกเป็นเครื่องมือของมันในขณะจะบำเพ็ญความดีทั้งหลาย

เมตตาธรรมมาพร้อมนี้ อย่าเสียกลของกิเลส

ขรัวตาเคียดแค้น

ป.ล. วัดเป็นวัดเพื่อแผ่นดิน มิได้นิยมคนเก่าคนใหม่ มิได้นิยมระดับชั้นภูมิใดๆ ทั้งสิ้น

พระไม่มีระดับ

ถาม ก่อนอื่นหนูต้องกราบขอพระคุณเป็นอย่างสูงเลยนะค่ะ ที่ได้รับความเมตตาเป็นอย่างมากจากหลวงปู่ นับตั้งแต่ได้มากราบนมัสการเมื่อ...ตอนคำ ขໍอธรรม และหลักการปฏิบัติที่ได้รับจากหลวงปู่ไปนั้น นับว่ามีประโยชน์เป็นอย่างมากค่ะ เพราะแต่เดิมนั้นก็สนใจเรื่องการปฏิบัติมาก พยายามเข้าหาครูบาอาจารย์มามากต่อมากแล้ว แต่ละองค์ท่านก็เมตตาสั่งสอนทุกองค์ แต่ว่าวิธีการและหลักการแต่ละองค์ก็แตกต่างกันออกไป ซึ่งทุกองค์ท่านก็สอนให้มุ่งไปที่จุดหมายเดียวกันทั้งนั้น หนูขอกราบเรียนว่าสิ่งที่ศึกษามานั้น อาจจะมากแบบหรือรู้มากเกินไปจนจับต้นชนปลายไม่ถูก เลยยุ่งกันใหญ่ค่ะ

มาบัดนี้หลวงปู่ได้ปูพื้นฐานให้ใหม่ หนูก็พยายามเดินตามแล้วค่ะ ขณะนี้กำลังเดินตามรอยโคเพื่อจะได้ไปให้ถึงตัวโค แต่หลวงปู่คะ หนทางที่กำลังเดินอยู่นี้น่าแปลกจริงๆ อุปสรรคและขวากหนามเต็มไปหมด และขอยอมรับว่ากำลังท้อแท้ก็อ่อนเต็มที จะทำอย่างไรดีคะ บางครั้งท้อแท้ แต่ก็พยายามสอนตัวเองว่าให้ใช้ความพยายามให้มากๆ ขณะเขียนจดหมายอยู่นี้ก็เสียใจมากถึงกับร้องไห้ แล้วถามตัวเองว่า ทำไมถึงอ่อนแอหนัก หลวงปู่ขา หนูตั้งจุดหมายไว้สูงมากทีเดียวคือมุ่งหวังถึงความหลุดพ้นตามแบบอย่างของครูบาอาจารย์ ไม่ทราบว่าคุณคิดแบบนี้ถูกหรือไม่ มักใหญ่ใฝ่สูงเกินไปหรือเปล่า

ขณะนี้หนูต้องการขวัญและกำลังใจจากหลวงปู่มากที่สุดค่ะ จะได้เป็นกำลังในการต่อสู้ต่อไป ถ้าไม่เป็นการรบกวนเกินไป ขอความกรุณาจากหลวงปู่เขียนตอบทางจดหมายก็แล้วกันนะคะ ถ้าหนูมีโอกาสและว่างพอจะเดินทางมาด้วยตนเองค่ะ แต่ภาระหน้าที่มีหลายอย่าง คือรับราชการเป็นอาจารย์สอนหนังสือ เป็นแม่บ้าน เป็นแม่ของลูกสองคน อายุ ๖ ปีและ ๔ ปี และเป็นลูกของคุณพ่อคุณแม่ซึ่งท่านกำลังชราแล้วต้องการผู้ดูแล ภาระเหล่านี้ก็จำเป็นต้องทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ จะออกไปปฏิบัติอย่างเต็มตัวอย่างเช่นคุณหญิง... หรือพี่... ก็ทำยากค่ะ แต่หนูก็พยายามหาเวลาและโอกาสทำที่บ้าน แม้แต่ออกจากบ้านเมื่อพบเห็นอะไร ก็เอามาพิจารณาให้เป็นธรรมอยู่เหมือนกัน

หลวงปู่คะ จิตนิสสัยหนูถูกกับธรรมชาติของหลวงปู่มากที่สุด ชอบฟังเทศน์มากที่สุด ฟังแล้วเอามาพิจารณา พยายามศึกษาและปฏิบัติตาม ขณะนี้ปฏิบัติตามได้บางสิ่งบางอย่างนะคะ ยังไม่สามารถรับได้ทั้งหมดค่ะ อันนี้ต้องขอเวลาหน่อยนะคะ นิสสัยที่ไม่ดีในตัวเองอีกอย่างคือใจร้อน เอาแต่ใจเจ้าของ ถ้าหลวงปู่จะช่วยปราบให้ด้วย จะเป็นการดีมาก การเอาแต่ใจเจ้าของนี้ ทำให้มีทิฐิมานะมาก ทำอย่างไรดีคะหลวงปู่ บางทีรู้สึกตัวบางทีขาดสติคะ หลวงปู่สอนอย่างหนักๆ เลยนะคะ ปราบแรงๆ มันจะได้ลงเสียที หนูจะยินดีมากต่อคำสอนทุกอย่างที่จะได้รับ หนูจะตั้งใจรอคอยจดหมายคำอบรมพร่ำสอนของหลวงปู่อย่างใจจดใจจ่อค่ะ ระยะนี้ก็จะพยายามต่อสู้กับกิเลสด้วย

กำลังของเจ้าของเอง บางครั้งก็พ่ายแพ้อย่างไม่เป็นท่า น้าอายุที่สุดเลยนะคะ ขอกราบเรียนสารภาพตามความจริงทุกอย่างเลยคะ

สุดท้ายนี้ หนูขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และอำนาจบุญกุศลที่หนูได้บำเพ็ญมาทั้งหมด จงดลบันดาลให้หลวงปู่มีสุขภาพและอนามัยดีขึ้น ขอให้แข็งแรงมีอายุยืนยาวเพื่อที่จะได้เป็นที่พึ่งเป็นขวัญเป็นกำลังใจแก่พุทธบริษัทต่อไปตราบนานเท่านานนะคะ หนูคิดถึงและเป็นห่วงเรื่องสุขภาพของหลวงปู่มาก พยายามถามข่าวคราวจากครูบาอาจารย์ตลอดจนพระเถรที่ท่านไปพบหลวงปู่เสมอคะ

ตอบ จงเดินตามรอยโคตามที่สอนนั้นจะไม่ผิดหวัง จะต้องถึงตัวโคในวันเวลาหนึ่งแน่นอน ขอแต่อย่าปล่อยรอยโคก็เป็นพอ

ความจำกับความจริงต่างกันมาก การเรียนรู้กับการปฏิบัติรู้จึงต่างกันมากราวฟ้ากับดิน ดังนั้น การสอนจากภาคปริยัติกับจากภาคปฏิบัติจึงถูกต้องแน่นอนผิดกันอยู่มากตามหลักความจริง

ทางโลกก็ทำไปตามความจำเป็น ทางธรรมก็ดำเนินไปในคนๆ เดียวกันนั้นแล ไม่คิดไม่ขวางกัน ถ้าเราไม่ทำให้กีดขวางเอง เพราะธรรมกับโลกก็อยู่ในคนๆ เดียวกันนี้ ขออย่าทะเลาะกับตัวเองให้เสียงานเสียประโยชน์ก็เป็นพอ

ความท้อแท้เป็นกองทัพอกิเลสเหยียบย่ำธรรม ความบึกบึนต่อสู้อยู่เป็นกองทัพนรก ย่ำยิกิเลส จงมั่นใจอย่างหลังนี้ ถ้าอยากพ้นทุกข์สมเจตนาที่ตั้งไว้สูงนะ การตั้งเจตนาไว้สูงในทางดีและดีเลิศนั้นถูกต้องเหมาะสมกับภูมิมนุษย์ชาวพุทธเราแล้ว เป็นเพียงระมัดระวังกองทัพอกิเลสคือกิเลสจะแอบเข้าทำลายให้ล้มละลายเท่านั้น

เอาให้ดีตามที่สอนไว้นั้นๆ ซึ่งแน่ใจในการสอนแก่ผู้ฟังอย่างยิ่งทุกบททุกบาท ทั้งเขียนทั้งเทศน์ในเทป ไม่สงสัยลบล้างคำในการปฏิบัติและการสั่งสอน ผู้อบรมศึกษาจึงไม่ควรหาเรื่องสงสัยลบล้างคำมาทำลายตัวเองโดยใช้เหตุ

ศาสนธรรมเอื้อมมืออุดลากสัตว์โลกให้พ้นจากโลกันตสัตว์ทุกบทรทุกบาทด้วย
สวากขาตธรรมอยู่เรื่อยมา ไม่เคยมีคำว่าครีล้ำสมัย นอกจากคนที่เน่าเฟะทั้งที่ยังไม่ตาย
เท่านั้น จะหาเรื่องตำหนิศาสนธรรมได้ลงคอ แล้วก็เข้าไปขวางในหัวอกตัวเอง นั่นแล

กิเลส ธรรม คจฺจามิ กับ **พุทฺธ ธมฺมํ สงฺขํ ธรรมํ คจฺจามิ** นั้นต่างกันมาก และ
จะมี และมี-เกิดจากใจดวงเดียวกันนี้แล (ใจเราเอง) ถ้าคว่ำกิเลสมาเป็นสธนะ ก็จมไป
กับมัน ถ้าคว่ำธรรมมาเป็นสธนะ ก็โชติๆ ปรายโน ฟังให้ถึงใจ จะถึงธรรมสธนะไม่สงสัย

ขรัวตาอยากได้ชัยชนะ

หลุดพ้นที่ใจ

มันก็อยู่ในจิตอันเดียวกันเท่านั้นเอง
คำว่า พ้นทุกข์ ก็คือพ้นจากความวุ่นวาย
ที่เกิดขึ้นภายในตัวเอง...มันลื่นไปเสียจากใจ
ท่านเรียกว่า พ้น นี่ พ้นที่ตรงนี้นะ
ไม่ใช่โดดคือไปโลกนั้น พระอาทิตย์ พระจันทร์ พระอังคาร ที่ไหนล่ะ...
พ้นจากความติดข้อง มันก็หลุดพ้น
พ้นจากทุกข์ มันก็เป็นสุข
พ้นจากทั้งสุขทั้งทุกข์แล้ว ก็เป็นบรมสุข
มันก็อยู่ในจิตอันเดียวกันเท่านั้นเอง ไม่ได้อยู่ที่ไหน

อวิชชา

เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาเข้าไปโดยไม่หยุดยั้งแล้ว
รูปก็เห็นชัดว่าเป็นอันหนึ่งต่างหากจากจิต
เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แต่ละอย่างๆ
ไม่ว่าเวทนาประเภทใด ไม่ว่าสัญญาจะหมายเรื่องอะไร
ไม่ว่าสังขารจะปรุงเรื่องอะไร
จะเห็นความเกิดของสิ่งเหล่านี้มาจากจิตและดับลงที่จิต
และเป็นธรรมชาติอันหนึ่งต่างหากจากจิต
และยังจะได้เห็นตัวจิตที่มีธรรมชาติอันหนึ่งหุ้มห่อไว้อย่างมิดชิด
ธรรมชาตินั้นเป็นผู้ทำหน้าที่บงการ
โดยมากในอริยาบถทั้งสี่จะเป็นเรื่องของธรรมชาตินี้ทั้งนั้นเป็นตัวเชิด
เป็นตัวพาให้คิดให้อ่านให้ปรุงแต่งต่างๆ นี่ท่านเรียกว่า อวิชชา
อันนี้เป็นสิ่งที่สนิทติดใจกับใจราวกับเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
จนผู้ปฏิบัติเมื่อถึงขั้นละเอียดนี้แล้วไม่สามารถจะทำลายอวิชชานี้
ไม่สามารถจะพิจารณาธรรมชาตินี้ได้ เนื่องจากเข้าใจว่าธรรมชาตินี้แลเป็นตน

ปัญหา ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ สยามรัฐ ฉบับลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๑๕

ได้มีท่านผู้มีใจกรุณามอบหนังสือให้ผมเล่มหนึ่ง เป็นหนังสือ ประวัติ
พระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ ซึ่งท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน แห่งวัดป่า
บ้านตาด อุดรธานี เป็นผู้เรียบเรียง

หนังสือเล่มนี้ ผมเข้าใจว่าได้พิมพ์แจกไปแล้วเป็นจำนวนมาก เล่มที่ผมได้รับมา
นี้เป็นเล่มที่เพิ่งได้พิมพ์ขึ้นใหม่ และผมก็เพิ่งได้เคยอ่านหนังสือเล่มนี้ในคราวนี้ ที่ได้นำ
เอาหนังสือเรื่องนี้มาเขียนถึงในคอลัมน์นี้ ก็เพราะเห็นว่าหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่น่า
อ่านอยู่มาก ใครที่ยังไม่เคยอ่าน ก็ควรจะได้อ่านเสีย ว่าเป็นหนังสือที่น่าอ่านนั้น
ผมหมายถึงวิธีเขียนหนังสือของท่านอาจารย์พระมหาบัว ผู้เรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ขึ้น
เป็นสำคัญ เมื่อจับหนังสือเล่มนี้ขึ้นอ่าน ก็สังเกตได้ทันทีว่า ท่านผู้เรียบเรียงท่านได้เขียน
หนังสือเล่มนี้ขึ้นตามสบายของท่าน เมื่อผู้เขียนหนังสือเขียนตามสบาย ใจของคนอ่านก็
เกิดความรู้สึกว่าตามสบายคล้อยตามไป และอ่านหนังสือนั้นตามสบายเช่นเดียวกัน เมื่อ
เกิดความรู้สึกว่าหนังสือเล่มนี้อ่านได้ตามสบายแต่ในชั้นแรกแล้ว ผมเองก็เริ่มอ่านตาม
สบายเรื่อย ๆ ไป และถ้าไม่มีธุระบางอย่างมาขัดข้องเสียแล้ว ก็คิดว่าคงจะได้อ่านเรื่อยไป
จนจบในรวดเดียว

อย่างไรก็ตามเมื่ออ่านจบแล้ว ก็เกิดความนับถือเลื่อมใสในท่านเจ้าของประวัติ
คือ พระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ เป็นอย่างยิ่ง ในการเขียนประวัติของท่านพระอาจารย์
มั่นนั้น ท่านอาจารย์พระมหาบัวได้เขียนอย่างตามสบายของท่านจริงๆ กล่าวคือ นึกถึง
เรื่องอะไรออก ท่านก็เขียนลงไว้ มิได้เขียนประวัติอย่างคนอื่นเขียนตามธรรมดา แต่มี

การสวดเทรกรรมที่พระอาจารย์มั่นได้สั่งสอนสาธุศิษย์ของท่านไว้ในหลายที่หลายแห่งโดยตลอด นอกจากนั้นก็ยังได้เขียนถึงเหตุการณ์อันน่าสนใจน่าตื่นเต้นอีกมากมายหลายอย่างในชีวิตของพระอาจารย์มั่นลงไว้เป็นระยะๆ ไป

การอ่านหนังสือธรรมะล้วนๆ นั้น มักจะเป็นงานหนักของคนส่วนมาก เพราะต้องใช้สติปัญญามากอยู่ในการอ่านเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันถูกต้อง และสติปัญญานั้นเมื่อใช้มากเข้า ก็เกิดความเหน็ดเหนื่อยทางสมองขึ้นได้ การอ่านหนังสือธรรมะจึงอ่านได้รวดเร็วจบไม่ง่าย เฉพาะตัวผมเองไม่เคยปรากฏว่าทำได้ แต่หนังสือที่ท่านอาจารย์พระมหาบัวแต่งขึ้นนี้ ท่านมีวิธีเขียนของท่านจากข้อความอันเป็นธรรมะไปยังข้อความเกี่ยวกับเหตุการณ์อื่นที่น่าตื่นเต้นบ้าง น่าสนใจบ้าง จนความเหน็ดเหนื่อยในการอ่านนั้นไม่เกิดขึ้น เพราะเมื่อเหนื่อยธรรมะแล้ว ก็มีเรื่องอื่นที่เรียกร้องความสนใจในทางอื่นมาให้อ่านต่อไปในจังหวะที่พอดีทุกครั้งไป เป็นการพักสมองไปในตัว

เมื่อได้อ่านหนังสือเล่มนี้จบลงแล้วก็เกิดความรู้สึกขึ้นในใจว่า ได้อ่านชีวิตของนักต่อสู้ที่มีความแข็งแกร่งและมีกำลังมากคนหนึ่ง รูปเรื่องที่เกิดขึ้นในใจนั้น เป็นเรื่องของ การต่อสู้ระหว่างพระอาจารย์มั่นกับความโง่หลงมกมายของมนุษย์ ข้อความที่ท่านอาจารย์พระมหาบัวเก็บเอามาลงไว้ในหนังสือจากเทศนาของพระอาจารย์มั่นในหลายที่หลายแห่งนั้น แสดงให้เห็นได้ชัดว่าท่านต้องทำการต่อสู้อย่างหนักกับกิเลสตัณหาของมนุษย์และความโง่หลงมกมายของมนุษย์ หรือมิฉะนั้นการโต้ตอบของท่านกับผู้ที่มาตั้งปัญหาถามท่านต่างๆ นั้น ก็แสดงให้เห็นถึงการต่อสู้เช่นเดียวกัน เป็นต้นว่า ท่านเทศน์สั่งสอนพระภิกษุสงฆ์ผู้เป็นสาธุศิษย์ของท่านว่า อย่างนี้กว่าเมื่อได้มาบวชแล้วจะต้องเป็นคนดีที่อยู่ในศีลธรรมเสมอไป เพราะบาปนั้นทำได้ถึงสามทาง คือ ทางกายกรรม ทางวจีกรรม และทางมโนกรรม ถึงแม้ว่าพระภิกษุสงฆ์จะไม่ทำบาปด้วยกายและด้วยวาจา ก็ยังไม่แน่ว่าพระภิกษุสงฆ์เหล่านั้นจะเป็นผู้พ้นจากบาปแล้วหรือไม่ เพราะอาจยังทำบาปทางใจอยู่ก็ได้ และตราบใดที่ยังทำบาปทางใจอยู่แล้วกลับไปนึกเสียว่าตนเป็นผู้ที่อยู่ในศีลธรรมอันดีแล้ว พระเช่นนั้นจะยิ่งสั่งสมบาปให้มากขึ้นไปอีก ฟังดูแล้วก็จับใจ

เมื่อท่านจาริกไปถึงเมืองนครราชสีมา มีผู้มาถามท่านว่า ในการที่ท่านมายัง

นครราชสีมาคราวนี้ ท่านมีความประสงค์ที่จะมาแสวงหาธรรมรรคผลอันใด ท่านตอบว่า
อาตมาเป็นคนไม่หิวเสียแล้ว ธรรมดาของคนไม่หิวก็ย่อมไม่แสวงหาอันใดทั้งสิ้น ฟังแล้ว
ก็พอใจดีพิลึก

ทั้งที่หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่อ่านสนุกอ่านเพลิน แต่ขณะที่อ่านนั้นก็เกิดความ
กังวลขึ้นเรื่อยๆ ท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ นั้น ท่านเป็นอาจารย์ทางวิปัสสนาซึ่งมีผู้
เคารพนับถือยกย่องมาก เมื่อได้อ่านประวัติของท่านก็เกิดความสนใจจนกลายเป็นความ
ร้อนใจที่จะได้ทราบถึงการปฏิบัติของท่านในทางวิปัสสนา แต่หนังสือเล่มนี้ก็ได้บอกไว้
คงบอกแต่วัตรปฏิบัติของท่าน เช่น ท่านนั่งสมาธิเวลาใด เดินจงกรมเวลาใด จันอาหาร
จากบาตรเป็นประจำและฉันวันละหน เหล่านี้เท่านั้น นอกจากนั้นก็ยังมีเรื่องเกี่ยวกับการ
เดินทางของท่านเพื่อไปพำนักอยู่ในที่วิเวกตามป่าเขาหรือในถ้ำ ซึ่งก็เป็นเรื่องน่าตื่นเต้น
น่าสนใจดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

โดยเฉพาะเรื่องระหว่างพระอาจารย์มั่น และสัตว์ป่าต่างๆ ที่ท่านได้พบเห็น เช่น
เสือบ้าง ผงูสิงบ้าง และช้างบ้าง นั้น แสดงให้เห็นเมตตาอันมีต่อสัตว์ทั้งปวงของพระพุทธ
ศาสนายิ่งเด่นชัด เมตตาของพระอาจารย์มั่นอันมีต่อสัตว์ทั้งปวงนี้ มาปรากฏเป็นแสง
สว่างขึ้นในตอนท้ายของหนังสือ พระอาจารย์มั่นไปอาพาธหนักอยู่ที่บ้านผือ อันเป็น
บ้านป่านอกอำเภอเมืองสกลนคร เมื่อท่านทราบแน่ว่าท่านจะต้องถึงกาลกิริยาในครั้งนั้น
ท่านก็เร่งรีบให้บรรดาศิษย์ทั้งหลายของท่านพาตัวท่านไปยังตัวจังหวัดสกลนคร เพื่อที่
จะได้มรณภาพที่นั่น ท่านได้กล่าวว่า หากท่านมรณภาพลงที่บ้านผือ อันเป็นละแวกที่ไม่มี
ตลาดขายอาหารแล้ว ผู้คนที่มาเคารพศรัทธาท่านเป็นจำนวนมากมาย เมื่อท่านมรณภาพแล้ว
ก็ต้องซื้ออาหารจากบ้านผือนั่นเอง ทำให้ชาวบ้านต้องฆ่าสัตว์มาขายเป็นอาหารเพิ่มขึ้น
กว่าปกติ ท่านไม่สามารถที่จะทนดูชีวิตสัตว์จำนวนมากมายต้องถูกทำลายลงเพราะท่าน
มรณภาพแต่องค์เดียวได้ จึงขอให้ท่านได้ไปมรณภาพเสียที่ตัวจังหวัดสกลนคร เพราะ
ที่นั่นมีตลาดสดพอที่ผู้คนจะซื้ออาหารได้สะดวก

เรื่องประทับใจต่างๆ เหล่านี้มีมากเหลือเกินในหนังสือเล่มนี้ แต่ถึงอย่างนั้น
ความกังวลใจเพราะอยากจะได้สัจธรรมขั้นสูงกว่านั้นก็ยังมิอยู่ ในการเขียนหนังสือ

เล่มนี้ ท่านอาจารย์พระมหาบัวเขียนด้วยความเคารพเลื่อมใสและความกตัญญูต่อพระอาจารย์มั่นผู้เป็นอาจารย์ของท่าน เมื่ออ่านแล้วก็เกิดความเข้าใจขึ้นว่า เพราะเหตุใด ในพระไตรปิฎกซึ่งได้รจนาขึ้นภายหลังพระพุทธเจ้านิพพานแล้วหลายร้อยปี จึงเต็มไปด้วยปาฏิหาริย์ต่างๆ และเรื่องที่คนในสมัยปัจจุบันอาจเห็นว่าเหลือเชื่อ

ท่านอาจารย์พระมหาบัวท่านเขียนไว้ว่า เมื่อครั้งพระอาจารย์มั่นออกไปอยู่ตามป่าตามเขาหรืออยู่ในถ้ำที่จังหวัดเชียงใหม่ มีพระอินทร์และเทวดาทั้งหลาย คือเทวดาเบื้องล่างและเบื้องบน ตลอดจนพญานาค มาฟังธรรมจากท่านเป็นเนืองนิตย์ เทวดาที่มาจากประเทศเยอรมันก็มี ครั้งหนึ่งเทวดาที่มาจากพระอาจารย์มั่นนั้นมีจำนวนมาก จนท่านต้องกำหนดตารางสอนแบ่งเวลาให้เทวดาฟังธรรมเป็นพวกๆ ไป เท่าที่ทราบจากหนังสือเล่มนี้ เทวดาที่จังหวัดสกลนครมีน้อยกว่าเทวดาที่เชียงใหม่ ขอให้ชาวจังหวัดสกลนครนึกเสียว่าเป็นกรรมก็แล้วกัน อย่างน้อยออกน้อยใจไปเลย

แต่ในเรื่องนี้ก็มีสิ่งที่น่าสังเกตอยู่ว่าในหนังสือเล่มนี้เอง ปรากฏว่าพระอาจารย์มั่นท่านตอบในเรื่องบางเรื่องอย่างมีเหตุผลดีที่สุด เป็นต้นว่า มีผู้มาถามท่านว่า ฝีมิจริงไหม? ท่านก็ตอบว่า ฝีที่ทำให้คนเกิดความกลัวและเป็นทุกข์กันนั้น เป็นฝีที่คนคิดขึ้นที่ใจว่า ฝีมียุทธ์นั้นบ้างที่นี้บ้าง ฝีจะมาทำลายบ้างต่างหาก จึงพาให้เกิดความกลัวและเป็นทุกข์ขึ้นมา ถ้าอยู่ธรรมดามาก่อนเรื่องฝีขึ้นที่ใจ ก็ไม่เกิดความกลัวและไม่เป็นทุกข์ ฉะนั้น ฝีจึงเกิดขึ้นจากการก่อเรื่องของผู้กลัวฝีขึ้นที่ใจ มากกว่าฝีจะมาจากที่อื่น หรือเมื่อมีผู้มาตั้งปัญหาถามท่านว่า มนุษย์เกิดมาจากไหน? ท่านตอบว่า มนุษย์เราต่างก็มีพ่อแม่เป็นแดนเกิด แม้ผู้ถามก็มีได้เกิดจากโพรงไม้ แต่มีพ่อแม่เป็นผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูมาเหมือนกัน จึงไม่ควรถาม ถ้าจะตอบว่ามนุษย์เกิดจากอวิชชาตณหา ก็ยิ่งจะมีตมิดปิดตา ยิ่งกว่าไม่ตอบเป็นไหนๆ เพราะไม่เคยรู้ว่าอวิชชาตณหาคืออะไร ทั้งที่มีอยู่กับตนทุกคน เว้นพระอรหันต์เท่านั้น

พระอาจารย์มั่นท่านได้ถือโอกาสในการตอบปัญหาเหล่านี้ แสดงธรรมต่อไปเพื่อให้มนุษย์เกิดปัญญา ลักษณะเช่นนี้ของพระอาจารย์มั่นดูเหมือนจะมีคุณวิเศษในสายตาของผมนิยกว่าปาฏิหาริย์ใดๆ ทั้งสิ้น แต่เรื่องเทวดามาฟังธรรมนั้นก็ช่างเถิด เพราะ

ในพระไตรปิฎกก็มีพูดถึงบ่อยๆ ว่า เทวดามาฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า ในอรรถกถา พระพุทธโฆษาจารย์ได้กล่าวไว้ว่า เทวดาลงมาฟังธรรมจากพระอรหันต์ จึงมีใช้เรื่อง แปลกประหลาด เรื่องที่แปลกประหลาดอย่างนี้นั้นก็คือในหนังสือเล่มนี้บอกไว้ว่า เมื่อ พระอาจารย์มั่นอยู่ในถ้ำ มีพระอรหันต์หลายองค์มาสนทนาธรรมกับท่าน นอกจาก สนทนาธรรมแล้ว พระอรหันต์ยังแสดงทำนิพพานของแต่ละองค์ให้พระอาจารย์มั่นดูอีกด้วย เมื่ออ่านถึงตอนนี้แล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นกับใจนั้นเกินไปกว่าความกังวล แต่เป็นความ เดือดร้อนทีเดียว พระอรหันต์ที่นิพพานไปแล้วมาสนทนาธรรมกับคนที่ยังไม่นิพพาน แล้วแสดงทำนิพพานให้ดูนั้น ไม่มีในพระบาลีเป็นแน่นอนครับ

เมื่ออุปสมานพมาทูลถามปัญหาพระพุทธเจ้าเรื่องพระอรหันต์นั้น อุปสมานพ ได้ทูลถามว่า ที่ว่าพระอรหันต์ดับไปแล้วนั้น ท่านดับโดยสิ้นเชิง หรือว่าเป็นแต่ไม่มี ตัว หรือจักเป็นผู้ตั้งอยู่ยังยืนหาอันตรายมิได้ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบว่า ประมาณแห่งเบญจขันธ์ของผู้ที่ดับขันธปรินิพพานแล้วมิได้มีกิเลสซึ่งเป็นเหตุกล่าวผู้ นั้นว่าไปเกิดเป็นอะไร ของผู้นั้นก็มีได้มี เมื่อธรรมทั้งหลายอันผู้นั้นขจัดได้หมดไปแล้ว ก็ ตัดทางแห่งถ้อยคำที่จะพูดถึงผู้นั้นว่าเป็นอะไรเสียทั้งหมด หมายความว่า พระอรหันต์ นั้นดับถึงขนาดที่ไม่มีเรื่องที่จะพูดถึงท่านอีกต่อไป

อ่านประวัติของพระอาจารย์มั่นจบแล้ว ก็ได้แต่ถามตนเองว่า ที่หลวงพ่อมั่น ท่านต่อสู้กับความโง่หลงมกมายของมนุษย์นั้น ท่านได้ชัยชนะทำให้ใครได้ฉลาดขึ้น หรือไม่ หรือว่าท่านตายเปล่า?

อันเนื่องมาแต่ประวัติ ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ

ม.ล. จิตติ นพวงศ์

คัดจากหนังสือพิมพ์ศรีสัปดาห์

ฉบับที่ ๑๐๗๕ วันศุกร์ที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๑๕

ปัญหาที่เป็นเหตุให้ต้องมาเขียนเรื่องนี้มีอยู่ว่า เป็นไปได้หรือที่พระอรหันต์จะ
มาสนทนาธรรมกับท่านพระอาจารย์มั่น จนกระทั่งถึงแสดงทำนิพพานให้ท่านดูต่าง
กัน ในเมื่อไม่ปรากฏในพระบาลีว่า พระอรหันต์นิพพานไปแล้วจะมาทำเช่นนั้น

เหตุผลเท่านั้นที่ทำให้มนุษย์สูงกว่าสัตว์ ทำให้คนฉลาดแตกต่างจากคนโง่ แต่ก็
ต้องเป็นเหตุผลที่ถูกต้องตามความจริงแท้ มิใช่สักแต่ว่าเป็นเหตุที่คนทราบบัญญาควา
มาถือ และไม่ถือไว้ตามลำพังตน ยังพยายามจะให้คนอื่นทั้งหลายถือไว้เหมือนตนด้วย
ให้กลายเป็นผู้ทราบบัญญาเหมือนตนด้วย

ก็ถูกต้อง ที่ไม่มีปรากฏในพระบาลีว่า พระอรหันต์ที่นิพพานไปแล้วจะมาสนทนา
ธรรมกับคนที่ยังไม่นิพพาน แต่ก็ไม่มีปรากฏในพระบาลีเลยว่า พระอรหันต์ที่นิพพาน
แล้ว จะมาทำเช่นนั้นไม่ได้เป็นอันขาด ในกรณีนี้ เหตุผลต้องอยู่ที่ตรงนี้ อะไรที่ไม่ถูกนำ
มาเอ่ยถึง ไม่จำเป็นต้องไม่มีอยู่ ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาที่แท้จริงทั้งหลายท่านทราบ
ในขณะที่ปราชญ์จอมปลอมไม่อาจรู้ได้ว่านอกจากที่ปรากฏในพระบาลียังมีอะไรๆ ที่
อัศจรรย์วิจิตรพิสดารอีกมากนัก ผู้ที่เกิดมาไม่เคยปฏิบัติธรรม หมกมุ่นวุ่นวายอยู่แต่กับ

ความสกลปรกโสโครกทุกกลมหายใจเข้าออก จะรู้จักสิ่งบริสุทธิ์สูงส่งหาใดเสมอเหมือนมิได้
ได้อย่างไร

ระหว่างพระกับมาร ไครหลงเชื่อกับมาร มารก็พาไปนรกเท่านั้น ท่านอาจารย์มั่น
ก็ตาม ท่านอาจารย์พระมหาบัวก็ตาม ท่านเป็นพระ

หรือถ้าไม่อยากจะเชื่อใครทั้งนั้นในเรื่องนี้ อยากจะเชื่อตัวเอง ก็ต้องทำตัวเองให้
เหมือนท่านอาจารย์ท่านเสียก่อน ให้เห็นเท็จและจริงด้วยตัวเองเสียก่อนนั้นแหละ แล้ว
จึงควรอัปภาภิกขณ์เรื่องนี้ ไม่เช่นนั้นก็จะไม่พ้นต้องเป็นคนโง่ตัวใหญ่ที่คิดจะยกตัวให้
สูงขึ้นด้วยการพยายามปิ่นปายเหยียบย่ำกระเทียบยอดเจดีย์บรรจุพระบรมธาตุ ท่ามกลาง
สายตาของพุทธศาสนิกชน จะพ้นสภาพย่อยยับไปไม่ได้เลย

การเข้าใจความพระบาลีให้ถูกต้องนั้น อย่าคิดว่าง่าย ต่อให้ได้ชื่อว่าเป็นปราชญ์
ทางโลก อ่านหนังสือหมดโลกก็ตาม

ถ้าพระพุทเจ้าและพระอรหันต์นิพพานแล้วจะต้องดับสิ้นถึงขนาดที่ไม่มีเรื่องจะ
พูดถึงท่านได้อีกต่อไปจริง แล้วทุกวันนี้พระพุท พระธรรม พระสงฆ์ มีอยู่อย่างไร ใน
เมื่อท่านนิพพานไปเสียแล้ว หรือทุกวันนี้ไม่มีพระพุท พระธรรม พระสงฆ์ เสียแล้ว ที่
ให้ถึงพระพุท พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งสูงสุดกันนั้น หมายถึงให้ถือลมถือแล้ง
หรือหาหรือ ไม่มีความจริงกระนั้นหรือ

ปฏิเสธเสียก่อนว่า พระพุท พระธรรม พระสงฆ์ สรรณะสูงสุดของเราไม่มีใน
ปัจจุบัน ปฏิเสธเสียก่อนว่าพุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ สังฆานุภาพ ไม่มีในปัจจุบัน

แล้วนั้นแหละ จึงปฏิเสธเรื่องราวระหว่างพระอรหันต์ที่ท่านนิพพานแล้วกับ
ท่านพระอาจารย์มั่นได้

ตอบปัญหาของท่านผู้ถาม

เกี่ยวกับพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ

โดย ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน

วัดป่าบ้านตาด อุดรธานี

นับตั้งแต่วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๑๕ เป็นต้นมา ได้มีสุภาพบุรุษสุภาพสตรีหลายท่านทั้งใกล้และไกลทยอยกันมาถามปัญหาธรรมในแง่ต่างๆ ทั้งอุตสาหมาด้วยตัวเอง ทั้งมีจดหมายมาถามมิได้ขาดแทบตอบไม่หวาดไม่ไหว ต้นเรื่องมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ฉบับวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๑๕ โดยท่านคึกฤทธิ์เป็นผู้เขียนขึ้น ความจริงท่านก็เขียนดีน่าฟังอยู่แล้ว ไม่น่าจะมีปัญหาที่ควรยุ่งเหยิงวุ่นวายถึงขนาดที่กำลังเป็นอยู่เวลานี้ เพื่อช่วยกันแบ่งเบาไปบ้าง จึงขอเรียนตอบด้วยการเล่าเรื่องท่านอาจารย์มั่นให้ฟัง ซึ่งบางเรื่องเห็นว่าเหมาะสมกับเหตุการณ์ที่กำลังเป็นอยู่

เพียงเท่านี้ก็พอทำให้คิดและทราบได้ในหลักใจของชาวพุทธเราว่า ยังมีท่านที่ลึกลงลึกลงทางพระพุทธานุภาพทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติอยู่มาก จึงทำให้วิตกกังวลถึงปฏิเวธธรรมที่เป็นผลแสดงขึ้นในลักษณะต่างๆ กัน จากการปฏิบัติของท่านผู้บำเพ็ญอยู่ไม่น้อยว่าน่าจะเป็นธรรมสุดเอี่ยมหมดหวังในสมัยปัจจุบัน เพราะความจริงใจในธรรมมีน้อย เนื่องจากถูกหุ้มเทไปทางอื่นเสียมาก มิได้คำนึงเหตุผลพอประมาณ จึงอดคิดเป็นห่วงมิได้ในเรื่องดังกล่าวมา เฉพาะองค์ท่านพระอาจารย์มั่นที่ผู้เขียนเทิดทูนสุดจิตสุดใจนั้น แม้ท่านจะถูกวิพากษ์วิจารณ์และตำหนิตามในลักษณะยกขึ้นท่มลง หรือด้วยวิธีการใดๆ จนไม่มีชิ้นส่วนอะไรติดต่อกันและกลายเป็นผุยผงไปตามอากาศก็ตาม

ผู้เขียนมิได้มีอะไรหวั่นวิตกไปด้วยท่านเลย แม้กิเลสจะแสนหนาแน่นภายในใจอยู่ขณะนี้ก็เกิด แต่ที่ไม่แน่ใจอยู่เวลานี้ คือความรู้ภายในของท่านพระอาจารย์มั่นประเภทที่ลึกลับซับซ้อนเกินกว่าความคาดคิดค้นเดาของสามัญธรรมดาทั่วไป เฉพาะอย่างยิ่งผู้ครองพระไตรปิฎก แต่ไม่เคยสนใจมองดูหัวใจตนว่าเป็นอย่างไรบ้างเลย มีแต่เที่ยวกวาดต้อนลัทธิธรรมท่านที่รู้เห็นจากการปฏิบัติทางจิตตภาวนาในแง่ต่างๆ ไม่มีประมาณนั้น ให้เข้าสู่วงจำกัดคือพระไตรปิฎกโดยถ่ายเดียวนั่นแล ที่น่าเป็นห่วงมากกลัวว่าอกจะแตกไปเสียก่อน ทั้งที่ธรรมท่านที่กำลังถูกกวาดต้อนก็ยังไม่เข้าสู่จุดหมายให้หมดสิ้นไปได้

เมื่อมีเหตุอันควรกล่าวถึงองค์ท่านอาจารย์มั่นอีก ผู้เขียนก็จะกล่าวถึงความรู้ท่านที่ยังไม่เคยกล่าวเสียบ้าง เพื่อท่านที่มีความสามารถในทางนี้จะได้ช่วยกวาดต้อนดิชฌไปตามนิสัย ซึ่งอาจเป็นการช่วยสังคายนาถนอมรักษารองธรรมเถื่อนให้หมดสิ้นไป เหลือไว้แต่ธรรมของจริงล้วนๆ หากอยู่ในฐานะที่ควรเป็นได้ ลำพังผู้เขียนเพียงคนเดียวไม่อาจเห็นความผิดพลาดและความบกพร่องของท่านและของตนได้โดยทั่วถึง จึงขอเล่าเรื่องท่านแต่เพียงเอกเทศไว้ ณ ที่นี้บ้าง

ท่านเคยเล่าให้สาธุศิษย์ฟังในโอกาสต่างๆ กันอยู่เสมอมาว่า วันคืนหนึ่งๆ ธรรมประเภทต่างๆ ปรากฏขึ้นภายในใจท่านเสมอจนไม่อาจคณนา สิ่งไม่เคยคาดคิดว่า จะรู้เห็นก็รู้เห็นขึ้นมาเรื่อยๆ จึงทำให้ท่านแน่ใจหายสงสัยในธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นในพระพุทธรเจ้าและสาวกทั้งหลายหลังจากตรัสรู้และบรรลुธรรมแล้ว จนถึงกาลเสด็จปรินิพพานว่ามีมากต่อมาก รวาท้องฟ้ามหาสมุทรสุดจะประมาณได้ ธรรมที่เป็นพระวิสัยของพระพุทธรเจ้าทรงรู้เห็นโดยเฉพาะ ไม่อยู่ในวิสัยของสาวกจะพึงรู้ได้ก็ดี ธรรมที่อยู่ในวิสัยของสาวกบางองค์อาจรู้ตามได้ แต่ไม่อาจแสดงให้แก่ใครรู้และเข้าใจได้ก็ดี ยังมีอีกมากมาย

ท่านว่า ธรรมที่ไม่ได้จารึกไว้ในพระบาลีแห่งพระไตรปิฎกนั้นเทียบกับน้ำในมหาสมุทร ส่วนธรรมที่มากในพระไตรปิฎกนั้นเทียบกับน้ำในตุ่มในไหเท่านั้นเอง จึงน่าเสียดายที่พระพุทธรเจ้าและพระอรหันต์ผู้เชี่ยวชาญนิพพานไปแล้วทั้งหลายร้อยปี จึงมี

ผู้คิดได้และจารึกกรรมเหล่านั้นขึ้นสู่คัมภีร์ตามความสามารถของตน ซึ่งโดยมากการจารึกก็ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของผู้จัดทำอีกเช่นกัน จึงไม่แน่ใจว่าจะได้ธรรมที่ถูกต้องแม่นยำถึงใจเสมอไปไว้ก่อนรับอนุชนรุ่นหลังได้อ่านได้ชมเพียงไร เฉพาะความรู้สึกของผมเองว่า ธรรมที่ออกจากพระโอษฐ์ของพระพุทธเจ้าซึ่งฉายออกมาจากพระทัยที่บริสุทธิ์นั้น เป็นธรรมถึงใจสุดจะกล่าว เพราะเป็นธรรมถึงเหตุถึงผลอยู่กับพระทัยที่บริสุทธิ์ล้วนๆ แล้ว จึงเป็นธรรมที่อัศจรรย์และมีอานุภาพมากผิดธรรมดา ผู้รับจากพระโอษฐ์จึงมีทางบรรลุมรรคผลได้ง่ายและมีจำนวนมากมายเหลือจะพรรณนา บรรดาธรรมเหล่านั้นไม่ว่าพระพุทธเจ้าและสาวกแสดง ย่อมเห็นผลประจักษ์แก่ผู้รับฟังอย่างถึงใจ ส่วนพระไตรปิฎกที่พวกเราศึกษาจดจำกันมานั้น มีใครบ้างได้บรรลุมรรคผล ในขณะที่กำลังฟังและศึกษาอยู่ แต่มิได้ปฏิเสธว่าไม่มีผล เมื่อเป็นเช่นนั้น ธรรมทั้งสองนั้น ธรรมใดเป็นธรรมที่มีคุณค่าและน้ำหนักมากกว่ากันเล่า? ลองพิจารณาดูซิพวกท่าน ถ้าว่าผมหาเรื่องป่าเถื่อนมาพูด สำหรับผมเองมีความรู้สึกอย่างนี้ และเชื่ออย่างเต็มใจว่า ธรรมจากพระโอษฐ์นั้นแล คือธรรมประเภทถอนรากถอนโคนกิเลสทุกประเภทได้อย่างถึงใจทันควัน ดังพระองค์ทรงใช้ถอดถอนกิเลสแก่มวลสัตว์มาแล้วจนสะเทือนโลกทั้งสาม ผมจึงไม่ประสงค์และส่งเสริมให้ท่านทั้งหลายเยอหยิ่ง ทำตัวเป็นตัวบุงตัวหนอนคอยกัดแทะกระดากแห่งคัมภีร์ไบเบิลอยู่เปล่าๆ โดยไม่สนใจพิจารณาสังขารอันประเสริฐที่มีอยู่กับตัว แต่มัวไปยึดธรรมที่ศึกษามาถ่ายเดียวซึ่งเป็นสมบัติของพระพุทธเจ้ามาเป็นสมบัติของตนด้วยความเข้าใจผิดว่าตนเรียนรู้และฉลาดพอตัวแล้ว ทั้งที่กิเลสยังกองเต็มหัวใจยิ่งกว่าภูเขาไฟมิได้ลดน้อยลงบ้างเลย จงพากันมีสติคอยระวังตัว อย่าให้เป็นคนประเภทไบเบิลเปล่าๆ เรียนเปล่าและตายทิ้งเปล่า ไม่มีธรรมอันเป็นสมบัติของตัวอย่างแท้จริงติดตัวบ้างเลย การกล่าวทั้งนี้ ผมมิได้กล่าวเพื่อประมาทธรรมของพระพุทธเจ้า ธรรมย่อมเป็นธรรม ทั้งธรรมในใจและธรรมนอกใจ คือธรรมในบาฬีพระไตรปิฎก แต่ธรรมในพระทัยที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเอง พุทธบริษัทได้บรรลุมรรคผลต่อพระพักตร์ของพระองค์แต่ละครั้งมีจำนวนมาก ส่วนธรรมที่จารึกขึ้นสู่คัมภีร์ไบเบิลนั้น มีผลติดกันอยู่มากดังที่ปรากฏในตำรา ฉะนั้น ธรรมในพระทัยจึงเป็นธรรมที่บริสุทธิ์ล้วนๆ แต่เมื่อพระองค์และพระสาวกซึ่งเป็นเจ้าของเสด็จเข้าสู่นิพพานแล้ว จึงมีผู้จารึกภายหลังซึ่งอาจ

แฝงไปด้วยความรู้ความเห็นของผู้จดจารึก อันเป็นเครื่องยังธรรมนั้นๆ ให้ลดคุณภาพ และความศักดิ์สิทธิ์ลงตามส่วน ใครก็ไม่อาจทราบได้

นี่เป็นคำที่ท่านพระอาจารย์มั่นเคยพูดอยู่เสมอ กรุณาท่านที่สงสัยถามมาโดยทางจดหมาย วินิจจยตามที่เรียนมานี้ ส่วนที่นอกเหนือไปจากคำที่ท่านเคยพูดไว้ ผู้เขียนไม่อาจวินิจจยให้หายสงสัยได้ เพียงแต่ประคองร่างสืบชีวิตไปวันๆ ก็ยังหกล้มก้มกราบอยู่แล้ว จึงกรุณาเห็นใจและขอภัยมากๆ ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ส่วนท่านที่ถามมาตามหนังสือสยามรัฐตอนสุดท้ายว่า ที่หลวงพ่อมั่นท่านต่อสู้กับความโง่หลงมกมายของมนุษย์ ท่านได้ชัยชนะทำให้ใครได้ความฉลาดขึ้นหรือไม่? หรือว่าท่านตายเปล่า? สำหรับท่านผู้เขียนประวัติท่านมีความเห็นอย่างไรบ้าง? นั้น

ถ้าพอมีสติระลึกตนได้อยู่บ้างว่ายังโง่ยังหลงมกมายอยู่หรือไม่ หรือฉลาดจนถึงไหนแล้ว และเห็นว่าวิธีการที่ท่านดำเนินเป็นนิยานิกธรรมอยู่บ้าง ธรรมนั้นและวิธีนั้นก็ควรจะทำคนโง่ให้ฉลาด และทำคนหลงให้รู้สึกตัวได้ ไม่ตายเปล่าแบบท่านอาจารย์มั่นซึ่งกำลังเป็นปัญหาอยู่เวลานี้ ไม่มีใครอาจแก้ไขได้ ถ้าไม่แก้ที่ต้นซึ่งกำลังเป็นปัญหาตัวใหญ่อยู่กับทุกคนว่าจะตายเปล่าหรือจะตายที่เต็มไปด้วยอะไรบ้างด้วยกัน ไม่มีข้อยกเว้น

และท่านที่ถามอย่างกว้างขวาง แล้วมาสรุปความลงว่า การวิจารณ์ว่าเรื่องพระอรหันต์มาสนทนาธรรม และมาแสดงทำนิพพานต่างๆ กัน ให้ท่านอาจารย์มั่นดู มิได้มีในพระบาลีนั้นจริงไหม? การวิจารณ์เป็นความจริงหรือไม่ ถูกต้องหรือไม่ ท่านเป็นผู้เรียบเรียง จะวินิจจยว่าอย่างไร ขอคำแนะนำด้วย

ปัญหาเหล่านี้เข้าใจว่าได้เรียนตอบลงในคำบอกเล่าของท่านพระอาจารย์มั่นซึ่งเขียนผ่านมาแล้ว ผู้เขียนมิใช่คนวิเศษวิโส เป็นคนใหญ่คนโตมีความรู้ความฉลาดเลื่องลือมาจากโลกไหน ก็เป็นคนสามัญธรรมดาที่มีกิเลสเต็มหัวใจเราตถ์ๆ นี่เอง ท่านผู้วิจารณ์และท่านผู้อ่านทั้งหลายก็เข้าใจว่าคงเป็นคนสามัญธรรมดาด้วยกัน ส่วนท่าน

พระอาจารย์มัน ซึ่งเป็นเจ้าของประวัตินั้น ท่านเป็นพระประเภทใด ผู้เขียนไม่กล้าอาจ
เอื้อมวิจารณ์ท่านได้ กลัวตกนรกทั้งเป็น ยังอาลัยเสียดายอยากอยู่ในโลกเหมือน
คนทั่วๆ ไปอยู่

การที่ความรู้ความเห็นของท่านพระอาจารย์มันจะมีในพระบาลีหรือไม่นั้น ถ้า
พระไตรปิฎกมิได้ตั้งตัวเป็นกองปราบปรามผูกขาด ผู้ปฏิบัติก็มีสิทธิ์จะรู้ได้ในธรรม
ทั้งหลายตามวิสัยของตน ดังพระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายทรงรู้เห็นมาก่อนพระ
ไตรปิฎกยังไม่อุบัติ ถ้าธรรมเหล่านี้และท่านเหล่านี้จะพอเป็นความจริงเป็นความ
ถูกต้องได้และเป็นสรณะของโลกได้ ก็เป็นมาก่อนพระบาลีแล้ว ถ้าปลอมก็ปลอมมา
แล้วอย่างไม่มีปัญหา จึงขอให้ท่านวินิจฉัยเลือกเอาตามชอบใจว่าจะเอา พุทธ ธรรม
สงฆ์ สรรณ คัจฉามิ หรืออะไรๆ ผ่านสายตาสัมผัสใจก็ สรรณ คัจฉามิ ว่าไป แบบกิน
ไม่เลือก แต่เวลาเจอข้าง...

จิตพยายาบาก กับ ความตาย

ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน

อบรมธรรมที่วัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานี

วันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๓๕

ถาม สำหรับจิตที่เป็นพยายาบาทที่ไม่มีอภัย ทำอย่างไรจึงจะเตือนผู้ที่ใกล้จะตาย ให้ละพยายาบาทได้?

ตอบ เรื่องพยายาบาทหรือเรื่องอะไรก็ตาม มันก็เกิดเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลๆ ใครสนใจ ใครทำให้เกิด มันก็เป็นเรื่องของคนนั้น คนไหนสนใจ คนนั้นทำให้เกิด มันก็เป็นเรื่องของคนนั้น... ถ้าจิตมันหนัก มันก็ลำบากอยู่เหมือนกัน มันเป็นพลังอันหนึ่งของจิตประเภทนั้นเหมือนกัน ถ้ามันหนักไปทางโกรธ ก็มักดูตืดไปในทางโกรธอยู่ตลอดเวลา มันเหมือนกับว่ามันมีเครื่องดึงดูดอย่างนั้นนะ อย่างไรก็ตาม เรื่องความรู้สึกมันได้ทั้งนั้น เพราะเราเป็นเจ้าของใจเรานี่ รู้ว่ามันผิด นี่เราก็เป็นเจ้าของ เราก็ชักกลับมาหรือดึงกลับมาได้

ถาม ความโกรธและความพยายาบาท จะนำจิตไปไหนเมื่อตายไป?

ตอบ ถ้าไปด้วยพลังของอันนี้ ก็ต้องไปชั่วแน่ๆ ไม่สงสัยเลย เพราะนี่เป็นทางเดินอยู่แล้วนี่ เดินคล่องด้วย จิตนี้ถ้าไปตามนี้ ถ้าจิตพอใจไปตามอารมณ์ที่ไม่ดีแล้ว ก็เท่ากับจิตพอใจเดินลงเหวลงบ่อนั่นเอง ฉะนั้น จึงต้องฝึกกันไว้ไม่ให้ไป...

ถาม หมายความว่าให้อภัยเขาเสียอย่างนั้นใช่ไหม?

ตอบ ให้อภัยเขาแล้ว เราก็ไม่ไปยุ่งไปคิดอีกในสิ่งที่เป็นอัปมงคลนะ เราคิดแต่ในสิ่งที่ดี มันก็เป็นการลบล้างกันไปในตัวๆ เหมือนอย่างนั้นนะ

ถาม ถ้าฝ่ายหนึ่งให้อภัย แต่อีกฝ่ายหนึ่งไม่อภัย นี่การจองเวรมันจะไปในรูปแบบไหน?

ตอบ ถ้าเราให้อภัยอยู่แล้ว เราไม่ไปนั้นแล้ว การจองเวรนั้นมันก็อยู่กับคนๆ เดียวนั้น มันไม่มาอยู่กับเรา เขาก็ต้องรับของเขาเองเพราะเราไม่รับนี้ เราก็ทำของเราดีแล้ว มันก็ไม่มีเรื่องติดต่อกัน เราไม่สืบทอด เรียกว่าเราชักสะพานแล้ว ถึงเขาจะต่อสะพานมา เราก็ไม่รับสะพานนั้น ไม่รับการเกี่ยวข้ออีก มันก็ผ่านไปเลย ถ้าทางนี้ ออกรับ มันก็รับกัน อย่างนั้นนะ ท่านจึงบอกว่า ให้ระงับความชั่วด้วยความดี หรือให้ชนะคนชั่วด้วยความดีของเรา ชนะความตระหนี่ด้วยการให้ ชนะการโกรธด้วยการไม่โกรธ ชนะการก่อเวรของเขาด้วยการไม่ก่อเวรของเรา ท่านก็บอกไว้แล้ว ธรรมของพระพุทธเจ้าบอกไว้ ท่านสอนไว้อย่างนั้น เป็นพุทธพจน์ด้วย ท่านประทานพระโอวาทไว้

เมื่ออะไร “มี” ก็ตามเถอะ เราให้ระงับด้วย “ความไม่มี” ท่านบอกอย่างนี้ เขา “ชั่ว” เราก็ระงับด้วย “ความดี” ของเรา ระงับความชั่วอันนั้นด้วยความดีของเรา นี่ ตรงกันข้ามๆ มันก็ไม่มีเรื่องต่อขึ้นมาได้สืบทอดกันอีกแล้ว...อันไหนที่เป็นมาแล้ว ก็ให้ทราบว่ามันเป็นมาแล้ว อะไรที่อยู่ในวิสัยที่เราจะแก้ เราก็แก้ไปโดยลำดับๆ อันไหนที่เป็นมาแล้ว ก็ปล่อยให้ผ่านไปๆ นี่ ท่านสอนไว้ แล้วอย่าไปนำเอาอารมณ์นั้นมาครุ่นคิดต่อไปอีก มันจะเป็นการฟุ้งพล่อกเหวตะเซิบ คือไฟที่มันสงบแล้วไปเสริมมัน เหมือนอย่างนั้น ไม่ต้องไปคิดมัน ปล่อยมันไปเลย มันก็ระงับของมันเอง เพราะมันไม่มีเชื้อต่อกัน เราก็ทำของเราไปเรื่อย มันก็ดีไปเรื่อย อันไหนที่ทำลงไปแล้ว ก็มันทำไปแล้วนี้ จะไปแก้มันยังงี้ก็มันผ่านไปอยู่แล้วนี้ ส่วนใดที่ยังอยู่ในวิสัยที่จะต้องแก้ นี่ตรงนี้ ให้แก้ตรงนี้ เราแก้ได้อยู่นี้ ตรงนี้ นี่เราก็แก้ตรงนี้ ไม่ให้ทำอย่างนั้นอีก คือเราไม่ทำเรื่องของเรา เราแก้ได้ มันเป็นอย่างนั้น

ถาม สมมุติว่าคนที่ตายยังมีความเคียดแค้นพยาบาทอยู่ เมื่อตายไปแล้ว คนที่เป็นอยู่นี้มีทางช่วยเหลือให้คนที่ตายได้พ้นจากโทษจากการอาฆาตพยาบาทได้อย่างไร?

ตอบ จิตเราคิดอยากให้เขาดี แต่เขาไม่ยอมดี นี่มันก็แก้ยากนะ ก็คนนั้นยังเป็นผู้พอใจในความพยายาพามาตร้ายนะ คนอื่นคิดให้เขาดีนั่น มันก็มีส่วนน้อยมากทีเดียว เพราะคนนั้นยังไม่พอใจที่จะรับ มีแต่พอใจที่จะเคียดแค้นอยู่ตลอด โกรธอยู่ แค้นอยู่ อาฆาตมาดร้ายอยู่ตลอด เพราะฉะนั้นก็สั่งสมความชั่วด้วยตัวเองอยู่ตลอดนี่

ถาม ถ้าเราจะทำความดีอุทิศให้เขา?

ตอบ อุทิศให้เขานะมันไม่เสีย ถึงเขาไม่ได้ เราก็ต้องได้อยู่โดยดี อันนี้มันไม่เสียสำหรับเรา แต่สำหรับเขามันก็เสี่ยงอยู่อย่างนั้นแหละ แต่เราไม่เสี่ยง เราทำด้วยตัวของเราเอง เขาไม่รับ เราก็ต้องรับอยู่โดยดี ไม่มีผิดมีพลาดอันนี้นะ แต่ในส่วนเขาเองนั่น มันพอจะมีส่วนที่จะได้รับบ้าง เขาก็อาจจะได้รับ ถ้าไม่มีส่วน เขาไม่ได้รับเลยมันก็มี มันเป็นอย่างนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนจุดนี้ เน้นหนักมากนะ ในเวลามีชีวิตอยู่ รู้จักบุญกับบาปนี้ รู้จักกุศล ทั้งทาน ทานถึงให้ทำในระยะนี้ ทานสอนไว้ เวลาตายไปแล้วนั้น มันไม่แน่นอนนัก ทานก็บอก ความไม่แน่นอน คือบางทีไปเกิดในภพที่ไม่ควรที่จะรับทักษิณาทานอะไรได้เลย นี่มันก็มีมากนะ เกิดถึง ๓ จำพวกนั้นนะ ทานแสดงไว้ในตำรับตำรา จำพวกไหนบ้างที่จะคอยรับทักษิณาทานได้ จำพวกไหนที่รับไม่ได้ จำพวกไหนที่อาการหนักที่สุด ไม่มีทางรับได้เลย มันก็มีอยู่ในนั้นนะ เพราะฉะนั้น ท่านจึงว่า ในระยะที่เราเป็นมนุษย์นี่เป็นระยะที่แน่นมากที่สุด ให้รู้สึกตัวแล้วแก้ไขจัดแจงสั่งสมไปเลยในเวลานี้ดีกว่าเวลาอื่นใด ท่านสอนไว้อย่างนั้น ไม่อย่างนั้นมันเป็นการเสี่ยง เหมือนอย่างเราตามเอาของไปตามส่งตามเสียเขา ถ้าไปเจอเขา เขาก็ได้กินกับเรา ถ้าไม่เจอเขา ของนั้นมันก็อยู่กับมือเรา เราก็กิน เขาก็ไม่ได้กิน มันก็อย่างนั้น... ถ้าเขาไม่ได้รับ เรานั้นก็ได้รับ ก็เราเป็นคนสร้างเอง แต่คนนั้นมันไม่แน่ นี่ถ้าไปเจอกันก็ได้รับ ถ้าไม่เจอกันแล้วจะว่าไง ของนี้มันไม่ใช่ของทิ้งนี้ ของกิน ของใช้ เราก็กินมาใช้เสีย มันก็เสี่ยงอยู่นั่นละ ใช้ไหม ให้เอาติดตัวของเราไปเสียดีกว่า ไปไหนติดไปเลย เวลาสร้างตัวด้วยตัวของเราเองนี่ มันเหมาะสมดีกว่าที่จะคอยให้เขาส่งไปให้นะ นี่ท่านผู้รู้ถึงสอนว่า ในอรรถภาพของมนุษย์นี้ เป็นอรรถภาพที่เหมาะสมที่สุด ท่านว่า เวลานี้รู้สึกทุกสิ่งทุกอย่างอย่างนี้ให้เตรียมพร้อมเสียตั้งแต่บัดนี้ อย่าให้เสียท่า คือเวลาตายไปแล้ว มันเสี่ยงนี้ คำว่า “เสี่ยง” เพราะในแง่ที่จะทำให้เกิดใน

ที่ต่างๆ เบื้องหน้าของวิบากกรรมนี้มันมีมากต่อมาก ท่านว่ายังงั้น แต่เวลาที่เราเป็นมนุษย์ ยังงี้ จิตมันมีหน้าที่อย่างเดียว แล้วเราบังคับให้มันไปทางไหน มันก็ไปนี่เวลานี้ บังคับได้ เวลานี้ เวลาตายแล้ว มันบังคับไม่ได้สักอย่าง มันสำคัญตรงนี้นะ แล้วแต่วิบากจะพาไป วิบากจะพาไปเกิดภพไหน กำเนิดใด สูงต่ำยังไง อันนั้นเป็นเรื่องของวิบากกรรมดีชั่วจะพาไปเอง เราบังคับไม่ได้ตอนนั้น

เราเห็นคุณค่าของการอ่านหนังสือทางด้านธรรมะเป็นสำคัญ อ่านทางโลกมันมี จากหน้าจากหลัง สุดท้ายก็จากหลังนั่นแหละทำลาย จากหน้าเป็นเครื่องล่อหลอตาล่อใจไปหน่อยๆ จากหลังนี้สำคัญแทงเข้าไปเลย เสียมากต่อมาก แต่เมื่อไม่มีใครคิดทางเรื่องเสียแล้วละก็ มันจะเสียขนาดไหนก็ไม่สนใจ มีแต่ป็นหน้าเรื่อยๆ ความฉิบหายก็ไปเรื่อยๆ เหมือนไฟลามทุ่ง

ส่วนที่เป็นสารประโยชน์ก็มี ไม่ได้ปฏิเสธ แต่ผู้ที่อ่านส่วนมากมักอ่านด้วยความเพลิดเพลินละซี ไม่ได้อ่านเพื่อหาสารประโยชน์อะไรกันนะ ยิ่งเป็นเด็กหนุ่มเด็กสาวด้วยแล้ว คึกคะนองนี้ โอ๊ย เป็นบ้าไปเลยทีเดียว บ้าสดๆ ร้อนๆ ยิ่งเห็นโป๊ๆ เป๊ๆ ด้วยแล้ว ยิ่งไปใหญ่เลยนะ ลืมมุ่งชินมุ่งผ่านั้นแหละ วิ่งเป็นบ้าเหมือนหมา นี่ละอำนาจของ กามตัณหา มันไ้เล่นเมื่อไร มันเคยทำลายโลกมามากต่อมากแล้ว อันไหนก็ไม่รุนแรง เหมือนอันนี้ อันนี้รุนแรงมาก ไม่ว่าสัตว์ว่าคน ถ้างออันนี้ได้บีบหัวใจแล้วอยู่ไม่ได้ ต้องดิ้นเทียว

ท่านจึงให้มีน้ำคือธรรมะ อ่านธรรมะ ฟังธรรมะ อบรมธรรม เพื่อดับไฟในใจ เพราะสิ่งที่ทำให้เพลิดเพลินนั้นเป็นสิ่งที่มิพิชภัยและความโศกเศร้าแฝงอยู่ในนั้น จึงนำธรรมะเข้าไปชะล้างในจุดนั้น เปิดออก เพื่อเห็นโทษของมัน ถ้ามีแต่สิ่งเหล่านี้ ถึงจะมีโทษขนาดไหนก็ไม่ได้เห็นโทษเพราะไม่สนใจดูโทษ พอธรรมะส่องเข้าไปบีบ ก็เห็นโทษของมันมาน้อย เห็นเรื่อยๆ เห็นหลายครั้งหลายหน ก็มีกำลังมากและปราบกันได้ๆ อย่างน้อยก็อยู่ด้วยความสงบเย็นใจ ไม่ป็นรื้อป็นลูกกรงอย่างเขาว่า

เราเห็นอย่างนั้นแหละ จึงได้พิมพ์หนังสือออกแจก ที่แรกก็ทางวัดพิมพ์แจก ก่อน ที่นี้ต่อมาบรรดาลูกศิษย์ลูกหา ก็พิมพ์ เลยพิมพ์กันเป็นเนื้อเป็นหนังจริงๆ ทางวัดก็เป็นอันว่าปล่อย เป็นแต่เพียงว่ารับแจกให้ ทำออกมาแล้วก็แจกประชาชน ญาติโยม เพราะเราเห็นคุณค่าของการอ่านหนังสือธรรมนี้มากอย่างฝังใจ นี่หลวงตา บัวบวชตั้งแต่หนุ่มๆ พอจนกระทั่งปานนี้ก็เพราะได้อ่านหนังสือ ให้ลูกหลานทั้งหลายเอา ไปเป็นคติ

(อบรมขรवास ๒๐ มิ.ย. ๓๖)

ภาคผนวก

คำถาม - คำตอบ ปัญหาธรรม

ระหว่างวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๔๗ - วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๔๘

ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน

คำถาม

โดย : สลัดบาร์ เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๔๗

กลับว่างเข้ามาที่ใจหมด...

กราบขอโอกาสนี้เรียนถามปัญหาหลวงตาเจ้าค่ะ

ที่ลูกดำเนินอยู่คือหมั่นรู้สึกตัวที่กายที่ใจในชีวิตประจำวันอยู่เสมอๆ เจ้าค่ะ... แต่ช่วงนี้มีบางอย่างที่เปลี่ยนๆ ไปจากเดิมคือ... ที่เคยกำหนดรู้เข้ามาที่ใจ ที่เคยตั้งใจว่าจะรู้สิ่งต่างๆ เดี๋ยวนี้ว่างไปเองไม่ได้ทำอะไร สังเกตได้ว่า (ต้องโดนดุกิเลสแน่ๆ) เมื่อก่อนเวลานอนนึกถึงสิ่งที่จะเป็นไปในข้างหน้าของตนเอง ก็จะมีอารมณ์ หรือเห็นจิตที่นิ่งๆ คิดๆ ในขณะนั้นๆ แต่ตอนนี้นอนไปมันไม่มีให้ดูแล้ว ทั้งดีทั้งร้ายต่างๆ ที่จะเกิดเกี่ยวกับตนเองในอนาคต กลับว่างเข้ามาที่ใจหมด เลยดูอะไรให้ตัวเองเหมือน เดิมไม่เห็นแล้ว แต่ถ้าเป็นอาการข้างนอกก็ยังคงเห็นเหมือนเดิม คือลูกสังเกตว่ามีสิ่งที่เปลี่ยนไป กราบเรียนหลวงตาโดยตรง เพราะไม่เห็นที่ฟังอื่นเลยเจ้าค่ะ

คำตอบ

เรียนคุณผู้ถาม

หลวงตาได้เมตตาตอบปัญหาของคุณ

เมื่อเช้าวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๔๗ ณ วัดป่าบ้านตาด ดังนี้

หลวงตา : ไม่ตอบอันนี้ ฟังเฉยๆ ไม่มีแง่ใดที่จะน่าตอบ

คำถาม

โดย : ญัฐวุฒิ เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๗

สู้กับโทสะ

กราบนมัสการหลวงตาที่เคารพอย่างสูง

กระผมได้ฝึกปฏิบัติมานานพอสมควรแต่ไม่ได้เข้มข้นมากนัก จะเน้นไปในด้านการพิจารณาภาวะจิตเป็นหลัก เช่น ขณะขับรถอยู่แล้วมีคันอื่นแซง ก็จะมองดูจิตตัวเองว่ากระเพื่อมขึ้นด้วยอารมณ์โทสะหรือไม่ บางครั้งก็กำหนดหันบางทีก็ไม่หัน เป็นต้น ส่วนการปฏิบัติด้านสมณะนั้น จะนั่งเป็นหลัก และกำหนดอาณานุปัสสนิตลอดเวลาที่มีโอกาส มาช่วงหลังๆ มีรู้สึกว่าการกำหนดลมหายใจเข้าออกนั้นทำให้มีสติควบคุมกายและวาจามากขึ้น เกิดความสบายใจมากกว่าแต่ก่อนมาก แต่ที่เจอปัญหาตอนนี้คือ อารมณ์โทสะจะมาเร็ว และจะหงุดหงิดรำคาญง่ายมาก บางครั้งแม้กระทั่งกับมารดาเองและภรรยา บางครั้งไม่ทราบสาเหตุว่าทำไมจึงเป็นอย่างนั้น ทั้งๆ ที่กับมารดานั้นพยายามระลึกอยู่ตลอดเวลาว่าไม่ดี เป็นบาป ไม่ควรเกิดอาการแบบนี้กับคนใกล้ชิด อยากขอคำแนะนำจากหลวงตาว่า จะอบรมจิตอย่างไรดี ไม่ให้จิตหงุดหงิดรำคาญ อยากให้จิตสงบไม่ยากโกรธใคร ทำอย่างไรให้เป็นคนโกรธไม่เป็น อยากจะให้จิตของตัวเองเป็นอย่างแผ่นดินซึมซับทุกอย่างได้โดยไม่กระเทือน

กราบนมัสการถามหลวงพ่อด้วยความเคารพ ขอหลวงพ่อช่วยชี้ทางให้คนโง่อย่างผมด้วยครับ

คำตอบ

เรียนคุณผู้ถาม

หลวงตามตตาแสดงธรรมตอบปัญหาให้คุณ

เมื่อเช้าวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๗ ณ วัดป่าบ้านตาด ดังนี้

หลวงตา : ให้ภาวนาอารมณ์สงบเข้าให้มาก พอจิตมีความสงบบ้างแล้วจิตจะค่อยละเอียดเข้าไป โทสะจึงปรากฏได้ง่าย ทั้งๆ ที่แต่ก่อนโทสะมันมีอยู่แล้วแต่ไม่รู้ เพราะมันมากต่อมาก หับเอาจนจะตายว่านั่นเถอะ ที่นี้พอจิตมีความสงบละเอียดเข้าไป

โทสะแยบขึ้นมามันก็รู้ จึงมาว่าโทสะนี้เกิดได้ง่าย ความจริงสติดีขึ้น เข้าใจ เท่านั้นละ เอา
ทำใจให้สงบมากเข้า โทสะมีก็ให้รู้ว่ามี

คำถาม

โดย : patricia vannarath เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๗

จิตรวม ไม่คิด ไม่ปรุงแต่ง

กราบเท้าองค์หลวงปู่ที่เคารพสูงสุด

หลังจากที่ลูกนั่งแล้ว จิตรวมแล้ว แต่ไม่มีอะไรเกิดขึ้น จะไม่คิด ไม่ปรุงแต่งอะไร
เลย จะอยู่อย่างนั้นเป็นนานๆ แต่ละครั้ง ลูกอยากรู้ว่าลูกควรจะทำอย่างไรต่อไปอีก ลูก
ขอกราบเรียนหลวงปู่เท่านี้ ขอหลวงปู่เมตตาลูกด้วย

คำตอบ

เรียนคุณผู้ถาม

หลวงตามะตาส่งธรรมตอบปัญหาภาวนาให้คุณ

เมื่อเช้าวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๗ ณ วัดป่าบ้านตาด ดังนี้

หลวงตา : เบื้องต้นทำภาวนายังไง (คงภาวนาพุทโธแหละครับ) กำหนดพุทโธ
แล้วเป็นยังไง เออว่าสิ (นั่งแล้วจิตรวมแต่ไม่มีอะไรเกิดขึ้น ไม่คิดไม่ปรุงแต่งอะไรเลย จะ
อยู่อย่างนั้นนานๆ ในแต่ละครั้ง) เออ ถูกต้อง (แล้วเขาจะทำยังไงต่อไปครับ) ให้ทำอย่าง
นั้นแหละ ต่อมาถ้ามันมีความสงบ ความสงบของจิตเรียกว่าความค่อยอิมอารมณ์ของจิต
คือจิตนี้หิวโหยตลอด อยากนั้นอยากนี้อากตลอดเวลา มีอะไรๆ ก็ไม่พอ ความอยาก
ของจิตนี้ท่วมท้นไปเลย ได้มากเท่าไรยิ่งอยากมาก นี่คือกิเลส อารมณ์อันนี้เรียกว่ากิเลส
วัตถุทั้งหลายเป็นวัตถุที่จะให้จิตไปผาดพิงไปวาดภาพขึ้นให้เกิดอารมณ์มากขึ้น ได้มาก
เท่าไรๆ ไม่พอๆ นี่คืออารมณ์ของจิต

ที่นี้พอจิตสงบ อารมณ์เหล่านี้ความหิวโหยเหล่านี้จะสงบตัวลงๆ นี้เรียกว่าจิตอิม
อารมณ์ไม่อยากรคิดอยากพูดอะไร นั่นละให้ออกทางด้านปัญญา พิจารณาดูธาตุขันธ์
ดังพระพุทเจ้า มอบงานให้พระ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ที่นี้จะรื้อภพหรือชาติจะรื้อ
ตรงนี้นะ เอาอันนี้งานอันนี้งานรื้อภพหรือชาติของตัวเอง ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยนะ เกสา โลมา

นขา ทันทา ตโจ นี่ละงานรื้อภพหรือชาติ จับตัวนี้เข้าไปแล้วมันจะค่อยกระจายเหมือนไฟได้เชื้อ เชื้อมีอยู่ที่ไหนไฟจะลุกลามไปๆ เรื่อยๆ หยาบละเอียดเผาไหม้ไปได้ ส่วนไหนๆ จะรู้ได้เห็นได้ไปเรื่อย ลบล้างกันไปเรื่อย ปล่อยว้างกันไปเรื่อย ให้ใช้ทางปัญญา สมาธิ คือความสงบใจ ความสงบใจนี้ถ้าไม่มีปัญญามาเผงก็นับว่าเลิศว่าเลอในตัวเอง จนติดสมาธิ ประหนึ่งว่านิพพานอยู่ในสมาธิ

นี่เป็นแล้วนะ ไม่ใช่มาพูดเฉยๆ เวลาจิตสงบเต็มที่อึดตัวเต็มที่แล้ว ไม่อยากคิดอยากปรุงอะไร ยุ่งกวนใจ แต่ก่อนไม่ได้ คิดไม่ได้มันจะตาย ดีดดิน ที่นี้เวลาจิตอึดอารมณ์ด้วยการภาวนา แล้วสงบตัวเข้ามาๆ ที่นี้ไม่อยากคิดอยากปรุง ความคิดปรุงยับๆ เย็บๆ กวนใจทั้งนั้น อยู่แนวอันเดียวเลยที่นี้ รู้แนวอยู่อันเดียว สุดท้ายเลยเหมือนอันนั้นว่าจะเป็นพระนิพพาน นั่นมีอันเดียวเท่านั้นละ เอกจิตเอกธรรม เรียกว่าจิตอึดอารมณ์เต็มที่ นี่ละจิตอึดอารมณ์เต็มที่แล้วไม่สนใจกับอารมณ์อะไร ที่นี้ให้พาพิจารณาแยกธาตุแยกขันธ์ ดูผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก ตับไตไส้พุงภายในภายนอกของตัวเองและของผู้อื่นหรือสัตว์ใดก็ตาม พิจารณาเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อสุภะ อสุภัง ปาฐาผีดิบ พิจารณาดูในกายของตัวเองนี้ ที่นี้ปัญญาจะขยายตัวออก

ความรู้ทางด้านปัญญาจะเฉียบแหลมมาก สมาธิที่ว่าเลิศเลอในเบื้องต้นที่ไม่เคยออกพิจารณานั้น จะกลายเป็นมูตรเป็นมูลไปนะ คือต่ำกว่ากันขนาดนั้นละ ปัญหานี้แหลมคมเข้าไปเรื่อยๆ จิตจึงได้ตีผ่านทางด้านปัญญา ให้ใช้ปัญญาบ้างนะ ถ้าใช้ปัญญาจิตจะเบิกกว้างออกไปเรื่อยๆ จิตอึดอารมณ์นั้นละเป็นทางที่จะก้าวเดินทางด้านปัญญา พิจารณาแยกธาตุแยกขันธ์ตามลำดับตามส่วนของมันเป็นยังงี้ๆ เวลาจิตวิหิงหาอารมณ์พาพิจารณาที่มันเกลไถลออกไปข้างนอกเสีย เลยเป็นสัญญาอารมณ์เป็นสมุทัยเป็นกิเลสไปเสีย เพราะฉะนั้นท่านจึงสอน เวลาจิตมีความสงบแล้วให้พิจารณาทางด้านปัญญา

ท่านสอนพระท่านว่า สมาธิปริภาวิตา ปญญา มหป ผลา โหติ มหานิสสา ปัญญาเมื่อมีสมาธิหนุนหลังแล้วย่อมเดินได้คล่องตัว แต่ทางปริยัติท่านว่า ปัญญาอันสมาธิอบรมแล้ว ย่อมมีผลมากมีอานิสงส์มาก ท่านพูดกว้างๆ แต่ผู้ปฏิบัติจะมารู้ตัวเอง สรุปลงมาแล้วก็เรียกว่า เมื่อมีสมาธิหนุนแล้วปัญญาเดินได้คล่องตัวไปอย่างนั้นเลย คีลเป็นเครื่องอบรมจิตให้มีความสงบ ไม่ระแคะระคายในศีลของตนว่าต่างพร้อยหรือขาดทะลุประการใด จิตก็ไม่มีอารมณ์ระแคะระคาย แล้วภาวนาก็สงบได้ง่าย เวลาสงบแล้ว จิตนี้

สงบเข้าไปๆ ก็อิมอารมณ์ พออิมอารมณ์แล้วพาคิดทางด้านปัญญา ก็คิด แยกธาตุแยก
ชั้น เกสา โลมา นขา ทนต์ ตโจ จะทำให้เป็นสมณะก็ได้ คือสงบด้วยการพิจารณา เกสา
ในจุดเดียว โลมา ผม ขน เล็บ ฟัน จะพิจารณาอะไรก็ตาม หรือเอาคำใดบริกรรมก็ตาม
เป็นอารมณ์แห่งความสงบได้

ที่นี้เวลาจิตมีความสงบแล้ว เอาอันนี้แยกออกเป็นด้านปัญญาทางวิปัสสนาก็ได้
นั่นมันออกไปเรื่อยๆ จากนั้นก็เป็นปัญญาไปเรื่อยแหละ อาการทั้งหมด เกสา โลมา นขา
ทนต์ ตโจ นี่กลายเป็นหินลับปัญญาไปเรื่อยๆ แต่ก่อนเป็นหินลับจิตให้สงบ เบื้องต้น
ให้สงบ กล่อมจิตให้สงบ ต่อไปก็เป็นหินลับปัญญาไป ให้พิจารณาทางด้านปัญญา พากัน
เข้าใจนะเรื่องปัญญา ออกทางปัญญาเป็นอย่างไร ออกทางปัญญานี้กว้างขวางมาก สมามี
มีแต่รวมตัวเข้าๆ ไม่กว้างขวางมากนัก แต่ทางด้านปัญญานี้กว้างขวางออกไปเท่าไรยิ่ง
แตกกระจายกระจาย แตกไปเรื่อยๆ เรื่องปัญญา พิสดารมากทีเดียว ให้พิจารณาทางด้าน
ปัญญาแยกธาตุแยกชั้น ป่าช้าผีดิบ

ท่านสอนให้ไปเยี่ยมป่าช้า คือดูป่าช้าตัวเองไม่เห็น เกสา โลมา นขา ทนต์ ตโจ
คือร่างกายมันแตกมันเน่า มันยังไม่แตกมันก็เน่า มันก็เป็นของมันอยู่ภายใน นี่เรียกว่า
ป่าช้าผีดิบผีสด เราพิจารณานี้ไม่เห็น ท่านจึงสอนให้ไปเยี่ยมป่าช้า ให้ไปดูโน้นแล้ว เทียบ
เข้ามาภายใน พอได้หลักได้เกณฑ์แล้วป่าช้าภายนอกก็ไม่จำเป็น ดูป่าช้าภายในกระจาย
ไปหมด นั่นเรียกว่าปัญญา ก็มีเท่านั้นละ พุดย่อยๆ ไปเสียก่อน แล้วมีอะไรอีกละ

คำถาม

โดย : โอ๊ต เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๔๗

นอกจากอสุภะแล้ว ควรกำหนดให้เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ด้วยหรือไม่

กราบนมัสการหลวงตาที่เคารพ ขอเรียนถามปัญหา ครับ

๑. ผมเป็นฆราวาส ปัจจุบันผมกำลังพิจารณากายอยู่ โดยพิจารณาผม ขน เล็บ
ฟัน หนัง ให้เป็นปฏิกุศล มันมีความรู้สึก ยุบยิบๆ ในจิต ครับ เช่น พอนึกถึง ผม หรือ
หนังว่าปฏิกุศลปั๊บ มันก็แสดงอาการปฏิกุศลทันที บ้างก็หลุดออกมาให้เห็น ทำไมมันถึงรู้สึก
ยุบยิบๆ เวลาทำงานก็ทำปกติไป แต่เหมือนอีกจิตหนึ่งก็อยากจะพิจารณาให้ต่อเนื่อง แต่
มันก็ต้องทำงาน ตอนนอนนอนไม่ค่อยหลับเลยครับ เพราะมันพอใจจะพิจารณาแบบนี้

แต่ไม่ค่อยชัด เพราะมันเบาสบาย ถูกไหมครับ การพิจารณากาย พิจารณาแบบนี้ ใช้ไหมครับ

๒. นอกเหนือจากอสุภะแล้ว ควรกำหนดให้เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ด้วยไหมครับ? แล้วบางครั้งพอพิจารณาอยู่ จิตมันก็มายึดตรงอกตัวเอง แล้วพิจารณาทุกขังว่าอะไรเป็นทุกข์ ออกเป็นทุกข์หรือ ลองลอกหนึ่งจนถึงกระดูก แล้วทุกข์จากการยึดอกมันก็ดับ หรือบางครั้งก็เป็นแบบทุกข์ก็อยู่ส่วนทุกข์?

๓. ทำไมเวลาพิจารณาแล้วจิตมันมาเด่นอยู่ทีกลางอกเหมือนมันหดตัว แต่ก็ไม่ถาวร บางครั้งมันก็ไปยึดกายอีกแต่ไม่หนัก เหมือนยังไม่เคยพิจารณา พอรู้เท่าทัน หรือพิจารณาจิต มันก็มาเด่นอยู่กลางอกอีก ต้องทำยังไงต่อไปครับ

๔. บางครั้งจิตมันบอกว่าพิจารณาพอแล้ว จะพิจารณาอีกเหมือนมันไม่สนใจต่อ ต่อมาเหมือนกิเลสมันค่อยๆ แทรกตรงใจความนอนใจบอกว่าพิจารณาพอแล้ว ตรงนี้จะแก้อย่างไรให้รู้เท่าทันหรือเปล่าครับ

ขอบพระคุณหลวงตาครับ

โธ่

คำตอบ

เรียนคุณผู้ถาม

หลวงตามะตาส่งธรรมตอบปัญหาจิตตภาวนาให้คุณ

เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๔๗ วัดป่าบ้านตาด ดังนี้

ผู้ถาม : ปัจจุบันผมกำลังพิจารณากาย โดยพิจารณา ผม ขน เล็บ ฟัน หนังให้เป็นปฏิภูล มันมีความรู้สึกยิบๆ ในจิต เช่นพอนึกถึงผมหรือหนังว่าปฏิภูลบีบ มันก็แสดงอาการปฏิภูลทันที บ้างก็หลุดออกมาให้เห็น ทำไมมันถึงรู้สึกยิบๆ เวลาทำงานก็ทำปกติไป แต่เหมือนอีกจิตหนึ่งก็อยากจะพิจารณาให้ต่อเนื่อง แต่มันก็ต้องทำงานตอนนอน นอนไม่ค่อยหลับเลย เพราะมันพอใจจะพิจารณาแบบนี้ แต่ไม่ค่อยชัด เพราะมันเบาสบาย ถูกไหมครับ

หลวงตา : ถูกต้องๆ พิจารณาอย่างนั้นแหละ

ผู้กำกับ : ข้อที่สองครับ นอกเหนือจากอสุภะแล้ว ควรกำหนดให้เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ด้วยใช่ไหมครับ

หลวงตา : ใช่ๆ เข้าว่าไป

ผู้กำกับ : บางครั้งพิจารณาอยู่จิตมันก็มายึดตรงอกตัวเอง แล้วพิจารณาทุกขังว่าอะไรเป็นทุกข์ ออกเป็นทุกข์หรือ ลองลอกหนึ่งออกจนถึงกระดูก แล้วทุกข์จากการยึดอกมันก็ดับ หรือบางครั้งก็เป็นแบบทุกข์ก็อยู่ส่วนทุกข์

หลวงตา : ก็มีเท่านั้นจะให้ว่าอะไรอีก

ผู้กำกับ : ข้อสาม ทำไมเวลาพิจารณาแล้วจิตมันมาเด่นอยู่ทีกลางอกเหมือนมันหดตัว แต่ก็ไม่ถาวร บางครั้งมันก็ยึดกายอีก แต่ไม่หนักเหมือนยังไม่เคยพิจารณา พอรู้เท่าทันหรือพิจารณาจิตมันก็มาเด่นอยู่กลางอกอีก ต้องทำยังไงต่อไปครับ

หลวงตา : ถูกต้องแล้วให้พิจารณาอย่างนั้นต่อไป เวลาชำระแล้วมันจะคล่องแคล่วว่องไวและเข้าใจตัวเองไปโดยลำดับ

ผู้กำกับ : ข้อสี่ บางครั้งจิตมันบอกว่าพิจารณาพอแล้ว จะพิจารณาอีกเหมือนมันไม่สนใจ

หลวงตา : ไม่สนใจก็ให้อยู่ในความสงบ ไม่สนใจกับการพิจารณาแล้วก็ให้เข้าไปอยู่ในความสงบ คือรู้อยู่โดยเฉพาะ

ผู้กำกับ : ต่อมาเหมือนกิเลสมันค่อยๆ แทรกตรงความสนใจ บอกว่าพิจารณาพอแล้ว ตรงนี้จะแก้อย่างไร ให้รู้เท่าทันหรือเปล่าครับ

หลวงตา : เวลาพอก็พอ คือเวลาเราเห็นดเห็น้อยเมื่อยล้าก็พักงาน เรียกว่าพอเสียก่อนวันนี้ วันหลังเข้าใจใหม่ออย่างนี้ เข้าใจหรือ มันพอเป็นระยะๆ หิวเป็นระยะ อิ่มเป็นระยะ เข้า ว่าไป

คำถาม

โดย ไกรพล ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๗

พิจารณาให้ความปวดหายไป

กราบนมัสการพ่อแม่ครูอาจารย์หลวงตาพระมหาบัวที่เคารพอย่างสูง
กระผมมีข้อสงสัยในระหว่างการนั่งภาวนาครับ

๑. ขณะที่กระผมนั่งภาวนาพุทโธ คือ ลมหายใจเข้ากระทบปลายจมูก ภาวนาพุท ลมหายใจออกกระทบปลายจมูก ภาวนาโธ มีสติรู้อยู่ที่ปลายจมูก ซึ่งเป็นทางเข้า-ออก ของลมที่มากกระทบครับ กระผมก็ภาวนาไปเรื่อยๆ ครับ พยายามมีสติรู้ลมที่มากกระทบ ที่ปลายจมูกและคำภาวนา จนกระทั่งผ่านไปสักพักหนึ่งเกิดเวทนาที่ขาครับ กระผมรู้ว่า เริ่มปวดแต่สามารถทนได้ ก็ภาวนาพุทโธต่อไป แต่พอไม่นานก็ปวดมากขึ้นครับ กระผม จึงเปลี่ยนจากการภาวนาพุทโธ มาเป็นการพิจารณาร่างกายแยกธาตุแยกชั้นครับ โดย เฉพาะตรงที่ปวดครับ ซึ่งก็ทำให้ความปวดลดลงไปแต่ไม่หายขาดครับ ยังคงปวดอยู่แต่ กระผมทนได้ครับ กระผมก็เลยเปลี่ยนจากการพิจารณาร่างกายมาเป็นการภาวนาพุทโธ เหมือนตอนแรกครับ

๑.๑ ที่กระผมได้กระทำความดังกล่าวนี้นี้ถูกต้องหรือไม่ครับ

๑.๒ กระผมต้องพิจารณาแยกธาตุแยกชั้น จนให้ความปวดหายไปหมด หรือไม่ครับ แล้วค่อยกลับมาภาวนาพุทโธต่อไปครับ

๑.๓ ขอให้หลวงตาแนะนำในการนั่งภาวนาพุทโธในครั้งต่อไปด้วยครับ

สุดท้ายนี้กระผมขอกราบขอบพระคุณพ่อแม่ครูอาจารย์หลวงตาพระมหาบัว ที่เคารพเป็นอย่างสูงครับที่ได้เมตตาตอบปัญหาให้กระผมในครั้งนี้นี้ครับ และขอ อำนวยพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ จงดลบันดาลให้หลวงตามีแต่ความสุขกายสุขใจ แคล้วคลาดปลอดภัยจากภัยอันตรายใดๆ ทั้งปวง ปราศจากสิ่งใดจงสำเร็จตามความ ประสงค์ทุกๆ ประการ มีอายุยืนยาวนานเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับประชาชนทุกคน ครับ สาธุ

คำตอบ

เรียนคุณผู้ถาม

หลวงตามะตาสแสดงธรรมตอบให้คุณ

เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๗ ณ สวนแสงธรรม กรุงเทพฯ ดังนี้

ผู้ถาม : นี่คนที่ ๒ ครับ ข้อ ๑. ขณะที่ผมนั่งภาวนาพุทโธ ลมหายใจเข้า กระทบปลายจมูก ภาวนาพุท ลมหายใจออกกระทบปลายจมูก ภาวนาโธ สติรู้อยู่ที่ปลายจมูก ซึ่งเป็นทางเข้าออกของลมที่มากระทบครับ กระผมก็พิจารณาไปเรื่อยๆ พยายามให้มีสติรู้ลมที่มากระทบที่ปลายจมูกและคำภาวนา จนกระทั่งผ่านไปสักพักหนึ่งเกิดเวทนาที่ขาครับ กระผมรู้สึกเริ่มปวดแต่สามารถทนได้ ก็ภาวนาพุทโธต่อไป แต่พอไม่นานก็ปวดมากขึ้นครับ กระผมจึงเปลี่ยนจากการภาวนาพุทโธ มาเป็นการพิจารณาร่างกายแยกธาตุแยกชั้นโดยเฉพาะตรงที่ปวดครับ ซึ่งก็ทำให้ความปวดลดลงไปแต่ยังไม่หายขาดครับ ยังคงปวดอยู่แต่กระผมทนได้ครับ กระผมก็เลยเปลี่ยนจากการพิจารณาร่างกายมาเป็นการภาวนาพุทโธ เหมือนตอนแรกครับ ที่กระผมได้กระทำความดังกล่าวนี้นี้ถูกต้องหรือไม่ครับ กระผมต้องพิจารณาแยกธาตุแยกชั้นจนให้ความปวดหายไปหมดหรือไม่ครับ แล้วค่อยกลับมาพิจารณาพุทโธต่อไปครับ จากไกรพล

หลวงตา : ไม่ผิดละ ถูกต้องตามนิสัยควรจะพิจารณาแง่ใดเวลาใด นี่ก็พิจารณาในวงแห่งธรรมที่ถูกต้องอยู่แล้ว

คำถาม

โดย ธีรวัฒน์ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๔๗

พิจารณาแยกกาย

กราบเท้าหลวงตาที่เคารพอย่างสูงสุด

ผมได้ติดตามคำสั่งสอนของหลวงตา และพยายามนำมาปฏิบัติชำระจิตใจจากหยาบมาสู่ละเอียด ผมขออนุญาตกราบเรียนผลต่อหลวงตาดังนี้ครับ

๑. ระยะหลังนี้ ผมเดินภาวนา พุทโธ ไปสักพักหนึ่ง รู้สึกจิตใจผ่องใสมาก ละเอียดบริสุทธิ์ใสจนเหมือนเป็นแก้ว มีแสงสว่างกระจายออกโดยรอบ ต่อจากนั้น ก็

พิจารณากาย แสงนั้นทะลุทุกฐุมชน จนกายนั้นโปร่งแสง พิจารณากายแยกเป็นธาตุดิน น้ำลมไฟ ให้แตกสลายเป็นผง เป็นละอองธุลีหมดไป แล้วพิจารณากระจายไปถึงแผ่นดิน ต้นไม้รอบข้าง ก็เป็นลักษณะผงธุลีเหมือนกัน มีครั้งหนึ่งรู้สึกเหมือนทะลุออกจากโลก แผ่นดินที่เป็นธาตุหยาบ เหมือนอยู่เหนือโลกมองลงมา จิตใจเหมือนอยู่ในอีกดินแดนหนึ่งซึ่งใสสะอาด ผมงำลังพยายามพิจารณาแยกความใสสะอาดนั้นให้กระจายแยก ออกจากกันครับ บางครั้งพิจารณาจิตใจแยกออกไปเรื่อยๆ จนเหมือนเป็นอนุละเอียดไปหมด จนทะลุเข้าไปเป็นความสว่าง รู้สึกสบายในใจเป็นอย่างมาก มีความเบาสบายมาก ครับ ผมใคร่ขอคำแนะนำสั่งสอนเพิ่มเติมจากหลวงตาด้วยครับ

๒. ในยามที่ไม่สบายเป็นหวัดหรือคนข้างเคียงไม่สบาย เช่น เป็นหวัดเจ็บคอ ปวดหัว ผมได้พิจารณาแยกกายแยกรูปออกจากกัน แยกออกจากกันแล้วได้พบสิ่งแปลกปลอมที่แฝงอยู่ในรูปกาย ผมคาดว่าเป็นเชื้อโรค มีรูปนิมิตลักษณะต่างๆ กัน เป็นรูป สัตว์แปลกๆ คล้ายตัวหนอนบ้าง คล้ายปูบ้างซึ่งมักจะทำให้ไอคันคอ ผมได้แยกเชื้อโรค ตันเหตุออกจากกาย และนึกน้อมนำเชื้อโรคนั้นไปทิ้งถังขยะบ้าง ทิ้งทะเลบ้าง สังเกตผล ว่าทำให้หายเจ็บไข้ได้อย่างรวดเร็ว ผมได้รักษาลูกสาวบ้าง รักษาตนเองบ้าง รักษาคนใน ครอบครัวบ้าง สังเกตว่าได้ผลดีครับ การทำอย่างนี้เป็นการฝ่าฝืนกรรมลิขิตหรือไม่ครับ และจะมีโทษภายหลังหรือไม่ครับ หรือควรปล่อยให้เจ็บไข้เป็นไปตามกรรมธรรมชาติ ของเขาครับ

๓. ผมขอกราบขอบพระคุณหลวงตาเป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาเมตตาสั่งสอนชี้ทาง สว่างให้แก่มวลมนุษย์ ได้พัฒนาจิตใจของตนยกระดับขึ้น ผมได้นำธรรมะมาใช้ในการ ทำงาน เช่น การประชุม พิจารณาแยกปัญหาแยกอารมณ์ออก ทำให้มีปัญญาใช้เหตุผล ไม่ใช้อารมณ์โกรธขุ่นมัว ในการพูดในที่ประชุม ซึ่งทำให้การทำงานกับคนอื่นๆ ที่ยุ่งยาก ซ้ำซ้อนได้รับความร่วมมือดีขึ้น สามารถทำให้งานลุล่วงไปด้วยดีครับ

คำตอบ

เรียนคุณผู้ถาม

หลวงตามะตาสแสดงธรรมตอบให้คุณ

เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๗ ณ สวนแสงธรรม กรุงเทพฯ ดังนี้

ผู้ถาม : กราบเรียนนะครั้นเป็นปัญหาธรรมะจากเว็บไซต์ของหลวงตา วันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ครับ คนแรกนะครั้น ผมได้ติดตามคำสั่งสอนของหลวงตา และพยายามนำมาปฏิบัติชำระจิตใจ จากหยาบมาสู่ละเอียด ผมขออนุญาตกราบเรียนผล ต่อหลวงตาดังนี้ครับ ข้อ ๑. ระยะหลังนี้ ผมเดินภาวนาพุทโธไปสักพักหนึ่ง รู้สึกจิตใจ ผ่องใสมาก ละเอียดยิบสุทธิตี่ใสจนเหมือนเป็นแก้ว มีแสงสว่างกระจายออกโดยรอบ ต่อจากนั้นก็พิจารณากาย แสงนั้นทะลุทุกรูขุมขน จนกายนั้นโปร่งแสง พิจารณากาย แยกเป็นธาตุดินน้ำลมไฟ ให้แตกสลายเป็นผง เป็นละอองธุลีหมดไป แล้วพิจารณาระบาย ไปถึงแผ่นดิน ต้นไม้รอบข้าง ก็เป็นลักษณะผงธุลีเหมือนกัน มีครั้งหนึ่งรู้สึกเหมือนทะลุ ออกจากโลกแผ่นดินที่เป็นธาตุหยาบเหมือนอยู่เหนือโลกมองลงมาจิตใจเหมือนอยู่ในอีก ดินแดนหนึ่งซึ่งใสละเอียด ผมกำลังพิจารณาแยกความใสละเอียดยนั้นให้กระจายแยก ออกจากกันครับ บางครั้งพิจารณาจิตใจแยกออกไปเรื่อยๆ จนเหมือนเป็นอนุละเอียด ไปหมด จนทะลุเข้าไปเป็นความสว่าง รู้สึกสบายใจเป็นอย่างมาก มีความสบายมากครับ ผมใคร่ขอคำแนะนำสั่งสอนเพิ่มเติมจากหลวงตาดังนี้ครับ

หลวงตา : เท่าที่พิจารณามานี้ถูกต้องแล้ว ไม่มีที่ต้องติ ให้พิจารณาซ้ำๆ ซากๆ แต่อย่าไปเอาอดีตมาเป็นอารมณ์ ให้พิจารณาตั้งใหม่ (ครับ) เป็นปัจจุบันเข้าใจใหม่ (ครับ) และมันค่อยขำขันขำนาคลองตัวไปเอง ถูกต้องแล้วที่เล่ามานี้

ผู้ถาม : ข้อ ๒. ในยามที่ผมไม่สบาย เป็นหวัดหรือคนข้างเคียงไม่สบาย เช่น เป็นหวัด เจ็บคอ ปวดหัว ผมได้พิจารณาแยกกาย แยกรูปออกจากกัน แยกออกจากกัน แล้ว ได้พบสิ่งแปลกปลอมที่แฝงอยู่ในรูปรกาย ผมคาดว่าเป็นเชื้อโรคมี่รูปนิมิตลักษณะ ต่างๆ กัน และก็น้อมนำเจ้าโรคนั้นไปทิ้งถังขยะบ้าง ทิ้งทะเลบ้าง สังเกตผลว่าทำให้หาย เจ็บไข้ได้อย่างรวดเร็ว ผมได้รักษาลูกสาวบ้าง รักษาตนเองบ้าง รักษาคนในครอบครัว บ้าง สังเกตว่า ได้ผลดีครับ การทำอย่างนี้เป็นการฝืนกรรมลิขิตหรือไม่ครับ และจะมีโทษ

ภายหลังหรือไม่ครับหรือควรปล่อยให้เจ็บไข้เป็นไปตามธรรมชาติของเขาครับ

หลวงตา : ถูกต้องแล้วนี่ จะเป็นไปตามนิสัยนะ ไม่ได้เป็นอย่างนี้ทุกคน แต่สำหรับเราแล้ว เรานี้ถูกต้องแล้ว ตามนิสัยของเราละ (ครับ) ตามแต่จะแยกแยะไปใช้ในเวลาใดเหมาะสมกับความถนัดใจของเราก็พิจารณาได้ จะถูกต้อง

ผู้กำกับ : ไม่เป็นการฝ่าฝืนกรรมลิขิต นะครับ

หลวงตา : ไม่ฝืน

ผู้กำกับ : ครับผม ข้อ ๓. ผมได้นำธรรมะไปใช้ในการทำงาน พิจารณาแยกปัญหา แยกอารมณ์ออก ทำให้มีปัญญาใช้เหตุผลไม่ใช้อารมณ์โกรธขุ่นมัวในการพูดในที่ประชุม ซึ่งทำให้การทำงานกับคนอื่น ๆ ที่ยุ่งยากซับซ้อน ได้รับความร่วมมือดีขึ้น สามารถทำให้งานลุล่วงไปด้วยดีครับ จากธีรวัฒน์

หลวงตา : คนแรกละ พูดน่าฟัง (ครับ) มีหลักมีเกณฑ์ การภาวนานี้พิสดารมากนะ ที่เอามาพูดเหล่านี้ พูดเพียงเท่าที่จะพอจะพูดได้ๆ พอเข้าใจกันได้เท่านั้น ที่นอกจากนี้ ที่จะสุตวิสัยของผู้ฟังแล้ว พูดหาประโยชน์อะไร แต่ความรู้นั้นไม่เป็นยังนั้น เต็มเหนี่ยวของความรู้ แล้วแต่มันจะรู้อย่างไร เห็นอย่างไรขึ้นมา ตลอดจนความสว่างไสวของจิตจะมีเหมือนกัน ทุกอย่างเราคาดไม่ถูกละ เป็นขึ้นมาแล้วก็รู้อย่าง

คำถาม

โดย เสาวคนธ์ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๗

ได้ยินเสียงในสมาธิ

กราบนมัสการหลวงตาที่เคารพอย่างสูง

ดิฉันนั่งสมาธิ ขณะที่จิตเป็นสมาธิไม่ได้คิดอะไร ก็ได้ยินเสียงในสมาธิบอกว่าให้พิจารณาธาตุทั้งสี่ ดิฉันก็กำลังจะเริ่มพิจารณา ก็ได้ไปเห็นอวัยวะภายในตับไตไส้พุง ดิฉันก็รู้สึกตกใจ เพราะไม่เคยเห็น ก็ถามออกไปว่า เห็นแล้วได้อะไร ภาพนั้นก็หายไป ดิฉันควรจะอย่างไรเจ้าคะ และที่ทำอยู่นี้ไม่ได้เป็นการส่งจิตออกนอกใช้ไหมเจ้าคะ ดิฉันกราบขอรบกวนเวลาของหลวงตาด้วยเจ้าคะ ขอหลวงตามेतตาทอตอบปัญหาให้ด้วยเจ้าคะ

คำตอบ

เรียนคุณผู้ถาม

หลวงตามะตาสแสดงธรรมตอบให้คุณ

เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ ณ วัดป่าบ้านตาด ดังนี้

หลวงตา : พิจารณานั้นแหละ ได้อะไรไม่ได้อะไร มันก็ได้สิ่งที่พิจารณาอยู่นั้นแหละ เข้าใจหรือ มันได้มันเสียอยู่กับการพิจารณานั้นแหละ ถ้าพิจารณาอย่างนี้เรียกว่าได้ ได้อรรถได้อธรรม ได้คติตัวอย่างอันดีงามเข้ามาใช้ อันนี้ก็ดีรองกันลงมาอยู่ (ไม่เป็นการส่งจิตออกนอกใช้ไหมครับ) พิจารณาอยู่ในร่างกายเรานั้น เรียกว่าไม่ออกนอกแหละ อยู่ในวงอริยสัจ เข้าใจหรือ อริยสัจเป็นเครื่องตรัสรู้ เป็นเครื่องบรรลุมรรค เป็นเครื่องบุกเบิกกิเลสออกเพื่อรู้ธรรมเห็นธรรม ไม่มีผิด ไม่ออก ยิ่งอยู่ในวงกายมากเท่าไรก็จะแตกกระจายออกไปมากนะ ใครพิจารณาเรื่องราวกายให้มากเข้าไปเวลาพิจารณานะ เวลาสงบก็ให้สงบ ตีตะล่อมจิตเข้ามาด้วยสติ ให้มีความสงบเย็น พอสงบแล้วออกจากความสงบนั้นใช้ทางด้านปัญญา พินิจพิจารณาเรื่องราวกายเป็นสำคัญมาก เมื่อพิจารณาร่างกาย ความรู้แปลกๆ ต่างๆ มันจะฟุดฟิดออกไป จิ้งจอกไม่ออก ก็ออกไปหาอริยสัจ ออกก็อยู่ในร่างกาย ไม่เรียกว่าออก เข้าใจหรือ

คำถาม

โดย เก่ง ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๗

ปฏิบัติทางไหนดีที่สุด

กราบนมัสการหลวงพ่อ

ผมมีเรื่องรบกวนถามในแนวทางการปฏิบัติสมาธิดังนี้

เมื่อตอนเด็กๆ สมัยประถมผมฝึกการภาวนาด้วยการท่อง พุท-โธ ตามลมหายใจเข้าออก แต่พอโตขึ้นมาก็ลองเปลี่ยนไปเป็นอย่างอื่นบ้างแต่ก็ไม่ได้ผลอะไรเลย ไม่เคยเกิดนิมิตสิ่งใดเลย ปัจจุบันผมสับสนกับวิธีการปฏิบัติมาก ไม่ทราบว่าอย่างไรหนึ่ถูกต้องกันแน่

วิธีที่ ๑ ผมนั่งท่อง พุท-โธ พร้อมกับมองร่างกายภายนอกตั้งแต่ช่วงคอลงไปถึงขา

(หลับตาอยู่) นั่งไปเรื่อยๆ ไม่เห็นรู้สึกอะไรเลยรู้แต่ร่างกายเท่านั้น ถ้าเป็นวิธีนี้ผมจะรู้สึกว่าจับแต่ร่างกาย แล้วก็ไม่เคยพิจารณาให้เป็นซากศพอะไรเลย เพราะผมไม่ชอบความไม่สวยงามของร่างกายที่เป็นซากศพ ในบางวันก็จะจับอวัยวะบางส่วนไปเลย เช่น มือที่ซ้อนอยู่บนตักหรือปลายจมูก (แต่ไม่เคยมองเห็นร่างกายเหมือนตาเนื้อ เป็นแต่เพียงความรู้สึกเท่านั้น)

วิธีที่ ๒ ผมจับความรู้สึกตามลมหายใจพร้อมท้องพุท-โธ เหมือนที่ผมบังคับลมให้มันละเอียดดังงูไม่ทราบ บอกไม่ถูก คือมันละเอียดลงจริง แต่เหมือนผมบังคับมันแล้วพอนานๆ มันจะหัดสั้นมากเหมือนเข้าไปแค่ช่วงยอดดอกหรือโหปลาว่า ลมหายใจก็สั้น ผมก็เลยทำอะไรไม่ถูก

ส่วนวิธีที่สามผมจะใช้คล้ายจินตนาการว่าตัวเองอีกคนหนึ่ง นั่งซ้อนอยู่ในกายนี้ แล้วมองร่างกายทะลุออกมาเหมือนร่างกายเป็นถ้ำหรือถ้ำที่ครอบอยู่

ผมกราบนมัสการเรียนถามว่าผมควรฝึกทางใดดีที่สุด หรือว่าทั้งสามวิธีนั้นผิดหมด ถ้าผิดมีวิธีใดที่เหมาะสมครับ และผมอยากทราบว่า การที่เรามองภายในคือ ที่ส่วนไหนครับ ผมไม่เข้าใจคำว่า ฐานของพุท-โธ นั้นจะว่าอยู่ข้างในก็ไม่ใช่ จะว่าอยู่ข้างนอกก็ไม่ใช่ ถ้าเป็นอย่างนั้นแล้วผมควรจะมองที่ไหนดี ที่ร่างกายภายนอกหรือภายใน

กราบนมัสการ

คำตอบ

เรียนคุณผู้ถาม

หลวงตามะตาดแสดงธรรมตอบให้คุณ

เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ ณ วัดป่าบ้านตาด ดังนี้

หลวงตา : เขาบอกเฉยๆ ว่าวิธีที่หนึ่ง ที่สอง ที่สาม ความจริงก็เป็นอาการของจิตที่เพียวเดินอยู่ตามสรรพางค์ร่างกาย หรือตามวิธีการต่างๆ ที่เขาเล่ามานี้ มันเป็นอาการของจิตเท่านั้น แต่เรียกเป็นวิธีที่หนึ่ง ที่สอง ที่สามไปเฉยๆ เราอย่าเอามากำหนดเอามาเป็นอารมณ์ วิธีที่หนึ่ง ที่สอง ที่สาม เหล่านี้เป็นอาการของจิตอันเดียวกันที่พิจารณาไป แล้วแต่มันจะถนัดทางไหนเวลาใด มันก็ออกของมันไปอย่างนั้น ไม่ผิด แต่วิธีที่หนึ่ง ที่สอง ที่สาม ไม่จำเป็นจะต้องมาพูดแหละ มันวิ่งมันเกี่ยวโยงกันอยู่

คำถาม

โดย สลัดบาร์ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

สติจ่อที่จิตว่าง

เมื่อตั้งมั่นดู รู้อยู่ที่จิต จะเห็นอารมณ์ต่างๆ เกิดขึ้นแล้วแปรปรวนไป ถึงที่สุดของอารมณ์เหล่านั้นก็แค่นั้น ดับทั้งหมด ไม่มีอะไรตั้งอยู่ได้ เหลือแต่ความรู้อย่างที่ใจเท่านั้น จากนั้นลูกจึงตั้งสติรู้อยู่ที่ว่างนั้น มันก็ไม่มีอะไรเกิดอะไรดับ ไม่มีอะไรที่ไม่เที่ยงเปลี่ยนแปลงให้เราดูเจ้าค่ะ ถึงจุดนี้ เราหมั่นรู้ด้วยสติกับจิตนี้ตลอด ยืน เดิน นั่ง นอน เปลี่ยนอิริยาบถต่างๆ เราเอาสติจ่อที่จิตที่ว่างอย่างนี้จะถูกฝึกอย่างไรเพื่อความพ้นทุกข์ ได้อย่างแท้จริงเจ้าค่ะ หลวงตาโปรดแนะนำลูกด้วย

คำตอบ

เรียนคุณผู้ถาม

หลวงตามตตาแสดงธรรมตอบให้คุณ

เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ณ วัดป่าบ้านตาด ดังนี้

หลวงตา : ที่พิจารณานี้ถูกต้องแล้ว นี่ละที่ให้เราเอาสติจ่อลงไปที่จิต จิตนี้เป็นมหาเหตุ เกิดตลอดเวลา โลกธาตุนี้เกิดจากอันนี้เป็นตัวผู้ให้ความหมายดีชั่วต่างๆ แล้วก่อความเดือดร้อนเสียหายมาใส่ตัว ถ้าไม่มีสติ มันจะคิดของมันอย่างนั้นตลอดเวลา นี่เป็นโรงงานใหญ่ของวัฏจักร ความหมุนเวียนของจิตก็เพื่อความเกิดตาย ความทุกข์ความลำบากพัวพันไปตามกันนั้นแหละ จึงเรียกว่าจิตนี้เป็นมหาเหตุ มหาเหตุอันนี้ในเบื้องต้นเป็นเรื่องของกิเลสทำงาน แสดงอยู่ตลอดเวลาภายในจิตใจ เมื่อธรรมยังไม่เข้าไปจ่อกัน ก็ไม่มีเรื่องของธรรม คือคำว่ามหาเหตุ มีทั้งเหตุทั้งของกิเลสทั้งของธรรมอยู่ด้วยกัน แต่เริ่มแรกนี้ธรรมจะยังไม่ค่อยได้แสดงตัวนัก มีแต่กิเลสเป็นเจ้าใหญ่นายโตอยู่ภายในจิตใจ

ที่นี้พอสติเราตั้งไปนั้นเรียกว่าให้ดูจิตตัวเองที่เป็นมหาเหตุ พอดูนี้แล้วความคิดผิดถูกดีชั่วมันจะแสดงมาจากนั้น ที่นี้มันก็รู้กัน พอสติมีเข้าไป ความคิดทั้งหลายก็ค่อยหดย่นเข้ามา เพราะสติเป็นเครื่องหักห้าม ถ้ามีสติแล้วหักห้ามความคิดความปรุงต่างๆ

ได้เป็นลำดับลำดับ จนกระทั่งกลั่นกรองเป็นความคิดดีคิดชั่ว คิดอะไรผิดนี้เปิดออกทันที คิดถูกเสริมขึ้นมา นั่น ที่พูดเหล่านี้ถูกต้องแล้ว เพื่อความพ้นทุกข์ก็อย่าหนีจุดนี้ ให้อภิปรายกัน ความพ้นทุกข์จะอยู่ที่นี้ เพราะทุกข์อยู่ที่นี้ พ้นทุกข์พ้นที่นี้เอง พ้นที่จิตเป็นตัวมหาเหตุ ด้วยการพิจารณาทางจิตตภาวนา ถูกต้องแล้ว เอาเท่านั้นไม่เอามาก คนนี้ภาวนารู้สึกสำคัญอยู่มากนะ

คำถาม

โดย เป็นทุกข์ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๗

อกุศลจิตจะสลัดมันทิ้งได้อย่างไร

กราบท่านมัสการหลวงตา

เนื่องจากหนูเพิ่งได้มารู้จักพุทธศาสนาจริงๆ เมื่อไม่นานมานี้เอง เมื่อก่อนเรียกว่านับถือแต่ชื่อก็ได้ ได้เห็นหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงเมตตาแสดงให้สรรพสัตว์ทั้งหลายได้เห็นจริงตามพระองค์ เพื่อก้าวออกจากห้วงทุกข์ หนูพยายามปฏิบัติตามหลักทาน ศีล ภาวนา เมื่อไม่นานนี้ได้พยายามมีสติรู้ลมหายใจเข้าออก จิตใจข้างในมีความปลอดโปร่ง และมีปีติออกมาจากภายใน แต่อยู่ๆ ก็มีจิตเป็นอกุศลมาแทรกในหัว บ้างเป็นคำปราชัยแรงๆ ว่าพระพุทธองค์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์บ้าง เหมือนมันอยากลองดี แต่ในใจเนื้อแท้แล้วหนูมีแต่ความสำนึกในพระมหากรุณาพระเมตตาของพระพุทธองค์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย หนูกลัวมาก กลัวตนเองร่วงลงนรก พยายามไม่ใส่ใจ มันก็เหมือนยิ่งอยากทำกับมันในสำนึกเลย หนูพยายามวางจิตเป็นอุเบกขา คิดว่านี่ไม่ใช่จิตเรา หนูไม่มีเจตนาอย่างนั้นจริงๆ แต่มันไม่สำเร็จ เพราะเรากำลังทำกรรมกับพระอริยะเจ้า ไม่ทราบที่หนูควรจะทำอย่างไร ถึงจะขจัดอกุศลจิตนี้ออกไปได้ รบกวนหลวงตาได้โปรดเมตตาชี้แนะหนูด้วยค่ะ หนูขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง

คำตอบ

เรียนคุณผู้ถาม

หลวงตามะตาสแสดงธรรมตอบให้คุณ

เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ ณ วัดป่าบ้านตาด ดังนี้

หลวงตา : ใจเรื่องอย่างนี้มันมีอยู่ทั่วไป นอกจากไม่นำมาพูด เรื่องอาการของจิต ก็เลศกับธรรมอยู่ด้วยกันมันพืดกันอยู่ในนั้นละ เรากำลังภาวนาพุทโธๆ มันไปดีพุทโธออก ส่วนมากมีแต่มันตีพุทโธออก แต่ไม่ได้บอกว่ามันดำพุทโธเท่านั้น เข้าใจไหม อาการเหล่านี้มันมีเหมือนกัน อย่าไปถือเป็นเรื่องไร้แล้วกัน มันจะเป็นอาการอะไรก็ให้ทราบไปตามอาการของมัน อย่าไปถือว่าหนักว่าเบา ว่าผิดว่าถูก ถ้าคิดจะตั้งทำใส่มัน มันก็ตั้งทำสู้เรา ก็เรานั้นแหละสู้เรา เท่านั้นละ

คำถาม

โดย กรรมหนา ๔ ตุลาคม ๒๕๔๗

ขอท่านอาจารย์ช่วยนำทาง

กราบเท้าท่านอาจารย์หลวงตาที่ฉันเคารพรักและเป็นพี่เลี้ยงเดียวของฉัน

ก่อนอื่นกราบขอประทานโทษหลวงตาด่วนว่าอาจมีเรื่องโลกแฝงเข้ามา ขอท่านอาจารย์ได้โปรดพิจารณาและขอทีมงาน ว่านี่คือการตัดสินใจแห่งชีวิตซึ่งปัญหามีดังนี้

๑) ฉันได้ติดโรคร้าย (โรคเอดส์) ซึ่งไม่มีทางรักษาให้หายได้ในปัจจุบัน ขอท่านอาจารย์อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องพลังของจิตของธรรมที่ใช้ได้ผล หากใช้ได้ผลและเป็นเครื่องยืนยันดังเทศน์ก่อนๆ ที่ท่านอาจารย์เคยยกตัวอย่างให้ฟัง ฉันจะปฏิบัติตามอย่างที่สุดเท่าที่จะทำได้

๒) ฉันเป็นคนฐานะยากจนแม้กระทั่งไม่มีจะกินแต่ฉันก็ไม่เคยเสียดายที่จะสละทองคำ เงินดอลลาร์และเงินสด เพื่อร่วมทำบุญกับท่านอาจารย์ ท่านอาจารย์เคยแสดงเป็นเทศนาว่าเป็นมหาทานมหากุศล แต่ทำไมชีวิตของฉันตอนนี้มันแย่แยะมากๆ แทบจะหาทางออกไม่เห็น ฉันได้ทำการคำสัจคำชนิดหนึ่ง โดยที่ฉันจะทุ่มเทให้กับมัน ขอท่านอาจารย์โปรดเมตตาพิจารณาให้ หากมันเป็นการขวางทางและเสียเวลาฉันจะข้ามมันไป

เพื่อตัดสินใจกับชีวิตในขั้นต่อไป

๓) ระยะใดที่ภราวาดีก็รู้สึกเย็นใจแต่ระยะนี้ภราวาไม่ดี แต่ก็รักษาศีล ๕ บุษาท่านอาจารย์อยู่เสมอๆ ขอต่านอาจารย์ชี้แนะเพิ่มเติมในสิ่งที่ควร หากบุญใดที่เกิดจากกุศลที่ฉันสร้างถวายกับท่านอาจารย์ ขออำนาจแห่งบุญนั้นผลักดันให้ฉันแก้ไขปัญหาทางโลกได้เข้าสู่การปฏิบัติอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย เพื่อไม่กลับมาเกิดตายอย่างท่านอาจารย์สั่งสอนด้วยเถิด สุดท้าย ขอโทษหลวงตาที่ทำให้ท่านเหนื่อย ขอขอบคุณทีมงานและผู้อ่านปัญหาถวายอย่างที่สุด

คำตอบ

เรียนคุณผู้ถาม หลวงตาตอบปัญหาให้คุณ

เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ณ วัดป่าบ้านตาด ดังนี้

ผู้ถาม คนที่ ๗ ครับ อันนี้เป็นโรคร้าย โรคเอดส์ กราบเรียนถามมา

หลวงตา โรคเอดส์ โรคคักโรคคะนอง โรคบ้ากาม เข้าใจไหม โรคเอดส์นี้เป็นโรคบ้ากาม

ผู้ถาม เขาถามมา ๓ ข้อ นะครับ ข้อที่ ๑ ฉันได้ติดโรคร้าย ซึ่งไม่มีทางรักษาให้หายได้ในปัจจุบัน ขอต่านอาจารย์อธิบายเกี่ยวกับเรื่องพลังของจิตของธรรมที่ใช้ได้ผลฉันจะปฏิบัติตามอย่างที่สุดเท่าที่จะทำได้

หลวงตา ไม่อธิบาย ชี้แจง ตั้งแต่ได้ยินว่าเอดส์ๆ เราก็ก้าวแล้วจะวิ่งข้ามทวีปนู่น หยุด ไม่เอา

ผู้ถาม ข้อที่ ๒ ฉันเป็นคนฐานะยากจน แต่ฉันก็ไม่เคยเสียตังที่จะสละทองคำ เงินดอลลาร์ และเงินสด เพื่อร่วมทำบุญกับท่านอาจารย์ แต่ทำไมชีวิตของฉันตอนนี้มันแย่แยะมาก แทบจะหาทางออกไม่เห็น ฉันได้ทำการค้าชนิดหนึ่ง ฉันจะทุ่มเทให้กับมัน ขอต่านอาจารย์โปรดเมตตาพิจารณาให้ หากมันเป็นการขวางทางและเสียเวลาฉันจะข้ามมันไปเพื่อตัดสินใจกับชีวิตในขั้นต่อไป

หลวงตา จะเอาอะไรมาเสียตังก็มันยากจน มันไม่มีใช้พอที่จะให้เสียตัง เศรษฐีต่างหากมีมากแต่ไม่อยากให้ทาน มันเสียตัง อันนี้ไม่มีอะไรจะเอาอะไรไปเสียตัง

ผู้กำกับ ข้อที่ ๓ นะครับ ระยะใดที่ภาวนาดีก็รู้สึกเย็นใจ แต่ระยะนี้ภาวนาไม่ดี แต่ก็รักษาศีล ๕ ขอบท่านอาจารย์ชี้แนะเพิ่มเติมในสิ่งที่ควร

หลวงตา ให้พยายามภาวนาเข้าไปเรื่อยๆ ซิ อะอะก็จะให้ดีเลิศยิ่งกว่าพระพุทธรเจ้าได้ยังไง พระพุทธรเจ้าภาวนาแทบเป็นแทบตาย ก็ให้ภาวนาเข้าไปซิ เท่านั้นแล้ว อะไรที่ควรพูดก็พูด ไม่ควรพูดก็ไม่อยากฟัง

คำถาม

โดย Pansak ๒๕ กันยายน ๒๕๕๗

ทำสมาธิให้มาก

กราบเท้าครูบาอาจารย์ หลวงตาบัวครับ

กระผมปฏิบัติโดยการตามรู้ลมหายใจ และกำกับด้วยคำบริกรรมพุทโธทุกคืนก่อนนอน และในเวลากลางวัน ผมจะตามรู้เวทนา สัญญา และสังขารที่เกิดขึ้น โดยเมื่อเวทนา สัญญา หรือสังขารใดเกิดขึ้น ถ้าผมมีสติดีพอ กระผมก็จะรู้เห็นอาการนั้นๆ ขึ้นมาชัดๆ และเห็นเหมือนอาการนั้นๆ เป็นก้อนอะไรซักก้อนหนึ่งที่เกิดขึ้นมาเอง และอาศัยอยู่ภายในกายนี้ และเห็นว่ากายนี้ก็สักแต่กาย จิต ใจ ลมหายใจ อาการต่างๆ ก็ต่างอยู่ของมันเอง ไม่ใช่ของใคร ไม่เกี่ยวข้องกัน

หลังจากนั้นผมก็เกิดปัญญาเห็นว่าชีวิตมีแต่ทุกข์ เห็นทุกข์ชัดๆ จนคิดว่าเข้าใจที่ท่านครูอาจารย์หลวงตาบอกว่า สู้กับกิเลสจนสลบเป็นอย่างไร และที่นี้ผมก็เกิดความคิดว่ากิเลสตัณหาคอยหลอกลวงเรา เราต้องสู้กับมัน โดยการรู้ให้ทันและจะไม่ยอมทำตามความต้องการของกิเลส

แต่ที่ผมสงสัยคือ ในการนั่งภาวนาทุกวัน ใจมีสงบบ้าง แต่สมาธิไม่ค่อยจะแน่นหนาสักเท่าไร แต่สติถือว่าใช้ได้ ผมเลยขอเรียนถามหลวงตาว่า

๑. ผมควรจะกระโดดลงไปสู้กับกิเลสอย่างที่ได้คิดได้เลย หรือสิ่งที่ผมคิดได้ไม่ใช่สิ่งที่ถูก มันเป็นกิเลสที่มาหลอกลวงใจผม ผมควรจะทำสมาธิให้มากกว่านี้เสียก่อน

๒. ถ้าสมาธิผมยังไม่แน่นหนาดีพอ การที่ผมลงไปสู้กับกิเลสจะเกิดผลเสียอะไรหรือไม่ครับ เพราะผมเคยลองสู้กับมันแบบยิบๆ แยกๆ แล้วพบว่า ยากมากถ้าไม่มีกำลังใจ และปณิธานที่แน่วแน่แล้วเป็นไปไม่ได้เลยที่จะชนะมันได้ ถ้ามีผมจะได้ระวังเอาไว้

คำตอบ

เรียนคุณผู้ถาม

หลวงตามะตาดแสดงธรรมตอบปัญหาให้คุณ

เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ ณ วัดป่าบ้านตาด ดังนี้

หลวงตา ทำสมาธิให้มากดี ถ้าจิตสงบแล้วมันก็จะดวงสบาย มีทางจิตอ่านไต่ร่องตรงได้ ให้ทำความสงบละมากดี ส่วนมากมันไม่ค่อยสงบ ตั้งพื้นฐานในความสงบแล้วดี เท่านั้นละ

คำถาม

เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘

คำถาม เมื่อสองสามวันก่อนผมภาวนาแล้วละชั้นที่ ๕ ทิ้งไป แล้วที่นี้เห็นจิตกับผู้รู้ทิ้งอวิชชาไป มันไม่อยากเชื่อครับ คั่นดูอยู่สามวันสามคืนก็ไม่เจออะไร

หลวงตา มันคันอะไร นอกจากมันไปค้นหาชี้หาตมันก็ไม่พบละ มันก็จะพบแต่ชี้แต่ตด ถ้าค้นหาธรรม ธรรมมีอยู่ ต้องพบ

พระ... มันรู้แล้วครับ

หลวงตา แล้วเป็นยังไง ไหนลองว่าซิ

ผู้กำกับ ท่านทิ้งอวิชชาได้แล้วครับ

หลวงตา ทิ้งอวิชชาได้แล้ว โถ มาทึ่งต่อหน้าต่อตาเราเนี่ย โห้ย ไม่อยากฟังแล้วแหละ อยากไล่หนีเดี๋ยวนี้โน่นละ เออะอะทิ้งอวิชชาได้แล้ว คนทิ้งอวิชชาได้จะไม่ใช้กิริยาอย่างนี้ออกมาให้เห็นเลย คนทิ้งอวิชชาคือจอมปราชญ์ อันนี้มันจอมโง่ มาทิ้งอวิชชาต่อหน้าต่อตา หลวงตาเป็นผู้ฟังด้วย หลวงตาตัดสินทันทีเลย มันทิ้งอวิชชาอะไร มันแบกอวิชชาค่อยยังชั่ว

WS... คือผมไม่มั่นใจ กลัวมันหลงครับ

หลวงตา ท่านพิจารณาอย่างไร เอ้า ว่ามาสิให้รู้เรื่องรู้ราว

WS... ก็แยกกายหมดครับ ตั้งแต่หนึ่งหัวไป ก็เห็นตัวเองตายแล้วเกิดๆ อยู่
อย่างนั้น เป็นคนเดียวกัน หลังจากนั้นน้ำตาก็ไหลอยู่ประมาณสองชั่วโมงกว่า มันร้องไห้
เพราะเจ็บใจวิชาหนึ่ง ร้องไห้เพราะสงสารหมู่มวลสัตว์โลกที่ไม่รู้หนึ่ง

หลวงตา เรียกว่าเรารู้คนเดียวว่านั่นเถอะ เอ้าว่าไปเป็นเปลาะๆ

WS... ที่นี้ก็ซาบซึ่งถึงพระคุณพระพุทเจ้า

หลวงตา แล้วพิจารณาเพียงเท่านี้เห็นสัตว์เกิดแก่เจ็บตาย แล้วมีอะไรต่อไป
อีกล่ะ

WS... มันระลึกไม่ได้ครับ มันเห็นตรงนั้นผมก็ออกครับ ที่นี้พิจารณาธรรม
อะไรมันก็น้ำตาไหลน้ำตาาร่วงไปหมด

หลวงตา เอา พิจารณาอยู่ในนี้ละนะ วงอริยสัจนี้ เรื่องสิ้นแล้วหรือไม่สิ้น
อย่าด่วนพูด เอาเหตุผลมาเสียก่อน เราจะคอยฟังตามเหตุตามผล อันนั้นบอกไม่บอก
มันเชื่อเองถึงวาระจะเชื่อ

WS... เดียวนี้มันรู้ก็คือรู้ รู้ว่าหมดไม่เหลืออะไรแล้ว

หลวงตา ไปซ้ำอีก ไม่เหลืออะไรก็เหลือผู้ที่รู้ผู้นั้น

WS... รู้ว่าเชื่อหมด ไม่มีเชื่อ

หลวงตา เอาแค่นั้นก่อน ไปพิจารณาอยู่ในที่มันว่าหมดนั้นละ อะไรมันหมด
ค้นเข้าไป เอากันตรงนั้นอีก ไป บู้บู้กินแล้วยังไม่ได้เคี้ยวเลย ไปเคี้ยวเสียก่อนสิ
พระพุทธเจ้าเคี้ยวมาแทบตาย สากทั้งหลายเคี้ยวมาแทบตาย เราบู้บู้ไม่ต้องเคี้ยว
กลืนเลย เคี้ยวข้างขวางคอตาย

ผู้กำกับ ผู้ปฏิบัติธรรมมี ๑๒๙ คน เป็นผู้หญิง ๑๒๔ คน ผู้ชาย ๕ คนครับ

หลวงตา ผู้หญิงที่อยู่ข้างในมาอยู่แบบโกโรโกโส แบบหลักๆ ลอยๆ เหยๆ
ไม่ได้นะ มาอยู่ให้ตั้งใจปฏิบัติธรรมจริงๆ พวกข้างในนะเลอะๆ เทอะๆ ให้พากันปฏิบัติ
ตรวจตราดูตัวเองให้ดี อย่ามาอยู่แบบหลักๆ ลอยๆ เลอะๆ เทอะๆ ไปเหยๆ แล้วหน้าใจ
หมู่เพื่อนผู้ตั้งใจปฏิบัติธรรม นี่เตือนนะข้อนี้

โยมหญิง ภาวนาแล้วเวทนาทางกายเกิดมาก เวทนาทางใจก็เกิดด้วย เลยไม่รู้ตัวไหนเกิดก่อน พิจารณาไม่ถูกเจ้าค่ะ

หลวงตา เวทนาทางกายมันเกิดมันทุกข์มากใช้ไหม (มันหนาวสั่นและไม่มีแรง) คือมันจะตายมันหนาวสั่น เหล่านี้หลวงพ่อดำเนินมาหมดแล้ว มาพูดเหล่านี้จึงกลายเป็นเรื่องขี้ประติวไป เพียงเท่านั้นก็จะตายแล้วมันยังไ้

โยมหญิง จิตมันไม่เกาะพุทโธค่ะ

หลวงตา มันจะตายมันก็คว้านั้นคว้านี้ไป มันลืมเรือไม่เกาะเรือ

โยมหญิง หนูพิจารณาไม่ถูกว่าจะแยกธาตุขันธ์หรือจะอย่างไร เพราะเวทนาทางกายมีหลายตัวทั้งปวดหัว ทั้งหนาวสั่น

หลวงตา เรื่องทุกข์เวทนาที่เกิดขึ้นทางร่างกาย มันเกิดหมดทั้งตัวนั้นแหละ แต่เราถือเอาจุดใดที่มันทุกข์ตรงไหนมาก ให้จ่อจุดนั้นลงไป เช่น ปวดกระดูกที่เข่า ให้ถามกระดูกลงไปว่ากระดูกนี้เป็นทุกข์ หรือทุกข์เป็นกระดูก ย้อนกันเข้าไป ถ้าว่ากระดูกเป็นทุกข์ เวลาคนตายแล้วทุกข์หายไปไหน เอาไปเผาไฟไม่เห็นมีอะไร ทุกข์หายไปหมด เดียวนี้เป็นอะไรถึงเป็นทุกข์ มันเป็นอยู่กับจิต มันถอยหน้าถอยหลัง เนื้อหนังเอ็นกระดูกว่าอันไหนเป็นทุกข์ มันย้อนหน้าย้อนหลัง นี่หมายถึงสติปัญญา

ตอนที่มันทุกข์มากอย่างนี้เราจะทนอยู่เฉยๆ ไม่ถูก เวลามันทุกข์มากเท่าไรสติปัญญายิ่งหม่นหนักเข้าๆ แยกธาตุแยกขันธ์ ดูทุกสัดทุกส่วนของมัน หนึ่งเป็นทุกข์ หรือทุกข์เป็นหนึ่ง เนื้อเป็นทุกข์ หรือทุกข์เป็นเนื้อ ทุกข์เป็นใจ หรือใจเป็นทุกข์ ไ่กันเข้าไป นี่เรียกว่าปัญญา ที่นี้เวลาไล่เข้าไปๆ สติต้องจ่อๆ เผลอไม่ได้นะสติ จริงจังทุกอย่าง ที่นี้พอมันเข้าใจๆ แล้ว มันปล่อยๆ แล้วลงเต็มทีผิงเลย ดับหมด นี่เราพูดถึงเรื่องการคู้ยเชื้อ เวลาทุกข์มากเท่าไรสติปัญญาจะอยู่ไม่ได้เลย ต้องหม่นตัวเป็นเกลียวไปเลยให้ทันกับเหตุการณ์คือความทุกข์มาก พอมันเข้าใจแล้วมันจะปล่อยของมันเอง อย่างหนึ่งปล่อยเข้ามาๆ แน่ว อย่างหนึ่งปล่อยพริบหมดเลย

เรามันเป็นหลายอย่าง แต่สำหรับเอกเทศนี้แล้วแต่จะพิจารณายังไ้ ขอให้มันทราบเรื่องทุกข์ สิ่งเหล่านี้ไม่เป็นทุกข์ไม่มีทุกข์ เอาไปเผาไฟเขาก็เฉยๆ ทุกข์มาจากกระแสของจิต กระแสของจิตเกี่ยวกับประสาทส่วนต่างๆ ออกมานี้ ที่นี้พอจิตหดเข้าไปแล้วทุกข์ก็ดับ จิตออกแล้วเอาร่างกายไปเผาไฟก็ไม่มีอะไร ทุกข์นี้มันเกิดอยู่กับอะไร ไ่เข้าไปชิต

มันก็เข้าไปหาจิตนี่ละ จิตเป็นตัวหลง โห เรื่องพิจารณาเนี่ยพิสดารมาก พิศดารจริงๆ เอาให้จริงจังนะ ใครใช้สติปัญญามาก นั่นละผู้จะรอบคอบในทุกขเวทนาทุกสัต์ทุกส่วนได้เป็นอย่างดี อันนี้เป็นวิธีการของแต่ละรายๆ เราจะไปบอกอย่างนั้นบอกอย่างนี้ที่เดียวไม่ได้ คือจับแต่ส่วนใหญ่ให้เขาไปคลี่คลายเอง จับหลักใหญ่ให้ไปคลี่คลายเองๆ มันแตกกระจายไปเลยนะ ให้เจ้าของไปคลี่คลายเอง ผู้พูดยกให้เป็นขึ้นเป็นอันเท่านั้นแล้วเอาไปพิจารณาเอง พิจารณาจากเจ้าของเองแล้วมันแตกกระจายไม่มีสิ้นสุดจนปลดทุกข์ได้ เวลามันทุกข์มากๆ ขอให้ใช้สติปัญญา ปล่อยตรงที่มันทุกข์ตรงไหนๆ ไล่กันไป นั่นมันจะเป็นการแก้ทุกข์รู้เท่าทุกข์ในตัวไปเอง

โยมชาย เมื่อปีที่แล้วมีหลวงปู่่มัณเฑียรมาชี้แนะ อนิจจา วต สงขารา แล้วก็มาพิจารณา อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ผมก็ไม่วัชรระจะขึ้นมาแบบไหนเป็นยังไง ไม่เข้าใจ มีวันหนึ่งก่อนเข้าพรรษา วันนั้นผมไม่สบายมากเลยสวดมนต์แล้วนั่งภาวนา เนื่องจากไม่สบายมากนั่งไม่ได้เลยมานอน นอนก็เลยยก อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ผมก็ไม่เข้าใจว่าจะพิจารณายังไง แล้วก็มิต่อท้ายว่า อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อนิจจา วต สงขารา จิตมันจะหายไปครับหลวงตา ไม่รู้ประมาณเท่าไร ผมรู้สึกขึ้นมาว่าถ้าวันนี้พิจารณาอันนี้ไม่ผ่านก็คือตาย ถ้าผ่านวันนี้ก็คือพระมาต่ออายุให้ ผมยิ่งงงใหญ่

หลวงตา เราฟังยังไม่เข้าใจ

โยมชาย คือผมไปกราบอัฐิธาตุหลวงปู่่มัณเฑียรที่สกลฯ หลวงปู่่มัณเฑียรก็มาสอนให้พิจารณา อนิจจา วต สงขารา

หลวงตา พิจารณาแล้วจิตเป็นยังไง

โยมชาย หลวงปู่บอกถ้าพิจารณา อนิจจา วต สงขารา ไม่ผ่านจะลำบากมาก ให้ยกขึ้นมาพิจารณาตลอด เวลาผมไม่สบายผมก็เอามาพิจารณาก็จะลงทุกครั้ง แต่ปีนี้เมื่อวันที่ ๒๘-๒๙ ที่ผ่านมามีเวทนามากมันจะปวดในกระดูก เอาอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อนิจจา วต สงขารา หรือมรณัสสติมาพิจารณา มันไม่ลงครับ สุดท้ายก็เลยใช้พุทโธ ไม่ทราบว่ามันเท่าไรจิตมันดับลงไปแล้วก็สว่างโพล่งขึ้นมาบอกว่า อยากให้ไปอยู่ป่าอยู่เขา ผมก็บอกว่าไปยังไงตอนนั้นสังขารไม่ไหว ป่วย แล้วก็มีความรู้ผุดขึ้นมาว่า เออ ปุสฺส ภิกขเว สุตวา อริยสาวโก ผมก็ไม่เข้าใจว่าแปลว่าอะไร ไปอยู่ในป่า ปฏิบัติอยู่ในป่า เข้าถ้าเข้าเขา

หลวงตา เรายังไม่ค่อยได้ความละเอียดนี้พอจะจับออกมาพูดกันอะไรเลย ว่า
ยังงงผู้กำกับฟังนี้ว่ายังงี้ (ผมก็ไม่ได้ความเหมือนกันละครับ) งั้นเลิกเสียก่อน พูดจะ
เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นมากน้อยเพียงไรจะไปทางนั้น พูดนี้พิจารณาตลอดนะ พูดเฉลี่ย
ไปยังจะได้ประโยชน์มากน้อยเพียงไรจากคำพูดคนนี้ๆ เทียบกันอย่างนั้นนะ ถ้าควร
ปล่อยให้พูด พูดเพื่อเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมเท่านั้นๆ ถ้าไม่เกิดประโยชน์พักไว้ก่อน
นี่ละเหตุผล ไม่ใช่ใครพูดมากก็ตอบไปเรื่อยสุ่มสี่สุ่มห้า ไม่เอาอย่างนั้น เราไม่เอา เดียวนี้
ภาวนาอะไร เอ้ายื่นเข้ามา

โยมชาย พุทโธครับ

หลวงตา พุทโธแล้วเป็นยังงี้ (มันหายไปครับ) มันหายไปหรือเจ้าของนอน
หลับ หรือมันหายไปแบบไหน (หายเงิบไปเลยครับ) มันเงิบเพราะหลับหรือเป็นยังงี้
(ไม่หลับครับ) ไม่หลับก็ถูกต้องแล้ว เวลามันขยายออกมาก็พุทโธเข้าไปอีก มันก็ปรากฏ
พุทโธขึ้นมา ถ้ามันสงบตัวเข้าไปแนวแล้ว พุทโธเป็นธรรมชาติของตัวเอง ช่วยตัวเองได้
แล้ว ตอนนั้นคำบริกรรมก็ไม่จำเป็น ประจักษ์ไม่มี นี่เคยมาหมดแล้ว เวลาไม่มีก็ให้อยู่กับ
ความรู้ รู้อยู่นั้น พอมันคลี่คลายออกมาแล้ว กำหนดพุทโธได้ กำหนดพุทโธต่อ กับสติ
ติดกันไปเลย นี่วิธีตั้งสติ

ที่เราได้พูดเรื่องสติให้บรรดาลูกหลานทั้งหลายฟังนี้เราทำมาแล้ว เป็นที่ยอมรับใน
ตัวของเราเอง ประจักษ์ไม่สงสัยแล้ว จึงเอานั่นที่แน่ใจนั้นมาสอน เราเริ่มที่แรก คือจิตเรา
มันเจริญแล้วเสื่อม ที่แรกจิตมันแน่นิ่งเหมือนภูเขาทั้งลูก เราไม่รู้จักรักษา เพราะ
ทางไม่เคยเดิน สิ่งที่ไม่เคยรู้ รู้ขึ้นมาก็ไม่รู้จักรักษา เมื่อไม่รู้จักรักษาจิตมันก็เสื่อม
พอเสื่อมแล้วก็พลิกใหม่เอาใหม่ ตั้งแต่นั้นมาเจริญแล้วเสื่อมๆ อยู่อย่างนั้นตลอด
ปีหนึ่งกับ ๕ เดือน ออกจะแตก จิตเสื่อมนี้แทบทุกข้มากนะ จิตมีความแน่นหนามันคง
จิตสงบเย็นตลอดเวลา แล้วมาเสื่อมไปเสีย มีแต่ไฟเผาแทนกันเลยเถียว อยู่ที่ไหน
หาความสะดวกสบายไม่ได้ จึงได้ทบทวนพิจารณาดูตัวเอง

คือเวลาเรากำหนดเอาแต่ความรู้เฉยๆ ที่นี้สติมันอาจเผลอไปไม่รู้ตัว ขยับเข้าไป
๑๔-๑๕ วันขึ้นไปได้ พอไปอยู่นั้นได้เพียงสองคืนเสื่อม เสื่อมเหมือนกลิ้งครกลงจาก
ภูเขา ผีงเลย ใครห้ามไม่อยู่ทั้งนั้น ลงผีงเลย เหลือแต่อิตาบัวไม่มีค่าเลย เอ้า ไส้ขึ้นไปอีก

กว่าจะไปถึงนั้น ๑๔-๑๕ วัน ไปอยู่ได้คืนหรือสองคืนลง เป็นอย่างนี้ปีกับ ๕ เดือน เอ๊ เป็นยังไง ความทุกข์ก็ทุกข์มาตลอด ปีกับ ๕ เดือน เป็นเพราะเหตุไรนา จิตของเราเจริญ แล้วเวลามันเลื่อนนี้ถึงเอาไว้มองอยู่ เรามาพิจารณาดู ก็มาสะดุดเอาที่สติ เราอาจจะขาดคำ บริกรรม คือตอนนั้นเรากำหนดแต่จิตเฉยๆ ไม่มีคำบริกรรมกำกับ จิตของเราอาจเผลอ สติของเราอาจเผลอไปได้ตอนนั้น ก็เลยเข้าแทรกได้จิตจึงเสื่อมได้ แต่ต่อไปเราจะเอา พุทฺโธ นี่ตั้งใหม่นะ

กำหนดรวมมาหมดเรียบร้อยแล้วก็เอ้า ที่นี้ให้อยู่กับพุทฺโธ เอาคำบริกรรม พุทฺโธ นิสัยเราชอบพุทฺโธ คำบริกรรมนี้ แล้วแต่นิสัยของใครชอบอันไหน เอาได้ทั้งนั้น เราชอบ พุทฺโธ เลยเอาพุทฺโธติดเป็นคำบริกรรม ไม่ยอมให้จิตคิดออกไปไหนเลย จะให้อยู่กับ คำบริกรรมคำเดียว มีสติบังคับเอาไว้ เช่นช่องนี้ ก็เลยคือสังขารมันปรุงออกมาจากอวิชชา มันดันออกมาให้อยากคิดอยากปรุงอยากรู้อยากเห็น อยากตลอดเวลาพลุ่งๆ อยู่ตลอดเวลา ที่นี้เวลาเอาคำบริกรรมเข้าไปปั๊บ ปิดช่องมันเลย แต่เราอาจจริงเอางั้นนะ ไม่ได้ทำเล่น พอลงใจแน่นแล้ว เอาละที่นี้เราจะเอาวิธีนี้ เป็นตายก็วิธีนี้ให้เห็นเหตุเห็นผลกัน เรื่องเสื่อม ก็ตาม เจริญก็ตามเราจะปล่อยหมด มันจะเสื่อมก็ให้เสื่อมไป เจริญก็เจริญไป เพราะเรา ยุ่งกับมันนี้เป็นทุกข์แสนสาหัส ที่นี้เราจะไม่ยุ่ง แต่เราจะอยู่กับพุทฺโธคำบริกรรมคำเดียว ไม่ให้เผลอ ตัดสินตัวเอง แน่ใจแล้วหรือ แน่ เอา ถ้าแนใจแล้วตั้งแต่บัดนี้ต่อไป เหมือน กับนักมวยจะต่อยกัน พอระฆังดังเป๊งก็ชัดกันเลย

อันนี้พอลงใจว่า เอาละนะ คำบริกรรมกับสติติดแนบอยู่กับใจนี้เท่านั้นละ เป่งละ ที่นี้ ไม่ให้เผลอเลย ตั้งแต่ตื่นนอนไม่ให้เผลอแม้ขณะเดียวไม่มี เอ้า ออกมันจะแตกให้ แตกให้เห็น สติจะเผลอไปไม่ได้กับคำบริกรรมนี้ ชัดกันเลย นี่เห็นชัดเจน ฟุ้งทั้งหลาย ฟุ้งเอานะ ในวันนั้นเหมือนนอกจะแตก เราจึงได้รู้ว่าสังขารตัวนี้มันปรุงออกไป ทำให้จิตเรา เสื่อม มันคิดออกไป ไปกว่านั้นเอากิเลสมาเผาเราๆ จิตเราจึงเสื่อมได้ ที่นี้เมื่อไม่ให้มันคิด ให้คิดแต่กับคำว่าพุทฺโธ พุทฺโธเป็นทางเดินของธรรม เป็นงานของธรรม สังสมธรรมขึ้นมา ก็เป็นหน้าดับไฟละซิ

พุทฺโธๆ ติดไม่ยอมให้เผลอเลย ตั้งแต่ตื่นนอนจนค่ำ ขณะไหนไม่ให้มีเลย ฟุ้งซิ นี่ละทุกข์มากที่สุด ที่นี้ความคิดนี้ มันก็ดันขึ้นๆ วันแรกเหมือนนอกจะแตก มันดันมัน จะคิด จะปรุงไม่ให้คิด เป็นยังไงก็ไม่ยอมให้คิด จะมีแต่พุทฺโธๆ ติดตลอดเวลา วันนั้น

ทั้งวันเหมือนอกจะแตก จึงได้เห็นโทษของความคิดปรุงนี้มันตันถึงขนาดอกจะแตก มันออกไม่ได้เพราะพุทโธปิดมันไว้ พอวันแรกผ่านไป วันที่สองต่อไปอีกแบบไม่ให้เพลอเหมือนกัน ติดตลอดตั้งแต่ตื่นนอนปั๊บจนกระทั่งถึงหลับ ไม่ให้มีเวลาไหนเพลอเลย เพราะอยู่คนเดียว พ่อแม่ครูจารย์มันไปเผาศพหลวงปู่เสาร์ ท่านสั่งไว้ว่า ให้ท่านมหาอยู่องค์เดียวนะ เผาศพแล้วจะกลับมาหา ท่านว่าอย่างนั้น

เราก็ออได้จังหะอยู่คนเดียว อยู่บ้านนาสินวล ไม่ใช่วัดดอยธรรมเจดีย์นะ วัดบ้านเขา วัดร้าง เราอยู่ที่นั่น เอาอยู่นั้นเลยหลายวัน แต่ไม่ให้เพลอทั้งนั้น ที่มันหนักมาก อกจะแตก ลำดับหนึ่ง แล้วลดลงมาๆ ค่อยเบาลงๆ ความคิดปรุงของสังขารที่ดันขึ้นๆ จนอกจะแตกนี้เบาลงๆ จิตนี้ก็ค่อยสงบเข้าไป เย็นเข้าไปๆ พุทโธถึบไม่ให้เพลอ สติติดแนบเลย จากนั้นมาจิตของเราค่อยละเอียดๆ นี่ละที่นี้เข้ามาถึงจุดนี้แล้วนะ พอมันไปเต็มที่แล้ว มันออกไม่ได้แล้วสังขารความคิด เพราะสติกับคำบริกรรมปิดแน่นเลยไม่ให้ ออก ที่นี้ก็สร้างความร่มเย็น สร้างความสงบเข้ามาภายในใจ เย็นขึ้นๆ สังขารความคิด ปรุงเบาไปๆ ทางนี้ค่อยเย็นขึ้นๆ คำบริกรรมไม่หยุด

พอถึงขั้นมันละเอียด พุทโธๆ ไปถึงจุดนี้แล้วพุทโธหายเงิบเลย เหลือแต่ความรู้ที่ละเอียดสุดอยู่ในนั้น แล้วเกิดความงง งงก็ไม่ให้เพลอ นั่นนะฟังซิ เอ๊ะ ทำไมคำบริกรรมเราบริกรรมมาตลอด แล้วทำไมถึงบริกรรมไม่ได้ มันหายไปไหน ตั้งขึ้นมาก็ไม่ได้ เงิบเลย แต่ความรู้เด่นอยู่นะ ละเอียด เอ้า ถ้าบริกรรมไม่ได้ ให้อยู่กับความรู้ อันนี้ด้วยสติอีกเหมือนกัน เพลอไม่ได้อีก ต่อกันไปเลย ที่นี้พอมันได้จังหะแล้วมันก็ค่อยคลี่คลายออกมา พอคลี่คลายออกมา บริกรรมได้ พุทโธได้ ก็พุทโธๆ ติดเข้าไปอีก ที่แรกเวลาจิตละเอียดจริงๆ แล้วบริกรรมไม่ได้นะ หมด ให้อยู่กับความรู้อันนั้น พอจากนั้นมาคลี่คลายออกมาแล้ว บริกรรมเข้าไปอีก พอเข้าไปได้จังหะมันละเอียดเข้าไปเต็มที่แล้วมันก็หยุดอีก เรารู้วิธีต่อไป

ต่อไปจิตของเราเนี่ยมันก็ค่อยเย็นขึ้นๆ เย็นขึ้นจนกระทั่งถึงที่ว่ามันเจริญแล้วเสื่อม ได้คืนสองคืนเสื่อม เอ้า เจริญก็เจริญ เสื่อมก็เสื่อม คราวนี้จะเอาให้เห็นพริกเห็นขิงกัน คราวนี้ พุทโธนี้จะไม่ปล่อย เจริญก็เจริญ มันจะเสื่อมพาลจนรกเราก็จะลง ด้วยพุทโธของเราเนี่ยละ ลงเลย ถึงนั้นแล้วแทนที่จะเสื่อมไม่เสื่อมนะที่นี้ อยู่ นั่นละ เอา เสื่อมก็เสื่อม ปล่อยเลยไม่เป็นอารมณ์ พุทโธกับสติติดแนบๆ แล้วก็ค่อยแน่นหนามันคงขึ้นๆ เรื่อยๆ

ที่นี้ไม่เสื่อม นั่นเห็นไหม จับได้แล้วที่นี้ มันเคยไปอยู่ได้สองคืนเสื่อมลง ที่นี้ไม่เสื่อม ไม่เสื่อมก็ติดกันเรื่อย ๆ แล้วละเอียด เข้า ๆ จนกระทั่งฟาดนั่งหามรุ่งหามค่ำละที่นี้

นี่ละเราสรุปความให้ท่านทั้งหลายฟังว่า เรื่องความคิดความปรุงนี้ เวลามันดัน ออกมามาก ๆ นี่เหมือนอกจะแตกนะ คือมันอยากคิดอยากปรุง นี่เรื่องของกิเลสออก ทำงานเอาไฟมาเผาเรา เวลาเอาพุทโธบีบบังคับเอาไว้ไม่ให้มันออก มันจึงอกจะแตก อกจะแตกก็ตาม พุทโธไม่ถอย ต่อไปพุทโธก็สร้างธรรมขึ้นมภายในใจ ใจก็สงบเย็น ขึ้นไป ๆ ความคิดความปรุงที่หนาแน่นแต่ก่อนเบาลง ๆ สุดท้ายเบาไปเลย มีแต่ความ สว่างไสวในจิตใจขึ้นเรื่อย ๆ จำเอานะ

นี่ละสติจึงเป็นของสำคัญ นี่เราตั้งรากตั้งฐานได้ด้วยสติ นี่เป็นคำแน่นอนไม่ผิด เราดำเนินมาแล้วจึงได้มาสอนพี่น้องทั้งหลาย การสอนทุกอย่างเราจึงไม่เคยสนใจว่าผิด ไปพลาดไป ไม่มี เพราะเราได้พิจารณาทุกอย่าง ทั้งเหตุทั้งผลเราดำเนินมาเรียบร้อยแล้ว ทุกอย่าง ออกด้วยความบริสุทธิ์ที่สุดส่วนทุกอย่างๆ ไม่มีผิดมีพลาดเลย พวกท่านจำเอานะ นี่ละการฝึกตัวเองต้องมีหนักบ้าง ถึงขนาดอกจะแตกก็มี เราเป็นแล้ว แต่ไม่ยอม สมมุติ ว่านักมวยเขาต่อยกันพลิกคว่ำพลิกหงาย ความเปลอจะไม่ให้เปลอ ว่านั่นเถอะ เอา พลิก ไปไหนก็พลิกไม่เปลอ สุดท้ายก็ได้ทำให้จริงจิงอย่าหละหละหละ ความหละหละ ไม่เป็นท่าหละ นี่ไม่หละหละหละนะ ถ้างว่ะอะไร คิดดูซิว่า เอาละที่นี้ คำปริกรรมคือ พุทโธกับสตินี้จะติดแนบตั้งแต่บัดนี้ต่อไป ลงใจแล้วนะ คำว่าลงใจแล้วนะเหมือนระฆัง ดังเบิ่ง จะชัดกันแล้วนะ ชัดคือว่าไม่เปลอเลย ว่านั่น พุดง่าย ๆ มันก็เป็นอย่างนั้น เลย ได้เรื่อยมาจนกระทั่งทุกวันนี้จากสติ สตินี้เปลอไม่ได้ สตินี้จำเป็นตลอดเลย ตั้งแต่พื้น จนกระทั่งถึงสติปัญญาอันมัตติ ถึงขั้นมหาสติมหาปัญญา ทะลุไปเลย เปลอไม่ได้ สตินี้ จำเป็นตลอดนะ เอาแค่นั้นละ เทศน์เหล่านี้จำเอาไป อย่ามาถามลุ่มลุ่มทำตลอดเวลา เรา จะตายแล้วนะ สอนแล้วเอาไปปฏิบัติ ต่อไปนี้จะให้พร

หนังสืออ้างอิง

ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน. (๒๕๖๑) **รวมธรรมสาส์นภาค คำถาม – คำตอบ
ปัญหาธรรม**, กรุงเทพฯ: บริษัท คิลป์สยามบรรจุกุณธ์และการพิมพ์ จำกัด.

หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน. (๒๕๔๘) **คำถาม-คำตอบ ปัญหาธรรม**, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
เรือนแก้วการพิมพ์.

ความเพียร

ในพื้นที่นี้มีน้ำมีอยู่ ชุดลงไปก็เจอ
เป็นแต่ลึกตื้นต่างกัน บางแห่งชุกลงไป
ไม่ก็เมตรก็เจอน้ำ บางแห่งชุกลงไปเสียจนลึก
แสนลึกถึงเจอน้ำก็มี เรื่องเจอน้ำนั้น
ต้องเจอเพราะแผ่นดินนี้เต็มไปด้วยน้ำ
ทำไมจะไม่เจอ ถ้าชุดไม่หยุดก่อนที่จะถึงน้ำ
ความเพียรเพื่อเจออรรถเจอรรม
ก็เช่นเดียวกัน ต้องเจอโดยไม่ต้องสงสัย
เพราะธรรมมีอยู่ตลอดเวลา “อกาลโก”
เรื่องความจริงมีอยู่ เป็นแต่สติปัญญาของเรา
อาจรู้ได้เพียงเท่านั้น

พระพรหม ๓๗๗๖๖๖๖.

เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๙
จิตตานุปัสสนา